

မြန်မာနိုင်ငံ ဘာသာရေးဝင်ကြီးများ

ရေးသား ပြုစုသူ

ဘုန်းဇွယ် (ဧရာဝတီ)

အရှင်ဇော်က (ဘုန်းဇွယ်)
စာပေရောင်ခြည်ကျောင်း
အောင်မြေသာယာသူဌေးတိုက်
ရေ ၈ ကြို မြို့ ။

မာတိကာ

စဉ်	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
၁။	ဗိဿနိုးအရှင် ပန်ထွာဘုရင်မ	၅
၂။	ရခိုင်မင်းသမီး နုမလ္လာ	၁၂
၃။	သူဌေးမီး သုဘဒ္ဒါ	၁၇
၄။	ရွှေစာရံအမ စောမွန်လှ	၂၂
၅။	မုတ္တမမိဖုရား	၂၇
၆။	ကျန်စစ်သားမယ်တော်	၃၂
၇။	အပယ်ရတနာမိဖုရား	၃၈
၈။	တိုင်ချွတ်ဘုရားအမ ရတနာပုံ	၄၅
၉။	ဝေဠုဝတီ လှဒေဝီ	၅၁
၁၀။	ကင်္ကံ့သူ့ဇနီး ကျောင်းအမကြီး	၅၇
၁၁။	မဟေသီ ဂူနီဖွားစော	၆၃
၁၂။	ကြံသိုင်းကြီးသမီး စည်သူ့မြေး	၆၉
၁၃။	ဂုဏ်ကြီးရှင် သခင်ဖွားစော	၇၄
၁၄။	ကျစွာမင်း မိထွေးတော်	၈၁
၁၅။	ကုသအမ အရိုးစောမိဖွား	၈၈
၁၆။	နို့ထိန်းမိခင် အိုပေါင်သင်	၉၄
၁၇။	စာချထိပ်တင် သံပျင်မင်းသမီး	၁၀၀
၁၈။	မိဖုရားခေါင်ကြီး သမ္ဘူလ	၁၀၅
၁၉။	စိတ်ထားဖြူသည့် သိဃ်သူ့သမီး	၁၁၁
၂၀။	ရာဇသူအမိ ဖွားစော	၁၁၈
၂၁။	ဆုတောင်းပြည့် ဖွားစော	၁၂၅
၂၂။	မြောက်နန်းစံ ရတနာပုံ	၁၃၁
၂၃။	မိဖုရား ရွှေတောင်မယ်	၁၃၇
၂၄။	စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီး	၁၄၃
၂၅။	မင်းဆက်ခြောက်ဖြာ စောဥမ္မာ	၁၄၉
၂၆။	စိုးမင်းကြီးသမီးများ	၁၅၅
၂၇။	ဘုရင်မကြီး ရှင်စောပု	၁၆၀
၂၈။	ကောင်းမှုတော် ညီအစ်မ	၁၆၆
၂၉။	ဆင်များရှင်အမ စောမင်းလှ	၁၇၁
၃၀။	နရပတိအထိန်းတော်	၁၇၇
၃၁။	သုပဘာဒေဝီ	၁၈၂
၃၂။	စန္ဒာဒေဝီနှင့် သမီးများ	၁၈၈

၃၃။ ပဒုမာဒေဝီ မဟေသီ	၁၉၄
၃၄။ စာဆိုတော် ရှင်မင်း	၁၉၉
၃၅။ ဗဒုံမင်း မိဖုရားများ	၂၀၅
၃၆။ ဗဒုံမင်း သမီးတော်များ	၂၁၁
၃၇။ နန်းမတော် မယ်နု	၂၁၆
၃၈။ သာယာဝတီမင်း မိဖုရားများ	၂၂၂
၃၉။ စာဆိုတော် မမြကလေး	၂၂၈
၄၀။ ပုဂံမင်း မိဖုရားများ	၂၃၅
၄၁။ စကြာဒေဝီ မဟေသီ	၂၄၁
၄၂။ မြောက်နန်းစံ မယ်သဲ	၂၄၈
၄၃။ ဆင်ဖြူမရှင်မိဖုရား	၂၅၅
၄၄။ စိန်တုံးမိဖုရား	၂၆၁
၄၅။ ပင်တိုင်စံ စလင်းစုဖုရား	၂၆၇
၄၆။ မိုင်းနောင်မြို့စား စုဖုရား	၂၇၁
၄၇။ မြတောင်ဒေဝီ မဟေသီ	၂၈၁

မာတိကာ ပြီး၏။

ဓမ္မရတနာမဂ္ဂဇင်း အယ်ဒီတာ၏

အမှာစကား

မြန်မာ့သမိုင်းတွင် သာသနာတော်ရေးကို စွမ်းစွမ်းတမံ ဆောင်ရွက်ပုံများ ပါရှိပေသည်။ သို့သော် ဆောင်ရွက်သူများ၏ စာရင်းတွင် အမျိုးသမီးတို့၏ အခန်းကဏ္ဍ မှာ ပေါ်ပေါ်ထင်ထင် မရှိလှပေ။ ‘ နောက်ဆွယ်မှ ခပ်လျှိုလျှိုလိုက်ပါနေရပုံမျိုး ’ ဟု အကဲခတ်မိပေသည်။ ယင်းအချက်ကို သတိပြုမိသော **ဆရာဘုန်းနွယ်က ‘ မြန်မာနိုင်ငံ သာသနာမိခင်ကြီးများ ’** ဟူသော သာသနာဝင် ဂန္ထဝင် သမိုင်းမှတ်တမ်းကြီးဖြင့် စိစစ် ဖော်ထုတ်ပြလိုက်သည်။

ဤမှတ်တမ်းကြီးသည် ကျောက်စာ၊ ပေစာ၊ ပုရပိုက်စာ၊ အုတ်ခွက်စာနှင့် နှောင်းခေတ် ပညာရှင်တို့၏ စာအုပ်စာတမ်းများစွာကို ဖတ်ရှုလေ့လာ စိစစ်ပြီးမှ သုံးသပ်တင်ပြထားသော အနှစ်ချုပ်မှတ်တမ်းကြီး ဖြစ်သည်။ မြန်မာ့သမိုင်းထဲမှ အချို့သော အချက်အလက်များကို အချို့သောသူတို့က ဒဏ္ဍာရီသဖွယ်ဟု သုံးသပ်ကြ သည်။ ယင်းအချက်ကို ဆရာဘုန်းနွယ်က ယုတ္တိဗေဒ သဘာဝအမြင်ဖြင့် သုံးသပ်လင်းပါး ပြထားသည်။

အမျိုးသားရေးနှင့် ဘာသာ သာသနာ စိတ်ဓာတ်ကောင်းများ ရှင်သန် ထက်မြက် ခိုင်ခံ့ရေးအတွက် ဓမ္မရတနာတွင် ဆက်လက် ဖော်ပြသွားပါမည်။

အယ်ဒီတာ

ဗိဿနိုးအရှင် ပန်ဏ္ဍာဘုရင်မ

မြန်မာတို့၏ အတိတ်သမိုင်းကြောင်းသည် ကြာမြင့် ရင့်ညောင်းခဲ့ပြီ။ အတိတ်ကာလမှ ဖြစ်ရပ်တို့သည် မှန်ဝါး မှေးမှိန်နေရစ်၏။ သမိုင်းမတင်မီ ကာလက ဖြစ်ရပ်များကို နှုတ်ပြောစကား ဖြင့် လက်ဆင့်ကမ်း၍ မှတ်သားခဲ့ကြရသည်။ နှုတ်ပြောဇာတ်လမ်းများသည် ရာစုနှစ်များစွာ လွန်မြောက်လာသော အခါ၌ အတိမ်းအယိမ်းများ ရှိလာ၏။ လူ့သဘာဝနှင့် ကင်းလွတ်သော ဒဏ္ဍာရီဇာတ်လမ်းများ ဖြစ်လာ၏။ သက္ကရာဇ် အမှတ်အသားမှ စ၍ မူအမျိုးမျိုး၊ ဝါဒအသွယ်သွယ် ဖြစ်လာသည်။

မြန်မာ့သမိုင်းတွင် အိုဟောင်းသော အတိတ်သမိုင်းကြောင်းကို ဖော်ပြရာ၌ ဒဏ္ဍာရီဆန် သော ဇာတ်လမ်းများစွာ ရှိနေပါသည်။ ခေတ်သစ် သုတေသီတို့သည် ဤသို့သော ဖြစ်ရပ်ဇာတ် လမ်းများကို အတည်မပြုလိုကြပေ။ အမှန်မူ အတိတ်ဇာတ်ကြောင်း သမိုင်းဟောင်းတို့သည် ဧကန် ရှိနေခဲ့မည်သာ ဖြစ်ပါ၏။ ဤဖြစ်ရပ်တို့မှာ အတ္တနောမတိဆရာများ၊ အနုမာနဆရာများ၊ ပမာဒလေခပုဂ္ဂိုလ်များကြောင့် ဒဏ္ဍာရီအသွင် လူ့သဘာဝနှင့် ဆန့်ကျင်သွားရခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ဤသို့ ဖြစ်နေသည်မှာ မြန်မာ့သမိုင်း၌သာ မဟုတ်။ အိန္ဒိယ၊ အီဂျစ်၊ မက်ဆိုပိုတေးမီး ယား၊ ဗေဗီလုန်၊ ဂရိတ်၊ ရောမစသည့် နိုင်ငံများ၏ ရှေးဦးသမိုင်းတွင် အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် ဒဏ္ဍာရီပုံပြင် ဖြစ်ကုန်သော ဇာတ်လမ်းများ မြောက်မြားစွာ ရှိနေပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ဗိဿနိုးမြို့တော်ကို စိုးမိုး အုပ်ချုပ်သွားသော ပန်ထွာဘုရင်မ၏ ဇာတ်လမ်းမှာလည်း ဒဏ္ဍာရီဆန်သော ဖြစ်ရပ်တို့ဖြင့် ရောထွေးယှက်တင် ဖြစ်နေသည်။ မူ အမျိုးမျိုး အယူ အမျိုးမျိုး ဖြစ်နေသည်။ ဤမူ အမျိုးမျိုးကို ပေါင်းစပ်ဖွဲ့စည်းလျက် နှိုင်းညှိဝေဖန်ကာ ပန်ထွာ ဘုရင်မ၏ ဘဝသရုပ်ကို ဖော်ထုတ်ရပါမည်။ လူ့သဘာဝနှင့် မဆန့်ကျင်သော ဘဝဇာတ်လမ်းကို ရွေးစစ်၍ မှတ်တမ်းတင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ဇာတ်လမ်းအစ တကောင်းက

တကောင်းပြည် သတိုးဓမ္မရာဇာမင်း၏ မိဖုရားကြီးသည် မဟာသမ္ဘဝနှင့် စူဠသမ္ဘဝဟူ သော သားနှစ်ယောက်ကို ဖွားမြင်သည်။ မင်းသားနှစ်ယောက်လုံးမှာ မျက်စိနှစ်ကွင်း အလင်းမရ ခဲ့ကြပေ။ တကောင်းမင်းသည် ရှက်လှသောကြောင့် မိဖုရားအား “ သည်သားနှစ်ယောက်ကို လူ မသိအောင် ဖျောက်ဖျက်ပစ်ပါလေ။ ” ဟု အမိန့်တော်မှတ်သည်။

မိဖုရားလည်း ရင်သွေးဖြစ်သောနေ၍ မသတ်ရက်သောကြောင့် လုံခြုံရာတွင် ဝှက်ထားခဲ့ ၏။ အမြာညီနောင်တို့သည် အသက် ၁၉-နှစ်မျှ ရှိလျှင် မိဖုရားဝှက်ထားကြောင်း ဘုရင်က သိသွားရာ “ ဟယ်-မိဖုရား၊ ငါ၏ အသရေကို ယုတ်အောင် ပြုရသလော၊ အခုပင် ညီအစ်ကို နှစ်ယောက်ကို သတ်လိုက်ဘိ။ ” ဟု မိန့်ပြန်သည်။

မိဖုရားသည် ကိုယ်တိုင်ကား မသတ်ရက်။ အဝေးရောက်မှ သေလိုက သေစေတော့ ဟူ၍ စားရေရိက္ခာနှင့် အတူ ဖောင်ပေါ်တွင် တင်၍ မျှောလိုက်သည်။ မင်းသားတို့သည် ဖောင်ဖြင့် မျောပါလာရာ စစ်ကိုင်းအရပ်သို့ ရောက်လျှင် ရေသို့ ကိုင်းညွတ်ကျနေသော စစ်ပင်ကြီးကို ဝင်တိုက်မိ၏။ ထိုအချိန်တွင် စန္ဒမုခီဆိုသော ဘီလူးမတစ်ယောက်သည် ဖောင်ပေါ်သို့ ကူးရောက် လာသည်။ ဖောင်သည် ဆက်လက် မျောပါလာရာ ဘီလူးမသည် ဖောင်ပေါ်မှ ပြန်ဆင်းခွင့် မရတော့ပေ။

ဤတွင် ဘီလူးမဆိုသည်မှာ စစ်ကိုင်းတောင်တန်းတွင် အခြေချ နေကြသော နီဂရစ်တို့

အမျိုးအနွယ်ဝင် အမျိုးသမီးတစ်ဦး ဖြစ်မည်။ တိဗက်မြန်မာ အနွယ်ဝင်တို့သည် မြန်မာပြည် မြေပြန့်ဒေသများသို့ ဝင်ရောက် စိုးမိုးလာသော အခါ၌ နီဂရစ်တို့တို့သည် တောင်စောင်း တောင်တန်းများ၌ ခိုကပ်နေကြရသည်။ အချို့လည်း ပင်လယ်ဘက်သို့ မောင်ထုတ်ခံကြရသည် ဟု သမိုင်းသုတေသီတို့ ဆိုခဲ့ကြသည် မဟုတ်လော။

စန္ဒမုဒီသည် ဖောင်ပေါ်တွင် လိုက်ပါလာရင်း မင်းသားတို့၏ အစားအစာကို ယူငင် စားသောက်ရာမှ သိကျွမ်းသွားကြသည်။ စန္ဒမုဒီသည် မင်းသားတို့၏ ဘဝကို ကြည့်၍ သနားလှ သည်။ မျက်စိအလင်း ရစေချင်သည်။ ထို့ကြောင့် မိမိတို့ ရိုးရာ ဆေးဝါးဖြင့် တတ်အားသရွေ့ ကုသပေးသည်။ ယခု စကုမြို့နေရာ၌ စ၍ ကုသပေးသည်ဟုဆို၏။ ထို့ကြောင့်လည်း ထိုနေရာ ကို ‘စကု’ ဟု ခေါ်ကြောင်း သမိုင်းဖြစ်ရပ် အတ္ထုပ္ပတ်ရှိနေလေသည်။

မင်းသားတို့၏ ကံဟု ဆိုရပါမည်။ စလင်းအရပ်သို့ ရောက်လျှင် မျက်စိအလင်း ရသွားကြသည်။ ထိုနေရာကို ‘စလင်း’ ဟုခေါ်ကြောင်းလည်း အမှတ်အသားရှိသည်။ စန္ဒမုဒီ၏ ကျေးဇူးကြောင့် မင်းသားတို့ မျက်စိအလင်း ရကြပြီ။ လောကမြင်ကွင်းသို့ သိမြင်လာနိုင်ကြပြီ။ သူတို့ မြင်ကွင်းတွင် မိုးကြီးက အဖုံး၊ မြေကြီးက အထဲဟု ထင်ကြသည်။ ထိုအရပ်ကို မိုးဖုံးမြေထဲဟု ခေါ်ကြောင်း ရာဇဝင်တွင် ဆိုပါသည်။

ဖောင်ပေါ်က ချစ်ဇာတ်လမ်း

မင်းသားတို့သည် စန္ဒမုဒီအား ကျေးဇူးတင်ကြသည်။ ခင်မင်ကြသည်။ နေ့စဉ် တွေ့ကြုံနေရသောအခါ ညီဖြစ်သူ စူဠသမ္ဘဝနှင့် ချစ်ကြီးသွယ်မိကြသည်။ စန္ဒမုဒီသည် မလှပါ။ အရပ်ပုသည်။ အသားလည်း မည်းလှသည်။ ဆံပင်တို့ကလည်း တွန့်ကောက်နေသေးသည်။ သို့ဖြစ်၍လည်း သူတို့မျိုးနွယ်များကို လူဖြူမျိုးနွယ်တို့က ကြောက်စရာကောင်းသော ဘီလူးမျိုးဟု ခေါ်ဆိုခဲ့ကြခြင်းပင်။

စန္ဒမုဒီသည် အသားဖြူမျိုးနွယ် မင်းသား၏ မေတ္တာကို ခံယူရရှိသဖြင့် ကြည်နူးနေ၏။ မင်းသားမှာလည်း မိန်းမဆို၍ စန္ဒမုဒီတစ်ယောက်ကိုသာ မြင်ဖူးသေးရာ အသားမည်း အကျည်းတန် မလေး၏ မေတ္တာကို သာယာတိမ်းမူးနေလေတော့သည်။

ဤသို့ဖြင့် မျောပါလာရာ ဖောင်တော်သည် ကြိုးကြာကျွန်းသို့ ရောက်ရှိလာ၏။ ဖောင်တော်ကို ထိုကျွန်းမှာပင် ဆိုက်ကပ်၍ အပန်းဖြေ အနားယူကြသည်။ ကုန်းပြင်ပေါ် တက်၍ လမ်းလျှောက်ကြသည်။ ဤတွင် ရေခပ်နေသည့် ဘေဒါရီဆိုသော လုံမပျိုလေးနှင့် တွေ့ကြရသည်။ ဘေဒါရီသည် ခေပဒူတရသေ့က မွေးစားထားသော သမီးပျိုတစ်ယောက် ဖြစ်၏။ ဖခင်ရသေ့ ကျောင်းအတွက် ရေခပ်နေရာတွင် မင်းသားတို့နှင့် တွေ့ရခြင်း ဖြစ်သည်။

ဘေဒါရီသည် မင်းသားတို့နှင့် တွေ့ရသည့် အကြောင်းကို ဖခင်ရသေ့အား ပြောကြား လေသည်။ ရသေ့သည် လုလင်နှစ်ယောက်အား ခေါ်၍ အကြောင်းစုံကို မေးမြန်းရာ မိမိ တူတော်များ ဖြစ်နေသောကြောင့် အလွန်ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ဖြစ်သွားလေသည်။

ခေပဒူတ ရသေ့သည် မင်းသားညီနောင်တို့၏ မယ်တော် မိဖုရားကြီးနှင့် မောင်နှမ အရင်း ဖြစ်သည်။ တကောင်းမင်းသည် ယောက်ဖတော်ကို အိမ်ရှေ့မင်းအရာ ပေးထားသည်။ အိမ်ရှေ့မင်းဘဝဖြင့် တိုင်းပြည် အန္တရာယ်ကို တိုက်ခိုက်ရင်း အောက်ပိုင်းသို့ ရောက်ရှိလာရာ မပြန်တော့ဘဲ ရသေ့ဝတ်နေခဲ့ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ပျူနိုင်ငံရေး အခြေအနေ

ထိုအချိန်တွင် ပျူလူမျိုးတို့၏ နိုင်ငံရေး အခြေအနေမှာ တည်ငြိမ်မှု မရှိပေ။ ကမ်းယံ

တို့နှင့်လည်း မကြာခဏ စစ်ပြုနေကြရသည်။ ပျူနိုင်ငံ ခေါင်းဆောင် အချင်ချင်းလည်း သင့်မြတ်မှု မရှိကြ။ ပျူမင်းသမီး နန်းခမ်းနှင့် မောင်နှစ်မ နှစ်ဦးတို့သည် ထီးနန်းကို လူယူနေကြသည်။ နှမနှင့် မောင်တို့၏ နန်းလုတိုက်ပွဲတွင် နန်းခမ်းနှမတော်က အနိုင်ရသဖြင့် သကျအင်းအရပ်တွင် မင်းပြုနေ လေသည်။

မင်းသမီး နန်းခမ်းနှင့် သကျအင်းရှိ ပျူတို့သည် ခေပဒူတ ရသေ့အား ကိုးကွယ် ဆည်းကပ် နေကြသည်။ ရသေ့သည် ဈာန်အဘိညာဉ်ရသူဟုလည်း ဆိုကြသည်။ ရသေ့သည် ပျူတို့ အပေါ်၌ ဩဇာကြီးမားနေသူလည်း ဖြစ်သည်။ ဤအချိန်တွင် ရသေ့ကို ကိုးကွယ်နေကြသဖြင့် ဗုဒ္ဓဘာသာ မရှိသေးဟု ဆိုရမည်။ သို့မဟုတ် အားနည်း မှေးမှိန်နေချိန်ဟု ဆိုရမည်။ ရသေ့တို့သည် ဗုဒ္ဓသာသနာ ပြင်ပမှ ပုဂ္ဂိုလ်များ ဖြစ်ကြပြီး ဗြာဟ္မဏဘာသာကို ဟောပြောနေသူများ ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဗုဒ္ဓသာသနာ မရောက်မီက ဗြာဟ္မဏဘာသာကို ကိုးကွယ်ကြကြောင်း သမိုင်း အထောက်အထားများလည်း ရှိပေသည်။

ခေပဒူတ ရသေ့သည် တူတော်အကြီးဖြစ်သော မဟာသမ္ဘဝအား မွေးစားသမီး ဘေဒါရီ နှင့် လက်ထပ်ပေးသည်။ ထို့နောက် ပျူမင်းသမီး နန်းခမ်းနှင့် ဆက်သွယ်၍ ပျူတို့ကို စည်းရုံးကာ မဟာသမ္ဘဝအား မင်းအဖြစ် တင်မြှောက်သည်။ မဟာသမ္ဘဝသည် ပျူမင်းသမီး နန်းခမ်းနှင့် ဘေဒါရီ တို့ကို မိဖုရားမြှောက်၍ ပျူဒေသ၌ မင်းပြုရလေသည်။

ညီတော် စူဠသမ္ဘဝကို အိမ်ရှေ့အရာ ပေးသည်။ အိမ်ရှေ့မိဖုရားကား စန္ဒမုခီပင်တည်း။ စန္ဒမုခီသည် သားတစ်ယောက် ဖွားမြင်သည်။ သား၏ နာမည်ကို ဗိဿနိုးဟု မှည့်ခေါ်ထားသည်။ ဟိန္ဒူဗြာဟ္မဏတို့ ကိုးကွယ်သော နတ်၏ အမည်ပေတည်း။

မဟာသမ္ဘဝ၏ ပျူမိဖုရား နန်းခမ်းတွင် သမီးတော် တစ်ပါး ဖွားမြင်၍ မကြာမြင့်မီပင် အနိစ္စရောက်ရရာသည်။ မဟာသမ္ဘဝလည်း နန်းသက် ခြောက်နှစ်အရတွင် အနိစ္စရောက်ပြန်သည်။ ဘေဒါရီမိဖုရားမှာ ပဋိသန္ဓေ သုံးလနှင့် ကျန်ရစ်သည်။

ထို့နောက် ညီတော် စူဠသမ္ဘဝသည် မင်းပြုရသည်။ မင်းပြုသောအခါ မရီးတော် ဘေဒါရီကိုပင် ဆက်၍ မိဖုရားကြီးအရာ တင်မြှောက်သည်။ စန္ဒမုခီကား မိဖုရားကြီး ဖြစ်မလာခဲ့ပေ။ တကယ်ဆိုလျှင် အိမ်ရှေ့စံဘဝက မိဖုရားသည် အကြီးဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း နန်းတက်သော အခါ၌ စန္ဒမုခီမှာ မိဖုရားကြီး ဖြစ်မလာခဲ့။ ဤကိစ္စအတွက် စန္ဒမုခီ ဝမ်းနည်းလှသည်။ နာကြည်း လှသည်။ ထို့ကြောင့် သားတော် ဗိဿနိုးကို ခေါ်၍ ပျူနေပြည်တော်မှ ထွက်ခွာခဲ့လေသည်။

နှမနှင့် မောင် ပြည်တည်ထောင်

မြန်မာရာဇဝင်တွင် စန္ဒမုခီသည် ပုပ္ပါးအရပ်သို့ သွား၍ ရွာတည်ထောင်နေသည်ဟု ဆိုပါသည်။ တောင်တွင်းကြီးသမိုင်းတွင် စန္ဒမုခီသည် စူဠသမ္ဘဝနှင့် ပဋိသန္ဓေ ပါလာပြီး ဗိဿနိုး အရပ်၌ ပန်ထွာသမီးငယ်ကို ဖွားမြင်ခဲ့သည် ဆို၏။ သားငယ် ဗိဿနိုးအကြောင်း မပါရှိပေ။ မြန်မာရာဇဝင်နှင့် ဆက်စပ်ယူလျှင် စန္ဒမုခီသည် ဗိဿနိုးဒေသသို့ ဗိဿနိုးသားငယ်နှင့် အတူ ပန်ထွာမင်းသမီး သန္ဓေကို လွယ်ကာ ရောက်ရှိလာသည်ဟု ဆိုရပေမည်။

စန္ဒမုခီသည် ဗိဿနိုးမြို့ တည်ထောင်မည့် အရပ်မှာပင် ပန်ထွာသမီးတော်ကို မွေးဖွား ခဲ့ရသည်။ ပန်ထွာသမီးငယ်ကို ရသေ့တစ်ဦးကပင် ကြည့်ရှု မွေးစားခဲ့ပြန်သည်။ မောင်တော်ဗိဿနိုး သည် နှမငယ်အား အလွန်ချစ်မြတ်နိုးလှသည်။ အရွယ်ရောက်သောအခါ မောင်တော် ဗိဿနိုးသည် မိမိတို့ နေရာ အရပ်၌ စတုရန်းတာ ၄၀၀၀-ရှိသော မြို့ပြကို တည်ထောင်လေသည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ် ချုပ်ရေးကို ဖော်ဆောင်ကြသည်။ ဗိဿနိုးမင်းသားကို အစွဲပြု၍ ဗိဿနိုးမြို့ဟု ခေါ်ဆိုကြသည်။

မောင်တော် ဗိဿနိုးသည် နှမငယ်အား အလွန်ချစ်မြတ်နိုးသည့် အလျောက် အုပ်ချုပ်မှု

အာဏာကိုလည်း နှမအား လွှဲအပ်ထားသည်။ ထို့ကြောင့် ဗိဿနိုးမြို့တော်ကို ပန်ထွာမင်းသမီးသာ လျှင် အုပ်ချုပ်နေရသောကြောင့် ပန်ထွာဘုရင်မဟု ခေါ်တွင်လာကြလေသည်။

ဘုရင်မ၏ ကုသိုလ်တော်များ

ပန်ထွာဘုရင်မ၏ လက်ထက်တွင် ဗိဿနိုးဒေသသည် ဗုဒ္ဓဘာသာ ရှိနေပြီဟု သိရပါ သည်။ ခေတ်သစ် သုတေသီတို့ကလည်း-

“ ဗိဿနိုးမြို့သို့ ရောက်ရှိလာသော သာသနာသည် အိန္ဒိယပြည် တောင်ပိုင်း အနွရ ဒေသတွင် ထွန်းကားသော သာသနာမျိုး ဖြစ်သည်။ ယင်းသာသနာမှာ ရုပ်ပွားဆင်းတုကို ကိုးကွယ်ခြင်း မပြုသည့် သာသနာဂိုဏ်း ဖြစ်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ ”

(ဗိဿနိုးမြို့ဟောင်းနှင့် သမိုင်းအမြင်၊ စာ-၂၁၅)

ပန်ထွာဘုရင်မသည် ဗုဒ္ဓဘာသာကို ယုံကြည်ကိုးကွယ်သူ ဖြစ်သည့်အလျောက် ဗုဒ္ဓသာ သနာတော်ကို ပြုစုအားပေးသည်။ မိမိနှင့် နောင်လာ နောက်သားတို့ ကိုးကွယ် ပူဇော်နိုင်ရန်အတွက် ဗိဿနိုးမြို့တော်ဦး၌ ဉာဏ်တော် သံတောင် ၅၀-မြင့်သော စေတီတော်ကြီးကိုတည်ထားလေသည်။ စေတီတော်ကြီးသည် ရောင်တော်များ ကွန့်မြူးသဖြင့် ‘ ရွှေရောင်တော်စေတီ ’ ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြ လေသည်။

ပန်ထွာဘုရင်မသည် တောင်တွင်းကြီးမြို့လယ်၌ ရှိသော ရွှေအင်းတောင်စေတီ တော်ကိုလည်း ထပ်မံ ပြုပြင်၍ ရွှေထီးအထွတ် တင်လှူခဲ့သည်ဟု သိရပါသည်။ ရွှေအင်းတောင် စေတီသည် ပန်ထွာဘုရင်မခေတ် မတိုင်မီက ရှိနေနှင့်သော စေတီတော် ဖြစ်၏။

ပန်ထွာဘုရင်မ တည်ထားခဲ့သော စေတီတော်ကြီးကို ခေတ်အဆက်ဆက် ပြင်ဆင်မွမ်းမံ ခဲ့ကြသည်။ တောင်တွင်းကြီးမြို့ကို တည်ထောင်သူ မင်းပြောင်ကလည်းကောင်း၊ တောင်တွင်းမင်း သီဟပတေ့ကလည်းကောင်း ဆက်လက် မွမ်းမံခဲ့ကြ၏။ သီဟပတေ့သည် သက္ကရာဇ် ၆၅၈- ခုနှစ်တွင် ကြက်ဆူတောရွာ၊ ဆူးပန်းရွာ၊ သတိုးထမ်းရွာ၊ အင်းရွာ၊ အိုးထိန်းတောင်ရွာတို့ကို ဘုရားဝတ်မြေ ကောက်ခံရန် လှူဒါန်းခဲ့လေသည်။

ရွှေရောင်တော်စေတီတော်ကြီးမှာ ခေတ်အဆက်ဆက် ပြုပြင်ခဲ့ရာ ယခုအခါ ဉာဏ် တော်မှာ အမြင့်သံတောင် ၇၅၊ ထီးရုပ်တော် ၁၅-တောင်၊ ဖိနပ်တော် အဝန်း သံတောင် ၂၀၀- မျှ ရှိနေပြီ။ သံတောင် ၅၆၀-ရှိသည့် စေတီတော် တံတိုင်းကြီး နှစ်ထပ်အတွင်းမှာလည်း ဗုဒ္ဓယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အနုပညာများဖြင့် စည်ဝေနေလေပြီ။

ရွှေပြည်တော်နှင့် ဝေးခဲ့ပြီ

ဗိဿနိုးမြို့တော်၌ ပန်ထွာဘုရင်မ အုပ်စိုးစဉ် သရေခေတ္တရာပြည်တွင် ဒွတ္တပေါင်ဘုရင် အုပ်စိုးလျက် ရှိ၏။ ဒွတ္တပေါင်သည် ဘုန်းကြီးသော မင်းတစ်ပါး ဖြစ်သည်။ ထိုမင်းသည် ဗိဿနိုးမြို့သို့ အခွန်ကောက်ခံရန် အမတ်တို့အား စေလွှတ်လိုက်သည်။ ပန်ထွာဘုရင်မသည် ဗိဿနိုးနေပြည်တော်ကို ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဖြင့် တည်ထောင်နေရာ ဒွတ္တပေါင်မင်းအား အခွန်ဆက်သခြင်း မပြုပေ။

ဒွတ္တပေါင်မင်းသည် အခွန်မပေးသောကြောင့် ဗိဿနိုးမြို့တော်ကို ဖျက်ဆီးပစ်ရန် ကြံစည် တော့သည်။ ပန်ထွာဘုရင်မသည် ဗုဒ္ဓဘာသာကို ယုံကြည်သူ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အမတ်တစ်ယောက်ကို ဗုဒ္ဓရဟန်းတော်အသွင် ဝတ်ဆင်စေလျက် ဗိဿနိုးမြို့တော်သို့ စေလွှတ် လိုက်သည်။ ရဟန်းယောင်သည် ဘုရင်မထံ ဝင်၍ အယုံသွင်းသည်။ ဘုရင်မသည် ရဟန်းယောင် အား ယုံကြည်သွား၏။ ဤအခွင့်အရေးကို ယူ၍ တစ်ဖက်ကလည်း ဗိဿနိုးမြို့သားတို့ကို သွေးကွဲ

စေရန် ဖန်တီးသည်။ နေပြည်တော်တွင် စစ်ရေးအတွက် အသုံးချနေသော အတုလစည်တော်ကြီးကို ပျက်စီးအောင် လုပ်သည်။ ဗိဿနိုးပြည်သူတို့ စိတ်ဝမ်းကွဲကြလျှင် နေပြည်တော်မှ ထွက်ပြေး လေတော့သည်။

ထို့နောက် ဒွတ္တပေါင်မင်း၏ စစ်တပ်တို့သည် ဗိဿနိုးမြို့တော်သို့ ချီတက် တိုက်ခိုက်ကြ လေသည်။ ဗိဿနိုးပြည်သူတို့သည် စည်းလုံးရေးလည်း ပျက်ပြားကာ စိတ်ဓာတ်လည်း ကျဆုံးနေကြသောကြောင့် စစ်ပွဲတွင် အရှုံးပေးလိုက်ရသည်။ ပန်ထွာဘုရင်မကိုလည်း သရေခေတ္တ ရာသို့ ခေါ်ဆောင်ခြင်း ခံရသည်။ သရေခေတ္တရာရောက်လျှင် ဒွတ္တပေါင်မင်းသည် ဘုရင်မအား မိဖုရားအဖြစ် တင်မြှောက်လေသည်။

ဒွတ္တပေါင်၏ မဲ့ရှင်တော်

ပန်ထွာဘုရင်မသည် ဒွတ္တပေါင်မင်း၏ မိဖုရားဘဝသို့ ရောက်ခဲ့ရပြီ။ မိဖုရားသည် ဒွတ္တ ပေါင်မင်း ပျက်စီးစေရန် ကြံစည်သည်။ သုသာန်က ရသော အဝတ်စတို့ကို နုညက်အောင် ပြန်ကြိတ်သည်။ ပြီးမှ အဝတ်အထည်ဖြစ်အောင် ပြန်လည် ရက်လုပ်၏။ ယင်းအထည်စကို မျက်နှာသုတ်ပဝါ ပြုလုပ်၍ နံ့သာတို့ဖြင့် ထုံပျံ့မွှေးကြိုင်စေကာ ဒွတ္တပေါင်မင်းအား ဆက်သသည် ဟု ဆိုလေသည်။

ဒွတ္တပေါင်မင်းသည် ပန်ထွာမိဖုရား၏ မျက်နှာသုတ်ပဝါကို သုတ်မိသောကြောင့် မျက် လုံးတော်နှစ်ဖက် အကြားတွင် ရှိသော မဲ့ရှင်တော် ကွယ်ပျောက်သွားခဲ့ရသည်။ မဲ့ရှင်တော် ကွယ်လျှင် ဒွတ္တပေါင်မင်း၏ ဘုန်းတန်ခိုး အာဏာလည်း လျော့ကျခဲ့ရသည်။ ဂဠုန်က ပေးသော သံလေး သံမြား၊ သိကြားက ပေးသော အရိန္ဒမာလုံပျံ၊ သီလဝံသဓား၊ တုတ်စစ်သည်များ ကွယ်ပျောက်သွား ၏။ နဂါးသမီး မိဖုရား ဘေစန္ဒီလည်း နဂါးပြည်သို့ ပြန်သွားလေတော့သည်။

အထက်ပါ အကြောင်းရပ်တို့မှာ ရာဇဝင်လာ စကားများ ဖြစ်သည်။ ရာဇဝင်များတွင် ပန်ထွာမိဖုရားနှင့် ဒွတ္တပေါင်တို့၏ အတိတ်ဘဝ ဇာတ်လမ်းကိုလည်း ရေးသားထားကြ၏။ ဒွတ္တပေါင် နှင့် ပန်ထွာတို့သည် ပွေးဘဝက ပွေးဖို ပွေးမ ဖြစ်သောအခါ ဖိုဦးတောင်ထိပ်သို့ ဘုရားသခင် ကြွရောက်လာ၏။ ပွေးဖိုသည် ပွေးမကို မနှိုးဘဲ ဘုရားထံ သွား၏။ ပွေးမသည် မနှိုးဘဲ သွားရမည် လားဟု စိတ်ဆိုးကာ နောင်သောအခါတွင် ပွေးဖိုပျက်စီးခြင်းကို ပြုနိုင်ပါစေသားဟု ဆုပန်ခဲ့သည်ဟု ရေးဆိုပါသည်။ ဤဆုပန်ချက်ဖြင့် ပန်ထွာမိဖုရားသည် ဒွတ္တပေါင်မင်း ပျက်စီးစေရန် ကြံစည်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ကြောင်း သမိုင်းအစောင်စောင်၊ ရာဇဝင် အဆုဆုတို့က တစ်မူတည်း ရေးသားခဲ့ကြသည်။ ပန်ထွာသည် ဒွတ္တပေါင်အား ဖျက်ဆီးသူအဖြစ် အမြင်ချင်း တူခဲ့ကြသည်။

ရာဇဝင်ဆရာတိုင်းသည် ဒွတ္တပေါင်ဘက်မှ ရှေ့နေလိုက်၍ ရေးသားကြသည်။ ပန်ထွာမိဖုရားမှာမူ မိန်းမရိုင်းကြီး ဖြစ်ခဲ့ရသည်။ ဤနေရာတွင် ကျွန်ုပ်တို့သည် ပန်ထွာမိဖုရားဘက် မှ ကြည့်၍ အမြင်သစ် သုတေသနဖြင့် ချေပလိုပေသည်။

ဗြဟ္မဏဘာသာဝင် ဒွတ္တပေါင်

ဒွတ္တပေါင်၏ မဲ့ရှင်တော် ဆိုသည်မှာ မျက်စိနှစ်လုံး အကြားတွင် ရှိသည်ဟု ဆိုပါ သည်။ ဤအမှတ်အသားမျိုးသည် ဟိန္ဒူဗြဟ္မဏတို့ ထိုးမှတ်လေ့ ရှိသော သင်္ကေတ ဖြစ်သည်။ ဗြဟ္မဏတို့က မှန်ကူသည်ဟု ဆို၏။ မှန်ကူရာတွင် နှမ်းပွင့်သဏ္ဍာန်၊ ပန်း အမျိုးမျိုးသဏ္ဍာန်၊ ပန်းညိုရွက် သဏ္ဍာန် ရေးထိုးလေ့ ရှိကြ၏။ ဒွတ္တပေါင်၏ မဲ့ရှင်တော် ဆိုရာမှာ ဗြဟ္မဏတို့၏ အမှတ်အသား ဖြစ်သော မှန်ကူရေးထိုးခြင်းသာ ဖြစ်မည်။ သို့ဖြစ်၍ ဒွတ္တပေါင်သည် ဗြဟ္မဏဘာ သာကို ယုံကြည် ကိုးကွယ်သော မင်းတစ်ပါးဟု ဆိုနိုင်သည်။

အိန္ဒိယယဉ်ကျေးမှုတွင် သိကြား၊ ဂဠုန်၊ နဂါးကိုးကွယ်မှုများသည် ဗြာဟ္မဏဘာသာနှင့် ရောထွေးနေသော ယဉ်ကျေးမှု ဖြစ်၏။ ဗြာဟ္မဏဘာသာဝင်ဖြစ်သော ဒွတ္တပေါင်မင်းသည် နဂါးကိုးကွယ်သူ ဘေဒန္တီကိုလည်း မိဖုရား မြှောက်ထားသည်။ သိကြားစသော နတ်ကိုးကွယ်သူ များကိုလည်း အားပေးထားသည်။

ပန်ထွာမိဖုရားကား ဗုဒ္ဓဘာသာကို ယုံကြည်ကိုးကွယ်နေသူ ဖြစ်သည်။ ဒွတ္တပေါင်မင်း သည် ပန်ထွာမိဖုရား၏ မျက်နှာသုတ်ပဝါကို သုံးသောကြောင့် မဲ့ရှင်တော် ကွယ်ခဲ့သည်ဟု ဆိုထားရာ ဒွတ္တပေါင်သည် ဗြာဟ္မဏဘာသာဝင်တို့၏ အမှတ်အသားဖြစ်သော မှန်ကူထိုးခြင်းကို မပြုလုပ်တော့ဘဲ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် အဖြစ်သို့ ကူးပြောင်းသွားသည်ဟု ဆိုရချိန်မည်။ ရာဇဝင်များ တွင် ရေးကြသော မျက်စိအကြားရှိ မဲ့ရှင်တော်မှာ ဤဆေးရေး အမှတ်အသားကိုပင် ဆိုလိုခြင်းဖြစ် သည်ဟု ကောက်ချက်ချရပေလိမ့်မည်။

ပန်ထွာမိဖုရား၏ မျက်နှာသုတ်ပဝါသည် သုသာန်မှ ရသော အဝတ်စတို့ဖြင့် ပြုလုပ်ထား သည်ဟု စက်ဆုတ်ဖွယ် ဖြစ်အောင် ရေးသားကြသေးသည်။ ဤသည်မှာ အောက်လမ်းဆန်သော ယုတ္တိမဲ့ ရှေးဟောင်းအယူအဆဖြင့် ရေးသားထားခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ သုသာန်မှ ရသော အဝတ်တို့ကို ပေါင်းစပ်၍ ချုပ်ဆိုကာ ဝတ်ဆင်ကြသော ရဟန်းတော်များ ရှိနေကြသည် မဟုတ်လော။

မျက်နှာသုတ်ပဝါကြောင့် မဲ့ရှင်တော် ကွယ်သည့် ကိစ္စကို ဉာဏ်ကစားကြည့်လျှင် အကြောင်းနှစ်မျိုးကို တွေ့ရပါသည်။ ဒွတ္တပေါင်သည် ပန်ထွာမိဖုရား ဆက်သထားသော ရနံ့သင်း သည့် ပဝါကလေးကို အမြဲသုံးစွဲရာမှ မိဖုရားအပေါ်၌ ချစ်မြတ်နိုးစိတ် ပိုမိုလာမည်။ ထိုမှ တစ်ဆင့် မိဖုရားကိုးကွယ်သော ဘာသာကိုပါ စိတ်ဝင်စားကာ ကူးပြောင်းလာသလော။ သို့မဟုတ် မိဖုရား၏ မျက်နှာသုတ်ပဝါပေါ်တွင် ဗုဒ္ဓတရားတော်ကို ရေးသွင်း ဆက်သရာ နေ့စဉ်ဖတ်ရှုနေရသောကြောင့် အတွေးအမြင်ပြောင်းကာ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ဖြစ်လာသလောဟု ယူဆစရာ အမျိုးမျိုး ရှိသည်။ မည်သို့ရှိစေ၊ ဒွတ္တပေါင်မင်းသည် ဗြာဟ္မဏဘာသာမှ ဗုဒ္ဓဘာသာသို့ ကူးပြောင်းသွားသည်ကို ခိုင်မာ စွာ ယူဆနိုင်ပါသည်။

ဒွတ္တပေါင်သည် ဗုဒ္ဓဘာသာ ဖြစ်သွားသောကြောင့် နဂါးကိုးကွယ်သူများ၊ ဗြာဟ္မဏ ဘာသာ ဝင်များ၊ နတ်ကိုးကွယ်သူများက မကြိုက်ကြတော့။ တစ်ချိန်က ဗဟုဝါဒကို အားပေး နေသော ဒွတ္တပေါင်သည် ဗုဒ္ဓဘာသာကိုသာ ဦးစားပေးလာသောကြောင့် နဂါးကိုးကွယ်သော ဘေဒန္တီမိဖုရားလည်း ထွက်ပြေးသွားတော့သည်။ အခြား နတ်ကိုးကွယ်သူများလည်း ဒွတ္တပေါင် လက်အောက်မှ ထွက်ခွာ သွားကြလေသည်။

ဤယူဆချက်ကို လက်ခံ၍ ပန်ထွာမိဖုရားသည် ဒွတ္တပေါင်မင်းအား ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ဖြစ်စေရန် စည်းရုံးနိုင်ခဲ့သော သာသနာ့ပြုမိခင်ကြီး တစ်ဦးအဖြစ် အရေးထားကာ လေးစားကြရမည် ဖြစ်ပေသည်။

နိဂုံး၏ နောက်ဝယ်

ပန်ထွာမိဖုရားသည် သစ်ကြားသီးနှင့် ဝက်မြေဥကို စားမိသောကြောင့် အနိစ္စရောက် ရသည်ဟု ဆိုပါသည်။ အနိစ္စရောက်ပြီးနောက် ပန်ထွာမိဖုရားသည် ရွှေဘိုခရိုင်အတွင်းရှိ မဟာမြိုင်တောတွင် နတ်ဖြစ်နေသည်ဟု ဆို၏။ နတ်သမိုင်းများတွင် မဟာမြိုင်နတ်သမီး၊ ဗိဿနိုး နတ်သမီးဟု ခေါ်ဝေါ် ရေးသားကြသည်။

မဟာမြိုင်တောတွင် စည်ဒုံးခေါ်သော ချောင်းရှိသည်။ ထိုချောင်းကို ဖြတ်ကူးကြရာတွင် ဘုရားဂုဏ်တော်ကို မအောက်မေ့ရ။ မကြားဝံ့ မနာသာသော စကားတို့ကို ပြော၍ ကူးမှ လွယ်ကူစွာ

ရောက်သည်ဟု အယူရှိကြ၏။ စည်ဒုံးချောင်းဆိုရာမှာလည်း အတုလစည်တော်ကြီး လိမ့်ကျသွား ရာမှ ချောင်းဖြစ်သွားသည်။ ထိုချောင်းကို စည်တုံးလုံးချောင်း ခေါ်ရာမှ ကာလရှည်လျားသဖြင့် စည်ဒုံးချောင်း ခေါ်ကြောင်း အမှတ်အား ပြုလုပ်ထားကြ၏။ ဗိဿနိုးမှ ဖြစ်ရပ်တို့သည် မဟာမြိုင်တောသို့ သွား၍ စိတ်ကူးယဉ်ဇာတ်လမ်းများ ဖြစ်နေပြန်လေသည်။

မြန်မာ့သမိုင်းတွင် နတ်ဇာတ်လမ်း အများစုမှာ အလွန် ရှုပ်ထွေးသကဲ့သို့ အလွန်လည်း ယုတ္တိမဲ့လှသည်။ ဗိဿနိုးဘုရင်မကိုလည်း နတ်သမိုင်းတွင် ဇာတ်လိုက်အဖြစ် ဖန်တီးထားခြင်းသာ ဖြစ်သောကြောင့် အလေးမထားအပ်သော အတ္တနောမတိ နတ်ပုံပြင်ဟူ၍ မှတ်ယူရပါသတည်း။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ တောင်တွင်းကြီးသမိုင်း၊
- ၂။ မှန်နန်းရာဇဝင်-ပထမတွဲ၊
- ၃။ တွင်းသင်း မြန်မာရာဇဝင်သစ်၊
- ၄။ မိရိုးဖလာဓလေ့ နတ်သမိုင်း၊
- ၅။ မြန်မာနိုင်ငံတစ်ခွင် ဘုရားသမိုင်းပေါင်းချုပ်၊
- ၆။ ဗိဿနိုးမြို့ဟောင်းနှင့် သမိုင်းအမြင် (စာတမ်း)
(တက္ကသိုလ် ပညာပဒေသာ၊ ၁၉၆၆-ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ၊)

(၁၉၉၆-ခု၊ ဒီဇင်ဘာလထုတ်၊ ဓမ္မရတနာမဂ္ဂဇင်း-မှ)

ရခိုင်မင်းသမီး နမလ္လာ

မြန်မာနိုင်ငံ အပါအဝင် အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများနှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံသားတို့ ဆက်ဆံ ခဲ့သည်မှာ အေဒီ တစ်ရာစုကပင် စတင်ခဲ့ပြီဟု သုတေသီတို့ ခန့်မှန်းကြသည်။ အိန္ဒိယတိုင်းသား တို့သည် မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ကျွန်းဆွယ်ဒေသသို့ သင်္ဘောများဖြင့် လာရောက် ကုန်သွယ်ကြသည်။ ထိုဒေသများနှင့် ကုန်သွယ်ရာတွင် ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားမှု အဆင်ပြေသောကြောင့် ကျွန်းဆွယ် ဒေသကို သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ (ရွှေမြေ) ဟုပင် တင်စားခေါ်ဝေါ်ခဲ့ကြသည်။ ထို့ပြင် သူတို့၏ ကုန်သွယ် မိတ်ကောင်းများ ရှိရာ အရပ်ဖြစ်၍ သုမိတ္တ (ဆုမကြ) ဒေသဟုလည်း ခေါ်ဆိုပြန်လေသည်။

အရှေ့တောင်အာရှ ဒေသသို့ ကုန်သွယ်မှု လုပ်ငန်းကို အများဆုံး လာရောက် လုပ်ကိုင် သူတို့မှာ အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း အရှေ့ဘက် ကမ်းခြေဒေသရှိ ကလိင်္ဂတိုင်းသားများ ဖြစ်သည်။ ကလိင်္ဂ တိုင်းသားများသည် သုဝဏ္ဏဘုမ္မိဒေသနှင့် များစွာ ရင်းနှီးကြ၏။ မာလာယု၊ ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် ဂျာဗားကျွန်းသားတို့က ၎င်းတို့ကို 'ကာလိန်' ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသားတို့ကမူ ကလိင်္ဂတိုင်းသားတို့ကို ကာလိင်္ဂ၊ ကော်လိင်္ဂ၊ ကော်ရီ၊ ကော်ရင်ဂျီဟု အသီးသီး ခေါ်ဆိုကြသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ဂေါ်ရင်ဂျီဟု ရေးသား ခေါ်ဆိုကြသည်။

ထို့အတူ အိန္ဒိယတောင်ပိုင်းမှ မဒရာသ်နယ်သားများကို မာဒရာစီဟု ခေါ်၏။ ဒမိလ တိုင်းသားများကို တမယ်လ်ဟု ခေါ်၏။ စောဠတိုင်းသားတို့ကို စောဠယာ၊ စူဠယာ၊ ကျူဠယာဟု ခေါ်၏။ တေလင်္ဂတိုင်းသားများကို တေလဂူဟု ခေါ်၏။ အန္ဓကတိုင်းသားများကို အန္ဓာဟု ခေါ်၏။ မဟာရဠတိုင်းသားများကို မဟာရဠီဟု ခေါ်၏။ သုရဠတိုင်းသားများကို သုရဠီ၊ စူရတီဟု ခေါ် ၏။ ဂူရောဠတိုင်းသားများကို ဂူရေဠီ၊ ဂူဂျရတီဟု ခေါ်ဆိုကြလေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အိန္ဒိယယဉ်ကျေးမှု

အိန္ဒိယတိုင်းသားတို့သည် မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ဆက်သွယ်ကြရာတွင် ကုန်သွယ်ရေး ကိစ္စ ချည်း မဟုတ်ပေ။ အခြား စစ်ရေးကိစ္စ စသည့်အကြောင်းတို့ကြောင့်လည်း ရောက်ရှိလာခဲ့ကြသည်။ မြန်မာ့မြေပေါ်တွင် အတည်ကျ နေကြသူများလည်း ရှိပေသည်။ သူတို့သည် အိန္ဒိယနိုင်ငံမှ ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံများကို သယ်ဆောင်လာခဲ့ကြသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသားတို့သည် အိန္ဒိယတိုင်းသားတို့ ခံယူ သယ်ဆောင်လာသော ယဉ်ကျေးမှု များကို လက်ခံကျင့်သုံး လာကြသည်။ ထေရဝါဒ ဗုဒ္ဓဘာသာ၊ ဗြာဟ္မဏဘာသာ၊ မဟာယာနဗုဒ္ဓ ဘာသာ၊ တန္တရဝါဒ၊ နဂါးကိုးကွယ်မှု၊ နေကိုးကွယ်မှု၊ နတ်အမျိုးမျိုး ကိုးကွယ်မှု၊ ဗေဒနှင့် လောကီမှု ဆိုင်ရာ အယူဝါဒ အမျိုးမျိုးကို မြန်မာတို့ ရရှိခဲ့ကြသည်။ လက်ခံ ကျင့်သုံးခဲ့ကြသည်။

အိန္ဒိယယဉ်ကျေးမှုကို လက်ခံခဲ့ကြသော မြန်မာတို့သည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ မြို့ရွာစသည်တို့ ကိုပင် အိန္ဒိယဒေသရှိ နာမည်များဖြင့် မှည့်ခေါ်ခဲ့ကြသည်။ ရာမညတိုင်း၊ သရေခေတ္တရာပြည်၊ အပရန္တတိုင်း၊ ဥဿာပဲခူး၊ ဟံသာဝတီပြည်၊ ကေတုမတီပြည်၊ မိတ္ထိလာ၊ သာယာဝတီ၊ သာဝတ္ထိ၊ ဧရာဝတီ၊ သလ္လာဝတီမြစ် စသည်တို့မှာ အိန္ဒိယဒေသမှ အမည်တို့ကို မိတ္တူကူးထားသော ဝေါဟာရများ ဖြစ်ပေသည်။

မြန်မာတို့ လက်ခံ ကျင့်သုံးခဲ့ကြသော အိန္ဒိယယဉ်ကျေးမှုများ အနက် ထေရဝါဒဗုဒ္ဓ ဘာသာနှင့် စာပေရေးသားမှု အတတ်ပညာသည် မြန်မာနိုင်ငံ၌ ခိုင်မာစွာ အခြေစိုက်နိုင်ခဲ့သော ယဉ်ကျေးမှုကြီး နှစ်ရပ် ဖြစ်ပေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ အတွင်းသို့ လာရောက် အခြေချသူများအနက် တောင်တွင်းကြီးမြို့ကို တည်ထောင်သူမှာ ကလိဂ်တိုင်းသား ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ ဤအဆိုကို ကျောက်စာ စသည်တို့ဖြင့် မှတ်သားချက် မရှိပါ။ တောင်တွင်းကြီးသမိုင်းကျမ်းတွင် ရေးသားထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ရခိုင်မင်းသမီး နမလ္လာသည် ထိုကလိဂ်မင်းနှင့် ပတ်သက် ယှက်နွယ်နေလေသည်။

ကလိဂ်မင်းနှင့် သားတော်များ

ဗုဒ္ဓသာသနာတော်နှစ် ၁၃၇၃-ခု၊ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၉၁-ခုနှစ်တွင် အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း ကလိဂ်တိုင်း၌ ကလိဂ်ရာဇ်မင်း အုပ်ချုပ်နေ၏။ ထိုမင်း၏ မိဖုရားခေါင်ကြီးမှ မင်းပြောင်၊ မင်းရောင်၊ မင်းနောင်၊ မောင်နဂါးနှင့် သမီး မယ်စောဆိုသော သားသမီး ငါးပါးကို မွေးဖွားထားသည်။ သားတော် သမီးတော်တို့ကို မွေးဖွားပြီးနောက် မိဖုရားခေါင်ကြီးမှာ ကံတော်ကုန်ခဲ့ရလေသည်။

ကလိဂ်မင်း၏ သားတော် သမီးတော် နာမည်တို့မှာ မြန်မာတို့က ခေါ်ဆိုခဲ့သော အမည်များသာ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ၎င်းတို့၏ နာမည်များမှာ မြန်မာနာမည် များ ဖြစ်နေသောကြောင့်တည်း။

ကလိဂ်မင်းသည် မိဖုရားခေါင်ကြီး မရှိလျှင် ပဉ္စကလျာဆိုသောသူကို မိဖုရားအဖြစ် ထပ်မံ တင်မြှောက်သည်။ ထိုမိဖုရားမှ စန္ဒာဆိုသော သားတော် တစ်ပါးကို ဖွားမြင်သည်။

ကလိဂ်မင်းသည် မိမိတူတော်အား စစ်သူကြီးအဖြစ် တာဝန်ပေး ခန့်အပ်ထားသည်။ တူတော် သေနကစစ်သူကြီးသည် ဦးရီးတော်အား သေကြောင်းကြံ၍ အဆိပ်ခပ်သော ပျားမုန့်ကို ဆက်သလာ၏။ မင်းကြီးသည် မစူးစမ်းဘဲ ပျားမုန့်ကို ပွဲတော်တည်မည် ပြုရာ ပဉ္စကလျာမိဖုရားက ရုတ်တရက် ဟန့်တားလိုက်ပြီး ဤသို့ လျှောက်၏။

- “ အရှင်မင်းကြီး၊ မင်းတို့မည်သည် ရှောင်ကြဉ်အပ်သော တရား ငါးပါး ရှိပါသည်။ -
- ၁။ အခြားသူတို့ ဆက်သသော အဝတ် အစားကို မစူးစမ်းဘဲ မဝတ် မစားရပါ။
- ၂။ ကြိုးတန်း ကြိမ်တန်း အောက်သို့ မဝင်ရပါ။
- ၃။ ရာသီပန်းပွင့်သော သူနှင့် မမွေ့လျော်ရပါ။
- ၄။ အရက်သေစာ မသောက်စားရပါ။
- ၅။ မိမိချမ်းသာကို ဆောင်သူ၊ ဘေးရန်ကို တားဖြစ်ပေးသူ၊ အသက်ကယ်ဖူးသူတို့ကို အသက် မသေစေရပါ။-

သို့ဖြစ်၍ ယခု ဆက်သသော ပျားမုန့်ကိုလည်း စူးစမ်းပြီးမှ ပွဲတော်တည်သင့်ပါသည်။ ”

ကလိဂ်မင်းသည် မိဖုရား၏ လျှောက်တင်ချက်အရ ပျားမုန့်ကို ခွေးနှင့် ကြောင်တို့အား ကျွေးကြည့်သည်။ ထိုအခါ ခွေးရော ကြောင်ပါ ရုတ်တရက် အသက်ဆုံးရှုံးသွားကြ၏။ ဘုရင်မင်း မြတ်သည် အမျက်ဒေါသ ပြင်းစွာထွက်လျက် သေနကစစ်သူကြီးကို နန်းကြမ်းပြင်မှာပင် ကွပ်မျက် ပစ်လိုက်သည်။

ကလိဂ်မင်းသည် မိဖုရား၏ ကျေးဇူးကြောင့် အသက်မသေဘဲ ချမ်းသာရာ ရခဲ့သော ကြောင့် မိဖုရားကို လိုသောဆု တောင်းယူရန် အမိန့်တော်မှတ်သည်။ မိဖုရားသည် “ ကျွန်တော်မ သည် အခြားဆုကို အလိုမရှိပါ။ သားတော် စန္ဒာမင်းသားကိုသာ သူကောင်းပြုတော်မူပါ။ ” ဟု လျှောက်၏။ မင်းသည် မိဖုရားတောင်းသော ဆုအတိုင်း သားတော် အငယ်ဆုံး စန္ဒာအား နန်းလျှာဆု ကို ပေးရလေသည်။

ကလိဂ်မှသည် ဒွါရာဝတီသို့

ကလိဂ်မင်းသည် သားတော် အငယ်ဆုံးကို နန်းလျှာ ပေးရသဖြင့် သားတော်အကြီး

လေးပါးတို့အတွက်လည်း စဉ်းစားရပြီ။ အစဉ်အတိုင်းဆိုလျှင် သားတော်အကြီးဆုံးသာ နန်းလျာ ဖြစ်ရမည်။ ယခုလို အငယ်ဆုံးကို နန်းလျာထားသဖြင့် တစ်နေ့တွင် အန္တရာယ်ဖြစ်လာနိုင်စရာ အကြောင်းရှိသည်။ သို့ဖြစ်၍ သားတော်ကြီး လေးပါးကို ခေါ်၍ မိန့်ကြားသည်။

“ သားတော်ကြီးတို့၊ သားတော် အငယ်ဆုံးကို နန်းလျာ ပေးရပြီ။ သည်အတိုင်းနေလျှင် ရန်စစ် ဖြစ်နိုင်စရာ အကြောင်း ရှိသည်။ သားတော်တို့ အလိုရှိသော ဆင် မြင်း သင်းပင်း ကျေးကျွန်တို့ကို ခေါ်ဆောင်ပြီး သွားကြပါ။ သင့်လျော်သော နေရာမှာ မြို့ပြထူထောင်ပြီး ထီးနန်း စိုက်ထူကာ နေကြပါလေ။ ”

ထိုအမိန့်တော်ကို သမီးတော် မယ်စော ကြားသောအခါ မိမိလည်း မောင်တော်များနှင့် အတူ ရေပူ ရေချမ်း ကမ်းလှမ်း၍ လိုက်ပါလိုကြောင်း လျှောက်တင်သဖြင့် အခွင့်ပေးသည်။

ထို့နောက် မောင်နှမ ငါးဦးတို့သည် ခမည်းတော်ထံမှ ဓာတ်တော် မွေတော်တို့ကို ပင့်ဆောင်ပြီး နောက်လိုက်ဗိုလ်ပါ ၂၀၀၀ (၁၀၀၀-ဟုလည်းဆို) တို့နှင့် အတူ ကလိင်္ဂံမှ ထွက်ခဲ့ကြလေသည်။

မင်းပြောင်နှင့် အဖွဲ့သည် ဒွါရာဝတီ ရခိုင်ဒေသသို့ ရောက်ရှိလာခဲ့ကြသည်။ ဒွါရာဝတီ တွင် ခေတ္တ တပ်စွဲပြီး စန္ဒသူရိယမင်း သွန်းလုပ်ပူဇော်ခဲ့သည့် မဟာမုနိရုပ်ရှင်တော်မြတ်ကို နေ့စဉ် ဝတ်တက်ပူဇော်နေခဲ့သည်။

ဒွါရာဝတီ ရခိုင်မင်းသည် မင်းပြောင်နှင့် အဖွဲ့ကို အမတ်တို့အား စေလွှတ်၍ တိတ်တဆိတ် စုံစမ်းစေသည်။ ကလိင်္ဂံမင်း၏ သားတော်များ ဖြစ်ကြောင်း သိရှိရသဖြင့် ချစ်ကြည် ရင်းနှီးမှုကို ဆောင်ရွက်သည်။ ဒွါရာဝတီမင်းသည် မိမိ၏ သမီးတော် နုမလ္လာနှင့် နောင်တော်ကြီး မင်းပြောင်တို့ကို လက်ထပ်ထိမ်းမြား ပေးလေသည်။

ထို့နောက် ဒွါရာဝတီမင်းက ဒွါရာဝတီအတွင်း သင့်လျော်ရာ အရပ်တွင် မြို့ပြတည် ထောင်၍ စံနေကြရန် ပြောကြားသည်။ သို့ရာတွင် မင်းပြောင်သည် ဒွါရာဝတီတွင် မနေလိုသဖြင့် ဖိုးခေါင်တောင်ရိုး အရှေ့ဘက်သို့ သွားမည်ဟု ပြောသည်။ ဒွါရာဝတီမင်းလည်း မင်းပြောင်၏ ဆန္ဒကို မကန့်ကွက်ပေ။

ဒွါရာဝတီမင်းသည် သမီးတော် နုမလ္လာကို ပြုစု စောင့်ရှောက်ရန်အတွက် ပညာရှိ ဝိဒူရကျော်ခေါင် အမှူးပြုသော အမှုထမ်းလူ ၂၀၀၀ (၁၀၀၀-ဟုလည်းဆို၏။) ကို ထည့်ပေးလိုက် သည်။ မိမိကိုးကွယ်သော ဓာတ်တော်ဆူရေ ၁၂၀-နှင့် ရွှေ ငွေစသည်တို့ကို အလုံအလောက် ထည့်သွင်း ပေးလိုက်လေသည်။

တောင်တွင်းရွှေပြည် တည်ကြပြီ

မင်းပြောင်နှင့် အဖွဲ့သည် မြန်မာပြည် မြေပြန့်ဒေသသို့ ဆင်းလာကြပြီး တောင်တွင်းကြီး မြို့ နေရာတွင် မြို့ပြတည်ထောင်ရန် ဆုံးဖြတ်ကြ၏။ နန်းမြို့တော် တည်ဆောက်ရာတွင် အတွင်းနန်းမြို့နှင့် အပြင်မြို့ရိုးတို့ကို တစ်ပြိုင်တည်း တည်လုပ်ကြသည်။ အတွင်းနန်းမြို့ကို အရှေ့ အနောက် တာ ၅၀-စီ၊ တောင်မြောက် တာ ၃၀-စီ တည်လုပ်သည်။

အပြင်မြို့ရိုးကို အရှေ့ဘက်နှင့် အနောက်ဘက် မျက်နှာ တာ ၂၅၀-စီ၊ တောင်နှင့် မြောက်ဘက် မျက်နှာ တာ ၃၅၀-စီ သတ်မှတ်၍ တည်လုပ်သည်။ အုတ်မြို့ရိုး အထု လေးတောင် အတွင်း ဆင်ခြေဖုံးမြေအထု အတောင် ၂၀၊ အမြင့် ရှစ်တောင် ရှိသည်။ မြို့ရိုးဘေးတွင် ရေကျိုးနှင့် ကန်တော်များကိုလည်း တစ်ချိန်တည်း တည်ဆောက်သည်။ မြို့တည်သော နှစ်ကား မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၉၂-ခု၊ ကဆုန်လဆန်း ၁၄-ရက်၊ တနင်္လာနေ့ ဆိုပါသည်။

မင်းပြောင်သည် တောင်တွင်းကြီးမြို့ကို တည်ထောင်ပြီးလျှင် မိဖုရားကြီး နုမလ္လာနှင့်

ဘိသိက်ခံ၍ စိုးစံတော်မူသည်။ ညီတော် မင်းရောင်ကို အိမ်ရှေ့စံရာထူး ပေးသည်။ နန်းမြို့တော်၏ အနောက်မြောက်ဖျားတွင် စံအိမ်ဆောက်၍ စိုးစံရသည်။ အခြားညီတော်နှင့် မှူးတော် မတ်တော်များကိုလည်း မိမိတို့ ထိုက်တန်သည့် အလျောက် ရာထူးတာဝန်များ ပေးအပ် ချီးမြှောက် လေသည်။

နမလ္လာ၏ မဟာကုသိုလ်တော်

ဘုရင်မင်းပြောင်သည် တောင်တွင်း နေပြည်၌ ရွှေအင်းတောင်ဘုရား၊ စည်းခုံတော် ဘုရား စသော ကောင်းမှုတော် များစွာကို တည်လုပ် ကိုးကွယ်တော်မူသည်။

ထိုအခါ မိဖုရားနမလ္လာသည်လည်း မိမိကုသိုလ်တော်ပွား ဘုရားတစ်ဆူကို တည်ထား ကိုးကွယ်လိုသောကြောင့် မင်းပြောင်ထံ ခွင့်ပန်ခဲ့သည်။ ဘုရင်မင်းပြောင်သည် မိဖုရား၏ အလိုဆန္ဒကို လိုက်လျော၍ ငွေတော် ပိဿာ ၁၀၀၀-ကို ထုတ်ပေးသည်။

မိဖုရားကြီး နမလ္လာသည် မိမိ၏ ပညာရှိ ဝိဒ္ဓုရကျော်ခေါင်အား ကြီးကြပ်စေပြီး ဓညဝတီ ရခိုင်ပြည်က ပါခဲ့သော အမှုထမ်း ၁၀၀၀- တို့နှင့် ကုသိုလ်တော်ဘုရားကြီးကို တည်ထားလေသည်။ မိဖုရားနမလ္လာတည်ထားသော ဘုရားကြီးမှာ ဖိနပ်တော်အဝန်း သံတောင် ၂၀၀-ရှိပြီး၊ အမြင့် သံတောင် ၁၂၀-ရှိသည်ဟု ဆိုပါသည်။ အချို့ကမူ သံတောင် ၃၆၀-ရှိသည်ဟု ဆိုပြန်ပါသည်။

စေတီတော် အထွတ်ကို ရွှေချိန် ငါးပိဿာ အပြားခတ်၍ တင်လှူခဲ့သည်ဟု သိရ၏။ စေတီတော်ကြီးကို ခြောက်လကြာမျှ တည်ဆောက်ခဲ့ရသည်ဟု ဆိုပါသည်။ စေတီတော်၏ ပစ္စယာများပေါ်တွင်လည်း-

- ခြင်္သေ့ရုပ်ပေါင်း ၁၀၀၊
- ပန်းသွတ် ညောင်ရေအိုး ၁၀၀၊
- အရံစေတီငယ် ၇၀ -

တို့နှင့် မုခ်ထောက်လှေကား၊ နယား၊ မကာန်းစသည့် တန်ဆာများ ဆင်ယင်ထားရာ ရွှေတောင်ကြီး သဖွယ် တင့်တယ်လှသည်ဟု ဆိုပါသည်။ စေတီတော်ကြီး ဝန်းကျင်တွင်လည်း အရံစောင်းတန်း များကို တည်ဆောက်ထားသည်ဟု ဆိုပါသည်။

တန်တော့ရှင်ပင် စေတီရှင်

မိဖုရားနမလ္လာ၏ ဘုရားကြီးမှာ လူ ၁၀၀၀-အင်အားဖြင့် တည်ဆောက်သောကြောင့် လပိုင်းအတွင်းမှာပင် ပြီးစီးသွားသည်။ ဘုရားကြီး ပြီးမြောက်သဖြင့် နောက်ထပ် အုတ်များ မပို့ကြရန် တားမြစ်ရသည်။ သို့သော်လည်း မှာယူထားသော အုတ်များမှာ ဘုရားကြီး ပြီးမှ လာရောက် ပို့ဆောင်ကြသည်လည်း ရှိသည်။ ထိုအုတ်များကို အချည်းနှီး မဖြစ်စေရန် ဘုရားကြီး အနီး အုတ်ပုံရာ၌ သီခြားဘုရားငယ်တစ်ဆူကို တည်ထားပြန်သည်။ တန်တော့ဟု တားမြစ်ပြီးမှ ရောက်လာသော အုတ်တို့ဖြင့် တည်ထားသောကြောင့် ဘုရား၏ ဘွဲ့တော်ကို 'တန်တော့ရှင်ပင်' ဟု ခေါ်တွင်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။

စည်းခုံတော်စေတီကြီး၏ ဘွဲ့တော်ကိုမူ 'အောင်မြင်ဇေယျ' ဟု ကမ္မည်းတပ် ခေါ်ဝေါ် ကြသည်။ အချို့ကလည်း ရခိုင်မင်းသမီးနှင့် ရခိုင်သားတို့ ဝိုင်းဝန်းတည်ထားသောကြောင့် 'ရခိုင် ဘုရားကြီး' ဟု ခေါ်ဆိုကြလေသည်။

နောင်ခေတ် ပြုပြင်မှုများ

ပုဂံခေတ် ကောင်းစားစဉ် တစ်လျှောက်တွင် အောင်မြင်ဇေယျခေါ် ရခိုင်ဘုရားကြီးကို ပြုပြင်မှုများ မတွေ့ရပေ။ ပုဂံခေတ် နေဝင်ချိန် ရောက်မှ ဘုရားကြီးကို ပြုပြင်သူ တစ်ဦး ပေါ်ပေါက်လာ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကား ပွင့်လှဦးမင်းသားပင် ဖြစ်သည်။ ပွင့်လှဦး မင်းသားသည် သီဟပတေ့အမည်ခံလျက် တောင်တွင်းကြီးမြို့ကို အပိုင်စားခဲ့ရသည်။ မြန်မာရာဇဝင်တွင် တောင်တွင်းသီဟပတေ့ဟု တွင်သူ ဖြစ်သည်။

မြန်မာသက္ကရာဇ် ၆၄၀-ပြည့်နှစ်တွင် သီဟပတေ့သည် တောင်တွင်းကြီးမြို့ကို ထပ်မံပြုစုသည်။ မြို့ပြပြည်ရွာ သာသနာကို စည်ပင်အောင် ဆောင်ရွက်သည်။ သီဟပတေ့သည် အောင်မြင်ဇေယျဘုရားကြီးကို ပြုပြင် မွမ်းမံ၍ ရွှေအထွတ်လည်း တင်လှူခဲ့လေသည်။

ထို့နောက် ဘုရားကြီးမှာ ရာစုနှစ် များစွာ လွန်မြောက်၍ ယိုယွင်းလာပြန်သည်။ ထိုနှစ်များစွာ ကာလအတွင်း ထိန်းသိမ်းခြင်း ကင်းမဲ့နေခဲ့၏။ သက္ကရာဇ် ၁၂၆၀-ပြည့်နှစ်လောက်မှ စ၍ ဘုန်းတော်ကြီး ဦးလာဘ ဦးဆောင်၍ ပြည့်သူ့အင်အားဖြင့် နှစ်ပေါင်း ၃၀-ကြာမျှ ပြုပြင်ခဲ့ရ၏။ သို့ရာတွင် ဘုရားကြီးမှာ ကြီးလွန်းသဖြင့် အပြီးမသတ်နိုင်ခဲ့ပေ။

ထို့နောက် ရာဇဝတ်ဝန်ထောက် ဦးအောင်ကျော်မိုး ဦးစီးလျက် အများပြည်သူတို့၏ အကူအညီဖြင့် ထပ်မံ ပြင်ဆင်ခဲ့ရာ ၁၂၉၃-ခုနှစ်တွင် ထီးတော် တင်လှူနိုင်ခဲ့ပါသည်။

ယခုအချိန်အထိ တောင်တွင်းကြီးဒေသတွင် အောင်မြင်ဇေယျခေါ် ရခိုင်ဘုရားကြီးကို ဖူးမြော်နိုင်ကြပါသည်။ အောင်မြင်ဇေယျဘုရားကြီးသည် ရခိုင်မင်းသမီး မိဖုရားကြီး နမလ္လာ၏ သာသနာပြု သရုပ်ကို ဖော်ထုတ်ပြသနေလေသည်။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ တောင်တွင်းကြီးသမိုင်း ၊
- ၂။ ဗုဒ္ဓသာသနိက ပထဝီဝင်ကျမ်း ၊
- ၃။ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်း ၊
- ၄။ ဟံသာဝတီခေတ် သာသနာရေး (စာတမ်း)
(ဟံသာဝတီခေတ် မော်ကွန်းတင်စာတမ်းများ-မှ)
- (၁၉၉၆-ခု၊ ဇန်နဝါရီလထုတ်၊ ဓမ္မရတနာမဂ္ဂဇင်း-မှ)

သုဋ္ဌေးသမီး သုတဒ္ဒါ

ပဲခူးသူတို့၏ ဘာသာသွေး

မြန်မာ့သမိုင်းတွင် ပဲခူးကို အခြေပြုသော ဟံသာဝတီခေတ်သည် ကဏ္ဍတစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။ ခေတ်ဟောင်းသမိုင်းများတွင် ဟံသာဝတီမင်းဆက်များ အုပ်စိုးခဲ့ကြသည်ကို တွေ့ရ၏။ ခေတ်သစ် ဟံသာဝတီနေပြည်တော်ကြီးကို တည်ဆောက်ခဲ့သူကား ဘုရင့်နောင်မင်းတရား ဖြစ်ပေသည်။

ဘုရင့်နောင်သည် ဟံသာဝတီကို နေပြည်တော် ပြု၍ နိုင်ငံတော် ဘက်စုံဖွံ့ဖြိုး တိုးတက် ရေးကို ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ တန်ခိုးကြီးသော မင်းတစ်ပါး ဖြစ်သည့်အလျောက် အမှုထမ်း အမြောက်အမြား ရှိသည်။ အရှေ့တောင်အာရှတွင် အင်အား တောင့်တင်းလှသော ဘုရင်လည်း ဖြစ်သည်။ ဘုရင်၏ စစ်သည်အမှုထမ်းများတွင် မြန်မာများသာ မဟုတ်။ ပေါ်တူဂီခေါ် နိုင်ငံခြားမှ ဘာသာခြား အမှုထမ်းများလည်း ရှိသည်။

ဘုရင့်နောင် လက်ထက်တွင် ဒီမဲလိုး ခေါ်သော ပေါ်တူဂီတစ်ဦးကို အကြီးအမှူးပြု၍ သူကောင်းပြု ထားလေသည်။ ဒီမဲလိုးသည် ဘုရင့်နောင် မင်းတရား၏ အရေးပေးမှုကို အများဆုံး ခံရသူလည်း ဖြစ်သည်။ ဒီမဲလိုးသည် ဤအခွင့်အရေးကို အလွဲသုံးစား ပြုကာ ဟံသာဝတီမြို့ သားတို့ကို အနိုင်ကျင့်လေ့ ရှိသည်။

ဘုရင့်နောင် လက်ထက်တွင် ဒီမဲလိုးသည် မင်္ဂလာဆောင် တစ်ခုသို့ ဝင်ရောက်ကာ သတို့သားကို သတ်ပြီး သတို့သမီးကို အဓမ္မ သိမ်းပိုက်ခဲ့သည်။ သတို့သမီးသည် ဘာသာခြားသော နိုင်ငံခြားသား၏ ရင်ခွင်ကို ခိုဝင်လိုခြင်း မရှိခဲ့။ အသက်သေရခြင်းသာ မြတ်သေးသည်ဟု ခံယူပြီး ကြိုးဆွဲချကာ မိမိကိုယ်ကို သတ်သေခဲ့လေသည်။ ပဲခူးသူ၏ မျိုးချစ်စိတ်ကား အံ့ချီးဖွယ် ရှိပေစွ။ ဘာသာသွေးလည်း နီရဲပေစွ။

ဘုရင့်နောင် မရှိသောအခါ သတို့သမီး၏ ဖခင်သည် ဒီမဲလိုး၏ မတရားပြုမှုကို မြို့သူ မြို့သားများအား တိုင်ကြားပြီး အပြစ်ရှိသူကို အပြစ်ပေးရန် ကြွေးကြော်လေသည်။ ထိုအခါ မြို့သူ မြို့သားတို့သည် ဒီမဲလိုး၏ အိမ်သို့ ချီတက်ကြသည်။ ဒီမဲလိုးအား ခဲများဖြင့် ဝိုင်းဝန်း ပစ်ခတ်ကြ သည်။ ဒီမဲလိုးသည် ခဲဒဏ်ရာများဖြင့်ပင် သေခဲ့ရသည်။ သေဆုံးလျှင် အလောင်းကို အစိတ်စိတ် အပိုင်းပိုင်း ဖြတ်ကာ ပဲခူးမြို့ လမ်းများပေါ်တွင် ကြဲဖြန့်ထားကြ၏။ ဒီမဲလိုး၏ အိမ်ကိုလည်း ဝိုင်း ဝန်း ဖျက်ဆီးကြပြီး မတရား ရယူထားသော ပစ္စည်းများကို ဖျက်ဆီးပစ်ကြလေသည်။

(ပေါ်တူဂီ မြန်မာ ဆက်ဆံရေး စာတမ်း၊ ငွေရတုသဘင် စာတမ်းစု၊ စာ-၈၈)

ဟံသာဝတီသမိုင်းတွင် ပဲခူးသူတို့သည် ဤကဲ့သို့ပင် ဘာသာသွေးနှင့် မျိုးချစ်သွေးကို နီရဲပြခဲ့ကြသည်။ မြန်မာ့သမိုင်းတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာအတွက် အသက်ကို ပဓာန မထားဘဲ ကာကွယ်ခဲ့သော အမျိုးသမီးတစ်ဦးလည်း ဟံသာဝတီ ပဲခူးမှပင် ပေါ်ထွက်ခဲ့ဖူးပါသည်။ သူမကား သုဋ္ဌေးသမီး သုတဒ္ဒါပေတည်း။

တိဿမင်းနှင့် ဗြဟ္မဏဘာသာ

ဟံသာဝတီသည် ခေတ်ဦးပိုင်းကပင်အိန္ဒိယနှင့် ဆက်သွယ်မှု များသော ဒေသဖြစ်၏။ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးအတွက် ရောက်ရှိလာသော အိန္ဒိယသားတို့သည် ဘာသာအယူဝါဒ အမျိုး မျိုးကိုလည်း သယ်ဆောင်လာကြသည်။ အိန္ဒိယမှ လူများ အရောက်များလာသောအခါ မဟာယာန

ဗုဒ္ဓဘာသာ၊ တန္တရဘာသာ၊ ဗြာဟ္မဏဘာသာတို့လည်း ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။

ဟံသာဝတီသို့ ရောက်ရှိသူများအနက် စောဠတိုင်းသားတို့သည် ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် ဆန့်ကျင်သူများ ဖြစ်ကြ၏။ ရန်ပြုသူများ ဖြစ်ကြ၏။ စောဠတိုင်းသား ဗြာဟ္မဏပုဏ္ဏားများသည် ဟံသာဝတီတွင် အုပ်စိုးသော တိဿမင်း (၁၀၄၃-၁၀၅၇)အား မိမိတို့ ဘာသာတရားကို ဟောပြော စည်းရုံးခဲ့ကြသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာကို ရှုတ်ချကြသည်။ တိဿဘုရင်သည် ပုဏ္ဏား (အလဇ္ဇီရဟန်း ဟုလည်း ရေးသည်။)တို့၏ စည်းရုံးမှုဖြင့် ဗြာဟ္မဏဘာသာသို့ ကူးပြောင်း ယုံကြည်သွားလေသည်။

မိမိတို့ဘာသာဝါဒကို ခံယူလာသော တိဿမင်းအား ဗြာဟ္မဏရဟန်းတို့က ဆက်လက် စည်းရုံးကြပြန်သည်။ ယင်းတို့က “ မင်းကြီး-ရွှေမြို့တော်ဟာ ဘုန်းတန်ခိုးကြီးသော မြို့ပြဖြစ်ပါလျက် မဟုတ်မတရားတဲ့ လူသေကောင်ကို ကောင်းအောင် ထုလုပ်ပြီး ကိုးကွယ် ပူဇော်နေခြင်းဟာ မသင့်လျော်ပါ။ အမင်္ဂလာ ဖြစ်နေပါတယ်။ ဒီရုပ်တုတွေကို ပယ်ဖျောက်ပစ်ရင် ဘုန်းအာဏာ ကြီး ပြီး စည်းစိမ်ပြန့်ပွား တိုးတက်ပါလိမ့်မည်။ ” ဟု ဟောပြောကြလေသည်။

တိဿမင်းသည် ဗြာဟ္မဏတို့၏ ဟောပြောချက်ကို ယုံကြည်၍ သူ၏ အုပ်ချုပ်ရေး နယ်မြေ၌ နေသူတို့အား ရုပ်ပွားဆင်းတု မကိုးကွယ်ရန် အမိန့်မှတ်သည်။ ဘုရား ကျောင်းတို့၌ ရှိသာ ရုပ်ပွား ဆင်းတုများကိုလည်း ရှာဖွေပြီးလျှင် မသန့်စင်သော ချောင်းမြောင်းတို့၌ ပစ်ချလေသည်။ ဟံသာဝတီပြည်သူတို့သည် မင်းအာဏာကို ကြောက်ရွံ့သောကြောင့် ရုပ်ပွားတော်များကို မကိုးကွယ်ဝံ့ကြတော့ပေ။

သုဘဒ္ဒါ၏ တော်လှန်ရေး

သုဘဒ္ဒါသည် ဟံသာဝတီမှ သူဌေးသမီးတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ အချို့က သူကြွယ်သမီး၊ ကုန်သည်သမီးဟု ဆိုကြသည်။ သုဘဒ္ဒါ၏ အမည်ကို မွန်ဘာသာဖြင့် ‘ တလထော် ’ ဟုလည်း ရေးကြသည်။ နောင်အခါတွင် ဘဒြာဒေဝီအမည်ဖြင့် မိဖုရားဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း ရေးသား ကြသည်။ သက္ကရာဇ် ၈၃၁-ခု၊ တပို့တွဲလဆန်း တစ်ရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့တွင် ရေးထိုးသော ပဲခူး ဘုရားခုနစ်ဆူ ကျောက်စာထဲတွင် သုဘဒ္ဒါဟု ရေးထိုးထားရာ အစောဆုံး တွေ့ရသော အမည်ကို အတည်ပြုရပါသည်။

သုဘဒ္ဒါသည် ၁၀-နှစ်အရွယ် ငယ်စဉ်ကပင် ရတနာသုံးရပ်ကို ဆည်းကပ်လာသူကလေး ဖြစ်သည်။ မိဘများနှင့် အတူ တရားတော်များကို နာယူလေ့ ရှိသည်။ ကိုယ်ကျင့်တရားကိုလည်း စောင့်ထိန်းသူ ဖြစ်သည်။ တိဿဘုရင် အယူဝါဒ ဖောက်ပြန်ချိန်တွင်မူ သုဘဒ္ဒါ၏ အသက်သည် ၁၆-နှစ်အရွယ် ရှိခဲ့ပြီ။

တစ်နေ့သောအခါ သုဘဒ္ဒါသည် အစေအပါး အဖော်များနှင့်အတူ ရေချိုးသွားစဉ် ရေထဲမှ ရုပ်ပွားတော် တစ်ဆူကို လက်နှင့် စမ်းမိ၍ ဆွဲယူလိုက်ရာ ရွှေရောင်ဝင်းဝင်းနှင့် ဗုဒ္ဓရုပ် ပွားတော် တစ်ဆူကို ဖူးတွေ့လိုက်ရသည်။ သုဘဒ္ဒါသည် အံ့အားသင့်ပြီး “ အလို-ရုပ်ပွားတော် ကလေးပါလား၊ ဒီရုပ်ပွားတော်ကလေးကို ဘယ်သူများ စွန့်ပစ်ထားပါလိမ့်နော်၊ ” ဟု နှုတ်က ညည်းတွား ပြောကြားလိုက်သည်။

ဤတွင် အဖော်မိန်းမကြီး တစ်ဦးက “ တိဿဘုရင်ရဲ့ အမိန့်ကြောင့် စွန့်ပစ်ထားကြ ရပါတယ်။ တိဿဘုရင်ဟာ ရုပ်ပွားတော်ကို မကိုးကွယ်ဘူး၊ မဖူးမြော်ဘူး၊ ကိုးကွယ်တဲ့သူတွေကို လဲ ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်နေပါတယ်။ ဒါကြောင့်မို့ ရုပ်ပွားတော်တွေကို စွန့်ပစ်ထားကြတာပါ။ ” ဟု ရှင်းပြလေသည်။

သုဘဒ္ဒါသည် ရုပ်ပွားတော်ကို မစွန့်ပစ်ရက်တော့။ ရိုသေမြတ်နိုးစွာ ပင့်ချီပြီးလျှင် “ ကျွန်မ ဒီရုပ်ပွားတော်ကို သိမ်းဆည်းထားမယ်၊ ကိုးကွယ်သွားမယ်၊ ရုပ်ပွားတော်ကို ကိုးကွယ်လို့

ဘုရင်မင်းမြတ်က သတ်ချင်လဲ သတ်ပါစေ၊ ကျွန်မ အသေခံမယ်။ ” ဟုဆိုကာ ရုပ်ပွားတော်ကို ပင့်ယူ၍ စံကျောင်းတော် ဆောက်လုပ်ပြီးလျှင် ပူဇော်ထားလေသည်။

နောင်အခါတွင် သုဘဒ္ဒါသည် အခြားသူများ စွန့်ပစ်ထားသော ရုပ်ပွားတော်တို့ကို ရှာဖွေ သိမ်းဆည်း၍ နံ့သာရည်ဖြင့် ဆေးကြောကာ မိမိ၏ ဗုဒ္ဓစံကျောင်းတော်တွင် ကိုးကွယ်ထား ခဲ့သည်။ ရုပ်ပွားတော် များစွာတို့သည် သုဘဒ္ဒါ၏ စံကျောင်းတော်တွင် ကိန်းဝပ်စံပယ်တော်မူ နေကြလေပြီ။

တိဿဘုရင်၏ ဒေါသ

သုဘဒ္ဒါသည် ဗုဒ္ဓရုပ်ပွားတော်များကို စုဆောင်းကိုးကွယ်နေသည့်အကြောင်းကို တိဿဘုရင်၏ နားသို့ ပေါက်ကြားသွားလေသည်။ တိဿဘုရင်သည် အမျက်ဒေါသ ခြောင်းခြောင်း ထခဲ့၏။ မိမိအာဏာကို ဖိဆန်သော အမျိုးသမီးအား ရှေ့တော်သို့ ခေါ်၍ စစ်မေးသည်။ သုဘဒ္ဒါက လည်း မကွယ်မထောင့်ပင် လျှောက်တင်သည်။ ဘုရင်သည် မင်းချင်းတို့အား “ အမောင်တို့- ဒီ အမိက်မကို ဆင်တင်းကုပ်ရို ဆင်ရိုင်းတွေဆီကို ခေါ်သွားကြ၊ ဆင်နဲ့ နင်းပြီး မသေမချင်း သတ်စေရမယ်။ ” ဟု အမိန့်မှတ်တော့သည်။

မင်းချင်းတို့လည်း သုဘဒ္ဒါအား ဆင်တင်းကုပ်သို့ ခေါ်ဆောင်သွားကြသည်။ သုဘဒ္ဒါ သည် အသက်သေရတော့မည် ဖြစ်သော်လည်း ကြောက်ရွံ့ခြင်း မဖြစ်ပေ။ တစ်ချိန်ကပင် အသက်ကို စွန့်၍ ရုပ်ပွားတော်များကို ကိုးကွယ်ခဲ့သည်။ ယခုကဲ့သို့ အသက်သေရတော့မည့် အခါတွင် ဗုဒ္ဓဂုဏ်တော်၊ ဓမ္မဂုဏ်တော်၊ သံဃာ့ဂုဏ်တော်တို့ကို ပို၍ပင် ပွားများမိသည်။ ရတနာသုံးပါးတို့၏ ဂုဏ်တော်ကို အောက်မေ့လျက် သေဆုံးခဲ့သော် သံသရာဘဝဝယ် အလှ တရားဖြင့် ကျင်လည်ရလိမ့်မည်။

သုဘဒ္ဒါ၏ မေတ္တာ

သုဘဒ္ဒါသည် စိတ်ကို တည်ငြိမ်စွာ ထား၏။ တိဿဘုရင်ကိုလည်း မေတ္တာမပျက်။ အာဏာသား မင်းချင်းတို့ကိုလည်း ဒေါသမဖြစ်။ မိမိစိတ်ကို ရတနာသုံးပါးတို့၏ ဂုဏ်တော်ဖြင့် ထုံမွမ်းရင်း ဆင်နင်းခံလေသည်။ ဆင်ကြီးများသည် မိမိကို နင်းသတ်ရန်အတွက် ပြေးဝင်လာကြ သည်။ သုဘဒ္ဒါသည် ဆင်ကိုလည်း အာရုံမပြု။ “ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ၊ ဓမ္မံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ၊ သံဃံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ။ ” ဟူသော သရဏဂုဏ်ကို တိုးညှင်းစွာ ရွတ်ပွား၍ မျက်စိကို စုံမှိတ်ထားလိုက်သည်။

သုဘဒ္ဒါ၏ ကိုယ်ပေါ်တွင် လေးလံသောအရာဟူ၍ ငှက်မွှေးတောင်လောက်ပင် မကျလာ။ ဆင်ကြီးများ၏ အော်မည်သံကိုမူ မကြာခဏ ကြားနေရသည်။ ဆင်သည် သုဘဒ္ဒါ၏ ကိုယ်ပေါ်သို့ မနင်းဘဲ အော်မည်လျက် ထွက်ခွာသွားကြသည်။ တစ်ကောင်ပြီး တစ်ကောင်လွှတ်၍ နင်းခိုင်းသည်။ ဆင်တိုင်းပင် အော်မည်လျက် ထွက်ခွာသွားကြသည်ချည်း ဖြစ်သည်။ သုဘဒ္ဒါသည် ဆင်နင်း၍ကား မသေတော့ပြီ။

မင်းချင်းတို့သည် ထိုအကြောင်းကို တိဿဘုရင်အား လျှောက်ထားကြသည်။ တိဿဘုရင်သည် ဒေါသကြီးလွန်းသူ ဖြစ်သည်။ ဆင်နင်း၍ မသေလျှင် အခြားနည်းဖြင့် သတ်စေ ရန် အမိန့်ချမှတ်ပြန်သည်။

မင်းချင်းတို့လည်း ဘုရင့်အမိန့်အတိုင်း နည်းမျိုးစုံဖြင့် သတ်ရန် ကြိုးစားကြ၏။ သို့ပါ သော်လည်း သုဘဒ္ဒါ၏ဘဝသည် သေကံမရောက်သေးသောကြောင့် အသက်မပျောက်ဘဲ ရှိခဲ့လေသည်။ နောက်ဆုံးတွင် မြေကျင်းတစ်ခုကို တူးစေပြီး ဘုရင်ကိုယ်တိုင် အရှင်လတ်လတ် မြေမြှုပ်သတ်ရန် စီမံလေသည်။

သစ္စာမိဋ္ဌာန် ဘုရားပျံ

သုဘဒ္ဒါသည် သေတွင်းဝ၌ ရပ်လျက် တိဿဘုရင်အား အမြင်မှန် ရစေရန် နောက်ဆုံး အနေဖြင့် ဓမ္မလျှောက်လဲချက်ကို ပေးလိုက်သည်။

“ အရှင်မင်းကြီး- ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ ဘုရားသခင်ဟာ အရှင်မင်းကြီးတို့လို များမြတ်သော စည်းစိမ်ကို ခံစားပြီးမှ ဝေနေယျသတ္တဝါတွေကို ကယ်မတော်မူလိုတဲ့အတွက် တိုင်းပြည်နဲ့ ထီးနန်းစည်းစိမ်ကိုသာမက သားမယားတွေကိုပါ စွန့်ပြီး တောထွက်တော်မူခဲ့ပါတယ်။ ဘုရား ဖြစ်တော်မူပြီးတဲ့နောက် ၄၅- ဝါ ကာလပတ်လုံး ကျွတ်ထိုက်တဲ့ သတ္တဝါတွေကို ချွတ်တော်မူခဲ့ ပါတယ်။ မကျွတ်သေးသော သတ္တဝါတွေဟာလဲ ချမ်းသာသုံးပါး ရစေဖို့ဆိုပြီး ရုပ်ပွားတော်တွေကို ထုလုပ်ကိုးကွယ်ခဲ့ကြတာ ဖြစ်ပါတယ်။ ရုပ်ပွားတော်ဟာ ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်ရဲ့ ဂုဏ်တော်ကို အမှတ်ရစေဖို့ ပြုလုပ်ထားတဲ့ ကိုယ်စားတော် အမှတ်လက္ခဏာ ဖြစ်ပါတယ်။ လူသေရဲ့ အကောင်မဟုတ်ပါ။ သစ်သားကို ပြုလုပ်ထားတဲ့ သဏ္ဍာန်တော်ပင် ဖြစ်သော်လဲ အလိုရှိ၍ ဖူးမြင်လိုလျှင် ကြွရောက် တော်မူလာနိုင်ပါတယ် အရှင်မင်းကြီး။ ” ဟု လျှောက်တင်လေသည်။

တိဿဘုရင်သည် အံ့အားသင့်သော မျက်နှာဖြင့် “ သို့ဖြစ်လျှင် သင်တို့ဘုရားကို ငါ မြင်ချင်တယ်။ အခုပြပါ။ ” ဟု ဆိုသည်။

သုဘဒ္ဒါသည် လက်အုပ်ချီကာ ရတနာသုံးပါး ဂုဏ်တော်ကို ဆင်ခြင်ပြီးနောက် သစ္စာ မိဋ္ဌာန် ပြုလေသည်။

“ အတုမဲ့ ငြိမ်းအေးရာ မဟာပရိနိဗ္ဗာန် စံတော်မူပြီးသော မြတ်စွာဘုရား၊ တပည့်တော်မ သည် အရှင်မြတ်ကိုယ်စား ရုပ်ပွားဆင်းတုတော်များကို ကောက်ယူ ဆေးကြော၍ ကိုးကွယ် ပူဇော် ခဲ့ပါသည်။ ဘုန်းတော်ကြီးသော မြတ်စွာဘုရား၊ ဘုရား တရား သံဃာ ရတနာမြတ် သုံးပါးသည် ပိုင်းခြားမထင် ဂုဏ်အင်အနန္တ ဘုန်းတန်ခိုးတေဇော် ကြီးမြတ်တော်မူလှပါပေသည်ဘုရား၊ ဤမှန် သော သစ္စာစကားကို ဆိုရခြင်းကြောင့် အရှင်မြတ်ကိုယ်တော်စား ရုပ်ပွားတော်တို့သည် ကောင်းကင်ထက်သို့ ကြွလာစံပယ် တည်နေတော်မူလှည့်ကြပါစေသား အရှင်ဘုရား။ ”

ဤသို့ သစ္စာမိဋ္ဌာန် ပြုပြီးနောက် ခဏအကြာမှာပင် ဗုဒ္ဓရုပ်ပွားတော်တို့သည် ကောင်းကင်ပြင်မှ ပျံကြွလာလေသည်။ ပြည်သူတို့သည် ထူးဆန်းအံ့ဩဖွယ်ကောင်းသော ဖြစ်ရပ် ကို ရင်သပ်ရှုမောလျက် ဖူးမြော်ကြ၏။ တိဿဘုရင်လည်း များစွာ တုန်လှုပ်သွားသည်။ ရုပ်ပွားတော်တို့ကို အံ့ဩကြီးစွာ ဖူးမြော်ရင်း မိမိ၏ အမှားများကို မြင်သိလာ၏။ သုဘဒ္ဒါအမျိုးသမီး ၏ ကျေးဇူးတရားကိုလည်း အတိုင်းအဆမရှိ ပေးဆပ်လိုဘိ၏။ သို့ဖြစ်၍ ထိုနေ့မှာပင် အဂ္ဂမဟေသီ မိဖုရားကြီးအရာသို့ တင်မြှောက်လိုက်လေတော့သည်။

ကျိုက်ပေါစေတီ တည်ကြပြီ

တိဿဘုရင်သည် သုဘဒ္ဒါ၏ ကျေးဇူးကြောင့် ဗုဒ္ဓဘာသာ တရားတော်၌ သက်ဝင် ယုံကြည် ခဲ့ပြီ။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ဖြစ်ပြီးနောက် သုဘဒ္ဒါမိဖုရားနှင့် အတူ ဗုဒ္ဓသာသနာပြု လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ကြသည်။ တိဿဘုရင်သည် တစ်ချိန်က စွန့်ပစ်ခဲ့သော ဗုဒ္ဓရုပ်ပွားတော်များကို ပြန်လည် ရှာဖွေစေ၍ နံ့သာရည်တို့ဖြင့် ဆေးကြောစေသည်။ ပြည်သူအပေါင်းတို့အားလည်း ရုပ်ပွားတော်တို့ကို ပင့်ဆောင်လာကြရန်၊ ရုပ်ပွားတော်တို့ကို ဌာပနာ၍ စေတီများ တည်ထားမည့် အကြောင်း ကြေညာစေ၏။

“ အို- ပြည်သူအပေါင်းတို့၊ အလုံးစုံသော ရုပ်ပွား ဆင်းတုတော်တို့ကို ဆေးကြော သန့်စင်ရန် ဟံသာဝတီမြို့ မြောက်ဘက် ရေကန်သို့ ယူ၍ ကန်ရေဖြင့် ဆေးကြောပြီးလျှင် အမွှေး အကြိုင် နံ့သာရည်ဖြင့် သန့်စင်ကုန်လော့။ ” (မွန်ကျောက်စာပေါင်းချုပ်၊ စာပဒ) ဟု ဟံသာဝတီ

တစ်ဝှမ်းသို့ လှည့်လည် ကြေညာစေသည်။

ထို့နောက် ကောင်းကင်တွင် ပျံကြွခဲ့သော ရုပ်ပွားတော်တို့ကို ဌာပနာလျက် စေတီ ခုနစ်ဆူ တည်ထားသည်။ စေတီတစ်ဆူလျှင် အလံ ၂၀-စီ မြင့်သည်။ ရုပ်ပွားဆင်းတုတော်တို့ကို ကောင်းကင်သို့ ပျံတက်သောကြောင့် ‘ ကျောက်ပရံ ’ (ဘုရားပျံ) ဟု ကမ္မည်းတင်ကြသည်။ စေတီတော်တို့ကိုမူ ‘ ကျိုက်ပေါ ’ ဟု ခေါ်ကြသည်။

ရုပ်ပွားဆင်းတုတော်တို့ ဆင်းသက်ရာ အရပ်၌ ဝတ်ကျောင်း ခုနစ်ဆောင်ကို ဆောက်လုပ်သည်။ ကျိုက်ပေါစေတီ ခုနစ်ဆူကို ဖူးမြော်နိုင်ရန်အတွက်လည်း ကျိုက်ပေါစေတီ မြောက်ဘက်၌ ပြာသာဒ်ကြီးတစ်ဆောင် ဆောက်လုပ်သည်။ ထို့နောက် ကျိုက်ပေါအနီး ရေကန်ကြီးတွင် ရေခပ်ပြာသာဒ်ကြီးကိုလည်း ဆောက်လုပ်သည်။

ဟံသာဝတီပြည်သားတို့သည် သုဘဒ္ဒါ၏ ကျေးဇူးကြောင့် ဗုဒ္ဓဘာသာကို လွတ်လပ်စွာ ယုံကြည်နိုင်ခဲ့ကြ၏။ ရုပ်ပွားတော်တို့ကိုလည်း လွတ်လပ်စွာ ကိုးကွယ်နိုင်ခဲ့ကြ၏။ တိဿဘုရင်၏ အယူမှားကို ချေချွတ်ပေးနိုင်ခဲ့သော သုဘဒ္ဒါမိဖုရားကြီး၏ သာသနာပြု မှတ်တိုင်ကြီးသည်ကား ယနေ့တိုင် ခိုင်ခိုင်ကြီး တည်ရှိနေလေသည်။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ရှေးဟောင်း မွန်ကျောက်စာပေါင်းချုပ်၊
- ၂။ ဝံသဒီပနီ၊
- ၃။ မေတ္တာဝါဒ၊
- ၄။ ဟံသာဝတီခေတ် သာသနာရေး (စာတမ်း)၊
(ဟံသာဝတီခေတ် မော်ကွန်းတင်စာတမ်းများ)
- ၅။ ပေါ်တူဂီ မြန်မာ ဆက်ဆံရေး (စာတမ်း)၊
(ငွေရတုသဘင်စာတမ်းစု)

(၁၉၉၆-ခု၊ ဖေဖော်ဝါရီလထုတ်၊ ဓမ္မရတနာမဂ္ဂဇင်း မှ)

ရွှေစာရံအမ စောမွန်လှ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရွှေစာရံအမည်ဖြင့် ထင်ရှားသော စေတီနှစ်ဆူ ရှိသည်။ တစ်ဆူမှာ သထုံမြို့၏ အနောက်တောင်ဘက်တွင် ရှိသည်။ ယင်းစေတီတော်ကြီးကို သူရိယစန္ဒဟုလည်းကောင်း၊ တိဿဓမ္မသီဟရာဇာဟုလည်းကောင်း ခေါ်တွင်သော သထုံမင်းကြီးနှင့် မိဖုရားတို့က မဟာသက္ကရာဇ် ၁၀၅-ခု၊ တပေါင်းလဆန်း ၅-ရက်နေ့တွင် တည်ထားခဲ့သည်ဟု ဆိုပါသည်။

ယင်းစေတီတော်ကြီး၏ မူလဘွဲ့မည်မှာ ‘စိရံဌာတုစေတီတော်’ ဖြစ်၏။ ကာလကြာ မြင့်သောအခါ စိရံမှ စာရံသို့ ပြောင်းကာ စာရံစေတီ၊ ရွှေစာရံစေတီ ဟူ၍ ခေါ်တွင်လာခဲ့ကြ လေသည်။

ယခုတင်ပြမည့် ရွှေစာရံစေတီတော်မှာ မန္တလေးမြို့ အရှေ့မြောက်ဘက် အမရပူရမြို့ နယ် ရွှေစာရံရွာ၌ တည်ထားသော စေတီတော် ဖြစ်၏။ ယင်းစေတီတော်သည် ဝတ်မိုးဝတ်မြေရ ဘုရား ၂၃-ဆူစာရင်းတွင် ပါဝင်သောစေတီ ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ကျော်လေးဆူ အဝင်အပါဘုရား လည်း ဖြစ်သည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ စခန်းစဉ်လင်္ကာတွင်-

“ အရှေ့ စာရံ၊ ပုဂံ အနောက်၊ တောင်မြောက် ယင်မျှော၊ သီဟတောဟူ၊ လောကဓာတ် တွင်း၊ ခြောက်ရောင်လင်းသား၊ သနင်းမှန်ကူ၊ ကျော်လေးဆူ ”-

ဟူသော ဖွဲ့ဆိုချက်အရ-

- ၁။ အရှေ့အရပ် ရွှေစာရံ၊
- ၂။ အနောက်အရပ် ပုဂံရွှေစည်းခုံ၊
- ၃။ တောင်အရပ် မိတ္ထီလာ ရွှေယင်မျှော်၊
- ၄။ မြောက်အရပ် အညာသီဟတော တို့ ဖြစ်သည်။

ရွှေစာရံစေတီတော်သည် ၁၁-ရာစုတွင် တည်ထားခဲ့သဖြင့် ပုဂံခေတ်၏ သမိုင်းဦးစေတီ တော် တစ်ဆူလည်း ဖြစ်သည်။ ယင်းစေတီတော်၏ သမိုင်းနောက်ခံကို ပြန်လှန် လေ့လာသော အခါ လွမ်းမောဖွယ် ဖြစ်ရပ်တို့ကို တွေ့သိ ခံစားကြရလေသည်။

ရွှေလီကမ်းက မောအလှဒေဝီ

အနော်ရထာမင်းသည် ပုဂံပြည်ကြီးကို ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်၏ ဓာတုအမွေများဖြင့် စည်ဝေနေ စေချင်၏။ ဓာတ်တော် မွေတော်များကို ဌာပနာ၍ စေတီတော်ကြီးများကို တည်ထားလိုသည်။ ထို့ကြောင့် ဓာတုအမွေများကို ရှာဖွေနေလေသည်။

တရုတ်ပြည်၌ စွယ်တော်တစ်ဆူ ရှိသည်။ ထိုစွယ်တော်ကို တရုတ်ဥတည်ဘွားထံ တောင်းခံ၍ ပုဂံပြည်၌ စေတီတော်တည်ထားလျှင် သာသနာတော်အတွက် အကျိုးများမည်ဟု ယုံကြည်သည်။ ထို့ကြောင့် ကျန်စစ်သားအမှူးပြုသော စစ်သူကြီးလေးဦးနှင့် အတူ စစ်သည်တော် များစွာဖြင့် တရုတ်ပြည်သို့ စွယ်တော်ပင့်ရန် ထွက်ခဲ့လေသည်။

အနော်ရထာမင်းသည် တရုတ်ပြည်သို့ ရောက်လျှင် ပင့်ဆောင်နိုင်ရန် နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ကြိုးပမ်းသည်။ သို့သော်လည်း စွယ်တော်ကို ပင့်ဆောင်ခွင့် မရခဲ့။ မူလစွယ်တော်နှင့် အလားတူ ပွားယူထားသော စွယ်တော်ပွားနှင့် မြဆင်းတု တစ်ဆူကို ရသဖြင့် ပင့်ဆောင်လာခဲ့ရလေသည်။

အပြန်ခရီးတွင် မိုင်းမောသို့ ဝင်ရောက်ခဲ့၏။ မောဒေသကို အပိုင်စားနေသော မောမြို့စားကြီးသည် အနော်ရထာမင်းအား ရွှေသင်ဖြူး ငါးချပ်နှင့်အတူ အဆင်းအင်္ဂါ လက္ခဏာနှင့် ပြည့်စုံသော သမီးတော် စောမွန်လှကို ဆက်သလေသည်။

အနော်ရထာမင်းသည် ရွှေသင်ဖြူး ငါးချပ်ထဲမှ တစ်ချပ်ကို မောမြို့စားအားလက်ဆောင် အဖြစ် ပြန်လည် ပေးအပ်သည်။ မောမြို့စားသည် ယင်းရွှေသင်ဖြူးကို ဌာပနာ၍ စေတီတော် တစ်ဆူ တည်ထားသည်။ ယင်းစေတီတော်ကို မောတို့ဘာသာဖြင့် ‘ ကောင်းမှူးဆတ်ခမ်း ’ ဟု ခေါ်သည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ ကောင်းမှူး=စေတီ၊ ဆတ်ခမ်း=ရွှေသင်ဖြူးဟူ၍ ဖြစ်သည်။ ရွှေသင်ဖြူး စေတီတော်ဟု ဆိုလိုပါသည်။ ရွှေသင်ဖြူးစေတီတော်သည် နန်းမော့ခေါ် ရွှေလီမြစ်၏ လက်ယာ ဘက်ကမ်းရှိ မိုင်းမော့တွင် တည်ရှိလေသည်။

ဓာတ်တော်အောင်းသော နားတောင်းတော်

မောမင်းသမီး စောမွန်လှသည် ကောင်းခြင်းငါးဖြာ လက္ခဏာနှင့် ပြည်စုံသူ ဖြစ်သော ကြောင့် အနော်ရထာမင်းသည် မြတ်နိုး တိမ်းညွတ်တော်မူဘိသည်။ မိမိအနီးအပါးမှာ ထား၍ မြှောက်စားတော်မူ၏။ စောမွန်လှကလည်း မိဖုရားတို့ ဝတ္တရားကို မပျက်ကွက်စေဘဲ မင်းတရားအလိုကျ အကြိုက်ဆောင်၍ ပြုစုသည်။ သို့ဖြစ်၍ အခြားမိဖုရားများထက် အရေးပေး၍ မြတ်နိုးနေလေသည်။

စောမွန်လှမိဖုရားမှာ ထူးခြားသော ဖြစ်ရပ်တစ်ခု ရှိသည်။ မိဖုရား၏ နားတွင် ပန်ဆင် ထားသော နားတောင်းထဲတွင် ဗုဒ္ဓ၏ ဓာတ်တော် ကိန်းဝပ်ပါရှိနေသည်။ ထိုဓာတ်တော်သည် တစ်ခါတစ်ရံ တလက်လက်ဖြင့် အရောင်ထွက်ပြီး ကွန့်မြူးနေတတ်သည်။ နားတောင်းအတွင်း၌ ဓာတ်တော်ပါရှိနေသည်ကို စောမွန်လှကိုယ်တိုင်လည်း မသိပေ။

အနော်ရထာမင်းသည် စောမွန်လှအား အခွင့်အရေး ပေးသဖြင့် အခြားမိဖုရားများက မနာလို မရှုဆိတ်ကြပေ။ “ နောက်မှ ရောက်လာသော မိဖုရားငယ်က ပုဂံထီးနန်းကို စိုးမိုးနေသည်။ ” ဟု ဆိုကာ မကျေမနပ် ဖြစ်နေကြလေသည်။

ဤတွင် စောမွန်လှ၏ ဦးခေါင်းပိုင်းမှ တစ်ခါတစ်ရံ အရောင်တလက်လက် တောက်ပ သည်ကို တွေ့မြင်ကြရသည်။ ဤအဖြစ်ကို မြင်တွေ့ရသော အခြားမိဖုရားများသည် စောမွန်လှအား စုန်းမဟူ၍ စွပ်စွဲလာကြသည်။ ထိုအကြောင်းကို အနော်ရထာမင်းအား “ အရှင်မင်းမြတ်- စောမွန်လှဟာ ဇော်ဂနီစုန်းမ ဖြစ်ပါသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ သူ့ကိုယ်က အရောင်အဝါ ထွက်နေတတ် ပါသည်။ စုန်းမကို မိဖုရားမြှောက်ထားသည့်အတွက် တစ်နန်းတော်လုံး ဒုက္ခရောက်ပါလိမ့်မည်။ အရှင်မင်းကြီးပါ အန္တရာယ်မကင်း ရှိပါသည်။ ” ဟု လျှောက်တင်ကြသည်။

အနော်ရထာမင်းသည် မိဖုရားများ၏ လျှောက်တင်ချက်ကြောင့် ထိတ်လန့် တုန်လှုပ် သွားရ၏။ စောမွန်လှကဲ့သို့ စိတ်ထား နူးညံ့သူတစ်ဦးမှာ စုန်းမ ဖြစ်နေသည်ဟု ဆိုသဖြင့် များစွာ အံ့အားသင့်ရသည်။ ယုံလည်း မယုံချင်မိ။ သို့ဖြစ်၍ မိမိကိုယ်တိုင် လေ့လာဦးမည်ဟု ဆိုကာ စောမွန်လှ၏ အခြေအနေကို ကိုယ်တိုင် စုံစမ်းသည်။ ထိုအခါ မိဖုရားတို့ ပြောသည့်အတိုင်း ဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရ၏။ မင်းတရားကိုယ်တိုင် စောမွန်လှအား စုန်းမဖြစ်သည်ဟု ယုံကြည်သွား ခဲ့လေပြီ။

မိဘရပ်ထံ ပြန်ပါလေ

ရှေးဟောင်းခေတ်သည် ရှေးခေတ်ဟောင်း အယူအဆကို အရိုးစွဲ အသည်းစွဲ ယုံကြည်နေကြရာ စောမွန်လှကဲ့သို့ စုန်းမတစ်ဦး ရှိနေလျှင် တစ်နန်းတော်လုံး ဒုက္ခရောက်တော့မည် ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် စောမွန်လှ မိဖုရားအား “ အိုဘယ့် မိဖုရား- သင့်ရဲ့ကိုယ်မှ အရောင် အဝါ တောက်စားနေသည်ကို တွေ့ရသည်။ သင်ဟာ စုန်းမတစ်ဦး ဖြစ်နေသည့်အတွက် ထီးနန်းနှင့် မသင့်လျော်ပေဘူး၊ မိဘရပ်ထံ ပြန်ပေတော့၊ ” ဟု အမိန့်တော်မှတ်သည်။

စောမွန်လှသည် မင်းတရား၏ စကားကို ချေပ လျှောက်ထားခြင်း မပြုနိုင်ခဲ့။ မိမိသည် စုန်းမတစ်ဦး မဟုတ်ပါ။ သို့သော်လည်း တစ်ခါတစ်ရံ မိမိဦးခေါင်းမှ လင်းလက်သော အရောင်ကို တွေ့နေရသည်။ ဤအဖြေကို မိမိလည်း မသိ။ ဖြေရှင်း၍ မပြတ်တတ်။ မည်သို့ရှိစေ၊ မိမိအား စုန်းမဟူ၍ အထင်ရှိသဖြင့် နေပြည်တော်မှ ထွက်ခွာရတော့မည်။

စောမွန်လှသည် မင်းတရားနှင့်တကွ နန်းတော်သူမိဖုရားများအားလုံးကို အပြစ်မတင် လိုပါ။ မိမိကံတရားအတိုင်းသာ ရှိစေတော့ဟု ဆုံးဖြတ်ချက်ချလိုက်၏။ ပုဂံနေပြည်တော်မှ ထွက်ခွာခါနီးတွင် အနော်ရထာမင်းအား ရိုသေလေးမြတ်စွာ ဦးတင်ကန်တော့သည်။ ပုဂံပြည်ကို စောင့်သောနတ်၊ ရွှေနန်းတော်ကို စောင့်သော နတ်တို့အားလည်း ရှိခိုးကန်တော့၍ အခြွေအရံ ငယ်ကျွန်အနည်းငယ်နှင့်အတူ ပုဂံပြည်မှ ထွက်ခွာခဲ့လေတော့သည်။

စောမွန်လှသည် ပုဂံနေပြည်တော်မှ ညောင်ဦးရွာ၊ ညဉ့်ရွာ၊ ပလင်း၊ လက်ထုပ်ရွာ၊ ကောင်းစင်ရွာ၊ တူရွင်းတောင်၊ ဂဝံပတေ၊ မြို့သစ်စခန်း၊ ကျွန်ဖာရွာ စခန်းအသီးသီးကိုလွန်၍ ဆည်တော်ချောင်းသို့ ရောက်ရှိခဲ့လေသည်။

စာပေါင်းဝဲပျံ ရွှေစာရံ

စောမွန်လှသည် ဆည်တော်ချောင်းကို ဖြတ်ကူးရာတွင် ပန်ဆင်ထားသော နားတောင်း မှာ နားမှ ပြုတ်ကျသွား၏။ ဤတွင် နားတောင်းမှ အရောင်တလက်လက် ကွန့်မြူးနေသည်ကို တွေ့လိုက်ရ၏။ နားတောင်းတွင်း၌ ကိန်းဝပ်နေသော ဗုဒ္ဓဓာတ်တော်ကို အံ့အားသင့်စွာ ဖူးလိုက်ရသည်။ ဤနားတောင်းတွင်းမှ ဓာတ်တော် ကွန့်မြူးသဖြင့် မိမိအား စုန်းမဟူ၍ သမုတ် ခံခဲ့ရသည်။ နေပြည်တော်မှ ထွက်ခွာခဲ့ရသည်။ ယခုတော့ အဖြေမှန်ကို သိရလေပြီ။ သို့သော်လည်း အခါနှောင်းခဲ့ပါပြီတည်း။

ဓာတ်တော်တို့သည် အရောင်တောက်ပလျက် လွင့်ပျံနေကြ၏။ ဆည်တော်ချောင်းတွင် ကျက်စားနေသော စာငှက်ကလေးများသည် ဓာတ်တော်ကွန့်မြူးရာသို့ ရောက်ရှိလာပြီး ဝိုင်းဝန်းပျံသန်းနေကြသည်။ တိရစ္ဆာန်ငှက်များပင် ဗုဒ္ဓ၏ ဓာတုအမွေကို ကြည်ညိုဦးခိုက်နေ ကြသည်ဟု ခံယူလိုက်သည်။

စောမွန်လှသည် ဓာတ်တော်တို့ကို ဤနေရာ၌ ဖူးတွေ့ရသောကြောင့် ဤနေရာမှာပင် ကိန်းဝပ်ထိုက်သည်ဟု ယူဆသည်။ ထို့ကြောင့် ဤနေရာ၌ပင် ဓာတ်တော်ကိန်းအောင်းသော နားတောင်းကို ဌာပနာ၍ စေတီငယ်တစ်ဆူကို တည်ထားလေသည်။ ဓာတ်တော် ကွန့်မြူးစဉ်က စာသူငယ်လေးများ ဝဲပျံပူဇော်ခဲ့ကြသဖြင့် စေတီတော်ဘွဲ့ကို ‘စာရံစေတီ’၊ ‘ရွှေစာရံစေတီ’ ဟု ခေါ်တွင်ကြ၏။ နားတောင်း ပြုတ်ကျရာ ဆည်တော်ချောင်းကိုလည်း ‘နားတောင်းကျချောင်း’ ဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်လာကြလေသည်။

အချို့ကမူ စောမွန်လှမိဖုရားသည် သူမ၏ ကျောက်မျက်စွယ်လေးများ ရံသည့် ဓာတ်တော်ကိန်းအောင်းသော နားတောင်းကို ဌာပနာ၍ တည်ထားသောကြောင့် ‘ရွှေစွယ်ရံ နားတောင်းစေတီ’ ဟု ခေါ်၏။ နောက်မှ ရွှေစာရံဟု ပြောင်းလဲခေါ်ဆိုလာကြောင်း အယူရှိကြသေး သည်။

စောမွန်လှ၏ ဘဝနိဂုံး

စောမွန်လှသည် မောဒေသသို့ အပြန်ခရီးတွင် ဘုရားတည်သည်ဟု ကြားသဖြင့် ပုဂံ ပြည်မှ တမန်တို့ ရောက်လာကြ၏။ ဘုရားကို မည်သို့ မည်ပုံတည်သည်ဟု သိလိုသဖြင့် လာရောက် စုံစမ်းကြခြင်း ဖြစ်သည်။ အကြောင်းစုံကို သိရသောအခါ အမတ်များ ပြန်သွားကြသည်။

စောမွန်လှသည် မိမိတည်ထားသော ဘုရားအနီးတွင် ကြာရှည်နေ၍ မဖြစ်သေး။ မွေးရပ်ဌာနေသို့ ပြန်ရန် ရှိသေးသည်။ မိမိပြန်လာသည့် အကြောင်းကို ဖခင်ထံသို့ အကြောင်းကြားထားပြီး ဖြစ်သည်။ ဖခင်သည် အကြိုတော်များ လွတ်ပေလိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့် စေတီတော်ကို ဦးခိုက်ကာ မောတို့ဌာနေ မွေးရပ်မြေသို့ ခရီးဆက်ခဲ့လေသည်။

စောမွန်လှသည် ကုန်းမြေခရီးကြမ်းကို ပင်ပန်းကြီးစွာ လာခဲ့ရာသဖြင့် ကျန်းမာရေး ထိခိုက်လာ၏။ ခရီးစဉ်ကို ရပ်နားပြီး လမ်းခရီးအကြားမှာပင် ဆေးဝါးကုသမှုကို ခံယူခဲ့ရ၏။ သို့သော်လည်း ကျန်းမာရေးမှာ ကောင်းမွန်လာခြင်း မရှိတော့ပေ။ မကြာမီ ခရီးအကြားတွင် ကွယ်လွန် အနိစ္စရောက်ရလေတော့သည်။

စောမွန်လှ ကွယ်လွန်ပြီးနောက် ဖခင်မောမြို့စားလည်း အကြိုထောက်၍ ရောက်လာသည်။ သမီး၏ အသက်ကိုပင် မမိလိုက်ရ။ ဖခင်ကြီးသည် သမီးကွယ်လွန်သော နေရာ၌ ဘုရားတစ်ဆူကို တည်ထားသည်။ ဘုရား၏ ဘွဲ့တော်ကို ‘ပေါ့ကြို’ ဟု ခေါ်သည်။ ပေါ့မှာ အဖဟူ၍ အဓိပ္ပာယ် ရရှိပြီး အဖကြိုသည့်ဘုရားဟု ဆိုလိုပါသည်။ ယခုအခါ ‘ဘော်ကြိုဘုရား’ ဟု ခေါ်ကြပြီး ရှမ်းကုန်းမြေဒေသ၌ ထင်ရှားသော ဘုရားတစ်ဆူ ဖြစ်ပေသည်။ ဘုရားပွဲတော်ကိုလည်း စည်ကားသိုက်မြိုက်စွာ ကျင်းပပူဇော်နေကြလေသည်။

အနော်ရထာမင်း၏ နောင်တ

ရွှေစာရံဘုရား တည်ရာသို့ သွားရောက်လေ့လာခဲ့ကြသော အမတ်တို့သည် ပုဂံနေပြည်တော်သို့ ပြန်လည် ရောက်ရှိကြသည်။ အနော်ရထာမင်းသည် အမတ်တို့ထံမှ စောမွန်လှ၏ ဘဝအခြေအနေမှန်ကို သိရသောအခါ များစွာ ကြေကွဲ ဝမ်းနည်းတော်မူသည်။ နူးညံ့သိမ်မွေ့သော စိတ်နှလုံးကောင်းရှိသူ မိဖုရားတစ်ပါး ဆုံးရှုံးရသည့်အတွက် ယူကျုံးမရ ဖြစ်ရသည်။ မိဖုရားအား နေပြည်တော်သို့ ပြန်လည်ခေါ်ဆောင်ရန်လည်း မဖြစ်နိုင်တော့။ အနော်ရထာမင်း အသိမှန်ကို ရရှိချိန်တွင် မိဖုရား စောမွန်လှလည်း နတ်ရွာစံ၍ ကံတော်ကုန်ခဲ့လေပြီ။

အနော်ရထာမင်းသည် မိဖုရားအတွက် ကုသိုလ်ကောင်းမှု ပြု၍ ချီးမြှောက်ရန်သာ ရှိတော့သည်။ ထို့ကြောင့် စောမွန်လှ မိဖုရားအား ရည်စူးလျက် မိဖုရားတည်ထားခဲ့သည့် ရွှေစာရံစေတီတော်အား ဘုရားဝန်းကျင် မြေတာပေါင်း ၁၀၀၀-ကို လှူဒါန်း၍ အမျှအတန်းဝေလေသည်။ သက္ကရာဇ် ၄၁၆-ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ၁၀-ရက်နေ့တွင် လှူဒါန်းကြောင်း ရာဇဝင်ဟောင်းများအရ သိရှိရပေသည်။

အနော်ရထာမင်းသည် မောဒေသသို့ နောက်တစ်ခေါက် ပြန်၍ ချီတက်ခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင် စောမွန်လှ၏ ဖခင်လည်း ကွယ်လွန်ခဲ့ပြီ။ သားတော် စောနောင်က ဆက်လက်အုပ်ချုပ်နေ၏။ မင်းတရားသည် စောမွန်လှ၏ မောင် စောနောင်နှင့် ချစ်ကြည်မှု ရပြီးနောက် နှမဖြစ်သူ စောအောင်နှင့် စောနန်းတို့ကို ဆက်သလိုက်ပြန်သည်။

စောအောင်နှင့် စောနန်းတို့ ဇာတ်လမ်းသည် နတ်သမိုင်းများတွင် ပါဝင်နေ၏။ ရာဇဝင်မှတ်တမ်းများတွင် မပါရှိပေ။ ဇာတ်လမ်းအဆက်ကို နတ်သမိုင်းများတွင် ဖတ်ရှုနိုင်ကြလေသည်။

ခေတ်အဆက်ဆက် ရွှေစာရံ

စောမွန်လှ၏ ရွှေစာရံစေတီတော်ကို ခေတ်အဆက်ဆက်တွင် လှူဒါန်းမှုများ ပြုပြင်တည်ဆောက်မှုများ ရှိခဲ့သည်။

အလောင်းစည်သူ မင်းကြီးသည် သက္ကရာဇ် ၄၈၅-ခုနှစ်တွင် သင်ပုတ်ဝတ် ဖြစ်စေရန် အတွက်-

- အရှေ့လားသော် သမ္ဘရာချောင်း၊
- တောင်လားသော် မြစ်ငယ် ကောက်ကောက် စင်းစင်း၊
- အနောက်လားသော် ပန်ချောင်တစ်ဖက် ယင်းမာပင်၊
- မြောက်လားသော် နွားကဲ့ချောင်း၊ နွားကဲ့တောင်၊ (နဘဲ့တောင်)၊ -

နယ်သတ်သည့်အတွင်း မြေကို ရွာနှင့်တကွ လှူဒါန်းထားခဲ့၏။ ဝတ်သိမ်း ဝတ်ချက် တံမြက်သုတ် သင်စေရန် ကျွန်သီးတော်လည်း အိမ်ခြေ ၅၀-လှူဒါန်းထားလေသည်။

ထို့နောက် မိုးညှင်းမင်းတရား လက်ထက်တွင် ဘုရားအရပ်တော် သံတောင် ၃၀-မြင့် ၍ တည်ထားပြန်သည်။ ဝတ်မြေကိုလည်း အလောင်းစည်သူ လှူဒါန်းသည့်အတိုင်း ထပ်မံ လှူဒါန်းသည်။

ထို့နောက် မင်္ဂလာရွှေဂူ ငါးထပ်ဒါယကာမင်း လက်ထက်တွင် မယ်တော် မိဖုရားခေါင် ကြီးက ထပ်မံပြင်ဆင်ပြီးလျှင် ရွှေထီးတော် တင်၍ မြေအထိ ရွှေချခဲ့သည်။

ကုန်းဘောင်ခေတ်တွင်လည်း ပြုပြင်မှုများ ရှိနိုင်ပေသည်။ သို့ရာတွင် မှတ်တမ်းများ မတွေ့ရသေးပေ။ သက္ကရာဇ် ၁၂၇၈-ခုနှစ်တွင် ရသေ့ကြီး ဦးခန္တိက ထပ်မံပြင်ဆင်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ဦးခန္တိသည် ပြိုပျက်လုနီးသော ရွှေစာရံစေတီတော်ကို ဉာဏ်တော် အတောင် ၁၀၀-မြင့်အောင် တည်ထားသည်။ အနီးဝန်းကျင် တစ်ဝိုက်တွင်လည်း ဇရပ်၊ တန်ဆောင်း၊ ကျောင်း၊ ပြာသာဒ် အစရှိသည့် သာသနိက အဆောက်အအုံများကို တည်ဆောက်ခဲ့လေသည်။

ယခုအခါ အများပြည်သူတို့သည် နှစ်စဉ် တပေါင်းလပြည့် နေ့မှ လဆုတ် ၈-ရက်နေ့ အထိ ရွှေစာရံစေတီတော်ကြီး၏ ဗုဒ္ဓပူဇော်ယပွဲတော်ကို ကျင်းပ ပူဇော်လျက် ရှိနေလေသည်။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ မှန်နန်းရာဇဝင်- ပထမတွဲ ၊
- ၂။ မြန်မာရာဇဝင် သံခိပ်ကျမ်း ၊
- ၃။ ပုဂံမြို့ ရွှေစည်းခုံသမိုင်းသစ်ကျမ်း ၊
- ၄။ မြန်မာနိုင်ငံတစ်ခွင် ဘုရားသမိုင်း ပေါင်းချုပ် ၊
- ၅။ မြန်မာ့ မိရိုးဖလာခလေ့ နတ်သမိုင်း ၊
- ၆။ ရာဇဝံသဇာလိနီကျမ်း ၊
- ၇။ စောမွန်လှရဲ့ ရွှေစာရံ (ဆောင်းပါး)
(၁၉၉၀-ခု၊ မတ်လ၊ ရတနာမွန်မဂ္ဂဇင်း)

(၁၉၉၆-ခု၊ မတ်လထုတ်၊ ဓမ္မရတနာမဂ္ဂဇင်း မှ)

မုတ္တမ မိဖုရား

မုတ္တမမိဖုရားကြီးသည် မြန်မာရာဇဝင်တွင် စာတင်ခြင်း မရှိခဲ့သေးသော မိဖုရားကြီး ဖြစ်သည်။ ရှေးဟောင်းသုတေသန တွေ့ရှိချက်နှင့် ရှေးရိုးစဉ်လာ လက်ဆင့်ကမ်း မှတ်သားချက် တို့ကို အခြေခံ၍ ပေါ်ထွက်လာသော သာသနာ့မိခင်ကြီးတစ်ဦး ဖြစ်ပေသည်။

မုတ္တမမိဖုရားသည် သထုံတွင် မင်းပြုသော သီရိတရိ ဘဝနာဒိတျ ပဝရ သုဓမ္မရာဇာ မည်သော မနုဟာမင်း၏ မိဖုရားတစ်ပါး ဖြစ်သည်။ မုတ္တမမြို့ကို အပိုင်စားရသောကြောင့် မုတ္တမမိဖုရားဟု ခေါ်တွင်ဟန် ရှိသည်။ မြန်မာရာဇဝင်တွင် မင်းသား မင်းသမီးတို့၏ နာမည်များကို မိမိတို့ အပိုင်စားရာ မြို့နာမည်များကို တပ်၍ ခေါ်ဆိုလေ့ ရှိကြသည်။ သာယာဝတီမင်း၊ မင်းတုန်း မင်း၊ ဗန်းမော်မိဖုရား၊ စလင်းစုဖုရား စသည်တို့မှာ မိမိတို့ အပိုင်စားရာ မြို့ကို အစွဲပြု၍ ခေါ်ဆို ခဲ့ကြသော နာမည်များ ဖြစ်ပေသည်။

မုတ္တမမိဖုရားသည် မိဖုရားဘဝဖြင့် သက်ဆုံးတိုင် နေထိုင်ရသူ မဟုတ်ပေ။ နိုင်ငံတော် စစ်ဘေးကြောင့် အဝေးသို့ ပြေးထွက်ခဲ့ရသည်။ နန်းကျမိဖုရားဘဝဖြင့် ပုန်းအောင်းနေထိုင်ခဲ့ရသည်။ ဤသို့ ဖြစ်ရသည်မှာ မနုဟာမင်း၏ အမြင်ကျဉ်းမြောင်းမှုကြောင့်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ မနုဟာမင်းသည် မာနကြီးသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာကို မိမိသာ ဆုပ်ကိုင်ထားချင်သည်။ အခြားသော မင်းများအား မျှဝေ၍ မကိုးကွယ်စေချင်ပေ။ ဤအချက်သည် မနုဟာမင်းနှင့်တကွ မုတ္တမမိဖုရားတို့၏ ဘဝကိုပါ ထိုခိုက် ပျက်စီးခဲ့ရလေသည်။

သမိုင်းနောက်ခံ ဇာတ်ကြောင်းပြန်

သထုံပြည်၌ မနုဟာမင်း နန်းစံချိန်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ အလယ်ပိုင်းတွင်လည်း အနော်ရထာမင်းသည် ပုဂံ၌ နန်းစိုက်ပြီး အင်အားတောင့်တင်းသော နိုင်ငံတော်ကို တည်ထောင် လျက် ရှိသည်။

အနော်ရထာမင်းသည် ထေရဝါဒရဟန်းတော် အရှင်အရဟံနှင့်အတူ ကိုးကွယ်မှု သန့်စင်ရေးကို ဆောင်ရွက်နေ၏။ မဟာယာန တန္တရအယူများကို ရောနှော မွှေးနှောက်ထားသော အရည်ကြီး သာသနာကို ချေဖျက်နေသည်။ ပုံပြည်ကို ထေရဝါဒသာသနာ့နိုင်ငံတော် ဖြစ်စေရန် အားသွန် ဆောင်ရွက် နေချိန် ဖြစ်သည်။

ထိုအချိန်တွင် ပုဂံပြည်၌ ထေရဝါဒပိဋကတ်တော်များ အရေးတကြီး လိုအပ်နေ၏။ ဤကိစ္စအတွက် ရှင်အရဟံမထေရ်က “ သထုံပြည်မှာ ပိဋကတ်တော်များနှင့် ဓာတ်တော် မွေတော်များ ရှိသည်။ လက်ဆောင်ပဏ္ဏာတော် ဆက်၍ တောင်းခံလျှင် ရနိုင်မည်။ ” ဟု အနော်ရထာဘုရင်အား အမိန့်ရှိသည်။

အနော်ရထာမင်းသည် သထုံပြည်သို့ ပိဋကတ်တော် အလှူခံရန် စေလွှတ်ခဲ့၏။ လက်ဆောင်ပဏ္ဏာတော်အဖြစ် ဆင်ဖြူတော်တစ်စီးနှင့် ပဏ္ဏာတော်များကို ပေးအပ်လိုက်သည်။

မနုဟာမင်းသည် ပုဂံအမတ်အား “ ဘုရားရှင်ရဲ့ သာသနာဟာ လူမိစ္ဆာတွေနဲ့ မထိုက်တန် ဘူး၊ အရိုင်းအစိုင်းတွေနှင့် အရာလော၊ ” ဟု ဆိုပြီး ပိဋကတ်တော် တစ်စုံမျှ မပေးလိုက်ချေ။

ပျက်စီးလေပြီ သထုံပြည်

အနော်ရထာမင်းသည် မနုဟာမင်း၏ စကားကြောင့် အမျက်ခြောင်းခြောင်းထွက်ခဲ့၏။

စစ်ရေးဖြင့် သိမ်းပိုက်ရန် စစ်အင်အားကို အမြန် စုစည်းစေ၏။ ထို့နောက် ကျန်စစ်သား အမှူးပြုသော စစ်သူကြီး လေးဦးကို ရှေ့တပ်မ၊ အနောင်ရထားမင်းစောသည် နောက်တပ်မပြု၍ သထုံပြည်သို့ ချီတက် တိုက်လိုက်လေတော့သည်။

မနုဟာမင်းသည် မြို့တံခါးများကို လုံခြုံအောင် ပိတ်၍ ကြံ့ကြံ့ခံခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် အင်းအားချင်း မမျှသောကြောင့် နောက်ဆုံးတွင် အရှုံးပေးလိုက်ရ၏။ မနုဟာမင်းနှင့် သားမယားတို့ကို လက်ရဖမ်း၍ အနော်ရထာမင်းအား ဆက်သကြလေသည်။

အနော်ရထာမင်းသည် သထုံပြည်ကို အောင်နိုင်လျှင် မင်းအဆက်ဆက် ကိုးကွယ်ခဲ့သော ဓာတ်တော်များနှင့် ပိဋကတ်အစုံ ၃၀-တို့ကို မနုဟာ၏ ဆင်ဖြူတော် ၃၂-စီးတို့ဖြင့် တင်ယူသွားသည်။ ထို့ပြင် သထုံပြည်မှ စစ်သည်ရဲမက်၊ ဆင်မြင်း အလုံးအရင်းများ၊ ပန်း ၁၀-မျိုးတတ်သော ပညာရှင်များ၊ ဆင်သမားများ၊ မြင်းသမားများ၊ ဒိုင်း လွှား ကာ လုပ်တတ်သူများ၊ အမြောက်သေနတ် လေး လုပ်တတ်သူများ၊ အကြော် အလှော် အပေါင်း အကျစ်တတ်သူများ၊ ဆံထုံး ယကင်တတ်သူများ၊ အထုံအမွှေး ပန်းစစ် ပန်းယက်တတ်သူများကို ခေါ်ဆောင်သွားသည်။

ထေရဝါဒသာသနာပြုရန် အတွက်လည်း ရဟန်းသံဃာတော် ၃၀၀၀-တို့ကို ပင့်ဆောင်သွားသည်။ မနုဟာမင်းနှင့် သားမယားတို့သည်လည်း ပုဂံပြည်သို့ ပါတော်မူခဲ့ရလေသည်။

ထွက်တော်မူ နန်းကခွာသူ

မနုဟာမင်းနှင့် သားမယားအချို့တို့သည် ပုဂံပြည် ရောက်လျှင် မြင်းကပါအရပ်၌ နေထိုင်ကြရသည်။ ဤတွင် မနုဟာမင်းနှင့် ပါမသွားဘဲ ကျန်ရစ်နေသော မိဖုရားတစ်ပါး ရှိသည်။ ထိုသူကား မုတ္တမမိဖုရားဖြစ်သည်။ မုတ္တမမိဖုရားသည် မည်ကဲ့သို့ ကျန်ရစ်နေသည်ဟု မသိရပေ။ အနော်ရထာ စစ်ချီလာစဉ်က မနုဟာမင်း၏ အမိန့်ဖြင့် ရှောင်တိမ်းနေသလော။ အခြား မည်သည့် အကြောင်းကြောင့် ထွက်ခွာနေသည်ဟု မသိနိုင်။

မည်သို့ရှိစေ၊ မုတ္တမမိဖုရားသည် စစ်ပွဲကာလ အတွင်းက သထုံပြည်မှာ ရှိမနေခဲ့ပါ။ အခြွေအရံ တစ်စုနှင့်အတူ သထုံပြည်နှင့် ဝေးရာသို့ ထွက်ပြေး တိမ်းရှောင်နေခဲ့သည်။ မိဖုရားနှင့် အဖွဲ့သားများ ပုန်းရှောင်နေခဲ့သော အရပ်မှာ **ကော့ကွန်းဂူအရပ်** ဖြစ်သည်။

ကော့ကွန်းဂူမှာ မော်လမြိုင်မြို့မှ ဘားအံသို့အသွား ရေလမ်းခရီး ၂၈-မိုင် အရောက်တွင် ဘားကပ်ခေါ် ရွာရှိသည်။ ထိုရွာ၏ အနောက်ဘက် ၄-ဖာလုံခန့် အကွာတွင် ကော့ကွန်းဂူ ရှိနေလေသည်။

မုတ္တမမိဖုရားနှင့် အခြွေအရံတို့သည် ထိုကော့ကွန်းဂူ အရပ်၌ ပုန်းရှောင် နေကြရသည်။ မိဖုရားသည် ဤအရပ်၌ အချိန်မည်မျှ ကြာခဲ့သည်ဟု မသိရ။ သို့ရာတွင် မိဖုရားနှင့် အဖွဲ့၏ ကောင်းမှုတော် လက်ရာများကို ကြည့်လျှင် အချိန်အတန်ကြာ နေခဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

ဒုက္ခသည်၏ ကုသိုလ်များ

မုတ္တမမိဖုရားသည် စစ်ပြေးဒုက္ခသည်ဘဝဖြင့် ပုန်းအောင်းနေခဲ့ရသော်လည်း အချိန်ကို အလဟဿ အကုန်မခံခဲ့။ ကော့ကွန်းဂူကြီးထဲ၌ ဗုဒ္ဓရုပ်ပွားတော် အမြောက်အမြားကို ထုလုပ်ပူဇော်ကြသည်။ ဂူကြီး တစ်ခုလုံးတွင် အုတ်ခွက် ရုပ်ပွားတော်များ၊ ကျောက်ဆင်းတု ရုပ်ပွားတော်များဖြင့် မွမ်းမံခဲ့ကြသည်။ ကျောက်စွယ် ကျောက်ခက်များကို ဗုဒ္ဓယဉ်ကျေးမှု အနုပညာများဖြင့် ဖန်ထီးခဲ့ကြ၏။ ကော့ကွန်းဂူကြီး တစ်ခုလုံးသည် ဗုဒ္ဓရတနာ၏ အထိမ်းအမှတ် ရုပ်ပွားတော်တို့ဖြင့် ပြည်လျှံနေလေသည်။

မုတ္တမမိဖုရားသည် မိမိပြုသော ကောင်းမှုတို့ကို ရုပ်တော်မူ ရုပ်ပွားတော်၏ သင်္ကန်းစွန်းတွင် မွန်စာ ၂၃- ကြောင်းတို့ဖြင့် မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။ ဤမွန်စာကို မြန်မာဘာသာဖြင့် ဤသို့ ပြန်ဆိုထားပါသည်။

“ ဤဘုရား ရုပ်တော်ကို မုတ္တမ (မိဖုရားဖြစ်သော) ကျွန်ုပ်သည် ‘ဒုအ်ဝေါပ်’ မြို့၌ နေစဉ် ထုလုပ်၏။ ဒုအ်ဝေါပ်မြို့၌လည်းကောင်း၊ နယ်၌လည်းကောင်း ရှိသမျှသော မြေနှင့် ကျောက်ဘုရားတို့ကို အကျွန်ုပ်နှင့် အကျွန်ုပ်၏ တပည့်တို့သည်သာလျှင် ထုလုပ်၏။ အခြားသော ဆရာတို့အား ကျောက်ဘုရားကို ထုလုပ်စေ၏။ ”

(ရှေးဟောင်း မွန်ကျောက်စာ ပေါင်းချုပ်၊ စာ-၆ ၊)

မုတ္တမမိဖုရား၏ မှတ်တမ်းစာတွင် သူတို့ ပုန်းအောင်းနေခဲ့သော နေရာကို ဒုအ်ဝေါပ်မြို့ဟု ခေါ်ဆိုခဲ့သည်။ ထိုမြို့၏ အဓိပ္ပာယ်မှာ “ ရပ်၍ ပုန်းသော မြို့ ” ဟူ၍ ဖြစ်၏။ မိဖုရားသည် မိမိတို့ ပုန်းသောအရပ်ကို မြို့သဖွယ် အမှတ်ပြုလျက် အတန်ကြာနေခဲ့ဟန် ရှိပါသည်။ ကော့ကွန်းဂူကြီးတွင် တည်ဆောက် မွမ်းမံခဲ့သော ဗုဒ္ဓယဉ်ကျေးမှု အနုလက်ရာများကို ကြည့်လျှင်လည်း ရက်အနည်းငယ်မျှဖြင့် တည်ဆောက်၍ မပြီးနိုင်ကြောင်း သိသာပါသည်။

မိဖုရားသည် သထုံနန်းမှ ထွက်ခွာလာစဉ်က အခြေအရံများထဲတွင် လက်မှု ပညာရှင်များ၊ ဗိသုကာ ပညာရှင်များလည်း ပါဝင်လာခဲ့သည်။ သို့ဖြစ်၍လည်း ဗုဒ္ဓရုပ်ပွားတော်များကို ရုတ်တရက် တည်လုပ်နိုင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ အချို့ ရုပ်ပွားတော်များကို အခြားပညာရှင်တို့အား ထုလုပ်စေခဲ့ခြင်း ဖြစ်ကြောင်း မှတ်တမ်းတွင် ဖော်ပြထားသည်။

မုတ္တမမိဖုရားကြီး၏ သာသနာပြုစိတ်ဓာတ်ကား အံ့ချီးဖွယ် ဖြစ်ပါသည်။ စစ်ပြေးဒုက္ခသည်ဘဝဖြင့် ထွက်ပြေး တိမ်းရှောင်နေရချိန်မှာပင် သာသနာပြုလုပ်ငန်းများကို စွမ်းစွမ်းတမံ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ နေပြည်တော်တွင် လွတ်လပ်စွာ စံမြန်းရစဉ်ကမူ သာသနာပြုလုပ်ငန်းများကို မည်မျှ ဆောင်ရွက်ခဲ့မည်ဟု မပြောနိုင်။ မိဖုရား၏ ကုသိုလ်တော်မှတ်တိုင်များ ဧကန် ရှိနေမည်သာ ဖြစ်သည်။ သို့ပါသော်လည်း ရာစုနှစ်များစွာ ကျော်လွန်လာသဖြင့် ကုသိုလ်တော် မှတ်တမ်းများ ပျောက်ကွယ်ခဲ့ရလေသည်။

ဒေးမဲ့စော့တောင် ပြောင်း၍ ရှောင်

မုတ္တမမိဖုရားသည် ကော့ကွန်းဂူအရပ် (ဒုအ်ဝေါပ်)၌ ပုန်းရှောင်နေရာ လုံခြုံရေး မရှိဟု ယူဆခဲ့ပြန်သည်။ ထို့ကြောင့် သံလွင်မြစ် အရှေ့ဘက်ကမ်းရှိ ဒေးမဲ့စော့တောင်သို့ ပြောင်းရွှေ့လာခဲ့သည်။ မွန်ဘာသာဖြင့် တောင်ကို ဒေးဟု ခေါ်ပြီး မဲ့စော့မှာ စပါးစေ့ဟု အဓိပ္ပာယ် ရှိသည်။ စပါးပုံကြီးနှင့် အလားတူသောကြောင့် ဒေးမဲ့စော့တောင်ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။

မိဖုရားနှင့် အဖွဲ့သည် ဒေးမဲ့စော့တောင်သို့ ပြောင်းရွှေ့နေရာတွင် တောင်ထိပ်ပေါ်၌ စေတီတော် နှစ်ဆူကို တပည့်အဖွဲ့သားများနှင့် အတူ တည်ထားပြန်သည်။ ထိုစေတီ နှစ်ဆူကို မြတ်စောညီနောင်ဟု ယနေ့ ခေါ်ဝေါ်နေကြသည်။

မုတ္တမမိဖုရား တည်ထားခဲ့သော မြတ်စောညီနောင်စေတီတို့သည် ဒေးမဲ့စော့တောင်ပေါ်တွင် ရာစုနှစ်များစွာ မှေးမှိန် မြုပ်တိမ်နေခဲ့၏။

နောက်ပိုင်းကာလတွင် ဒေးမဲ့စော့တောင်ကို သာမညတောင်ဟု ပြောင်းလဲ ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ကြ၏။ သက္ကရာဇ် ၁၃၄၂-ခုနှစ်၊ တပေါင်းလတွင် ပအိုဝ်းအမျိုးအနွယ်ဖြစ်သော ဆရာတော်ဦးဝိနယ မထေရ်သည် ယင်းတောင်သို့ ကြွရောက်၍ တောရဆောက်တည် နေခဲ့၏။ ထိုအခါမှ စ၍ သာမညတောင်သည် စည်ကား စိုပြည်လာပြီး မုတ္တမမိဖုရား၏ ကောင်းမှုတော် စေတီများကိုလည်း ထပ်မံ ပြုပြင်ထားရာ ယနေ့ဆိုလျှင် ပြည်သူအများ ဖူးမြော်နိုင်ကြလေပြီ။

မုတ္တမမိဖုရားသည် ဒေးမဲ့စော့ (သာမည) တောင်တွင် မုတ္တမသို့ ပြန်လည် ရောက်ရှိနိုင်ရန်အတွက် အလံဘိသိက်များ ပြုလုပ်ကြောင်း သိရှိရသည်။ မိဖုရားကြီးသည် တိုင်းကားပြည်ရွာ သာယာလာချိန်တွင် မုတ္တမသို့ ပြန်၍ နေထိုင်ရသည်ဟု ယူဆရပါသည်။

တိမ်မြုပ်နေသော ကော့ကွန်းဂူ

မုတ္တမမိဖုရားကြီး၏ ကောင်းမှုတော်များ စုဝေးရာ ကော့ကွန်းဂူ ဗုဒ္ဓရတနာ ပြတိုက်ကြီးမှာ နှစ်ပေါင်းများစွာ မြုပ်တိမ်နေခဲ့သည်။ မိဖုရား၏ ဘဝသည်လည်း သမိုင်းမဝင် စာမတင်နိုင်ဘဲ ရှိခဲ့သည်။ ထိုဂူကြီး ရှိနေကြောင်းကို စတင်ဖော်ထုတ်ခဲ့သူများမှာ ခရစ်ယာန်တရားဟောဆရာ ယုဒသန်နှင့် ခရစ်ယာန်ဘုန်းကြီးတစ်ပါး ဖြစ်၏။ ခရစ်နှစ် ၁၈၃၅-ခုနှစ်၌ ဆရာယုဒသန်၏ အစီရင်ခံစာတွင် ကော့ကွန်းဂူကြီး၌ ခမ်းနားလှသော ရှေးဟောင်း အနုပညာ လက်ရာများ အများအပြားရှိကြောင်း ရေးသား တင်ပြခဲ့သည်။ ယုဒသန်က-

“ ကော့ကွန်းဂူ၏ နံရံနှင့် အမိုးများ၌ ကပ်ထားသော အုတ်ခွက်ဘုရားများထဲမှ အချို့သည် အောက်သို့ ကွာကျ၍ မြေပြင်တွင် ပြန့်ကြဲနေသည်။ ထိုပြန့်ကြဲနေသော အုတ်ခွက်ဘုရားများကို တန်ချိန် ၅၀၀- တင်ဆောင်နိုင်သည့် သင်္ဘောဖြင့် ထုတ်ယူသယ်ဆောင် ရလျှင် ထက်ဝက်မျှသာ ပါရှိနိုင်လိမ့်မည်။ ”-

ဟု ရေးသားထားလေသည်။

ထိုအစီအရင်ခံစာ ထွက်ပြီးနောက် ၁၈၉၂-ခုနှစ်တွင် ဗြိတိသျှစစ်မှုထမ်းတစ်ဦးဖြစ်သူ ကာနယ်တင်ပလီက ကော့ကွန်းဂူကြီးသို့ ရောက်လာခဲ့ပြန်သည်။ တင်ပလီကလည်း ဂူကြီးအကြောင်းကို ရေးသားတင်ပြပြန်သည်။ ထိုအချိန်မှ စ၍ ကော့ကွန်းဂူကြီးသည် သုတေသီ ပညာရှင်တို့ စိတ်ဝင်စားရာ ဌာနကြီး ဖြစ်လာလေသည်။

တော်စိန်ခို၏ အစီရင်စာ

ခရစ်နှစ် ၁၈၉၂-ခုနှစ်မှာပင် ကျောက်စာဝန် တော်စိန်ခိုသည် အထူးဝတ္တရားအရ ဤဂူကြီးသို့ ရောက်လာခဲ့ပြန်သည်။ တော်စိန်ခိုသည် ရာမညခရီးစဉ် မှတ်တမ်းကို ရေးသား၍ ၁၈၉၃-ခုနှစ်တွင် အိန္ဒိယပြည် ဘုံဘေမြို့ ပညာရေးအသင်း ပုံနှိပ်တိုက်တွင် ရိုက်နှိပ်ခဲ့သည်။ ထိုစာတမ်းတွင်-

“ ကော့ကွန်းဂူသည် အလွန်ခန့်ညားသော ဂူဖြစ်သည်။ ဘားကပ်ရွာသို့ မျက်နှာမူထားသည်။ ယင်းဂူတွင်း၌ ဆေးခြယ်ထားသော မြေပြား မီးဖုတ်ချပ်များကို အဆင့်ဆင့် အထပ်ထပ် စနစ်တကျ စီစဉ်ထားရှိသည်။ ဂူအတွင်း၌ ခဲ၊ ကြေး၊ သစ်သား၊ ကျောက်၊ အုတ် သရိုးကို စသော အရာတို့ဖြင့် ပြုလုပ်စီမံထားသည့် ဆင်းတု ရုပ်ပွားတော် အစားအစာကို တွေ့ရသည်။

“ ကော့ကွန်းဂူ အဝင်သည် ခန်းမဆောင်ကဲ့သို့ ရှိသည်။ ၇၅-ပေခန့် ရှည်၍ ဂူအတွင်း၌ ဆင်ဖြူတော်တစ်စီး ရှိသည်။ နံရံအဝင်ဝ ခန်းမဆောင်တို့၏ နံရံများတွင် အုတ်ခွက်ဘုရားများကို ဆေးနီခြယ်၍ အင်္ဂတေသရွတ် ကိုင်ထားကာ အပြည့်ကပ်ထားသည်။ -

“ ကျောက်စွယ်ကြီးတစ်ခုကိုလည်း ခြောက်မြောင့်စေတီသဏ္ဍာန် ပြုလုပ်ထား၍ ယင်းခြောက်မြောင့်တွင်လည်း အုတ်ခွက်ဘုရားများ အပြည့်ကပ်ထားသည်။ ဂူအတွင်း တစ်ဖက်တစ်ချက်တွင် ရုပ်တော်မူ ဆင်းတုတော် ခြောက်ဆူရှိသည်။ ယင်းဂူအတွင်း၌ မွန်စာတန်း အရေးအသား ပါရှိသော ခေါင်းမဲ့ ရုပ်တော်မူဆင်းတု တစ်ဆူကို တွေ့ရသည်။ စာကြောင်းရေ ၂၃-ကြောင်း ပါရှိသည်။ ”-

ဟု ရေးသားထားလေသည်။

သုတေသီတို့ လေ့လာကြပြီ

ခရစ်နှစ် ၁၉၄၀-၄၁ ခုနှစ်တွင် ရှေးဟောင်းသုတေသန ညွှန်ကြားရေးဝန် ဦးလူဖေဝင်း နှင့် ပါမောက္ခ ဂျီ အိပ်ချ် လုတ်တို့သည် ကော့ကွန်းဂူကြီးသို့ သွားရောက်လေ့လာကြသည်။

တစ်ဖန် ၁၉၅၇-၅၈ ခုနှစ်တွင် ပါမောက္ခလုတ် ခေါင်းဆောင်သော သမိုင်းကော်မရှင် အဖွဲ့နှင့် ရှေးဟောင်းသုတေသန ညွှန်ကြားရေးဝန် ဦးဖိုးလတ်တို့ လေ့လာခဲ့ကြပြန်လေသည်။

ထိုအချိန်မှ စ၍ ကော့ကွန်းဂူကြီးသည် ဗုဒ္ဓသာသနာ၏ ယဉ်ကျေးမှုရတနာများ တည်ရှိရာ ဌာနကြီးအဖြစ် စိတ်ဝင်စားလာကြသည်။ လေ့လာသူ၊ ဖူးမြော်သူတို့ဖြင့် စည်ဝေလာခဲ့၏။

ယခုအချိန်တွင် ကော့ကွန်းဂူကြီး၌ တွေ့ရသော မွန်ဘာသာ စာတန်းတို့၏ အဓိပ္ပာယ် ကိုလည်း ဖတ်ရှုနားလည်နိုင်ကြပြီ။ မုတ္တမမိဖုရားကြီးသည် ထိုမွန်စာတန်းများမှ ဖော်ထုတ်ပေးလိုက် သော သာသနာ့မိခင်ကြီး ဖြစ်ပေသည်။

ကော့ကွန်းရွာ ဗုဒ္ဓရတနာသိုက်ကြီးနှင့် သာမညတောင်ရှိ မြတ်စောညီနောင် ဘုရားအမကြီးဖြစ်သူ မုတ္တမမိဖုရားကြီးသည် ခေတ်သစ်သမိုင်း စာမျက်နှာတွင် ဝင့်ထယ်စွာ ပါဝင် နိုင်ခဲ့ပြီတည်း။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ရာဇဝံသဇာလိနီကျမ်း ၊
- ၂။ ရှေးဟောင်း မွန်ကျောက်စာ ပေါင်းချုပ် ၊
- ၃။ မြန်မာရာဇဝင် သံခိပ်ကျမ်း ၊
- ၄။ မှန်နန်းရာဇဝင်-ပထမတွဲ ၊
- ၅။ အေးမြသာခေါင် သာမညတောင် ၊
- ၆။ ကော့ကွန်းဂူ (ဆောင်းပါး) ၊
(ရတနာမွန်မဂ္ဂဇင်း၊ ၁၉၈၆-ခု၊ အောက်တိုဘာလ၊)

(၁၉၉၆-ခု၊ ဧပြီလထုတ် ဓမ္မရတနာမဂ္ဂဇင်း-မှ)

ကျန်စစ်သား မယ်တော်

ကျန်စစ်သား၏ မျိုးနွယ်

မြန်မာရာဇဝင်တွင် ကျန်စစ်သား မင်းတရားသည် ထိပ်တန်းက ရှိနေသော မင်းတစ်ပါး ဖြစ်သည်။ ပုဂံခေတ်ကြီးကို နှစ်ပေါင်း ၂၀၀-ခန့် တည်တန့်အောင် ဆောင်ရွက်ပေးခဲ့သည်မှာ ကျန်စစ်သား၏ စည်းရုံးမှု စွမ်းရည်ပင် ဖြစ်သည်။ အနော်ရထာမင်းသည် ပထမမြန်မာနိုင်ငံတော် ကြီးကို တည်ထောင်နိုင်ခဲ့သော်လည်း သားတော် စောလူးမင်း လက်ထက်တွင် ဖရိုဖရဲ ပြိုကွဲကုန် သည်။ ထိုအချိန်တွင် ကျန်စစ်သားသာ မကယ်လျှင် နိုင်ငံတော်၏ ရှေ့ရေးသည် တွေးဝံ့စရာ မရှိပေ။

စာရေးဆရာ သတင်းစာဆရာကြီး ဦးသိန်းဖေမြင့် မကွယ်လွန်မီ လပိုင်းအတွင်းက ကျန်စစ်သားမွေးရပ်မြေ ဖြစ်သော ရေစကြိုနယ်သို့ သူ့ဇနီး ဒေါ်ခင်ကြည်ကြည်နှင့်အတူ ရောက်လာကြပါသည်။ ဆရာက “ ကျန်စစ်သားဟာ မြန်မာ့သမိုင်းမှာ အလွန်ကြီးကျယ်တဲ့ မင်းတစ်ပါးပါပဲ။ ဒါကြောင့် သူ့အကြောင်းကို စာရေးဖို့ ကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့တာပါ။ ” ဟု ပြောပါသည်။ ဆရာသည် ကျန်စစ်သား အကြောင်းကို ရေးသားနိုင်ခြင်း မရှိခဲ့ပါ။ ရန်ကုန်ပြန်ရောက် ၍ မကြာမီပင် ကွယ်လွန်သွားခဲ့ရပါသည်။

ကျန်စစ်သားသည် ရွှေနန်းတော်အတွင်းဝယ် ရွှေလင်ပန်းဖြင့် အချင်းဆေးရသော မင်းမွေးသည့်သား မဟုတ်ပေ။ သို့ဖြစ်၍ ကျန်စစ်သား၏ မိဘ၊ မွေးရပ်မြေနှင့် ကလေးဘဝအရွယ် ဖြစ်ရပ်များမှာ မှန်ဝါးနေ၏။ မြန်မာရာဇဝင်များကလည်း ကျန်စစ်သား၏ မိဘများကို အမျိုးမျိုး ရေးသားခဲ့ကြ၏။ မြန်မာရာဇဝင်တို့မှာလည်း ညောင်ရမ်းခေတ်နှောင်းနှင့် ကုန်းဘောင်ခေတ်လယ် ရောက်မှ ရေးသားသော ကျမ်းများ ဖြစ်ရာ အတိမ်း အယိမ်းများ ရှိနိုင်ပါသည်။

မြန်မာရာဇဝင်ကျမ်းများ ရေးသားချက်အရ ဆိုလျှင် ကျန်စစ်သားမှာ ဖခင်သုံးဦး ဖြစ်နေသည်။ မယ်တော်မှာမူ ဝေသာလီသူ ပဉ္စကလျာဏီ ဖြစ်ပါသည်ဟု ရာဇဝင်များက တညီတညွတ်တည်း ဆိုကြ၏။ ထိုအဆိုကိုလည်း ထပ်မံ လေ့လာသောအခါ မဖြစ်နိုင်ကြောင်း တွေ့ရှိရပြန်သည်။ ထို့ကြောင့် ကျန်စစ်သား၏ မယ်တော်နှင့် ခမည်းတော်တို့ကို အရေးထားကာ ရေးသားရပါဦးမည်။

ဝေသာလီက ပဉ္စကလျာဏီ

အနော်ရထာမင်း နန်းတက်ပြီးလျှင် “ ငါနှင့် ထိုက်တန်သော မင်းသမီးကို ရှာလေ။ ” ဟု ရာဇတမန်အား စေခိုင်းသည်။ ရာဇတမန်လည်း မိဖုရားလောင်း ရှာရန် မဇ္ဈိမတိုက် ဝေသာလီပြည်သို့ ရောက်သွား၏။ ဝေသာလီမင်းမှာ ထူးခြားသော မိဖုရားတစ်ပါး ရှိသည်။ ထိုမိဖုရားအကြောင်းကား ဤသို့တည်း။

ဝေသာလီမင်း၏ သမီးတော်ကြီး သဗ္ဗမိတ္တာမင်းသမီးသည် ရဟန်းမ ဘဝဖြင့် ဥယျာဉ် ဝယ် သီတင်းသုံးနေ၏။ ထိုဥယျာဉ်ရှိ ဥယျာဉ်ပင်မှ အသီးကြီးတစ်လုံး သီးရာ အသီးထဲက သတိုးသမီးတစ်ယောက် ရရှိသည်။ သတိုးသမီးကို ဝေသာလီမင်းအား ဆက်သရာ ရုစိယပဘာ ဒေဝီအမည်ဖြင့် မိဖုရား မြှောက်ထားလေသည်။ ထိုမိဖုရားမှ ပဉ္စကလျာဏီအမည်ရှိ သမီးတော် တစ်ပါး ဖွားမြင်ထားသည်။ ချစ်မြတ်နိုးသဖြင့် တစ်ပင်တိုင်နန်းဖြင့် ထားလေသည်။

ဝေသာလီမင်းသည် ပဉ္စကလျာဏီမင်းသမီးကို ကိုလုပ်တော် အခြွေအရံ ရှစ်ကျိပ်နှင့်

အတူ အနော်ရထာမင်းထံ ဆက်သလိုက်သည်။ ရာဇတမန်သည် လမ်းခရီးတွင် သမီးတော်အား တပ်မက်စိတ်ကို မထိန်းနိုင်သဖြင့် သံဝါသ ဖြစ်ကြ၏။ ရာဇတမန်သည် မိဖုရားလောင်း တစ်ဦးနှင့် ဖောက်ပြန်မိသောကြောင့် ကြောက်လန့်ပြီး အကောက်ကြံသည်။ စခန်းတစ်ထောက်နားတိုင်း ကိုယ် လုပ်တော် အခြွေအရံတစ်ယောက်ကို ထားရစ်ခဲ့၏။ အနော်ရထာထံ ရောက်ရှိချိန်တွင် အခြွေအရံ များစွာ မပါရှိတော့ချေ။

အနော်ရထာမင်းသည် ပဉ္စကလျာဏီမင်းသမီးမှာ အခြွေအရံ နည်းပါးကြောင်း ပြောရာ ရာဇတမန်က ဝေသာလီမင်း၏ သမီးတော်ရင်း မဟုတ်သောကြောင့် အခြွေအရံ မပါဘဲ ဆက်သ လိုက်ပါသည်ဟု လျှောက်၏။ ထိုအခါ အနော်ရထာမင်းသည် အမျက်ထွက်၍ ပဉ္စကလျာဏီအား ပရိမ္မအရပ်သို့ ပို့ထားလိုက်သည်။ ဤနေရာ၌ အချို့ရာဇဝင်က ပရိမ္မအမတ်သို့ အပ်သည်ဟု ဆို၏။ အချို့ရာဇဝင်ကမူ တောင်သူကြီးထံ အပ်နံ့သည်ဟု ဆိုပြန်ပါသည်။

ရာဇဝင်ထဲက မိ နှင့် ဖ

ပဉ္စကလျာဏီမင်းသမီးသည် ပရိမ္မအရပ် ရောက်ပြီးနောက် ရာဇဝင်တို့၌ အဆိုအမိန့် များ ကွဲပြားသွားကြ၏။ ဦးကုလားရာဇဝင်ကြီးတွင်-

“အခါတစ်ပါးသော် တောင်သူကြီးလုပ်သော ယာသို့ မင်းသမီးကို ခေါ်သွားလေသည်။ မင်းသမီးသည် တဲတင်းကုပ်နှင့် ယာစောင့်လေ၏။ ထိုအခါ နဂါးလုလင်တစ်ယောက်သည် လူယောင်ဆောင်၍ ထိုမင်းသမီးနှင့် သံဝါသ ဖြစ်ကြလေသည်။ ရှည်လတ်သော် ထိုမင်းသမီး၌ ပဋိသန္ဓေ တည်လေ၏။ ”-

ဟု ဆိုသည်။ ဤအဆိုအရ ကျန်စစ်သားသည် နဂါးလုလင်၏ သား ဖြစ်နေ၏။

မှန်နန်းရာဇဝင်ကမူ နဂါးလုလင်၏ သားဟူသော အဆိုကို ပယ်ချသည်။ လှည်းထောက် ဘုရားကျောက်စာတွင် “မင်းကြီးနော်ရထာ၏ သားချစ်တမူလည်း ဖြစ်ထသော၊” ဟူသော စကားကို ထောက်၍ အနော်ရထာ၏ သားဖြစ်ကြောင်း အတည်ပြု၏။

ရာဇဝံသဇာလိနီကျမ်းကမူ -

“ရာဇတမန်ကို စွဲ၍ ပဋိသန္ဓေရသည်ဟုလည်း အစဉ်အလာ ပြောဆိုကြသည်။ သို့ဖြစ်၍ ကျန်စစ်သား၏ ခမည်းတော်သည် မည်သူ ဖြစ်ကြောင်း ကွဲပြား ခြားနားစွာ အမှန်ကို သိရန် အလွန်ခဲယဉ်းသော အရာ ဖြစ်သည်။ ”-

ဟု မှတ်ချက်ချထား၏။

တွင်းသင်း မြန်မာရာဇဝင်သစ်ကမူ နဂါးလုလင်၏ သားဟူ၍ လက်ခံသည်။ ထို့ပြင် ထူးခြားသော စကားရပ်ကိုလည်း တွေ့ရ၏။ ယင်းရာဇဝင်တွင်-

“ပဉ္စကလျာဏီမင်းသမီးကို ပရိမ္မအရပ်မှာ တောင်သူကြီးတွင် အပ်ထားလေ၍ တောင်သူကြီးလည်း မြစ်အနောက်ဘက်၌ ဝါယာခင်းကို စောင့်စေ၏။ ထိုအရပ်ကို ‘ဝရာ’ ဟု တွင်၏။ အနောက်ဘက်ကမ်းသို့ ကူးမည့်ကာလ ခိဋ္ဌာန်ပြု၍ ကျောက်ကိုစီးလျှင် မြစ် တစ်ဖက်သို့ ကျောက်ကူးခတ်လေ၏။ ထိုအရပ်ကို ‘ကျောက်ခတ်’ ဟု တွင်၏။ ယခုအခါ ကြခပ် ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ ”-

ဟု ဆိုပါသည်။

ပဉ္စကလျာဏီသည် ပရိမ္မအရပ်သို့ ရောက်သောအခါ မြေလျင်လှုပ်သည်။ ထို အကြောင်းကို အနော်ရထာမင်းက ဟူးရားဖြူ ဟူးရားညိုခေါ်သော ပုဏ္ဏားဖြူ ပုဏ္ဏားညိုတို့ကို မေးသည်။ ဗေဒင်သမား ပုဏ္ဏားများက မြောက်အရပ်တွင် မင်းလောင်း ပဋိသန္ဓေနေကြောင်း လျှောက်တင်ကြသည်။

အနော်ရထာမင်းသည် မင်းလောင်းသေစေရန် ကိုယ်ဝန်ဆောင် မိန်းမတို့အား သတ်စေရာ မိန်းမခုနစ်ထောင် သေသည်။ မသေ၍ ဖွားလျှင် ပုခက်တွင်းကလေးများကို သတ်စေ ပြန်ရာ ကလေးခြောက်ထောင် သေသည်။ မသေ၍ နွားကျောင်းသားအရွယ် ရောက်လျှင် နွားကျောင်းသားတို့ကို သတ်စေပြန်ရာ နွားကျောင်းသားအရွယ် ငါးထောင်ကျော် သေသည်။

အနော်ရထာမင်းသည် မင်းလောင်း သေစေရန်အတွက် မိခင်နှင့် ကလေးငယ်ပေါင်း ၂၅၀၀၀-ကျော်ကို သတ်သည်ဟု ရာဇဝင်များက ဆိုထား၏။ ဤလူသတ်ပွဲကြီးမှာ အနော်ရထာမင်း နှင့် ဗေဒင်ဆရာဆိုသူ ပုဏ္ဏားများ ဖက်စပ်လုပ်၍ ကျင်းပခဲ့သော စိတ်ကူးယဉ်လူသတ်ပွဲသာ ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။ ခေတ်သစ် သုတေသီတို့ကလည်း ဤဖြစ်ရပ်ကို စိတ်ကူးဖြင့် တီထွင်ထားသော စာပုံပြင်ဟုသာ လက်ခံကြလေသည်။

ရာဇဝင်စကားရပ် သုံးသပ်ချက်

ရာဇဝင်လာ စကားတို့ကို သုံးသပ်လျှင် ယုတ္တိမဲ့ ဖြစ်ရပ်တို့ကို တွေ့ရပါမည်။ သင်္ဃမိတ္တာ ဘိက္ခုနီမနှင့် ဥသျှစ်သီးထဲက မွေးသော မိဖုရားတို့မှာ အိပ်ရာဝင် ပုံပြင်များကို မှတ်တမ်းတင် ထားခြင်း ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။

ဘိက္ခုနီသာသနာသည် သာသနာနှစ် ငါးရာခန့်ကပင် ကွယ်ပျောက်ခဲ့ပြီ ဖြစ်ပါသည်။ အကယ်၍ သာသနာနှစ် တစ်ထောင်ပင် ရှိစေဦးတော့။ အနော်ရထာ နန်းတက်သည်မှာ သာသနာနှစ် ၁၅၈၈-ခုနှစ် ဖြစ်သည်။ ဘိက္ခုနီခေါ် ရဟန်းမများ လုံးဝ မရှိတော့ပါ။ ရာဇဝင်ပါ ရဟန်းမ အမည်မှာလည်း အသောကမင်း၏ သမီးတော် နာမည်ကို အငှားသုံးထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥသျှစ်သီးက လူမွေးသည့် ကိစ္စမှာမူ လွယ်လွယ်နှင့် ပယ်ရပါမည်။ သမိုင်း ဖြစ်စဉ်သည် ပုံပြင်ဇာတ် လမ်း မဟုတ်ပါ။

အမတ် ရာဇတမန်ဆိုသည်မှာလည်း မင်း၏ တမန်ဟု အဓိပ္ပာယ် ရပါသည်။ နာမည်ရင်း မဟုတ်ပေ။ ထိုရာဇတမန်သည် မိဖုရားလောင်းကို ကာယကံမြောက် ကျူးလွန်ပြီး အကောက်ကြံ၍ ရံရွှေတော်တွေကို တစ်ရွာတစ်ယောက် ထားပစ်ခဲ့သည်။ ဤရံရွှေတော်တို့က ရာဇတမန်၏ လှည့်စားမှုကို မပေါက်ကြားတော့ပြီလော။ အနော်ရထာမင်းသည် ရာဇတမန်၏ ဖောက်ပြန်မှုကို မင်းနားတစ်ထောင်ဖြင့် သိနိုင်မည်သာ ဖြစ်၏။ ရာဇတမန်သည် အနော်ရထာမင်းအား လက်တစ် ဆစ်ဉာဏ်ဖြင့် အကွက်ဆင်ထားသော ဇာတ်လမ်းမျှသာ ဖြစ်၏။ ယုတ္တိမရှိဟု ဆိုရပါမည်။

ဖခင်ပြဿနာ အဖြေရှာ

ကျန်စစ်သား၏ ဖခင်ကို အနော်ရထာဟုလည်းကောင်း၊ ရာဇတမန်ဟုလည်းကောင်း ဆိုကြပါသည်။ အထက်က ဖော်ပြခဲ့သော ဖြစ်ရပ်ဇာတ်လမ်းသည် အနော်ရထာ နန်းတက်ပြီးမှ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော ဇာတ်လမ်း ဖြစ်၏။ အနော်ရထာသည် သက္ကရာဇ် ၄၀၆-ခုတွင် နန်းတက်သည်။

ကျန်စစ်သား၏ မွေးသက္ကရာဇ်ကို မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း-အတွဲ ၂ တွင် ၄၀၂-ခုဟု ခန့်မှန်းထား၏။ ဤခန့်မှန်းချက်အရဆိုလျှင် အနော်ရထာ နန်းတက်ချိန်တွင် ကျန်စစ်သား၏ အသက်သည် ၄-နှစ်အရွယ် ရှိနေပြီ။ သို့ရာတွင် ဤခန့်မှန်းချက်မှာလည်း ယုတ္တိမရှိသေးပါ။ ဇာတာတော်ပုံ ရာဇဝင်သည် ယေဘုယျအားဖြင့် ကျောက်စာနှင့် ကိုက်ညီပါသည်။ ယင်းရာဇဝင် အရဆိုလျှင် ကျန်စစ်သားသည် ၃၉၂-ခုနှစ်တွင် မွေးသည်။ ထိုသက္ကရာဇ်အတိုင်းဆိုလျှင် အနော်ရထာ နန်းတက်ချိန်တွင် ကျန်စစ်သားအသက်သည် ၁၄-နှစ်အရွယ် ရှိပြီ။ ထိုအဆိုသည် ယုတ္တိရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် ကျန်စစ်သားသည် အနော်ရထာနှင့် ရာဇတမန်တို့၏ သားမဟုတ် ကြောင်း သိသာပါသည်။

တစ်ဖန် မဟာရာဇဝင်ကြီးနှင့် ရာဇဝင်သစ်တို့က နဂါးလုလင်၏ သားဟု ဆိုပြန်ပါသည်။ နဂါးလုလင်ဆိုသည်မှာ မည်သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်နည်း။ ရာဇဝင်ဆရာတို့က လူယောင်ဆောင်ထားသော တိရစ္ဆာန်အဖြစ် နားလည်နေကြပါသည်။ မြန်မာရာဇဝင်တွင် နဂါးမ၊ နဂါးလုလင် စသည်ဖြင့် အခေါ်အဝေါ်များ ရှိနေပါသည်။ နဂါးကိုးကွယ်သော အုပ်စုမှ လုလင်တစ်ယောက်ဟု နားလည် ရပါမည်။ နဂါးကိုးကွယ်မှု၊ နေကိုးကွယ်မှု စသော အယူဝါဒများသည် အိန္ဒိယနိုင်ငံမှ မြန်မာနိုင်ငံသို့ ကူးရောက်လာသော အယူဝါဒများ ဖြစ်၏။ ထိုအယူဝါဒများကို မြန်မာတို့လည်း အတုယူကာ ကိုးကွယ်ခဲ့ကြသည်။

ကျန်စစ်သားသည် မိမိ၏ ဖခင်မှာ နေမျိုးနွယ် ဖြစ်ပါသည်ဟု ကျောက်စာရေး၍ အတိ အလင်း ကြေညာခဲ့သည်။ သို့ဖြစ်၍ ကျန်စစ်သားသည် နဂါးလုလင်သားဟူသော အချို့ရာဇဝင်၏ ဆိုစကားကိုလည်း ဖယ်ရှားပစ်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်လျှင် ကျန်စစ်သား၏ ဖခင်သည် အနော် ရထာ၊ ရာဇတမန်၊ နဂါးလုလင်တို့ တစ်ဦးမျှ မဟုတ်ကြတော့ချေ။

ကျန်စစ်သား၏ မယ်တော်မှာ ဝေသာလီသူ ပဉ္စကလျာဏီ ဖြစ်ပါသည်ဟု ရာဇဝင်တို့က တစ်ညီတည်း ဆိုခဲ့ကြသည်။ ထိုအဆိုသည်လည်း အမှန် ဖြစ်ပါသလော။ ကျောက်စာ စကားဖြင့် နှိုင်းညှိ ဝေဖန်ကြရလိမ့်မည်။

ကျောက်စာထဲက မိ နှင့် ဖ

ကျန်စစ်သား၏ မိဘများကို ပြည်မြို့ရှိ ရွှေဆံတော်ဘုရား၌ စိုက်ထူထားသော ကျောက်စာတွင် တွေ့ရသည်။ ထိုကျောက်စာမှာ သက္ကရာဇ် ၄၅၅-ခု၊ ဝါခေါင်လဆန်းတွင် ရေးထိုးထားရာ ကျန်စစ်သားမင်းကြီး အသက်ရှင်ဆဲကာလ ဖြစ်၏။ မြန်မာရာဇဝင်ကြီးများကို ရေးသားစဉ် ကာလက ထိုကျောက်စာကြီးများကို ဖတ်ရှုနိုင်ခြင်း မရှိခဲ့ပါ။ ကျောက်စာမှာ မွန်ဘာသာ ဖြင့် ရေးထိုးထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ယင်းကျောက်စာတွင်-

“ မေ့ရာဇာမင်းသည် မိမိ၏ အဖြစ်အပျက် ဂုဏ်ကျေးဇူး အကြောင်းများကို လူအပေါင်း တို့အား သိစေခြင်းငှာ အမိန့်ပြန်တမ်း ရေးသားစေသတည်း။ ” (ရှေးဟောင်းမွန်ကျောက်စာ ပေါင်းချုပ်၊ စာ-၄၅၂)-

ဟု နိဒါန်းပြု ရေးသားထား၏။

ကျန်စစ်သားမင်းကြီးသည် မိမိ၏ ဘဝဖြစ်ရပ် အတ္ထုပ္ပတ်ကို လူအများ သိစေရန် အမိန့်တော် ပြန်၍ ကျောက်စာ ရေးထိုးစေခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ယင်းကျောက်စာ (က) တွင်-

“ **ခမည်းတော်ကား အာဒိစ္စဝံသ မင်းမျိုးတည်း။ မယ်တော်ကား ဝါး၌ တည်သော အမျိုးမှ ဖြစ်သတည်း။** ” - (မွန်စာချုပ်၊ စာ-၄၅၂)-

ဟု မိဘများကို ဖော်ပြ ရေးသားခဲ့သည်။

တစ်ဖန် ကျောက်စာ (ဃ) မျက်နှာတွင်-

“ ဝေဠုပဗ္ဗဏ္ဏ ဇာ မာတာ
ပိတာ အာဒိစ္စဝံသ ဇော ။
ဒွိဟိ ဝသေဟိ နဘူတော
မေ့ရာဇာ.... ” (မွန်စာချုပ်၊ စာ-၅၀၂)-

စသည်ဖြင့် ပါဠိဘာသာ ကဗျာဗန္ဓုဖြင့်လည်း ရေးထိုးထားပါသည်။

အထက်ပါ မွန်ကျောက်စာအရ ကျန်စစ်သား၏ ခမည်းတော်မှာ အာဒိစ္စဝံသ (နေမျိုး နွယ်) တစ်ဦး ဖြစ်ပြီး မယ်တော်မှာမူ ဝါးတောရွာ၌ မွေးဖွားသူ ဟူ၍ အဓိပ္ပာယ် ရပါသည်။

ထို့ပြင် ပါဠိဘာသာဖြင့် ရေးထိုးထားသော ကျောက်စာမှ စာပိုဒ်ကို လေ့လာလျှင် ဝေဠု= ဝါး၊ ပဗ္ဗ=အဆစ်၊ အဖု၊ အဏ္ဏ= ရေ ဟူ၍ အနက်ရသည်။ ရေနား၌ ပေါက်သော အဆစ်အဖုများ

သည့် ဝါး ဟူ၍ ကောက်ယူရပါမည်။ ထိုဝါးမျိုးကို မြန်မာတို့က မည်သို့ ခေါ်ဆိုခဲ့ကြသနည်း။

ဝါယာ ဝေါဟာရ စစ်တမ်း

ရေစကြိုမြို့နယ် မြောက်ပိုင်းရှိ ဝါယာခေါ်ကျေးရွာသည် ကျန်စစ်သား မွေးဖွားရာ ကျေးရွာ ဖြစ်၏။ ဝါယာရွာ၌ ကျန်စစ်သားမင်း၏ သာသနိက အထိမ်းအမှတ် များစွာ ရှိသည်။ ထိုဝါယာရွာ ဝေါဟာရကို လေ့လာရာတွင် ဝါပုဒ်ကို ချည်ထည်ထုတ်သော ဝါဟူ၍ ဒေသခံတို့က နားလည်နေကြသည်။ တွင်းသင်းရာဇဝင်တွင်လည်း ဝါယာခင်းကို စောင့်ခိုင်းထားသည်ဟု ဆိုခဲ့သည်။ ထိုအဆိုကိုပင် အတုလိုက်၍ ဒေသခံတို့က ပြောဆိုနေခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဝါယာဝေါဟာရကို သက္ကရာဇ် ၅၉၄-ခုထိုး အသင်္ခယာကျောက်စာတွင် “ ပရိမရွာ က္ကာခပ်ရွာ ဝါရရွာ လာပိုရွာ ” ဟု ရေးထိုးထားရာ ပုဂံခေတ်က ‘ဝါရရွာ’ ဟု ရေးပါသည်။

သက္ကရာဇ် ၇၀၁-ခုထိုး ကြခပ်ရွာ ရွှေဂူဘုရားရှိ စစ်သူကြီး စစ်တုရင်ကျောက်စာတွင် ‘ဝပ်ရှာ’ ဟု ရေးပါသည်။

သက္ကရာဇ် ၇၁၈-ခုထိုး ကြခပ်ရွာ ရွှေဂူဘုရား၌ပင် ရှိသော စစ်သူကြီးမယားကျောက်စာ တွင် ‘ကြာခပ် ဝါယာ’ ဟု ရေးပါသည်။

ဖော်ပြပါ ကျောက်စာတို့ကို ထောက်၍ ပင်းယခေတ်တွင် ဝါယာဟူ၍ ခေါ်ဆိုနေကြောင်း သိရှိရသည်။ ဝါယာဝေါဟာရသည် နှောင်းလူတို့ခေတ်တွင် ‘ဝါးယား’ ဟူ၍ ဝိသဇ္ဇနီသံဖြင့် ခေါ်ဆိုလာကြသည်။ ပုဂံခေတ်ကမူ ဝိသဇ္ဇနီအသံ မရှိသေးပေ။ ဝါယာပုဒ်ကို မည်သို့ အသံထွက် ခဲ့သည်ဟု မသိနိုင်ကြ။

မည်သို့ရှိစေ၊ ဝါယာဝေါဟာရသည် နှောင်းခေတ်အခေါ် ဝါးယားနှင့် အဓိပ္ပာယ်တူ သော အသံပြောင်းပုဒ်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ဝါးယားဆိုသည်မှာ ဝါးပင်တစ်မျိုး၏ အမည် ဖြစ်သည်။ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း၊ အတွဲ (၁၀)၊ စာ (၉၆)တွင်-

“ဝါးယား= တလကူ၊ သို့မဟုတ် ဝါးနက်၊ မြန်မာနိုင်ငံ တောများ၏ ချောင်းကမ်းဘေးတွင် တွေ့တတ်၏။ ဝါးယားကို ပိုးမွှားများ ကြိုက်သည့်အပြင် ဆွေးလွယ်၍ အသုံးနည်း၏။ ” - ဟု ဆိုထားပါသည်။

ယခုအခါ ဒေသခံတို့က ဝါးယားကို ‘ဝါးနက်’ ဟုသာ ခေါ်ကြသည်။ ဝါးယားဟု ခေါ်လျှင် နားမလည်ကြပေ။ ဝါးနက်ခေါ် ဝါးယားရုံများကို ယနေ့တိုင် ဝါယာရွာ၌ စဉ်ဆက်မပြတ် စိုက်ပျိုး ပေါက်ရောက်လျက် ရှိနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ဝါယာခေါ် ဝါးနက်သည် အခြားဝါးများထက် ထူးခြား၏။ အဆစ်ပို၍ များသလောက် အဆစ်အဖုကလည်း ပို၍ ကြီးသည်။ ထို့ကြောင့် ပုဂံခေတ် ပညာရှင်တို့က “ဝေဠုပဗ္ဗ” (အဆစ် အဖုများသောဝါး) ဟူ၍ အထူးပြုကာ ပါဠိစီကုံးခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ဝါယာသည် တလကူ၊ သို့မဟုတ် ဝါးနက်ဝါးကို အစွဲပြု၍ ခေါ်တွင်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ ကျန်စစ်သား၏ မိခင်သည်လည်း ဝါးတော။ ဝါ- ဝါးနက်တော၌ မွေးဖွားသူဟု ကျောက်စာက ဆို၏။ သို့ဖြစ်လျှင် ကျန်စစ်သား မယ်တော်သည် ဝေသာလီသူ ပဉ္စကလျာဏီ ဖြစ်ပါသည် ဆိုသော အစဉ်အလာ စကားကို ပယ်ရှားရတော့မည်။ ကျောက်စာရေးသားချက်ကိုသာ အတည်ပြုရမည် ဖြစ်ရာ ကျန်စစ်သား မယ်တော်သည် ဝါးနက်တောဟု အဓိပ္ပာယ်ရသော ဝါယာရွာ၌ မွေးဖွားသူ ဟူ၍ တိကျစွာ ဆိုနိုင်လေပြီ။

မယ်တော်ကျောင်းနှင့် ဇေယဘုမိ

ကျန်စစ်သားမယ်တော်သည် မိမိမွေးရာ ဝါယာရွာ၌ ဘုရားတည်ခြင်း ကျောင်းဆောက်

ခြင်းစသော သာသနာနုဂ္ဂဟ ကုသိုလ်ထူးတို့ကို ဆည်းပူးအားထုတ်ခဲ့ပေသည်။ မယ်တော်သည် ဝါယာရွာ မြောက်ဘက် ချင်းတွင်းမြစ် ကမ်းဦး၌ နှစ်ထပ်ဂူဘုရားကြီး တစ်ဆူကို တည်ထားခဲ့ပါ သည်။ ယင်းဘုရားဘွဲ့တော်ကို 'ဇေယဘုမ်' ဟု ခေါ်ကြ၏။ ထိုနာမည်သည် ပုဂံခေတ် ၁၁- ရာစုတွင် ခေတ်စားခေါ်ဝေါ်ခဲ့သော နာမည် ဖြစ်သည်။

ပုဂံ ရွှေစည်းခုံဘုရားကြီး၏ မူလနာမည်မှာ ဇေယဘုမ် ဖြစ်၏။ မနုဟာမင်း၏ ကောင်း မှုတော် ဘုရားကြီးမှာလည်း ဇေယဘုမ်ပင် ဖြစ်သည်။ ကျန်စစ်သားမင်း နန်းတော်သစ် တည်ဆောက်ရာတွင်လည်း ဇေယဘုမ်ဟုပင် အမည်မှည့်ခေါ်သည်။ ကျန်စစ်သားမင်း မယ်တော် သည်လည်း မိမိတည်ထားသော ဘုရားကို ဇေယဘုမ် (အောင်မြေ) ဟုပင် ကမ္ဘည်းတပ်ထားရာ ပုဂံခေတ် ဘွဲ့မည်ဖြစ်ကြောင်း သိနိုင်ပေသည်။ ယခုအခါ ခေတ်အဆက်ဆက် ပြုပြင်မှုများကြောင့် မုခ်နှင့် လိုဏ်တို့ကိုသာ ပုဂံခေတ်လက်ရာအဖြစ် ရှုမြင်နိုင်ပါတော့သည်။

ကျန်စစ်သားမယ်တော်သည် ဇေယဘုမ်ဘုရားနှင့် ကပ်လျက် သံဃာရတနာကို ရည်ညွှန်း၍ ကျောင်းတော်ကြီးကိုလည်း ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းခဲ့သည်။ ထိုကျောင်းကို 'မယ် တော်ကျောင်း' ဟု ယနေ့တိုင် ခေါ်တွင်နေကြပါသည်။ ပုဂံခေတ် ၁၁-ရာစုမှ ယနေ့အထိ သံဃာ စဉ်ဆက်မပြတ် သီတင်းသုံးလျက် ရှိနေပေသည်။

ကျန်စစ်သားမင်းကြီးသည်လည်း မိမိမွေးဖွားရာ ဝါယာရွာ၌ ကုသိုလ်ကောင်းမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ မွေးဖွားရာ နေရာ၌ 'ပုခက်တိုင်ဘုရား' ၊ ချက်မြိုင်ရာ နေရာ၌ 'ရွှေချက်သိုဘုရား' ၊ ဟင်းခါးအိုးတည်ရာ၌ 'ဟင်းခါးအိုးဘုရား' စသည်တို့ကို တည်ထားခဲ့သည်။ ခေတ်အဆက်ဆက် ထိန်းသိမ်းခဲ့ကြသောကြောင့် သာသနိက အထိမ်းအမှတ်များကို ယနေ့တိုင် ဖူးတွေ့နေရလေသည်။

ချင်းတွင်းမြစ် ရေတက်ချိန်တွင် ဝါယာကမ်းမှ ဖြတ်သွားလေတိုင်း မယ်တော်၏ ဇေယဘုမ်ဘုရားကြီးကို ကမ်းနဖူးတွင် ကြည့်နူးစွာ ဖူးတွေ့ရ၏။ ထိုအခါများတွင် အမျိုးသား ခေါင်းဆောင်ကြီး ထီးလှိုင်ရှင် ကျန်စစ်သားမင်းကို မွေးထုတ်ပေးခဲ့သော မယ်တော်ကြီး၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ပြန်လည်တသ သတိရမြဲတည့်။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ရှေးဟောင်း မွန်ကျောက်စာ ပေါင်းချုပ် ၊
- ၂။ မွန်နန်းရာဇဝင်- ပထမတွဲ ၊
- ၃။ ဦးကုလားရာဇဝင်- ပထမတွဲ ၊
- ၄။ တွင်းသင်း မြန်မာရာဇဝင်သစ် ၊
- ၅။ ရာဇဝံသဇာလိနီကျမ်း ၊
- ၆။ ဇာတာတော်ပုံရာဇဝင် ၊
- ၇။ ရှေးဟောင်း မြန်မာကျောက်စာများ- ပထမတွဲ နှင့် စတုတ္ထတွဲ ၊
- ၈။ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း- အတွဲ ၂ ၊ အတွဲ ၁၀ ၊
- ၉။ ပုဂံမပျက်မီက မြန်မာသမိုင်း ၊
- ၁၀။ သီလရှင်သမိုင်း ၊
- ၁၁။ ကိုယ်တိုင် ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များ ၊

(၁၉၉၆-ခု၊ မေလထုတ်၊ ဓမ္မရတနာမဂ္ဂဇင်း- မှ)

အပယ်ရတနာ မိဖုရား

ကျန်စစ်သား၏ မိဖုရားများ

မြန်မာရာဇဝင်ကြီးများ အဆိုအရ ကျန်စစ်သား၏ ထီးလှိုင်ရှင်မင်းကြီးမှာ မိဖုရားကြီး ၄-ပါး ရှိသည်။

- ၁။ အပယ်ရတနာ မိဖုရားကြီး ၊
- ၂။ ဥဿာမင်း၏ သမီး မဏိစန္ဒာခေါ် ခင်ဦး ၊
- ၃။ ကျောင်းဖြူသူ မထီးတူမ သမ္ဘူလ ၊
- ၄။ ထီးလှိုင်သူကြီးသမီး ခင်တန် တို့ ဖြစ်ကြ၏။

ထို့ပြင် ပြည်မြို့ ရွှေဆံတော် ဘုရားရှိ ကျန်စစ်သားမင်း၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိကျောက်စာတွင် လည်း စောလီမင်း၏ သမီးတော် တစ်ပါး ဆက်သခံရကြောင်း ပါရှိသည်။ ဖြစ်ရပ်ကား ဤသို့တည်း။

ကျန်စစ်သားမင်း လက်ထက်တွင် စောလီမင်း (ကျေးကုလားမင်း) တစ်ပါးသည် ပုဂံပြည်သို့ ဆိုက်ရောက်လာသည်။ စောလီမင်းသည် ဗုဒ္ဓဘာသာ မင်းတစ်ပါး မဟုတ်ပေ။ ကျန်စစ်သားမင်းကြီးသည် ဗုဒ္ဓ၊ ဓမ္မ၊ သံဃဂုဏ်တော်တို့ကို ရွှေပြားပေါ်တွင် ဟင်္သာပြဒါးဖြင့် ရေးစေပြီးလျှင် စောလီမင်းအား ဓမ္မလက်ဆောင်အဖြစ် ပေးခဲ့သည်။

စောလီမင်းနှင့် အခြေအရံတို့သည် ရွှေပြားစာတို့ကို ဖတ်ရှုရသောကြောင့် ဗုဒ္ဓဘာသာ ၌ သက်ဝင် ယုံကြည်သွားကြသည်။ စောလီမင်းသည် တရားတော်ကို သိရှိရသောကြောင့် ကျန်စစ်သားမင်းအား အလွန်ကျေးဇူးတင်သွား၏။ ကျေးဇူးရှိဖူးသော ကျန်စစ်သားမင်းအား-

“ ပုလဲ မျက်နှာကြက်၊ ရတနာခုနစ်ပါးဖြင့် ပြီးသော ပဒေသာပင်၊ (မွမ်းမံခြယ်လှယ် အပ်သော) အနားကွပ်၌ ဒေါင်းရံလျက် ရှိသော ဥဒေါင်းထီး၊ ထီးဖြူဆောင်းကုန်သော အထူးထူးသော ဝတ်စားတန်ဆာ ရုပ်ဆင်းဝါနှင့် ပြည့်စုံသော သမီးတော် တစ်ပါးကို ကြိုတင် ဘုဝနာဒိတျ ဓမ္မရာဇာမင်းအား လာရောက် ဆက်သ ပူဇော်တော်မူ၏။ ” (ရှေးဟောင်း မွန် ကျောက်စာ ပေါင်းချုပ်၊ စာ-၄၈၊)

ဟု ဆိုပါသည်။

ထို့ကြောင့် ထီးလှိုင်ရှင် ကျန်စစ်သားမင်းကြီးမှာ စောလီမင်း၏ သမီးတော် ဖြစ်သော မိဖုရားတစ်ပါး ရှိသေးကြောင်း သိရှိရပါသည်။ မိဖုရားအားလုံးတို့မှာ တစ်ဦးတစ်ယောက်မျှ ပုဂံ ထီးနန်းအသိုင်းအဝိုင်းမှ မွေးဖွားသူများ မဟုတ်ကြပေ။

ဝါယာသားနှင့် ပရိမ္မသူ

ကျန်စစ်သားမင်း၏ မိဖုရားများထဲတွင် အပယ်ရတနာ မိဖုရားကြီးသည် အဂ္ဂမဟေသီ မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်သည်။ အပယ်ရတနာသည် ပရိမ္မသူကြီးသမီး တစ်ဦးဖြစ်သည်။ ကျန်စစ်သားနှင့် အပယ်ရတနာတို့သည် ငယ်စဉ် ကလေးဘဝကပင် ခင်မင်ရင်နှီးခဲ့ကြသော ငယ်ကကျွမ်းသည့် ငယ်ကျွမ်းဆွေများတည်း။

မှန်ပါသည်။ ကျန်စစ်သားသည် ချင်းတွင်းမြစ် အနောက်ဘက်ကမ်းရှိ ဝါယာရွာ၌ မွေးဖွားသူ၊ အပယ်ရတနာမှာမူ အရှေ့ဘက်ကမ်းရှိ ပရိမ္မရွာ၌ မွေးဖွားသူ၊ ရွာကြီးနှစ်ရွာသည် ပဝါတစ်ကမ်း လက်တစ်လှမ်းမျှသာ ဝေးသောအရပ် ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ကျန်စစ်သား၏ မိဘများနှင့် အပယ်ရတနာ၏ မိဘတို့မှာလည်း မဟာမိတ်များ ဖြစ်နိုင်ပေသည်။

ကျန်စစ်သား၏ ဖခင် အာဒိစ္စဝံသမှာ မည်သည့်အရပ်သားဟု မပြောနိုင်သော်လည်း မိခင်မှာမူ ဝါယာရွာသူ ဖြစ်သည်။ (မှတ်ချက်၊ ၊ ကျန်စစ်သားမယ်တော် အတ္ထုပ္ပတ္တိတွင် အကျယ် ရေးထားသည်။)

ဝါယာရွာသူ ကျန်စစ်သားမယ်တော်သည် အာဒိစ္စဝံသခေါ် နေမျိုးနွယ် တစ်ဦးနှင့် အိမ်ထောင်ကျသည်။ ဖခင်မှာ အာဒိစ္စဝံသဟု ခေါ်သဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ မင်းမှုထမ်းတစ်ဦး ဖြစ်နိုင်သည်။ ထိုခေတ်က အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ဘွဲ့မည်တို့ကို အာဒိစ္စ (အာဒိတျ) ဟူသော ဝေါဟာရကို ထည့်သွင်းမှည့်ခေါ်လေ့ ရှိကြသည်။ သို့ဖြစ်၍ မိဘများ အချင်းချင်းလည်း ခင်မင်သူများ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ယခုအချိန်တွင် ချင်းတွင်းမြစ်သည် ကမ်းပြိုသောကြောင့် ကျယ်ပြန့်သွားပြီ။ ရှေးအခါက မူ ပရိမ္မနှင့် ဝါယာသည် ဇွန်းသံ ပန်းကန်သံပင် ကြားနိုင်လောက်သည်ဟု ဒေသခံတို့ ပြောပြကြ၏။ ဤသို့ အဖက်ဖက်က နီးစပ်နေသဖြင့် ကျန်စစ်သားနှင့် အပယ်ရတနာတို့သည် အချင်းချင်း ရင်းနှီး ချစ်ခင်လာကြသည်မှာ အဆန်းမဟုတ်တော့ပေ။ အချိန်တန် အရွယ်ရောက်လျှင်ကား အနှစ်လင် မယားဘဝသို့ ရောက်ခဲ့ကြရလေသည်။

လင်သွားလေရာ မယားပါ

ကျန်စစ်သားသည် ငယ်စဉ်ကပင် စစ်ရေးအတတ်ပညာကို ဝါသနာပါသည့် အလျောက် စစ်ပညာများကို လေ့ကျင့် ဆည်းပူးသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဓားခုတ် လှံထိုး အမျိုးမျိုးကို ကျွမ်းကျင်လှ သည်။ အထူးသဖြင့် မြင်းကိုစီး၍ တိုက်ပွဲဝင်ရမည်ဆိုလျှင် ကျန်စစ်သားကို သာလွန်သူ မရှိပေ။ နောင်အခါတွင် ကျန်စားသားမင်း ရေးထိုးသော ကျောက်စာတို့၌လည်း မိမိသည် မြင်းကိုစီး၍ တိုက်ပွဲဝင်လေ့ ရှိပါသည်ဟု ရေးထိုးခဲ့ပေသည်။

အနော်ရထာမင်းသည် ကျန်စစ်သား၏ စစ်ရေးစွမ်းရည်ကို ယုံကြည်အားကိုးသော ကြောင့် မိမိ ခြေတော်ရင်းသို့ လာရောက် အမှုထမ်းစေခဲ့၏။ ထိုအခါ ငယ်ချစ်ဇနီးအပယ်ရတနာ သည်လည်း လင်သွားရာ မယားပါဆိုသော စကားအတိုင်း ပုဂံနေပြည်တော်သို့ လိုက်ပါခဲ့ရလေ သည်။

အပယ်ရတနာသည် ပုဂံနေပြည်တော် ရောက်လျှင် မြင်းကပါအရပ်တွင် နေသည်ဟု ထင်ရသည်။ အပယ်ရတနာသည် ကျန်စစ်သား အပေါ်၌ မယားဝတ္တရားကို ကျေပွန်စွာ ဆောင်ရွက်ရင်း ပါရမီဖြည့်နေခဲ့သည်။ ထိုစဉ် အပယ်ရတနာ၌ သမီးတစ်ယောက်ကို ဖွားမြင်သည်။ ထိုသမီးကား နောင်အခါတွင် အလောင်းစည်သူမင်းကို မွေးဖွားပေးမည့် ရွှေအိမ်သည်ပေတည်း။

ကျန်စစ်သား၏ စစ်ရေးစွမ်းရည်

ကျန်စစ်သားသည် အနော်ရထာမင်း၏ အမှုတော်ကို ကျေပွန်စွာ ထမ်းရွက်သည်။ နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ရေးကို ရွပ်ရွပ်ချုံ့ချုံ့ ဆောင်ရွက်သည်။ သို့ဖြစ်၍ အနော်ရထာမင်းသည် ကျန်စစ်သားအား လက်ရုံးတစ်ဆူ အားတော်မူသည်။ စစ်ချီလေရာတိုင်းတွင် ကျန်စစ်သားကို ဦးဆောင်စေသည်။ ကျန်စစ်သား ဦးဆောင် တိုက်ခိုက်ခဲ့သော စစ်ပွဲများမှာလည်း အောင်ပွဲခံ ခဲ့သည်ချည်း။ ထို့ကြောင့် အနော်ရထာ၏ အောင်မြင်မှုသည် ကျန်စစ်သား၏ စွမ်းရည်ဟု ဆိုက လွန်အံ့မထင်ပေ။

အနော်ရထာမင်းမှာ ကျန်စစ်သားနှင့်အတူ အားပေးချီးမြှောက်ထားသော စစ်သူကြီး သုံးဦးလည်း ရှိသေးသည်။ သူတို့ကား ညောင်ဦးရွာသား ငဖီး၊ ပုပ္ဖားရွာသား ငလုံးလက်ဖယ်နှင့် မြင်းမူရွာသား ငထွေးရူးတို့ ဖြစ်သည်။

ညောင်ဦး ငဖီးသည် ညောင်ဦးကမ်းပါးက ဆင်း၍ အောင်သာဘက်ကမ်းသို့ ကူးပြီးလျှင် တစ်ဖက်ကမ်း၌ ခြေမထောက်ဘဲ ညောင်ဦးကမ်းပါးသို့ ပြန်ကူးနိုင်သူ ဖြစ်သည်။

ပုပ္ပားသား ငလုံးလက်ဖယ်မှာ နွားအရှဉ်း ၃၀-ကို ထွန်၍ က၍ တက်လိုက် ဆင်းလိုက် ဖြင့် ထွန်ယက်နိုင်သူ ဖြစ်သည်။

မြင်းမူသား ငထွေးရူးမှာကား တစ်နေ့လျှင် ထန်းပင်တစ်ထောင် တက်နိုင်သူဟု ကျော်ကြားသည်။

ဝါယာရွာသား၊ ညောင်ဦးရွာသား၊ ပုပ္ပားရွာသားနှင့် မြင်းမူရွာသားတို့သည် အနော်ရထာ ၏ လက်အောက်တွင် အမှုထမ်းနေကြသော စစ်သူကြီးများ ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အခြားစစ်သူကြီးတို့မှာ ကျန်စစ်သား၏ စစ်ရေးစွမ်းရည်ကို မမီကြ။ ကျန်စစ်သားသည် နဂိုကပင် စစ်ရေးအတတ်ပညာဖြင့် နာမည်ရသူ ဖြစ်သည်။ ရေကူးကောင်းခြင်း၊ နွားထွန်ပိုင်ခြင်း၊ ထန်းတက်သန်ခြင်းတို့မှာ စစ်ရေးစွမ်းရည်နှင့် တိုက်ရိုက် သက်ဆိုင်ခြင်း မရှိပေ။ ထို့ကြောင့် စစ်ပွဲများတွင် ကျန်စစ်သားသာလျှင် ပို၍ နာမည်ကြီးလှသည်။ စစ်ပွဲတွင် ကျန်စစ်သား ပါလျှင် တစ်ဖက် ရန်သူတို့ အလွန်ကြောက်ရွံ့ကြသည်။ ငရမန်ကန်းဆိုလျှင် ကျန်စစ်သား၏ စစ်ရေးစွမ်းရည်ကို အလွန်ကြောက်ရွံ့သူ ဖြစ်ပေသည်။

စစ်သူကြီးချင်း တူပါလျက် ကျန်စစ်သားက ပို၍ နာမည်ရနေသည်ကို အခြားစစ်သူကြီး တို့က ကျေနပ်ဟန် မတူပေ။ ထို့ကြောင့် ကျန်စစ်သားနှင့် အနော်ရထာမင်းတို့အကြား ပြဿနာ ဖြစ်စေရန် ကြံစည်နေကြဟန် ရှိလေသည်။

မြန်မာရာဇဝင်ကျမ်းလာ စကားများကို ရှေ့နောက်မြော်မြင်၍ ဆင်ခြင်သုံးသပ်လျှင် ဤသဘောထားကို ထင်ဟပ် ပေါ်လွင်စေပါသည်။

ပဲခူးမှအပြန် ပုဂံနှင့်ဝေး

တစ်နေ့သောအခါ ကျန်စစ်သားနှင့် စစ်သူကြီးတို့သည် ဂျမ်းစစ်သည်များကို နှိမ်နင်း ရန် ဥဿာပဲခူးသို့ ချီတက်ကြရသည်။ ပဲခူးသို့ ရန်ပြုလာသော ဂျမ်းစစ်သည်တို့ကို တိုက်ခိုက်ကြ ရသည်။ စစ်ပွဲတွင် ဂျမ်းစစ်သည်များ အရှုံးပေးကြရသည်။

ဥဿာပဲခူးမင်းလည်း ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာဖြစ်၍ ကျေးဇူးဆပ်သည့် အနေဖြင့် သမီးတော် မဏိစန္ဒာခေါ် ခင်ဦးအား အနော်ရထာမင်းထံ ဆက်သလိုက်သည်။ ဤနေရာ၌ ရာဇဝင်များတွင် မဏိစန္ဒာနှင့် အလေးချိန်တူသော ခြင်္သေ့ရုပ် တစ်ခုကို ထည့်ပေးလိုက်သည်ဟု ဆို၏။ စစ်သူကြီး လေးဦးတို့သည် မိဖုရားလောင်း မဏိစန္ဒာအား တစ်လှည့်စီ စောင့်ရှောက်ပြီး ခေါ်ဆောင်ခဲ့ကြသည်။ ကျန်စစ်သား စောင့်သည့် အလှည့်တွင် အလေးချိန် ပိုနေသဖြင့် မိဖုရားလောင်းနှင့် ကျန်စစ်သားတို့ ကျူးလွန် ဖောက်ပြားကြောင်း အခြားစစ်သူကြီးများက စွပ်စွဲကြသည်ဟု ရာဇဝင်များတွင် ဆိုလေသည်။ ဤအဆိုမှာ ယုတ္တိမရှိပါ။

မည်သို့ရှိစေ၊ နေပြည်တော် ရောက်လျှင် အခြားစစ်သူကြီးတို့က ကျန်စစ်သားသည် မိဖုရားလောင်းအား ဖောက်ပြား ဖော်ကားကြောင်း အနော်ရထာမင်းအား လျှောက်တင်ကြသည်။ ဤကိစ္စအတွက် ကျန်စစ်သားဘက်မှ ပြန်လည် ချေပချက်ကို မတွေ့ရ။ အနော်ရထာမင်းသည် တစ်ဖက်လျှောက်တင်ချက်ကြောင့် အမျက်တော်ရှကာ ကျန်စစ်သားအား နှောင်ကြီးတည်း၍ လုံဖြင့် ပစ်ထိုး၏။ ကံအားလျော်စွာ လူကို မထိုးမိ။ ကျန်စစ်သားသည် တုပ်နှောင်ထားသော လက်ဖြင့် လျှပ်တစ်ပြက် ထိုးခံလိုက်ရာ နှောင်ကြီးကို ထိုးမိသည်။ နှောင်ကြီးပြတ်သွားသည်။ ကျန်စစ်သား သည် မိမိအားထိုးသော လုံကို ရုတ်တရက် ကောက်ယူပြီး ပုဂံမှ ထွက်ပြေးရလေသည်။

ကျန်စစ်သားသည် မိမိမွေးရာ ဝါယာရွာမှတစ်ဆင့် ပရိမ္မဘက်ကို ကူးသည်။ ထိုအရပ်

တွင် ကြာရှည်နေ၍ မဖြစ်။ သို့ဖြစ်၍ မွေးရပ်မြေမှ ဝေးရာ ကျောင်းဖြူရွာသို့ သွားရောက် ခိုအောင်း နေခဲ့လေသည်။

သားအမိဘဝ ဒုက္ခအထွေထွေ

အပယ်ရတနာနှင့် ရွှေအိမ်သည်တို့ သားအမိမှာ ပုဂံနေပြည်တော်တွင် မျက်နှာငယ် ငယ်နှင့် ကျန်ရစ်သည်။ အပယ်ရတနာသည် လင့်တစ်မျက်နှာ တစ်ရွာထင်ပြီး ပုဂံနေပြည်တော်သို့ လိုက်ပါလာခဲ့သည်။ တစ်ချိန်ကမူ စစ်သူကြီးကတော် မယားတစ်ဦးအဖြစ် မျက်နှာငယ် ဝင့်ထယ်နိုင်သည်။ မင်းခယောကျား ကမ်းနားသစ်ပင် ဆိုသောစကားအတိုင်း ကျန်စစ်သားမှာ မင်းဒဏ်သင့်၍ ထွက်ပြေးရပြီ။ ဘယ်ဝယ် ဘယ်ဆီ ရောက်နေပြီဟု မသိရ။

အပယ်ရတနာသည် မင်းမြောက်စားသော စစ်သူကြီးမယား မဟုတ်တော့။ မင်းဒဏ် သင့်သူ၏ ဇနီးမယား ဖြစ်နေရပြီ။ ထိုအချိန်တွင် ပတ်ဝန်းကျင်ကလည်း မျက်ထားချိုသာသူ မရှိကြတော့။ မင်းဒဏ်သင့်သူ၏ ဇနီးမယားတစ်ယောက်နှင့် ဆက်ဆံဝံ့ခြင်းပင် မရှိကြတော့ပေ။

အပယ်ရတနာသည် မိဘရပ်ဌာန်သို့လည်း မပြန်တော့ပါ။ အိမ်ထောင်သူတစ်ယောက် ဖြစ်၍ မိဘနှင့် ခွဲခွာခဲ့ပြီးမှ ဒုက္ခတွေ့သောကြောင့် မိဘရင်ခွင်သို့ ပြန်လည် ခိုဝင်လိုခြင်း မရှိတော့။ သို့ဖြစ်၍ သားအမိနှစ်ယောက်တို့သည် ပုဂံနေပြည်တော်မှာပင် ဖြစ်သလိုနေထိုင်ခဲ့သည်။

တစ်ခါတစ်ရံတွင် အနော်ရထာမင်းသည် ကျန်စစ်သားကို ရှာဖွေ၍ ပုဂံထီးနန်းသို့ ပြန်ခေါ်တော့မည်ဟု သတင်းများ ကြားရသည်။ အနော်ရထာမင်း စိတ်တော်ပြေပြီဟုလည်း ကြား သိရသည်။ ထိုသတင်းကို ကြားရသဖြင့် အပယ်ရတနာတို့ သားအမိ ဝမ်းသာကြရသည်။ သို့ရာတွင် အနော်ရထာသည် ကျန်စစ်သားအား ရုတ်တရက် မခေါ်ဖြစ်ခဲ့။

ကျန်စစ်သားကဲ့သို့ စစ်ရေးကျွမ်းကျင်သော လူစွမ်းကောင်းများ ပုဂံနေပြည်တော်၌ မရှိတော့ပြီဖြစ်၍ နယ်မြေအတွင်း ဆူပူသောင်းကျန်းမှုများ ရှိလာသည်။ ထိုအတောအတွင်း အနော်ရထာမင်းသည် အောင်သာမြစ်ခြေဘက်တွင် သောင်းကျန်းနေသော စက္ခုပါလ ရန်ကို ကိုယ်တိုင်သွားရောက် နှိမ်နင်းရာ အနော်ရထာမင်းလည်း သောင်းကျန်းသူ၏ လက်ချက် ဖြင့် ကျဆုံး နတ်ရွာစံခဲ့ရလေသည်။ ကျန်စစ်သားသာ ရှိနေလျှင် ဤကဲ့သို့ မဖြစ်တန်ရာ။

ပုဂံရပ်ဌာန် ပြည်တော်ပြန်

အနော်ရထာမင်း မရှိလျှင် သားတော် စောလူးမင်းသည် ခမည်းတော်၏ အရိုက်အရာ ကို ဆက်ခံ၍ ပုဂံထီးနန်းကို စိုးစံရသည်။ စောလူးသည် အနော်ရထာ၏ သားဖြစ်သောကြောင့်သာ မင်းဖြစ်ရသည်။ အရည်အချင်း မရှိလှပေ။ စောလူးသည် မိမိနှင့် နို့ဖိုဖက် ဖြစ်သော ငရမန်ကန်းကို မြှောက်စားထား၏။ အောက်မြန်မာနိုင်ငံ၏ စပါးကျင်းကြီးဖြစ်သော ပဲခူးမြို့ကိုပင် အပိုင်စား ပေး ထားလေသည်။

စောလူးမင်းထံပါးတွင် စစ်ရေးကျွမ်းကျင်သော စစ်သူကြီးများ မရှိကြ။ ကျန်စစ်သားနှင့် မဏိစန္ဒာကို စွပ်စွဲခဲ့ကြသော စစ်သူကြီး သုံးဦးကိုလည်း မတွေ့ရ။ ပဲခူးစစ်ပွဲမှ ပြန်ပြီးနောက် စစ်သူကြီးသုံးဦးလုံး ရာဇဝင်စာမျက်နှာမှ ပျောက်ကွယ်ကုန်ကြသည်။ မည်သည့်ပြစ်ချက်ဖြင့် နတ် ထွက်ကုန်ကြသည်ဟု မသိရချေ။

စောလူးမင်း၏ အခြေအနေမှန်ကို သိသော ရှင်အရဟံ မထေရ်က “ ကျန်စစ်သားသည် ပြည်ထဲရေးမှာ လုပ်ရည် ကြံရည် ပညာနှင့် ပြည့်စုံသူ ဖြစ်ပါသည်။ မင်းတရားနှင့် ကင်းကွာမနေ သင့်ပါ။ နေပြည်တော်သို့ ပြန်ခေါ်သင့်ပါသည်။ ” ဟု မိန့်ကြားသည်။ ဤကိစ္စကို အမြော်အမြင်ရှိ သော အမတ်တို့ကလည်း ထပ်မံ လျှောက်တင်ကြ၏။

ထို့ကြောင့် ကျန်စစ်သားကို ရှာဖွေ၍ ကျောင်းဖြူရွာမှ ခေါ်ဆောင်လာကြသည်။ ကျန်စစ်သားသည် ပုဂံထီးနန်းသို့ ပြန်ရောက်ပြီး စစ်သူကြီးအဖြစ် အမှုတော် ထမ်းရပြန်ပါသည်။ ကျန်စစ်သား၊ အပယ်ရတနာ၊ ရွှေအိမ်သည်တို့ ဘဝသည် သာယာလာခဲ့ပြန်လေပြီ။

မောင်းမများ၏ အကောက်ဉာဏ်

ကျန်စစ်သား နန်းတွင်းသို့ ပြန်ရောက်သည်ကို မလိုလားသူတို့လည်း ရှိသည် ထိုအထဲတွင် ငရမန်ကန်းသည် ရှေ့တန်းက ရှိနေသူဟု ဆိုနိုင်၏။ ငရမန်ကန်းသည် ပုန်ကန်၍ ပုဂံထီးနန်းကို လုယူချင်နေသူ ဖြစ်သည်။ ကျန်စစ်သား ရှိနေလျှင် ပုန်ကန်ရန် မလွယ်လှပေ။

ထိုအတောအတွင်း ရာဇဝင်များက ကျန်စစ်သားသည် မိဖုရားခင်ဦးနှင့် အဝင်အထွက် ရှိနေပြန်ပါသည်ဟု မလိုသူ မောင်းမအချို့က စောလူးအား လျှောက်တင်ခဲ့ကြသည်ဟု ဆိုပါသည်။ ဤကိစ္စမှာ ငရမန်ကန်းနှင့် ပတ်သက်နေနိုင်ပါသည်။ ငရမန်ကန်း၏ မိခင်သည် စောလူးမင်းကို နို့တိုက်မွေးခဲ့သူ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ငရမန်ကန်း၏ မိခင်သည် စောလူး၏ မောင်းမများနှင့် အကျွမ်းဝင်နေမည် ဖြစ်၏။ ငရမန်ကန်းသည် မိခင်နှင့်အတူ အကျွမ်းဝင်သော မောင်းမတို့နှင့် တိုင်ပင်ကာ ယခင်က အထင်မှားခဲ့ဖူးသော မဏိစန္ဒာနှင့် ယိုးစွပ်၍ စောလူးမင်း အမျက်ထွက် စေရန် ဖန်တီးခြင်း ဖြစ်ပေမည်။

ညံ့သောသူသည် ညံ့သူ၏ စကားကို နားဝင်ယုံကြည်လေ့ ရှိ၏။ စောလူးမင်းသည်လည်း မောင်းမများ၏ အကောက်ကြံ လျှောက်တင်ချက်ကို နားဝင်သောကြောင့် ကျန်စစ်သားအား ဒလသို့ ပို့၍ နယ်နှင့်ဒဏ် ပေးလိုက်လေသည်။

အပယ်ရတနာနှင့် သမီး ရွှေအိမ်သည်တို့ ဘဝမှာ ချစ်သောလင်၊ ချစ်သော ဖခင်တို့နှင့် ကြာရှည် မနေလိုက်ရ။ ဒုတိယအကြိမ် ကွဲကွာ ကွေကွင်းရပြန်ချေသည်။

စောလူးမင်း စိတ်ပြေချိန် ရောက်လျှင် အမတ်အချို့က “အရှင့် ခမည်းတော် လက်ထက် ကပင် ပုန်းရှောင်နေသော ကျန်စစ်သားကို ပြန်ခေါ်ချင်နေခဲ့ပါသည်။ ကျန်စစ်သားသည် အမှုကို ပြုမိစေကာမူ အရေးမယူ လျစ်လျူရှုတော်မူ၍ အရှင့်အနီးအပါးမှာ ရှိနေသင့်ပါသည်။ ကျန်စစ်သားသည် ပြည်ရေးရွာမှုကို ကျွမ်းကျင်သူ ဖြစ်ပြီး လုံခြုံမှုအတွက်လည်း စိတ်ချရပါသည်။” ဟု နားတော် လျှောက်တင်ကြသည်။

ထို့ကြောင့် ကျန်စစ်သားသည် ဒလမှ ပုဂံသို့ ပြန်ခဲ့ရပြန်သည်။ သို့ရာတွင် နန်းတွင်း၌ ကား အမှုထမ်းခွင့် မရ။ ရာထူးလက်မဲ့ဘဝဖြင့် မိသားစုနှင့်အတူ ဆင်းရဲချို့တဲ့စွာ နေရလေသည်။

နှစ်ကိုယ်သစ္စာ ဆိုကြရာ

ကျန်စစ်သားသည် သာမန် အရပ်သားဘဝဖြင့် မြင်းကပါအရပ်တွင် နေစဉ် မြင်းကိုသာ စောင့်ရှောက်နေ၏။ မြင်းသည် ကျန်စစ်သား ချစ်သော သတ္တဝါ ဖြစ်သည်။ မြင်းသည် မိမိနှင့် အတူ သေတူ ရှင်ဖက် တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့သူ။ ထို့ကြောင့် မြင်းကို ယုယသည်။ နေ့ခင်းဆိုလျှင် မြင်းကျောင်း ရင်း မြင်းစားကျက်မှာပင် နေကုန်လေ့ ရှိသည်။ ထမင်းကိုပင် အိမ်ပြန် မစားပေ။ မြင်းကျောင်းရာသို့ ချစ်ဇနီး အပယ်ရတနာက လာရောက်ပို့ပေးလေ့ ရှိသည်။

တစ်နေ့တွင် ကျန်စစ်သားသည် မြင်းကျောင်းရင်း သစ်ပင် ခြံရိပ်၌ အိပ်ပျော်သွားသည်။ အပယ်ရတနာလည်း ထမင်းပို့ရန် မြင်းစားကျက်သို့ ရောက်ရှိလာ၏။ ထိုစဉ် ခြံရိပ်၌ အိပ်ပျော် နေသော ချစ်လင်ကို အဝေးမှ မြင်လိုက်ရသည်။ ကျန်စစ်သားကို ကြည့်ရင်း မျက်လုံးများ ဝန်းဝိုင်းသွားရသည်။ ရင်ထဲ၌လည်း လှိုက်ဖိုသွား၏။ ကျန်းစစ်သား၏ ဦးခေါင်းပေါ်တွင် နဂါးဟု ခေါ်နေကြသော မြွေကြီးတစ်ကောင် အုပ်မိုးနေသည်ကို မြင်တွေ့လိုက်ရသည်။ မြွေကြီးသည်

ချစ်လင်ကို ပေါက်သတ်တော့မည်ဟု သိလိုက်သည်။ မြွေပေါက်တော့မည့် မြင်ကွင်းကို အပယ်ရတနာသည် မကြည့်ရက်။ မကြည့်ဝံ့။ ထို့ကြောင့် မျက်နှာလွဲကာ ကယောင်ကတမ်း ပြေးသွားနေမိသည်။ ချစ်လင်ကို အော်၍ ခေါ်လိုက်ရမည်လား။ အပယ်ရတနာ၏ ရင်ထဲတွင် ထူပူနေ၏။ ဘာလုပ်ရမည် မသိတော့။ ငိုကြွေးရင်း ပြေးလွှားနေမိသည်။

ခဏကြာလျှင် “ အို- အပယ်ရတနာ၊ သင်ဘာဖြစ်လို့ ပြေးလွှားနေရသလဲ။ ” ဟု မေးသံကို ကြားလိုက်ရသည်။ ထိုအခါမှ အပယ်ရတနာသည် ချစ်လင်ဘက်သို့ မျက်နှာမူဝံ့တော့သည်။ ကျန်စစ်သားသည် အိပ်ရာမှ နိုးနေပြီ။ အုပ်မိုးနေသော မြွေသတ္တဝါကြီးကိုလည်း မတွေ့မြင်ရတော့။

အပယ်ရတနာသည် ထမင်းအုပ်ကို ပွေ့၍ ကျန်စစ်သားအနီးသို့ ပြေးသွားလိုက်သည်။ အကြောင်းစုံကို ကျန်စစ်သားအား ပြောပြလိုက်သည်။ ကျန်စစ်သားသည် ထိုင်ရာမှ ထလိုက်ပြီး “ ချစ်ဇနီး- သင်ပြောတဲ့အတိုင်းဆိုလျှင် ငါတို့ ဘုန်းတန်ခိုးကြီးမည့် အတိတ်နိမိတ် ဖြစ်ပေသည်။ တစ်နေသောအခါမှာ ချစ်ဇနီးနှင့် ငါတို့ ဒီနေရာမှာ ကုသိုလ်ကောင်းမှု ပြုကြမည်။ ” ဟု ကျန်စစ်သားနှင့် အပယ်ရတနာတို့သည် နှစ်ကိုယ်တူ သစ္စာပြုခဲ့ကြလေသည်။

အပယ်ရတနာ၏ အပယ်ရတနာ

ငရမန်ကန်းသည် သူ၏အကြံအစည်အတိုင်း စောလူးမင်းကို ပုန်ကန်၍ ပုဂံထီးနန်းကို လုယူရန် ချီတက်လာလေသည်။ ထိုအခါမှ စောလူးမင်းသည် ကျန်စစ်သားအား ပြန်ခေါ်၍ စစ်ပွဲကို ဦးဆောင်တိုက်ခိုက်စေသည်။ ဤစစ်ပွဲတွင် ငရမန်ကန်း၏ လက်ချက်ဖြင့် စောလူးမင်း နတ်ရွာစံရသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ငရမန်ကန်းလည်း ကျဆုံးခဲ့၏။

စောလူးမင်း မရှိတော့သဖြင့် မှူးမတ်များနှင့် ပုဂံပြည်သူတို့သည် ကျန်စစ်သားအား ထီးနန်းကို အုပ်ချုပ်ပါရန် တောင်းပန်ကြသောသောကြောင့် သက္ကရာဇ် ၄၄၆-ခုနှစ်တွင် ကျန်စစ်သားသည် မင်းပြုရလေသည်။

ကျန်စစ်သားမင်းနှင့် အပယ်ရတနာမိဖုရားကြီးတို့သည် ယခင်က သစ္စာပြုခဲ့သော နေရာတွင် ဘုရားတစ်ဆူကို တည်ထားကြသည်။ သစ္စာ၏ အကျိုးကို ရသည့်အတွက် ‘**သစ္စာရဘုရား**’ ဟု ခေါ်သည်။ အသက်မသေဘဲ သက်တော်ပြန်၍ ရခဲ့သဖြင့် ‘**သက်တော်ရ**’ ဟုလည်း ခေါ်သည်။ ဤနေရာ၌ ဆုတောင်းခဲ့ရာတွင် ဆုတောင်းပြည့်သောကြောင့် ‘**ဆုတောင်းပြည့်**’ ဟုလည်းခေါ်ကြလေသည်။

ကျန်စစ်သားအား နဂါး (မြွေ) အုပ်မိုးရာ၌ ဘုရားတစ်ဆူ တည်ထားသည်။ သက္ကရာဇ် ၄၄၉-ခုနှစ်တွင် ပြီးစီး၏။ ထိုဘုရားကို ‘**နဂါးရုံဘုရား**’ ဟု ခေါ်တွင်သည်။

အပယ်ရတနာ မိဖုရားကြီးသည်လည်း မိမိတို့ ဘဝတွင် အမှတ်ထင်ထင် ဖြစ်ခဲ့ရသော ဤနေရာ၌ သီခြားကုသိုလ်တော်ပြုရန် ဆန္ဒဖြစ်ပြန်လေသည်။ ထို့ကြောင့် နဂါးရုံနှင့် သက်တော်ရဘုရား အနီးမှာပင် သက္ကရာဇ် ၄၆၄-ခုနှစ်တွင် ဘုရားတစ်ဆူကို တည်ထားပြန်လေသည်။ အပယ်ရတနာ မိဖုရား၏ ကောင်းမှု ဖြစ်သောကြောင့် ‘**အပယ်ရတနာဘုရား**’ ဟုပင် ခေါ်တွင်နေကြလေသည်။

အပယ်ရတနာဘုရားသည် ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာမှ တစ်ပါးသော ဘာသာဝါဒဆိုင်ရာ ယဉ်ကျေးမှုများကို ဗုဒ္ဓ၏ အခြံအရံများအဖြစ် ထည့်သွင်း တည်ဆောက်ထားသောကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရှိသော ဘုရားပုထိုးများအနက် ထူးခြားသော သာသနိက အဆောက်အအုံတစ်ခု ဖြစ်လေသည်။

ပုဂံမြို့တော်ဟောင်း တောင်ဘက်၊ မြင်းကပါရွာ အနီးရှိ အပယ်ရတနာဘုရား၊ နဂါးရုံဘုရား၊ သစ္စာရသက်တော်ရဆုတောင်းပြည့် ဘုရားတို့ကို ယနေ့တိုင် ဖူးတွေ့နိုင်ကြပါသည်။ ထိုဘုရားသုံးဆူတို့သည် ထီးလှိုင်ရှင်ခေါ် ကျန်စစ်သားမင်းတရားကြီးနှင့် မိဖုရားခါင်ကြီး အပယ်ရတနာတို့၏ ဘဝဖြစ်ရပ် အတ္ထုပ္ပတ်ကို ထင်ဟပ်ပြသနေလေသည်။ ။

(မှတ်ချက်။ ။ ဤအပယ်ရတနာမိဖုရားအကြောင်းကို ရေးသားရာတွင် ကျမ်းတစ်ဆူကို မူတည်ခြင်း မဟုတ်ဘဲ ရာဇဝင်ကျမ်း အရပ်ရပ်နှင့် ကျောက်စာ မင်စာ အစုစုတို့ကို ညှိနှိုင်း သုံးသပ်၍ ရေးသားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။)

ကိုးကားစာစု

- ၁။ မဟာရာဇဝင်ကြီး- ပထမတွဲ ၊
- ၂။ မှန်နန်းရာဇဝင်- ပထမတွဲ ၊
- ၃။ တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ် ၊
- ၄။ ရာဇဝံသဇာလိနီကျမ်း ၊
- ၅။ မြန်မာရာဇဝင်သံခိပ်ကျမ်း ၊
- ၆။ မြန်မာနိုင်ငံတစ်ခွင် ဘုရားသမိုင်း ပေါင်းချုပ် ၊
- ၇။ အပယ်ရတနာလိုဏ်ဂူဘုရား ၊
- ၈။ ရှေးဟောင်း မွန်ကျောက်စာ ပေါင်းချုပ် ၊
- ၉။ ကြေလောကသိဗီဝိဇယဟူသည် (ဆောင်းပါး) ၊
(ငွေတာရီမဂ္ဂဇင်း၊ ၁၉၈၅-ခု၊ ဩဂုတ်လ၊)

(၁၉၉၆-ခု၊ ဇွန်လထုတ် ဓမ္မရတနာမဂ္ဂဇင်း- မှ)

WOLF; dRwfd&m;tr & wenykH

ပုဂံခေတ် ရတနာပုံများ

ပုဂံခေတ်တွင် မိဖုရားတို့၏ ဘွဲ့အမည်များကို ပါဠိ သက္ကတဘာသာတို့ဖြင့် မှည့်ခေါ်လေ့ ရှိကြသည်။ ထိုအထဲတွင် ရတနာပုံဆိုသော ဘွဲ့မည်လည်း ပါဝင်လေသည်။

ရတနာပုံဟူသော ဘွဲ့မည်သည် ပုဂံခေတ်အတွင်း ခေတ်စား မှည့်ခေါ်လေ့ရှိသော ဘွဲ့မည်လည်း ဖြစ်သည်။ ပုဂံခေတ်ကုန်သည့် နောက်ပိုင်းတွင်လည်း ထိုဘွဲ့မည်မျိုးကို ဆက်လက် မှည့်ခေါ်နေကြသည်။ ကုန်းဘောင်ခေတ် နောက်ပိုင်းတွင် မင်းတုန်းမင်း တည်ထောင်သော မြို့တော်မှာလည်း ရတနာပုံပင် ဖြစ်လေရာ မြန်မာမင်းစဉ် တစ်လျှောက်လုံးတွင် မရိုးတိမ်သော ဘွဲ့နာမည် ဖြစ်လေသည်။

ရတနာပုံဟူသော အမည်သည် ရတနာပုဏ္ဏသဒ္ဒါကို စွဲ၍ ခေါ်ဝေါ်ခဲ့သလော။ ရတနာ ဘုမ္မိသဒ္ဒါကို စွဲ၍ ခေါ်ဝေါ်ခဲ့သလောဟု တွေးတောဖွယ်ရာ ရှိပေသည်။ ရတနာပုဏ္ဏသဒ္ဒါကို စွဲ၍ ခေါ်ဝေါ်လျှင် ရတနာတို့ဖြင့် ပြည့်ဖြိုးသူဟူ၍ အဓိပ္ပာယ် ရရှိပေသည်။ ရတနာဘုမ္မိသဒ္ဒါကို စွဲ၍ ခေါ်ဝေါ်လျှင်မူ ရတနာမြေ သခင်မဟူ၍ အဓိပ္ပာယ် ဖော်ဆောင်ရပေလိမ့်မည်။ စလေမြို့ စကြို ဘုရားကျောက်စာမှာမူ ရတနာဘုမ္မိသဒ္ဒါကို စွဲ၍ ‘**ရတနာပုံမ်**’ ဟု ရေးသားထားသည်။

ပါဠိဘာသာမှ ပုဏ္ဏနှင့် ဘုမ္မိတို့ကို မြန်မာတို့က အသံမွှေးစားကြရာတွင် ပုဏ်၊ ဘုမ် ဟု ခေါ်ဆိုကြရပါသည်။ သို့ရာတွင် ပုဂံခေတ်ကမူ ဤကဲ့သို့ အသံခွဲခြား၍ မခေါ်ဆိုကြပေ။ ‘ပုံ’ ဟုသာ တစ်သံတည်း ထွက်ဆိုခဲ့ကြသည်။ ဤသို့ ထွက်ဆိုသည်မှာ မြန်မာတို့၏ မူလအက္ခရာအသံ များတွင် ဘ-အက္ခရာ အသံမျိုး မရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဘ-အက္ခရာအသံကို ပ၊ ဖ တို့ဖြင့် အသံအလဲအလှယ်ပြု၍ အသံမွှေးခဲ့ကြသည်။ သို့ဖြစ်၍ ပုဂံခေတ်က ခေါ်ဝေါ်ခဲ့သော ရတနာပုံ အမည်မှာ အဓိပ္ပာယ်နှစ်မျိုးကို ဖော်ဆောင်နေပေသည်။

ပုဂံခေတ်တွင် ရတနာပုံ အမည်ဖြင့် ထင်ရှားခဲ့သော မိဖုရားကြီး သုံးပါးကို တွေ့ရှိရ သည်။ ပထမ ရတနာပုံမှာ အလောင်းစည်သူ၊ မဏိစည်သူဟု ထင်ရှားသော စည်သူ (၁) ၏ မိဖုရားကြီး ဖြစ်သည်။ ထိုမိဖုရားကို ရတနာပုံ (၁) ဟု မှတ်သားကြပါစို့။

ဒုတိယမြောက်ဖြစ်သော ရတနာပုံမှာ သက္ကရာဇ် ၅၃၆-ခုနှစ်တွင် နန်းတက်သော နရပတိစည်သူဟု ထင်ရှားသည့် စည်သူ (၂) ၏ မိဖုရားကြီး ဖြစ်သည်။ ထိုမိဖုရားကို ရတနာပုံ (၂) ဟု မှတ်သားကြပါစို့။

တတိယမြောက် ရတနာပုံမှာ နရသီဟပတေ့ခေါ် တရုတ်ပြေးမင်း၏ မိဖုရား ဖြစ် သည်။ ထိုမိဖုရားကို ရတနာပုံ (၃) ဟူ၍ မှတ်သားကြပါစို့။

ရတနာပုံဘွဲ့ခံ မိဖုရားကြီး သုံးပါးလုံးသည် ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကို အနုဂ္ဂဟအမှုဖြင့် ပြုစုခဲ့ကြသော သာသနာ့မိခင်ကြီးများ ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ ရတနာပုံ (၂) (၃) တို့၏ ဘဝနှင့် ကုသိုလ်တော် အရပ်ရပ်တို့ကို စကားစပ်သဖြင့် ကြားညှပ်၍ ဖော်ပြလိုပေသည်။

ရတနာပုံ (၂)

ရာဇဝင်ကျမ်းများတွင် နရပတိစည်သူ၏ မိဖုရားများ စာရင်းကို ထည့်သွင်း ဖော်ပြခဲ့ကြ သည်။ သို့ရာတွင် ရတနာပုံဟူသော ဘွဲ့ကို အတွေ့ရ နည်းလှသည်။ တွင်းသင်းမင်းကြီးရေးသော မြန်မာရာဇဝင်သစ်ကျမ်း၌သာ ရတနာပုံ အမည်ကို တွေ့ရ၏။ ယင်းရာဇဝင်တွင် “တောင်ပြင်သည် ရတနာပုံ ” ဟု ရေးသားထားရာ တောင်ပြင်သည် မိဖုရားကိုပင် ခေါ်ဝေါ်ကြောင်း သိရှိရသည်။

အခြားရာဇဝင်ကျမ်းများတွင် တောင်ပြင်သည်ဟုသာ ခေါ်၍ ရတနာပုံဟု ခေါ်ဆိုခြင်း မရှိပေ။ တောင်ပြင်သည် ရတနာပုံ၏ ဆွေမျိုးဆက်နှင့် ပတ်သက်၍ ရာဇဝင်သစ်တွင် ရေးသားချက် မတွေ့ရသော်လည်း မှန်နန်းရာဇဝင်အရ ဤသို့ သိရှိရသည်။

“ မိဖုရားတောင်ပြင်သည်ကား မင်းကြီး ဘေးတော်ကြီး ထီးလှိုင်ရှင် ကျန်စစ်သား၊ သူရဲဘက် ညောင်ဦးဘီးသား၊ ဖိုသူကြီး၊ ဖိုသူကြီးသား စိစွေးတည်း။ စိစွေးသမီး ငါးယောက်တွင် သမီးအကြီးကား ဘတ္တရာမယားတည်း။ သမီးအလတ်ကား ပွင့်လှဦးမယားတည်း။ သမီးတစ်ယောက်ကား စစ်တုရင်ကဗိုလ်မယားတည်း။ တစ်ယောက်ကား မင်းထီးလှိုင်မယားတည်း။ သမီးအထွေးကား မိဖုရား တောင်ပြင်သည်တည်း။ ”

(မှန်နန်းရာဇဝင်-ပထမတွဲ၊ စာ- ၃၄၈၊)

အထက်ပါ ရာဇဝင်စကားများအရ တောင်ပြင်သည်ခေါ် ရတနာပုံမိဖုရား၏ အနွယ်မှာ အနော်ရထာလက်ထက်က ထင်ရှားခဲ့သော ညောင်ဦးဘီးမှ ဆင်းသက်လာသူ ဖြစ်ကြောင်း သိရှိရသည်။ ညောင်ဦးဘီးမှ ဖိုသူကြီး (ပိုသူကြီး)ကို မွေး၏။ ဖိုသူကြီးမှ သားစိစွေးကို မွေး၏။ စိစွေး၏ သမီးအငယ်ဆုံးမှာ နရပတိစည်သူမင်း၏ တောင်ပြင်သည်မိဖုရား ရတနာပုံပင် ဖြစ်ပေသည်။

မိဖုရား တောင်ပြင်သည် ရတနာပုံတွင် သားတော်သုံးပါး ဖွားမြင်သည်ဟု ရာဇဝင်အများအပြားက ရေးသားကြသည်။ သို့ရာတွင် သားတော်တို့၏ အမည်နာမကို မည်သည့် ရာဇဝင်ကမျှ ထုတ်ဖော်၍ မပြနိုင်ကြချေ။ တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ်တွင်မူ တစ်မူထူးခြားစွာ ဖော်ပြထား၏။

“ တောင်ပြင်သည် ရတနာပုံတွင် သားတော် **ထွက်ရှုကာ** ကိုမြင်သည်။ မင်းကြီး ထွက်တော်မူတိုင်း ရှုသည် ဖြစ်၍ ထွက်ရှုကာဟု တွင်၏။ ” (စာ- ၃၄)

ဟု ဆိုထားသည်။

တွင်းသင်းရာဇဝင်အရ မိဖုရား တောင်ပြင်သည်တွင် ထွက်ရှုကာဟု ခေါ်သော သားတော် တစ်ပါးသာ ထွန်းကားကြောင်း သိရှိရသည်။ ကျောက်စာများကို လေ့လာရာတွင် ထိုနာမည်မျိုးကို မတွေ့ရပေ။ ကျောက်စာအခေါ်နှင့် ရာဇဝင်အခေါ်တို့ ကွဲပြားနေတတ်ကြရာ ဆက်စပ်၍ မရဘဲ ရှိနေသည်။

ကျောက်စာများတွင် နရပတိစည်သူ၏ သားတော်များကို ဇေယျသူရ၊ ရာဇသူရ၊ ကင်္ကသူရ၊ ပျံချီ၊ နားတောင်းများ၊ ကြံသိုင်းကြီး၊ သိဗံပိစည်းဟူ၍ အမည်နာမများကို တွေ့ရှိမှတ်သားရသည်။ အခြားသားတော်တို့၏ မိခင်မိဖုရားများကို သိရှိရသော်လည်း ကြံသိုင်းကြီးနှင့် သိဗံပိစည်းတို့၏ မိခင်တို့ကိုမူ လေ့လာ၍မရသေးပေ။ ထိုမင်းသားနှစ်ပါးထဲက တစ်ပါးသည် မိဖုရားရတနာပုံ၏ သားတော် ဖြစ်လေမည်လားဟု စဉ်းစားဖွယ်ရာ ရှိပေသည်။

စလေမြို့မှ ဘုရားလှကျောက်စာ

ရတနာပုံ (၂) မိဖုရားသည် ပုဂံမြေတွင် ကုသိုလ်ကောင်းမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့မည် ဖြစ်သော်လည်း မှတ်တမ်းမှတ်ရာ ကျောက်စာစသည် ကွယ်ပျောက်ကုန်သဖြင့် မတွေ့ရတော့ပေ။ ရတနာပုံ၏ ကုသိုလ်တော် ကျောက်စာတစ်ချပ်ကို စလေမြို့ စကြိုဘုရားအတွင်း၌တွေ့ရှိရသည်။ ဤကျောက်စာသည် ရတနာပုံမိဖုရား၏ မြေအလှူတော် မှတ်တမ်းကြီး ဖြစ်သည်။ ကျောက်စာတွင်-

“ သကရစ် ၅၅၄-ခု ကြာတိုက်နှစ် ကဆုန်လဆန်း ၁ဆယ်နှစ်ရက် ၄ နေ့ ရေမြေကို အစိုးပိုင်သော ဖုန်းတန်ခိုးနှင့် ပြည့်စုံစွာသော စည်သူမင်းကြီး ပယ်မယား ရတ်တနာပုံမိရွှေကွမ်းခွက်နှင့် ပန်တော်မူ၍ စကြိုဘုရားလှကို သင်ပုတ်ဝတ် ဆီမီးဝတ် ဖြစ်စီမံသောငှာ (လ) မြေခြောက် ငါးရာငါးဆဲ့ငါး စကြိုဘုရားလှကို ငါလှူသတေး။ ” ဟု ရေးထိုးထား၏။

နရပတိစည်သူမင်းကြီးသည် ဘုရားလှ ငါးဆူကို တည်ထားတော်မူရာ စလေမြို့ရှိ စကြို ဘုရားလှလည်း တစ်ဆူအပါအဝင် ဖြစ်သည်။ မိဖုရား ရတနာပုံသည် ဘုရင်မင်းမြတ်၏ ကုသိုလ် တော် ဌာနများ၌ မြေယာများ လှူဒါန်းထားရာ အခြားဘုရားများ၌လည်း ဤကဲ့သို့ လှူဒါန်းထား မည်ဟု ခန့်မှန်းရပေသည်။

ရတနာပုံ (၃)

ရတနာပုံ (၃) မှာ နရသီဟပတေ့ခေါ် တရုတ်ပြေးမင်း၏ မိဖုရားဖြစ်ကြောင်း အထက်တွင် ဆိုခဲ့ပြီ။ ဤရတနာပုံ မိဖုရားသည် မြန်မာရာဇဝင်ကျမ်းများတွင် မည်သည့်ရာဇဝင် ကမျှ ရေးသားခြင်း မရှိသော မိဖုရား ဖြစ်သည်။

နရသီဟပတေ့၏ မိဖုရားများတွင် ရာဇဝင်လာ မိဖုရားများနှင့် ကျောက်စာ၌ တွေ့ရသော မိဖုရားများမှာ လွန်စွာ ကွဲလွဲလျက် ရှိချေသည်။ ရာဇဝင်များတွင် မိဖုရားငယ်တို့၏ စာရင်းကို စောလုံ၊ စောနန်း၊ ရှင်ပါး၊ ရှင်မောက်၊ ရှင်ရွှေ ဟူ၍ ဖော်ပြထားသည်။ ကျောက်စာ များတွင် ထိုနာမည်များကို မတွေ့ရချေ။

ရတနာပုံမိဖုရားမှာလည်း ကျောက်စာ၌သာ တွေ့ရှိရသော မိဖုရားတစ်ပါး ဖြစ်သည်။ ရတနာပုံသည် နရသီဟပတေ့မင်း နန်းတက်စဉ်ကပင် ဘိသိက်ခံခဲ့သော မိဖုရားကြီး ဖြစ်ပေသည်။

ရတနာပုံ၏ မျိုးနွယ်မှာ ကျစွာမင်းမှ ဆင်းဆက်လာသူ ဖြစ်သည်။ ကျစွာမင်းနှင့် မိဖုရား စောမင်းလှတို့မှ မွေးမြင်သော သမီးတော် အကြီးနှင့် ဟန်လင်းသည် မြေးဖြစ်သော မင်းအမတ် **သရေ (သရိယံ)**တို့ အိမ်ထောင်သင့်ရာတွင် ရတနာပုံ မိဖုရားကို မွေးမြင်သည်။ ရတနာပုံသည် ငယ်စဉ်ကပင် နရသီဟပတေ့နှင့် လက်ဆက်ခဲ့သော အိမ်တော်ပါ မိဖုရား ဖြစ်ဟန်တူပေသည်။ နရသီဟပတေ့ နန်းတက်သောအခါတွင် ဘိသိက်ခံ မိဖုရားကြီး ဖြစ်လာခဲ့လေသည်။

ရတနာပုံသည် မိဖုရားကြီးဘဝဖြင့် နှစ်ကာလ ရှည်မောစွာ မနေခဲ့ရပါ။ သက္ကရာဇ် ၆၂၄-ခုနှစ်တွင် ကွယ်လွန်ခဲ့ရရှာသည်။ နရသီဟပတေ့မင်းသည် အသက်အရွယ် ငယ်နုသေးသော မိဖုရားခေါင်ကြီး ကွယ်လွန်သွားသောကြောင့် အတိုင်းမသိ ကြေကွဲ ဝမ်းနည်းရသည်။ လွမ်းဆွတ် တသ သတိရနေသည်။ မိဖုရားအတွက် အလွမ်းဝေဒနာကို ကုသိုလ်တော်များစွာ ပြု၍ ကုစားခဲ့သည်။ ပြုသမျှသော ကုသိုလ်အဖို့ဘာဂကို ကွယ်လွန်သူ ရတနာပုံအား အမျှအတန်းဝေကာ သာဓုနုမော် ခေါ်စေခဲ့ပေသည်။

နရသီဟပတေ့မင်းသည် မိဖုရားခေါင်ကြီး ရတနာပုံအတွက် ရည်စူး၍ ပြုလုပ်ခဲ့သော ကောင်းမှုတော်များအနက် အုတ်ကျောင်းတိုက်ကြီးလည်း ပါဝင်သည်။ မင်းကြီးသည် မိဖုရား ရတနာပုံအား ရည်စူးလျက် အရညဝါသီဂိုဏ်းခေါင်းဆောင် ရှင်ကဿပ၏ ကျောင်းတိုက် အတွင်း၌ အုတ်ကျောင်းကြီးကို ဆောက်လုပ် လှူဒါန်း၏။ မြေယာများနှင့် ကျေးကျွန်များကိုလည်း လှူဒါန်းသည်။ ဤကုသိုလ်တော်တို့ကို ကျောက်စာကြီးဖြင့် ရေးထိုး မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။ ထိုကျောက်စာသည် ရတနာပုံ မိဖုရား၏ ဘဝပုံရိပ်ကို တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖော်ပြနေသော မှတ်တိုင်ကြီးဆိုက မမှားပေ။

“ သကရစ် ၆၂၄-ခု ပုဿနှစ် နယုန်လဆန် ၁ ရက် ၅ နေ့ သရိယံသမီး အမိဖုရား ရတနာပုံ ပျံတော်မူခဲ့ရကား ပျံတော်မူခဲ့သည်ကို ရည်၍ မြတ်ကြီး မဟာကဿပအရိပ်နှိုက် ကျောင်းဆောက်တည်၍ လှူတော်မူသော စပါး ၃၀၀၀ ထွက် တပဲသော ၁၀ တင်း တောင် လယ်မွန် ၃၀၀ ၊ ကျွန် ၃၀၀ လှူတော်မူ၏။ ”

ရတနာပုံမိဖုရားအား ရည်စူးသည့် ကုသိုလ်တော် ကျောက်စာမှာ ယခုအခါ ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနမှ ငလူးဂူဟု အမည်ပေးထားသော ဘုရားအတွင်း၌ စိုက်ထူလျက်

ရှိနေသည်။ ရတနာပုံအုတ်ကျောင်းမှာမူ မည်သည့်နေရာဟု တိကျစွာ မသိနိုင်တော့ပေ။ သို့ရာတွင် ပုဂံသုတေသနလမ်းညွှန်ကျမ်း၌-

“ ဤလူးဂူ၏ အနောက်တောင်ဘက်တွင် အုတ်ကျောင်းကြီး (၆၇၁/၃၄၆-ခ)တစ်ခု ရှိရာ ရှေ့ဘက် ကျယ်ဝန်းသော အဆောင်နှင့် နောက်ဘက်တွင် အခန်း သုံးခန်းပါသော အဆောက်အအုံကြီး ဖြစ်လေသည်။ ကွယ်လွန်သွားသော မိဖုရား ရတနာပုံကို ရည်မှန်း၍ တရုတ်ပြေးမင်းကြီး တည်သည်ဆိုသော ကျောင်းမှာ ဤကျောင်းပင် ဖြစ်ဟန် ရှိပါသည်။ ”

(စာ ၄၀၄)

ဟု မှတ်ချက်ချ ပြထားသည်။

ရတနာပုံ (၁)

ရတနာပုံ (၁) သည် မြန်မာရာဇဝင်တွင် ပထမဆုံး ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော အမျိုးသမီး တစ်ဦးတည်း။ ထိုအမျိုးသမီးသည် အလောင်းစည်သူခေါ် မဏိစည်သူမင်း၏ မိဖုရားကြီး ဖြစ်သည်။ ရာဇဝင်သုတေသီတို့က ထိုမင်းကို စည်သူ (၁) ဟု သင်္ကေတပြုထားကြသည်။

ရတနာပုံမိဖုရား၏ မျိုးနွယ်ကို ရာဇဝင်ကျမ်းများတွင် အထူးပြု၍ ရေးသား ဖော်ပြခြင်း မပြုကြပေ။ မဏိရတနာပုံကျမ်းတွင်မူ “ အလောင်းစည်သူမင်း၏ မိဖုရားကား နော်ရထာစော မြေးတော် အထွေး ရတနာပုံတည်း။ ” ဟု ဆိုထားရာ ရတနာပုံမိဖုရားမှာ အနော်ရထာမင်း၏ မြေးတော် အငယ်ဆုံးဖြစ်ကြောင်း သိရှိရသည်။ မည်သည့် မိဖုရားမှ မွေးမြင်သော အဆက်အနွယ် ဟူ၍ကား ရှင်းလင်းချက် မတွေ့ရှိရပေ။

ရတနာပုံ မိဖုရားသည် မင်းရှင်စော အမည်ရှိ သားတော် တစ်ပါးကို ဖွားမြင်ခဲ့သည်။ မင်းရှင်စောသည် မိဖုရားကြီးက မွေးသော သားတော်ကြီး ဖြစ်၍ အလောင်းစည်သူမင်း၏ ထီးညွန့် နန်းလျာမင်းသား တစ်ပါး ဖြစ်သည်။

မင်းရှင်စောသည် နန်းလျာမင်းသားကြီး ဖြစ်သည့်အလျောက် ရာဇမာန် ကြီးသည်။ နန်းခလေ့ ထုံးစံများကို လေးစားသည်။ အမျိုးသားရေးစိတ်ဓာတ် ပြင်းပြသည်။ မျိုးချစ်စိတ်ဓာတ် ခိုင်မာသည်။ ဤစိတ်ဓာတ်သည် ခမည်းတော် အလောင်းစည်သူမင်းနှင့် မပြေလည်မှုကို ဖြစ်စေခဲ့လေသည်။

ခမည်းတော် အလောင်းစည်သူမင်းသည် အမျိုးသားရေး စိတ်ဓာတ်ကို ဂရုမပြု။ မျိုးချစ်စိတ်ဓာတ် ချည့်နဲ့သူ။ မြန်မာ့ နန်းခလေ့ကို အလေးမထားသူဟု ဆိုရမည်။ ဤသို့ ကောက် ချက်ချရသည်မှာ ရာဇဝင်ကျမ်းလာ စကားများအရ ဖြစ်သည်။

တစ်ရံရောအခါ ပဋိက္ကရာဇ်ကုလားမင်းက သမီးတော်တစ်ပါးကို ဆက်သလာသည်။ အလောင်းစည်သူသည် ပဋိက္ကရာဇ်ကုလားမင်းသမီးကို ပဘာဝတီအမည်ဖြင့် ကိုယ်လုပ်မောင်းမ များ ပေး၍ မြှောက်စားထား၏။ ကုလားမင်းသမီးသည် အလောင်းစည်သူမင်းအား မပြတ်လုပ် ကျွေးနေရလေသည်။

တစ်နေ့တွင် မင်းရှင်စောသည် ခမည်းတော်ကို ခစားမည်ဟု တက်လာ၏။ ထိုအချိန်တွင် ကုလားမင်းသမီး ပဘာဝတီလည်း မင်းကြီးနှင့်အတူ သလွန်ထက်တွင် နေနှင့်သည်။ သားတော်ကြီး မင်းရှင်စောသည် ခမည်းတော်နှင့်အတူ ယှဉ်တွဲနေသော ပဘာဝတီအား မကျေနပ်ပေ။ ပဘာဝတီကလည်း သလွန်ပေါ်က ဆင်းမပေး။ မင်းရှင်စောသည် “ မှူးတော် မတ်တော်တို့ အလယ်မှာ ငါကဲ့သို့ သားတော်ကြီး ရှိပါလျက် ကုလားမငယ်ကို သလွန်ထက်မှာ ထားရသလော၊ နေရသလော၊ ” ဟု ခမည်းတော်ကိုပါ မျက်နှာလွှဲကာ ခစားဘဲ နေလေသည်။ အကယ်၍ ခစားလိုက်လျှင် ကုလားမငယ်ကိုပါ ခစားရာ ရောက်သွားနိုင်သည်။ ခဏကြာလျှင် ကိုယ်လက်

မကျန်းမအီ ရှိသည်ဟု အကြောင်းပြကာ နန်းရင်ပြင်မှ ထွက်ခဲ့သည်။ ဤလုပ်ရပ်ကို အလောင်းစည် သူမင်း အနေဖြင့် မကျေနပ်ပေ။

တစ်ခါသော် အလောင်းစည်သူမင်းသည် အထိန်းတော်သား အနန္တသူရိယကို ဒုယင်အခြေတပ်သော ဝတ်လုံကို ပေးသနားသည်။ ထိုဝတ်လုံသည် မင်းညီမင်းသားတို့သာ ဝတ်ဆင်ရသော အဝတ်အထည်မျိုး ဖြစ်သည်။

အနန္တသူရိယသည် မင်းပွဲသဘင်ရှိလျှင် ထိုဝတ်လုံကို ဝတ်၍ တက်ရောက်လေ့ ရှိသည်။ ဤဖြစ်ရပ်ကို စည်းကမ်းကြီးသော မင်းရှင်စောက မြင်တွေ့သွား၏။ ထိုအခါ မင်းရှင်စောက “ ဒီဝတ်လုံဟာ မင်းထိန်း မင်းယတို့ ဝတ်ဆင်သော အဝတ်မျိုး မဟုတ်၊ နန်းခလေ့ထုံးစံအရ မင်းညီ မင်းသားတို့သာ ဝတ်ဆင်ရသော အဝတ်မျိုး ဖြစ်သည်။ ဤကဲ့သို့ စည်းကမ်း မထားဘဲ အရောရော မဝတ်စေနှင့်၊ ” ဟု ဆိုကာ အနန္တသူရိယအား ဒုယင်တပ် ဝတ်လုံကို ချွတ်စေသည်။ ပြီးနောက် အထိန်းတော်သားတို့ ဝတ်ဆင်ရသော ဝတ်စုံကို ပြောင်းလဲ ပေးလိုက်လေသည်။

သားတော်အတွက် ရတက်ဗျာပွေ

ထိုအကြောင်းကို အလောင်းစည်သူမင်း ကြားလျှင် “ ငါပေးတော်မူ၍ ဝတ်ဆင်သည်ကို ငါမသေခင်ကပင် ဤကဲ့သို့ ကျင့်သည်၊ ငါမရှိ၍ မင်းဖြစ်မည်ဆိုလျှင်ကား ငါ့သားတော် သမီးတော် များတော် မတ်တော်တို့ကို ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်လိမ့်မည်၊ ” ဟု ယူဆသည်။ အလောင်းစည်သူသည် မိမိ၏ ထီးနန်းစည်းကမ်း ဖောက်ဖျက်မှုကို မစိစစ်ဘဲ မိမိအလိုကျ မဖြစ်မှုကို တစ်ဖက်သတ် အစွဲကြီးကာ စားကျေး စားလက်နှင့်တကွ အခြွေအရံ ရွှေငွေတို့ကိုပါ ရုပ်သိမ်း၍ မင်းရှင်စောအား နှောင်အိမ်သွင်း အကျဉ်းချထားလေတော့သည်။

မင်းရှင်စောအား အပြစ်ပြု၍ အကျဉ်းချထားလိုက်သည်မှာ အလောင်းစည်သူမင်း သည် မိမိဘဝပျက်တော့မည့် လမ်းစဖြစ်ကြောင်း စည်သူမင်း ကိုယ်တိုင် မသိရှာပေ။ မိမိအာဏာ တော်ကို ဖီဆန်ရကောင်းလားဟု ဒေါသကြီးစွာ ပြုလုပ်လိုက်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ မည်သို့ရှိစေ၊ ဘုရင်မင်းမြတ်အား မခစားဘဲ မျက်နှာလွှဲ၍သွားခြင်း၊ အာဏာတော်ကို ဖီဆန်ခြင်းတို့ကြောင့် အကျဉ်းသား ဘဝဖြင့် ခံစားနေရပေပြီ။ ဤကိစ္စအတွက် ရတက်ဗျာပွေ သောကဝေနေရသူမှာ မိဖုရားကြီး ရတနာပုံ ဖြစ်သည်။

မိဖုရားကြီး ရတနာပုံသည် သားတော် အကျဉ်းစံဘဝမှ လွတ်မြောက်ရေးကို နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ကြိုးစားရှာသည်။ မိမိတစ်ဦးတည်း လျှောက်တင်ချက်ကို စည်သူမင်းက အရေးမထားပေ။ စည်သူမင်း အမျက်မပြေသဖြင့် ရတနာပုံမှာ အခက်ပွေနေရသည်။ နောက်ဆုံးတွင် နန်းတော်သူ မိဖုရားများနှင့် များမတ်အသိုင်းအဝိုင်း အားလုံးကို ဝိုင်းဝန်း၍ လျှောက် တင်ခိုင်းရသည်။ ထီးနန်းအသိုက်အဝန်းမှ များမတ်တို့ကလည်း သားတော်ကြီးတစ်ပါးကို ဤမျှ မရက်စက်သင့်ကြောင်း လျှောက်တင်ကြလေသည်။

အလောင်းစည်သူမင်းသည် များမတ်တို့ လျှောက်တင်ဖန်များသော် တစ်ထစ်လျှော့၍ နှောင်အိမ်တွင်းမှ ထုတ်ပေးသည်။ သို့ရာတွင် မိမိ၏ နန်းတွင်းမှာ မနေစေရဘဲ အခြွေအရံများနှင့် အတူ ပုဂံပြည်နှင့် ဝေးရာသို့ ပြည်နှင့်ဒဏ် ပေးဘိုက်သည်။ ဤပြုမှုချက်သည် အလောင်းစည်သူမင်း ၏ ထပ်ဆင့် မှားယွင်းချက်ပင် ဖြစ်ပြန်သည်။

မင်းရှင်စောသည် ပုဂံပြည်မှ ထွက်ခွာ၍ မန္တလေးအရပ်သို့ ပြောင်းရွှေ့နေရသည်။ အလောင်းစည်သူသည် စိတ်ထား ကောက်ကျစ်သော သားတော် နရသူကို လုပ်ရည်ကိုင်ရည် ရှိသည်ဟု ယူဆကာ ပြည်ထဲရေးကိစ္စများကို လွှဲအပ်ထားသည်။ သားတော် နရသူသည် နှောင်အခါတွင် စည်သူမင်းအား ရွှေဂူကြီးဘုရား အတွင်း၌ ရက်စက်စွာ လုပ်ကြံ သတ်ဖြတ်ပြီး

ထီးနန်းကို သိမ်းပိုက်ခဲ့လေသည်။

အလောင်းစည်သူသည် ထီးနန်းအတွက် စည်းကမ်းရှိသော သားတော်ကြီးကို အထင်လွဲ၍ အလွဲမြင်ခဲ့သည်။ မိမိအပေါ် ကောက်ကျစ်မည့် သားတော်ကိုမူ အမိုက်ဟု မမြင်နိုင်ဘဲ အကြိုက်ဟု ထင်ခဲ့သည်။ အလောင်းစည်သူသည် နိုင်ငံတော် တစ်ဝန်းတွင် ကျော်လွှမ်းနာမည်ကြီးခဲ့သော်လည်း ထီးနန်းရေး အတွက်မှာမူ အကွက်ချမှုများ လွန်စွာ လွဲမှားခဲ့သူ ဖြစ်ပေသည်။

တိုင်းချွတ်ဘုရားအမ ရတနာပုံ

ရတနာပုံမိဖုရားကြီးသည် ပုဂံမြို့ရှိ တိုင်းချွတ်ဘုရားကို တည်ထားခဲ့သော ဘုရားအမကြီးဖြစ်သည်ဟု ကျောက်စာအမှတ်အသား ရှိပေသည်။ တွင်းသင်း မြန်မာရာဇဝင်သစ်တွင် “ တိုင်းချွတ်ဘုရားဒါယိကာမ တောင်ပြင်သည် ရတနာပုံ ” ဟု နရပတိစည်သူမင်း၏ မိဖုရား ရတနာပုံကို တိုင်းချွတ်ဘုရားအမဟု ဆိုထားသည်။

သက္ကရာဇ် ၇၀၆-ခုထိုး တိုင်းချွတ်ဘုရားကျောက်စာတွင် -

“ သကရစ် ၅၀၂-ခု အာသိန်နှစ် ကဆုန်လဆန်း ၅ ရက် တနင်္ဂနွေနေ့ စည်သူမင်း၏

မိဖုရား ရတနာပုံ တိုင်းချွတ်တွင် ကူဘုရားပြု၍ လှူတော်မူသော၊ ”-

ဟု ရေးထိုးထားလေသည်။ သက္ကရာဇ် ၅၀၂-ခုနှစ်သည် နရပတိစည်သူ လက်ထက် မဟုတ်ဘဲ အလောင်းစည်သူခေါ် စည်သူ (၁) ၏ လက်ထက်ဖြစ်ပေသည်။

ဤကျောက်စာအရ တိုင်းချွတ်ဘုရားမှာ အလောင်းစည်သူမင်း၏ မိဖုရား ဖြစ်သော ရတနာပုံ (၁) ၏ ကုသိုလ်တော် ဖြစ်ကြောင်း သိသာနိုင်ပေသည်။

ညောင်ဦးဘက်မှ ကားလမ်းအတိုင်း လာခဲ့သော် ပုဂံမြို့ သရပါတံခါးသို့ မရောက်မီ လမ်း၏ အရှေ့ဘက်တွင် ရတနာပုံ (၁) ၏ ကောင်းမှုတော် ဖြစ်သော တိုင်းချွတ်ဘုရားရှင်ကို ဦးတင်၍ ဖူးမြင်နိုင်ကြကုန်သေး၏။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ရှေးဟောင်း မြန်မာကျောက်စာများ- ပထမတွဲ၊ တတိယတွဲ၊ စတုတ္ထတွဲ၊
- ၂။ မဟာရာဇဝင်တော်ကြီး- ပထမအုပ် ၊
- ၃။ တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ် ၊
- ၄။ မှန်နန်းရာဇဝင်- ပထမတွဲ ၊
- ၅။ မဏိရတနာပုံကျမ်း ၊
- ၆။ အသစ်မြင်ဗမာသမိုင်း ၊
- ၇။ ပုဂံသုတေသနလမ်းညွှန် ၊

အဝကျသိဒါဝ

မင်းယဉ်နရသိခံ ပြဿနာ

ဝေဠုဝတီ၏ ဘဝဇာတ်လမ်းသည် မင်းယဉ်နရသိခံနှင့် နရပတိစည်သူမင်း နှစ်ပါးတို့ အကြားတွင် ပေါင်းကူး ဆက်သွယ်နေ၏။ သူတို့၏ သုံးပွင့်ဆိုင် မေတ္တာဇာတ်လမ်းကို ရာဇဝင် ကျမ်းတိုင်းမှာပင် ရေးသား ဖော်ပြခဲ့ကြသည်။

ဤတွင် မင်းယဉ်နရသိခံဆိုသော မင်းမှာ ပုဂံရာဇဝင်တွင် တကယ်တမ်း ရှိခဲ့သော မင်းတစ်ပါး မဟုတ်ပါ။ ခေတ်သစ် သုတေသီအချို့က ဖော်ထုတ်လာကြသည်။ ယင်းတို့က သက်စိုးတောင်ရှိ ‘ကံကုန်စခီသမီးကျောက်စာ’ ကို ကိုးကားကြသည်။ ထိုကျောက်စာသည် အချို့နေရာ၌ အပျက်အစီး များလှသဖြင့် ဖတ်ရှုရန် ခက်ခဲလှ၏။ ဖတ်ရှုပုံလည်း ကွဲလွဲကြ၏။ ကျောက်စာတွင်-

“သက်တံရှည် လက်ထက်လေ လွတ်၏။ ဤမိတင်ရှင် လက်ထက်လေ လွတ်၏။ (နရသိ) ခံ လက်ထက်လေ လွတ်၏။”

ဟူ၍ မင်းစဉ်အမည်တို့ကို ဖော်ပြထားပါသည်။ ထိုကျောက်စာမှ “(နရသိ) ခံ” ဆိုသော စာကို ပါမောက္ခတစ်ဦး ဖြစ်သူ မစ္စတာလုစ်က ‘နရပတိ’ ဟု ဖတ်ပြီး မြန်မာကျောက်စာ ပညာရှင်များကမူ ‘နရသိခံ’ ဟု ဖတ်ခဲ့ကြသည်။ ကျောက်စာတွင် ‘နရသိ’ ဟူသော သုံးလုံးမှာ မသေချာလှသော် လည်း ‘ခံ’ ပုဒ်မှာ သေချာသော ဖတ်ရှုချက် ဖြစ်၍ နရပတိ မဖြစ်နိုင်ကြောင်း သိသာလေသည်။ နရသိခံသာ ဖြစ်နိုင်ပေသည်။

ဘွဲ့တူမင်းမို့ မငြင်းသင့်ပါ

ထို့ပြင် မင်းယဉ်နရသိခံဆိုသည်မှာ နားတောင်းများမင်းကို ဆက်ခံသော ‘နရသိဗံ ဥဇနာ’ မင်းနှင့် တရုတ်ပြေးမင်း မတိုင်မီ ခေတ္တမျှ စိုးစံသွားသော ‘မင်းယန်’ ဆိုသူ မင်းနှစ်ပါး ကို ပေါင်း၍ ခေါ်ဆိုထားခြင်း ဖြစ်ကြောင်း အသစ်မြင်ဗမာသမိုင်းစာအုပ်တွင် ချဲ့ဖွင့် ရေးပြန်လေသည်။ မင်းယဉ်နရသိခံဆိုသည် မရှိကြောင်းကိုလည်း ငြင်းဆိုထားသည်။

အမှန်မှာ မင်းယဉ်နရသိခံသည် မင်းယန်နှင့် နရသိဗံဥဇနာတို့ကို ပေါင်း၍ ခေါ်ဆိုထား ခြင်း မဟုတ်ပါ။ နရသိခံသည် နရပတိစည်သူ မတိုင်မီ နန်းတက်သော မင်းတစ်ပါးအဖြစ် ကျောက်စာက သက်သေခံနေပေသည်။ ရာဇဝင်ကျမ်းများတွင် မင်းယဉ်နရသိခံဟု ခေါ်ထားသည်။ ကျောက်စာမှာမူ နရသိခံဟု ခေါ်ထားသည်။ ဤမျှသာ ခြားနားပေသည်။

နရသိခံဆိုသော အမည်မှာ ပုဂံခေတ်က ခေါ်တွင်သည့် အသံထွက်အတိုင်း ကျောက် စာ၌ ရေးထွင်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။ အမှန်မူ ‘နရသိဟ’ သို့မဟုတ် ‘နရသိဟ’ သာ ဘွဲ့မည်အမှန် ဖြစ်ပေသည်။ ပုဂံခေတ်က ခေါ်ဆိုသည့်အတိုင်း ရာဇဝင်ကျမ်းများမှာ ရေးသားခဲ့ရာ နရသိခံအမည် သည်သာ တွင်ကျယ်နေလေသည်။

မြန်မာကျောက်စာများနှင့် ရာဇဝင်တို့ကို လေ့လာလျှင် ရှေးမင်းများ၏ အမည်တို့ကို နောက်မင်းများက လိုက်၍ မှည့်ခေါ်လေ့ ရှိသည်ကို တွေ့ရပေမည်။ နော်ရထာ၊ စည်သူ၊ ကျော်စွာ၊ သီဟသူစသည့် ဘွဲ့မည်များကို ခေတ်အဆက်ဆက်၌ တွေ့ရပေသည်။ နရသိခံဘွဲ့အမည်မှာလည်း အမည်တူ မှည့်ခေါ်ကြခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ **နရသိခံ၊ နရသိဗံဥဇနာ၊ မင်းယန်** တို့မှာ တစ်ဦးစီ၊ တစ်ခြားစီသာ ဖြစ်ပေသည်။

ခေတ်အဆက်ဆက် သုတေသီတို့၏ ကျောက်စာဖတ်ရှုမှု တိမ်းပါးခြင်းကြောင့် ရာဇဝင်လာ မင်းတစ်ပါးမှာ မင်းစဉ်စာရင်းမှ ပယ်ဖျက်ခံခဲ့ရသည်။ အခြားသမိုင်းဖြစ်ရပ်များလည်း ရှုပ်ယှက်ခတ်သွားရသည်။ နရသိခံသည် အိမ်တော်ရှင်ခေါ် နရသူ၏ သားတော် မင်းတစ်ပါးအဖြစ် နဂိုမူအတိုင်း အတည်ပြုကြရပေလိမ့်မည်။

ပုဂံနန်းက တောပန်းဒေဝီ

သက္ကရာဇ် ၅၃၃-ခုနှစ်တွင် နရသိခံ မင်းဖြစ်သည်။ နန်းတက်တော်မူလျှင် ညီတော်ကို နရပတိစည်သူ ဘွဲ့မည်ဖြင့် အိမ်ရှေ့စံအရာ ပေးတော်မူသည်။

နရသိခံမှာ မိဖုရား သုံးပါးရှိသည်။ မိဖုရားခေါင်ကြီး တောင်ပြင်သည်မှာ အိမ်တော်ပါ မိဖုရားကြီး ဖြစ်သည်။ ငယ်မည်တော်ကို မင်းအောင်မြတ်ဟု ခေါ်ပြီး အလောင်းစည်သူ၏ သမီးတော် ကျောင်းတော်သည်က မွေးဖွားသူ ဖြစ်သည်။

အခြား မိဖုရားနှစ်ပါးမှာ ရာဇသူနှင့် အိမ်တော်သည်တို့၏ သမီးများ ဖြစ်ပေသည်။ သမီးအကြီးကို အလယ်ပြင်သည်၊ အငယ်ကို မြောက်ပြင်သည်ဟု ခေါ်သည်။

အခါတစ်ပါးတွင် မြင်စိုင်းဝက်ဝံအရပ်မှ အမျိုးသမီးငယ် တစ်ဦးကို လာရောက် ဆက်သကြသည်။ အမျိုးသမီးကား ထူးခြားသူ ဖြစ်သည်။ မိဘဆွေမျိုးဟူ၍ မရှိ။ မြင်စိုင်းဝက်ဝံအရပ် က ပြောလူမျိုးတို့သည် တောထဲသို့ သွားကြရာ ဝါးတောအတွင်းမှ ကလေးငယ်ကို တွေ့ရှိရသဖြင့် ကောက်ယူ မွေးမြူထားကြသည်။ အရွယ်ရောက်သောအခါ အလွန်လှပချောမွေ့သဖြင့် ရွှေနန်းတော်နှင့်သာ ထိုက်တန်သောကြောင့် လာရောက် ဆက်သကြခြင်း ဖြစ်သည်။

အလှကြိုက်သော နရသိခံမင်းသည် ဝါးတောသူ အမျိုးသမီး၏ အလှကို စေ့စပ်စွာ ကြည့်သည်။ ဤတွင် ဝါးတောသူမှာ နားပေါက်ကြီးက ကျယ်လွန်းနေသည်ကို တွေ့ရသည်။ နရသိခံသည် နားပေါက်ကြီးကို ကြည့်၍ စိတ်ပျက်သွားသည်။ ထို့ကြောင့် “ နားက ကျယ်လွန်းလို့ စိတ်ပျက်ဖွယ် ကောင်းလှသည်၊ ညီတော် နရပတိစည်သူ သင် ယူလိုက်လေဘိ။ ” ဟု မိန့်တော်မူ၍ ညီတော်အား ပေးသည်။

ဤသို့ဖြင့် ဝါးတောသူကလေးမှာ အိမ်ရှေ့စံ နရပတိစည်သူ၏ မိဖုရား ဖြစ်ခဲ့ရသည်။ မိဖုရားဘွဲ့မည်ကို ဝါးတောထဲက ရသောကြောင့် ‘ ဝေဠုဝတီ ’ ဟု မှည့်ခေါ်လေသည်။ နရပတိ စည်သူ၏ မယ်တော်သည် သားတော်နှင့် အတူ နေသူ ဖြစ်သည်။ မယ်တော်ကြီးသည် ချွေးမတော် ကလေးကို သမီးရင်းကဲ့သို့ မြတ်နိုး ချစ်ကြင်လေသည်။

ဝေဠုဝတီသည် ရွှေနန်းတော် အသိုင်းအဝိုင်းသို့ ရောက်ရှိလာပြီးနောက် နန်းသူတို့ အမူအယာ၊ ဝတ်စားဆင်ယင်မှုများဖြင့် ပြောင်းလဲလိုက်သောအခါ ပုဂံနန်း၏ အလှသခင်မလေး ဖြစ်လာလေသည်။ သို့ရာတွင် ဝေဠုဝတီ၏ အလှကို အားပျော့စေသည်မှာ နားပေါက်ကျယ်ကြီး ပင် ဖြစ်သည်။ တောမှာ နေစဉ်က မြေနားတောင်းကြီးကို ပန်ဆင်ခဲ့သောကြောင့် နားပေါက်ကြီး များက ကျယ်လွန်းနေသည်။

မယ်တော်ကြီးသည် ဤကိစ္စအတွက် ကျွမ်းကျင်သော ပညာရှင်များနှင့် ညှိနှိုင်း တိုင်ပင်သည်။ ထိုနောက် ပညာရှင်တို့၏ အကူအညီဖြင့် နားကို တန်ရုံ ဖြတ်၍ ဆက်ပေးသည်။ ထိုအခါတွင် ဝေဠုဝတီ၏ အလှသည် အပြစ်ဆိုဖွယ်ရာ မရှိတော့။ ရွှေနန်းသူတို့ပင် ငေးမင်ကြည့်ရ သော အလှပဂေးမလေး ဖြစ်လာလေတော့သည်။

အလှကိုမြင် ကြမ္မာငင်

နရပတိစည်သူ၏ မယ်တော်ကြီးသည် ချွေးမတော် အိမ်ရှေ့မိဖုရားကလေး၏ နားကို

ပြင်ဆင်ပေးနိုင်သဖြင့် ဂုဏ်ယူဝမ်းသာလျက် ရှိ၏။ တစ်ချိန်က နားမလှ၍ ပစ်ပယ်ခဲ့သော နရသိမ် ဘုရင်ကိုလည်း မြင်စေချင်သည်။ ထို့ကြောင့် ဝေဠုဝတီကို ခေါ်၍ နရသိမ်၏ နန်းတော်ဆောင်သို့ သွားရောက်လေသည်။

နရသိမ်သည် ဝေဠုဝတီ၏ အလှကို အံ့အားသင့်စွာ ငေးမင်ကြည့်သည်။ ခယ်မတော်၏ အလှသည် တစ်ချိန်ကနှင့် မတူ။ တစ်မူပြောင်းလဲနေသော ဝေဠုဝတီ၏ အလှကို မျက်စိထဲက မခွာရက်ဘဲ စွဲမက်သွားလေပြီ။ မိမိကို ဆက်သစဉ်က လက်မခံဘဲ ပယ်ချခဲ့သည်မှာ မှားလေပြီ ဟုလည်း နောင်တကြီးစွာ ရမိသည်။

သိဝိဘုရင်သည် ဥမ္မာဒန္တီ၏ အလှကို မြင်သဖြင့် ဘုရင့်ဣန္ဒြေကို မစောင့်စည်းနိုင်ခဲ့။ နရသိမ်ဘုရင်သည်လည်း ခယ်မတော်၏ အလှကို မြင်သဖြင့် ယစ်မူးတိမ်းမက်ခဲ့လေပြီ။ သို့ဖြစ်၍ ခယ်မတော်၏ ဘဝနှင့် အလှကို ပိုင်ဆိုင်နိုင်ရေးအတွက် နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ကြံစည်နေတော့သည်။

ဝေဠုဝတီမှာ ညီတော် အိမ်ရှေ့မင်း၏ မိဖုရား ဖြစ်နေ၏။ ညီတော် ရှိနေလျှင် ဝေဠုဝတီ နှင့် နီးစပ်ရန် မလွယ်။ သို့ဖြစ်၍ ညီတော်ကို ပုဂံနှင့် ဝေးရာသို့ ထွက်ခွာစေမည်။ ညီတော် မရှိချိန်တွင် ဝေဠုဝတီကို သိမ်းပိုက်မည်ဟု အကောက်ကြံသည်။ ရမ္မက်၏ ကျေးကျွန်ဖြစ်နေသော နရသိမ်သည် အမှားအမှန်ကို ဝေဖန်နိုင်စွမ်း မရှိတော့။ ထိုအကြံအတိုင်းပင် ဆောင်ရွက်ရန် ဆုံးဖြတ်သည်။

ဤကိစ္စကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် အမတ်တစ်ယောက်ကို အသုံးချရသည်။ အမတ်သည် နန်းရင်ပြင်သို့ ဝင်ရောက်ပြီး ဤသို့ လျှောက်တင်သည်။

“ အရှင်မင်းမြတ်၊ ငဆောင်ချမ်းအရပ်မှာ စစ်ရေး ထကြွမှုများ ရှိနေပါသည်။ စောစွာ နှိမ်နင်းမှ သင့်လျော်ပါလိမ့်မည်။ ”

နရသိမ်သည် ဣန္ဒြေ မပျက်စေဘဲ “ ညီတော် နရပတိစည်သူ၊ ငဆောင်ချမ်းစစ်ရေးကို ညီတော်ကိုယ်တိုင် သွားရောက် နှိမ်နင်းပါ။ ” ဟု အမိန့်တော် မှတ်လေသည်။

အချစ်ကိုလှ အမှုတွေပေ

ညီတော်အိမ်ရှေ့မင်းသည် ငဆောင်ချမ်းသို့ စစ်ထွက်ရတော့မည်။ မိမိအိမ်တော်ကို စိတ်မချသဖြင့် မြင်းခံ ငပြည့်နှင့်စီးနေကျ မြင်းတော်ကို နေပြည်တော်မှာပင် ထားရစ်မည်။ သွားခါနီးတွင် မြင်းခံ ငပြည့်အား “ ငပြည့် ငါမရှိချိန်မှာ ငါ့အိမ်တော် ပြဿနာ ရှိခဲ့လျှင် ငါ့ဆီကို အမြန်ဆုံး အကြောင်းကြားရမည်။ ” ဟု မှာကြားခဲ့လေသည်။

နရပတိစည်သူသည် စစ်သည်အလုံးအရင်းဖြင့် ချီတက်ခဲ့ရာ သစ်ဆိမ့်အရပ်သို့ ရောက်ရှိခဲ့၏။ သစ်ဆိမ့်အရပ်မှ နေ၍ စစ်ရေးသတင်းကို လေ့လာရသည်။ စစ်ရေးထကြွမှု သတင်းကို ဘာမျှ မကြားရ။ အေးဆေး ငြိမ်သက်လျက်ပင်။

နရပတိစည်သူ၏ စိတ်ထဲတွင် နောင်တော်မင်းတရားသည် မိမိအား အကောက်ကြံ၍ လွှတ်လိုက်ပြီဟု တွေးသိလိုက်၏။ သို့ဖြစ်၍ နောက်လိုက်စစ်သည် မိုလ်ပါတို့ကို စည်းရုံးလျက် နောင်တော်ကို ပုန်ကန်ရန် ကြံစည်တော့သည်။ ကလန် သံပျင်တို့ကို သစ္စာပေးသည်။

နရသိမ်ဘုရင်သည် ညီတော် သစ်ဆိမ့်အရပ်သို့ ရောက်ပြီဟု ကြားလျှင် ခယ်မတော် ဝေဠုဝတီကို သိမ်းပိုက်၍ နန်းတင်လေတော့သည်။

ပုဂံပြည်တွင် ထားရစ်ခဲ့သော မြင်းခံ ငပြည့်သည် ဤသတင်းကို ပို့သရန်အတွက် နံနက် ခေါင်လောင်းထိုးချိန်ကပင် ခရီးပြင်းနှင့်ခဲ့လေသည်။ ကြခပ် ဝါယာသို့ ရောက်တော့ မွန်းမတည့် တတ်သေး။ ထိုမှ ပရိမ္မဘက်သို့ ကူး၍ ခရီးပြင်း နှင်ခဲ့ပြန်သည်။ ငါးပတ်ချောင်းရောက်လျှင် နေဝင်လေပြီ။ ငပြည့်သည် မြင်းလည်း ပင်ပန်းလှပြီ ဖြစ်၍ ငါးပတ်ချောင်းမှာပင် တစ်ညအိပ် ရလေသည်။

ငပြည့်သည် နံနက်စောစော ထ၍ ခရီးဆက်သည်။ မကြာမီ နရပတိစည်သူ၏ စခန်းသို့ ရောက်သွားသည်။ နရပတိစည်သူအား အကျိုးအကြောင်းကို လျှောက်တင်သည်။ သတင်းကို ကြားလိုက်ရလျှင် နရပတိစည်သူမှာ ဒေါသအိုး ပေါက်ကွဲတော့သည်။ ငပြည့်ကိုလည်း အရေးကြီးသော သတင်းကို ညတွင်းချင်း အရောက်မပို့သဖြင့် ဒေါသဖြစ်ကာ ကွပ်မျက်ပစ်လိုက်သည်။ နရပတိစည်သူသည် မိဖုရားစိတ် မွန်နေသဖြင့် မသတ်သင့်သော ငယ်ကျွန်ကောင်း တစ်ယောက်ကို သတ်လိုက်မိလေသည်။

ရေအိမ်အတက် အသက်သေပြီ

နရပတိစည်သူသည် “ ငါတို့ ရန်သူသည် နောက်မှာ ရှိနေပြီ။ နေပြည်တော်ပြန်လျှင် အန္တရာယ် များတော့မည်။ ” ဟု ကြံပြီး မိမိ၏ စစ်သေနာပတိ ဗိုလ်မှူးအောင်စွာအား ခေါ်ပြီး ဤသို့ မိန့်ကြားသည်။

“ အောင်စွာ- ငါ့အမှုတော်ကို အသက်စွန့်ပြီး ထမ်းပါ။ နေပြည်တော်ကို ပြန်ပြီး ငါ့နောင်တော် အမေ့အလျော့ကို ကြည့်ပြီး လုပ်ကြံနှင့်၊ လုပ်ကြံပြီးလျှင် ငါ့မရီးတော် သုံးပါးထဲက နင်စိတ်ကြိုက်သူနှင့် လက်ဆက်၍ သူကောင်းပြုတော်မူမည်။ ”

ဗိုလ်အောင်စွာသည် နရပတိစည်သူ၏ အမိန့်အရ သူရဲကောင်း ရှစ်ကျိပ်ကို ရွေးချယ်ပြီး လျှင် လှော်ကားလှေလျှင်နှင့် ပုဂံသို့ အပြင်းနှင်လေသည်။ နေ့ရောညပါ အနားမယူဘဲ စုန်ဆင်းခဲ့ရာ မကြာမီ ပုဂံသို့ ရောက်ကြလေသည်။

ဗိုလ်အောင်စွာ ဦးဆောင်သော စစ်သူရဲ ရှစ်ကျိပ်တို့သည် ပုဂံမြို့တွင်းသို့ ဝင်ရောက်သည်။ နရသိခံဘုရင်အား ရှာဖွေကြသည်။ ဘုရင်သည် ရေအိမ်သို့ ဝင်ရောက်နေသဖြင့် ရေအိမ်သို့ သွားရောက် ဝန်းရံကြသည်။ နရသိခံမှာ ရေအိမ်၌ ပိတ်မိနေပြီ။ နရသိခံက “ အပြင်က ဘယ်သူတွေလဲ ” ဟု မေးသည်။ ဗိုလ်အောင်စွာက “ အရှင်ညီတော်က လွှတ်လိုက်လို့ လာခဲ့တာပါ။ ” ဟု ဖြေ၏။

နရသိခံသည် မိမိအား လုပ်ကြံရန် လာကြောင်း သိလိုက်ပြီ။ ဗိုလ်အောင်စွာသည် ညီတော် နရပတိစည်သူ၏ တစ်ပါးကျွန် လက်ရုံးကြီး ဖြစ်သည်။ သူသည် မိမိအား လုပ်ကြံတော့မည်ဟု သိလိုက်သည်။ ယခုအချိန်တွင် မိမိမှာ ဘာမျှ ပြင်ဆင်မှု မရှိပေ။ အပြင်ကို ကြည့်လိုက်တော့ ဓားဖွေးဖွေးနှင့် ညီတော်၏ ကျေးကျွန်များကို မြင်ရသည်။ နရသိခံမှာ ဆောက်တည်ရာ မရ ဖြစ်နေပြီ။

“ ငါ့ကို မသတ်ပါနှင့် ငအောင်စွာ၊ ငါ့ညီတော်ရဲ့ အပါးမှာ ကျိုးစောင့် ကြက်နှင်ပင် နေပါရစေ၊ ငါ့ထီးနန်းကို လွှဲပေးပါမည်။ ” ဟု နရသိခံက တောင်းပန်စကား ဆိုသည်။

ဗိုလ်အောင်စွာကလည်း “ အရှင်ညီတော်အမိန့်အရ ကွပ်မျက်ရန်သာ ဖြစ်ပါသည်။ အရှင်ထားဖို့ အမိန့်တော် မပါ။ ” ဟု ဆိုကာ ရေအိမ်ပေါ်မှာပင် ဓားဖြင့် ခုတ်ကြသည်။ နရသိခံ ဝတ်ဆင်ထားသော နားတောင်းမှာ ရေအိမ်မှ မြေသို့ လွင့်ကျသွားသည်။ နရသိခံလည်း ရေအိမ် အောက်သို့ စောက်ထိုး ကျသွား၏။

ဝေဠုဝတီ၏ အလှအတွက် ရမ္မက်ကြီးခဲ့သော နရသိခံဘုရင်သည် ရေအိမ်ထက်မှာပင် အသက်သေခဲ့ရပြီ။ နရသိခံ၏ နန်းသက်မှာ သုံးနှစ်မျှသာ ကြာခဲ့လေသည်။

ဝေဠုဝတီ၏ ကုသိုလ်တော်များ

နရပတိစည်သူသည် ပုဂံနေပြည်တော်သို့ ပြန်ရောက်လျှင် ထီးနန်းကို သိမ်းမြန်း၍ ဝေဠုဝတီမိဖုရားနှင့် ဘိသိက်ခံတော်မူသည်။

ဝေဠုဝတီမိဖုရားသည် ဇေယသုရဟု ခေါ်သော သားတော် တစ်ပါးကို ဖွားမြင်သည်။ ပုဂံခေတ်ကမူ ထိုသားတော်ကို ‘ ဇေယသွတ် ’ ဟု ခေါ်ကြသည်။ နောင်အခါတွင် သာသနာပြုလုပ်ငန်းများကို ပြုလုပ်ပြီး ကျောက်စာများ ရေးထိုးထားခဲ့ရာ ‘ **ဇေယသွတ်ကျောက်စာ** ’ ဟု ခေါ်ကြသည်။ ဇေယသွတ်ကျောက်စာကို ရှေးဟောင်းသုတေသီတို့က ‘ **ဇေယပ္ပတ်** ’ ဟု မှားယွင်း ဖတ်ရှုကြဖူး၏။ ထိုဇေယသွတ်ကျောက်စာတွင် မြန်မာ့သမိုင်းအတွက် အကိုးအထောက် ပြုစရာများ ပါဝင်နေသဖြင့် ကျော်ကြားထင်ရှားသော ကျောက်စာကြီးဖြစ်လေသည်။

နရပတိစည်သူမင်းသည် ဝေဠုဝတီနှင့် သားတော်ဇေယသုရတို့အား ချစ်မြတ်နိုးတော်မူ သဖြင့် အမြင့်မြို့၊ အနိမ့်မြို့၊ တလုပ်မြို့တို့ကို အပိုင်စား ပေးတော်မူ၏။

ဝေဠုဝတီသည် မိဖုရားကြီး ဖြစ်ပြီးနောက် ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကို ပြုစု အားပေးခဲ့သည်။ ညောင်ဦး အရှေ့မြောက် ချောက်ဖလအရပ် ဧရာဝတီမြစ်ကမ်းထိပ် အနီးတွင် လေးမျက်နှာ ဂူဘုရားကြီး တစ်ဆူကို တည်ထားတော်မူသည်။ ဉာဏ်တော် အတောင် ၆၀-မျှ ရှိသည်။ ဘုရား၏ ဘွဲ့တော်ကို ‘ ရွှေသပိတ် ’ ဟု ကမ္ပည်းတပ် ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ အချို့က ‘ ရင်းမာချောင်းဘုရား ’ ဟုလည်း ခေါ်ကြသည်။ ခေတ်အဆက်ဆက် ထိန်းသိမ်းခဲ့ကြသောကြောင့် ထုံးဖွေးဖွေးဖြင့် ဖူးမြော် နေကြရလေသည်။

နရပတိစည်သူမင်း တည်ထားသော စင်္ကြံဘုရားလှ အနီးတွင်လည်း ဝေဠုဝတီ၏ ကုသိုလ်တော်များ ရှိသည်ဟု သိရသည်။ စင်္ကြံဘုရားလှ ဘုရားကြီး၏ အရှေ့ဘက် နှစ်ဆူတန်းမှ မြောက်ဘက်က ဂူဘုရားသည် ဝေဠုဝတီမိဖုရား၏ ကောင်းမှုဟု ဆိုကြသည်။

ပုဂံညောင်ဦးသွား ကားလမ်းဟောင်းကြီး မြောက်ဘက်တွင်လည်း ဝေဠုဝတီမိဖုရား၏ ကောင်းမှုတော် ဂူဘုရားကိုလည်း တွေ့ရပါသေးသည်။ ထိုဘုရားမှာ ရာဇဝင်စာသားတို့၌ မပါရှိဘဲ ကျောက်စာစကားအရ သိရခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုအရပ်၌ ဝေဠုဝတီမိဖုရားသည် ဂူဘုရားတစ်ဆူကို သက္ကရာဇ် ၅၄၇-ခုနှစ်တွင် တည်ထားခဲ့ပါသည်။ ဘုရား၏ ဘွဲ့တော်ကို ‘ နားတောင်းတပ်ဘုရား ’ ဟု မှည့်ခေါ်ထားရာ ထူးခြားလှသည်။

မိဖုရားသည် နားတောင်းတပ်ဘုရားအား မြေပယ်ပေါင်း ၇၀၀-ကျော်နှင့် ကျွန်များစွာကို လှူဒါန်းထားခဲ့၏။ မိဖုရားသည် မိမိကုသိုလ်တော်မှတ်တမ်းကို ကျောက်စာဖြင့် ရေးထိုးထားခဲ့သည်။ ထိုကျောက်စာမှာ ယခုအခါ ပုဂံပြတိုက်ရှိ ကျောက်စာအမှတ် ၅၆-ဖြစ်သည်။ ကျောက်စာမိတ္တူကို ရှေးဟောင်းမြန်မာကျောက်စာများ (ပထမတွဲ)၊ စာမျက်နှာ ၃၅၂-တွင် ဖတ်ရှုနိုင်ကြလေသည်။

ဝေဠုဝတီ၏ ဘဝနိဂုံး

နားတောင်တပ်ဘုရားသည် ဝေဠုဝတီ၏ နောက်ဆုံးကုသိုလ်တော်ပင် ဖြစ်ပေလိမ့် မည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ဝေဠုဝတီသည် သက္ကရာဇ် ၅၄၈-ခုနှစ်တွင် ကွယ်လွန်ခဲ့သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ဝေဠုဝတီ ကွယ်လွန်ချိန်တွင် အသက် ၃၀-ဝန်းကျင်သာ ရှိဦးမည်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။ နရပတိစည်သူသည် ၅၃၆-ခုတွင် နန်းတက်ရာ ဝေဠုဝတီမှာ နန်းသက် ၁၂-နှစ်မျှသာ ကြာခဲ့သည်။

ဝေဠုဝတီမိဖုရားသည် နန်းသက် ၁၂-နှစ်မျှအတွင်း ကုသိုလ်တော် အရင်းအနှီးများ စွာကို ပြုလုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ မိဖုရား၏ ကုသိုလ်တော်များအနက် ရွှေသပိတ်ဂူဘုရားကြီးနှင့် နားတောင်းတပ်ဘုရားတို့ကို ယနေ့တိုင် ပုဂံမြေ၌ ဖူးမြင်နိုင်ကြသည်။ ဘုရားရှင်တို့ကို ဖူးမြင်လေတိုင်း ပုဂံနန်းတွင်းအရေးတော်ပုံကြီးကို ဖြစ်စေခဲ့သော ဝေဠုဝတီ၏ အလှရုပ်သွင်ကို စိတ်ကူးယဉ်၍ ကြည့်မိကြပေလိမ့်မည်။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ မှန်နန်းရာဇဝင်-ပထမတွဲ ၊
- ၂။ တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ် ၊
- ၃။ မြန်မာရာဇဝင်သံခိပ်ကျမ်း ၊
- ၄။ ရှေးဟောင်းမြန်မာကျောက်စာများ-ပထမတွဲ ၊
- ၅။ အသစ်မြင် ဗမာသမိုင်း ၊
- ၆။ ပုဂံမပျက်မီက မြန်မာ့သမိုင်း ၊
- ၇။ ပုဂံသုတေသနလမ်းညွှန် ၊
- ၈။ ပုဂံခေတ် မြင်ကွင်းကျယ် ၊
- ၉။ ရှင်ပင်စာကြိုဘုရားများ (ဆောင်းပါး) ၊
(၁၉၉၄-ခု၊ ဇွန်လ၊ ဓမ္မရုပ်စုံမဂ္ဂဇင်း)

(၁၉၉၆-ခု၊ သြဂုတ်လထုတ် ဓမ္မရတနာမဂ္ဂဇင်း-မှ)

UNPOLISHED; UNSMILED; UNTRUSTED;

ညောင်ရမ်းကြီးသမီး ကင်္ကေ့နီ

ပုဂံခေတ်အတွင်း ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကို ပြုစုသွားကြသော သာသနာ့မိခင်ကြီးများ အနက် ကင်္ကေ့နီသည် ရှေ့တန်းက ရှိနေသော အမျိုးသမီးကြီး ဖြစ်သည်။ ကင်္ကေ့နီသည် မိမိ၏ ကုသိုလ်တော်များကို ကျောက်စာကြီးများ ရေးထိုးလျက် စနစ်တကျ တည်ထားခဲ့သည်။

ကျောက်စာကြီးများတွင် မိမိနာမည်ကို ရေးသားခဲ့ခြင်း မရှိ။ ပုဂံခေတ် ဓလေ့အတိုင်း အဖအမည်နှင့် လင်သားအမည်တို့ကိုသာ အဓိကထား၍ ရေးသားခဲ့ရာ ကုသိုလ်ရှင်၏ အမည်ကို မသိနိုင်ကြပေ။ သို့ဖြစ်၍ ကျောက်စာ၌ ပါသော အမည်ကိုသာ ခေါ်ဆိုနေကြရာ ကင်္ကေ့နီဟု အမည်တွင်နေလေသည်။

ကင်္ကေ့နီသည် ကျောက်စာများတွင် မိမိကိုယ်ကို ညောင်းရမ်းကြီးသမီး၊ ကင်္ကေ့နီ မယားဟုသာ အထပ်ထပ် ရေးထိုးခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် သုတေသီအချို့က ‘ညောင်ရမ်းကြီးသမီး ကျောက်စာ’ ဟု ကမ္ဘာလှည့်တပ်ထားကြ၏။ ဤအခေါ်မှာ ညောင်ရမ်းကြီးသမီး၏ ဆန္ဒနှင့် ကိုက်ညီ မည် မဟုတ်ပေ။ ညောင်ရမ်းကြီးသမီး၏ ကျောက်စာများကို လေ့လာရာတွင် ကင်္ကေ့နီကို အဓိက ထား၍ ရေးသားခဲ့သဖြင့် ကင်္ကေ့နီကျောက်စာဟု ခေါ်ဆိုသင့်ပါ၏။ ထို့ပြင် ကောင်းမှုတော် များမှာလည်း ကင်္ကေ့နီထံမှ ရရှိသော အမွေအနှစ်များကို လှူဒါန်းထားကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ကင်္ကေ့နီကို အခြေခံ၍ ကုသိုလ်တော်များကို ပြုလုပ်နိုင်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ကင်္ကေ့နီ ဟုသာ ခေါ်ဆို ရေးသားရပါမည်။

ကင်္ကေ့နီသည် လင်သားဖြစ်သူကို အဓိကထား၍ ရေးသားခဲ့သော်လည်း နီသည်ဘက်က မျိုးရိုးမှာလည်း ဂုဏ်ရှိန် မှေးမှိန်သူများ မဟုတ်ကြပေ။ ကဿပတောကျောင်း၌ ရေးထိုးထားသော ကျောက်စာတွင် “ ကင်္ကေ့နီမယားကား အမိမျိုး အဖမျိုး ၇ ဆက် ကယ်ရယ် ရာ မရှိ မြတ်စွာသော အမျိုးတည်း၊ ” ရေးထိုးပြခဲ့ပါသည်။

ဖခင် ညောင်ရမ်းကြီး အကြောင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ကျောက်စာများတွင် မတွေ့ရသော် လည်း မဟာရာဇဝင်ကြီး(ပ)၊ စာ- ၁၀၆-နှင့် မှန်နန်းရာဇဝင် (ပ)၊ စာ-၃၆၀-တို့တွင်-

“ ဘေးတော် ထီးလိုင်ရှင် ကျန်စစ်သား သူရဲဘက် ဖြစ်သောညောင်ဦးဘီးမြစ်၊
ညောင်ရမ်းစား နားတောင်းများကိုလည်း တရားသူကြီးအရာ ထားတော်မူ၍ စီရင်ရ၏။ ”
ဟု တစ်သံတည်း ရေးသားခဲ့ကြသည်။

သို့ဖြစ်ရာ ဖခင်မှာ နရပတိစည်သူမင်း၏ တရားသူကြီးချုပ်တစ်ဦး ဖြစ်သည်ဟု သိရသည်။ ညောင်ရမ်းမြို့ကို စားရသဖြင့် ညောင်ရမ်းစား၊ ညောင်ရမ်းကြီးဟု ခေါ်ဆိုခဲ့ဟန် တူပါသည်။ ကင်္ကေ့နီကျောက်စာတွင် “ သခင်ညောင်ရမ်းငယ် ” ဟူသော စကားကို တွေ့ရ သဖြင့် ညောင်ရမ်းကြီးတွင် ညောင်ရမ်းငယ်ဟူသော ညီငယ်တစ်ယောက် ရှိကြောင်းကို သိရှိရ၏။

မိခင်ဖြစ်သူ ညောင်ရမ်းကြီးမယားမှာလည်း နရပတိစည်သူမင်း၏ ဆွေမျိုးရင်း တစ်ဦး ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ စည်သူမင်းကြီးသည် ညောင်ရမ်းကြီး မယားအား မြေပယ် ၂၀၀-ကို ပေး၍ ချီးမြှောက်ခဲ့ပါ၏။

ညောင်ရမ်းကြီးသမီးသည် အရွယ်ရောက်သောအခါတွင် ကင်္ကေ့နီမင်းသားနှင့် လက်ထပ်ထိမ်းမြားခဲ့လေသည်။

ကင်္ကေသု မျိုးနွယ် သိမှတ်ဖွယ်

ကင်္ကေသုမင်းသား၏ အကြောင်းကို မြန်မာရာဇဝင်ကျမ်းများတွင် မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ကြပါသည်။ ရာဇဝင်အများစုက ကင်္ကေသုမင်းသားသည် နရပတိစည်သူမင်း၏ မိဖုရား ဦးဆောက်ပန်းမှ မွေးဖွားသူဟု ဆိုသည်။ မိဖုရား ဦးဆောက်ပန်းတွင် ရာဇသူ၊ ကင်္ကေသု၊ ပျံချီ ဆိုသော သားတော် သုံးပါးကို ဖွားမြင်ခဲ့သည်။

တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ်တွင်မူ အများနှင့်မတူ တစ်မူထားခြားစွာ ဖော်ပြထားသည်။ ယင်းရာဇဝင် စာ-၁၃၄-တွင်-

“ ဘေးတော် ထီးလိုင်ရှင် ယောက်ဖတော် မင်းထီးလိုင်သား စည်သဘင်သား နှင့် ဘေးတော် နော်ရထာမင်းစော၏ မိဖုရား တောင်ပြင်သည်မြေးနှင့် သင့်ရာတွင် မြင်သည့် သမီးတော်ကို ခမည်းတော် နန်းတင်ရာတွင် မြင်သည့် နှမတော် ပန်းရင်းမိဖုရားတွင် သားတော် မြတ်စွာရှင်ကို မြင်သည်။ ကင်္ကေသုဟု တွင်၏။ ”-

ဟု ဆိုပါသည်။ ထိုရာဇဝင်အဆိုအရ ကင်္ကေသုမင်းသားမှာ ဦးဆောက်ပန်း၏ သားတော် မဟုတ်ဘဲ ပန်းရင်းမိဖုရား၏ သားတော် ဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ ယင်းရာဇဝင်တွင် ဦးဆောက်ပန်း၏ သားတော်များကို ရာဇသူနှင့် ပျံချီ နှစ်ဦးကိုသာ ဖော်ပြသည်။

တွင်းသင်းမင်းကြီးသည် ဘိုးတော်မင်းတရားလက်ထက်တွင် ကျောက်စာဝန် တစ်ဦး ဖြစ်သည်။ ရာဇဝင်သစ်ကို ကျောက်စာများဖြင့် ကိုးကား ရေးသားရာ ရာဇဝင်သစ်အဆိုကိုလည်း အလေးထားကာ လေးစားရပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ရာဇဝင်သစ်အဆိုကို ကျောက်စာတို့ဖြင့် ပြန်လည် ညှိနှိုင်းရပါသည်။

သက္ကရာဇ် ၅၇၃-ခုထိုး မဟာထီးဘုရားကျောက်စာတွင် “ အိုဆောက်ပန်း သားသုံး ယောက်ကို လှူ၍ မင်းကြီးစည်သူ ရွေးသော အိုဆောက်ကို လယ် ၃၀၊ ” ဟု တွေ့ရှိရာ ဦးဆောက်ပန်းတွင် သားတော် သုံးပါးရှိကြောင်း သိသာနိုင်သည်။ တစ်ဖန် ကင်္ကေသုဇနီးကျောက်စာ ထဲတွင် “ သခင်နောင် ရာဇသူ ” ဟု ရေးထိုးထား၏။ ထိုကျောက်စာအရ ရာဇသူမှာ ကင်္ကေသု၏ နောင်တော်ကြီး ဖြစ်ကြောင်း သိရပြန်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ ကင်္ကေသုမှာ ဦးဆောက်ပန်း၏ သားသုံးယောက်တွင် တစ်ဦးဖြစ်ကြောင်း သိရှိရသည်။ ရာဇဝင်သစ်စကားမှာ တိမ်းပါးနေခြင်း ဖြစ်ကြောင်း ခိုင်မာစွာ ဆုံးဖြတ်နိုင်ပေပြီ။

ကင်္ကေသုဇနီးကျောက်စာများကို အခြေခံ၍ လေ့လာရာတွင် ကင်္ကေသု၏ အမိဘက်မှ မျိုးနွယ်ကို ဤသို့ တွေ့ရှိရ၏။ စောတုန်ဆိုသော အမျိုးသမီးမှ အမည်မသိ အစ်မကြီးတစ်ယောက်၊ ညီမ ချစ်မမိယံသင်နှင့် ချစ်မရဲသင်ဟု သမီး သုံးယောက် မွေးသည်။ ညီမနှစ်ယောက်တို့မှာ အလောင်းစည်သူ ရွှေဂူဒါယကာ (စည်သူ-၁) ၏ မောင်းမများ ဖြစ်ကြသည်။ အမည် မသိရသော အစ်မကြီးမှ အိုထက်ပြည်သင်၊ ဦးဆောက်ပန်း၊ မောင် သူလာဖိရစ် (ရာဇဝင်တွင် သုဘရာဇ်)နှင့် ညီ အနန္တသူလာဖိရာဇ် ဟု သားသမီးလေးဦး မွေးမြင်သည်။

နရပတိစည်သူမင်းသည် ဦးဆောက်ပန်းကို မိဖုရားမြှောက်ရာတွင် သားတော် ရာဇသူ၊ ကင်္ကေသု၊ ပျံချီ ဟူ၍ သားတော် သုံးပါးကို မွေးဖွားသည်။ ကင်္ကေသုမင်းသားသည် ညောင်ရမ်း ကြီးသမီးနှင့် အိမ်ထောင်သင့်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ကင်္ကေသုခေါ်ကြ နာမဘွဲ့မည်

ကင်္ကေသုဟူသော ဝေါဟာရကို ကျောက်စာများတွင် ကင်္ကေသု၊ ဂင်္ဂေသု ဟုလည်း ရေးသည်။ ကင်္ကေသုအမည်သည် မြန်မာဝေါဟာရ မဟုတ်ပေ။ ပါဠိဘာသာမှ ဝေါဟာရကို မြန်မာမှု ပြု၍ ခေါ်ဆိုထားခြင်း ဖြစ်သည်။

မြန်မာတို့၏ မူလအသံများတွင် အများအားဖြင့် အသံပြင်းများ နည်းပါးလှသည်။ သို့ဖြစ်၍ ပါဠိဘာသာမှ အသံပြင်းအက္ခရာများကို မြန်မာမူပြုသောအခါ အသံပျော့၊ အသံပေါ့ဖြင့် ပြောင်းလဲ ခေါ်ဝေါ်လေ့ ရှိကြသည်။ ပုံစံအားဖြင့် **ဝေဒနာ**ကို **ဝေတနာ**၊ **ဒေဝဒတ်**ကို **တေဝတတ်**၊ **ခန္ဓာ**ကို **ကန်ထာ**၊ **သဒ္ဓါ**ကို **သတ္တာ**၊ **သံဃာ**ကို **သင်ခါ** စသည်ဖြင့် ပြောဆို ရေးသားကြလေသည်။

ကင်္ကေသုတ္တံ မည်မှာလည်း ပါဠိဘာသာ ‘ဂင်္ဂါသုရ’ ဟူသော အမည်ကို မြန်မာသံဖြင့် ခေါ်ဆိုထားခြင်း ဖြစ်၏။

“ဂင်္ဂါသဒ္ဓါကား ‘ဂံ ဥဒကံ ဂစ္ဆတီတိ ဂင်္ဂါ’ ဟူသော ဝစနတ္ထ အရဖြင့် မြစ်သာမန်ဟူ သောအနက်၊ ဂင်္ဂါမြစ် အထူးဟူသော အနက်နှစ်ပါးကို ထိုဂင်္ဂါသဒ္ဓါ ဟောသည်။” - (ဝေါ ဟာရလိနတ္ထဒီပနီ၊ စာ- ၂၉၄၊)

ဟု ဆိုလေသည်။

“သုရသဒ္ဓါ၏ အနက်ကို သီလက္ခန္ဓာအဋ္ဌကထာ၌ ‘သုရာတိ ဧကန္တသုရာ၊ ယေသံ ဇာ လိကာပိ စမ္ပကာပိ သမုဒ္ဒံ တရိတုံ သကောန္တိ’ ဟူ၍ လာသည်။ အနက်ကား- သုရာတိ၊ သုရာဟူသည်ကား။ ဧကန္တသုရာ၊ စင်စစ် ရဲရင့်သော သူတို့တည်း။ ယေသံ၊ အကြင်သူတို့ သည်။ ဇာလိကာပိ၊ ချုပ်ဖြင့်လည်းကောင်း။ စမ္ပကာပိ၊ လွှားကာဖြင့်လည်းကောင်း။ သမုဒ္ဒံ၊ သမုဒ္ဒရာကို။ တရိတုံ၊ ကူးမြောက်ခြင်းငှာ။ သက္ကောန္တိ၊ စွမ်းနိုင်ကုန်၏ ဟု ဆိုသည်။” - (ယင်း ကျမ်း၊ စာ-၂၉၇၊)

ဂင်္ဂါသုရဟူသော ဘွဲ့မည်သည် ရေကြောင်း၌ ကျွမ်းကျင်သော စစ်သူရဲကောင်းဟု အဓိပ္ပာယ် ရပါသည်။ သူရပုဒ်တွင် ရ-အက္ခရာကို ချေ၍ ဂင်္ဂါသု၊ ဂင်္ဂါသု၊ ကင်္ကေသုဟု မြန်မာတို့က ခေါ်ကြသည်။ မြန်မာတို့သည် ကင်္ကေသုဘွဲ့မည်ကိုသာ မဟုတ်။ အခြားသော ပါဠိဘာသာ ဘွဲ့များကိုလည်း ရ-အက္ခရာကို ချေ၍ ခေါ်ဆိုလေ့ ရှိကြသည်။ သီဟသူ၊ ဇေယျသူ၊ ရာဇသူ၊ နန္ဒ သူ စသည်တို့မှာ ရ-အက္ခရာ ချေ၍ ခေါ်ဆိုနေကြသော ဘွဲ့မည်များ ဖြစ်ပေသည်။

နရပတိစည်သူ မင်းတရားသည် သားတော်မင်းသားကို ကင်္ကေသု (ဂင်္ဂါသုရ) ဟူသော ဘွဲ့ဖြင့် ချီးမြှောက်ထားသောကြောင့် ရေတပ်ကို ကြီးကြပ်ရသော ရေတပ်ဗိုလ်ချုပ်တစ်ဦး ဖြစ်မည် ဟု ခန့်မှန်းရသည်။

ကင်္ကေသုဇနီး သူဌေးမကြီး

ကင်္ကေသုမင်းသားသည် နရပတိစည်သူမင်း လက်ထက်မှ စ၍ နားတောင်းမယား(နား တောင်းများ)၊ နရသိဃီဥစ္စနာ၊ ကျစွာမင်း အထိ မင်းလေးဆက်တိုင် အမှုတော်ကို ထမ်းရွက်ခဲ့သော မင်းသားကြီး ဖြစ်သည်။ သို့အလျောက် ဘုရင်များ၏ ချီးမြှောက်မှုကို များစွာ ခံယူရသည်။ ထိုမင်းများတွင် ကျစွာမင်းသည် အများဆုံး ချီးမြှောက်သူဟု ဆိုရပါမည်။ ကင်္ကေသုသည် ကျစွာမင်း၏ ခမည်းတော် နားတောင်းမယားမင်း၏ ညီတော်ဖြစ်၍ ကျစွာမင်း၏ ဘထွေးတော် လည်း ဖြစ်သည်။ ရာဇဝင်များတွင် ကင်္ကေသုသည် နားတောင်းမယားမင်း၏ နောင်တော်ဟု ဆိုထားသော်လည်း ကျောက်စာတွင် ညီတော်ဟု ပါရှိလေသည်။

ကျစွာမင်းသည် မိမိ နန်းတက်ပြီးနောက် ဘထွေးတော် ကင်္ကေသုအား မြေပယ် ၂၀၀၀- နှင့် အခြား ဥယျာဉ်စသည်ကို ပေး၍ ချီးမြှောက်ခဲ့လေသည်။

ကင်္ကေသုဇနီးမှာလည်း မိမိနှင့် သက်ဆိုင်သော မိမ္မေ ဖမ္မေ လယ်မြေ ကျေးကျွန်များကို ရရှိခဲ့သည်။ ကင်္ကေသု ဇနီးမောင်နှံတို့သည် အခါအခွင့် သင့်တိုင်းလည်း မြေယာ ကျေးကျွန်များကို ဝယ်ယူ စုဆောင်းခဲ့သည်။ ကျစွာမင်း လက်ထက်တွင် ကင်္ကေသုမောင်နှံတို့သည် ပုဂံပြည်၌ ထင်ရှားသော သူဌေးကြီး မောင်နှံ ဖြစ်နေကြပြီ။ ထိုအချိန်တွင် ကင်္ကေသု မောင်နှံတို့မှာ အသက်

အရွယ်လည်း ကြီးရင့်လာကြပြီဟု ဆိုနိုင်သည်။ နရပတိစည်သူ နန်းတက်သည်မှာ ၅၃၆-ခု ဖြစ်၍ ထိုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် မွေးဖွားသူ ဖြစ်ပါက ကျစွာမင်း လက်ထက်တွင် အသက် ၇၀-ဝန်းကျင် ရှိနေလေပြီ။

ကင်္ကေသုမောင်နှံတို့သည် အသက်အရွယ် ကြီးရင့်လာကြသော်လည်း တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး မေတ္တာ မပြယ် သံယောဇဉ်တွယ်ကြဆဲ။ ဆယ်ကျော်သက်အရွယ် ငယ်စဉ်ကလိုပင် ချစ်ခင် ကြင်နာကြမြဲ။ ဇနီးသည်ကဆိုလျှင် လင်သားဖြစ်သူအား အသက်နှင့်ထပ်တူ ကြည်ဖြူရသူ၊ မျက်စိ မျက်ဆန်သဖွယ် တွယ်တာရသူ ဖြစ်ပါသည်ဟု ကျောက်ထက်တွင် စာထွင်း၍ ချစ်ခြင်းသရုပ်ကို ဖော်ထုတ် ကြေညာခဲ့လေသည်။

ကင်္ကေသု ဇနီးမောင်နှံတို့ ဘဝသည် ကြောင့်ကြဖွယ် မရှိ၊ တောင့်တဖွယ် မသိ။ ဆင် မြင်း ကျွဲ နွား မြေယာ ဥယျာဉ် ကျေးကျွန် သင်းပင်းတို့နှင့် ပြည့်စုံ၏။ သို့ပါသော်လည်း သင်္ခါရ သဘာဝကို တော်လှန်ခြင်း မပြုနိုင်ကြ။ သင်္ခါရ ဘေးရန်ကို အံ့မတုနိုင်ကြ။ လင်သားဖြစ်သူ ကင်္ကေသုမင်းသားကြီးသည် သက္ကရာဇ် ၆၀၄-ခု၊ နတ်တော်လဆုတ် ၁၄-ရက် ကြာသပတေးနေ့တွင် ကွယ်လွန် အနိစ္စ ရောက်ရရှာလေသည်။

သင်္ခါရဘေး လွတ်ရေး အလှူတော်

ကင်္ကေသု ဇနီးသည် လင်သား မရှိတော့သဖြင့် အမွေစု များစွာကို ပိုင်ဆိုင်သော သူဌေးမကြီး ဖြစ်လာပြီ။ သို့ပါသော်လည်း ကင်္ကေသု ဇနီးသည် အမွေစု များစွာကို လက်ခံ၍ သံဝေဂဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်နေခဲ့သည်။ အမွေစုကို သိမ်းပိုက်၍ နှစ်ခြိုက်မှု မရှိတော့။ သေခြင်းတရား၏ သဘာဝကို တွေး၍ ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့်ခြင်း ပြင်းစွာ ဖြစ်ရ၏။

မိမိ အသက်တစ်မျှ ချစ်မြတ်နိုးရသော လင်သားသည် မိမိအား ပစ်ခွာ၍ သေဆုံးခဲ့လေ ပြီ။ ပိုင်ဆိုင်မှု မှန်သမျှမှာ တစ်နေ့တွင် ဆုံးရှုံးကြရမည်သာ ဖြစ်သည်။ မိမိ လင်သားသည် ဘာကိုမျှ မယူနိုင်ဘဲ လောကထဲမှ ထွက်ခွာသွားခဲ့ပြီ။ မိမိလည်း တစ်နေ့တွင် စွန့်ခွာသွားရလိမ့်မည်။ သို့ဖြစ် ၍ မိမိ အသက်ရှင်စဉ်ကပင် ဒါနမှုဖြင့် စွန့်လှူသွားတော့မည်။ ပိုင်ဆိုင်မှု များစွာကို ရတနာသုံးပါး၌ သိုမှီးထားခဲ့တော့မည်ဟု ဆုံးဖြတ်လိုက်လေသည်။

ကင်္ကေသု ဇနီးသည် ရက်များစွာ ဆိုင်းငံ့ခြင်း မပြုတော့။ ကင်္ကေသု ကွယ်လွန်ပြီးသည့် နောက် ပြာသိုလဆန်း သုံးရက်နေ့မှာပင် ပိုင်ဆိုင်မှု အလှူတော်ပွဲကို ပြုလုပ်လေတော့သည်။ အလှူတော်ပွဲ အကြောင်းနှင့် အလှူတော်ပစ္စည်းများ စာရင်းကို ကျောက်စာကြီးများဖြင့် မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။ ယင်းကျောက်စာကြီးများတွင် ကင်္ကေသု ဇနီး၏ ကုသိုလ်တော်များကို ဤသို့ တွေ့ရှိရပါသည်။

“ သကရစ် ၆၀၄-ခု ပိညုနှစ် နတ်တော်လဆုတ် ၁၄-ရက် သတင်း ကြာသပတေးနေ့ အတို့သခင်မင်း ကင်္ကေသု ပျံတော်မူ၏။ ပျံတော်မူပြီး၏။ ပြာသိုလဆန်း ၃ ရက် တနင်္ဂနွေနေ့ အား အတို့သခင် မင်းမယား ညောင်ရမ်းကြီး သမီးတည်း။ အတည်မဲ့သော တရားကို ထိတ် လန့်လတ်၍၊ မိမိလင် နတ်ရွာလားသော မင်းကိုလည်း မြတ်နိုးစွာသော ဖြစ်၍ ဘုရား တရား သင်္ဘော ရတနာ ၃ ပါးသောကို ရည်၍ အရပ်သုံးပါး သာသနာတည်အံ့ဟူ၍ အလှူ ရေချ၏။ ရပ် ၃ ပါးဟူသကား အတီတို့နည်း ဟူမူကား ဤငါ့သခင်မင်းနှင့် ငါနေသော အိမ်ရာ ကျောင်း ၁ ပါး၊ သခင်ကဿပ၏ တောကျောင်း ၁ ပါး၊ မင်းမိကြီး အိုထက်ပြည်သင် အိမ်ရာ ကျောင်း ၁ ပါး။ ”

ကင်္ကေသု ဇနီး သူဌေးမကြီးသည် လင်သားဖြစ်သူ ကင်္ကေသုနှင့် ကွယ်လွန်သူ မိဘနှစ်ပါး တို့အား ရည်စူး၍ အထက်ပါ ဌာနသုံးခုတို့၌ ဂူဘုရားများ တည်ထားသည်။ ကျောင်းတိုက်ကြီးများ

တည်ဆောက်သည်။ ယခုအခါ ကင်္ကေသုဇနီ၏ ကုသိုလ်တော် ကျောင်းအဆောက်အအုံများကို မတွေ့ရတော့ဘဲ ဂူဘုရားများကိုသာ တွေ့နိုင်ပါတော့သည်။ ကုသိုလ်ပြုရာ နေရာများမှာ အောက်ပါ ဌာနတို့ ဖြစ်သည်။

၁။ **ငါးမျက်နှာဘုရား။** ။ ညောင်ဦး-ပုဂံသွား ကားလမ်းအတိုင်း ဥပါလိသိမ်ကို လွန်၍ အနည်းငယ် လာသောအခါ ကားလမ်း၏ တောင်ဘက်တွင် ကပ်နေသော အုတ်တံတိုင်းအတွင်း မုခ်ငါးခုရှိသော ဂူဘုရား (၁၈၃၁/၁၁၂၉) သည် သခင် ကင်္ကေသုမင်းသားကြီးနှင့် ဇနီး ညောင်ရမ်းကြီးသမီးတို့ နေထိုင်ခဲ့သော အိမ်ရာတွင် တည်ဆောက်ထားသည့် အိမ်ရာ ကျောင်းဘုရား ဖြစ်သည်။ ထိုကျောင်းကို ပုဂံခေတ်က **‘ငါးမျက်နှာကျောင်း’** ဟု ကင်္ကေသုဇနီက ခေါ်ဆိုခဲ့လေသည်။

၂။ **တန်ဆောင်းဂူဘုရား။** ။ ညောင်ဦး-ပုဂံ ကားလမ်းအတိုင်း ဥပါလိသိမ်သို့ မရောက်မီ မြစ်စဉ်ခံဘုရားနှင့် ကျောင်းသို့ သွားသော လမ်းအတိုင်း အနောက်ဘက်သို့ သွားသော် တစ်ဖာလုံ ကျော်ကျော်တွင် ရှိသော တန်ဆောင်းဂူဘုရား (၂၀၅၉/၁၃၉၀) သည် မင်းမိကြီး အိုထက်ပြည်သင်၏ အိမ်ရာ၌ တည်ထားသော ဘုရား ဖြစ်သည်။ ကင်္ကေသုဇနီကျောက်စာတွင် **‘အိမ်ရာကျောင်း’** ဟု ရေးသားခဲ့သည်။

၃။ **တောကျောင်းဘုရား။** ။ မင်းနန်သူရွာ လေးထောင့်ကန်၏ အရှေ့မြောက်ဘက် ဂူဘုရားစုမှ ဂူဘုရား (၅၀၆/၂၉၀-က)သည် တောကျောင်းဘုန်းကြီး ကဿပ၏ နေရာ၌ တည်ထားသော ဘုရား ဖြစ်သည်။ ကင်္ကေသုဇနီက ထိုနေရာကို **‘တောကျောင်း’** ဟု ကမ္မည်းတပ် ရေးသားသည်။

ကုသိုလ်တော်အတွက် အာမခံချက်များ

ကင်္ကေသုဇနီ သူဌေးမကြီးသည် မိမိနေသော အိမ်ရာကိုပင် မချန်ဘဲ သာသနာတော်အတွက် ပေးလှူပူဇော်ခဲ့ပါ၏။ ဗုဒ္ဓရတနာကို ရည်ရွယ်လျက် ဂူဘုရားများကိုလည်းကောင်း၊ ဓမ္မရတနာကို ရည်ရွယ်လျက် ပိဋကတ်တော်များကိုလည်းကောင်း၊ သံဃာရတနာကို ရည်ရွယ်လျက် ကျောင်းတော်ကြီးများကိုလည်းကောင်း ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းခဲ့သည်။

သူဌေးမကြီးသည် မိမိ၏ ကုသိုလ်တော်များ အခွန်ရှည်စွာ တည်တံ့ရေး အတွက် မြေယာနှင့် ကျေးကျွန်များကို လှူဒါန်းထားခဲ့သည်။ မိမိမရှိသည့်နေ့က ကျောင်းများနှင့် ဂူဘုရားများကို ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းနိုင်ရန် ရည်ရွယ်လျက် ကုသိုလ်ပြုရာ ဌာနသုံးခုတို့၌ အာမခံစာရင်းများကို စနစ်ကျစွာ ရေးထိုးထားလေသည်။ ကျောက်စာများကို ဖတ်ရှုရာတွင် ကင်္ကေသုဇနီ၏ အာမခံကုသိုလ်တော်များကို ဤသို့ တွေ့ရသည်။

ကင်္ကေသုနှင့် ဇနီးတို့ နေထိုင်ရာ အိမ်ရာကျောင်း (ငါးမျက်နှာကျောင်း) အတွက် မြေယာ ၁၇၁၀- ပယ်ခွဲနှင့် တစ်စိတ် လှူဒါန်းထားပြီး ကျေးကျွန်ပေါင်း ၁၈၁-ယောက် ရှိသည်။

တောကျောင်းအတွက် မြေ ၆၁၇-ပယ်ခွဲ လှူဒါန်းထားပြီး ကျေးကျွန်လည်း အများအပြား လှူဒါန်းခဲ့သည်။

အိုထက်ပြည်သင် အိမ်ရာကျောင်းအတွက် မြေ ၅၁၁-ပယ်ခွဲ၊ ကသာမွန် တစ်စီး၊ ဆင်မနီ တစ်စီး၊ နွား ၁၀-ကောင်၊ ကျွဲ ၅-ကောင်၊ ဆိတ် ၁၀-ကောင်၊ လှေတစ်စင်းနှင့် ကျေးကျွန်များစွာကို လှူဒါန်းထားခဲ့သည်။

ကင်္ကေသုဇနီ လှူဒါန်းထားခဲ့သော မြေပယ်ပေါင်း ၂၈၀၀-ကျော်မျှ ရှိသည်။ တစ်ပယ်၏ အကျယ်အဝန်းကိုမူ တိကျစွာ ပြောနိုင်ရန် ခက်ခဲလှသည်။ ကျမ်းဂန်များကလည်း အဆိုအမျိုးမျိုး ရှိသည်။ တစ်မျက်နှာလျှင် ၁၂၅-တောင်ရှိသော မြေကွက်ကို တစ်ပယ်ဟု အများလက်ခံကြသည်။ အချို့စာဟောင်းများတွင် မျိုးလေးတင်း ကြဲလောက်သော မြေကွက်ကို တစ်ပယ်ဟု ဆိုသည်။ ဤအဆိုကို သာမန်အားဖြင့် လက်ခံမည်ဆိုလျှင် ကင်္ကေသုဇနီလှူခဲ့သော မြေများမှာ စပါးတင်း

ပေါင်း တစ်သောင်းတစ်ထောင်ကျော် ကြံရသည့် မြေပမာဏ ရှိလေသည်။

ကင်္ကေသုဇနီးသည် မိမိကုသိုလ်တော်များအတွက် မြေယာများဖြင့် အာမခံ၍ ထားရှိခဲ့သော်လည်း ယိုယွင်းပျက်စီးတတ်သော သင်္ခါရတရားတို့၏ သဘာဝအတိုင်း ရာစုနှစ်များ ကျောက်မြောက်လာသောအခါ ပျောက်ကွယ် ပျက်စီးကုန်ကြသည်။ ကုသိုလ်တော် ကျောင်းများလည်း မရှိတော့။ မြေယာများလည်း မသိနိုင်တော့။ သို့ရာတွင် ကင်္ကေသုဇနီး တည်ထားခဲ့သော ငါးမျက်နှာဘုရား၊ တန်ဆောင်းဂူဘုရားနှင့် တောကျောင်းဂူဘုရားတို့မှာမူ သင်္ခါရဒဏ်ကို အံ့တုလျက် ပုဂံမြေတွင် တည်ရှိနေကြသေး၏။ ပုဂံမြို့ဟောင်း ရွှေပြည်သို့ အလည်ရောက်သူတိုင်း ကင်္ကေသုဇနီး သူဌေးမကြီး၏ ကုသိုလ်တော် ဘုရားရှင်တို့ကို ဖူးမြင်နိုင်ကြလေသည်။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ရှေးဟောင်းမြန်မာကျောက်စာများ- ပထမတွဲနှင့် ဒုတိယတွဲ ၊
- ၂။ ပုဂံသုတေသနလမ်းညွှန် ၊
- ၃။ ဝေါဟာရလိနတ္ထဒီပနီကျမ်း ၊
- ၄။ မဟာရာဇဝင်ကြီး- ပထမတွဲ ၊
- ၅။ မှန်နန်းရာဇဝင်- ပထမတွဲ ၊
- ၆။ တွင်းသင်း မြန်မာရာဇဝင်သစ် ၊
- ၇။ အမေးတော်ဖြေကျမ်း ၊

(၁၉၉၆-ခု၊ စက်တင်ဘာလထုတ် ဓမ္မရတနာမဂ္ဂဇင်း- မှ)

ra[ɔ̃*]leDʒn;əm

ရာဇဝင် မပါသော မင်းတစ်ပါး

ပုဂံရာဇဝင်ကို ပြောလျှင် တုတ်ထမ်း ဓားထမ်း ပြောရသည်ဟု ရှေးလူကြီး သူမတို့ ပြောခဲ့ကြသည်။ ပုဂံရာဇဝင်မှာ အလွန်ရှုပ်ထွေးသဖြင့် အငြင်းပွားပြီး ရိုက်ပွဲ ခုတ်ပွဲများ ဖြစ်နိုင် သောကြောင့် ဤသို့ ဆိုရိုးစကားကို ပြောခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။

မှန်ပါသည်။ ပုဂံရာဇဝင်သည် တကယ်ပင် ရှုပ်ထွေးလှပါ၏။ ရာဇဝင်တစ်ကျမ်း တစ်ဖွဲ့၏ အရေးအသားကို ဖတ်ရှု၍ ပြောကြားနေလျှင် ပြဿနာ မရှိသေး။ ရာဇဝင် အချင်းချင်း နှိုင်းယှဉ် လေ့လာလျှင်မူ ပြဿနာ ဖြစ်ရတော့သည်။ တစ်ကျမ်းနှင့် တစ်ကျမ်း အဆိုအမိန့်ချင်း မတူကြတော့။ မူကွဲများကို နှိုင်းညှိကာ အဖြေမှန် ရှာရသော အလုပ်လည်း ပင်ပန်းလှသည်။

ခေတ်သစ် သုတေသီတို့သည် သမိုင်းဖြစ်ရပ်ကို ရာဇဝင်ကျမ်းများ၌သာ မဟုတ်။ ခေတ် ပြိုင် အမွေအနှစ်များကိုပါ လေ့လာလျက် အဖြေမှန်ကို ရှာဖွေကြပါသည်။ ကျောက်စာ မင်စာတို့ဖြင့် ချဉ်းကပ် ကြည့်ရှုကြသည်။ ထိုအခါ ကျောက်စာက တစ်မျိုး၊ မင်စာက တစ်သွယ်၊ ရာဇဝင်စကားက တစ်ဖုံဖြင့် မျိုးစုံအောင် ဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရှိကြရလေသည်။

ကျောက်စာဆိုသည်မှာလည်း သမိုင်းဖြစ်စဉ်ကို ဖော်ပြနေသော ကျမ်းဂန်များ မဟုတ်ပေ။ ကောက်သင်းကောက် ရှာဖွေမှ သမိုင်းအကြောင်းကို တစေ့တစောင်း သိရှိရသည်။ အတ္ထုပ္ပတ္တိဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်ကိုလည်း တစ်ကွက်တလေ တွေ့ရှိရ၏။ သို့ဖြစ်၍ များသောအားဖြင့် ကျောက်စာစကားကို အဓိကထားရသော်လည်း ရာဇဝင်အမှတ်အသားများကို ပယ်ရှား၍ မဖြစ် ပေ။ ရာဇဝင်နှင့် ကျောက်စာကို နှိုင်းညှိကာ ဝေဖန်သုံးသပ်ကြရလေသည်။

အချို့ အကြောင်းရပ်တို့သည် ကျောက်စာတွင် မပါ။ ရာဇဝင်တွင် ပါ၏။ အချို့ အကြောင်းရပ်တို့သည် ရာဇဝင်တွင် မပါ။ ကျောက်စာတွင် ပါ၏။ ပုဂံခေတ်အတွင်း အုပ်ချုပ်သွား ကြသော မင်းများအနက် နရသိဃိဥစ္စနာမင်းမှာလည်း ရာဇဝင်တွင် မပါ။ ကျောက်စာထဲ၌သာ တွေ့ရသော မင်းတစ်ပါး ဖြစ်လေသည်။

နရသိဃိဥစ္စနာ ပြဿနာ

ခေတ်သစ် သုတေသီတို့သည် သက္ကရာဇ် ၆၀၃-ခုနှစ်က ရေးထိုးသော မြောက်ဂူနီဘုရား ကျောက်စာကို အကိုးအကား ပြု၍ ပုဂံမင်းတစ်ပါးကို ဖော်ထုတ်ကြသည်။ ကျောက်စာကြီးကို ဂူနီဘုရားဒါယိကာမကြီး ဖြစ်သော မိဖုရားစောက စိုက်ထူခဲ့ခြင်း ဖြစ်၏။ ကျောက်စာ၏ အမည်ကို ရှေးဟောင်းမြန်မာကျောက်စာများ စာအုပ်ကြီးတွင် ‘ဖွားစော ခေါ် အမိဖုရားစောကျောက်စာ’ ဟု ကမ္မည်းတပ်ထားလေသည်။

မြန်မာရာဇဝင်တွင် ဖွားစောဟု ခေါ်သော မိဖုရားများစွာ ရှိနေသည်။ သို့ဖြစ်၍ သုတေသီတို့သည် ဖွားစောများကို ဝိသေသပြု၍ ခေါ်ဆိုနေကြရ၏။ ယခုဖွားစောကိုလည်း ‘ဂူနီဖွားစော’ ဟု အထူးပြု၍ ခေါ်ဆိုလိုက်ရပေသည်။

ဂူနီဖွားစော၏ ကျောက်စာကြီးတွင် “ သီရိတြိ ဘဝနာဒိတျ ပဝရ ဓမ္မရာဇာဓိရာဇာ ဒါနပတိ နရသိဃိဥစ္စနာ မည်သော တရားမင်း ” ဟု ရေးသား ပါရှိလေရာ မြန်မာရာဇဝင်များတွင် မပါဝင်သေးသော မင်းတစ်ပါး ဖြစ်နေပါသည်။ အဆိုပါ မင်းကို ခေတ်သစ် သုတေသီတို့က နားတောင်းများ (နားတောင်းမယား) မင်း၏ သားတော်တစ်ပါး ဖြစ်သည်ဟု ကောက်ချက်ချ၍

ဖော်ပြခဲ့ကြသည်။ နရသိဃီဥစ္စနာမင်းသည် နားတောင်းများမင်းနှင့် ကျစွာမင်းတို့ အကြားတွင် အုပ်ချုပ်သွားသော မင်းတစ်ပါး အဖြစ် ထည့်သွင်း ဖော်ပြခဲ့ကြ၏။ နန်းစံနှစ်ကို ခရစ်နှစ် ၁၂၃၀-၃၅ အတွင်းခန့်ဟုလည်း ဖော်ပြခဲ့ကြသည်။

ဤတွင် မြန်မာရာဇဝင်များကို အလေးထားသော ပညာရှင်တို့က မင်းသစ်တစ်ပါးနှင့် ပတ်သက်၍ လက်ခံလိုခြင်း မရှိကြပေ။ ဤအထဲတွင် ဒေါက်တာထင်အောင်သည် ရှေ့တန်းက ပါဝင်နေသူ ဖြစ်သည်။ ၎င်းရေးသော ‘ပုဂံမင်းများ’ ဆောင်ပါးတွင် အောက်ပါအတိုင်း ချေပရေးသား ထားလေသည်။

“နရသိဃီဥစ္စနာ။ ။ ရာဇဝင်များတွင် ဤဘုရင်၏ အကြောင်း မပါရှိချေ။ သို့သော် ကျောက်စာတစ်ခု (ပုံ ၂၀၀) တွင် နားတောင်းများမင်း၏ သားတော် အိမ်ရှေ့မင်း အဖြစ် ဖော်ပြ ပါရှိ၍ အခြားကျောက်စာတစ်ခု (ပုံ ၁၃၈) တွင်မူ မင်းအဖြစ် ဘွဲ့မည်ရည်နှင့်တကွ ပါရှိသည်။ သို့တစေလည်း ဤကျောက်စာနှစ်ခုစလုံး၌ ယင်း၏ နန်းစံကို ဖော်ပြ ထားခြင်း မရှိချေ။ ထို့ကြောင့် မင်းစဉ်စာရင်း အမှတ် (၁) တွင် ၁၂၃၁-၃၅၊ မင်းစဉ်စာရင်း အမှတ် (၂) တွင် ၁၂၃၀-၃၅ ဟု မစ္စတာလုစ်က ရမ်းဆ၍ ဖော်ပြခဲ့ပေသည်။ နရသိဃီဥစ္စနာဟူသော ဘုရင် ရှိခဲ့သည်ဟု မိမိထင်ကြောင်း (ရှိခဲ့ပါလျှင်လည်း) ဤမင်း ထီးမွေ နန်းမွေ ဆက်ခံမှုနှင့် ပတ်သက်၍ အငြင်းပွားဖွယ်ရာ ရှိကြောင်း၊ သို့တည်းမဟုတ် တရားဝင် အသိအမှတ် ပြုခဲ့ဟန် မတူကြောင်း၊ ထို့ကြောင့်သာလျှင် ရာဇဝင်များ၌ မဖော်ပြဘဲထားခြင်း ဖြစ်သည်ဟု မိမိ ယုံကြည်ကြောင်း၊ ဇာတာတော်ပုံ ရာဇဝင်တွင် ထိုမင်းကို မဖော်ပြဘဲ ထားသည်မှာလည်း ထူးခြားသည်ဟု ထင်မိကြောင်း စသဖြင့် ကွယ်လွန်သူ ဦးဖိုးလတ်က ကျွန်ုပ်အား ပြောပြဖူး သည်။ ပါမောက္ခ ဦးအေးမောင်နှင့် ဒေါ်မြမူတို့ကမူ နရသိဃီဥစ္စနာမင်းသည် ရှိတော့ ရှိမည်။ သို့သော် ခဏသာ နန်းစံခဲ့ခြင်း ဖြစ်မည်ဟူ၍ ထင်မြင်မိကြောင်း ကျွန်ုပ်အား ပြောပြခဲ့ သည်။ ” (ပုဂံမပျက်မီက မြန်မာ့သမိုင်း၊ စာ-၁၉၀)

အထက်ပါ ချေပချက်ကို ကြည့်လျှင် နရသိဃီဥစ္စနာမင်း ရှိနေသည်ကိုမူ လက်ခံကြပါ သည်။ နန်းစံနှစ်နှင့် ပတ်သက်၍ကား အငြင်းပွားဖွယ် ရှိနေပါသည်။ ခေတ်သစ် သုတေသီတို့ ခန့်မှန်းချက်မှာ အတည်ဟုတ်ချင်မှ ဟုတ်ပါမည်။ မည်သို့ရှိစေ မင်းသစ်တစ်ပါး ရှိနေသည်ကိုမူ လက်ခံရပါတော့မည်။ ထိုမင်းသည် မည်မျှပင် တိုတောင်းစွာ နန်းစံရစေကာမူ မင်းစဉ်စာရင်းတွင် ထည့်သွင်းရမည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ ကုန်းဘောင်ခေတ်တွင် ၇-ရက်မျှ မင်းလုပ်သွားသော ဖောင်းကားစား မောင်မောင်ကိုပင် မင်းဆက်ထဲ၌ ထည့်သွင်းခဲ့ကြသည် မဟုတ်လော။

ဂူနီဖွားစောနှင့် ပုဂံနန်းတွင်းရေး

နရသိဃီဥစ္စနာဘုရင်၏ အကြောင်းကို တင်ပြနေရခြင်းမှာ ဂူနီဖွားစောနှင့် တိုက်ရိုက် ပတ်သက်နေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ ဂူနီဖွားစောခေါ် မိဖုရားစောမှာ နရသိဃီဥစ္စနာ ဘုရင်၏ မဟေသီ မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

မြန်မာရာဇဝင်များနှင့် ကျောက်စာများကို အဖန်ဖန် သုံးသပ်၍ အထပ်ထပ်လေ့လာ သောအခါ ဂူနီဖွားစော လက်ထက်တွင် နန်းတွင်းရေး ရှုပ်ထွေးနေသည့် လက္ခဏာများကို တွေ့ ရှိရသည်။ နားတောင်းများမင်း မရှိသည့်နောက် ပုဂံနန်းတွင်းဝယ် အုပ်စုကြီးနှစ်ခု ကွဲနေသည်ဟု ကောက်ချက်ချနိုင်သည်။ ဤနှစ်စုမှာ နရသိဃီဥစ္စနာအုပ်စုနှင့် ကျစွာအုပ်စုတို့ ဖြစ်ပေသည်။

ဤအုပ်စုကြီး နှစ်ခု၏ နောက်ကြောင်းကို ပြန်ပြောင်း လေ့လာရပါဦးမည်။ နရသိဃီ ဥစ္စနာနှင့် ကျစွာတို့သည် မိဖုရားခေါင်ကြီးမှ မွေးဖွားသော သားတော်များ မဟုတ်ကြ။ နားတောင်း များမင်း၏ မိဖုရားခေါင်ကြီးတွင် **သိန်ပတေနှင့် တရားမွန်**ဟူ၍ သားတော်နှစ်ပါးကို ဖွားမြင်ခဲ့၏။

သိန်ပတေ့ကို အကြီးဖြစ်၍ နန်းလျာအဖြစ် ရည်ရွယ်ခဲ့သော်လည်း မင်းသားဘဝမှာပင် ကွယ်လွန် သွားခဲ့၏။ ထို့ကြောင့် သားတော်အငယ် တရားမွန်ကို အိမ်ရှေ့အရာပေး၍ နန်းလျာထားခဲ့သည်။ ထိုသားတော်သည်လည်း ခမည်းတော် လက်ထက်မှာပင် ကွယ်လွန်သွားပြန်လေသည်။

နာတောင်များမင်းသည် အင်းအားရှိသော သားတော်ကြီးများ ကွယ်လွန်သွားကြသော ကြောင့် နန်းလျာအမွေအတွက် အခက်ကြုံသွားရသည်။ သို့ရာတွင် နန်းလျာတစ်ဦးကို မဖြစ်မနေ ထားရမည် ဖြစ်ရာ နရသိင်္ဃဥစ္စနာကို အိမ်ရှေ့ပေးခဲ့ရသည်။ ဤသို့ ပေးခဲ့သည်ကို ကျစွာအုပ်စုက ကျေနပ်ဟန် မတူပေ။ နရသိင်္ဃဥစ္စနာနှင့် ညီတော် ကျစွာတို့သည် မိဖုရားခေါင်ကြီးက မွေးမြင်သော သားတော်များ မဟုတ်ကြသဖြင့် ဂုဏ်ရည်တူချင်း ဖြစ်နေကြသည်။ သို့သော်လည်း နရသိင်္ဃဥစ္စနာ က အကြီးဖြစ်နေသောကြောင့် ထီးနန်းအမွေဆက်ခံရန် အိမ်ရှေ့ပေးခဲ့ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

နားတောင်းများမင်း မရှိသည့် နောက်တွင် နရသိင်္ဃဥစ္စနာက ပုဂံထီးနန်းအမွေကို ဆက်ခံရသည်။ ဤတွင် အားပြိုင်နေသော ကျစွာအုပ်စုက ခေါင်းထောင်လာသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ထိုအခါတွင် နန်းတွင်းရေး အရှုပ်အထွေးများ ဖြစ်ပေါ်လာတော့သည်။ ဤနန်းတွင်းရေး ပြဿနာ များ ပြေလည်စေရန်အတွက် ညီအစ်ကို အုပ်စုနှစ်ခုတို့ တစ်လှည့်စီ မင်းလုပ်အုပ်ချုပ်သွားရန် သဘောတူညီ ကြရသည့် အခြေအနေကို တွေ့ရှိရသည်။ ဤသို့ သုံးသပ်ရသည်မှာ တရုတ်ပြေးမင်း အထိ မင်း ၄-ဆက် အုပ်ချုပ်မှုကို ထောက်၍ ယူဆခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ဤမင်းလေးဆက် ပြဿနာကို အကြောင်း တိုက်ဆုံမှ ရေးသားပါဦးမည်။ နရသိင်္ဃဥစ္စနာမှ တရုတ်ပြေးမင်းအထိ မင်းလေးဆက်၊ သို့မဟုတ် ငါးဆက်တို့၏ မျိုးနွယ်များမှာလည်း အလွန်ရှုပ်ထွေးသော ပြဿနာများ ဖြစ်လေသည်။

ဖွားစောမိဖုရား အင်အားကိုယူ

နရသိင်္ဃဥစ္စနာမင်းသည် မိမိနန်းတက်ချိန်ဝယ် အိမ်တော်ပါမိဖုရားကို ဘိသိက်ခံမိဖုရား ကြီးအဖြစ် တင်မြှောက်ခြင်း မပြုပေ။ ခမည်းတော်၏ မိဖုရားခေါင်ကြီးကိုပင် ဆက်လက်၍ မဟေသီမိဖုရားကြီး တင်မြှောက်ခဲ့ရသည်ဟု ဆိုနိုင်၏။ မိဖုရားကြီးသည် ခမည်းတော်လက်ထက် ကပင် မိဖုရားကြီး ဖြစ်ခဲ့သောကြောင့် နန်းတွင်း အသိုင်းအဝိုင်းက ရိုသေ လေးစားခြင်း ခံရသူ ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ခမည်းတော်၏ မိဖုရားစောကိုပင် ဆက်လက်တင်မြှောက်ခြင်းဖြင့် နရသိင်္ဃ ဥစ္စနာ၏ အင်အားစုမှာ တောင့်တင်းခိုင်မာသော အုပ်စု ဖြစ်လာနိုင်ပေသည်။

နရသိင်္ဃဥစ္စနာသည် အခြေအနေအရ မိဖုရားစော (ဂူနီဖွားစော) ကို မိဖုရားကြီး တင်မြှောက်ခဲ့ရသော်လည်း အသက်အရွယ်အားဖြင့် ကွာခြားလှမည် ဖြစ်ပါသည်။ ပုဂံခေတ် မင်းအချို့သည် နန်းတွင်းရေး အခြေအနေကို ထိန်းသိမ်းနိုင်ရန် အတွက် အင်အားရှိသော မိဖုရားဟောင်းကြီးများကို ဆက်လက်တင်မြှောက်ရသည့် သာဓကများ ရှိပေသည်။

မိဖုရားဖွားစောသည် အခြေအနေအရ နရသိင်္ဃဥစ္စနာ၏ မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်နေခဲ့သော်လည်း နန်းတွင်းအသိုင်းအဝိုင်းကမူ သားတော်ကြီးနှစ်ပါး၊ အိမ်ရှေ့မင်းသားတို့၏ အမိ ဖွားစောဟုသာ ခေါ်ဆိုကြဟန်တူ၏။ ဖွားစောကိုယ်တိုင်ကလည်း မိမိကိုယ်ကို ကွယ်လွန်ခဲ့သော သားတော်ကြီးနှစ်ပါးကို အမွမ်းတင်၍ သားများမိခင်ဟူသော ဂုဏ်ပုဒ်ကို ခံယူလိုခဲ့သည်။ ဖွားစော၏ ကျောက်စာထဲတွင် “ နရသိင်္ဃဥစ္စနာမည်သော မင်း၏ ပယ်မယားကြီး သိင်္ဃပတိနှင့် တရဖျာ မိဖွား အမိဖုရားစောသည် ” ဟု ရေးထိုးထားလေသည်။

ဤနေရာ၌ မိဖုရား ဖွားစော၏ သားတော်များကို ကျောက်စာတွင် သိင်္ဃပတိနှင့် တရဖျာဟု ရေးထိုးထားသည်။ ရာဇဝင်ကျမ်းတို့ကမူ သိန်ပတေ့နှင့် တရားမွန်ဟု ရေးသားသည်။ သိန်ပတေ့ဆိုသည်မှာ သိင်္ဃပတိကိုပင် အရပ်ခေါ်ဖြင့် ခေါ်ဆို ရေးသားထားခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

တရားမွန်မှာလည်း တရားဖျားကိုပင် ပြောင်းလဲ ခေါ်ဝေါ်ခြင်းဟု ယူဆရသည်။ ဤမင်းသားနှစ်ပါး လုံးမှာ နားတောင်းများမင်းနှင့် မွေးဖွားခဲ့သော သားတော်များ ဖြစ်၍ နားတောင်းများမင်း လက်ထက်မှာပင် အိမ်ရှေ့မင်းသား ဘဝဖြင့် ကွယ်လွန်ခဲ့ကြသူများ ဖြစ်ပေသည်။

မိဖုရားဖွားစောတွင် အစောလတ်ခေါ်သော သမီးတော်တစ်ပါး ရှိသေးသည်ဟု ကျောက်စာသုတေသီတို့က ဆိုသည်။ ဤသို့ ဖော်ထုတ်ခြင်းမှာ သက္ကရာဇ် ၆၂၃-ခုနှစ်တွင် ရေး ထိုးသော အစောလတ်မောင်နံကျောက်စာ၌ “ သီရိတြိ ဘဝနာဒိတျ ပဝရ မဇ္ဈရာဇာ မည်သော မင်းကြီးသား အိမ်ရှေ့မင်း နရသိဗ်ဥစ္စနာ သမီး အစောလတ် ” ဟူသော စကားကို ထောက်၍ ဆိုကြဟန်တူပေသည်။

အထက်ပါ ကျောက်စာစကားတွင် အစောလတ်မင်းသမီးသည် နရသိဗ်ဥစ္စနာ၏ သမီးဟုသာ ဆိုလိုသည်။ မိဖုရား ဖွားစော၏ သမီး မဟုတ်ပေ။ နရသိဗ်ဥစ္စနာမင်း အိမ်ရှေ့မင်း သားဘဝက မွေးဖွားသော သမီးတော်ဟု ဆိုနိုင်၏။ ထိုအချိန်တွင် ဖွားစောမှာ နရသိဗ်ဥစ္စနာ၏ မိဖုရားပင် မဖြစ်သေး။ သို့ဖြစ်၍ အစောလတ်မှာ အခြား အိမ်တော်ပါ မိဖုရားမှ မွေးဖွားသူသာ ဖြစ်ပေသည်။

မိဖုရား ဖွားစောသည် နရသိဗ်ဥစ္စနာ၏ မိဖုရား ဖြစ်ချိန်တွင် သားသမီးမွေးဖွားနိုင်ခြင်း မရှိတော့ပါချေ။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် နားတောင်းများနှင့် မွေးမြင်သော သားတော်ကြီးများ သည်ပင် ခမည်းတော်လက်ထက်ကတည်းက အိမ်ရှေ့စံဘဝဖြင့် ကွယ်လွန်ခဲ့ကြရာ နရသိဗ်ဥစ္စနာ ၏ မိဖုရား ဖြစ်ချိန်တွင် အရွယ်လွန်ခဲ့ပြီ ဖြစ်ပါသတည်း။

ဖွားစော၏ မျိုးရိုးနောက်ခံ

မိဖုရားကြီး ဖွားစော၏ မျိုးရိုးနောက်ခံကို ပြန်လှန် လေ့လာသောအခါ ရာဇဝင်များတွင် အများအားဖြင့် ရေးဆိုမှု တူညီကြပေသည်။ သို့ရာတွင် နာမည်အခေါ်အဝေါ်များ ကွဲလွဲနေသည်ကို တွေ့ကြရသည်။

မဟာရာဇဝင်ကြီးတွင် “ ရွှေဂူဒါယကာ သမက်တော် ဂင်္ဂီသုမြေး ဘွားကြီးအမည်ခံသော တောင်ပြင်သည် ” ဟု ဆိုသည်။

မှန်နန်းရာဇဝင်တွင် “ ရေဂူဒါယကာ သမက်တော် သိခံသူသား ဥတ္တရသူသမီး ဘွားတော်ကြီးဟူသော တောင်ပြင်သည် ” ဟု ဆိုသည်။

တွင်းသင်း မြန်မာရာဇဝင်သစ်တွင် “ ရွှေဂူဒါယကာ သမက်တော် ကင်္ဂီသုကြီးသား ဥတ္တရသူသမီး ဘွားတော်ကြီး ဟူသော အိမ်နိမ့်ပါ တောင်ပြင်သည် ” ဟု ဆိုသည်။

ရာဇဝံသဇာလိနီကျမ်းတွင် “ ရွှေဂူဒါယကာ သမက်တော် သိခံသူသား ဥတ္တရသူ၊ သမီး ဘွားတော်ကြီးဟူသော တောင်ပြင်သည် ” ဟု ဆိုသည်။

မှန်ရှည်တပ် ဆွေတော်စဉ်တွင် “ ရွှေဂူဒါယကာ သမက် သိခံသူ၊ ၎င်းသား ဥတ္တရသူသမီး ငယ်မည် ဘွားတော်ကြီး ” ဟု ဆိုသည်။

အထက်ပါ ရာဇဝင်စကားတို့ကို ကြည့်၍ ဖွားစော၏ ငယ်မည်ကို ‘ဘွားတော်ကြီး’ ဟု ခေါ်ကြောင်း သိရပေသည်။ ခမည်းတော်၏ အမည်ကိုမူ ဥတ္တရသူ၊ ဥတ္တသူဟု နှစ်မျိုးဖြစ်နေ သည်။ ဥတ္တရသူဘွဲ့သာလျှင် အမှန်ဖြစ်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်သင့်ပေသည်။ ဘွဲ့မည် အပြည့်အစုံမှာ ‘ဥတ္တရသူရ’ ဖြစ်သည်။ မြတ်သော သူရဲကောင်းဟု အဓိပ္ပာယ်ရပါသည်။

ဘိုးတော်၏ ဘွဲ့ကိုမူ ဂင်္ဂီသူ၊ ကင်္ဂီသူ၊ သိခံသူ၊ သိခံသူ ၄-မျိုး ဖြစ်နေ၏။ ထိုတွင် သိခံသူဘွဲ့သာလျှင် အနီးစပ်ဆုံး ဖြစ်သည်။ သိခံသူကို ပုဂံခေတ်က သိဗ်သူဟု ခေါ်သည်။ ဘွဲ့ မည်အပြည့်အစုံမှာ ‘သိဗ်သူရ’ (သီဟသူရ) ဖြစ်သည်။ ထိုဘွဲ့မည်ကို ပုဂံခေတ်က ‘သိဗ်သူရ’

ဟု ခေါ်ဆို ရေးသားလေသည်။

သိင်္ဃသုရ် အမတ်ကြီးသည် ရွှေဂူဒါယကာ အလောင်းစည်သူ၏ သမက် ဖြစ်သည်။ သိင်္ဃသုရ်အမတ်သည် သမီးတော်ရင်းနှင့် လက်ဆက်ရသော သမက် မဟုတ်ပေ။ အလောင်းစည်သူမင်း တောင်ပြင်သည် မိဖုရားကြီး၏ ညီမမှာ လင်လေးယောက် ရှိသည်။ လင်တစ်ယောက်ကို သမီးတစ်ယောက် မွေးသည်။ လင်သေဖန် များသဖြင့် အလောင်းစည်သူမင်းက ခင်ဦး အမည်ဖြင့် မိဖုရားမြှောက်ထား၏။ လင်လတ်နှင့် မွေးသော ‘အိမ်တော်သည်’ မှာ သိင်္ဃသုရ်အမတ်ကြီး၏ မယားဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် သိင်္ဃသုရ်မှာ အလောင်းစည်သူမင်း၏ မယားပါသမက်သာ ဖြစ်ပေသည်။

အဘိုးကုသိုလ် မြေးကုသိုလ်များ

ဖွားစော၏ အဘိုးဖြစ်သူ သိင်္ဃသုရ်အမတ်ကြီးသည် သက္ကရာဇ် ၅၅၂-ခုနှစ်တွင် ဓမ္မရုံကြီးဘုရား တောင်ဘက် ပေ ၃၀၀-ခန့် အကွာ၌ ဂူဘုရားကြီး တစ်ဆူကို တည်ထားသည်။ ကျောင်းတော်ကြီးကိုလည်း တည်ဆောက်သည်။ အမတ်ကြီးသည် ဂူဘုရားနှင့် ကျောင်းနေသံဃာတို့အတွက် လယ်မြေ ပယ် ၂၀၀-နှင့် ကျေးကျွန် ၁၀၀-တိတိကို လှူဒါန်းခဲ့သည်။

သိင်္ဃသုရ် အမတ်ကြီးသည် မိမိ၏ ကုသိုလ်တော် မှတ်တမ်းကို ကျောက်စာဖြင့် စိုက်ထူထားခဲ့သည်။ သိင်္ဃသုရ်အမတ်ကြီး၏ ကျောက်စာတွင် သုတေသီတို့ အတွက် အဖိုးမဖြတ်နိုင်သော ဝေါဟာရတစ်ခုကို တွေ့ရှိရသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ‘မြန်မာ’ ဟူသော ဝေါဟာရကို ထိုကျောက်စာကြီးတွင် အစဦးဆုံး တွေ့ရှိရခြင်းပင်တည်း။

မိဖုရားခေါင်ကြီး နှစ်ဆက်ဖြစ်ခဲ့သူ ဖွားစောသည် အသက်အရွယ် ကြီးရင့်လာသောအခါ ဘိုးတော် သိင်္ဃသုရ်အမတ်ကြီး၏ ကုသိုလ်တော်အနီး မြောက်ဘက်တွင် ဂူဘုရားကြီး တစ်ဆူကို တည်ထားတော်မူသည်။ ဂူဘုရားကြီး အနီးတွင် ဓမ္မသာလာကို တည်ဆောက်သည်။ စာသင်ကျောင်း ၁၀-ကျောင်း ပါဝင်သော ကျောင်းတိုက်ကို တည်ထောင်သည်။ သက္ကရာဇ် ၆၀၃-ခု၊ ကဆုန်လပြည့် ဗုဒ္ဓဟူးနေ့တွင် ကုသိုလ်တော် အဝဝကို ရေစက်သွန်းချ၍ လှူဒါန်းခဲ့လေသည်။

ဂူဘုရားကြီးအတွက် လယ်မြေ ပယ် ၂၆၀၊ နွားကောင်ရေ ၁၀၀၊ ဥယျာဉ်နှစ်ခုနှင့် ကျေးကျွန်ပေါင်း ၁၇၈-ယောက်ကို လှူဒါန်းသည်။ ထို့ပြင် ဘုရား၏ ပရိဘောဂများကိုလည်း စာရင်းပြု၍ လှူဒါန်းထားသည်။

ကျောင်းတိုက်အတွက်လည်း လယ်မြေ ပယ် ၃၀၀၊ ကျေးကျွန် ၁၇၄-ယောက်နှင့် ကျောင်းသုံး ပရိဘောဂများကို လှူဒါန်းခဲ့သည်။

ဖွားစောသည် မိမိလှူဒါန်းထားသော ကောင်းမှုတော်တို့ကို ကျောက်စာ ရေးထိုး၍ စိုက်ထူထားခဲ့၏။ ယင်းကျောက်စာကြီးကို ရှေးဟောင်းမြန်မာကျောက်စာများ၊ ဒုတိယတွဲ၊ စာ-၂၄ တွင် ဖတ်ရှုနိုင်ကြပေသည်။

အထက်ပါ ကုသိုလ်များမှာ ဂူဘုရားကြီးနှင့် ကျောင်းတိုက်အတွက် လှူဒါန်းထားသော ဒါနပစ္စည်းများ ဖြစ်သည်။ ထိုနှစ် တန်ခူးလဆန်း ၇- ရက်နေ့ကလည်း မင်းဆရာ အစလမတိကို မုတ်တံပက်ဆွယ်မည်သော လယ်မြေ ၁၀၀-နှင့် နွား ၁၀-ကောင်ကို လှူဒါန်းကြောင်း အခြားကျောက်စာတစ်ခုတွင် ဖတ်ရသေးသည်။

ဖွားစောသည် မိမိလှူဒါန်းသော ကုသိုလ်တော်ပစ္စည်းများကို ကျောင်းထိုင်မထေရ်အား လွှဲအပ်ထားခဲ့သည်။ ကျောက်စာထဲတွင်-

“ ဤ ငါလှူသော ကူ ကျောင်း၏ ကျွန် လယ် နွား ဥယျာန် ခပင်းသကား ထေရ်သခင်လျှင် ဆင်ခြင်စေသတေး။ ကူ ကျောင်း ဓမ္မသာ ပျက်သော်လေ ပြုစေသတေး။ ” ဟု မှာခဲ့၏။

ယခုအခါ ဖွားစော၏ ဘိုးတော်သိင်္ဃံသူရ်၏ ဂူဘုရားကြီးမှာ တောင်ဘက်က ရှိနေသောကြောင့် ‘**တောင်ဂူနီ**’ ဟု ခေါ်နေကြသည်။

မိဖုရားကြီး ဖွားစော၏ နှစ်ထပ်ဂူဘုရားကြီးမှာ မြောက်ဘက်တွင် တည်ရှိသောကြောင့် ‘**မြောက်ဂူနီ**’ ဟု ခေါ်တွင်ကြသည်။ ဂူနီဘုရားကြီးမှာ ရှေ့ဘက်အဆောင်နှင့် ဗုဒ္ဓရုပ်ပွားတော် ကိန်းဝပ်သော အတွင်းဆောင်များ ပါရှိ၏။ အပေါ်ထပ်သို့ လှေကားကြီးများဖြင့် တက်ရောက်နိုင်ပြီး အပေါ်တွင် သီးခြားအဆောင် တည်ဆောက်ထားလေသည်။

မိဖုရားကြီး ဖွားစောသည် အထက်ပါ ဂူနီဘုရားကြီးနှင့် ဂူနီကျောင်းတိုက်တို့ကို တည်ဆောက်ခဲ့သော ဒါယိကာမကြီး ဖြစ်သောကြောင့် ‘**ဂူနီဖွားစော**’ ဟု ကမ္မည်းတပ်၍ ခေါ်ဆိုထားလေသည်။

ယခုအချိန်တွင် ဂူနီကျောင်းတိုက်ကြီးမှာ ပျက်စီး ပျောက်ကွယ်ခဲ့ပြီ ဖြစ်သော်လည်း ဂူနီဘုရားကြီးကိုမူ ပြည်သူတို့ ကြည်ဖြူစွာ ဖူးမြင်နိုင်ကြကုန်သေး၏။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ရှေးဟောင်းမြန်မာကျောက်စာများ- ပထမတွဲ၊ ဒုတိယတွဲ၊ တတိယတွဲ၊
- ၂။ အသစ်မြင်ဗမာသမိုင်း ၊
- ၃။ ပုဂံမပျက်မီက မြန်မာ့သမိုင်း ၊
- ၄။ ပုဂံသုတေသနလမ်းညွှန် ၊
- ၅။ မှန်ရှည်တပ် ဆွေတော်စဉ် ၊
- ၆။ မဟာရာဇဝင်ကြီး - ပထမတွဲ ၊
- ၇။ မှန်နန်းရာဇဝင်- ပထမတွဲ ၊
- ၈။ တွင်းသင်း မြန်မာရာဇဝင်သစ် ၊
- ၉။ ရာဇဝံသဇာလိနီကျမ်း ၊
- ၁၀။ ပုဂံခေတ် ဖွားစောများ (စာတမ်း) ၊
(ငွေရတုသဘင်စာတမ်းစု)

(၁၉၉၆-ခု၊ အောက်တိုဘာလထုတ် ဓမ္မရတနာမဂ္ဂဇင်း- မှ)

Buddhist; Buddhist; Buddhist;

ပဟေဠိဆန်သော ဝေါဟာရအများ

ကြံသိုင်း၊ ကြံမဖတ် စသော ဘွဲ့မည်များသည် ပုဂံခေတ်၌ မှည့်ခေါ်လေ့ ရှိသော ဘွဲ့မည်များ ဖြစ်သည်။ ပုဂံခေတ်တွင် မင်းစိုးရာဇာတို့၏ ဘွဲ့မည်များကို အများအားဖြင့် ပါဠိဘာသာ၊ သက္ကတဘာသာတို့ဖြင့် မှည့်ခေါ်လေ့ ရှိကြသည်။ ထိုဘွဲ့အမည်များကို မြန်မာတို့က ပါဠိ၊ သက္ကတအသံတို့ဖြင့် မခေါ်ကြဘဲ ရပ်သံ၊ ရွာသံ၊ မြန်မာသံတို့ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ ကျောက်စာများ ရေးသားရာတွင်လည်း ရပ်သံ၊ ရွာသံတို့ဖြင့်ပင် ရေးသွင်းထားကြရာ မူလအသံများ ပျောက်ကွယ်နေ၏။ ထိုရပ်သံ ရွာသံကိုပင် နှောင်းခေတ် သုတေသီတို့က အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုကြရ လေသည်။

မြန်မာ့ကျောက်စာ နယ်ပယ်တွင် ‘**ဇေယသွတ်**’ ခေါ်သော နာမည်ကြီး ကျောက်စာ တစ်ချပ် ရှိသည်။ ယင်းကျောက်စာကို ကုန်းဘောင်ခေတ်ကပင် ‘**ဇေယပွတ်ကျောက်စာ**’ ဟု မှားယွင်း ဖတ်ရှုခဲ့ကြ၏။ ဤအမှားကိုပင် ဝေါဟာရ ရင်းမြစ်ကို ရှာဖွေသူတို့က ဇေယပွတ်ဆိုသည်မှာ ဇေယပဝတ္တတိမှ ဆင်းသက်လာသည်ဟု ဖော်ပြခဲ့ကြသည်။

တစ်ဖန် ယင်းကျောက်စာကို ရှေးဟောင်းသုတေသနဝန်ထောက် ဦးမိုးကေက ထပ်မံ လေ့လာပြန်ရာ ‘ဇေယပွတ်’ မဟုတ်ဘဲ ‘ဇေယသွတ်’ ဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ ဇေယသွတ် သာလျှင် အမှန်ဖြစ်ကြောင်း အခိုင်အမာ တင်ပြခဲ့၏။ ထိုအခါ ဇေယသွတ်မှာဇေယသောတ္ထိပုဒ် ရင်း ဖြစ်သည်ဟု ပြင်ဆင် ဖော်ပြကြပြန်သည်။ ယင်းဖွင့်ဆိုချက်မှာလည်း မှန်လှပြီဟု မဆိုထိုက်ပေ။ ပုဂံခေတ်တွင် နရပတိစည်သူမင်းနှင့် ဝေလုဝတီ (ဝေဠုဝတီ) တို့၏ သားတော်ကို ဇေယသူရ ဟု တွေ့ရ၏။ ဇေယသွတ်ကျောက်စာမှာလည်း ထိုမင်းသား၏ ကျောက်စာပင် ဖြစ်ရာ **ဇေယသူရ**ကို အရပ်အခေါ်ဖြင့် **ဇေယသွတ်**ဟု ခေါ်ဆို ရေးသားခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါမည်။

ပုဂံခေတ် ကျောက်စာအချို့တွင် ဂုဏ်အမတ်၏ ဘွဲ့မည်ကို ‘**ကနန်တတ်**’ ဟု အရပ် အခေါ်ဖြင့် ရေးသားထားကြသည်။ ထိုအခေါ်ကို ကြည့်၍ ကနန်တတ်ဆိုသည်မှာ ဂဏန်းတတ်သော ဂဏကအမတ်မျိုး ဖြစ်ပါသည်ဟု မှားယွင်းစွာ အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ကြပြန်သည်။

ထို့အတူ ပုဂံကျောက်စာ ရေးသားချက်များမှ စာတတ်၊ မူရ၊ မြက်ရ စသော ဝေါဟာရ များကို ပညာရှင်ကြီးများပင် မှားယွင်းစွာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ခဲ့ကြဖူးသည်။

ပုဂံခေတ်ကျောက်စာများကို လေ့လာရာတွင် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရန် ခက်ခဲသော ပဟေဠိဆန်သည့် ဝေါဟာရများကို တွေ့ရှိနေရပါသေးသည်။

ကြံသိုင်းဝေါဟာရ လေ့လာချက်

ကြံသိုင်းဝေါဟာရမှာလည်း ဤကဲ့သို့ အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုရန် ခက်ခဲသော ပဟေဠိဝေါဟာရ တစ်ခု ဖြစ်နေခဲ့လေသည်။ ဝေါဟာရများ၏ လျှို့ဝှက်ချက်ကို ဖော်ထုတ် ရေးသားခဲ့သော မဟာဇေယသင်္ခယာဘွဲ့ခံ လှေသင်းအတွင်းဝန်သည် ကြံသိုင်းဝေါဟာရနှင့် ပတ်သက်၍ “ကြံသိုင်းမှာ အလုံးစုံမျိုးကို ပတ်သိုင်း ကြံစည်တတ်သော မျိုးမတ်” (ဝေါဟာရ လိနတ္ထဒီပနီ၊ စာ-၃၆၈)ဟု သာမန်မျှသာ ဖွင့်ပြထားပါသည်။ ဝေါဟာရ၏ ရင်းမြစ်ကို မစိစစ်ခဲ့ချေ။

အထက်ပါ ဖွင့်ဆိုချက်နှင့် ပတ်သက်၍ ဝေါဟာရဗေဒ သုတေသီ မြန်မာပညာရှိ ဦးဖိုးလတ်က လက်မခံဘဲ ပယ်မြစ်ခဲ့ပေသည်။ ကြံသိုင်းဝေါဟာရနှင့် ပတ်သက်၍ သူ၏ မြန်မာ

ဝေါဟာရအဖွင့်ကျမ်း (ပထမတွဲ)၊ စာမျက်နှာ ၁၂၁-တွင် ဤသို့ ဖွင့်ပြထားလေသည်။

“ကြံသိုင်းနှင့် ကြံမဘတ် (ကြမ္မဘတ်)တို့၏ ပုဒ်ရင်း အပြည့်အစုံမှာ ဝိကြမသိုင်၊ ဝါ- (ဝိကြမကို ပိကြိဟု မြန်မာတို့က ပြောင်းလဲ ရေးချေရကား) ဝိကြမသိုင်၊ ပိကြိသိုင်နှင့် ဝိကြမဘတ်၊ ဝါ- (ဝိကြရမဘတ်) ပိကြိဘတ်တို့ ဖြစ်သင့်သည်ဟု ယူဆရာ၏။ ဝိကြမသိုင်တွင် သိုင်ပုဒ်မှာ သံသကြိုဋ္ဌ၊ ပါဠိဘာသာတို့တွင် စစ်တပ်ဟော သေနာပုဒ်ပျက် ဖြစ်လေသည်။ ဤအချက်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ မွန်ဘာသာတွင် ပါဠိဘာသာဖြင့် သေနကဟု ရေးခေါ်သော အမတ်အမည်ကို ‘သိုန်’ ဟု ရေးခေါ်သည်ကို ထောက်ရာ၏။ ထိုပုဒ်ကိုပင် နောက်နှောင်း မြန်မာဘာသာ၌ သိန်း (သိန်းအမတ်၊ သိန်း၊ ဒေဝိန်း၊ ကာမိန်း၊ ပကုသ်၊ မင်းမဟော် ခေါင်ကချုပ်။) ဟု ရေးသား ခေါ်ဆိုသည်။ ထို့ကြောင့် ကြံသိုင်း၏ ပုဒ်ရင်း အပြည့်အစုံမှာ သံသကြိုဋ္ဌဘာသာအားဖြင့် ‘ဝိကြမသေနာ’ ဖြစ်၍ အနက်မှာ “ အလွန်ရဲရင့်သော စစ်သူကြီး၊ သူရဲကောင်း အာဇာနည်စစ်သူကြီး ” ဟူ၏။ သင်ကြီဘွဲ့အမည်တွင် သံသကြိုဋ္ဌဘာသာ သင်္ကြမ်၊ သင်္ကြမပုဒ်မှာ စစ်ဟောသာ ဖြစ်သော်လည်း ပတိ- အကြီးအကဲဟူသော အနက်ကို ထည့်သွင်းကာ စစ်သူကြီးဟု မြန်မာပြန်ဆိုသကဲ့သို့ ဤတွင်လည်း သေနာ၏ အနက် စစ်တပ်ဟောသာ ဖြစ်သော်လည်း ပတိအနက်ကိုပါ ထည့်သွင်းကာ စစ်သူကြီးဟု ပြန်ဆိုလိုက်လေသည်။ ဝိကြမသေနာ ဟူသော အမည် အခေါ်အဝေါ် သံသကြိုဋ္ဌဘာသာတွင် ရှိကြောင်း ဆာ မိုနီယာ- မိုနီယာဝီလျံ၏ သံသကြိုဋ္ဌ အဘိဓာန် ဝိကြမပုဒ်တွင် ဖော်ပြလျက် ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ကြံသိုင်သည် မြန်မာဝေါဟာရစစ် မဟုတ်ဘဲ သံသကြိုဋ္ဌဘာသာ ဝိကြမသေနာပုဒ် ပျက်ဖြစ်သဖြင့် “ သိုင်းဝိုင်း ကြံစည်တတ်သူ ” ဟု အနက်မပေါ်ထွက်။ “ သူရဲကောင်း အာဇာနည် စစ်သူကြီး ” ဟုသာ ပေါ်ထွက်ကြောင်း ကောင်းစွာ မှတ်သားရာ၏။ ”

ကြံသိုင်းဆိုသော ဘွဲ့မည်သည် ပုဂံကျောက်စာများတွင် ‘ကြံသိုင်’ ဟု ဝိသဇ္ဇနီ မပါဘဲ ရှိပေသည်။ မြန်မာရာဇဝင်ကြီးများတွင် ‘ကြံသိုင်း’ ဟု ဝိသဇ္ဇနီဖြင့် ရေးသားခေါ်ဆိုခဲ့ရာမှ တွင်ကျယ်နေသော အမည် ဖြစ်ပေသည်။

ပုဂံခေတ် ကြံသိုင်းများ

ပုဂံခေတ်အတွင်း ကြံသိုင်းဘွဲ့မည်ဖြင့် ထင်ရှားသော အမတ်ကြီး နှစ်ဦးကို တွေ့ရသည်။ တစ်ဦးမှာ ထီးလိုင်ရှင် ကျန်စစ်သားမင်း လက်ထက်တွင် ထင်ရှားသော အမတ်ကြီး ဖြစ်သည်။ ထိုကြံသိုင်းအမတ်ကြီးသည် ပဋိက္ကရာဇ်မင်းသားနှင့် သမီးတော် ရွှေအိမ်သည်တို့ ဇာတ်လမ်းတွင် ပါဝင်ပတ်သက်နေသော အမတ်ကြီး ဖြစ်သည်။

ကျန်စစ်သားမင်းကြီးသည် သမီးတော် ရွှေအိမ်သည်ကို ချစ်မြတ်နိုးတော်မူသဖြင့် တစ်ပင်တိုင် နန်းဖြင့် ထားတော်မူသည်။ ပဋိက္ကရာဇ်မင်းသားသည် ရွှေအိမ်သည်၏ သတင်းကို ကြားသဖြင့် ပတ္တမြားမျက်ရှင် (ပြဒါးရှင်လုံးဟုလည်းဆို) ကို ငုံ့၍ ကောင်းကင်ခရီးမှ ပုဂံပြည်သို့ လာခဲ့သည် ဆို၏။ ပုဂံပြည်သို့ ရောက်လာသောအခါ ကြံသိုင်းအမတ်အား လက်ဆောင်ငွေ ၁၀-တင်း ပေး၍ ရွှေအိမ်သည်နှင့် နီးစပ်နိုင်ရန် ဖန်တီးသည်။ ထိုနောက် ရွှေအိမ်သည်နှင့် ပဋိက္ကရာဇ်မင်းသားတို့ ရည်ငံသွားကြသည်ဟု ဆိုသည်။

ထိုအကြောင်းကို ကျန်စစ်သားမင်းကြီး ကြားသိလျှင် မှူးမတ်တို့ကို ခေါ်၍ “ ငါ့ သမီးတော်ကို ပဋိက္ကရာဇ်မင်းသားနှင့် စုံဖက်တော်မူလျှင် သင့်မည်လား၊ အနော်ရထာမင်း၏ မြေးတော် စောယွန်းနှင့် စုံဖက်ရန် သင့်မည်လား၊ ” ဟု မေးသည်။

ထိုအခါ မှူးမတ်တို့က “ သမီးတော်ကို တိုင်းတစ်ပါးသား ပဋိက္ကရာဇ်မင်းသားနှင့် စုံဖက်တော်မူလျှင် အနွယ်တော်လည်း ကုလားအနွယ် ဖြစ်ပါတော့မည်၊ နိုင်ငံတော်လည်း ကုလားနိုင်ငံ

ဖြစ်ပါတော့မည်၊ စုံဖက်ရန် မသင့်ပါ။ ” ဟု လျှောက်တင်ကြ၏။

ထို့ကြောင့် ကျန်စစ်သားမင်းသည် သမီးတော်အား စောယွန်း (စောယွမ်း) နှင့် လက်ထပ် ထိမ်းမြား ပေးလိုက်လေသည်။ ရွှေအိမ်သည်မှ မြန်မာရာဇဝင်တွင် ထင်ရှားသော မဏိစည်သူခေါ် အလောင်းစည်သူ (စည်သူ-၁) ကို ဖွားမြင်ခဲ့ပေသည်။

ထိုဇာတ်လမ်းတွင် ပါဝင်သော ကြံသိုင်းကို ပထမကြံသိုင်းဟု ခေါ်ရပါမည်။ ပထမကြံသိုင်းကြီး အကြောင်းကို ရာဇဝင်စာမျက်နှာများတွင် ဤမျှသာ တွေ့ရှိရ၏။ ဘုရားသမိုင်းများကို လေ့လာရာတွင် စစ်ကိုင်းတောင်ရိုး ထုံးဖိုရွာဘေး တောင်ပေါ်ရှိ နံကိုင်းဘုရားကို ကြံသိုင်းအမတ်ကြီး တည်ထားခဲ့သည်ဟု သိရသည်။ စစ်ကိုင်းမြို့ ဘုရားသမိုင်း သံပေါက်တွင် “ ရှင်ပင် နံကိုင်း၊ ပုဂံတိုင်း၊ ကြံသိုင်းအမတ်ပင်။ ” ဟု မှတ်တမ်းပြု ထားကြသည်။ စာဆိုတော် ညောင်ပင်သာ ဦးပုညကလည်း ဘုရားသမိုင်းကို ရှစ်ဆယ်ပေါ်တေးထပ်ဖြင့် ရေးမှတ်ထားလေသည်။

ရှင်ပင်နံကိုင်း သမိုင်းတေးထပ်

ဧရာဝတီ ခွေကာဝိုင်းတယ်
ဇေယျာရွှေတိုင်း ကျက်သရေ ၊
ခြောက်ရောင်ရွန်းလို့ ထွန်းလင်းဝေသည်
ကိုးပရမေ ဓာတ်မွေကိန်း ။
တင့်ထူး မြင့်ဖြူ လဲ့လဲ့နီသည်
ဣန္ဒနီလို ထက်ဝန်းညိုမြစိမ်း ။
နံကိုင်း ပဗ္ဗတ သေလာပေါ်မှာ
တေဇာလွမ်းကျော် ငါးမာရ်ငြိမ်း ၊
ဖူးမြင်ကြသူ လူခပ်သိမ်းတို့
ညွတ်တိမ်းကြည်လှ သဒ္ဒါရွှင် ။
သက္ကရာဇ် လေးရာ နှစ်ဆယ်မောက်တယ်
ခြောက်သွယ်ရောင်တောက် ဘွဲ့တော် ရန်အောင်မြင်။
ငါးကျိပ်နှင့် ငါး ဖြူရိပ်ဆင်တယ်
ပေါက္ကံပြည်တွင် ရိမဒ်တိုင်းက
ကြံသိုင်းအမတ် မဆွတည်လာ
တန်ခိုးထွန်းလှုံဖြာ။
ဝါခေါင်မာသ လကွယ်မှာမူ
ပွဲတော်အခါ စည်လွန်းပါလှလေး။ ။

ရှင်ပင်နံကိုင်းဘုရားကြီးကို ပင်းယခေတ်အတွင်း စစ်ကိုင်းကို မင်းပြုသော တရာဇာများကြီး၏ အထိန်းတော်သား သံပျင်သီဟသူ အမတ်ကြီးက တိုချဲ့ မွမ်းမံလျက် မြေယာများ လှူဒါန်းကြောင်းသက္ကရာဇ် ၆၉၅-ခုထိုး နံကိုင်းဘုရားကျောက်စာတွင် တွေ့ရှိရသည်။ ထို့နောက် အင်းဝဘုရင် သတိုးမင်းခေါင်က ထပ်မံပြုပြင်ပြန်သည်။

ထို့ပြင် စစ်ကိုင်းတောင်ရိုး သောတာပန်ရွာ တောင်ဘက်ရှိ ချမ်းသားကြီးနှင့် ချမ်းသာရစေတီတော် နှစ်ဆူတို့ကိုလည်း ကြံသိုင်းအမတ်ကြီးပင် တည်ထားခဲ့သည်ဟု အမှတ်အသားရှိလေသည်။

ကြံသိုင်းကြီးသမီး စည်သူမြေ

ဒုတိယကြံသိုင်းကြီးကား နရပတိစည်သူမင်း၏ သားဖြစ်ပါသည်ဟု အသစ်မြင်ဗမာ သမိုင်း (စာ-၁၀၁) တွင် ဆိုပါသည်။ အထောက်အထားကိုမူ ဖော်ပြခြင်း မပြုပေ။ ကြံသိုင်းကြီး သမီးကျောက်စာတွင် “ အဖိုးကြီး စည်သူ ” ဟု ဖော်ပြထားသဖြင့် ကြံသိုင်း၏ ဖခင်မှာ စည်သူမင်း ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် မိခင်ဘက်မှ တော်စပ်သော အဘိုးလည်း ဖြစ်နိုင်သဖြင့် ယတိပြတ် မပြောနိုင်ချေ။ မည်သို့ရှိစေ ကြံသိုင်းကြီး သမီးမှာမူ နရပတိစည်သူမင်း၏ မြေး တစ် ယောက်ဖြစ်သည်မှာ သေချာနေပေပြီ။

ကြံသိုင်းကြီး သမီး၏ ဘဝကို သိနိုင်ရန် ခက်ခဲသကဲ့သို့ နာမည်ကိုလည်း ရှာဖွေရန် မလွယ်ကူလှပါ။ ထို့ကြောင့် ကျောက်စာလာ စကားအတိုင်း ‘ ကြံသိုင်းကြီးသမီး ’ ဟုသာ ခေါ်ဆိုကြရပါသည်။ ကြံသိုင်းကြီး သမီး၏ ဘဝကို ရာဇဝင်စာမျက်နှာများတွင် မတွေ့ရဘဲ ကျောက်စာထဲ၌သာ တွေ့ရှိရ၏။ ကျောက်စာများကို လေ့လာရာတွင် ကြံသိုင်းကြီး သမီး၏ ဘဝကို တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း သိရ၏။ ရှေးဟောင်းကျောက်စာများတွင် ကြံသိုင်းကြီး သမီးနှင့် ဆက်သွယ် ယှက်နွယ်နေသော ကျောက်စာ ၄-ခုမျှ ရှိသည်။

- ၁။ သက္ကရာဇ် ၅၇၂-ခုထိုး ကြံသိုင်းမယားကျောက်စာ ၊
  - ၂။ သက္ကရာဇ် ၅၈၁-ခုထိုး သမန္တသူမယားကျောက်စာ ၊
  - ၃။ သက္ကရာဇ် ၅၈၅-ခုထိုး ကြံသိုင်းကြီး သမီးကျောက်စာ ၊
  - ၄။ သက္ကရာဇ် ၅၉၁-ခုထိုး ကြံသိုင်းသမီး သမန္တသူမယားကျောက်စာ ၊
- တို့ ဖြစ်ပါသည်။

ကျောက်စာထဲက ဘဝဖြစ်စဉ်

သမီးကြံသိုင်းသည် အဖကြံသိုင်းအမတ်နှင့် ဇနီးတို့မှ ဖွားမြင်သူ ဖြစ်၏။ နရပတိစည် သူမင်း၏ မြေးတော်လည်း ဖြစ်သည်။ အရွယ်ရောက်သောအခါ သမန္တသူ (သမန္တသူရ) ဘွဲ့ခံ အမတ်နှင့် အိမ်ထောင်ကျသည်။ သမန္တသူနှင့် ကြံသိုင်းကြီး သမီးတို့မှာ သားသမီး ဖွေးဖွားခြင်း မရှိပေ။ ထို့ကြောင့်ပင် သမန္တသူအမတ်သည် အခြားအိမ်ထောင်သည် တစ်ယောက်ကို ယူခဲ့ဟန်တူပါသည်။ ကျောက်စာများတွင် သမန္တသူ၏ မယားနှစ်ယောက် ရှိသည့် အဓိပ္ပာယ်ကို တွေ့ရှိရသည်။

ပုဂံခေတ်တွင် များမတ်အချို့သည် မယားနှစ်ယောက် အပြိုင်ထားလေ့ ရှိသည်ကို တွေ့သိ ရသည်။ ရာဇဝင်များတွင် သုဘရာဇ် (သုလဖရစ်) အမတ်သည် နရပတိစည်သူမင်း မောင်းမ နှစ်ယောက်ကို မယားပြုထားကြောင်း တွေ့ရ၏။

သက္ကရာဇ် ၆၄၀-ခုထိုး ကျောက်စာတစ်ခုတွင်လည်း စတုရင်္ဂမိဇယ်အမတ်သည် ဦးရင် သမီးနှင့် ကြံမဖတ်သမီးတို့ကို မယားပြု၍ ယူထားပြီး လင်မယားသုံးယောက် ကောင်းမှုပြုကြောင်း တွေ့ရသည်။

သမန္တသူအမတ်သည်လည်း ကြံသိုင်းကြီး သမီးအပြင် အခြားမယားတစ်ဦး ရှိနေသည်ဟု ၅၈၁-ခုထိုး သမန္တသူမယားကျောက်စာအရ ကောက်ချက်ချရ၏။ ကြံသိုင်းကြီး သမီးနှင့် အခြား မယားတစ်ယောက်တို့သည် တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး သင့်မြတ်ဟန် မတူပေ။ အခြားမယားသည် သက္က ရာဇ် ၅၈၁-ခုတွင် သခင်ဝိနည်းမိရ်ကျောင်း၌ ကောင်းမှုများ ပြုခဲ့သည်။ ၎င်းတို့၏ ကုသိုလ်တော် ကျောက်စာများတွင် ထူးခြားချက်ကို တွေ့ရ၏။ ဤသည်မှာ လင်ယောက်ျား၏ ဆန္ဒမပါဘဲ မိမိတို့ ကိုယ်ပိုင်ဆန္ဒဖြင့် ကုသိုလ်ပြုကြခြင်း ဖြစ်၏။ ပုဂံခေတ်တွင် ကုသိုလ်ကောင်းမှု ပြုလုပ်ကြရာ၌ လင်ယောက်ျား ရှိလျှင် နှစ်ဦးသဘောတူ မောင်နှံညီ၍ ပြုလုပ်လေ့ ရှိပါသည်။ သမန္တသူ၏ မယား

ကျောက်စာတို့တွင်မူ သမန္တသူ အသက်ထင်ရှား ရှိနေပါလျက် မိမိတို့ ဆန္ဒဖြင့် ပြုလုပ်ကြရာ အိမ်ထောင်ရေးပြဿနာ မပြေလည်မှုကို ဖော်ပြနေပါသည်။

ကြံသိုင်းသမီး၏ ကုသိုလ်တော်များ

ပုဂံကျောက်စာများတွင် ကြံသိုင်းကြီး၏ မယားနှင့် သမီး၏ ကုသိုလ်တော်များကို တွေ့ရပါသည်။ ကြံသိုင်းမယားသည် သက္ကရာဇ် ၅၇၂-ခုနှစ်တွင် ရတနာသုံးပါးကို ရည်ရွယ်လျက် လယ်မြေနှင့် ကျေးကျွန်များကို လှူဒါန်းခဲ့သည်။ ထိုအခါ သမီးဖြစ်သော ကြံသိုင်းကြီး သမီးသည်လည်း မိခင်နှင့်အတူ ကုသိုလ်တော်များ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ အဘိုးစည်သူ၏ ဘုရားသုံးဆူ တွင် ဝူကြီးသုံးခု တည်ဆောက်သည်။ ဉာဏ်တော် ငါးတောင်ရှိသော တင်ပျဉ်ခွေဆင်းတုတော်ကြီး ထုလုပ်၍ ရွှေအပြည့် ချသည်။

ကြံသိုင်းကြီး သမီးသည် မိမိ ပြုလုပ်သော ကုသိုလ်တော်များအတွက် မြေယာများနှင့် ကျေးကျွန်များ လှူဒါန်းခဲ့သည်။ ကြံသိုင်းကြီး သမီးဘဝသည် သား သမီးလည်း မထွန်းကားသဖြင့် အထီးကျန် ဆန်လွန်းလှသည်။ မိမိမှာ ရှိနေသည့် မြေယာနှင့် ကျေးကျွန်များမှာ အသုံးမဝင်လှပေ။ ထို့ကြောင့်ပင် ကျေးကျွန်များကို မိမိကိုယ်စား ဘုရားကိုသာ လုပ်ကျွေးကြပါစေဟု ဆန္ဒပြု၍ လှူဒါန်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ကျောက်စာထဲတွင် ကြံသိုင်းကြီးသမီးက-

“ဖုန်သည် ကြံသိုင်းကြီး သမီး သမန္တသူမယား ငါ့သားလည်း မရှိ၊ ငါ့မွေးစားတန်သူ လည်း မရှိ၊ မရှိရကား မြတ်စွာသော ဘုရားသခင်လျှင် ငါ့ကိုယ်စား ကြည့်ရစ်စေသော်၊ ” ဟု မှာထားခဲ့ပါသည်။

ကြံသိုင်းကြီး သမီးသည် မိမိပြုသော ကုသိုလ်အစုစုအတွက် သစ္စာလေးပါးကို သိသော ဗောဓိဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံရပါစေဟု တောင်းဆို ပြုထားသည်။ ဆုတောင်းစကားကို ပါဠိဘာသာ ကဗျာဗန္ဓုဖြင့် ဖွဲ့ဆိုထား၏။ ကျောက်စာနှစ်ချပ်လုံးမှာပင် ဤကဗျာဖြင့် ထပ်ကာ ဆုတောင်းခဲ့သည်။ ဤဆုတောင်းစကားဖြင့် ဆောင်းပါးကို နိဂုံးကမ္ပတ် အဆုံးသတ်လိုက်ပါ၏။

“ ဤ ငါလှူရသော အကျိုးအာနုဘော်ကား -
ပဉ္စမောစ မေ ဟောန္တု ၊ ဇာတိ ဇာတိ ပုနပျုန် ။
သစ္စံ ဓမ္မော မိတိ စာဂေါ ၊ ဗောဓိစိတ္တဉ္စ ပဉ္စမံ ။ ။
ဖြစ်လေရာသည်ကား ဤတရား ငါးပါးနှင့် ပြည့်စုံသည့် ငါ ဖြစ်လို၏။ ။ ”

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ရှေးဟောင်းမြန်မာကျောက်စာများ- ပထမတွဲ နှင့် တတိယတွဲ ၊
- ၂။ မြန်မာရာဇဝင်သံခိပ်ကျမ်း ။
- ၃။ မြန်မာစကားအဖွင့်ကျမ်း- ပထမတွဲ ၊
- ၄။ ဝေါဟာရလိနတ္ထဒီပနီ ၊
- ၅။ စစ်ကိုင်း သာသနာဝင် ၊
- ၆။ ပုဂံခေတ် မြင်ကွင်းကျယ် ၊
- ၇။ အသစ်မြင်ဗမာသမိုင်း ၊
- ၈။ ပုဂံသုတေသနလမ်းညွှန် ၊
- ၉။ မြန်မာနိုင်ငံတစ်ခွင် ဘုရားသမိုင်းပေါင်းချုပ် ၊

(၁၉၉၆-ခု၊ နိုဝင်ဘာလထုတ်၊ ဓမ္မရတနာမဂ္ဂဇင်း- မှ)

*KPB;SifocifG;apn

ကျောက်စာထဲက သခင်ဖွားစော

သခင်ဖွားစောသည် မြန်မာရာဇဝင် စာမျက်နှာများတွင် ပါဝင်ခြင်း မရှိသော အမျိုးသမီးကြီး ဖြစ်သည်။ မြန်မာရာဇဝင်ကျမ်းများတွင် နရသီဟပတေ့မင်း၏ မိဖုရားဖြစ်သော ဖွားစောတစ်ဦးကိုသာ စာတင်နိုင်ခဲ့ကြ၏။ ထိုဖွားစော အကြောင်းမှာလည်း ကျောက်စာတို့ဖြင့် တိုက်ညှိသောအခါ ကိုက်ညီခြင်း မရှိပေ။

ပုဂံခေတ် နောက်ပိုင်းတွင် ဖွားစောဆိုသော အမည်များ ခေတ်စားခဲ့ရာ ဖွားစော အများအပြား ရှိနေပေသည်။ ခေတ်သစ် သုတေသီတို့သည် ကျောက်စာများကို လေ့လာလျက် ဖွားစောများစွာကို ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့၏။ ထိုအခါ ဖွားစောချင်း ထွေးယှက်မှု မရှိစေရန် အထူးပြု ဝေါဟာရများဖြင့် ခေါ်ဆို ရေးသားကြရ၏။

ယခု ဖွားစောကိုမူ သုတေသီတို့က ‘**မင်းဝိုင်းဖွားစော**’ ဟု သတ်မှတ်ခေါ်ဆိုကြ၏။ ဖွားစောသည် မင်းဝိုင်းအစုတွင် ကုသိုလ်ကောင်းမှု များစွာကို ပြုစု တည်ထားခဲ့၏။ မင်းဝိုင်းကျောင်းတိုက်ကြီး အတွင်းတွင် ကုသိုလ်တော်မှတ်တမ်း ကျောက်စာကြီးကို စိုက်ထူထား သည်။ ထိုကျောက်စာကြီးကို ကြည့်၍ ဖွားစော၏ ဘဝကို ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့သည်။ ကျောက်စာရှိရာ၊ ကုသိုလ်ပြုရာ မင်းဝိုင်းကျောင်းတိုက်ကြီးကို အစွဲပြု၍ မင်းဝိုင်းဖွားစောဟု ခေါ်ဆိုခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ထိုကျောင်းတိုက်ကြီးမှာ ဖွားစောတည်ဆောက်ပြီးကာလက မင်းဝိုင်းအစု၊ မင်းဝိုင်းကျောင်းတိုက်ဟု မခေါ်ခဲ့ပါ။ သက္ကရာဇ် ၆၁၉-ခုထိုး ကျောက်စာတစ်ခုတွင် ‘ဖွားစော ကျောင်း’ ဟု ခေါ်ဆို ရေးထိုးထား၏။ ပုဂံခေတ်က ဖွားစောကျောင်းဟု ခေါ်တွင်နေကြောင်း သိရှိရသည်။

ဖွားစော ရေးထိုးသော ကျောက်စာကြီးတွင် ဖွားစော၏ အမည်ကို ‘**သခင်ဖွားစော**’ ဟု လည်းကောင်း၊ ‘**မြတ်စွာသခင်ဖွားစော**’ ဟုလည်းကောင်း၊ ‘**မြတ်စွာအသခင်ဖွားစော**’ ဟုလည်းကောင်း ခေါ်ဆို ရေးသားထားပါသည်။ ပုဂံခေတ်က ယခုဖွားစောကို သခင်ဖွားစောဟု ခေါ်တွင်နေကြောင်း သိရှိရပါသည်။

ပုဂံခေတ်တွင် သခင်ဟု အခေါ်ခံရသူများမှာ ရဟန်းတော်ကြီးများ၊ အုပ်ချုပ်သူ မင်းများနှင့် ဂုဏ်ကြီးသူများ ဖြစ်ကြ၏။ ဖွားစောကိုလည်း သခင်ဟု ခေါ်ခဲ့ရာ ဂုဏ်ကြီးမှုကို ဖော်ပြနေပါသည်။ ကျောက်စာရေးထိုးချိန်တွင် ဖွားစောမှာ အရွယ်လည်း ကြီးရင့်ပြီ ဖြစ်၍ မထေရ်ကြီးများကို ခေါ်သကဲ့သို့ မြတ်စွာသခင်ဟုပင် ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ကြသည်။ သို့ဖြစ်၍ ပုဂံခေတ် အခေါ် အဝေါ်အတိုင်း ‘**ဂုဏ်ကြီးရှင် သခင်ဖွားစော**’ ဟု ခေါ်ဆိုလိုက်ပါ၏။

ဖွားစောမျိုးနွယ် သိမှတ်ဖွယ်

သခင်ဖွားစောမှာ ကျောက်စာထဲက တွေ့ရှိရသောကြောင့် သူမ၏ ဘဝအကြောင်းကို လည်း ကျောက်စာထဲ၌ပင် ရှာဖွေရသည်။ ကျောက်စာများတွင် သခင်ဖွားစော ဘဝကို ပြည့်စုံစွာ မတွေ့ရပေ။ သိရှိရသမျှမှာလည်း သံသယ ဖြစ်ဖွယ်များ ရှိနေပြန်ပါသည်။ သို့တစေ ကျောက်စာ နှင့် ရာဇဝင်များကို ဆက်စပ် လေ့လာသောအခါ သခင်ဖွားစော၏ မျိုးရိုးကိုမူ ခိုင်မာသလောက် သိရှိရပါသည်။

ခမည်းတော် မျိုးရိုး။ ။ ကင်္ကေသုဇနီးကျောက်စာများကို လေ့လာရာတွင် သခင်ဖွားစော၏ ခမည်းတော် မျိုးရိုးကို သိရှိရ၏။ ကျောက်စာများတွင်-

“ အမိဖုရှာစဝ်ဖ သုလာဖိရစ်မှ လာသော ပြည်ကွန် ”

“ အမိပုရှာ ဥဆောက်ပန်မောင် မင်မတ် သုလာဖိရစ်။ ”

ဟု ရေးထိုးထားသည်။ သခင်ဖွားစော၏ ဖခင်မှာ နရပတိစည်သူမင်းကြီး၏ မိဖုရား ဦးဆောက်ပန်းမောင် မင်းအမတ် သုလာဖိရစ်ဟု သိရပါသည်။ သုလာဖိရစ်ကို ရာဇဝင်ကျမ်းများတွင် ‘ သုဘရာဇ် ’ ဟု ရေးပါသည်။

ဖခင်သုလာဖိရစ်၏ မျိုးနွယ်နှင့် ပတ်သက်၍ ကင်္ကေသုဇနီးကျောက်စာများကို ဆက်လက် လေ့လာသောအခါ ဤသို့ တွေ့ရှိရသည်။

စောတုန်ဆိုသော အမျိုးသမီးကြီးမှ အမည်မသိ အစ်မကြီး တစ်ယောက်၊ ညီမချစ်မိမိယသင်နှင့် ချစ်မရဲသင်ဟု သမီး သုံးယောက် မွေးသည်။ ညီမနှစ်ယောက်တို့မှာ ရွှေဂူဒါယကာ အလောင်းစည်သူ (စည်သူ ၁)၏ မောင်းမများ ဖြစ်သည်။

အမည်မသိ အစ်မကြီးမှ အိုထက်ပြည်သင်၊ ဦးဆောက်ပန်း၊ မောင်- သုလာဖိရစ်၊ ညီ- အနန္တသုလာဖိရစ် ဟု သားသမီးလေးယောက် မွေးသည်။ ထိုလေးယောက်တွင် သုလာဖိရစ်သည် သခင်ဖွားစော၏ ဖခင် ဖြစ်လေသည်။

မယ်တော်မျိုးရိုး။ ။ သခင်ဖွားစော၏ မယ်တော်ဘက်ကလည်း မျိုးရိုး သေးငယ်သူ မဟုတ်ပါ။ ကျောက်စာတွင် “ သုလာဖိရစ်မိယား ကျောင်းတော်သည် မြေး ” ဟု တွေ့ရှိရာ သခင်ဖွားစော၏ မိခင်မှာ ကျောင်းတော်သည်၏ မြေးဖြစ်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။

ကျောက်စာပေးသော သက်သေဖြင့် မြန်မာရာဇဝင်များကို ဆက်လက် လေ့လာရာတွင် သခင်ဖွားစော၏ အမိမျိုးရိုးကို ဤသို့ ဆက်စပ်သိရှိရ၏။

အလောင်းစည်သူ ရွှေဂူဒါယကာ မင်းကြီးသည် တောင်ပြင်သည် မိဖုရားကြီး၏ ညီမတော်ကို ခင်ဦး အမည်ဖြင့် မိဖုရားမြှောက်ရာ သမီး ကျောင်းတော်သည်နှင့် ချစ်ဦးတို့ကို မွေးဖွားသည်။

သမီး ကျောင်းတော်သည်မှ မင်းအောင်မြတ်၊ မင်းလတ်၊ မင်းစောထွေးဟူ၍ သမီးတော် သုံးပါးကို မွေးမြင်သည်။ သမီးတော်ကြီး မင်းအောင်မြတ်ကို မင်းယဉ်နရသိခံနှင့် ဘိုးတော် အလောင်းစည်သူက လက်ထပ်ပေးသည်။

မင်းယဉ်နရသိခံ နန်းတက်သောအခါ မင်းအောင်မြတ်မှာ တောင်ပြင်သည် မိဖုရား ခေါင်ကြီး ဖြစ်လာသည်။ မင်းအောင်မြတ်နှင့် မင်းယဉ်နရသိခံတို့မှ သမီးတော် စောပြည့်ချမ်းသာကို မွေးမြင်သည်။

ဤတွင် ကျောင်းတော်သည်၌ သမီးတော် သုံးပါး မွေးမြင်ရာ ကျန်သမီးတော် နှစ်ဦးမှာ တိမ်မြုပ်နေ၏။ သခင်ဖွားစော၏ မိခင်သည် မည်သည့်သမီးမှ မွေးဖွားသည်ဟု မသိနိုင်ပေ။ အကယ်၍ သမီး အကြီးဆုံးက မွေးဖွားသည် ဆိုပါလျှင် စောပြည့်ချမ်းသာသည်ပင် သခင်ဖွားစော၏ မိခင် ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။ ဤအဆိုပြုချက်ကို လက်ခံမည်ဆိုလျှင် အဖ- အလောင်းစည်သူ၊ သမီး ကျောင်းတော်သည်၊ မြေး- မင်းအောင်မြတ်၊ မြစ်- စောပြည့်ချမ်းသာ၊ တီ- သခင်ဖွားစောဟု မျိုးနွယ်ဆက်ကို ရရှိလာပေမည်။ မည်သို့ရှိစေ သခင်ဖွားစောကား ကျောင်းတော်သည်၏ မြေးက ဖွားသောကြောင့် အလောင်းစည်သူ၏ တီ တော်စပ်ကြောင်း အခိုင်အမာ သိရှိရပေသည်။

အမတ်ကြီး သုလာဖိရစ်နှင့် ကျောင်းတော်သည် မြေးတို့ အိမ်ထောင်သင့်ရာတွင် သခင်ဖွားစောကို မွေးမြင်ခဲ့သည်။ သက္ကရာဇ် ၆၂၁-ခုထိုး ‘ သုလာဖရစ်သား ဇေယဝတ္ထနာကျောက်စာ ’ ကို ထောက်၍ သခင်ဖွားစောမှာ ဇေယဝတ္ထနာခေါ် မောင်တစ်ယောက် ရှိသည်ဟု သိရှိရပေသည်။ သခင်ဖွားစောမှာ အရွယ်ရောက်သောအခါ မိဖုရား တင်မြှောက်ခြင်း ခံရပါသည်။ ဖွားစော

အား မိဖုရား တင်မြောက်သော မင်းမှာ မည်သည့်မင်း ဖြစ်သနည်း။ ဤကိစ္စမှာ သံသယဖြစ်ဖွယ် အငြင်းပွားဖွယ်တို့ဖြင့် ပြည့်နက်နေပြီး ယူဆဖွယ် အသွယ်သွယ်တို့ဖြင့်လည်း စုံကြွယ်နေလေသည်။

ငါ့လင်မင်းကြီး မည်သူနည်း

သခင်ဖွားစောသည် မိမိရေးထိုးသော ကျောက်စာကြီးတွင် “ ငါ့လင် သခင်မင်းကြီး၊ ငါ့သား မင်းကြီး၊ ငါ့မြေး မင်းကြီး ” ဟု ပါရှိနေပါသည်။ ဤစကားအရ သခင်ဖွားစော၏ လင်၊ သား၊ မြေး တို့မှာ မင်းသုံးဆက် ဖြစ်ကြသူများ ဖြစ်သည်။ ဤသုံးယောက်သော မင်းတို့ကို ကျောက်စာသုတေသီ အချို့က -

- ငါ့လင်သခင်မင်းကြီးမှာ နရသိဃ်ဥစ္စနာ ၊
- ငါ့သားမင်းကြီးမှာ ဥစ္စနာ ၊
- ငါ့မြေးမင်းကြီးမှာ တရုတ်ပြေးမင်း-

ဟု ကောက်ချက်ချကြပါသည်။ ၎င်းတို့ အဆိုအရ သခင်ဖွားစောမှာ နရသိဃ်ဥစ္စနာ၏ မိဖုရား ဖြစ်နေပါသည်။ ဤသို့ ကောက်ချက်ချနိုင်ရန်အတွက် ဖွားစောကျောက်စာကလည်း အခွင့်အလမ်း ပေးထား၏။ ကျောက်စာတွင်-

“ သား ဥတ်စနာမင်းကြီး ပေးသတေး။ ” -

ဟု ရေးထားရာ ဥဇနာမင်းမှာ ဖွားစော၏ သားဖြစ်သည်ဟု ကောက်ချက်ချနိုင်ပြန်၏။ ကျောက်စာ ထဲတွင် ဖွားစောက နရသိဃ်ဥစ္စနာမင်းအား ‘ မြေးမင်းကြီး ’ ဟု ခေါ်ဆိုထားပါသည်။ ဤစကားစုကို ထောက်၍ သုတေသီတို့က အထက်ပါအတိုင်း မျိုးနွယ် စပ်ပြခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ‘ ပုဂံခေတ် ဖွားစောများ ’ စာတမ်းတွင် ဤအယူအဆအတိုင်း အကျယ် ရေးသားထား၏။ အသစ်မြင်ဗမာ့ သမိုင်းစာအုပ်စသည်တို့မှာလည်း ဤအတိုင်းပင် လက်ခံ ရေးသားထားကြသည်။

ယခုတစ်ဖန် ကျွန်ုပ်တို့ လေ့လာတွေ့ရှိရသော ကျောက်စာကို အခြေခံ၍ သုတေသနသစ် အမြင်ဖြင့် တင်ပြလိုပါသည်။ ထိုအမြင်သစ်အရဆိုလျှင် ငါ့လင်သခင်မင်းကြီးမှာ အခြားမင်းတစ်ပါး ဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရပါလိမ့်မည်။

မင်းဆက်ပြဿနာ အဖြေရှာ

နရသိဃ်ဥစ္စနာမင်းမှာ ရာဇဝင်ကျမ်းများတွင် မပါဘဲ ကျောက်စာထဲက ဖော်ထုတ်ထား သော မင်းတစ်ပါး ဖြစ်သည်။ ထိုမင်းသည် ကျွဲစွာမင်းနှင့် ညီအစ်ကို တော်စပ်၏။ ဥဇနာမင်း (၆၁၂-၆၁၇) သည် နရသိဃ်ဥစ္စနာ၏ သားတော် ဖြစ်ပြီး ကျွဲစွာမင်း၏ တူတော်ဖြစ်သည်ဟု ခေတ်သစ် သုတေသီတို့က ဆွေမျိုးစပ် ပြခဲ့ကြသည်။ ရာဇဝင်ကျမ်းများကမူ ဥဇနာမင်းကို ကျွဲစွာမင်း၏ သားတော်ဟု ဖော်ပြကြသည်။

နရသိဃ်ဥစ္စနာ (တရုတ်ပြေးမင်း) မင်းမှာမူ ဥဇနာမင်း၏ သားဖြစ်သည်ဟု ရာဇဝင်ကျမ်းများနှင့် ခေတ်သစ် သုတေသီတို့ကပါ တစ်ထပ်တည်း ရေးဆိုခဲ့ကြသည်။ ဤသို့ ဖော်ပြကြသည်မှာ ဖွားစောကျောက်စာကို အခြေခံပြု၍ ကောက်ချက်ချခဲ့ကြခြင်းပင်။

သုတေသီတို့သည် ကျောက်စာကို မူလထိုး၊ ဆင့်ထိုး၊ စပ်ထိုး ဟူ၍ ခွဲခြား လေ့လာ ကြသည်။ မူလထိုးကျောက်စာသည် အားကိုးရဆုံး ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် မူလထိုးကျောက်စာ ကိုလည်း ထပ်မံ၍ ခွဲခြားရပါဦးမည်။ မူလထိုးကျောက်စာကို ပဓာနကျောက်စာနှင့် အရံကျောက်စာ ဟု ခွဲခြားလိုပါသည်။ ဘဝဖြစ်ရပ်တို့ကို လေ့လာရာတွင် ပဓာနကျသော ကျောက်စာကို အဓိက အားကိုးရပြီး အရံကျောက်စာကိုမူ ဒုတိယအဆင့် ထားရပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ပဓာနကျောက်စာ သည် ကိုယ်တိုင်ရေး အတ္ထုပ္ပတ္တိဖြစ်ပြီး အရံကျောက်စာသည် တစ်ပါးသူ ရေးသော အတ္ထုပ္ပတ္တိ

သဘော ဖြစ်ပေသည်။

နရသီဟပတေ့မင်းကို ဥဇနာ၏ သားဖြစ်သည်ဟု ကောက်ယူခြင်းမှာ ဖွားစောကျောင်း ကျောက်စာကို ကိုးကား၍ ရေးသားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဤကျောက်စာကို အရံကျောက်စာဟု ဆိုရပါမည်။ သက္ကရာဇ် ၅၂၉-ခုတွင် ရေးထိုးသော ပုဂံမြို့၊ ကဿပအစု စေတီအမှတ် ၂၈၉-၌ ရှိသော ‘နရသီဟပတေ့မင်းကျောက်စာ’ တွင်-

“ဘုရား တရား သင်္ဘော ရတနာသုံးပါးအား အထောက်အပင် ဖြစ်စိမ့်သောငှာ ငါ့ဖ ကျစွာမင်းကြီး ငါ့ကို ရဟန်းမူပေသော အခါနှိုက် ပေးသောလယ်” - (ရှေးဟောင်းမြန်မာ ကျောက်စာများ (တ)၊ စာ- ၃၉)

ဟု ရေးထိုးထားပါသည်။

ဤရေးထိုးချက်မှာ နရသီဟပတေ့မင်းကိုယ်တိုင် ပြုလုပ်ခဲ့သော ကောင်းမှုတွင် ရေးထိုးထားခြင်း ဖြစ်၍ ပဓာနကျောက်စာ ဖြစ်ပါ၏။ ဤကျောက်စာအရဆိုလျှင် နရသီဟပတေ့ မင်းမှာ ကျစွာ၏ သားတော် ဖြစ်နေပါသည်။ ခေတ်ဟောင်း ခေတ်သစ် သုတေသီတို့၏ စကားနှင့် တခြားစီ ဖြစ်သွားပေပြီ။

ဤကျောက်စာကို ထောက်၍ ရာဇဝင်တွင် ပါသော ပန်းပွတ်သည် သမီးကို ကောက်ယူ ၍ မောင်းမတင်မြှောက်ခဲ့သော မင်းမှာ ဥဇနာ မဟုတ်ဘဲ ကျစွာမင်းသာ ဖြစ်ရပါမည်။ ကျစွာ လက်ထက်က ဖြစ်ရပ်များကို ဥဇနာလက်ထက် ဖြစ်ရပ်များဟု ပြောင်းလဲ ရေးသားမိခြင်း ဖြစ်ပေ လိမ့်မည်။ နရသီဟပတေ့မင်းသည် ၁၆-နှစ်အရွယ်တွင် မင်းဖြစ်သည်ဆိုသော ရာဇဝင်စကားလည်း လွဲမှားရပြီ။ ကျောက်စာအရ ကျစွာမင်း လက်ထက်ကပင် အသက် ၂၀-ပြည့်၍ ရဟန်းပြုခဲ့ဖူးသူ ဖြစ်လေသည်။

နရသီဟပတေ့မင်းသည် ကျစွာမင်း၏ သားတော် ဖြစ်ပါသည်ဟု မည်သည့် ရာဇဝင် ကမျှ မရေးကြပေ။ သို့ရာတွင် ဒေါက်တာကျော်သက် ရေးသော ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်း၊ စာ-၈၉-တွင်-

“နရသီဟပတေ့မင်းသည် ကျစွာမင်းကြီးနှင့် မောင်းမငယ်တစ်ဦးတို့ သင့်၍ ရသောသား ဖြစ်ကြောင်းကို ကျောက်စာတွင် တွေ့ရသည်။ ရှေးရိုးသမိုင်းများတွင်လည်း ထပ်တူအဆို ရှိလေသည်။” -

ဟု ရေးသားထားပါသည်။

အထက်ပါစကားအရ သမိုင်းကျမ်းပြုဆရာသည် ကျွန်ုပ်တို့ တွေ့ရှိရသော ကျောက်စာ ကို ကိုးကား၍ ရေးသားခဲ့လေသလောဟု ထင်မိသည်။ သို့ရာတွင် “ရှေးရိုးသမိုင်းများတွင်လည်း ထပ်တူ အဆို ရှိလေသည်။” ဟု ဆိုထားပြန်ရာ ကျမ်းစကားကို စဉ်းစားရပါသည်။ ကျမ်းဆရာ ပြောသော ရှေးရိုးသမိုင်းကား မည်သည့်ကျမ်းကို ဆိုသနည်း။ ၎င်းကျမ်း မရေးသားမီက ရေးသားခဲ့ ကြသော ကျမ်းများကို လက်လှမ်းမီသရွေ့ လေ့လာခဲ့ပါ၏။ ဦးကုလားမဟာရာဇဝင်၊ မှန်နန်းရာဇဝင်၊ ဇာတာတော်ပုံရာဇဝင်၊ တွင်းသင်းရာဇဝင်၊ မဏိရတနာပုံကျမ်း၊ မှန်ရှည်တပ်ဆွေတော်စဉ်၊ ရာဇဝံသဇာလိနီကျမ်း၊ မြန်မာရာဇဝင်သံခိပ်ကျမ်း၊ ခေတ်မီမြန်မာရာဇဝင်အကျဉ်း (ဦးဖိုးကျား)၊ မြန်မာရာဇဝင် (ဦးဘသန်း) ၊ မြန်မာရာဇဝင်သစ် (ဦးအုန်းမောင်) ကျမ်းများတွင် မည်သည့် ကျမ်းကမျှ ကျစွာမင်း၏ သားဟူ၍ မဆိုကြချေ။

ငါ့လင်မင်းတရား နားတောင်းများ

နရသီဟပတေ့မင်းသည်ကျစွာ၏သားဖြစ်နေသောကြောင့် သခင်ဖွားစောကျောက်စာ တွင် ရေးထိုးထားသော “ သီရိတြိ ဘုဝနာဒိတျာ ပဝရ ဓမ္မရာဇာ ဥတ်စနာမည်သော မင်းကြီး

ဖွားရင်း ” ဆိုသည်မှာ နရသိဗ်ဥစ္စနာမင်း၏ သားတော် ဥစ္စနာကိုပင် ဆိုလိုသည်ဟု ကောက်ယူရပါမည်။ ထိုဥစ္စနာမင်း၏ ဖွားရင်းမှာလည်း ယခု ဖော်ပြနေသည့် မိဖုရားကြီး သခင်ဖွားစောပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဥစ္စနာသည် သားတော် မဟုတ် မြေးတော် ဖြစ်နေပါသည်။

နရသိဗ်ဟပတေ့မင်းသည် ဥစ္စနာဟူသော ဘွဲ့ကို မခံယူခဲ့ပါ။ ကျောက်စာများတွင်-
“ သြီတိတျာ ဘဝနာဒိစ္စ ပဝရ ဓမ္မရာဇာ ” (၆၂၉-ခုထိုး နရသိဗ်ဟပတေ့ကျောက်စာ)၊
“ သြီတြိ ဘဝနာဒိစ္စ ပဝရ ဓမ္မရာဇာ ” (၆၃၆-ခုထိုး၊ တရုတ်ပြေးမင်း အမတ်ကြီးကျောက်စာ)
“ သြီတြိ ဘဝနာဒိတျ ပဝရ ဓမ္မရာဇာ ” (၆၃၇-ခုထိုး၊ အရီးစောမိဖွားကျောက်စာ)၊
ဟူ၍ ရေးထိုးထားကြသည်။ ဥစ္စနာအမည် မပါရှိကြပေ။ သို့ဖြစ်၍ ကျောက်စာတွင်ပါသော-
- ငါ့လင် သခင်မင်းကြီးမှာ နားတောင်းများ (နားတောင်းမယား) မင်း ၊
- ငါ့သားမင်းကြီး ဆိုသည်မှာ နရသိဗ်ဥစ္စနာမင်း ၊
- ငါ့မြေးမင်းကြီး ဆိုသည်မှာ ဥစ္စနာ (ဥဇနာ) မင်း-
တို့ကို ကောက်ယူရပါလိမ့်မည်။

ဤသို့ ကောက်ယူလျှင် သခင်ဖွားစောကို မိဖုရား မြောက်ခဲ့သော မင်းမှာ နားတောင်း များမင်းပင် ဖြစ်ပါတော့သည်။ ဤကောက်ယူချက်သည် ယုတ္တိလည်း ရှိပါသည်။ ဖွားစော၏ ဖခင် သုလာဖိရစ်သည် နရပတိစည်သူ၏ ယောက်ဖ ဖြစ်၍ အသက်ချင်း ကွာခြားလှမည် မဟုတ်ပေ။ နရပတိစည်သူ၏ သား နားတောင်းများသည် သုလာဖိရစ်၏ သမီး ဖွားစောအား မိဖုရား မြောက် ခြင်းမှာ သဘာဝ ကျသည်။ နားတောင်းများ၏ သားတော် နရသိဗ်ဥစ္စနာနှင့် ဆိုလျှင် အမိနှင့် သားငယ်ကဲ့သို့ ကွာခြားနေပြီ။ ဤသို့ စဉ်းစားလျှင်လည်း နရသိဗ်ဥစ္စနာသည် သခင်ဖွားစော၏ သားဖြစ်ကြောင်း ခိုင်မာလာပြန်ပါသည်။

နန်းတွင်းရေးရာ ပြဿနာများ

နားတောင်းများမင်းသည် ဖွားစောကို မိဖုရားကြီး တင်မြှောက်ခြင်း မဟုတ်ပါ။ တောင်ပြင်သည် မိဖုရားခေါင်ကြီးမှာ အမိပုဂ္ဂိုလ်စောခေါ် တစ်ဦးရှိသည်။ မြောက်ဂူနီဘုရားအမကြီး ဖြစ်သည်။ တောင်ပြင်သည် မိဖုရားကြီးက သိဗ်ပတိနှင့် တရားဖျားဆိုသည့် သားတော်နှစ်ပါး ဖွား သည်။ နားတောင်းများမင်း၏ ထီးနန်းအမွေကို ဆက်ခံရမည့် သားတော်များဖြစ်သော်လည်း ထိုမင်းလက်ထက်မှာပင် ကွယ်လွန်ကုန်ကြသည်။ ထိုအခါ မိဖုရား သခင်ဖွားစောက မွေးသော နရသိဗ်ဥစ္စနာနှင့် အိမ်တော်သည် မိဖုရားက မွေးသော ကျစွာမင်းသားတို့မှာ ထီးနန်းအတွက် နန်းလျာများ ဖြစ်လာကြသည်။ ထိုသားတော် နှစ်ပါးသည် ပုဂံထီးနန်း အတွင်းဝယ် အားပြိုင်နေကြသူများ ဖြစ်နိုင်ပေသည်။

ထိုအုပ်စု နှစ်ခုသည် နိုင်ငံတော်ကို မျိုးနွယ်နှစ်ခုမှ တစ်လှည့်စီ အုပ်ချုပ်ရန် ကတိက ဝတ် ထားခဲ့ကြဟန် တူသည်။ ၎င်းတို့ မင်းပြု အုပ်ချုပ်သွားပုံကို ကြည့်လျှင် ဤသဘော ပေါ်လွင်နေသည်။ နရသိဗ်ဥစ္စနာသည် အကြီး ဖြစ်၍ ပထမ မင်းပြုရသည်။ မရှိလျှင် ညီတော် ကျစွာက ဒုတိယမြောက် မင်းပြုပြန်သည်။ မရှိလျှင် နရသိဗ်ဥစ္စနာ၏ သားတော် ဥစ္စနာက တတိယ မြောက် မင်းပြုသည်။ မရှိလျှင် ကျစွာ၏ သားတော် နရသိဗ်ဟပတေ့က စတုတ္ထ မင်းပြုရသည်။ (ဥစ္စနာနောက် ကျစွာ၏ သားတော် မင်းယဉ်သည် ခေတ္တမျှ မင်းပြုသေးသည်။ များမတ်များ မကြိုက် သဖြင့် နရသိဗ်ဟပတေ့ကို နန်းတင်ကြသည်။ မင်းယဉ်အကြောင်းကို သီးခြား ရေးပါမည်။)

အထက်ပါ မင်းလေးပါးတို့ မင်းပြု အုပ်ချုပ်ပုံကို ကြည့်လျှင် အုပ်စုနှစ်ခုမှ သားအဖ မင်းများက နှစ်ကြိမ်စီ အုပ်ချုပ်သွားသည်ကို တွေ့ရှိရပေသည်။

မိဖုရားဟောင်းကြီး ဖွားစောမှာ နရသိဗ်ဥစ္စနာ အုပ်စုကို မွေးဖွားပေးခဲ့သော မိခင်ကြီး ဖြစ်သည်။ နားတောင်းများ လက်ထက်တွင် မိဖုရားခေါင်ကြီး တောင်ပြင်သည် မဟုတ်သဖြင့် ဩဇာ မကြီးလှသော်လည်း မိမိသားတော်သည် မမျှော်လင့်ဘဲ မင်းဖြစ်လာသောအခါ အရှိန်အဝါ ကြီးမားလာရသည်။ ထို့နောက် မြေးတော် ဥစ္စနာကလည်း ဆက်၍ မင်းဖြစ်ပြန်ရာ ပုဂံထီးနန်း အသိုင်းအဝိုင်းတွင် ဂုဏ်ရှိန် ကြီးမားသော သခင်မကြီး ဖြစ်လာလေသည်။

နရသီဟပတေ့မင်း နန်းတက်လာသောအခါတွင်လည်း သခင်ဖွားစောကို အရေးထား၍ လေးစားခဲ့ပါသည်။ ထိုအချိန်တွင် ဖွားစောမှာ ဂုဏ်အားဖြင့် ကြီးမြတ်ရုံသာမက အရွယ်အားဖြင့် လည်း ရင့်ညောင်းခဲ့ပြီ။ နန်းတော် အသိုက်အဝန်း တစ်ခုလုံးကလည်း ‘ မြတ်စွာသခင်ဖွားစော ’ ဟု ရိုသေခန့်ညားစွာ ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ကြပါသည်။

နရသီဟပတေ့မင်းသည် သခင်ဖွားစောအား လေးစားသောအားဖြင့် မြေယာများစွာ ပေး၍ ချီးမြှောက်ခဲ့သည်။ သခင်ဖွားစောကလည်း နရသီဟပတေ့ဘုရင်ကို မြေးတော်ကြီးဟု ချစ် ခင်စွာ ခေါ်ဝေါ်ခဲ့သည်။ သားတော် ကျစွာက မွေးသူဖြစ်၍ မြေးတော်အရင်း မဟုတ်သော်လည်း မြေးတော်ပင် တော်စပ်နေသည် မဟုတ်လော။

သခင်ဖွားစော၏ ကုသိုလ်တော်များ

သခင်ဖွားစောသည် မင်းခြောက်ဆက်ကို သိမိခဲ့သူ ဖြစ်သောကြောင့် နန်းတော်တွင်းဝယ် ရှေးမီ နောက်မီ သခင်မကြီး ဖြစ်သည်။ အုပ်ချုပ်သော မင်းတို့သည် သခင်ဖွားစောအား မြေယာ ဥယျာဉ်စသည်တို့ကို ပေး၍ ချီးမြှောက်ခဲ့ကြသည်။ နရသီဟပတေ့မင်း လက်ထက် ရောက်လျှင် သခင်ဖွားစောမှာ မြေယာများစွာကို ပိုင်ဆိုင်နေလေပြီ။ ထိုအချိန်တွင် သခင်ဖွားစော အသက်မှာ လည်း ၇၅-၈၀ ခန့် ရှိနေပြီဟု ခန့်မှန်းရပေသည်။

သခင်ဖွားစောသည် မိမိ ပိုင်ဆိုင်သော ပစ္စည်းများကို ဗုဒ္ဓသာသနာတော်အတွက် ထောက်ပံ့ လှူဒါန်းထားခဲ့ရန် ဆန္ဒ ဖြစ်လာသည်။ သို့ဖြစ်၍ အာမနာအရပ်တွင် ဂူဘုရားကြီးနှင့် ကျောင်းတိုက်ကြီး တစ်တိုက်ကို တည်ထောင်လေသည်။ သခင်ဖွားစောသည် မကွယ်လွန်မီတွင် ကုသိုလ်တော်အလှူပွဲကို သုံးကြိမ်မျှ ပြုလုပ်သွားသည်။

ပထမအကြိမ်။ ။ သက္ကရာဇ် ၆၂၇-ခုနှစ်တွင် မဟာရာမတံတိုင်းကြီး ပြု၍ အတွင်း၌ လေးမျက်နှာ ဂူဘုရားကြီး တည်ဆောက်သည်။ လေးမျက်နှာတွင် ရုပ်ပွားတော်ကြီး လေးဆူကိုလည်း တည်ထားသည်။ ပိဋကတ်တိုက် ကုလားကျောင်းလည်း ဆောက်လုပ်သည်။ ရွှေတလားကြီး ပြုလုပ်၍ ပိဋကတ်တော်များကို ထည့်သွင်းသည်။ ပိဋကတ်တိုက်အတွင်း တင်ပျဉ်ခွေဘုရား၊ ရုပ်တော်မူဘုရား၊ လျောင်းတော်မူဘုရား သုံးဆူတို့ကို ထုလုပ်၍ ရွှေပိန်းချ ပူဇော်ထားသည်။ သံဃာတော်များအတွက် ကျောင်းမကြီး တစ်ဆောင်၊ ဓမ္မသာလာ တစ်ဆောင်၊ ကျောင်းမြင့် တစ်ဆောင်၊ စလစ်ကျောင်းနိမ့် တစ်ဆောင်၊ ကပ္ပိယကုဋိ တစ်ဆောင်တို့ကို ဆောက်လုပ်၍ လှူဒါန်းသည်။ လယ်မြေ ပယ်များစွာနှင့် ကျေးကျွန်တို့ကိုပါ လှူဒါန်းသည်။

ဒုတိယအကြိမ်။ ။ ၆၃၁-ခုနှစ်တွင် ပြာသာဒ် စလစ်ဦးထွက်နှင့် ကုလားကျောင်းကြီး တစ်ဆောင်ကို ထပ်မံ ဆောက်လုပ်သည်။ တံတိုင်းလည်း တစ်ထပ် ပြန်၍ ကာ၏။ ထိုကျောင်း ရေစက်ချပွဲတွင် မြေယာ ၃၅၉၀-ပယ်နှင့် ကျေးကျွန်ပေါင်း ၂၇၀-ကျော်ကို လှူဒါန်းသည်။

တတိယအကြိမ်။ ။ ၆၃၃-ခုနှစ်တွင် ကထိန်ပွဲကြီး ခင်း၍ လယ်မြေ ပယ် ၃၀၀၊ ဥယျာဉ်၊ ဥယျာဉ်ကျွန်၊ လှေ၊ နွား၊ ဆိတ် တို့ကို လှူဒါန်းပြန်သည်။

သခင်ဖွားစော၏ ကျောင်းတိုက်ကြီးသည် ထိုအချိန်က ပုဂံပြည်တွင် အကြီးဆုံး ကျောင်းတိုက်ကြီး ဖြစ်ဟန်တူပါသည်။ သခင်ဖွားစောကျောက်စာတွင် “ အတုမဲ့လျှင် ငါပြုသော

ကျောင်းတော် ” ဟု ရေးထိုးထားခဲ့ပါသည်။

သခင်ဖွားစောသည် မိမိပြုသော ကုသိုလ်အစုစု၊ သာသနာပြုလုပ်ငန်း အရပ်ရပ်ကို မှတ်တမ်းကျောက်စာကြီးဖြင့် စိုက်ထူထားခဲ့ရာ ယနေ့တိုင် ထိုကျောင်းတိုက်ကြီး အတွင်းဝယ် အကောင်းပကတိ ရှိနေပါသေးသည်။

သခင်ဖွားစောကြီးသည် မိမိ လှူဒါန်းထားသော လယ်မြေ၊ ကျေးကျွန်စသည်တို့ကို အခိုင်အမာ ဖြစ်စေရန် နုရသီဟပတေ့မင်းထံ စာရင်းပြ၍ မော်ကွန်းတင်ထားခဲ့ပါသည်။ ထို့နောက် လှူဒါန်းသော ပစ္စည်း အစုစုကို ကျောင်းထိုင်ဆရာတော် ဖြစ်သူ ‘ မြတ်ကြီးစွာ ’ အား အပ်နှံခဲ့လေသည်။

သာသနာ့မိခင်ကြီး သခင်ဖွားစောသည် ၆၃၄-ခုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင် ကွယ်လွန်ခဲ့သည် ဟု သိရှိရပြီး အတိအကျကိုမူ အဖြေမရချေ။

ယခုအချိန်တွင် သခင်ဖွားစော၏ ကုသိုလ်တော် ဖြစ်သော အတုမဲ့ကျောင်းတိုက်ကြီးမှာ ပြိုကျ ပျက်စီးခဲ့ပါပြီ။ ကျောင်းနေသံဃာများလည်း ဆိတ်သုဉ်းနေခဲ့ပါပြီ။ သို့ရာတွင် ကုသိုလ်တော် လေးမျက်နှာဂူဘုရားကြီးကိုမူ ဖူးမြော်နိုင်ကြပါသေးသည်။ ရေးထိုးခဲ့သော ကျောက်စာကြီးကလည်း သခင်ဖွားစော၏ ဘဝကို ကြေးမုံပြင်သဖွယ် ကြည်လင်စွာ ပုံဖော် ပြသနေဆဲ ဖြစ်ပါသတည်း။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ရှေးဟောင်းမြန်မာကျောက်စာများ- ဒုတိယတွဲ၊ တတိယတွဲ ၊
- ၂။ ပုဂံခေတ် ဖွားစောများ (စာတမ်း) ၊
- ၃။ ပုဂံသုတေသနလမ်းညွှန် ၊
- ၄။ အသစ်မြင်ဗမာသမိုင်း ၊
- ၅။ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်း ၊
- ၆။ ရာဇဝံသဇာလိနီကျမ်း ၊
- ၇။ မဟာရာဇဝင်ကြီး- ပထမတွဲ ၊
- ၈။ မှန်နန်းရာဇဝင်- ပထမတွဲ ၊
- ၉။ မဏိရတနာပုံကျမ်း ၊
- ၁၀။ တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ် ၊
- ၁၁။ မှန်ရှည်တပ် ဆွေတော်စဉ် ၊
- ၁၂။ ခေတ်မီမြန်မာရာဇဝင် အကျဉ်း ၊
- ၁၃။ မြန်မာရာဇဝင် ၊
- ၁၄။ မြန်မာရာဇဝင်သံခိပ် ၊
- ၁၅။ မြန်မာရာဇဝင်သစ် (ပထမစာစောင်) ၊
- ၁၆။ ဇာတာတော်ပုံရာဇဝင် ၊

(၁၉၉၆-ခု၊ ဒီဇင်ဘာလထုတ်၊ ဓမ္မရတနာမဂ္ဂဇင်း- မှ)

အဂ္ဂိယံ၊ ဝိသုဒ္ဓိယံ

မိထွေးဟူသော ဝေါဟာရ

မိထွေးဟူသော ဝေါဟာရကို ပုဂံခေတ်က ဤသို့ အသံထွက်သလို ဤသို့လည်း မရေးသားကြပေ။ ကင်္ဂသုဒ္ဓါနိက္ခေယကြီးများတွင် **မိထုယ်အိုအ်ပုံ၊ မိထုယ်အိုအ်ဖုန်၊ အိုထက်ပြည်သင် မိထိုယ်** ဟူ၍ ရေးသားထားပါသည်။ ပုဂံခေတ်က မိထွေးကို မိထုယ်၊ မိထိုယ် ဟု ခေါ်ဝေါ်နေကြောင်း သိရှိရသည်။ ရေးသားချက် နှစ်ခုလုံးကို အသံထွက်ကြည့်လျှင် သဘောတူနေသည်ကို တွေ့ရပါမည်။

ပုဂံခေတ်က **မိထုယ်**ဟု ခေါ်ဝေါ်ခဲ့သည်မှာ မူလမြန်မာသံ စစ်စစ်ဖြင့် ခေါ်ဆိုခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ယခုအခါ **မိထွေး**ဟု အသံပြတ်၊ အသံလေးဖြင့် ခေါ်ဝေါ်နေကြသည်။ မူမြန်မာသံ ဖြစ်သော အသတ်သံ အစွန်းထွက် မပါတော့ပေ။ ဤသို့ အသံပြောင်းလဲ သွားရသည်မှာ မြေပြန့် ဒေသရှိ ပျူလူမျိုးတို့နှင့် ပေါင်းသင်း နေထိုင်ခဲ့ရသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဤပြဿနာကို လေ့လာ လျှင် အတော်အတန် ကျယ်ဝန်းပေသည်။

မြန်မာလူမျိုးတို့၏ ဇာတိချက်ကြွေ မူလဌာနေမှာ တိဗက်ကုန်းမြေမြင့် ဖြစ်သည်။ မြန်မာတို့သည် အကြောင်း အမျိုးမျိုးကြောင့် အဆင့်ဆင့် ပြောင်းရွှေ့လာကြရာ မြန်မာနိုင်ငံ မြေပြန့်ဒေသသို့ ရောက်ရှိလာခဲ့ကြသည်။ မြန်မာတို့သည် မြေပြန့်သို့ ရောက်ရှိစဉ်က မူလမြန်မာအသံဖြင့် ပြောဆိုခဲ့ကြသည်။ မူလမြန်မာစကားတွင် အသတ်စွန်းအသံများ ရှိသည်။ သို့ဖြစ်၍ မြန်မာစာပေကို တီထွင်ကြရာ၌ အသတ်စွန်းအသံများကို ထွက်ဆိုနိုင်ရန်အတွက် အသတ် အက္ခရာများကို တီထွင်ကြရ၏။ ပုံစံအားဖြင့် ကသတ်၊ စသတ်၊ တသတ်၊ ပသတ် စသည့် အသံများ ဖြစ်ပေသည်။

မြန်မာတို့ ခေါ်သော မိထုယ်ဝေါဟာရတွင် အသတ်သံ အစွန်းထွက် ရှိနေပါသည်။ ခေါ်ဝေါ်သောအခါတွင် ‘ ယ် ’ သံ အစွန်းထွက်ဖြင့် ခေါ်ဆိုကြရပါသည်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာ၌ **Good** ဝှတ်ဒ် ဟု ဒလေသံဖြင့် ထွက်ဆိုခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။

မြန်မာတို့သည် အေဒီ ၅-ရာစုခန့်က မြေပြန့်ဒေသသို့ ရောက်ရှိလာကြပြီး အေဒီ ၆၃၈-ခု ရောက်သောအခါ ပုဂံကို ဗဟိုပြု၍ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးကို ထူထောင်ကာ ကိုယ်ပိုင်သက္ကရာဇ်ကို တည်ထားခဲ့ကြသည်။ ထိုအချိန်မှ စ၍ မြန်မာနိုင်ငံဟူ၍ ပေါ်ထွန်းလာခဲ့လေသည်။

ထိုအချိန်တွင် မြန်မာတို့ အရင်က ရောက်ရှိ၍ မြို့ပြနိုင်ငံ ထူထောင်နေခဲ့ကြသော ပျူလူမျိုးတို့သည် အကြောင်း အမျိုးမျိုးကြောင့် ပျက်စီးကုန်ကြသည်။ အေဒီ ၈-ရာစုကျော်တွင် ပျူနိုင်ငံတော်ကြီး ပျက်စီးပြီး အုပ်ချုပ်သူမဲ့ ဖြစ်ရသည်။ ထိုအခါ ပျူတို့သည် မြန်မာတို့ အုပ်ချုပ်မှု လောင်းရိပ်သို့ ခိုဝင်လာကြရသည်။ ပျူတို့သည် မြန်မာတို့၏ လက်အောက်တွင် ခိုလှုံနေထိုင်ရင်း မြန်မာဘာသာစကားကိုပါ ပြောဆိုလာကြသည်။

ပျူတို့သည် မြန်မာစကားကို မြန်မာတို့ကဲ့သို့ ဝီသအောင် မပြောနိုင်ကြပေ။ ပျူတို့ ပြောသော ပျူဘာသာစကားမှာ အများအားဖြင့် အသံပြင်း အသံလေးများ ဖြစ်သည်။ ပျူဘာသာ အရေးအသားများကို လေ့လာရာ၌ မြန်မာတို့ကဲ့သို့ အသတ်စွန်းအသံများကို လုံးဝ မတွေ့ရပေ။ အသတ်စွန်းအသံ မရှိသော ပျူတို့သည် မြန်မာစကားကို ပြောဆိုကြရာ၌ အသတ်စွန်းအသံဖြင့် မပြောနိုင်ကြချေ။

မြန်မာတို့က မိထုယ်ဟု ခေါ်သော အသံကို ‘ ယ် ’ သံ မထွက်ဘဲ ပြောဆိုကြသည်။

ထို့ကြောင့် မိထုယ် မှ ‘ မိထွေ ’ ဖြစ်သွားရတော့သည်။ ထို့နောက် အသံပြင်း အသံလေးကို ကြိုက်သဖြင့် ‘ မိထွေး ’ ဟူ၍ ဝိသဇ္ဇနီသံ ဖြင့် ခေါ်ဆိုလာကြလေသည်။ ရာစုနှစ်များစွာ ကြာသောအခါ ပျူတို့ ပြောသော အသံများလည်း မြန်မာတို့ နှုတ်ဖျားတွင် ပြန်လည် ကူးစက်ခြင်း ခံရသည်။ မြန်မာတို့ကလည်း အသတ်သံကို ပယ်၍ မိထွေးဟုပင်ခေါ်ဝေါ်နေကြသည်။

မိထွေးဝေါဟာရသာ မဟုတ်။ ပုဂံခေတ်က ခေါ်ဝေါ်ခဲ့သော ငယ်ကို ငွေ၊ ရှယ်ကို ရွှေ၊ မုယ်ကို မွေ စသည်ဖြင့် အသံပြောင်းနေသည်မှာ ပျူသံများ ဝင်ရောက်နေသည်ဟု ဆိုနိုင်လေသည်။ ယခုအချိန်တွင် မြန်မာတို့၏ နှုတ်ဖျားဝယ် အသတ်သံများ လုံးဝ ပျောက်ကွယ် နေပြီ။ စာပေရေးထုံး၌သာလျှင် ‘ သတ်ပုံ ’ ဟု ခေါ်တွင်နေကြပြီး သီးခြားမှတ်သား၍ ရေးသားနေ ကြရလေတော့သည်။

မိထွေး၏ အဓိပ္ပာယ်

မိထွေး၏ ဝေါဟာရ ရင်းမြစ်မှာ ‘ အမိအံထုယ် ’ ဖြစ်၏။ ယနေ့ခေတ် အခေါ်အဝေါ် ဖြင့် ‘ အမိထွေး ’ ဖြစ်ပါသည်။ အမိထွေးမှ အ-အက္ခရာ ကျပြီး မိထွေး ဟု ဖြစ်နေပါသည်။ မြန်မာအဘိဓာန်တွင်-

“ **မိထွေး**၊ ၂၁- မိခင်၏ ညီမ၊ ၂- ဖခင်၏ နောက်မယား၊ ”-

ဟု ဖွင့်ဆိုပါသည်။

မိထွေးဝေါဟာရမှ မိပုဒ်သည် မိခင်ကို ရည်ညွှန်သောစကား ဖြစ်၏။ ထွေးကား အငယ်ထွေး၊ နှမထွေး၊ သားထွေး၊ သားနှောင်း စသည်တို့ကဲ့သို့ ငယ်ရွယ်၊ သေးငယ်၊ အငယ်အနှောင်းဟူသည့် အဓိပ္ပာယ်ကို ဆောင်သည်။ အမိအောက် ငယ်ရွယ်သူ၊ အမိနှင့်မခြား ချစ်ခင်အပ်သူ ဟူ၍ ခေါ်ဆိုခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ဒုတိယ အဓိပ္ပာယ်တွင် ဖခင်၏ နောက်မယားကိုလည်း မိထွေးဟုပင် ခေါ်ဆိုပြန်ပါ သည်။ ဤသည်မှာလည်း အမိအောက် ငယ်ရွယ်သူ၊ အမိ၏ ညီမသဖွယ် ဖြစ်၍ အမိနှင့်မခြား ချစ်အပ်သူဟူ၍ ခေါ်ဆိုခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အထက်ပါ အနက်နှစ်မျိုးမှာ မြန်မာအဘိဓာန်နှင့် ဆွေမျိုးစပ် ဝေါဟာရများတွင် ဖွင့်ဆိုထားချက်များ ဖြစ်ပါ၏။ ထို့ပြင် ကျစွာမင်း မိထွေးတော်ကျောက်စာကို လေ့လာရာတွင် **မွေးစားမိခင်** ကိုလည်း မိထွေးဟုပင် ခေါ်ဆိုကြောင်း သိရပြန်ပါသည်။

ကျစွာမင်း၏ မိထွေးတော်သည် ကျစွာမင်း မိခင်၏ ညီမဟုလည်းကောင်း၊ ကျစွာမင်း ဖခင် နားတောင်းများ (နားတောင်းမယား) မင်း မိဖုရားဟုလည်းကောင်း ကျောက်စာတွင် မဆိုပါ။ ကျစွာမင်း မိထွေးတော်ဟူသော အကြိမ်များစွာ ဆိုထားသည်။ ကျောက်စာတွင် “ ဤပုဂ္ဂိုလ် လောင်တမိ မုယ်စာလင့်ဟူ၍ ငါ့ကို ပိယ်တော်မူတုံသော ” ဟူသော စကားကို ထောက်၍ မွေးစားမိခင်ကိုလည်း မိထွေးဟု ခေါ်နိုင်ကြောင်း သိရှိရပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ မိထွေးဝေါဟာရသည် အမိ၏ ညီမ၊ ဖခင်၏ နောက်မယား၊ မွေးစားမိခင်ဟူ၍ အဓိပ္ပာယ်သုံးမျိုး ရှိနေပေသည်။

ကျစွာမင်း၏ မိထွေးတော်သည်လည်း ကျစွာမင်းအား ငယ်စဉ်ကပင် မွေးစား ခဲ့သောကြောင့် မိထွေးတော်ဟု ခေါ်တွင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

မိတဆိုးသားတော် မင်းကျစွာ

နားတောင်းများမင်း နန်းတက်စတွင် မင်းသား သိင်္ဃပိစည်းနှင့် ပျံချီ (ပျံစီ)တို့ သူပုန်ထခဲ့သေး၏။ နောက်ပိုင်းတွင် နားတောင်းများမင်းကပင် ထိန်းသိမ်းနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ထို့နောက်တွင်မူ နိုင်ငံတော်သည် အေးချမ်းသားယာလျက် ရှိလေသည်။

နားတောင်းများမင်းသည် နိုင်ငံတော် အေးချမ်း သာယာနေသောကြောင့် မှူးမတ် မိဖုရား များနှင့်အတူ ခရီးထွက် လှည့်လည်တော်မူလေ့ ရှိသည်။ တန့်ကြည့်တောင်၊ တူရွင်းတောင်၊ ပုပ္ပား တောင်သို့ မကြာခဏ တက်ရောက်သည်။ ဥရုံမြို့သို့လည်း ဖောင်တော်ဖြင့် စုန်ဆင်း၍ ဘုရားပုထိုး များကို ဖူးမြော်လေ့ ရှိသည်။

တစ်ရံရောအခါ ဥရုံမြို့သို့ ရတနာရွှေဖောင်ဖြင့် စုန်တော်မူခဲ့သည်။ မှူးမတ်တို့နှင့် မိဖုရားများလည်း လိုက်ပါလာကြသည်။ ထိုအထဲတွင် မိဖုရား အိမ်တော်သည်လည်း ပါဝင်ပေသည်။ အိမ်တော်သည် မိဖုရားသည် ဖောင်တော်ဖြင့် လိုက်ပါလာခဲ့သော်လည်း ပေါ့ပါးသူ မဟုတ်။ ကိုယ်ဝန်တော် အရင့်အမာနှင့် ဖြစ်ပေသည်။

အိမ်တော်သည် မိဖုရားသည် လှုပ်ရှား သွားလာနေသော ဖောင်တော်ပေါ်တွင် လိုက်ပါသင့်သူ မဟုတ်ပေ။ ပုဂံရွှေနန်းတွင် အေးဆေးငြိမ်သက်စွာ စံနေသင့်သည်။ သို့ပါလျက် နားတောင်းများမင်းနှင့် လိုက်ပါလာခဲ့ခြင်းမှာ မှားယွင်းပေသည်။

နေ့ရက်စေ့နေသော မိဖုရား၏ ကိုယ်ဝန်သည် ခရီးသွားစဉ်မှာပင် မွေးဖွားချိန် ကျလာသည်။ နေပြည်တော်သို့ ပြန်ရန် အချိန်မရတော့။ ဖောင်တော်ထက်မှာပင် သားတော်ကို မွေးဖွားရလေတော့သည်။ အိမ်တော်သည် မိဖုရားသည် သားတော်ကို ချောမောစွာ မွေးဖွားနိုင် ခဲ့သော်လည်း လှိုင်းဒဏ် လေဒဏ်တို့ကြောင့် ကျန်းမာခြင်း မရှိတော့။

နားတောင်းများမင်းသည် မိဖုရား၏ ကျန်းမာရေးအတွက် သမားတော်များဖြင့် ကြပ်မ ကုစားခဲ့ပါ၏။ သို့ပါသော်လည်း သွေးနုနေသော မိဖုရား၏ ဝေဒနာကား သက်သာခြင်း မရှိပေ။ ခုနစ်ရက်မျှ ကြာသောအခါ အိမ်တော်သည်မိဖုရားသည် ဖောင်တော်ထက်ထက်မှာပင် ကံကုန် ခဲ့ရရှာလေသည်။ သားတော်မင်းသားလေး ကျစွာသည် ခုနစ်ရက်သားဘဝတွင် မိတဆိုး (မိသဆိုး) ဖြစ်ခဲ့ရလေသည်။

ဒုက္ခဆင့်ပွား နားတောင်းများ

နားတောင်းများမင်းသည် လမ်းခရီးတွင် ဝမ်းနည်းဖွယ် ဖြစ်ရပ်ကို ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။ ခရီးဆက်လိုစိတ်လည်း မရှိတော့။ သို့ဖြစ်၍ ခရီးစဉ်ကို ဖျက်သိမ်းပြီးလျှင် နေပြည်တော်သို့ ပြန်ခဲ့လေသည်။

နားတောင်းများမင်းသည် နေပြည်တော်သို့ ပြန်ရောက်တော့လည်း စိတ်လက်ကြည်သာ နိုင်ခြင်း မရှိ။ ဖောင်တော်ထက်တွင် ကွယ်လွန်ခဲ့သော အိမ်တော်သည် မိဖုရားကို လွမ်းမောတသ သတိရနေ၏။ ထိုအထဲတွင် ပြဿနာတစ်ခုက ပူမှုဖန်လာပြန်သည်။ မကြာမီတောင်ပြင်သည် မိဖုရားကြီးက မွေးမြင်သော သားတော် တရားမွန် (တရဖျား) သည်လည်း မမျှော်လင့်ဘဲ ကွယ်လွန် သွားပြန်လေသည်။

ထိုအခါတွင် နားတောင်းများမင်းမှာ အတိုင်းမသိ ကြေကွဲရပြီ။ တရားမွန်သည် မိမိ ထီးနန်း အရိုက်အရာကို ဆက်ခံမည့် သားတော် ဖြစ်သောကြောင့် အိမ်ရှေ့အရာ ပေးထားသည်။ ယခုမူ အိမ်ရှေ့စံမင်းသားမှာ ကြမ္မာကုန်ခဲ့ပြီ။ နောက်ထပ် အိမ်ရှေ့စံ ပေးရန်အတွက် တောင်ပြင် သည်မိဖုရားကြီးမှာ သားတော်ဟူ၍ မရှိတော့။

တောင်ပြင်သည် မိဖုရားခါင်ကြီးတွင် သိပ်ပတိနှင့် တရားမွန်ဟူ၍ သားတော်နှစ်ပါးကို ဖွားမြင်ခဲ့သည်။ နောင်တော်သိပ်ပတိမှာ ငယ်စဉ်ကပင် ကွယ်လွန်ခဲ့သည်။ သို့ဖြစ်၍ တရားမွန်ကို နန်းလျာအဖြစ် ထား၍ အိမ်ရှေ့ပေးထား၏။ ယခုလို တရားမွန်မင်းသားပါ ကွယ်လွန်သောအခါ ပွဲတော်မတည်နိုင်အောင် ဖြစ်ရလေသည်။

ဤဖြစ်ရပ်အတွက် တောင်ပြင်သည် မိဖုရားကြီးမှာ ပို၍ပင် ကြေကွဲရသည်။ ထီးညွန့်

နန်းလျာအဖြစ် သားတော် နှစ်ပါးကို မွေးဖွားထားခဲ့သော်လည်း နှစ်ပါးလုံးပင် ကွယ်လွန် ကုန်ကြသဖြင့် ပို၍ ဆွေးမြေ့ ကြေကွဲရသည်။ မင်းနှင့် မိဖုရားနှစ်ပါးလုံးမှာ ပရိဒေဝမီး တောက်ကာ အစာ ရေစာ မယူဘဲ ဖြစ်နေကြလေတော့သည်။

ဤဖြစ်ရပ်ကို မမြင်ရက်ကြသော မြောက်ပြင်သည်နှင့် အလယ်ပြင်သည် မိဖုရားတို့သည် အမတ်ကြီး သိဒ္ဓိကာနှင့် ကြံသိုင်းတို့ကို ခေါ်၍ ဘုရင်နှင့် မိဖုရားကြီးတို့အား တရားပြရန် စေခိုင်း ကြသည်။ အမတ်ကြီးတို့လည်း မင်းနှင့် မိဖုရားနှစ်ပါးတို့၏ ပရိဒေဝမီးကို ငြိမ်းအေးစေရန် ဓမ္မ ဒေသနာဖြင့် ဖြေကာ ဟောကြားကြပါသည်။ ထို့နောက် ဘုရင်နှင့် မိဖုရားကြီးတို့သည် ပရိဒေဝ တရား ပြေပျောက်စေရန်အတွက် ပုဂံမြို့တောင်ဖျားသို့ သွား၍ ‘ စေတနာကြီးဘုရား ’ ကို တည်ထားလျက် ပူဇော်ကြလေသည်။

ကျစွာမွေးသည့် မိထွေးတော်

နားတောင်းများမင်းသည် ကွယ်လွန်သူ အိမ်တော်သည် မိဖုရားက မွေးဖွားထားခဲ့သော သားတော်ကလေးအတွက်လည်း စဉ်းစားရပြန်သည်။ သားတော်လေးကို အထိန်းတော် အချီတော်တို့ဖြင့် ပစ်ထား၍လည်း မတော်သေး။ သားတော်လေး၏ အနာဂတ် ကောင်းစားရေး အတွက် ပြုစု ပျိုးထောင်ပေးနိုင်မည့် မိခင်ကောင်း တစ်ဦးကို ရှာဖွေပေးရမည်။ စိတ်ချရမည့် မိခင်ကို နန်းတော်တွင်းမှာ ရှာကြည့်သည်။ ထိုအခါ မိခင်ကောင်း တစ်ဦးကို တွေ့ရှိရသည်။ ထိုမိခင်ကိုပင် သားတော်ကို မွေးစားရန် အပ်နှံခဲ့သည်။

ဤတွက် ကျစွာမင်းသားလေးကို မွေးစားခဲ့သူမှာ မည်သူဟု မသိရပေ။ သို့ရာတွင် မွေးစားသော အမျိုးသမီးမှာ ကျောက်စာအရ နရပတိစည်သူမင်း၏ တောင်ပြင်သည် မိဖုရားကြီးနှင့် စပ်နွယ်နေသော အမျိုးသမီးဟု ခန့်မှန်းရသည်။

နားတောင်းများမင်းသည် သားတော်လေးကို ပြုစုနိုင်ရန်အတွက် မိမိအမွေရသော ကျွန် ၃၀-နှင့် လယ်မြေ ၄၀၀-တို့ကို မွေးစားစရိတ်အဖြစ် ပေးကမ်းထားခဲ့သည်။ ဤအကြောင်းကို သက္ကရာဇ် ၆၀၁-ခုနှစ်ထိုး ပုဂံမြို့၊ ဆင်ဖြူရှင်ဘုရားအတွင်းရှိ ကျစွာမင်း မိထွေးတော် ကျောက်စာတွင်-

“ ငါကျွန် ၃၀ ၊ လယ် ၄၀၀ ၊ ဤကျွန် လယ်တို့ကား သခင်ဖွားမရကန်သည်ကျွန် မ ရကန်သည် လယ်တေး၊ သခင်ဖွား သေခရကား သခင်ခမည်းနှင့် စိုပ်မင်းလှ ပေးမှ ဝယ်ကြ သတေး။ သခင်ခမည်း ရွှေတောင်တက်လျှင် ဤပုရားလောင်းကို ပေးတော်မူသတေး။ ပေး တော်မူဦးကား ဤဖုရားလောင်းတမိ မွေးစားလင့်ဟူ၍ ငါ့ကို ပေးတော်မူသော လယ်ကျွန် တို့တေး။ ” -

ဟု ရေးထိုးထားပါသည်။

ဤကျောက်စာအရ သားငယ်ကျစွာအတွက် စရိတ်ပေးသော ကျွန်နှင့် မြေတို့မှာ မူလက မရကန်သည် (မြကန်သည်) ၏ ကျွန်မြေများ ဖြစ်သည်။ မရကန်သည်မှာ နရပတိစည်သူမင်း၏ မိဖုရားတစ်ပါး ဖြစ်သည်။ ထိုမိဖုရားမှ နားတောင်းများနှင့် စောမင်းလှခေါ် မောင်နှမနှစ်ယောက်ကို မွေးဖွားသည်။ မိဖုရား မရကန်သည် ကွယ်လွန်သောအခါ မိဖုရားပိုင်သော ကျွန်နှင့် မြေတို့ကို မောင်နှမ နှစ်ဦး ခွဲဝေယူကြ၏။ နားတောင်းများမင်းသည် မိမိရသော ဝေစု လယ်မြေနှင့် ကျွန်တို့ကို သားတော် ကျစွာအတွက် မွေးစရိတ်အဖြစ် မိထွေးတော်အား ပေးအပ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

သားရင်းအသွင် သံယောဇဉ်

မိထွေးတော်သည် သားတော်ကလေးကို ဘုရင်ပေးသဖြင့် မွေးခဲ့ရပါသည်။ မိထွေးတော်

သည် သားတော်လေးကို မွေးစားသားဟူ၍ သဘောမထားခဲ့ပါ။ သားရင်းသဖွယ် တွယ်တာမြတ် နိုးခဲ့ပါသည်။ သားရင်းအား မေတ္တာပွားခဲ့သည်။ သားရင်းအသွင် သံယောဇဉ်ကြီးမားခဲ့လေသည်။

ကျစွာမင်းသားလေးကို ပညာတတ်တစ်ယောက် ဖြစ်စေရန်အတွက် မိထွေးတော်က ပြုစု ပျိုးထောင် ပေးသည်။ ကလေးဘဝအရွယ် ငယ်စဉ်ကပင် ပါဠိဘာသာနှင့် ဗုဒ္ဓစာပေတို့ကို သင်ကြားစေခဲ့သည်။ မိထွေးတော်၏ ပြုစုပေးမှုကြောင့် ကျစွာမင်းသားသည် ငယ်ရွယ်စဉ်မှာပင် ပိဋကတ်တော်များကို သင်ရိုးပေါက်ခဲ့၏။ မြန်မာရာဇဝင်ကျမ်းများတွင် ကျစွာမင်းသားသည် ပိဋကတ်သုံးပုံကို ကိုးခေါက်သင်ခဲ့သည်ဟု ရေးသားကြသည်။

ကျစွာမင်းသားသည် ငယ်စဉ်ကပင် ဗုဒ္ဓစာပေနှင့် ရင်းနှီးခဲ့ရသဖြင့် ထီးနန်းရ၍ မင်းလုပ်သောအခါတွင်လည်း စာပေကို မေ့လျော့ မထားနိုင်။ တူရွင်းတောင်သို့ သွား၍ မင်းတဲကြီး ဆောက်ကာ ရဟန်းသံဃာတော်များအား တစ်နေ့လျှင် ခုနစ်ဝါမျှ စာပေပို့ချနေခဲ့လေသည်။

ဗုဒ္ဓစာပေကို ပို့ချရုံသာ မဟုတ်။ ပရမတ္ထဗိန္နကျမ်းနှင့် သဒ္ဓဗိန္နကျမ်းငယ်တို့ကိုပါ ရေးသား ခဲ့သော ကျမ်းပြုမင်းတစ်ပါး ဖြစ်ပေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ မင်းဆက်များသမိုင်းတွင် စာချသော မင်းနှင့် ကျမ်းပြုသော ဘုရင်ဟူ၍ ရှားရှားပါးပါး ပေါ်ထွက်ခဲ့သော မင်းတစ်ပါး ဖြစ်ပေသည်။

မိထွေးတော်သည် အရည်အချင်းရှိသော သားတော်တစ်ပါးကို ပျိုးထောင်ပေးနိုင်သည့် အတွက် ဝမ်းမြောက်ကြည်နူးရသည်။ အားရကျေနပ်ရသည်။ ပညာတတ်သားတော်၏ မိခင်အဖြစ် ဂုဏ်ယူ ဝင့်ကြွားရသည်။ မိမိကိုယ်ကိုပင် သားတော်၏ ဂုဏ်ကို မှီ၍ မိထွေးတော်ဟုသာ ခေါ်တွင်ခဲ့သည်။ နန်းတွင်းအသိုက်အဝန်းကလည်း ဤသို့ပင် ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ဟန်တူပါသည်။

ကျစွာမင်းကို ချစ်မြတ်နိုးလှသဖြင့် နာမည်ကိုပင် မခေါ်ရက်သော မိထွေးတော်သည် ဘုရားလောင်းအသွင် ဂုဏ်ပြုလျက် **သားဘုရားလောင်း** ဟု ခေါ်ဆိုခဲ့ပါသည်။ မိထွေးတော် ရေးထိုးသော ကျောက်စာတို့တွင် ကျစွာမင်းကို **‘ပုရှာလောင်’** ဟုသာ ထပ်ကာထပ်ကာ သုံးစွဲ ခဲ့လေသည်။

မိထွေးတော်ပြု မြတ်ကောင်းမှု

သက္ကရာဇ် ၅၉၇-ခု၊ ဝါခေါင်လဆန်း ၄-ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့တွင် ကျစွာမင်းသားသည် ပုဂံရွှေနန်းကို သိမ်းမြန်းစိုးစံပါသည်။ ကျစွာမင်း နန်းတက်ပြီဆိုလျှင် မိထွေးတော်လည်း အရှိန်အဝါ ကြီးလာပြီ။ ဘုရင့်မိထွေးတော်ဟူ၍ ဩဇာကြီးသော အမျိုးသမီးကြီး ဖြစ်လာလေသည်။

ကျစွာမင်းသည် မိထွေးတော်အား ကျေးဇူးဆပ်သောအားဖြင့် မြေယာများစွာကို ပေး၍ ချီးမြှောက်သည်။ မိထွေးတော် စိတ်အေးချမ်းသာစွာ နေနိုင်ရန်အတွက် ဝက်ကြီးအင်းအနီးတွင် စံအိမ်တော်ကြီးကို ဆောက်လုပ်ပေးသည်။ အိမ်တော်တွင် အမှုထမ်းရန်အတွက် အိမ်တော်ကျွန်များ ကိုလည်း ပေးထား၏။ မိထွေးတော်သည် ထိုစံအိမ်တော်ကြီးမှာပင် နေထိုင်၍ ကုသိုလ်ကောင်းမှု များကို ပြုလုပ်နေလေသည်။

မိထွေးတော်သည် သက္ကရာဇ် ၆၀၁-ခုနှစ်မှ စ၍ ကုသိုလ်တော်များကို မပြတ် ပြုလုပ်ခဲ့၏။ ဆင်ဖြူရှင်အစုတွင် တွေ့ရသော ကျောက်စာအရ မိထွေးတော်သည် ရတနာသုံးပါးကို ရည်၍ ပထမအကြိမ်အဖြစ် မြေယာနှင့် ကျေးကျွန်များကို လှူဒါန်းခဲ့သည်။ ထိုကျောက်စာသည် အဆုံးအထိ ဖတ်မရပေ။ ရသမျှကို ဖတ်ရှု၍ အလှူဒါနစာရင်းကို ပြုရာတွင် လယ်မြေ ၁၃၂၅-ပယ်နှင့် ကျေးကျွန်ပေါင်း ၁၃၆-ယောက်ကို တွေ့ရှိရလေသည်။

ထိုကျောက်စာသည် ဆင်ဖြူရှင်အစုဟု ခေါ်နေကြသော ကျောင်းတိုက်ကြီးအတွင်းရှိ ဆင်ဖြူရှင်ဘုရား၌ တွေ့ရှိရသဖြင့် မိထွေးတော်သည် ထိုကျောင်းတိုက်ကြီးအတွက် လှူဒါန်းခဲ့ ကြောင်း သိရှိရပါသည်။ ထိုကျောင်းတိုက်ကြီးသည် ပုဂံပြည်တွင် ရှိသော ကျောင်းတိုက်များအနက်

အလွန်ကျယ်ဝန်းလှသော ကျောင်းတိုက်ကြီး ဖြစ်သည်။ တံတိုင်းကြီး၏ တောင်ဘက်မျက်နှာ ပေ ၈၀၀-ခန့်၊ မြောက်မျက်နှာ ပေ ၈၅၀-ခန့်၊ အနောက်ဘက်မျက်နှာ ပေ ၇၅၀-ခန့်နှင့် အရှေ့ဘက် မျက်နှာမှာမူ ပေပေါင်း ၁၀၀၀-ခန့်အထိ ကျယ်ဝန်းလေသည်။

မိထွေးတော်သည် ဒုတိယအကြိမ်တွင် ပုဂံကျောင်းတိုက်ကြီးအတွင်း ကုသိုလ်ကောင်းမှု များ ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ သက္ကရာဇ် ၆၀၄-ခုနှစ်တွင် ပုဂံကျောင်းတိုက် အရံတွင်းရှိ ကုလားကျောင်း၊ တန်တိုင်ကျောင်းကြီး၊ ကျောင်းမြင့်တို့ကို လုပ်ကျွေးရန် မြေယာများနှင့် ကျေးကျွန်များစွာကို လှူဒါန်းပြန်ပါသည်။

ထိုဒုတိယအကြိမ် ပြုလုပ်သော ဒါနမှတ်တမ်းကျောက်စာကြီးမှာ မန္တလေးမြို့၊ နန်းတွင်းရှိ ကျောက်စာရုံသို့ ရောက်ရှိနေသဖြင့် ဒါနပြုရာ ဌာနကို မသိနိုင်ကြတော့ပေ။ သို့ရာတွင် ကျောက်စာစကားအရ ပုဂံက သယ်ယူသွားသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ပုဂံကျောင်းတိုက်သည် မည်သည့်နေရာဟု အမှတ်အသား မတွေ့ရသေး။ ဆင်ဖြူရှင်အစုဟု ခေါ်နေကြသော ကျောင်း တိုက်ကြီးကိုပင် ပုဂံခေတ်က ပုဂံကျောင်းတိုက်ဟု ခေါ်နေကြသလော မသိရချေ။

စံအိမ်ဟောင်းကို ကျောင်းပြုပြီ

မိထွေးတော်သည် ကျစွာမင်း ဆောက်လုပ်ပေးခဲ့သော သာဓိပျော်ဖွယ် စံအိမ်တော် ကြီးတွင် ၁၀-နှစ်ကျော်မျှ နေထိုင်ခဲ့ပြီ။ ထိုအချိန်တွင် မိထွေးတော်လည်း အရွယ်ထောက်လာပြီဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ မိထွေးတော်သည် အရွယ်ထောက်လာသဖြင့် ခြွေရံသင်းပင်းတို့နှင့် ပျော်မွေ့နေလို ခြင်း မရှိတော့။ စံအိမ်တော်ကြီး၌လည်း ပျော်ပိုက်ခြင်း မရှိတော့ပေ။ စံအိမ်တော်ကြီးသည် ကြီးမားလွန်းလှသည်။ ခန့်ထယ်လွန်းလှသည်။ ဤစံအိမ်ကြီးကို ကျောင်းအဖြစ် လှူဒါန်း၍ သံဃာတော်များကိုထားလျှင် သာသနာတော်အတွက် အကျိုးရှိမည်။ သို့ဖြစ်၍ စံအိမ်တော်ကြီးကို ကျောင်းအဖြစ် လှူဒါန်းရန် ဆန္ဒပြင်းပြ နေတော့သည်။

ဤကိစ္စမှာ မိမိဆန္ဒတစ်ခုတည်းဖြင့် ဆုံးဖြတ်၍ မဖြစ်သေး။ သားတော်ကျစွာမင်းသည် မိမိအတွက် ရည်ရွယ်လျက် ဤမျှခမ်းနားသော အိမ်တော်ကြီးကို ဆောက်လုပ်ပေးထားသည်။ မိမိက ကျောင်းအဖြစ် လှူဒါန်းလိုက်လျှင် သားတော် အလိုမကျပါက မသင့်သေး။ သို့ဖြစ်၍ သားတော်ကျစွာမင်း၏ ဆန္ဒကို ရယူရပါသည်။ သားတော်ကလည်း ကန့်ကွက်မှု မရှိပါ။ “ မိထွေး သင့်နီးတဲ့ သံဃာကို ထားပါ။ ” ဟု ကျေနပ်စွာ ခွင့်ပြုပါသည်။

မိထွေးတော်သည် စံအိမ်ကြီးကို ကျောင်းအဖြစ် လှူဒါန်း၍ အိမ်တော်ရာကျောင်းတိုက် ကို တည်ထောင်တော့မည်။ သံဃာတော်များ ဝတ်တက် ဝတ်ကပ် ပြုလုပ်နိုင်ရန်အတွက် စံအိမ် ကြီးအနီးတွင် လေးမျက်နှာ ဂူဘုရားတစ်ဆူကို တည်ထားခဲ့သည်။

စံအိမ်တော်ကျောင်းအတွက် စိတ်တိုင်းကျ ပြုပြင် တည်ဆောက်ပြီးလျှင် သက္ကရာဇ် ၆၁၅-ခု၊ တပို့တွဲလဆန်း ၆-ရက်နေ့တွင် စံအိမ်တော် အလှူပွဲကို ပြုလုပ်လေသည်။ ထိုအလှူပွဲတွင် မိမိ၏ အိမ်တော်ရာကျောင်းတိုက်အတွက် မြေပယ်ပေါင်း ၁၂၂၀-နှင့် ကျေးကျွန်ပေါင်း ၁၃၅-ယောက်တို့ကိုပါ ရေစင်သွန်းချ၍ လှူဒါန်းလေသည်။

မိထွေးတော်သည် မိမိ၏ ကုသိုလ်တော် မှတ်တမ်းကြီးကို ကျောက်စာရေးထိုးလျက် အိမ်တော်ရာကျောင်းတိုက်အတွင်း၌ စိုက်ထူထားခဲ့၏။ ယခုအခါ ပုဂံပြတိုက်သို့ ရောက်ရှိနေပြီး ကျောက်တိုင်အမှတ် ၄၅- ဖြစ်သည်။ မိထွေးတော်၏ ကျောက်စာကို ဖတ်ရှုရာတွင် ကျစွာမင်းနှင့် မိထွေးတော်၏ ဘဝနှစ်ခုကို ဆွတ်ပျံ့ဖွယ် ခံစားရပါ၏။

“ သက္ကရာဇ် ၅၉၇-ခု အာသိန်နှစ် နံကာလဆန်း ၄ ရက် ကြာသပတေးနေ့ ကျစွာမင်း ရွှေတောင်တက်ပြီ။ ငါ့မိကိုကား ငါ မသိလိုက်။ ငါ့မိထွေး မွေး၍ ငါကြီး၏။ ငါ့မိထွေးလျှင်

ငါမိ၏ဟူ၍ အိမ်ပြု နေပေ၏။ အိမ်ထောင်ကျွန် လယ်လည်း ပေးတော်မူ၏။ အိမ်လည်း ငါနေ၏။ ကျွန်လည်း ငါစေ၏။ လယ်လည်း ငါစား၏။ အိမ်ငါနေသောထက်ကား သတင်း ပညာရှိသော သံဃာနေသော် မြတ်၏ဟူ၍ ငါကြံမိရကား ကုလည်း ပြု၏။ ကူပြီးရကား ဘုရားလောင်းကို ငါကြား၏။ မြတ်စွာသော ငါ့သခင် အတို့ကျွန်ကို ပြုပေးသော ဤအိမ်တည်း သာလည်း သာနိုးစွာ၏။ အတို့ကျွန်တို့ နေသောထက်ကား သံဃာနေသော် မြတ်၏ဟူ၍ ကုလည်းပြု၏။ အိမ်လည်း ကျောင်းရည်၏။ ပေးတော်မူသော အိမ်ထောင်ကျွန် လယ်လည်း အတို့ကျွန် လှူ၏။ ငါကြားရကား မိထွေး တင့်အပ်နိုးသော သံဃာ ထားလင့် ဟု မိန့်တော် မူ၏။ ”

အထက်ပါ ကျောက်စာအပိုင်းသည် အိမ်တော်ရာကျောင်းတိုက်၏ သမိုင်းအကျဉ်းလည်း ဖြစ်နေပါ၏။ မိထွေးတော်၏ ကျောက်စာထဲတွင် “ ၆၁၅-ခု တပိုတွဲလတန်း ၆ ရက် သောကြာနေ့ ကျောင်းသံဃာကို ဆောက်တည်ခဲ့၍ ငါထွက်ခဲ့၏ ” ဟု ရေးထိုးထားရာ မိထွေးတော်သည် ကျောင်းရေစက်ချသည့် နေ့မှာပင် အိမ်တော်မှ ထွက်ခဲ့သည်ဟု သိရှိရပါသည်။ မိထွေးတော်သည် မည်သည့်နေရာသို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်သည်ဟု အမှတ်အသား မတွေ့ရပေ။ စံအိမ်တော်ကျောင်း အလှူပွဲကျောက်စာသည် မိထွေးတော်၏ ဘဝကို နောက်ဆုံးသိရချက် ဖြစ်သည်။

ယခုအချိန်တွင် ကျွန်တော်တို့ မိထွေးတော်၏ အိမ်တော်ရာကျောင်းတိုက်မှာ သင်္ခါရ သဘောအရ ရွှေ့လျော့ပျက်စီးခဲ့လေပြီ။ မိထွေးတော် တည်ထားခဲ့သော လေးမျက်နှာ ဂူဘုရားကြီး ကိုမူ ဝက်ကြီးအင်း ဂူပျောက်ငယ်ဘုရား၏ အနောက်တောင်ဘက်ရှိ ကုန်းကမူပေါ်တွင် သံဝေဂ ဉာဏ်ယှဉ်လျက် ဖူးမြင်နိုင်ကြပါသေး၏။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ရှေးဟောင်းမြန်မာကျောက်စာများ- ဒုတိယတွဲ၊ တတိယတွဲ ၊
- ၂။ မြန်မာအဘိဓာန်- အတွဲ ၃ ၊
- ၃။ မြန်မာ့ဆွေမျိုးစပ် ဝေါဟာရများ ၊
- ၄။ ပုဂံသုတေသနလမ်းညွှန် ၊
- ၅။ မှန်နန်းရာဇဝင်- ပထမတွဲ ၊
- ၆။ တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ် ၊
- ၇။ အသစ်မြင်ဗမာသမိုင်း ၊
- ၈။ မြန်မာနှင့် ဝေါဟာရစစ်တမ်း (စာမူ) ၊
- ၉။ မှန်ရှည်တပ်ဆွေတော်စဉ် ၊

(၁၉၉၇-ခု၊ ဇန်နဝါရီလထုတ် ဓမ္မရတနာမဂ္ဂဇင်း - မှ)

ukotr t&D;apmrodzGn;

အရိုးဝေါဟာရနှင့် အဓိပ္ပာယ်

အရိုးစောမိဖွားသည် ပုဂံမြို့ သမထီး (သစ်မတီ) အရပ်တွင် ကုသဘုရားနှင့် ကျောင်းတိုက်ကို တည်ထောင်ခဲ့သော သာသနာ့မိခင်ကြီး ဖြစ်ပေသည်။ အရိုးစော မိဖွားနှင့် ပတ်သက်၍ မြန်မာရာဇဝင်ကျမ်းများ၌ စိုးစဉ်းမျှ ရေးသားခြင်း မရှိကြပေ။ ခေတ်သစ်သုတေသီတို့က ကျောက်စာများကို လေ့လာ၍ ဖော်ထုတ်ခဲ့သော အမျိုးသမီး ဖြစ်သည်။

ခေတ်သစ်သုတေသီတို့သည် ကျောက်စာများကို လေ့လာဖတ်ရှုလျက် အရိုးစောမိဖွား၏ မျိုးနွယ်ကို ရှာဖွေပေးခဲ့ကြ၏။ ထိုအဖြေကို စိစစ်လေ့လာပြန်ရာတွင် ကျေနပ်လောက်သော အဖြေမဟုတ်သည်ကို တွေ့ရှိရပြန်ပါသည်။ ဤသို့ ဖြစ်ရသည်မှာ အရိုးဝေါဟာရနှင့် ပတ်သက်၍ ကောက်ချက်ချမှု အမျိုးမျိုး ဖြစ်နေသောကြောင့်ပင်။

အရိုးဝေါဟာရမှ ‘ရိုး’ ဟူသော ပုဒ်ကို လေ့လာရပါမည်။ မြန်မာ့ဆွေမျိုးစပ်ဝေါဟာရများ စာအုပ်တွင် ဤသို့ စိစစ် တင်ပြထားသည်။

ရိုးမှာ မိရိ၊ မိရီး၊ မရီးတွင် ပါဝင်နေသော ရိ၊ ရီးနှင့် အနက်တူဟူ၍ ယူဆသည်။ ရိသည် ရိပွပ်၊ ရိပွန်း၊ ထိကပါး၊ ယိကပါး စသည်တို့မှာကဲ့သို့ နာနာကြီးကြီး ထိမိသည်။ ပွန်းပွန်းတီးတီး ထိမိသည်ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို ဆောင်သည်။

အရိုးအခေါ်သည် ရိ၊ ရီးကိုပင် ရှေ့က ‘အ’ ထည့်၍ နာမ်ပြုကာ အရိ၊ ‘အရိုး’ ဟု အသုံးပြုလာခြင်း ဖြစ်သည်။ အနက်အဓိပ္ပာယ်အားဖြင့်မူ ပွန်းပွန်းတီးတီး ထိမိကျွမ်းဝင်အပ်သူဟု ရပါသည်။

- မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းတွင် အရိုးပုဒ်ကို အနက် သုံးမျိုး ပြထား၏။
- ၁။ ဖခင်၏ နှမ သို့မဟုတ် အစ်မ ၊
- ၂။ ဦးရီး၏ မယား ၊
- ၃။ ဦးရီးကို အညာဒေသတွင် ခေါ်သော အခေါ် ၊

အထက်ပါ ဖွင့်ဆိုချက် သုံးမျိုးတွင် ဦးရီးကို အရိုးဟု ခေါ်နေကြသည်ကား ဒေသန္တရသုံး အခေါ်မျှသာ ဖြစ်ပါမည်။ ပါဠိဘာသာ အဘိဓာန်ကို မြန်မာအနက် ပြုကြရာတွင် အရိုးပုဒ်ကို နှစ်မျိုးသာ ပြပါသည်။

ပါဠိအဘိဓာန် ဂါထာအမှတ် (၂၄၅) တွင်-
“ မာတုဘာတာ၊ အမိ၏ မောင်သည်။ မာတုလော၊ မာတုလမည်၏။ ဝါ၊ ဦးရီးမည်၏။ တဿ၊ ထိုဦးရီး၏၊ ပဇာပတိ၊ မယားသည်။ မာတုလာနီ၊ မာတုလာနီမည်၏။ ဝါ၊ အရိုးမည်၏။ ”-

ဟုလည်းကောင်း၊ ဂါထာအမှတ် (၂၄၈) တွင်-
“ ပိတု ဘဂိနီ၊ အဖ၏ အစ်မ ညီမသည်။ ပိတုစ္ဆာ၊ ပိတုစ္ဆာမည်၏။ ဝါ၊ အရိုးမည်၏။ ” ဟုလည်းကောင်း ပြန်ဆိုထားကြသည်။ ဤပြန်ဆိုချက်သည် မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းမှ ၁၊ ၂ တို့နှင့် အဓိပ္ပာယ် တူညီနေပါသည်။

ဖွင့်ဆိုချက် အမှတ် ၁-သည် ဖခင်ဘက်မှ မျိုးနွယ်နှင့် သက်ဆိုင်ပြီး အမှတ် ၂-မှာမူ မိခင်ဘက်မှ ဆက်နွယ်သော အမျိုးဖြစ်နေ၏။

အရိုးစော မိဖွားမှာ ကျောက်စာစကားအရ အမျိုးသမီး တစ်ဦးကို ခေါ်ဝေါ်ထားကြောင်း

သိသာပါသည်။ ထိုအရီးစောမိဖွားမှာ နရသီဟပတေ့မင်း၏ အရီးတော်စပ်ကြောင်းကိုလည်း သိရှိရပါသည်။ သို့ရာတွင် မည်သည့် မျိုးနွယ်ဘက်က တော်စပ်သော အရီးဟူ၍ကား သိနိုင်ရန် ခက်ခဲလှပေသည်။

အဖဘက်မှ အရီးလော

သမိုင်းသုတေသနပညာရှင် ဗိုလ်မှူးဘရှင်သည် သူ၏ ‘ ပုဂံခေတ် ဖွာစောများ ’ စာတမ်းတွင် ဖွာစော သုံးဦးကို ဖော်ပြထား၏။

၁။ **ပထမ ဖွာစော**။ ။ သုတေသီအချို့က မင်းဝိုင်းအရပ်တွင် ကုသိုလ်များ ပြုသောကြောင့် ‘ မင်းဝိုင်း ဖွာစော ’ ဟု ခေါ်သည်။ ကျောက်စာများတွင်မူ မိမိကိုယ်ကို ‘ သခင်ဖွာစော ’ ဟု ခေါ်ဆို ရေးသားပါသည်။

၂။ **ဒုတိယ ဖွာစော**။ ။ အချို့က ‘ စောလှဝန်းဖွာစော ’ ဟု ခေါ်သည်။ ကျောက်စာတွင် ရာဇသူအမိ ဖွာစော ဟု ရေးထိုးသူ ဖြစ်သည်။

၃။ **တတိယ ဖွာစော**။ ။ သမထီးအရပ်တွင် နေ၍ ကုသိုလ်ကောင်းမှုများ ပြုခဲ့သောကြောင့် ‘ သစ်မထီးဖွာစော ’ ဟု ခေါ်သည်။

ဖော်ပြပါ ဖွာစော သုံးဦးအနက် ပထမ ဖွာစောသည် အရီးစော မိဖွားကို မွေးဖွားခဲ့သူ ဖြစ်သည်ဟု ကောက်ချက်ချထား၏။ ပထမဖွာစောတွင် အရီးစော မိဖွားနှင့် ဥစ္စနာတို့ နှစ်ဦးကို မွေးသည်။ ဥစ္စနာက မွေးသော နရသီဟပတေ့သည် ဥစ္စနာ၏ နှမ (အစ်မ) နှင့် အရီးတော်စပ် သည်ဟု ဆွေးမျိုးဆက်ပြခဲ့၏။

အထက်ပါ ကောက်ယူချက်မှာ ပထမဖွာစော (သခင်ဖွာစော) ၏ ကျောက်စာကို အကိုးပြု၍ကောက်ယူထားသော ဆွေးမျိုးဆက် ဖြစ်သည်။ အရီးဝေါဟာရကို အဖ၏ နှမ (အစ်မ) ဟူ၍ ခံယူပြီး ကောက်ချက်ချခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။

ပုဂံခေတ် ဖွာစောများစာတမ်းတွင် နရသီဟပတေ့သည် ဥစ္စနာမင်း၏ သားဟူ၍ ကောက်ချက်ချပြီး ဤကဲ့သို့ ဆွေးမျိုးဆက် ပြခြင်း ဖြစ်သည်။ နရသီဟပတေ့မင်း ကိုယ်တိုင် ရေးထိုးသော ၆၂၉-ခုထိုး ကျောက်စာတွင် “ ငါ့ဖ ကျစွာမင်းကြီး ” ဟု ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။

နို့ထိန်မိခင် အိုပေါင်သင်၏ ၆၂၉-ခုနှစ်တွင် ရေးထိုးထားသော ကျောက်စာတွင်လည်း ကျစွာ၏ သားတော် **မင်းယန်** (သိဃံသူ၊ သီဟသူ) သည် မိမိနောင်တော် ဖြစ်ပါသည်ဟု နရသီဟ ပတေ့မင်းက ဖော်ထုတ် ကြေညာခဲ့သည်။

ဤအထောက်အထားများအရ နရသီဟပတေ့မင်းသည် ဥစ္စနာမင်း၏ သားတော် မဟုတ်ဘဲ ကျစွာမင်း၏ သားတော်ဖြစ်ကြောင်း ခိုင်မာစွာ သိရှိရ၏။ သို့ဖြစ်လျှင် နရသီဟ ပတေ့မင်း၏ အရီးစောမိဖွား ဆိုသူမှာ ဥစ္စနာ၏ နှမ (အစ်မ) မဟုတ်ဘဲ ကျစွာမင်း၏ နှမ သို့မဟုတ် အစ်မသာ ဖြစ်ရပေလိမ့်မည်။

ကျစွာနှမ ရှာမရ

အရီးစောမိဖွားသည် ကျစွာမင်း၏ နှမရင်းတစ်ယောက် မဟုတ်သည်မှာ သေချာပါ သည်။ ကျစွာမင်း၏ မယ်တော်သည် အိမ်တော်သည် မိဖုရား ဖြစ်သည်။ ကျစွာကို မွေးပြီးနောက် ခုနစ်ရက် ရှိလျှင် အနိစ္စ ရောက်ခဲ့ရသည်။ သို့ဖြစ်၍ ကျစွာမင်းမှာ နှမရင်း မရှိကြောင်း သိသာပါ သည်။

အိမ်တော်သည် မိဖုရားမှာ ကျစွာကို မမွေးဖွားမီက သမီးတော် တစ်ပါးကို ဖွားမြင်ခဲ့သလော။ ဖွားမြင်ခဲ့လျှင် ထိုကျစွာ၏ အစ်မတော်သည် နရသီဟပတေ့မင်း၏ အရီးစော

မိဖွား ဖြစ်နိုင်လေသည်။

မြန်မာရာဇဝင်ကျမ်းများတွင် နားတောင်းများမင်းမှာ မိဖုရား လေးပါးရှိသည်။ ထိုလေးပါးအနက် တောင်ပြင်သည်တွင် သားတော် သိန်ပတေ့နှင့် တရားမွန်တို့ကို မွေးသည်။ အိမ်တော်သည်မိဖုရားက ကျစွာကို မွေးသည်။ နားတောင်းများမင်းမှာ သမီးတော်ဆို၍ တစ်ယောက်မျှ မတွေ့ရပေ။

ရာဇဝင်ကျမ်းများတွင် မတွေ့ရသော်လည်း နားတောင်းများမင်းမှာ သမီးတော် လည်း ရှိနိုင်ပါသည်။ ထိုသမီးတော်သည် နရသီဟပတေ့မင်း၏ အရီးတော်သူချည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ကျစွာမင်း၏ အစ်မ နှမတို့ကို ကျောက်စာ၊ ရာဇဝင်တို့၌ မတွေ့ရသေးသောကြောင့် တပ်အပ်သေချာ မပြောသာသေးပေ။

သို့ဖြစ်၍ အရီးစောမိဖွားမှာ ဖခင်ဘက်မှ တော်စပ်သော အရီးစောဟူ၍ ခေတ်သစ် သုတေသီအချို့ဆိုသော စကားကိုလည်း အတည်မပြုသင့်ချေ။

အမိဘက်မှ အရီးလော

မြန်မာ့ဆွေမျိုးစပ်ဝေါဟာရများ စာအုပ်တွင် အမိမောင်၊ (ဝါ) ဦးရီး၏ ဇနီးကိုလည်း အရီးဟု ခေါ်နိုင်ပြန်ရာ အရီးစောမိဖွားမှာ အမိဘက်မှ တော်စပ်သော အရီးဟူ၍လည်း ကောက် ချက်ချနိုင်ပြန်ပါသည်။

နရသီဟပတေ့မှာ အမိဘက်က မောင်တစ်ဦး ရှိနေပါသည်။ ထိုမောင်ဖြစ်သူသည် ဦးရီးတော်စပ်သူ ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာရာဇဝင်ကျမ်းများတွင် အမိမောင်ကို ရဟန်းတစ်ပါးအဖြစ် တွေ့မြင်ရပါသည်။ ဤဖြစ်ရပ်ကို ကြားညှပ်၍ အနည်းငယ် ဆိုရပါမည်။

ကျစွာမင်းသည် မြစ်သာအရပ်မှ ပန်းပွတ်သည်၏ သမီးတစ်ယောက်ကို ကောက်ယူ၍ စုလည်းထုံး အမည်ဖြင့် ကိုယ်လုပ်တော် တင်မြှောက်ထားသည်။ စုလည်းထုံးတွင် ရဟန်းသား ဖြစ်သော မောင်တစ်ယောက်လည်း ရှိသည်။ ထိုရဟန်းသည်လည်း နှမရှိရာ ပုဂံပြည်သို့ လာရောက် သီတင်းသုံးလေသည်။

ကိုယ်လုပ်တော် စုလည်းထုံးသည် သားတော် မင်းခွေးချေးကို မွေးသည်။ စုလည်းထုံး သည် သားတော် မင်းခွေးချေးအား မောင်ပွင်း နေထိုင်ရာ ကျောင်းတိုက်တွင် ပညာသင်ရန် အပ်နှံထားလေသည်။ မင်းခွေးချေးသည် နရသီဟပတေ့အမည်ခံ၍ မင်းဖြစ်သောအခါ ဦးရီးတော်သူအား လူထွက်စေ၍ ရှေ့တော်နေ အမတ်ကြီးအဖြစ် ခန့်အပ်သည်။ ထိုအမတ်ကို သိမ္မစည်း (သိဟ်စည်း) ဟု ခေါ်ကြသည်။ ထိုသိမ္မစည်းအမတ်၏ ဇနီးမှာ နရသီဟပတေ့မင်း၏ အရီးတော်သူ ဖြစ်လေသည်။

သိမ္မစည်းအမတ်သည် ရဟန်းဘဝကပင် တူတော် ထီးနန်းရရေးအတွက် အဖက်ဖက်က ကြိုးပမ်းလာခဲ့သူ ဖြစ်သည်။ သို့အလျောက် ထီးနန်းရလာသောအခါ အမတ်ကြီး ခန့်ထားခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ နရသီဟပတေ့မင်းသည် ဦးရီးတော် အမတ်အတွက် ဇနီးမယားကိုလည်း နန်းတွင်းအသိုင်းအဝိုင်းမှပင် ရွေးချယ်၍ ပေးစား ထိမ်းမြားခဲ့လိမ့်မည်ဟု ယူဆရသည်။

အရီးစောမိဖွား၏ ကျောက်စာကို ဖတ်ရှုရာတွင် ထိုအမျိုးသမီးသည် ပုဂံနန်းတွင်းဝယ် ဩဇာအရှိန်အဝါ ရှိသူဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ မင်းယန် (သိဃီသူ) နှင့် နရသီဟပတေ့တို့ နန်းလုတိုက်ပွဲတွင် အရီးစောမိဖွားသည် နရသီဟပတေ့ကို အားပေးခဲ့သူဟုလည်း ယူဆရ၏။ ရာဇပိုလ်အမတ်သည် နရသီဟပတေ့ကို ပုန်ကန်သူ ဖြစ်၍ အပြစ်ကျနေရာ အရီးစောမိဖွားကပင် နရသီဟပတေ့အား ပြောကြား၍ အပြစ်မှ လွတ်စေခဲ့သည်။

နရသီဟပတေ့မင်း နန်းတက်သောအခါ အရီးစောမိဖွားအား ကျွန် ၅၀၀၀-နှင့် လယ်မြေ

၅၀၀၀-တို့ကို ပေး၍ ချီးမြှောက်ခဲ့ပါသည်။ ဤသည်တို့ကို ထောက်လျှင် အရိုးစောမိဖွားသည် တစ်ချိန်ကပင် နရသီဟပတေ့အား ကျေးဇူးပြုဖူးသူဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။

အရိုးစောမိဖွားသည် ကျစွာမင်းဘက်မှ တော်စပ်သော အရိုးစောဟုလည်းကောင်း၊ ပန်းပွတ်သည်ဘက်မှ တော်စပ်သော အရိုးစောဟုလည်းကောင်း တိကျစွာ အဖြေပေးနိုင်သော သက်သေအထောက်အထားကို စောင့်စား၍ လေ့လာရပေဦးမည်။ မည်သို့ရှိစေ နရသီဟပတေ့၏ အရိုးစောမိဖွားဆိုသူမှာ ရှေးခေတ်ပုဂံပြည်ဝယ် တကယ်တမ်း ရှိခဲ့သူ ဖြစ်ကြောင်း ကုသဘုရားရှိ ကျောက်ထက်အက္ခရာ မှတ်တမ်းစာများက ထင်ရှားပြနေပါသည်။

အရိုးစော မိဖွား၏ ကုသဘုရား

အရိုးစောမိဖွားသည် ပုဂံမြို့၊ အနောက်ဖွားစောရွာ၊ ဓမ္မရာဇကစေတီတော်ကြီး၏ မြောက်ဘက် သုံးဖာလုံခန့် အကွာတွင် ကုသိုလ်တော်များကို ပြုစု တည်ထားခဲ့ပါသည်။ ထိုကုသိုလ်တော်များတွင် ကုသဘုရားကြီးလည်း ပါဝင်ပါသည်။

ကုသဘုရား၌ တွေ့ရှိရသော ကျောက်စာကြီးတွင် အရိုးစောမိဖွား၏ ကုသိုလ်တော်မှတ် တမ်းများကို ဤသို့ တွေ့ရှိရပါသည်။

“ သကရဇ် ၆၂၇ ခု၊ စယ်သံဝစ္ဆရ်နှစ် ပြာသိုလပြည့် ဗုဒ္ဓဟူးနေ့အား အသရေရှိသော ဘုရား တရား သံဃာ ရတနာသုံးပါးနှိုက် ရိုသေမြတ်စွာသော စိုးသား မင်းသား အမတ်တျာ ဗိုလ်ပါ ဆင်ဖြူစသော ရတနာခုနစ်ပါးသခင်ဖြစ်သော ကျွန်း ၄ကျွန်း ထွန်းသော နေကဲ့သို့ အရှိန်ဇော် ရောင်အဝါ တောက်ပစွာသော အသရေရှိသော သိရိတြိ ဘုဝနာဒိတျ ပဝရ ဓမ္မရာဇာမည်သော တရားမင်း အရိုးစော မိဖွားသည် ဖုရားသခင် သာသနာနှိုက် ယုံကြည်စွာ ၍ (လ) ဤသစ်မတီမည်သော မြေအရပ်နှိုက် အုတ်နှင့်ပြုသော တန်တိုင်းအရာမ်တွင် ကလသာကွန်အိုးနှင့် တူလကည်သော စင်္ကြံ ထက်နှိုက် တင့်တယ်စွာသော ဂူလည်း တည် လတ်၍ ဂူဌာပနာသောအခါနှိုက် သရီရဓာတ်တော်လည်း တည်၏။ ရွှေဖုရား၊ ငွေဖုရား၊ ရွှေအုတ်၊ ငွေအုတ်၊ ရွှေစမခန်၊ ငွေစမခန်၊ ရွှေပေါက်ပေါက်၊ ငွေပေါက်ပေါက်၊ ကိုယ်ဆင်သော နားတောင်းခတ်ကြိုး၊ လက်စွပ်ထည့်တော်မူသော ငွေလင်ပန်း၊ ငွေစလောင်း၊ ငွေသန္ဓေ၊ အခံ အရာကုန်အောင် ရတနာအတိ ထည့်၍ ဌာပနာ၏။ ကြေးနီအပိသာ ၁၀၀ ခွစ်၍ ရွှေ ၅၀၊ ပြတား ၂၀၀ လူး၍ ပြုသော လှစွာသော ရွှေထွတ်လည်း တင်ရ၏။ ပိဋကတ်သုံးပုံ တရား အထုံလည်း ပြုရ၏။ သာရကပ် မဏ္ဍပ် ဝရကပ်၊ သာရမဏ္ဍပ် ဘဒ္ဒကပ်၊ ဤကမ္ဘာငါးပါးသော ထက် ဖြစ်သော ဖုရားဆင်းပုတော်ခပင်း တခုမကြွင်း ကက္ကသန် ကောနာဂိုမ် ကဿပ ဂေါ တမ မိတြ ဤဖုရား ၅ ယောက် ဆင်းပုတော်လည်း ပြုရ၏။ လေးမျက်နှာမှ လာသော ဖုရားသခင်တပည့်သား အရိယာသံဃာ အလိုရစိမ့်ငှာ ကျောင်း ရေကန် ရေတွင်းလည်း ပြု၏ ။ ”

အရိုးစောမိဖွားသည် ကုသိုလ်တော် ကုသဘုရားနှင့်အတူ ကျောင်းတိုက်ကိုပါ တည်ဆောက်ခဲ့ပါသည်။ ယခုအခါ ကျောင်းတိုက်အဆောက်အအုံကို မတွေ့ရတော့ဘဲ ကုသဘုရား ကြီးကိုသာ ထင်ရှားစွာ ဖူးတွေ့နိုင်ကြတော့သည်။

ကုသဘုရားဆိုသည်မှာ အရိုးစောမိဖွားက မည့်ခေါ်ခဲ့သော ဘွဲ့နာမည် မဟုတ်ပေ။ နောက်လူတို့က ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ခြင်းသာ ဖြစ်ပါမည်။ ကုသဝေါဟာရသည် ပါဠိဘာသာ ဝေါဟာရ ဖြစ်သည်။ မြန်မာဘာသာဖြင့် ကမ္ဘည်းတံမဲလိပ်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရပါသည်။ အရိုးစောမိဖွားဘုရားကြီး သည် တစ်ချိန်က ဗုဒ္ဓပူဇော်ယပွဲကို ကျင်းပရာတွင် စာရေးတံ မဲချ၍ ပူဇော်ပွဲ ပြုလုပ်ဟန် ရှိပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ကုသ (ဝါ) စာရေးတံဘုရားဟု ခေါ်ဆိုကြခြင်း ဖြစ်ဟန်တူပါသည်။

သမုတိဘုရားအမ အရီးစော

ကုသဘုရား၏ အနောက်မြောက်ယွန်းတွင် သမုတိဘုရားဟု ခေါ်ဆိုနေသော ဘုရားကြီး တစ်ဆူလည်း ရှိပါသည်။ ထိုဘုရားအမမှာလည်း အရီးစောပင် ဖြစ်နေပါသည်။ သမုတိဘုရားအမ အရီးစောသည် ကုသဘုရားအမ အရီးစောမိဖွားလောဟူ၍ စိစစ်ရပါမည်။

ပုဂံသုတေသနလမ်းညွှန်ကျမ်းတွင်မူ သမုတိဘုရားကိုလည်း နရသီဟပတေ့မင်း၏ အရီးစောမိဖွားပင် တည်ထားခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ရေးသားထားပါသည်။ သမုတိဘုရားရှိ ကျောက်စာကို လေ့လာရာတွင် ဘုရားအမ နှစ်ဦးမှာ တခြားစီ ဖြစ်သည့်သဘောမျိုး တွေ့နေရပါသည်။

သမုတိဘုရားကျောက်စာတွင် “ ဘုရားရှင်တော် အရီးစော ” ဟုသာ ရေးထိုးထားသည်။ မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်၏ အရီးစောဟူ၍ တိကျစွာ ရေးမထားပေ။ ကုသဘုရားအမကမူ မိမိကိုယ်ကို နရသီဟပတေ့မင်း၏ အရီးစောမိဖွား ဖြစ်ပါသည်ဟု ကျောက်စာထဲတွင် တိကျစွာ ရေးသားပြခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ‘ အရီးစော ’ နှင့် ‘ အရီးစောမိဖွား ’ ဟူ၍ နာမည်ချင်းလည်း အနည်းငယ် ကွာဟနေလေသည်။

ဆုတောင်းပန်ယူ မူမတူ

ကျောက်စာနှစ်ချပ်ကို ယှဉ်တွဲ လေ့လာရာတွင် ဘုရားအမနှစ်ဦးတို့ ဆုတောင်းပုံချင်း မတူကြ။ ကုသအမ အရီးစောမိဖွား၏ ဆုတောင်းစာတွင်-

“ ငါလည်း မိန်းမအဖြစ်မှ လွတ်ခဲ့၍ လူ့ရွာ နတ်ရွာ ကျင်လည်သော အခါ သတင်းပညာ သစ္စာ သဒ္ဓါ ဖြည့်စုံစွာသော ယောက်ျားဖြစ်၍ တုသိတာပူရမည်သော နတ်ပြည်နို့က အရိယမေတ္တည်ဖုရားလောင်းထံ ဖြစ်လေ၍ စုလည်းတော် ဌာပနာသော စုလာမုနိစေတီ ထံနို့က သတင်းသီမွန် ဖြစ်လေချင်၏။ ဥစ္စာရှိရှိ မပေးလိုသော ဝန်တိုနှလုံးလည်း ငါမဖြစ်လို။ သူတပါး ဥစ္စာ များစွာမြင်လည်း ငါမလိုချင်။ ထင်ရှားကင်္ကာ သိုထားသော အကြင် ငါ့ဥစ္စာခပ်သိမ်းကို ကား ငါမပေးတည်း ကွယ်ရာလျှင် မရစေသတည်း။ မျက်မှောက်ကင်္ကာလျှင်လည်း နိုင်ထက် ယူသူ မရစေသတည်း။ အရိမေတ္တည်ဖုရားလောင်း စုတေခဲ့၍ လူဖြစ်လတ်သော အခါလည်း ငါလည်း လူဖြစ်ပါ၍ ဖုရားဖြစ်ပြီး ဓမ္မစကြာတရားဦး ဘုရားသခင် ဟောတော်မူသရောအခါ လျှင် ရမက် ၁၅၀၀ အန်၍ အထွတ်မြတ်သော ရဟန္တာ ဖြစ်ချင်သောကြောင့်- ”

ဟူ၍ ဆုတောင်းပန်ဆင်ထားပါသည်။

သမုတိဘုရားကျောက်စာတွင်မူ ဘုရားအမကြီးက -

“ သကရဇံ ၆၂၂-ခု ကြတိုက် သံဝစ္ဆရနစ် နယုတ်လဆုတ် ၃ ရက် စနေနေ့ ဖုရားရှင်တော် အရီးစော ဤလူတွင်၌ အတိုင်းမသိ သဒ္ဓါလာ၍ ပြုသော ကောင်းမှုအကျိုးကား... သိစပ်မြင်နဲ့သော သဗ္ဗညုတဉာဏ် ဖုရားဆိုကို လိုသောကြောင့် ” -

ဟု ရေးထိုးထားပါသည်။ အမျိုးသမီးနှစ်ဦး၏ ဆုတောင်းချက်ကို ကြည့်လျှင် ကုသဘုရားအမ အရီးစောမိဖွားက ယောက်ျားဘဝကို ရယူပြီး ရဟန္တာဆုကို ပန်ဆင်ထားသည်။ သမုတိဘုရားအမကမူ ဘုရားဆုကို ပန်ဆင်ထားသည်။ ဤသို့ ခံယူချက် ပန်ယူချက်ချင်း မတူညီကြသဖြင့် အရီးစောနှစ်ဦးမှာ တစ်ယောက်စီသာ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

သမုတိဘုရားအမကြီး အရီးစောသည် မိမိ တည်ထားသော ဂူဘုရား အနီးတွင် ကျောင်းဆောက်ခြင်း၊ ပိဋကတ်တော်များ ပူဇော်ခြင်း၊ မြေယာ ကျေးကျွန်များ လှူဒါန်းခြင်းစသော ကုသိုလ်တော်များစွာကို ပြုစု၍ ကျောက်စာဖြင့် မှတ်တမ်းတင်ထားခဲ့ပါသည်။ အရီးစောသည် သမုတိဘုရားနှင့် ကျောင်းတိုက်ကို သက္ကရာဇ် ၆၂၂-ခုတွင် တည်ထားခဲ့ရာ ကုသဘုရားထက် ငါးနှစ်မျှ စောပါသည်။

သက္ကရာဇ် ၆၂၀-ကျော်တွင် ပုဂံပြည်၌ အရီးစောအမည်ခံ သာသနာ့မိခင်နှစ်ဦး ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါသည်။ ထိုသာသနာပြုမိခင်နှစ်ဦးကို-

၁။ သမုတီဘုရားအမ အရီးစော ၊

၂။ ကုသဘုရားအမ အရီးစောမိဖွား -
ဟူ၍ ခွဲခြား သတ်မှတ်ရပါလိမ့်မည်။

အရီးစောမိဖွားသည် သက္ကရာဇ် ၆၂၇-ခုနှစ်တွင် ကုသဘုရားနှင့် ကျောင်းတိုက်ကို တည်ထောင်သည်။ ၆၃၇-ခုနှစ်တွင် မိမိကျောင်းတိုက်ရှိ ရတနာသုံးပါးကို ရည်ရွယ်လျက် မြေယာများနှင့် ကျေးကျွန်အမြောက်အမြားကို လှူဒါန်းပါသည်။ ကုသိုလ်တော်များကို စာရင်းပြု၍ ကျောက်စာရေးထွင်းလျက် ကုသဘုရားအတွင်း၌ စိုက်ထူထားခဲ့၏။ ထိုကျောက်စာသည် ယခုအချိန်အထိ ကုသဘုရားအတွင်း၌ အကောင်းပကတိ တည်ရှိနေသေး၏။ ဂူဘုရားကြီး အတွင်းဝယ် ရေးခြယ်ထားသော ဆေးရေးလက်ရာ အနုပညာများကိုလည်း ထင်ရှားစွာ ရှုမြင် ခံစားနိုင်ကြပါသေး၏။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ရှေးဟောင်းမြန်မာကျောက်စာများ- ဒုတိယတွဲ၊ တတိယတွဲ ၊
- ၂။ တွင်းသင်းမြန်မာဇဝင်သစ် ၊
- ၃။ အဘိဓာန်နိဿယသစ် ၊
- ၄။ မြန်မာ့ဆွေမျိုးစပ် ဝေါဟာရများ ၊
- ၅။ မြန်မာအဘိဓာန်- အတွဲ ၅ ၊
- ၆။ ပုဂံသုတေသနလမ်းညွှန် ၊
- ၇။ ပုဂံခေတ်ဖွားစောများ (စာတမ်း) ၊
(ငွေရတုသဘင် စာတမ်းစု)

(၁၉၉၇-ခု၊ ဖေဖော်ဝါရီလထုတ် ဓမ္မရတနာမဂ္ဂဇင်း- မှ)

Hold;iditkayif

ရင်ဝယ်ပိုက်၍ နို့တိုက်သူ

နို့ထိန်းဆိုသည်မှာ အပြစ်ခြောက်ပါး ကင်းစင်၍ ကျန်မာပြည့်ဖြိုးလျက် စင်ကြယ်သန့်ရှင်းသော နို့ရည်ကို တိုက်၍ ထိန်းသိမ်းပြုစုရသူကို နို့ထိန်းဟု ခေါ်ပါသည်။ နို့ထိန်းများ ထားခြင်းသည် ရှေးယခင်ကတည်းက အိန္ဒိယမင်းများ ကျင့်သုံးနေသော ဓလေ့တစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ တေမိယဇာတ်စသည်တို့တွင် သားတော် သမီးတော်များအတွက် နို့ထိန်းများ ထား၍ မွေးကျွေးစေကြောင်း တွေ့ရှိရပေသည်။

မြန်မာမင်းများ လက်ထက်တွင်လည်း ဘုရင့်သားတော် သမီးတော်များအား နို့ချိုတိုက်ကျွေးစေရန်အတွက် နို့ထိန်းများ ထားရှိခဲ့ကြသည်။ အမျိုးသမီးတိုင်းသည် နို့ထိန်းအဖြစ် ရနိုင်ကြသည် မဟုတ်ပေ။ နို့ထိန်းဖြစ်ထိုက်သော အင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံမှသာလျှင် နို့ထိန်းအဖြစ် ခန့်အပ်ခြင်း ခံရသည်။ နို့ထိန်းအင်္ဂါများကိုလည်း ကျမ်းဂန်များတွင် ဖွင့်ဆိုထားကြပြီး ဖြစ်၏။

ဗုဒ္ဓဝံသအဋ္ဌကထာတွင် နို့ထိန်းအမျိုးသမီးသည်-

- အရပ် မမြင့်လွန်း၊ မနိမ့်လွန်းရ။
- ခန္ဓာကိုယ် မကြုံလွန်း၊ မဆူလွန်းရ။
- အသား မမည်းလွန်းရ။ မဖြူလွန်းရ။
- ရင်သား မရှည်လွန်းရ။ မတိုလွန်းရ။
- ချောင်းဆိုး ပန်းနာ မရှိရ-

ဟူ၍ ကန့်သတ်ချက်များ ရှိလေသည်။

နို့ထိန်းအမျိုးသမီး၏ အသားရောင်နှင့် ပတ်သက်၍လည်း ကျမ်းဂန်များတွင် ခွဲခြားလျက် ရှိပေသည်။

“ အသားဖြူသော မိန်းမ၏ နို့ရည်သည် ချိုသော အရသာ ရှိသည်။ ထိုနို့ကို စို့သော သူအား လေဝေဒနာ မြဲ၏။

အသားညိုသော မိန်းမ၏ နို့ရည်သည် ဖန်သော အရသာ ရှိသည်။ ထိုနို့ကို စို့သောသူ အား ဦးခေါင်း၌ ဝေဒနာ မြဲ၏။

အသားပြာသော မိန်းမ၏ နို့ရည်သည် ချဉ်သောအရသာ ရှိသည်။ ထိုနို့ကို စို့သောသူ အား ဒွါရတို့၌ ဝေဒနာ မြဲ၏။

အသားရွှေရောင်ရှိသော မိန်းမ၏ နို့ရည်သည် ဆိမ့်သော အရသာ ရှိသည်။ ထိုနို့ကို စို့သောသူအား မြတ်သောနှလုံး မြဲ၏။

အသားမည်းသော မိန်းမ၏ နို့ရည်သည် ခါးသော အရသာ ရှိသည်။ ထိုနို့ကို စို့သောသူ အား ခြေ-လက်-ဦး တို့၌ ဝေဒနာမြဲ၏။

အသားနီသော မိန်းမ၏ နို့ရည်သည် စပ်သောအရသာ ရှိသည်။ ထိုနို့ကို စို့သောသူအား ရင်၌ ဝေဒနာ မြဲ၏။ ” (ဓညဝတီအရေးတော်ပုံကျမ်း၊ စာ-၁၂၄)

နို့ထိန်းအမျိုးသမီးသည် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာသာ မဟုတ်။ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးမှုလည်း ရှိရသည်။ ကလေးငယ်အား လိမ္မာယဉ်ကျေးအောင် သုံးမတတ်မှုစသော အရည်အချင်းများလည်း နို့ထိန်းအင်္ဂါ၌ ပါဝင်ပေသည်။

အိုပေါင်သင် အမည်ရှိ အမျိုးသမီးသည် နို့ထိန်းအင်္ဂါရပ်နှင့် ပြည့်စုံသောကြောင့်

မင်းသားနှစ်ပါးကို နို့တိုက် ကျွေးမွေးရသော နို့ထိန်းမိခင်တစ်ဦး ဖြစ်သည်။ ထိုမင်းသား နှစ်ပါးမှာ **မင်းယန်** နှင့် **စည်သူ** တို့ ဖြစ်သည်။

မင်းယန်နှင့် စည်သူတို့သည် ပုဂံခေတ်နှောင်းကာလတွင် အုပ်ချုပ်သွားကြသော မင်းနှစ်ပါး ဖြစ်သည်။ ထိုနှစ်ပါးတွင် မင်းယန်ဆိုသော မင်းကို ရာဇဝင်မင်းဆက်၌ မထည့်သွင်းကြပေ။ ထိုမင်းနှစ်ပါး၏ ရာဇဝင်နောက်ခံ မျိုးဆက်မှန်ကို ပြန်လှန် လေ့လာကြရပေဦးမည်။

မင်းယန်ဟူသည် မည်သူနည်း

မင်းယန်ဆိုသော မင်းသည် မြန်မာရာဇဝင်တွင် မပါရှိခဲ့သော်လည်း ခေတ္တမျှ စိုးစံသွားသော မင်းတစ်ပါး အဖြစ် တကယ်တမ်း ရှိနေခဲ့သူ ဖြစ်ပါသည်။ အိုပေါင်သင် ရေးထိုးခဲ့သော ကျောက်စာကို ထောက်၍ မျက်မှောက်ခေတ် သုတေသီတို့ကလည်း မင်းယန်ကို လက်ခံကြပြီး ဖြစ်ပေသည်။

မင်းယန်ကို စတင်ဖော်ထုတ်ခဲ့သူမှာ ပါမောက္ခ မစ္စတာလုစ် ဖြစ်သည်။ မင်းယန်ကို ဥစ္စနာ (ဥဇနာ) မင်း၏ သားတော်တစ်ပါး ဖြစ်သည်ဟု ဆွေမျိုးဆက် ပြခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် မင်းယန်ကို မင်းစဉ်စာရင်းမှ ပယ်ဖျက်ပစ်ပြန်လေသည်။

ပုဂံခေတ်ဖွားစောများ စာတမ်းတွင် မင်းယန်ကို အေဒီ ၁၂၅၆-ခုတွင် ခေတ္တနန်းစံသော မင်းတစ်ပါးအဖြစ် လက်ခံထားပါသည်။ ထိုမင်းယန်မှာ ဥစ္စနာမင်းနှင့် မိဖုရားကြီး သုံးလှလတို့မှ မွေးဖွားသော သားတော်တစ်ပါး ဟူ၍ ရေးသားထားသည်။

အသစ်မြင်ဗမာသမိုင်း စာအုပ်တွင် မင်းယန်ဆိုသော မင်းတစ်ပါးကို အတည်ပြု လက်ခံထားသော်လည်း ဆွေမျိုးဆက်ကိုမူ ဖော်ပြ မထားပေ။

နန်းခလေ့မှတ်တမ်း စာအုပ်တွင်မူ ကျောက်စာကို သက္ကရာဇ် လွဲမှားစွာ ဖတ်ရှုထားသောကြောင့် အယူအဆများ လွဲမှားနေသည်။ ကောက်ချက်ချမှုများ တိမ်းပါးနေသည်။ အိုပေါင်သင် ကျောက်စာသည် သက္ကရာဇ် ၆၂၉-ခုနှစ်တွင် ရေးထိုးသောကျောက်စာ ဖြစ်သည်။ နန်းခလေ့မှတ်တမ်းဆရာသည် ၅၂၉-ခုဟူ၍ နှစ် ၁၀၀-တိတိစောပြီး ဖတ်ရှုထားသည်။ ဤသို့ ဖတ်ရှုပြီးနောက် မင်းယန်ကို နရပတိစည်သူမင်း၏ နောင်တော် မင်းယဉ်နရသိခံဟူ၍ ကောက်ချက်ချသည်။ အိုပေါင်သင်မှာ မင်းယဉ်နရသိခံ၏ အထိန်းတော် ဖြစ်ကြောင်း၊ “ သူတည်းတယောက်၊ ကောင်းဖို့ ရောက်မူ၊ ” အစချီ မျက်ဖြေလင်္ကာများကို ရေးသားသော အနန္တသူရိယမှာ အိုပေါင်သင်၏ သားဖြစ်ကြောင်း စသည်ဖြင့် ဖွင့်ဆိုကာ အမှားဂယက်တွင် လက်ပစ်ကူးထားလေတော့သည်။

မင်းယန်သည် ပုဂံခေတ်တွင် ဧကန်ရှိခဲ့သော မင်းတစ်ပါးအဖြစ် တည်ကြည်စွာ လက်ခံရပါမည်။ ထိုမင်းသည် ခေတ်သစ် သုတေသီအချို့ ရေးဆိုသကဲ့သို့ ဥစ္စနာနှင့် သုံးလှလမိဖုရားတို့က မွေးဖွားသော သားတော် မဟုတ်ပါ။ မင်းယန်၊ စည်သူတို့နှင့် ပတ်သက်၍ ကျွန်ုပ်တို့၏ အတွေ့သစ် လေ့လာမှုကို ပေါင်းစုတင်ပြလိုပါသည်။

မင်းယန်ဟူသည် ဤသူတည်း

မင်းယန်ကို သုတေသီအချို့က ‘ မင်းယဉ် ’ ဟု ဖတ်ဆိုရေးသားကြပါသည်။ ဤအသံထွက်မှာ ဝါစာဗေဒနှင့် သက်ဆိုင်နေသဖြင့် သီးခြား ရေးသားမှ ဖြစ်ပါမည်။ ကျောက်စာတွင် မင်းယန်ဟု ရှိသဖြင့် မင်းယန်ဟူသာ ခေါ်ဆိုရေးသားရပါမည်။

မင်းယန်၏ မူရင်းနာမည် အတိအကျမှာ ‘**မင်းရတနသီဟသူရ**’ ဖြစ်သည်။ ရ အက္ခရာကို ချေ၍ ရတနသီဟသူဟု ခေါ်သည်။ အချို့က အပြည့်အစုံ မခေါ်ဘဲ ‘ သီဟသူ ’ ဟု ခေါ်ကြသည်။ သီဟသူကို ပုဂံခေတ်က သိဃီသူဟု အသံထုတ် ခေါ်ကြသည်။ အချို့က မင်းရတနပုဒ်ကို

ဖြတ်၍ မင်းယန်ဟု ခေါ်သည်။ ဖွားစောရေးထိုးသော ကျောက်စာတွင်မူ ‘ ဦးရီးသိဃ်သူ ’ ဟု ခေါ်ထားသည်။ နို့ထိန်းအိုပေါင်သင်ကမူ သူ၏ကျောက်စာ၌ ‘ မင်းယန် ’ ဟု ခေါ်ဆိုရေးသားခဲ့ သည်။ နာမည်နှစ်ခုသည် ပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးတည်းသာ ဖြစ်သည်။

မင်းယန်၏ နာမည်အပြည့်အစုံကို သက္ကရာဇ် ၆၆၂-ခုထိုး အနိမ့် တောကျောင်းရှိ ရွှေဂူ ဘုရားကျောက်စာ၌ တွေ့ရှိရသည်။ ထိုကျောက်စာတွင် “ သုံးလူလဩဏ် ရတနသယျသူ ” ဟု ရေးထိုးထား၏။ သိဃ်သူကို ပုဂံခေတ်က ‘ သယျသူ ’ ဟုလည်း အသံထွက်၍ ခေါ်ဝေါ်နေကြောင်း သိရှိရပါသည်။ အခြားကျောက်စာများတွင်လည်း သယျသူဟု ခေါ်ဆိုထားသော ကျောက်စာတို့ကို တွေ့ရှိရပါသေးသည်။

မင်းရတနသီဟသူကို ပုဂံခေတ်အသံဖြင့် မင်းယဉ်သိဃ်သူ ဟု ခေါ်ဆိုသည်။ ထို့အတူ အခြားနာမည်တို့ကိုလည်း ဤသို့ ပြောင်းလဲ ခေါ်ဝေါ်လေ့ ရှိကြသည်။ ပုံစံအားဖြင့် မင်းရတနဥစ္စနာ ကို ပုဂံခေတ်က ‘ မင်းယန်ဥတ်စနာ ’ ဟု ရေးသားခေါ်ဝေါ်ခဲ့သည် မဟုတ်လော။

အထက်ပါ ရွှေဂူဘုရားကျောက်စာကို ကြည့်လျှင် မင်းယန်သိဃ်သူ၏ ဆွေမျိုးဆက်ကို လည်း သိရှိရပြန်ပါသည်။ သုံးလူလအောက် ရတနသယျသူဟု ဆိုသဖြင့် မင်းယန်သိဃ်သူမှာ မိဖုရားသုံးလူလ၏ မောင်တစ်ယောက်ဟု သိနိုင်ပါသည်။ တစ်ဖန် ရာဇသူအမိ ဖွားစောကျောက်စာ တွင် “ ငါ့အဖိုး ကျစွာမင်းကြီး ငါ့ဖွား စောမင်းလှ၊---- ငါ့ဦးရီးသိဃ်သူ ငါ့မိထွေး သုံးလူလ ” ဟု ရေးထိုးထားရာ မင်းယန်သိဃ်သူမှာ သုံးလူလမိဖုရားနှင့် မောင်နှမတော်စပ်ပြီး ဖွာစောတို့ မိခင်နှင့်လည်း မောင်နှမအရင်းဖြစ်ကြောင်း သိနိုင်ပေသည်။

မင်းယန်သိဃ်သူသည် ခေတ်သစ် သုတေသီအချို့ ရေးသားသလို သုံးလူလမိဖုရား ကြီး၏ သားတော်မဟုတ်ဘဲ မောင်ဖြစ်နေသည်ကို တွေ့သိရသည်။ ဤသို့ဆိုလျှင် မင်းယန်သိဃ်သူ မင်းသားသည် ဥစ္စနာမင်း၏ သားတော်လည်း မဟုတ်ဘဲ ကျစွာမင်း၏ သားတော် ဖြစ်နေလေပြီ။

ပုဂံခေတ်ဖွားစောများ စာတမ်းတွင် သိဃ်သူကို ကျစွာမင်း၏ သားဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြ၍ မင်းယန်ကိုမူ ဥစ္စနာမင်း၏ သားတော်ဖြစ်သည်ဟု နှစ်ကိုယ်ခွဲထင်ပြီး ဖခင်နှစ်ဦးကို ဖော်ပြထားလေ သည်။ အမှန်မူ မင်းယန်နှင့် သိဃ်သူသည် အခေါ်ကွဲသော်လည်း တစ်ဦးတည်းသာဖြစ်ကြောင်း တည်ကြည်လေးနက်စွာ လက်ခံမှတ်သားထားရပေမည်။

ဖတူ မိခြား ညီနောင်များ

အထက်ပါ အထောက်အထားများအရ မင်းယန်ဟုလည်းကောင်း၊ သိဃ်သူဟုလည်း ကောင်း၊ ရတနသယျသူဟုလည်းကောင်း ခေါ်ဆိုထားကြသော မင်းသားမှာ ကျစွာမင်းနှင့် မိဖုရားစောမင်းလှတို့မှ မွေးဖွားသော သားတော်တစ်ပါး ဖြစ်သည်ဟု အတည်ပြုနိုင်ပေပြီ။

မြန်မာရာဇဝင်ကျမ်းများတွင် ‘ နရသီဟပတေ့၊ တရုတ်ပြေး၊ မင်းခွေးချေး ’ ဟူ၍ အမည် အမျိုးမျိုးဖြင့် ကျော်ကြားခဲ့သော မင်းကို ‘ စည်သူ ’ ဟုလည်း ခေါ်သေးကြောင်း သိရှိရသည်။ ဤအခေါ်မှာလည်း အိုပေါင်သင်ကျောက်စာကပင် ခေါ်ဆိုထားခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

စည်သူခေါ် နရသီဟပတေ့မင်းက မင်းယန်အား ငါ့နောင်တော်ဟု ခေါ်ဆိုထားပါသည်။ ဤသို့ ခေါ်သဖြင့် မင်းယန်သည် နရသီဟပတေ့မင်း၏ နောင်တော်ဖြစ်ကြောင်း သိရှိရပြန်ပါသည်။ သို့ဖြစ်လျှင် နရသီဟပတေ့သည်လည်း ရာဇဝင်ကျမ်းများနှင့် ခေတ်သစ် သုတေသီအချို့ ဆိုသကဲ့သို့ ဥဇနာ၏ သားတော် မဟုတ်ဘဲ ကျစွာမင်း၏ သားတော်ဖြစ်ကြောင်း ညွှန်ပြနေပြန်ပါသည်။ ထို့ပြင် ၆၂၉-ခုတွင် ရေးထိုးသော နရသီဟပတေ့မင်းကျောက်စာတွင်လည်း ထိုမင်းကိုယ်တိုင်က “ ငါ့ ဖကျစွာ ” ဟု ရေးထိုးထားပါသည်။ (ဤကိစ္စကို ‘ ဂုဏ်ကြီးရှင် သခင်ဖွားစော ’ အကြောင်းတွင်လည်း ရေးသားထားပါသည်။)

ဖော်ပြပါ အထောက်အထားများအရ မင်းယန်ခေါ် သိဃ်သူနှင့် စည်သူခေါ် နရသီဟ ပတေမင်းတို့မှာ ကျစွာမင်း၏ သားတော် ညီအစ်ကို နှစ်ပါးဟု သိရပေပြီ။ သို့ရာတွင် နရသီဟပတေ မှာ မိဖုရားကြီး စောမင်းလှမှ မွေးဖွားသူ မဟုတ်ပေ။ ပန်းပွတ်သည်၏ သမီးတစ်ဦးကို မောင်းမ အဖြစ် တင်မြှောက်ရာမှ မွေးဖွားသော သားတော် ဖြစ်သည်။

ဤနေရာတွင် ရာဇဝင်ကျမ်းများ၌ ပန်းပွတ်သည်၏ သမီးကို ဥစ္စနာမင်းက မောင်းမ တင်ရာတွင် နရသီဟပတေမင်းကို မွေးသည်ဟု ဆိုသည်။ ယခု တွေ့သိရချက်များအရ ပန်းပွတ်သည် သမီးကို ကောက်ယူသူမှာ ကျစွာမင်းသာ ဖြစ်ရပေမည်။ ရာဇဝင်များတွင် ကျစွာမင်းအခန်းကို ရေးသားရာ၌ မိဖုရားများ အကြောင်းကို ထည့်သွင်းရေးမထားပေ။ ရာဇဝင်ဆရာတို့သည် ကျစွာမင်းလက်ထက်က ဖြစ်စဉ်တို့ကို ဥစ္စနာမင်းလက်ထက်ဟု ထင်မှတ်ကာ ပမာဒလေခဖြင့် ရေးသားမိခြင်း ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။

သွေးရောင်လွမ်းသည့် နန်းတွင်းရေး

အိုပေါင်သင်သည် မင်းယန်ခေါ် သိဃ်သူမင်းသားနှင့် စည်သူခေါ် နရသီဟပတေမင်း သားတို့အား နို့ချိုတိုက်ကျွေး၍ မွေးမြူခဲ့ရသော နို့ထိန်းမိခင်တစ်ဦး ဖြစ်ပေသည်။ အိုပေါင်သင်သည် မွေးမိခင် မဟုတ်သော်လည်း ကျွေးမိခင် ဖြစ်နေသောကြောင့် မင်းသားများ၏ ကျေးဇူးရှင် ဖြစ် နေပါသည်။ မင်းသားနှစ်ပါးတို့ကလည်း အိုပေါင်သင်ကို ချစ်ခင်လေးစားကြပါ၏။ ကျေးဇူးတရားကို ထောက်ထားကြပါ၏။

မင်းသားနှစ်ပါးလုံးမှာ ကျစွာမင်း၏ သားတော်ချည်း ဖြစ်သော်လည်း ဂုဏ်ရှိန်ချင်း မတူညီကြပေ။ နရသီဟပတေမှာ သိဃ်သူမင်းသားလောက် ဂုဏ်ရှိန်ကြီးသူ မဟုတ်ပေ။ အမိဘက် က မင်းမျိုး မင်းနွယ် မဟုတ်ဘဲ ပန်းပွတ်သည်၏သမီး ဖြစ်နေသောကြောင့် ထီးနန်းအလယ်တွင် ဂုဏ်ငယ်နေသူ ဖြစ်သည်။

သိဃ်သူမင်းသားမှာမူ အမိဘက်ကလည်း မိဖုရားကြီး ဖြစ်နေသည်။ နရသီဟပတေ၏ နောင်တော်လည်း ဖြစ်နေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ထီးနန်းဆက်ခံရမည့်သူမှာ သိဃ်သူမင်းသားသာလျှင် ဖြစ်နေသည်။ သိဃ်သူသည် ပုဂံထီးနန်း၏ နန်းလျာဖြစ်နေသည့်အတွက် စိတ်နေမြင့်၍ မာနကြီးသည်။ မှူးမတ်အသိုင်းအဝိုင်းကိုလည်း ခက်ထန်စွာ ဆက်ဆံသည်။ သို့ဖြစ်၍ မှူးမတ်တို့ နှင့် ပြေလည်မှု မရှိပေ။ ဤကိစ္စသည် ဥစ္စနာမင်း မရှိတော့သော အချိန်တွင် ပြဿနာဖြစ်ရလေ တော့သည်။

ဥစ္စနာမင်းသည် ဒလတွင် ကွယ်လွန်အနိစ္စရောက်ခဲ့ရသည်။ ထိုအချိန်တွင် သိဃ်သူမင်း သားသည် ပုဂံထီးနန်းကို သိမ်းမြန်းစိုးစံလေသည်။ မင်းယန်သိဃ်သူသည် ထီးနန်းကို သိမ်းမြန်းပြီး လျှင် ကျေးဇူးရှင်ဖြစ်သော နို့ထိန်းမိခင် အိုပေါင်သင်အား မြေယာနှင့် ကျွဲ နွားတို့ကို ပေးသည်။ သံလျင်းစသည်တို့ကိုလည်း ပေး၍ ချီးမြှောက်လေသည်။

မင်းယန်သိဃ်သူ နန်းတက်သည်မှာ ဘာမျှ မကြာလိုက်ပါ။ အိုပေါင်သင်သည်လည်း မင်းယန်ပေးသော အခွင့်အရေးများကိုပင် မခံစားရသေး။ မင်းယန်ကို မလိုလားသော မှူးမတ်အုပ်စု က မင်းယန်အား နန်းမှချ၍ ဖမ်းဆီးလိုက်ကြသည်။ ဤကိစ္စမှာ လွယ်လွယ်နှင့် ဖြစ်သည်ကား မဟုတ်။ မင်းယန်၏ အုပ်စုနှင့် နန်းတွင်းတိုက်ပွဲများ ဖြစ်ပွားပြီးမှ ဖမ်းဆီးနိုင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ နန်းတွင်းအရေးတော်ပုံတွင် မည်မျှ ဆုံးရှုံးခဲ့သည်ဟု မသိရသော်လည်း မင်းယန်အုပ်စုက အရှုံး ပေးရပြီး မင်းယန်လည်း ကွပ်မျက်ခံခဲ့ရလေသည်။

မှူးမတ်များအဖွဲ့သည် တစ်ချိန်က နန်းတွင်းဝယ် မျက်နှာငယ်ခဲ့ရသော မင်းသားစည်သူ ခေါ် နရသီဟပတေအား ပုဂံထီးနန်းကို အပ်နှင်း၍ မင်းမြှောက်ကြသည်။ နရသီဟပတေသည်

ပုဂံထီးနန်းကို သိမ်းပိုက်ပြီးနောက် နို့ထိန်းမိခင် အိုပေါင်သင်အား နောင်တော် မင်းယန် ပေးခဲ့သော အတိုင်း မြေယာစသည်တို့ကို ထပ်မံ ပေးကမ်းလေသည်။

ဖြစ်ရပ်ထွေထွေ စာသက်သေ

မင်းယန်ခေါ် သိဃ်သူ၊ စည်သူခေါ် နရသီဟပတေ့၊ နို့ထိန်းမိခင် အိုပေါင်သင်တို့၏ သုံးပွင့်ဆိုင် ဖြစ်ရပ်မှတ်တမ်းကို အိုပေါင်သင် ရေးထိုးခဲ့သော ကျောက်စာများတွင် ဤသို့ ဖတ်သိ ရပါသည်။

“ကြိယံတွင် မြို့ယံ ကျွန် နွာကာ မင်းယန် အထိန် အိုပေါင်သင်ကိုဝံ မင်းယန် ပေသကာ ထီး ရှယ်သန်ဂျင်၊ ပေါင်းဆေးရိယံ ပေါင်နောက် ချူတက်၊ ဤယံမျှကာ ရလိုက်ဧ။ မြို့ယံ ၁၀၀၀၊ ကျွန်၁၀၀၀၊ နွာ ၁၀၀၀ ကာ ပေသကာ ပိယံခဧ။ ပျံတဝံမူခဧ။ မင်းစည်သူ ရှယ် တောင်တက်တုံရကာ ငါလေ အမိ အိုပေါင်သင်နို့ စိုင့်ပါသတိ ဟူရယ် အနောင်ပေသော အတိုင် မြို့ယံ ၁၀၀၀၊ ကျွန် ၁၀၀၀၊ နွာ ၁၀၀၀ ကာ ငါစိုဝံသော နိဝံဖိုဝံဟူရယ် မင်စည်သူ ဖုန်တဝံလှူရယ် ရိယံစင်တဝံ သွန်ခသော မြို့ယံ ကျွန် နွာ ဟုတ်တာ။ ”

အထက်ပါ ကျောက်စာအရ မင်းယန် နန်းတက်လျှင် ကြေးတွင်းအရပ်ရှိ မြေ၊ ကျွန်၊ နွားတို့ကို အိုပေါင်သင်အား ပေးပါသည်။ ထို့ပြင် ထီး၊ ရွှေသန်လျင်း၊ ဆေးရေထားသော ပေါင်း၊ နောက်ချူတပ်သောပေါင်း ဤမျှကား ရလိုက်၏။ မြေ ၁၀၀၀၊ ကျွန် ၁၀၀၀၊ နွား ၁၀၀၀ တို့ကိုလည်း ပေးတော်မူခဲ့သည်။ ခံစားခွင့် မရမီမှာပင် မင်းယန်ပျံတော်မူခဲ့သည်။ ထို့နောက် စည်သူ (နရသီဟပတေ့) နန်းတက်လာသည်။ ထိုမင်း နန်းတက်လာသောအခါ ငါလည်း အမိ အိုပေါင်သင်နို့ ကို စို့ခဲ့ပါသတည်းဟူ၍ ငှါနောင်တော် မင်းယန် ပေးသည့်အတိုင်း မြေ ၁၀၀၀၊ ကျွန် ၁၀၀၀၊ နွား ၁၀၀၀ တို့ကို ငါစို့သော နို့ဖိုးဟူ၍ မင်းစည်သူက ထပ်မံ၍ ပေးအပ်ခဲ့လေသည်။

အိုပေါင်သင်၏ ကုသိုလ်တော်များ

နို့ထိန်းမိခင် အိုပေါင်သင်သည် မိမိပိုင်ဆိုင်နေသော မြေယာ ကျွဲ နွား နှင့် ကျေးကျွန်များ ကို သာသနာတော် အတွင်းသို့ မြှုပ်နှံလှူဒါန်းခြင်း ပြုခဲ့ပါသည်။ လှူဒါန်းသော ကုသိုလ်တော် စာရင်းကို ကျောက်စာနှစ်တိုင် ရေးထွင်း၍ စိုက်ထူခဲ့သည်။

ယခုအခါ ကျောက်စာနှစ်တိုင်လုံးမှာ ပုဂံပြတိုက်သို့ ရောက်ရှိနေပါပြီ။ ကျောက်စာ တစ်ချပ်မှာ ပုဂံမြို့တွင်း ရှင်ပင်ဗောဓိဝိုင်းမှ ရရှိခဲ့သည်။ အခြား တစ်ချပ်မှာမူ အာနန္ဒာဘုရား၏ တောင်ဘက်မှ တွေ့ရှိခဲ့ရခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ အိုပေါင်သင်၏ ကုသိုလ်ပြုရာ နေရာကို တိကျ စွာ မသိနိုင်တော့ပေ။

အိုပေါင်သင်၏ ကျောက်စာတို့ကို ဖတ်ရှုရာတွင် ကုသိုလ်ပြုရာ ဌာနတို့ကို တွေ့ရှိရ သည်။ ထိုဌာနများတွင် ကျောက်စာတို့ကို မိတ္တူကူး၍ စိုက်ထူထားခဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။ နောင်အခါတွင် အာနန္ဒာအနီးမှ တွေ့ရှိရသော ကျောက်စာကို ‘ရွှေဘုံသာဘုရားကျောက်စာ’ ဟု ခေါ်ကြသည်။ ဤအခေါ်မှာ ကျောက်စာ၌ ပါသော မြေပုံရပ်ဘုရားကျောက်စာပင် ဖြစ်ရပေ မည်။ မြေပုံရပ်ဘုရားကို နှောင်းခေတ်အခေါ်ဖြင့် ရွှေဘုံသာဘုရားဟု ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်ပေလိမ့် မည်။

နို့ထိန်းမိခင်ကြီး အိုပေါင်သင်သည် သက္ကရာဇ် ၆၂၉-ခုနှစ်တွင် ဌာနသုံးခုတို့၌ ကုသိုလ် တော်များ ပြုလုပ် လှူဒါန်းခဲ့သည်။ ဌာနသုံးခုတို့မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

- ၁။ ကျောင်းဟောင်းဌာန။ ။ ကျောင်းဟောင်းအတွက် ကြည်စင်လယ် ၄၇-ပယ်၊ ယာမြေ ၂၇၁-ပယ်၊ မထေရ်အတွက် လယ်မြေ ၂၀-ပယ်၊ မင်းကြည်ခြောက် လယ်မြေ

၁၀၀-ပယ်၊ ကျွန် ၂၀-ယောက်နှင့် ကျွဲနွားများကို လှူဒါန်းသည်။

၂။ **မြေပုံရပ်ကျောင်း ဘုရားသုံးဆူ** ။ ဆိတ်ထိန်းလယ်မြေ ၇၀-ပယ်၊ ကြည်စင်လယ်မြေ ၈၅-ပယ်၊ ယာမြေ ၅၄၂-ပယ်နှင့် ကျွန် ၂၁-ယောက်တို့ကို လှူဒါန်းသည်။

၃။ **ကျောင်းပြောက်ဌာန** ။ ကျောင်းပြောက်အတွက် ကျွန် ၁၅-ယောက်၊ နွား ကျွဲများနှင့် သခင်ကုလပါအတွက် ငါးပယ်အကျယ်အဝန်းရှိ ဥယျာဉ်တစ်ခုကို လှူဒါန်းသည်။

အိုပေါင်သင်သည် မိမိလှူဒါန်းသော ကုသိုလ်တော် အားလုံးကို ကျောက်စာနိဂုံး၌ ပေါင်းရုံး၍ စာရင်းချုံးပြခဲ့သည်။ ကုသိုလ်တော် အစုစုမှာ လယ်မြေ ၃၃၂-ပယ်၊ ယာမြေ ၈၁၃-ပယ်၊ ကျွန် ၅၆-ယောက်၊ ကျွဲနွားများနှင့် ဥယျာဉ်တို့ ဖြစ်ပေသည်။

အိုပေါင်သင်၏ ကုသိုလ်တော်များတွင် လယ်မြေနှင့် ယာမြေကို သီးခြားခွဲ၍ စာရင်း ပြု လှူဒါန်းထားသည်။ ဤတွင် လယ်မြေဆိုသည်မှာ စပါးစိုက်သော မြေကို ဆိုပါသည်။ လယ်မြေ တွင်လည်း သန်လယ်၊ မုရင်းလယ်ဟု နှစ်မျိုး ရှိသည်။ သန်လယ်မှာ မိုးရာသီတွင် စပါးစိုက်သော လယ်ဖြစ်သည်။ မုရင်းလယ်မှာ ဆောင်းရာသီတွင် မုရင်းစပါးစိုက်သော လယ်ဖြစ်သည်။

ယာမြေကား ရေရှားပါးရာ အရပ်များတွင် လူး ဆပ် ပြောင်း နှမ်း ထန်းပင်စသည်တို့ကို စိုက်ပျိုးသော မြေဖြစ်သည်။ ဥယျာဉ်မြေကား ရေကန်များ ရှိရာ ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ရှိတတ်ပါသည်။ ထိုခြံစိုက်ခင်း ဥယျာဉ်မြေသည် ပုဂံခေတ်ကာလတွင် မြေခြောက်အမျိုးအစားအနက် တန်ဖိုး အရှိဆုံးမြေ ဖြစ်ပါသည်။

အိုပေါင်သင်လှူခဲ့သော မြေပယ်ပေါင်းမှာ ၁၁၄၅-ပယ် တိတိ ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ကျွန်အရေအတွက်မှာမူ ၅၆-ယောက်သာ ရှိပါသည်။ နို့ထိန်းမိခင်ကြီးသည် ကျေးကျွန်များစွာ ပိုင်ဆိုင်သော်လည်း ကျောင်းဘုရားများအတွက် လိုအပ်သလောက် လှူဒါန်းခဲ့သည်။ အိုပေါင်သင် သည် ကျေးကျွန်တို့ဘဝကို စာနာထောက်ထား၍ သနားကြင်နာတတ်သူ ဖြစ်သည်။ မိမိ၏ အလှူ တော် သုံးရပ်ကို ပြုလုပ်ရာတွင် ပိုင်ဆိုင်သော ကျေးကျွန် ၁၉၁-ယောက်တို့ကို ကျေးကျွန်ဘဝမှ လွတ်ပေးခဲ့သည်။ မြက်နု ရေကြည်ရှိရာ သွားလာနိုင်သော လွပ်လပ်ခွင့်ကို ပေးခဲ့သည်။ မိခင်ကြီး၏ စာနာမှုကြောင့် ကျေးကျွန်များစွာတို့မှာ အရပ်သားဘဝသို့ ရောက်ကြရလေသည်။

နို့ထိန်းမိခင်ကြီး အိုပေါင်သင်သည် မင်းယန် (သိဗံသု) နှင့် စည်သူ (နရသီဟပတေ့) တို့ကို မေတ္တာရှေ့ထား ကရုဏာတရားဖြင့် နို့ချိုတိုက်ကျွေးသကဲ့သို့ ကျေးကျွန်များ အပေါ်၌လည်း စေတနာထား၍ သနားကြင်နာတတ်သော သာသနာ့မိခင်ကြီးတစ်ဦး ဖြစ်ပေသည်တကား။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ရှေးဟောင်းမြန်မာကျောက်စာများ- ဒုတိယတွဲ၊ တတိယတွဲ ၊
- ၂။ နန်းခလေ့မှတ်တမ်းများ ၊
- ၃။ သုတေသနသရုပ်ပြအဘိဓာန် ၊
- ၄။ ဓညဝတီအရေးတော်ပုံ ၊
- ၅။ ရာဇဝံသဇာလိနီကျမ်း ၊
- ၆။ အသစ်မြင် ဗမာမိုင်း ၊
- ၇။ ပုဂံမပျက်မီက မြန်မာ့မိုင်း ၊
- ၈။ ပုဂံခေတ်ယဉ်ကျေးမှု ၊
- ၉။ ပုဂံခေတ်ဖွားစောများ (စာတမ်း) ၊
- (ငွေရတုသဘင်စာတမ်းစု)

ပုဂံခေတ်အမျိုးသမီးများနှင့် ဗုဒ္ဓစာပေ

အမျိုးသမီးများနှင့် ဗုဒ္ဓစာပေ

ပုဂံခေတ်တွင် အမျိုးသားများသာမက အမျိုးသမီးများလည်း ဗုဒ္ဓစာပေကို လေ့လာသင် ယူကြသည်။ တတ်မြောက် ကျွမ်းကျင်ကြသည်။ ပုဂံခေတ် အမျိုးသမီးများ၏ ဗုဒ္ဓစာပေ တတ်မြောက် ပုံကို သာသနာ့ဝင်မှတ်တမ်းများ၌ တွေ့ရှိရသည်။

ပုဂံပြည်၌ မိန်းမများသည် ပရိယတ္တိစာပေကို လေ့လာကြ၍ တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး တွေ့လျှင် “ရှင်မ၊ ဘယ်စာကို ရပါပြီလဲ။” ဟု မေးမြန်းလေ့ ရှိ၏။ ထိုအခါ မိန်းမငယ် တစ်ဦးက “ဒီနှစ် ကလေးငယ် ရှိသည့်အတွက် မဟာပဋ္ဌာန်း ကုသလတိက်မျှသာ ကျက်နိုင်ပါသေးတယ်။” ဟု ဖြေသောဟူ၏။

ဗုဒ္ဓ၏ မုခပါဒိတော်တို့ကို ပါဠိဘာသာဖြင့် မှတ်တမ်းတင် ထားကြ၏။ ဗုဒ္ဓတရားတော် တို့ကို သိရှိနိုင်ရန် ပါဠိဘာသာကို သင်ကြားကြရသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း ပုဂံပြည်သူတို့သည် ပါဠိဘာသာကို ကျွမ်းကျင် တတ်မြောက်ကြ၏။

တစ်ခါသော် အင်းဝမှ ကိုရင်တစ်ပါးသည် ပုဂံပြည်၌ သဒ္ဓါတတ်သူ ပေါသည်ဟု ကြားရ သဖြင့် စုံစမ်းရန် ရောက်ရှိလာ၏။ ပုဂံပြည်အနီးရောက်လျှင် ဝါခင်းစောင့်သော မိန်ကလေးတစ်ဦးကို တွေ့ရသည်။ မိန်းကလေးက-

“ကုတော အာဂတောသိ။” (ဘယ်က ကြွလာတာလဲဘုရား) ဟု ပါဠိဘာသာဖြင့် မေး လျှောက်သည်။ ထိုအခါ ကိုရင်ကလည်း-

“ရတနာပူရတော အဟံ အာဂစ္ဆတိ” (ရတနာပူရမှ လာခဲ့ပါတယ်) ဟု ပြန်ဖြေသည်။ တစ်ဖန် မိန်းကလေးက “ကုဟိံ ဂတောသိ။” (ဘယ်အရပ် သွားမှာလဲ) ဟု မေးပြန်သည်။ ကိုရင်ကလည်း-

“အဟံ အရိမဒ္ဓန နဂရံ ဂစ္ဆတိ (အရိမဒ္ဓနပြည်သို့ သွားမယ်) ဟု ဖြေပြန်သည်။ မိန်ကလေးသည် ကိုရင်ပြောသော ပါဠိစကားတွင် သဒ္ဓါအသုံးမှားနေသဖြင့် ဤသို့ ရှင်းပြသည်။

“ကိုရင်ပြောတဲ့ စကားက သဒ္ဓါ ယောဂအဆုံးအဖြတ်ကို မဆင်ခြင်ဘဲ ပြောနေတာကိုး၊ အမှယောဂနေရာမှာ နာမယောဂနှင့် ပြောနေတာပဲ။ စကားပြောရင် သဒ္ဓါနည်း မမှားအောင် ပြောတတ်ဖို့ အရေးကြီးပါတယ်။”

ထိုအခါ ကိုရင်၏ စိတ်ထဲတွင် “ဝါခင်းစောင့်တဲ့ မိန်းကလေးပင် သည်မျှ တတ်နေလျှင် သည့်ထက်ကြီးတဲ့ မိန်းမတွေဆိုလျှင် ယှဉ်နိုင်ဖွယ် မရှိပြီ။” ဟု တွေး၍ မိမိကိုယ်ကို ရှက်ကြောက် ပြီးလျှင် ထိုအရပ်မှပင် ပြန်သွားလေတော့သည်။

မိန်တောင်း နှင့် ပိုင်တောင်းကျမ်း

ပုဂံခေတ်တွင် မြန်မာဘာသာဖြင့် ရေးသောကျမ်းဟူ၍ အလွန်ရှားပါးလှသည်။ ပုဂံခေတ်ရေး ကျမ်းများမှာ အများအားဖြင့် ပါဠိဘာသာဖြင့် ပြုစုကြသည်။ သို့ရာတွင် မြန်မာဘာသာဖြင့် ရေးသော ကျမ်းနှစ်ကျမ်းကို ထူးခြားစွာ တွေ့ရှိရ၏။ ထိုအထဲတွင် ကျမ်းတစ် ကျမ်းမှာ အမျိုးသမီးများ ပြုစု ရေးသားသော ကျမ်းဖြစ်နေ၍ ပို၍ ထူးခြားလှသည်။ ကျမ်းစာ ဖြစ်ပေါ်လာပုံကလည်း ခပ်ဆန်းဆန်းပင်။

အခါတစ်ပါးတွင် ရှင်သာမဏေများသည် ဧရာဝတီမြစ်ဆိပ်၌ ရေချိုးရင်း ရေကစား

နေမိကြသည်။ ကိုရင်တို့ ရေကစားနေစဉ် ရေခပ်လာသော အမျိုးသမီးများက မြင်တွေ့လေရာ အမှတ်တရ ဖြစ်စေရန် သင်းပိုင်များကို ဝှက်ထားကြ၏။ ကိုရင်များ ရေချိုးပြီး၍ သင်းပိုင်ကို ရှာဖွေသောအခါ မိန်းကလေးများက “ ကိုရင်တို့ သင်းပိုင်လိုချင်ရင် ကျမ်းတစ်ကျမ်းကို ပြုပါမယ်လို့ ကတိပေးပါ။ သင်းပိုင်ကို ပြန်ပေးပါမယ်။ ” ဟု ပြောကြသည်။

ထိုအခါ ကိုရင်တို့က “ သင်းပိုင်သာ ပြန်ပေးပါ။ ကျမ်းပြုပါမယ်။ ” ဟု ကတိပေးကြသည်။ ထိုအခါမှ ဝှက်ထားသော သင်းပိုင်ကို ပြန်ပေးကြသည်။ ကိုရင်တို့သည် ဝန်ခံသည့်အတိုင်း ကျမ်းတစ်ကျမ်းကို ပြုကြရသည်။ သင်းပိုင်တောင်း၍ ရေးသောကျမ်း ဖြစ်သောကြောင့် ‘ **ပိုင်တောင်းကျမ်း** ’ ဟု ခေါ်တွင်ကြသည်။ ပိုင်တောင်းကျမ်းမှာ ပေ ၁၂-အင်္ဂါနှင့် လေးချပ် ရှိသည်။

တစ်နေ့တွင် အမျိုးသမီးများ ရေချိုးနေကြရာ ကိုရင်များနှင့် တွေ့ပြန်သည်။ ကိုရင်များက လက်စားချေသည့် အနေဖြင့် ထဘီ (ထမိန်)များကို ဝှက်ထားကြပြန်သည်။ ကိုရင်များကလည်း ကျမ်းတစ်ကျမ်းကို ပြုနိုင်မှ ထဘီပြန်ပေးမည်ဟု ပြောကြရာ အမျိုးသမီးများလည်း ဝန်ခံကတိပေးကြရသည်။ ထိုအမျိုးသမီးများ ရေးသောကျမ်းကို ထဘီ (ထမိန်) တောင်း၍ ‘ **မိန်တောင်းကျမ်း** ’ ဟု ခေါ်ကြသည်။ မိန်တောင်းကျမ်းမှာ ပေ ခုနစ်အင်္ဂါ ရှိသည်ဟု သိရသည်။

အဆိုပါ နှစ်ကျမ်း၏ ဂန္ထပုတ္တိဖြစ်စဉ်မှာ ပုံပြင်ဆန်နေသော်လည်း မြန်မာဂန္ထဝင် ကျမ်းစာစဉ်တွင် တကယ်တမ်း ရှိနေသော ကျမ်းများဖြစ်သည်။ ပုဂံခေတ်သုံး ဝေါဟာရများဖြင့် သုံးနှုန်းရေးသားထားသောကြောင့် နောက်ခေတ်လူတို့ အဓိပ္ပာယ်သိနိုင်ရန် ခက်ခဲလှသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း ပိုင်တောင်း မိန်တောင်းကျမ်းများမှာ မှေးမှိန် မြုပ်တိမ်နေခဲ့လေပြီ။

ကျမ်းပြုဆရာ မင်းကျစွာ

အနော်ရထာမင်းမှ စ၍ ပုဂံမင်းဆက် များစွာတို့သည် ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကို ပြုစုသော မင်းများချည်း ဖြစ်ကြသည်။ မင်းဆက်တိုင်းပင် ဘုရားတည်ခြင်း၊ ကျောင်းဆောက်ခြင်း၊ မြေယာ လှူဒါန်းခြင်းစသော သာသနာပြုလုပ်ငန်းများကို ပြုလုပ်ခဲ့ကြ၏။ သို့ရာတွင် ဗုဒ္ဓစာပေကို ပြုစုရေးသားခြင်း၊ ဟောပြောပို့ချခြင်း ကိစ္စတို့ကိုမူ မပြုလုပ်နိုင်ကြပေ။ ဤနည်းဖြင့် သာသနာပြုခဲ့သော မင်းမျိုးကို တစ်ပါးတည်းသာ တွေ့ရသည်။ ထိုမင်းကား သက္ကရာဇ် ၅၉၆-ခုနှစ်တွင် နန်းတက်သော ကျစွာမင်းတရား ဖြစ်ပေသည်။

ကျစွာမင်းသည် ပိဋကတ်သုံးပုံကို ကိုးခေါက်မျှ သင်ယူခဲ့သူ ဖြစ်လေသည်။ ပါဠိတော်၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ ကျမ်းတို့မှ အထူးထူးသော အဓိပ္ပာယ်တို့ကို အမြဲတမ်း ကြံဆနေသူ ဖြစ်သည်။ မိလိန္ဒမင်းကဲ့သို့ ခက်ခဲသော ပြဿနာတို့ကို မေးမြန်းလေ့ ရှိသည်။ မှူးမတ် သေနာပတိမှ စ၍ တိုင်းသူ ပြည်သားတို့အား စာပေကျမ်းဂန်တို့ကို လေ့လာသင်ကြားကြရန် နှိုးဆော်လေ့ ရှိသည်။

ကျစွာမင်းသည် တူရွင်းတောင်ခြေမှ ကျသော ရေကို ကန်ကြီးဆည်တော်မူ၍ သာယာအောင် ပြုပြင်သည်။ ကန်ကြီးအနီး၌ မင်းတဲဆောက်လုပ်ပြီးလျှင် စာပေများကို ပို့ချပေး၏။ မင်းကြီးသည် သံဃာတော်များ အပါအဝင် ပိဋကတ်တော်ကို သင်ယူလိုသူတို့အား တစ်နေ့လျှင် ခုနစ်ဝါမျှ ပို့ချပေးသည်ဟု ဆိုပါသည်။

ကျစွာမင်းသည် မိမိနန်းတော်တွင်းရှိ မောင်းမမိသံတို့ကိုလည်း သဒ္ဒါ၊ သင်္ဂြိုဟ်စသော ကျမ်းများကို မပြတ်လေ့လာ သင်ကြားစေသည်။ နန်းတွင်းသူတို့ လွယ်ကူစွာ လေ့လာသင်ကြားနိုင်စေရန်အတွက် ‘ ပရမတ္ထဗိန္နကျမ်း ’ နှင့် ‘ သဒ္ဓဗိန္နကျမ်း ’ တို့ကို မင်းကြီးကိုယ်တိုင် ရေးသားစီရင်ပေးတော်မူသည်။ ထိုကျမ်းများကို ပါဠိဘာသာဖြင့် ရေးသားထားရာ မြန်မာကျမ်းစဉ် ဂန္ထဝင်တွင် ရှင်သန်နေဆဲ ဖြစ်ပေသည်။

နန်းတွင်းသူ စာချမင်းသမီး

ကျစွာမင်းကြီးသည် နန်းတွင်းသူတို့အား ဗုဒ္ဓစာပေကို ကြိုးပမ်း အားထုတ်စေခဲ့ရာ နန်းတွင်းသူထဲမှ ထူးချွန်သော စာပေပညာရှင်တစ်ဦး ပေါ်ထွက်ခဲ့သည်။ ဆိုသူကား ကျစွာမင်း၏ သမီးတော် သံပျင်မင်းသမီးပေတည်း။

သံပျင်မင်းသမီးသည် ကျစွာမင်း၏ မိဖုရားငယ် တစ်ဦးမှ မွေးဖွားခဲ့သော အမြတ်အစွန် သမီးတော် တစ်ပါးမျှသာ ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော်လည်း စာပေကို လေ့လာတတ်ကျွမ်းသဖြင့် ကျစွာမင်း ချစ်သော သမီးတော်တစ်ပါး ဖြစ်သည်။

မင်းသမီးသည် မိမိတတ်ကျွမ်းသော ဗုဒ္ဓစာပေကို ဆင့်ပွား၍ ပို့ချပေးနေသော စာချမင်း သမီး တစ်ပါးလည်း ဖြစ်သည်။ မင်းသမီးစာပေပို့ချရာသို့ နန်းတွင်း အသိုင်းအဝိုင်းကသာ မကဘဲ ရဟန်းသံဃာများလည်း လာရောက် သင်ယူနေကြလေသည်။

မင်းသမီးသည် စာပေပို့ချရာတွင် ရဟန်းတော်များ ပါရှိနေသဖြင့် လျော်ကန်စေရန် တင်းတိမ်ရုံ ခန်းဆီးဖြင့် ကာရံကွယ်ဆီးထားရ၏။ မင်းသမီးသည် ခန်းဆီးအတွင်းမှ စာပေပို့ချ ပေးသည်။ စာဝါလိုက်သူများသည် မင်းသမီး၏ အသံကိုသာ ကြားရပြီး ရုပ်သွင်ကိုမူ ကြည့် မြင်နိုင် ခွင့် မရှိချေ။

အလှရုပ်သွင် မြင်ချင်သည့် ရဟန်း

တစ်နေ့တွင် ရဟန်းတစ်ပါးသည် သမီးတော် စာဝါချရာသို့ လာရောက် သင်ယူနေ၏။ ထိုရဟန်းတော်မှာ ရှင်သိရိပတိဟု ခေါ်ဟန်တူပါသည်။

မင်းသမီးသည် မုခမတ္တဒီပနီကျမ်းကို သင်ကြားပို့ချ ပေးနေ၏။ မုခမတ္တဒီပနီကျမ်းမှာ နျာသကျမ်း၊ ဉာသကျမ်းဟူ၍ အမျိုးမျိုး ခေါ်ဆိုနေသော ကျမ်းဖြစ်သည်။ ရဟန်းတော် သိရိပတိသည် ယင်းကျမ်းကို ကျွမ်းကျင်စွာ တတ်မြောက်ပြီး ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း မင်းသမီး၏ ပို့ချပုံ နည်းစနစ်ကို သိလိုသဖြင့် လာရောက် သင်ယူနေခြင်း ဖြစ်သည်။

ရဟန်းတော်သည် မင်းသမီး၏ စာချသံကို ကြားရဖန်များသောအခါ သမီးတော်၏ အသံကို စွဲလမ်းလာ၏။ သမီးတော်၏ သာယာချိုမြိန်သော အသံ၊ တည်ကြည် ပီသသောအသံ၊ ကြည်လင်အေးမြသော အသံသည် ရဟန်းတော်၏ စိတ်နှလုံးကို စိုးမိုး ချုပ်ကိုင်ထားလေပြီ။ ရဟန်းသည် မင်းသမီး၏ စာချနည်းစနစ်ကို သိရှိပြီး ဖြစ်သော်လည်း နေ့စဉ် ဝတ္တရားမပျက် လာရောက်နေ၏။ မင်းသမီး၏ သဒ္ဒါရုံသည် ရဟန်းတော်၏ ရင်အစုံကို ခိုလှုံတွယ်ငြိနေပြီ မဟုတ်ပါလော။ သို့ဖြစ်၍လည်း နေ့စဉ် ဝတ္တရားမပျက် လာရောက်နေခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

အတန်ကြာသော် ရဟန်းတော်သည် အသံကြားရုံမျှဖြင့် ကျေနပ်နိုင်ခြင်း မရှိတော့။ မင်းသမီး၏ ရုပ်သွင်ကို မြင်လိုသာ ဆန္ဒက ပြင်းပြလာသည်။ မြင်နိုင်ဖို့ကား မလွယ်လှ။ သမီးတော်သည် စာဝါချချိန်တွင် အပြင်သို့ ထွက်လေ့ မရှိပေ။ ရဟန်းတော်သည် မင်းသမီး၏ ရုပ်သွင်ကို မြင်နိုင်ရန် နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ရှာဖွေကြည့်သည်။ နောက်ဆုံးတွင် အကြံတစ်ခု ရသည်။ ထိုအကြံအတိုင်းပင် ပြုလုပ်ရန် ဆုံးဖြတ်လိုက်လေသည်။

ရဟန်းသည် မိမိပေစာပေါ်တွင် စာပိုဒ်တစ်ခုကို ကညစ်ဖြင့် ရေးသွင်းထားလိုက်သည်။ သမီးတော်သည် စာအဓိပ္ပာယ် ပြော၍ ရုပ်နားလိုက်ချိန်တွင် ရဟန်းတော်က “ သမီးတော်ရဲ့ စာတော်မူမှာ စာပိုဒ်တစ်ခု ကျနေတယ် ထင်တယ်၊ ကျွန်ုပ်စာတော်မူမှာ စာပိုဒ်တစ်ခု ရှိနေ ပါသေးတယ်။ ” ဟု ပြောပြသည်။

“ ဟုတ်လား၊ ဘယ်လိုစာပိုဒ်များပါလဲ သခင်လေး၊ ” ဟု အတွင်းမှ လှမ်းမေးသည်။
“ သမီးတော် ထွက်ပြီး ကြည့်လှည့်ပါ၊ ကျွန်ုပ်ရဲ့ စာတော်မူမှာ ထူးခြားတဲ့ စာပိုဒ်တစ်ခု

ပါရှိနေပါတယ်။ ” ဟု ဆိုပြန်သည်။

သမီးတော်သည် ရဟန်းတော်၏ စာမူကို ကြည့်ရှုလိုသဖြင့် ခန်းဆီးအပြင်သို့ ညင်သာစွာ ထွက်လာ၏။ ရဟန်းတော်၏ အနီးတွင် ရှိသောစွာ ထိုင်လိုက်သည်။ ရဟန်းသည် သမီးတော်၏ အလှရုပ်သွင်ကို ငေးမောရင်း တုန်ရီသော လက်ဖြင့် စာတော်မူကို ပြလိုက်သည်။ သမီးတော်သည် စာပိုဒ်ကို တိုညှင်းစွာ ဖတ်လိုက်သည်။

“ ဟိံ ဇာလေ ဟေဟေးလား၊ ”

သမီးတော်၏ မျက်လုံးများ ဝန်းဝိုင်းသွားရသည်။ အံ့အားသင့် သွားရသည်။ သို့ရာတွင် ဣန္ဒြေမပျက်စေဘဲ တည်ငြိမ်စွာ ပြောပြသည်။

“ သခင်လေးရဲ့ စာပိုဒ်က မူလစာတော်မူမှာ ပါတဲ့ စာပိုဒ် မဟုတ်ပါဘူး၊ အခြားသူ တစ်ဦးက ရေးထည့်ထားတာ ဖြစ်ပါလိမ့်မယ်၊ ထားပါတော့လေ၊ ဒီစာပိုဒ်ကို ဖြစ်အောင် အနက် သမ္မန်ပေးပါ့မယ်၊ ‘ ဟိံ= တံငါသည်တို့သည်။ ဇာလေ= ပိုက်ကွန်ကို။ ဟေဟေးလား= ဆွဲကြကုန် ကုန်၏။ ’ လို့ ပေးရပါမယ်၊ ဒါပါပဲ သခင်လေး၊ ”

သမီးတော်သည် ပြောရင်းဆိုရင်း ခန်းဆီးအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်သွားလေတော့သည်။ အခြားသော ရဟန်းတို့၏ တိတ်တခိုးရယ်သံကို ကြားရသည်။ သမီးတော်၏ မျက်နှာကို မြင်လို ဇောဖြင့် မကြံသင့်သည်ကို ကြံမိသည်။ သမီးတော်ကို များစွာ အားနာမိသည်။ သမီးတော်လည်း ရှက်နိုးနေရှာလိမ့်မည်။ သို့ဖြစ်၍ ရဟန်းတော်သည် နောက်နေ့များတွင် သမီးတော်ထံသို့ မသွားရောက်တော့ချေ။

နန်းတွင်းဖြစ်ရပ် နှင့် မင်းမြတ် ကျစွာ

ရဟန်းတော် သိရိပတိသည် သမီးတော်၏ ရုပ်သွင်ကို မြင်ချင်လှသဖြင့် ကြိမ်ကြိရာ လုပ်ခဲ့သည်။ ဤကိစ္စမှာ နန်းတော်အသိုင်းအဝိုင်းတွင် ဟာသပုံပြင်သဖွယ် ကျယ်ပြန့်သွား၏။ နောက်ပိုင်းတွင် ကျစွာမင်း၏ နားသို့ ပေါက်ကြားသွားတော့သည်။

ကျစွာမင်းသည် ဤပြဿနာအတွက် ရဟန်းတော် သိရိပတိအား စိတ်တော် ငြိုငြင်မှု မဖြစ်ပေ။ ရဟန်းတော်သည် မိမိသမီးတော်အား မြတ်နိုးချစ်ခင်နေသောကြောင့်သာ ဤသို့ ကြံ စည်ခြင်း ဖြစ်သည်ဟုလည်း သဘောပေါက်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ရဟန်းတော်ကို မိမိကိုယ်တိုင် လေ့လာလိုသဖြင့် နန်းတော်တွင်းသို့ ပင့်ခေါ်ခဲ့သည်။ ကျစွာမင်းက-

“ အရှင်ဘုရား၊ သမီးတော်ရဲ့ စာဝါတော်ကို လိုက်နာပါသလား၊ ” ဟု မေးသည်။

“ ယခင်နေ့များက လိုက်နာပါတယ်၊ ယခု မလိုက်တော့ပါ၊ ” ဟု ဖြေသည်။

“ ဘာဖြစ်လို့ မလိုက်တော့တာပါလဲ၊ ”

“ သမီးတော် ပို့ချတဲ့ ဉာဏ်ကျမ်းကို ကျွန်ုပ် ကျွမ်းကျင်ပြီလို့ ယူဆတဲ့အတွက် မလိုက်တော့တာပါ၊ ” ဟု ဣန္ဒြေမပျက်ပင် ဖြေသည်။

“ သို့ဖြစ်ရင် ဉာဏ်ကျမ်းရဲ့ အဖွင့်ဋီကာကျမ်းတစ်စောင်ကို အရှင်ဘုရား ရေးသား ပြုစုနိုင် မည်လား၊ ” ဟု မေးတော့သည်။

ရဟန်းသည် အနည်းငယ် စဉ်းစားပြီး “ ရေးမည်ဆိုရင် ဖြစ်နိုင်လောက်စရာ ရှိပါတယ် ဒကာတော်၊ ” ဟု မယုတ်မလွန် ပြော၏။

ဤသို့ဖြင့် ရဟန်းတော် သိရိပတိသည် ဉာဏ်ကျမ်း၏ အဖွင့်ဖြစ်သော ဋီကာကျမ်းကို ရေးသားပြုစုရသည်။ ဉာဏ်ကျမ်းသည် မြန်မာပြည်သို့ ရောက်နေသည်မှာ ကြာပြီ။ အဖွင့်ဋီကာဟူ၍ ရေးသူ မရှိသေး။ သို့ဖြစ်၍ ရှင်သိရိပတိရေးသော ဋီကာသည် ပထမဆုံးသော အဖွင့်ဋီကာကျမ်း ဖြစ်ပေသည်။

သံပျင်ဋီကာ ကျမ်းရွှေစာ

ရဟန်းတော် သိရိပတိသည် ဋီကာကျမ်းကြီးကို ရေးသားပြီးလျှင် ကျစွာမင်းထံသို့ သွားရောက် ပေးအပ်သည်။ ကျစွာမင်းသည် ဋီကာကျမ်းကို ရေးပြုနိုင်သဖြင့် ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ဖြစ်တိ၏။ ရဟန်းတော်ကိုလည်း လှူပြုစေ၍ သမီးတော် စာချမင်းသမီးနှင့် ထိမ်းမြား လက်ထပ်ပေး သည်။ သံပျင်အမတ်ရာထူးဖြင့်လည်း ချီးမြှောက်တော်မူသည်။ ထို့ကြောင့် ဋီကာကျမ်း၏ အမည်ကို ‘ သံပျင်ဋီကာ ’ ဟု ခေါ်တွင်သည်။ ထိုအချိန်မှ စ၍ မင်းသမီးကိုလည်း သံပျင်မင်းသမီးဟု ခေါ်တွင်လာကြလေသည်။

သံပျင်မင်းသမီးသည် စာပေပို့ချခြင်းဖြင့် ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကို ပြုစုနေခဲ့ပါသည်။ မင်းသမီးသည် ‘ ဝိဘတုတ္ထ ’ မည်သော ကျမ်းကိုလည်း ပြုစု ရေးသားခဲ့သည်ဟု သာသနဝံသပွ ဒီပိကာကျမ်း၌ ဆိုသည်။ သို့ဖြစ်လျှင် ပုဂံခေတ်အတွင်း ကျမ်းပြုအမျိုးသမီး တစ်ဦးအဖြစ်လည်း မှတ်တမ်းတင်ရမည် ဖြစ်ပေသည်။

သံပျင်မင်းသမီး၊ သံပျင်အမတ်၊ သံပျင်ဋီကာ တို့နှင့် ပတ်သက်၍ သာသနာဝင်မှတ် တမ်းများတွင် အမျိုးမျိုး ရေးမှတ်ကြသည်။ သာသနာလင်္ကာရစာတမ်းတွင် အထက်ပါ ဖြစ်ရပ်တို့မှာ နရပတိစည်သူ လက်ထက်ဟု ဆိုပါသည်။ တောင်တွင်းပိဋကတ်သမိုင်းတွင်ကား သံပျင်ဋီကာကျမ်း ကို ကျစွာမင်းသမက် သံပျင်အမတ် ပြုသည်ဟု ဆိုထားပါသည်။ မိုးညှင်းမင်းတရားလက်ထက် ရေးသော ရာဇဝင်ချပ်၌ကား နရသီဟပတေ့မင်း၏ အမတ် သိရိပတိသည် သံပျင်ဋီကာကျမ်းကို ရေးသည်ဟု ဆိုပြန်သည်။

မြန်မာရာဇဝင်တွင် ကျစွာမင်းနှင့် နရသီဟပတေ့မင်းတို့မှာ နှစ်များစွာ မကွာဘဲ နန်းတက်သူများ ဖြစ်ကြရာ ကျစွာမင်းအမတ်သည် နရသီဟပတေ့မင်း လက်ထက်လည်း အမှုထမ်း နိုင်ပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ကျစွာမင်းလက်ထက်ကို အတည်ပြု၍ ရေးသားရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ သံပျင်ဋီကာကျမ်းတွင် နိဂုံးမပါရှိသောကြောင့်လည်း အမှတ်အသားများ ကွဲပြားနေရခြင်း ဖြစ် ပေသည်။

မည်သို့ရှိစေ၊ ပုဂံခေတ်အတွင်း စာပေပို့ချခြင်းဖြင့် သာသနာပြုခဲ့သော သံပျင်မင်းသမီး ကား ဧကန် ရှိနေခဲ့ပါ၏။ သံပျင်မင်းသမီး၏ ဘဝဖြစ်ရပ် အတ္ထုပ္ပတ်သည်လည်း သာသနာ့သမိုင်း စဉ်တွင် အမှတ်ထင်ထင် ရှိနေခဲ့လေသည်။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ သာသနဗဟုသုတပွကာသနီကျမ်း ၊
  - ၂။ သာသနဝံသဒီပနီ ၊
  - ၃။ စာဆိုတော်များ အတ္ထုပ္ပတ္တိ ၊
  - ၄။ မြန်မာရာဇဝင်သံခိပ်ကျမ်း ၊
  - ၅။ မဟာရာဇဝင်ကြီး- ပထမအုပ် ၊
  - ၆။ ပုဂံခေတ်မြင်ကွင်းကျယ် ၊
  - ၇။ သာသနာလင်္ကာရစာတမ်း ၊
  - ၈။ မေတ္တာရွှေကျမ်း (ဝတ္ထု) ၊
- (ရတနာမွန်မဂ္ဂဇင်း၊ ၁၉၈၈-ခု၊ ဇွန်လ)

(၁၉၉၇-ခု၊ ဧပြီလထုတ် မေတ္တာရွှေမဂ္ဂဇင်း - မှ)

ပုဂံတစ်ဝိုက်က ရှေးကျောင်းတိုက်များ

ပုဂံတစ်ဝိုက်က ရှေးကျောင်းတိုက်များ

ပုဂံမြို့ဟောင်းကြီးသည် ရှေးဟောင်းဘုရားပုထိုးတို့ဖြင့် ဖြိုးဝေစည်ပင်လှသော နယ်မြေ ဖြစ်သည်။ ပြိုကျပျက်စီးနေသော ရှေးဟောင်းကျောင်းတိုက်ကြီးများကို နေရာအနှံ့ တွေ့မြင်ရသည်။ ပုဂံခေတ်၏ သာသနာ့ဖွံ့ဖြိုးမှုကို ယနေ့တိုင် ဗိသုကာလက်ရာ သာသနိကရုပ်ပုံလွှာများက လှစ်ပြနေလေသည်။

ပုဂံခေတ် မြန်မာတို့သည် ဗုဒ္ဓဘာသာယဉ်ကျေးမှုဖြင့် နိုးထလာခဲ့ကြသည်။ တိုးတက်လာ ခဲ့ကြသည်။ ဗုဒ္ဓ၏ ဓမ္မဒေသနာတို့ကို ယုံကြည်စွာ လက်ခံကျင့်သုံးကြသည်။ ဗုဒ္ဓတရားတော်များ မကွယ်ပျောက်ရေးအတွက်လည်း လက်ဆင့်ကမ်း အမွေခံ၍ သာသနာပြုကြသည်။ သာသနာ ဖြန့်ဝေရာ ပရိယတ္တိကျောင်းတိုက်များကို တည်ထောင်လျက် ရတနာသုံးသွယ်ကို ဝင့်ထယ်အောင် ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြလေသည်။

ပုဂံပြည်တွင် နရပတိစည်သူမင်း လက်ထက်ကပင် ကျောင်းတိုက်ပေါင်း ၂၀၈-တိုက်မျှ ရှိသည်ဟု ကျောက်စာတစ်ခုတွင် ဖတ်ရှုရသည်။ ထိုမင်းလက်ထက် နောက်မှလည်း ကျောင်းတိုက် သစ်များ ပေါ်ပေါက်နေခဲ့ရာ ပုဂံခေတ် ကုန်လုနီးတွင် ကျောင်းတိုက်အရေအတွက်မှာ ပို၍ များပြားနေမည် ဖြစ်ပေသည်။

ပုဂံခေတ်တွင် ကျောင်းတိုက်သစ် တည်ထောင်ရသည်မှာ မလွယ်လှပေ။ ကျောင်းတိုက် အတွက် မဟာရံတံတိုင်းကြီး ကာဆီးရသည်။ ထို့နောက် ဗုဒ္ဓရတနာကို ရည်ရွယ်လျက် ဂူဘုရားကြီး ကို တည်ထားရသည်။ ဓမ္မရတနာကို ရည်ရွယ်လျက် ပိဋကတ်တိုက်ကို တည်ဆောက်ပြီး ပိဋကတ်တော်များကို ရေးသား၍ ရွှေတလားဖြင့် ထည့်သွင်းထားရသည်။ သံဃာရတနာကို ရည်ရွယ်လျက် ကျောင်းများကို ဆောက်လုပ်ကြရသည်။ ထေရကျောင်း (ကျောင်းထိုင်နေသည့် ကျောင်း) ၊ စာသင်သံဃာနေရန်ကျောင်းစသည်ဖြင့် များလှသည်။ ထို့ပြင် ဓမ္မသာလာခေါ် တရားအိမ်၊ ကပ္ပိယကုဋီ၊ ရေကန်စသည့် ကျောင်းနှင့် ပတ်သက်သမျှကို တည်ဆောက်ကြရပေသည်။

ဤမျှ ခက်ခဲစွာ တည်ဆောက်ကြရသောကြောင့် ပုဂံမြေတွင် ကျောင်းတိုက်တစ်ခုကို သာမန်လူတို့ မတည်ဆောက်နိုင်ကြပေ။ မင်းစိုးရာဇာ အသိုက်အဝန်းနှင့် အလွန်ဌေးကြွယ်သူတို့သာ တည်ထောင်နိုင်ကြသည်။

ပုဂံပြည်၌ ကျောင်းတိုက်ကြီးများကို တည်ထောင်သူများတွင် အမျိုးသမီးများလည်း ရှေ့တန်းမှ ရှိနေခဲ့ပါသည်။ အိုဆိတော်ကျောင်း၊ အိုရောက်သင်ကျောင်း၊ အိုထက်ပြည်သင်ကျောင်း၊ ငါးမျက်နှာ အိမ်ရာကျောင်း၊ ဖွားစောကျောင်း၊ မိထွေးတော်ကျောင်း၊ ပုလဲမယ်ကျောင်းစသည်တို့မှာ အမျိုးသမီးများ တည်ထောင်ခဲ့သော ကျောင်းတိုက်များ ဖြစ်ပေသည်။

အမျိုးသမီးများ တည်ထောင်သော ကျောင်းတိုက်များအနက် သမ္ဘူလကျောင်းတိုက် လည်း အပါအဝင် ဖြစ်ပါသည်။ သမ္ဘူလမိဖုရားကြီး တည်ထောင်ခဲ့သောကြောင့် သမ္ဘူလကျောင်း တိုက်ဟု ခေါ်တွင်နေခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုကျောင်းတိုက်သည် ပုဂံမြို့ မင်းနန်သူရွာ မြောက်ဘက်၌ တည်ရှိလေသည်။

သမ္ဘူလနှင့် သုံးလူလ

ပုဂံခေတ်တွင် သမ္ဘူလအမည်ဖြင့် ထင်ရှားသော မိဖုရားနှစ်ပါး ရှိသည်။ တစ်ပါးမှာ ထီးလိုင်ရှင် ကျန်စစ်သားမင်း၏ မိဖုရားဖြစ်သော မထီးတူမ သမ္ဘူလ ဖြစ်သည်။ မိဖုရားဖြစ်သော အခါ၌ တြိလောကဝဋ်သကာဒေဝီဘွဲ့ကို ပေးသည်။ မြန်မာအမည်ဖြင့် ဦးဆောက်ပန်းဟု တွင်သည်။ ထိုမိဖုရားမှာ သာသနာပြုလုပ်ငန်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ခဲ့မည် ဖြစ်သော်လည်း အမှတ်အသား မတွေ့ရပေ။ သူ၏ သားတော် ရာဇကုမာရ်မင်းသားမှာမူ ဂူဘုရားကြီးကို တည်ထား၍ နာမည် ကျော်ကျောက်စာကို ရေးသားစိုက်ထူခဲ့သူ ဖြစ်ပေသည်။

ယခု သမ္ဘူလမှာမူ ဥစ္စနာမင်း (၆၁၁-၆၁၇)၏ တောင်ပြင်သည် မိဖုရားကြီး ဖြစ်သည်။ တောင်ပြင်သည်ဟု ကျောက်စာတွင် ဆိုသောကြောင့် နှောင်းခေတ်အခေါ်ဖြင့်ဆိုလျှင် မိဖုရား ခေါင်ကြီးပင် ဖြစ်ပေသည်။

သမ္ဘူလမိဖုရား၏ အမည်ကို ကျောက်စာများတွင် အခေါ်အမျိုးမျိုး၊ အရေးအမျိုးမျိုးဖြင့် တွေ့ရှိရသည်။

- ‘သုံးလူလ’ (၆၁၀-ခုထိုး အစောကြွမ်းကျောက်စာ) ၊
- ‘သုံ့ဗ္ဗူလ’ (၆၄၁-ခုထိုး တာမလိန်ကျောင်းကျောက်စာ) ၊
- ‘သံမ္ဗုလ’ (၆၄၄-ခုထိုး သမ္ဘူလဘုရားမင်္ဂလာစာ) ၊
- ‘သုံ့လူလ ၊ သုံ့လူလ’ (၆၆၁-ခုထိုး သမ္ဘူလဘုရားကျောက်စာ) ၊

အထက်ပါ အထောက်အထားများအရ သမ္ဘူလမိဖုရားအမည်ကို ပုဂံခေတ်က သံမ္ဗုလ၊ သုံးလူလဟု ခေါ်ဆိုနေကြောင်း သိရသည်။ သံမ္ဗုလအမည်မှာ သမ္ဘူလဘုရားအတွင်းရှိ မင်္ဂလာ၌ ရေးသားထားခြင်း ဖြစ်၏။ ထိုကျောင်းအမည်ကို ‘သမ္ဗုလကျောင်း’ ဟု ခေါ်ဆိုခဲ့ရာ မိဖုရားသမ္ဘူလ ကိုပင် ခေါ်ဆိုကြောင်း သိသာပေသည်။

သမ္ဘူလအမည်မှာ တော်လေးဝဝင် အမရာ၊ ကိန္နရီ၊ မဒ္ဒိ၊ သမ္ဘူလ ဟူသော ဗုဒ္ဓစာပေ၌ ပါသည့် အမျိုးသမီးတို့၏ ဩဇာရိပ်ကို ခံယူပြီး မှည့်ခေါ်ထားခြင်း ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ သမ္ဘူလ ဝေါဟာရကို မြန်မာသံစစ်စစ်ဖြင့် အသံလှယ်လျှင် ‘သံမ္ဗုလ’ (သံပုလ)ဟု အသံလှယ်ရပါသည်။ ဤသို့ အသံလှယ်ရသည်မှာ မြန်မာအက္ခရာ တီထွင်စဉ်က ဘ-အက္ခရာ မပါရှိသောကြောင့် ဘ-အက္ခရာ အသံကို ပ-ဖ တို့ဖြင့် အသံလှယ်၍ ရေးသား ပြောဆိုကြလေသည်။ မြန်မာတို့၏ မူလအက္ခရာအသံမှာ ၁၉-လုံးမျှသာ ရှိသည်ကို သတိပြုရပေလိမ့်မည်။ သမ္ဘူလဝေါဟာရကိုလည်း သတ်စုံရေးထုံးဖြင့် ‘သံမ္ဗုလ’ ဟု ရေးသား ခေါ်ဆိုခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ သမ္ဘူလသည် ပါဠိအသံ၊ သံမ္ဗုလသည် မြန်မာအသံဟူ၍ ခွဲခြား နားလည်ကြရပါမည်။

သမ္ဘူလ၏ အခြားနာမည်တစ်ခုမှာ ‘သုံ့လူလ’ ဖြစ်သည်။ နှောင်းခေတ်အသံဖြင့် ‘သုံးလူလ’ ဟု အသံထွက်သည်။ သုံ့လူလအမည်မှာ သမ္ဗုလ၏ ပုဒ်ပြောင်းတစ်ခု ဖြစ်သည်ဟု ပညာရှင်တို့ ယူဆရေးသားခဲ့ကြသည်။ ဤအယူအဆမှာ မှန်ကန်မှု မရှိဟု ဆိုရပါမည်။ သမ္ဘူလနှင့် သုံ့လူလသည် အဓိပ္ပာယ် မတူကြပေ။

သုံ့လူလအမည်မှာ အစောကြွမ်းကျောက်စာ၌ ပါသော ‘တြိလောကစန္ဒြ’ ဘွဲ့ကို မြန်မာမှု ပြု၍ ခေါ်ဆိုထားခြင်း ဖြစ်သည်။ တြိ=သုံး၊ လောက=လူ၊ စန္ဒြ=လ ဟူ၍ အဓိပ္ပာယ် ရှိသည်။ မြန်မာဘာသာဖြင့် ‘သုံးလူလ’ ဟု ခေါ်ဆိုရပေသည်။

ဖော်ပြပါ အထောက်အထားများအရ သမ္ဘူလမိဖုရားကြီးကို ပုဂံခေတ်က သမ္ဗုလဟုလည်းကောင်း၊ သုံ့လူလဟုလည်းကောင်း၊ တြိလောကစန္ဒြဟုလည်းကောင်း အမျိုးမျိုး ခေါ်ဆိုနေကြောင်း သိသာနိုင်ပေသည်။ ပုဂံလှိုင်မှာကား တစ်ဦးတည်းသာတည်း။

မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း- အတွဲ ၃၊ စာ ၄၃၅- တွင် သုံ့လူလကို သမ္ဘူလနှင့် အမှတ်မှားကြ

သည်ဟု ရေးဆိုထားသည်။ သုံလူလနှင့် သမ္ဘူလမှာ မတူသည့်သဘော ရေးသားထားသည်။ ဤ အဆိုကို အတည်မယူထိုက်ချေ။

သမ္ဘူလ၏ ဘဝနောက်ခံ

မိဖုရားကြီး သမ္ဘူလနှင့် ပတ်သက်၍ ကျောက်စာများကို အခြေခံကာ ရှာဖွေကြည့်ရပါ သည်။ သမ္ဘူလသည် မြန်မာရာဇဝင်တွင် ပိဋကတ်ပညာရှင်ဟု ထင်ရှားသော ကျစွာမင်း၏ သမီးတော်တစ်ပါး ဖြစ်၏။ မယ်တော်မှာလည်း ကျစွာမင်း၏ မိဖုရား စောမင်းလှ ဖြစ်သည်။

ပုဂံခေတ်ဖွားစောများ စာတမ်းတွင် ကျစွာမင်း၏ သားတော် သမီးတော် ငါးဦးမျှကို ထုတ်ပြထားသည်။ ကျစွာမင်းမှာ ငါးဦးထက် ပို၍လည်း ရှိနိုင်ပါသည်။ မိဖုရားငယ်များက မွေးသော အမြိတ်အစွန်သားတော် သမီးတော်များလည်း ရှိနိုင်ပါသည်။ ကျောက်စာထဲမှ အသစ်တွေ့သိချက် အရ နရသီဟပတေ့မင်းသည် ကျစွာ၏ သားတော် ဖြစ်နေသည် မဟုတ်လော။

မည်သို့ရှိစေ၊ မိဖုရား သမ္ဘူလနှင့် ပတ်သက်ဆက်နွယ်သော မိသားစုကိုသာ အဓိက တင်ပြပါမည်။ ကျစွာမင်းသည် မိဖုရားစောမင်းလှနှင့် မွေးဖွားသော သားသမီး သုံးပါးမျှကို တွေ့ရှိ ရပါသည်။

၁။ **ဖွားစောတို့အမိ** ။ အမည်ရင်းကို လေ့လာ၍ မရသေး။ ထိုသမီးသည် ဟန်လင်း သည်မြေ မင်းမတ်ကြီး သရေ (သရိယံ)နှင့် အိမ်ထောင်ကျသည်။ သား သမီး ခုနစ် ယောက် မွေး၏။

၁။ **သမ္ဘူလ (သုံလူလ)** ။ ယခု ဖော်ပြနေသော မိဖုရားကြီး ဖြစ်၏။ ဥစ္စနာမင်း၏ တောင်ပြင်သည် မိဖုရားကြီး ဖြစ်သည်။

၃။ **သိဃီသူ၊ မင်းယန်၊ သီဟသူ၊ ရတနသယျသူ** ။ နာမည်အမျိုးမျိုးဖြင့် ခေါ်ဆိုနေ သောမင်းသားဖြစ်သည်။ ဥစ္စနာ မရှိသည့်နောက် ခေတ္တမျှ နန်းစံရသည်။ မှူးမတ်တို့ မကြိုက်သောကြောင့် နန်းမှချ၍ ကွပ်မျက်ခံရသည်။

ပုဂံခေတ်ဖွားစောများ စာတမ်းတွင် ပွင့်လှ ဇနီးနှင့် ကဿပဒါယကာတို့ကို ထည့်သွင်း၍ ငါးဦးပြထားသည်။ ရှေးဟောင်းမြန်မာကျောက်စာများကို လေ့လာရာတွင် မိဖုရား သမ္ဘူလမှာ မောင်နှမ သုံးယောက်ကိုသာ တွေ့ရပါသည်။ သို့ရာတွင် မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း၌ ဖွားစော၏ အကြောင်း ကို ဖော်ပြရာတွင်-

“ ဖွားစော၏ ညီမတစ်ယောက်ကား တြိလောကစန္ဒဟူ၍လည်းကောင်း၊ သုံးလူလ (သုံးလူလ) ဟူ၍လည်းကောင်း တွင်၍ ဥစ္စနာမင်း (၆၁၁-၇)၏ တောင်ပြင်သည်မိဖုရားကြီး ဖြစ်သည်။ ”- (အတွဲ- ၃ ၊ စာ-၄၃၅)

ဟု ဆိုထားသည်။ ဤအဆိုအရ သမ္ဘူလ (သုံလူလ) မှာ ဖွားစော၏ ညီမတစ်ယောက် ဖြစ်နေပါ၏။ အမှန်မှာ ဖွားစောသည် သုံလူလ၏ တူမသာ ဖြစ်သည်။ မိထွေးကို ညီမဟု မှားယွင်း၍ ရေးသားခဲ့ခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။ ဖွားစောကိုယ်တိုင်ကလည်း သူ၏ ကျောက်စာ၌ “ ငါ့မိထွေး သုံလူလ ” ဟုသာ ခေါ်ဆိုရေးသားခဲ့သည်။

မျိုးနွယ်နှစ်ခု ပေါင်းစပ်မှု

သမ္ဘူလမင်းသမီးသည် အရွယ်ရောက်သောအခါ ဥစ္စနာမင်းသားနှင့် လက်ထပ်ရသည်။ ဥစ္စနာမင်းသည် မြန်မာရာဇဝင်ကျမ်းများတွင် ဖော်ပြသကဲ့သို့ ကျစွာမင်း၏ သားတော် မဟုတ်ပေ။ ကျောက်စာတို့မှ ဆက်စပ်တွေ့သိချက်အရ နရသီဗံဥစ္စနာမင်း၏ သားတော်တစ်ပါး ဖြစ်သည်။

ပုဂံခေတ်နှောင်း မင်းဆက်များကို ကြည့်လျှင် မျိုးနွယ်နှစ်ခုမှ မင်းဆက်များ တစ်လှည့်

စီ အုပ်ချုပ်သွားကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ မျိုးနွယ် နှစ်ခုမှာ နရသိဗ်ဥစ္စနာ အနွယ်နှင့် ကျစွာအနွယ်တို့ ဖြစ်သည်။ ထိုမင်းနှစ်ပါးတို့သည် နားတောင်းများမင်း၏ သားတော်ချည်း ဖြစ်သည်။ နားတောင်းများ မရှိသည့်နောက် မင်းသားနှစ်ပါး အုပ်စုသည် ပုဂံထီးနန်းကို တစ်လှည့်စီ အုပ်ချုပ်သွားကြလေသည်။

နရသိဗ်ဥစ္စနာသည် အကြီးဖြစ်သောကြောင့် ပထမ အုပ်ချုပ်ရသည်။ ထိုမင်း မရှိလျှင် ညီတော် ကျစွာက ဒုတိယ အုပ်ချုပ်သည်။ ကျစွာ မရှိလျှင် နရသိဗ်ဥစ္စနာအုပ်စုမှ အလှည့်ကျသည်။ ဤတွင် ထိုမင်း၏ သားတော် ဥစ္စနာသည် ပုဂံထီးနန်းကို သိမ်းမြန်း စိုးအုပ်ရလေသည်။

ဥစ္စနာ၏ ဘွဲ့မည်ကို သခင်ဖွားစော ရေးထိုးသော ကျောက်စာတွင် ‘ သိရိတြိ ဘဝနာဒိတျာပဝရ ဓမ္မရာဇာ ဥစ္စနာ ’ ဟူ၍ တွေ့ရှိရသည်။

သက္ကရာဇ် ၆၁၀-ခုတွင် ရေထိုးသော အစောကြွမ်းကျောက်စာတွင်မူ ‘ သိရိတြိ ဘဝနာဒိတျာ ပဝရ ဓမ္မရာဇာ ဇေယျသူရ် ’ ဟူ၍ တွေ့ရှိရသည်။

ထိုဘွဲ့မည်တို့အနက် ဥစ္စနာဟူသော ဘွဲ့မည်သာလျှင် တွင်ကျယ်လာခဲ့ပါသည်။ မြန်မာရာဇဝင်များတွင်မူ ‘ ဥဇနာ ’ ဟု အရေးများကြသည်။ ဥစ္စနာဘွဲ့သာလျှင် မူရင်းကျသော ဘွဲ့မည် ဖြစ်ပါသည်။ ကျောက်စာများ၌လည်း ‘ ဥတ်စနာ ’ ဟု ခေါ်ဆို ရေးသားထားကြသည်။ ဥစ္စနာဘွဲ့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဝေါဟာရလိနတ္ထဒီပနီကျမ်းတွင်-

“ ထိုဥစ္စနာထဟူသော ပုဒ်၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်မှာ ဥစ္စသဒ္ဒါ အမြင့်အမြတ်ဟူသော အနက်၊ နာထသဒ္ဒါ ကိုးကွယ်ရာဟူသော အနက် ရသည်။ မြင့်မြတ်သော သူတို့၏ ကိုးကွယ် ရာဖြစ်သော မင်းကြီးဟု ဆိုလိုသည်။ ထိုဥစ္စနာထသဒ္ဒါမှာ ထ-အက္ခရာ ကျေသောကြောင့် (ဥစ္စနာ) ဖြစ်သည်။ ” (စာ-၃၀၄)

ဟု ဖွင့်ပြထားပေသည်။

နန်းတက်နှစ်နှင့် မျိုးဆက်သစ်များ

ဥစ္စနာမင်း နန်းတက်နှစ်ကို ရာဇဝင်ကျမ်းများ၌ အဆို အမျိုးမျိုး ရှိနေသည်။ မဟာ ရာဇဝင်ကြီးတွင် ၅၉၆-ခုဟု ဆိုသည်။ မှန်နန်းရာဇဝင်တွင် ၆၁၂-ခုဟု ဆိုသည်။ ဇာတာတော်ပုံ ရာဇဝင်တွင် ၆၁၁-ခုဟု ဆိုသည်။ မျက်မှောက်ခေတ် သုတေသီတို့ကမူ ၆၁၁-ခုကို အတည်ပြုထား ကြပါသည်။ သို့ရာတွင် အစောကြွမ်းကျောက်စာ၌-

“ သိရိတြိ ဘဝနာဒိတျာ ပဝရ ဓမ္မရာဇာ ဇေယျသူရ်မင်း၏ ပယ်မယားကြီး တြိလောက စန္ဒြီနာမ မဟာဒေဝီ သုံလူလ မိဖုရား တောင်ပြင်သည် သမီး အစောကြွမ်းသည် သံသရာ ဆင်းရဲမှ လွတ်ချင်ရကား သက္ကရာဇ် ၆၁၀-ခုနှစ် ဖဿနှစ် ပြာသိုလဆန်း ၁၁ ရက် ဗုဒ္ဓဟူးနေ့ အား ရေစင်တော်ချသော၊ ”

ဟု ရေးသားထားပါသည်။

ဤကျောက်စာအရဆိုလျှင် ဥစ္စနာမင်းသည် သက္ကရာဇ် ၆၁၀-ခုကပင် နန်းတက်နေပြီ ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။ ဇာတာတော်ပုံရာဇဝင်တွင် ၆၁၁-ခုဟု ဖော်ပြထားသည်မှာ ဘိသိက်ခံသော နှစ်ကို အတည်ပြုထားလေသလောဟု မသိနိုင်ချေ။

ဥစ္စနာမင်း နန်းတက်သောအခါ အိမ်နိမ့်စံ မိဖုရား သုံးလူလမှာ တောင်ပြင်သည် မိဖုရား ကြီး ဖြစ်လာပါသည်။ မိဖုရားခေါင်ကြီးတင်မြောက်သောအခါ ‘ တြိလောကစန္ဒြီ ’ ဘွဲ့ဖြင့် ချီးမြှောက်ခဲ့ပါသည်။ သုံးလူလဟူသော ဘွဲ့မည်သည် မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်မှ ခေါ်တွင်လာခဲ့သည်ဟု ယူဆစရာ ရှိပေသည်။

ဥစ္စနာမင်းနှင့် မိဖုရားကြီး သုံးလူလတို့မှ သားတော် သမီးတော် ခြောက်ပါး ဖွားမြင်သည် ဟု ပုဂံခေတ်ဖွားစောများ စာတမ်းတွင် စာရင်းပြု၍ တင်ပြထားသည်။ ထိုစာရင်းတွင် သားမင်းယန်၊

သမီး အစောနာလုံ၊ အစောကြွမ်း၊ စောပုလဲ၊ စောနာစွင်နှင့် အခြားသားတော်တစ်ပါးတို့ ဖြစ်သည်။ ထိုခြောက်ပါးတို့ကို ပြန်လည် စိစစ်ရာတွင် မင်းယန်မှာ ဥစ္စနာနှင့် သုံးလူလတို့၏ သားတော် မဟုတ်ကြောင်း ခိုင်မာစွာ သိရှိရပြီ။ မင်းယန်မှာ သုံးလူလခေါ် သမ္ဘူလ၏ မောင်အရင်း တစ်ယောက်သာ ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ သမ္ဘူလမိဖုရားကြီး၏ သား သမီး ငါးယောက်ကိုသာ အတည်ပြုထားရပေဦးမည်။

သမ္ဘူလခေါ် ကျောင်းတိုက်တော်

သမ္ဘူလမိဖုရားကြီးသည် သက္ကရာဇ် ၆၁၇-ခု၊ တပေါင်းလဆုတ် ငါးရက် တနင်္လာနေ့တွင် ကျောင်းတိုက်တစ်ခုကို တည်ထောင် ဖွင့်လှစ်ခဲ့ပါသည်။ ကျောင်းတိုက်ကို တည်ထောင်ရာတွင် မဟာရံတံတိုင်း ကာဆီးခြင်း၊ ဗုဒ္ဓရတနာအတွက် ဂူဘုရား တည်ထားခြင်း၊ ဓမ္မရတနာအတွက် ပိဋကတ်တိုက် တည်ထားခြင်း၊ သံဃာရတနာအတွက် ထေရကျောင်း၊ သံဃာကျောင်းများ ဆောက်လုပ်ရလေသည်။

ပုဂံခေတ် ကျောင်းတိုက်ကြီးများ တည်ထောင်ကြရာတွင် ကျောင်းတိုက် အမည်ကို သီးခြားမှည့်ခေါ်သော အလေ့အထ နည်းပါးသေးသည်။ အခြေအနေ ပေးသလို ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ အများအားဖြင့် ကျောင်းဒါယကာ၊ ကျောင်းဒါယိကာမတို့ နာမည်ကို ဦးစားပေး၍ ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ ယခုကျောင်းတိုက်ကိုလည်း သမ္ဘူလမိဖုရား ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းသော ကျောင်းတိုက်ဖြစ် သောကြောင့် ‘သမ္ဘူလ’ (သံပုလ) ကျောင်းတိုက် ‘ဟုပင် ခေါ်ဆိုနေကြလေသည်။

မိဖုရားကြီးသမ္ဘူလသည် ကျောင်းတိုက်တော် အလှူပွဲတွင် မိမိကျောင်းတိုက်၏ ပစ္စည်းလေးပါး အထောက်အပံ့ ဖြစ်စေရန်အတွက် သံထိုင်လယ် ၃၇၀ ၊ ကျွန် ၂၅၇-ယောက်၊ တောင်နီလယ် ၈၈-ပယ်၊ ကျွန် ၂၃၅-ယောက်၊ မပင်စရလယ် ၅၂၈-ပယ်၊ မထေရ်အတွက် လယ် ၄၀-ပယ်တို့ကို ရေစက်သွန်းချ လှူဒါန်းသည်။ မိဖုရားကြီး လှူဒါန်းခဲ့သည်မှာ လယ်ပယ်ပေါင်း ၁၀၁၆-ပယ်နှင့် ကျွန်ပေါင်း ၄၉၂-ယောက် ရှိပေသည်။

သမီးနှင့် မြေး အားပေးအလှူတော်

သမ္ဘူလသမီးဖြစ်သော စောပုလဲသည် နရသီဟပတေ့မင်း နန်းတက်သောအခါ ထိုမင်း ၏ မိဖုရား ဖြစ်လာသည်။ မိဖုရား စောပုလဲသည် သက္ကရာဇ် ၆၃၁-ခု၊ တပေါင်းလဆန်း ၁၀-- ရက်နေ့တွင် မိခင်တည်ထောင်ခဲ့သော ကျောင်းတိုက်အတွင်း၌ ပြာသာဒ်တစ်ဆောင်ကို ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းပါသည်။

စောပုလဲသည် ပြာသာဒ်အလှူပွဲတွင် မိခင်၏ ကျောင်းတိုက်အတွက် ရတနာသုံးပါး အထောက်အပံ့ ဖြစ်စေရန် မြေပယ် ၂၅၀-နှင့် ကျွန် ၂၅-ယောက်တို့ကို အားဖြည့်၍ လှူဒါန်း ခဲ့လေသည်။

ထို့နောက် စောပုလဲ မွေးသော သမီးတော် စောဦးကလည်း အဖွားကျောင်းတိုက် အတွက် မြေပယ်ပေါင်း ၁၅၀၀-တိတိကို သက္ကရာဇ် ၆၆၁-ခုနှစ်တွင် လှူဒါန်းပြန်လေသည်။

ထို့ပြင် သမ္ဘူလမိဖုရားကြီးနှင့် ပတ်သက်သူဟု ယူဆရသော ရှင်တောင်ဦးနှင့် ရှင်တရားသားတို့၏ မြေအလှူတော်များကိုလည်း ဖတ်ရှုရပေသည်။ ကျောက်စာ၌ ပါသော အလှူဒါနများကို စာရင်းပြုရာတွင် သမ္ဘူလကျောင်းတိုက်အတွက် လှူဒါန်းထားသော မြေပေါင်း ၃၃၆၆-ပယ်နှင့် ကျေးကျွန်ပေါင်း ၅၁၇-ယောက် ရှိပေသည်။

ယခု တင်ပြခဲ့သော သမ္ဘူလကျောင်းတိုက်နှင့် အလှူတော်များ စာရင်းကို ပုဂံမြို့ မင်းနန်သူရွာ သမ္ဘူလဘုရားမုခ် အတွင်း၌ ရှိသော ကျောက်စာကို ကိုးကား၍ ရေးသားရခြင်း

ဖြစ်ပေသည်။ ယင်းကျောက်စာသည် မိဖုရား သမ္ဘူလ လက်ထက်တွင် ရေးထိုးခဲ့ခြင်း မဟုတ်ပေ။ မြေးတော် စောဦးလက်ထက် နှစ်ပေါင်း ၄၄-နှစ်ကြာမှ မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သော ကျောက်စာ ဖြစ်ပေသည်။

ယခုအခါ သမ္ဘူလကျောင်းတိုက်ကြီးမှာ သင်္ခါရသဘောအရ ရွှေလျှော့ ပျက်စီးခဲ့ပါပြီ။ သို့ရာတွင် သမ္ဘူလဂူဘုရားမှာမူ ရှေးဟောင်းအနုပညာလက်ရာ၊ ရှေးဟောင်းမင်္ဂလာတို့ဖြင့် လှပစွာ တည်ရှိနေဆဲ ဖြစ်ပါ၏။ ဗုဒ္ဓဝံသပါဠိတော်၊ စရိယပိဋကပါဠိတော်၊ အနာဂတဝံစသော ကျမ်းဂန်ထွက် စကားတို့ကို ပါဠိဘာသာ၊ မြန်မာဘာသာတို့ဖြင့် လက်ရေးလှပြု၍ ရေးသားထားရာ ပုဂံတစ်ဝိုက် တွင် ထူးခြားလှသော ဘုရားတစ်ဆူ ဖြစ်ကြောင်း ပုဂံသုတေသနလမ်းညွှန်ကျမ်းတွင် အမွမ်းတင် ရေးသားထားပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဗုဒ္ဓယဉ်ကျေးမှု အနုရတနာများ စုဝေးရာ သမ္ဘူလဂူဘုရားကြီးသို့ တစ်ခါတစ်ခေါက် သွားရောက် ဖူးမြော် ပူဇော်သင့်ကြပါ၏။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ရှေးဟောင်းမြန်မာကျောက်စာများ-ပထမတွဲ၊ ဒုတိယတွဲ၊ တတိယတွဲ ၊
- ၂။ ပုဂံသုတေသနလမ်းညွှန် ၊
- ၃။ မဟာရာဇဝင်ကြီး- ပထမအုပ် ၊
- ၄။ မှန်နန်းရာဇဝင်- ပထမတွဲ ၊
- ၅။ ဇာတာတော်ပုံ ရာဇဝင် ၊
- ၆။ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း- အတွဲ ၃ ၊
- ၇။ ဝေါဟာရလိနတ္ထဒီပနီကျမ်း ၊
- ၈။ ပုဂံခေတ်ဖွားစောများ (စာတမ်း) ၊
(ငွေရတုသဘင်စာတမ်းစု)

(၁၉၉၇-ခု၊ မေလထုတ် ဓမ္မရတနာမဂ္ဂဇင်း- မှ)

ပထမ; ဘိဝိသိယာဇာတိ

သိဃိသုတ္တံ ဝေါဟာရ

သိဃိသုတ္တံ ဝေါဟာရနှင့် ပတ်သက်၍ အခြားနေရာများတွင် အနည်းငယ် ရှင်းလင်းခဲ့ပါပြီ။ ယခုတစ်ဖန် သိဃိသုတ္တံ ဝေါဟာရကို ထပ်မံစိစစ်ရန် လိုအပ်လာပြန်ပါသည်။

‘သိဃိသု’ ဟူသော ဘွဲ့မည်သည် ပုဂံခေတ် ကောင်းစားစဉ်မှ စ၍ မြန်မာမင်းဆက် ကုန်ဆုံးသည်အထိ ခေတ်စား ခေါ်ဝေါ်ခဲ့သော နာမည်ဖြစ်သည်။ သို့သော် အသံထွက်ပုံ၊ ရေးသားပုံများမှာမူ တစ်ခေတ်နှင့် တစ်ခေတ် မတူညီကြပေ။ ပုဂံခေတ် တစ်ခေတ်တည်းမှာပင် ထိုဝေါဟာရကို အမျိုးမျိုး ခေါ်ဆို၍ အနည်းနည်းရေးသားနေခဲ့ကြသည်။

ပုဂံခေတ် ကျောက်စာများကို ဖတ်ရှုရာတွင် သိဃိသုဝေါဟာရ အခေါ်များကို အများအပြား တွေ့ရ၏။ ထိုဝေါဟာရ ရေးသားချက်များကို စာရင်းပြု ကြည့်ရာတွင် အောက်ပါအတိုင်း (၁၀) မျိုးမျှ တွေ့ရှိရသည်။

- ၁။ သိဃိသုရ်
- ၂။ သိဃိသု
- ၃။ သိဃိသု
- ၄။ သိဃိသု
- ၅။ သိဃိသု
- ၆။ သိဃိသု
- ၇။ သိဃိသု
- ၈။ သိဃိသု
- ၉။ သိဃိသု
- ၁၀။ သိဃိသု

အထက်ပါ ရေးသားပုံ ၁၀-မျိုးကို အသံတူရာပေါင်း၍ အသံထွက်ကြည့်လျှင် ခြောက်မျိုးမျှ ရရှိပါသည်။ ထိုခြောက်မျိုးမှာ သိဃိသုရ်၊ သိဃိသု၊ သိဃိသု၊ သိဃိသု၊ သိဃိသု၊ သိဃိသု တို့ ဖြစ်သည်။ ပုဂံခေတ်က သိဃိသုဝေါဟာရကို အသံ ခြောက်မျိုးဖြင့် ခေါ်ဆိုနေကြောင်း သိရှိနိုင်ပေသည်။

ရင်းမြစ်မူလ သက္ကတဘာသာ

သိဃိသုရ်ဝေါဟာရသည် ပါဠိဘာသာအမည် ဖြစ်သလော။ သက္ကတဘာသာအမည် ဖြစ်သလောဟု စိစစ်ဖွယ် ရှိသည်။ ပါဠိဘာသာ၌ ‘သိဟ’ ပုဒ် ရှိ၏။ သက္ကတဘာသာ၌ ‘သိဟ’ ပုဒ် ရှိ၏။ သိဃိသုရ် ဝေါဟာရ အသံထွက်ပုံကို ကြည့်လျှင် သက္ကတဘာသာမှ သိဟဟူသော ပုဒ်ကို အခြေခံ၍ မှည့်ခေါ်ထားကြောင်း သိသာပေသည်။ မူလပုဒ်ရင်း အပြည့်အစုံမှာ ‘သိဟ သုရ’ ဖြစ်သည်။ မြန်မာဘာသာဖြင့် ခြေသွေ့ကဲ့သို့ ရဲရင့်သူဟူ၍ အဓိပ္ပာယ်ရပါသည်။

သိဟသုရပုဒ်မှ သိဟသု၊ သိဃိသုဟူ၍ ပြောင်းလဲလာခဲ့သည်။ သိဟကို သိဃိဟူ၍ အသံလှယ် ပြောတတ်ကြသောကြောင့် အရေးအသားပါ ပြောင်းလဲလာခဲ့သည်။ ‘မိဿ သိဃိ ဓနုဗာသေ’ ဆိုသော ပြောင်းလဲမှုမျိုး၊ သိဟပုဒ်ကို သိဃိဟူ၍ ပြောင်းလဲမှုမျိုး ဖြစ်သည်။

သိဟသုကို သိဃိသုဟု ပြောင်းလဲ ခေါ်ဝေါ်လာကြသည်မှာ မြန်မာတို့ မဟုတ်ဘဲ

မွန်တို့က ခေါ်လာခဲ့သော အမည်ဟုလည်း ဆိုနိုင်ပါသည်။ ကျန်စစ်သား နန်းတည် မွန်ဘာသာ ကျောက်စာများတွင် ‘ သိဃံသိန် ’ ခေါ်သော ဝေါဟာရ ရေးထိုးချက်တို့ကို များစွာ တွေ့ရှိရသည်။ မြန်မာတို့က သီဟာသနဟု ခေါ်နေသော ပလ္လင်ကို မွန်တို့က သိဃံသိန်ဟု ခေါ်ဆိုခဲ့ကြသည်။ ထိုအထောက်အထားအရ သိဃံသုကို သိဃံသုဟု ခေါ်ခဲ့ကြသည်မှာလည်း မွန်တို့ပင် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ခွင့် ရှိနေသည်။

မြန်မာတို့၏ မူလအက္ခရာ အသံများတွင် ဃ-အက္ခရာ အသံမျိုး မပါရှိပေ။ မြန်မာအသံဖြင့် ခေါ်ဆိုရာတွင် ဃ-အက္ခရာအသံကို က-အက္ခရာအသံပြု၍ ခေါ်ဆိုကြရသည်။ သိဃံသု၊ သိဃံသု အခေါ်တို့မှာ မြန်မာသံများ ဖြစ်သည်။ ထိုမှ သယံသု၊ သျာသုဟူ၍ အရပ်သံ ရွာသံများ ဖြစ်လာခဲ့လေသည်။

ပုဂံခေတ်ကုန်သည့် နောက်တွင် သိဃံသုဝေါဟာရကို ပါဠိဘာသာဖြင့် ‘ သီဟသူ ’ ဟူ၍ ပြောင်းလဲ ခေါ်ဝေါ်လာခဲ့ကြသည်။ မြင်စိုင်းညီနောင် သုံးဦးထဲက ပင်းယခေတ်ကို ထူထောင်သူအား သီဟသူဟူ၍ ကျောက်စာများတွင် ရေးထိုးခဲ့သည်။ မြန်မာရာဇဝင်ကျမ်းများတွင် ‘ သိဃံသု ’ ဟုလည်း ရေးသားချက်များ ရှိသေးသည်။ ထိုရေးသားချက်မှာ ရေးထုံးအမှားကို လက် ဆင့်ကမ်း၍ ရေးသားခြင်းသာ ဖြစ်လေသည်။

ပုဂံခေတ်တွင် သိဃံသုများစွာ ရှိရာ ယခု ဖော်ပြမည့် သိဃံသုမှာ ပုဂံမြို့ အာမနာ ကျောင်းတိုက်ကို တည်ထောင်သော အမျိုးသမီး၏ ဖခင်ကို ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ပုဂံခေတ် ကျောက်စာများတွင် သိဃံသုသမီးကျောက်စာဟူ၍ ထင်ရှားသော ကျောက်စာကြီးများ ရှိပါသည်။ ထိုကျောက်စာကြီးကို ရေးထိုးခဲ့သော သိဃံသုသမီးသည် မြန်မာရာဇဝင် စာမျက်နှာများတွင် ပါဝင်ခြင်း မရှိသေးသော အမျိုးသမီးတစ်ဦး ဖြစ်သည်။

သိဃံသုနှင့် သိဃံသုသမီးတို့၏ ဘဝနှစ်ခုကို လေ့လာရာတွင် ရင်နှင့်ဖွယ်ရာ ဖြစ်ရပ် တို့ဖြင့် ပြည့်လှုံနေလေသည်။

သိဃံသုသမီး မျိုးနွယ်ကြီး

သိဃံသု၏ နာမည်အပြည့်အစုံမှာ ‘ ရတနသိဃံသု ’ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုနာမည်ကို ပုဂံခေတ် အရပ်သားတို့က ‘ ရတနသယျသူ ’ ဟု ခေါ်ကြသည်။ သိဃံသု၏ နို့ထိန်းမိခင် အိုပေါင်သင် ကမူ မင်းရတနကို အခြေခံ၍ ‘ မင်းယန် ’ ဟု ခေါ်ခဲ့သည်။ သမီးဖြစ်သူကမူ သိဃံသုဟုသာ ကျောက်စာ၌ ရေးထိုးခဲ့သည်။ သိဃံသု၊ ရတနသယျသူ၊ မင်းယန်တို့မှာ တစ်ဦးတည်းကို ခေါ်ဝေါ်ထားသော အမည်များတည်း။

သိဃံသုသည် ကျစွာမင်းကြီးနှင့် မိဖုရား စောမင်းလှတို့မှ မွေးဖွားသော သားတော် တစ်ပါး ဖြစ်သည်။ ပုဂံခေတ်ဖွားစောများ စာတမ်းတွင် မွေးချင်း ငါးယောက်ကို ဖော်ပြထား၏။ ယင်းတို့မှာ ၁-ပွင့်လှ ဇနီး၊ ၂-ဖွားစောတို့ အမိ၊ ၃- သုံးလူလ၊ ၄- သိဃံသု၊ ၅- ကဿပဒါယကာ တို့ဖြစ်သည်။

သိဃံသုသည် အရွယ်ရောက်သောအခါ **မိဖုရားမိ** နှင့် အိမ်ထောင်သင့်သည်။ သိဃံသုနှင့် မိဖုရားမိတို့မှ သမီး **လက်လုပ်နှော**နှင့် သား ငပြည့်သင်ဟူ၍ သားသမီး နှစ်ယောက်ကို တွေ့ရှိရသည်။ အခြား သား သမီးများလည်း ရှိနိုင်ပါသေးသည်။ သို့ရာတွင် ကျောက်စာများ၌ ထို နှစ်ဦးကိုသာ တွေ့ရှိရသည်။

လက်လုပ်နှောခေါ်သော သမီးသည် ပုဂံပြည် အာမနာကျောင်းတိုက်ကြီးကို တည်ထောင်ခဲ့သော ကျောင်းအမကြီး ဖြစ်သည်။ ကျောက်စာတွင် ငယ်နာမည်ကို အသုံးအပြုဘဲ သိဃံသုသမီးဟုသာ ရေးထိုးထားသောကြောင့် ထိုနာမည်သာလျှင် တွင်ကျယ် နေပါသည်။

သိင်္ဃမင်းသားသည် ကျစွာမင်းနှင့် မိဖုရားကြီး စောမင်းလှတို့မှ မွေးသော သားတော်ကြီး ဖြစ်၍ ဥစ္စနာမင်း မရှိလျှင် ထီးနန်းအရိုက်အရာကို ဆက်ခံရမည့်သူ ဖြစ်သည်။ ရာဇဝင်ကျမ်းများတွင် သိင်္ဃမင်းကို ဥစ္စနာမင်း၏ သားဟု ဆိုထားသည်။ ကျောက်စာ အထောက်အထားအရ ကျစွာ၏ သားဖြစ်ပါသည်။

ကျစွာမင်းမှာ ပန်းပွတ်သည်၏ သမီးနှင့် မွေးသော အခြားသားတော် တစ်ပါးလည်း ရှိနေပါသည်။ ထိုသားတော်မှာ ငယ်မည် မင်းခွေးချေးဟု တွင်သော နရသီဟပတေ့မင်းသားပင် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုမင်းသားကိုလည်း ရာဇဝင်ကျမ်းများက ဥစ္စနာ၏ သားဟုပင် ဆိုထားကြပါသည်။ သိင်္ဃမင်းနှင့် နရသီဟပတေ့တို့မှာ ကျစွာ၏ သားတော်များ ဖြစ်ကြောင်း နို့ထိန်းမိခင် အိုပေါင်သင် အတ္ထုပ္ပတ်၌ ရေးသားထားပါပြီ။

ရန်ငြိုးမပြေ ကွမ်းသက်သေ

သိင်္ဃမင်းနှင့် နရသီဟပတေ့တို့သည် ကျစွာမင်း၏ သားတော်ချည်း ဖြစ်ကြ၏။ သို့ရာတွင် သိင်္ဃမင်းမှာ သားတော် အကြီးလည်း ဖြစ်၊ မိဖုရားကြီးက မွေးဖွားသူလည်း ဖြစ်ပေရာ နန်းလျာအဖြစ် ရွေးချယ်ထားခြင်း ခံရသည်။ နရသီဟပတေ့မင်းသားမှာမူ ပန်းပွတ်သည် သမီး မောင်းမတစ်ဦးက မွေးဖွားသူ ဖြစ်၍ နန်းတော်ထက်ဝယ် ဂုဏ်ရှိန် နည်းပါးခဲ့၏။ မျက်နှာငယ်သော သားတော် ဖြစ်ခဲ့သည်။

သိင်္ဃမင်းသည် ပုဂံနန်း၏ နန်းလျာဖြစ်သည့်အလျောက် မာနဂုဏ်မောက်သည်။ ဆွေမျိုးအရှိန်အဝါဖြင့် မာန်တက်သည်။ မှူးမတ်စသော နန်းတွင်းအမှုထမ်းများနှင့် ပြေလည်ခြင်း ရှိဟန်မတူပေ။

တစ်ခါက ရာဇသင်္ကြန်အမတ်သည် မင်းထံ ခစားနေစဉ် သိင်္ဃမင်းသား တက်လာ၍ နောက်ကနေ၏။ ထိုအခိုက် ရာဇသင်္ကြန်သည် ဖျင်လက်တိုအင်္ကျီကို သိမ်းလိုက်ရာတွင် သိင်္ဃမင်း သားအား ခတ်မိသွား၏။ သိင်္ဃမင်းသည် ဒေါသကြီးစွာ ရာဇသင်္ကြန်၏ ဖျင်လက်ကို ကွမ်းဖတ်နှင့် ထွေး၍ ကြိမ်းမောင်းသည်။ ရာဇသင်္ကြန်က “ အရှင့်သား ရှိမှန်း မသိလို့ ထိပါးမိပါသည်။ သည်းခံတော်မူပါ။ ” ဟု တောင်းပန်ခဲ့ရသည်။

ရာဇသင်္ကြန်သည် ဤကိစ္စကို စိတ်ထဲက မကျေနပ်နိုင်ခဲ့ပေ။ သိင်္ဃမင်းထွေးထားသော ကွမ်းဖတ်နှင့် ကွမ်းသွေးများ ပေကျံနေသော အင်္ကျီကို သေတ္တာနှင့် ထည့်၍ သိမ်းဆည်းထားသည်။

ထိုအချိန်မှ စ၍ ရာဇသင်္ကြန်အမတ်သည် သိင်္ဃမင်းသားအား လက်စားချေရန် အကြံထုတ်လျက် ရှိသည်။ ဤအခြေအနေကို သိသော နရသီဟပတေ့သည် ရာဇသင်္ကြန်အား တိတ်တခိုး ဆက်သွယ်၍ ချစ်ကြည်မှုကို ရယူခဲ့သည်။ လက်ဆောင်ပဏ္ဏာပေး၍ စည်းရုံးသည်။

ရာဇသင်္ကြန်သည် နရသီဟပတေ့အား သဘောကျသွား၏။ တစ်နေ့တွင် အခွင့်အရေး ရှိလာပါက နရသီဟပတေ့အား နန်းတင်ပေးရန် ရည်ရွယ်ထားခဲ့သည်။ ဤကိစ္စအတွက် ဘက်ပေါင်း စုံမှ စည်းရုံး လှုံ့ဆော်နေလေသည်။

ရာဇသင်္ကြန်နှင့် နရသီဟပတေ့တို့ တိတ်တခိုး ဆက်သွယ်၍ လျှို့ဝှက်ကြံစည်နေမှုကို သိင်္ဃမင်းတို့ မသိကြပေ။ အချိန်ကျလျှင် နန်းရမည့်သူဟုသာ မိမိကိုယ်ကို ခံယူ၍ ရန်သူကို သတိမမူမိကြချေ။

နန်းတွင်းပြဿနာ သုံးသပ်စရာ

သိင်္ဃမင်းသားနှင့် ရာဇသင်္ကြန်တို့ အကြားတွင် ကွမ်းထွေးမှု ပြဿနာမှ စတင်ခဲ့ ကြောင်း ရာဇဝင်များက ရေးသားကြပါသည်။ ထို့ပြင် ကျောက်စာစကားတို့ကို လေ့လာညှိနှိုင်းလျက်

အခြေအနေ အရပ်ရပ်ကို သုံးသပ်စရာများ ရှိလာပြန်ပါသည်။ ဤသုံးသပ်ချက်ကို မတင်ပြမီ ပုဂံ ခေတ်နှောင်း မင်းဆက်များ၏ ရာဇဝင်နောက်ခံကို ပြန်လှန် လေ့လာရပါဦးမည်။

နားတောင်းများမင်း နတ်ရွာစံပြီးနောက် ပုဂံနန်းတွင်းဝယ် အုပ်စုနှစ်ခု ကွဲပြားနေခဲ့ပါ သည်။ ယင်းအုပ်စုများမှာ-

၁။ နောင်တော် နရသိင်္ဃဥစ္စနာ အုပ်စု ၊

၂။ ညီတော် ကျစွာ အုပ်စု-

တို့ ဖြစ်ပေသည်။

နောင်တော် နရသိင်္ဃဥစ္စနာသည် မိဖုရားစော (သခင်ဖွားစော)က မွေးဖွားသူ၊ ညီတော် ကျစွာမှာမူ အိမ်တော်သည် မိဖုရားက မွေးဖွားသူ ဖြစ်သည်။ ဖတူ မိကွဲ ညီနောင်နှစ်ဦးသည် ပုဂံနန်းတွင် အားပြိုင်နေသော အုပ်စုနှစ်ခု ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ အုပ်ချုပ်ရေးတာဝန်ကို ညီအစ်ကို နှစ်ဦးတို့က တစ်လှည့်စီ လက်ခံကြရန် ကတိကဝတ် ထားရဟန် ရှိပေသည်။

နောင်တော် နရသိင်္ဃဥစ္စနာသည် ဦးစွာ မင်းပြုသည်။ မရှိလျှင် ညီတော်ကျစွာ မင်းပြုသည်။ ကျစွာမရှိလျှင် နရသိင်္ဃဥစ္စနာ၏ သားတော် ဥစ္စနာက အလှည့်ကျ အုပ်ချုပ်သည်။ ဥစ္စနာ မရှိတော့လျှင် ကျစွာအုပ်စုမှ အုပ်ချုပ်ရန် ဖြစ်သည်။ ကျစွာအုပ်စုမှ နန်းမွေခံရမည့်သူမှာ သိင်္ဃသုမင်းသား ဖြစ်လေသည်။

ဤတွင် သုံးသပ်စရာ၊ စဉ်းစားဖွယ်ရာများ ဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။ ရာဇသင်္ကြန်အမတ် သည် ညောင်ဦးဘီး၏ မြစ်တော်စပ်သည်။ သူသည် ဥစ္စနာမင်း၏ နှမဖြစ်သူ စောခင်လွတ်နှင့် အိမ်ထောင်ကျသူ ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ရာဇသင်္ကြန်အမတ်သည် နရသိင်္ဃဥစ္စနာ အုပ်စုတွင် ပါဝင်နေသူဟု သိနိုင်ပေသည်။

ရာဇသင်္ကြန်သည် ယောက်ဖဖြစ်သူ ဥစ္စနာမင်း၏ ရှေ့တော်နေ အမတ်ကြီး ဖြစ်၍ ရာထူးဂုဏ်ရှိန် ကြီးမားနေသူ ဖြစ်သည်။ နန်းတွင်းရေးရာ၌ ချယ်လှယ်နိုင်သူလည်း ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ ဥစ္စနာ (ဥဇနာ) မရှိလျှင် ကျစွာအုပ်စုမှ သိင်္ဃသုမင်းသား နန်းတက်မည်။ သိင်္ဃသု နန်းတက်လျှင် သိင်္ဃသုသည် မိမိတို့အုပ်စုထဲမှ ပုဂ္ဂိုလ်များကို မှူးမတ်တာဝန်များ ပြောင်းလဲ ခန့်ထားမည်။ ထိုအခါ နရသိင်္ဃဥစ္စနာ အနွယ်ထဲမှ ရာဇသင်္ကြန်မှာ ရာထူးအာဏာ မှေးမှိန်သွားနိုင် ပေသည်။

ရာဇသင်္ကြန်ဘက်က ကြည့်လျှင် သိင်္ဃသု ထီးနန်းမရရန် အရေးကြီးသည်။ အားမဲ့နေ သော သားတော် နရသီဟပတေ့အား နန်းတင်နိုင်လျှင် မိမိရာထူးအာဏာ ဆက်လက်တည်မြဲမည်။ မိမိတင်မြှောက်ထားသော မင်းတစ်ပါး ဖြစ်နေ၍ မိမိဩဇာလည်း ညောင်းမည်။ ကြိုးကိုင်နိုင်မည် ဟု ရာဇသင်္ကြန် ထင်မှတ်မိမည်။ ထို့ကြောင့် မင်းခွေးချေး ထီးနန်း အာဏာရရေးကို အတွင်းရေး စီစဉ်နေခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။

ဤသုံးသပ်ချက်အတိုင်း နောက်ပိုင်းတွင် ထင်ရှားလာခဲ့ပါသည်။ ရာဇသင်္ကြန်သည် မိမိတင်မြှောက်သော နရသီဟပတေ့ဘုရင်က မိမိဆန္ဒကို မလိုက်လျောသဖြင့် ပြဿနာဖြစ်ခဲ့ကြ သည် မဟုတ်လော။

ကုန်းဘောင်ခေတ် နောက်ဆုံးကာလတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးဦးကောင်းသည် အားမဲ့ နေသော အမြိတ်အစွန်သားတော် သီပေါမင်းသားကလေးအား ဤသဘောမျိုးဖြင့် နန်းတင်ပေးခဲ့ရာ နောက်ပိုင်းတွင် ထင်သလို မဖြစ်ဘဲ အခြေအနေဆိုးများဖြင့် ရင်ဆိုင်ကြရသည်။ မြန်မာရာဇဝင်တွင်

- ရာဇသင်္ကြန်နှင့် နရသီဟပတေ့ ၊

- ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် သီပေါဘုရင်-

တို့၏ ဖြစ်စဉ်မှာ အတော်ပင် တူညီလှလေသည်။

မင်းတစ်ပါး၏ အားပြိုင်ပွဲ

ဥစ္စနာမင်းသည် ဆင်ကစား ဝါသနာပါသူ ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ဒလမြို့သို့ စုန်ဆင်းပြီး ကွန်းတော်ဆောက်လျက် ဆင်ကစားနေခဲ့သည်။ နရသီဟပတေ့လည်း ဥစ္စနာရှိရာ ဒလသို့ သွားရောက်နေသဖြင့် ပုဂံနန်းတွင် မရှိချေ။

ထိုအတောအတွင်း ဥစ္စနာမင်းသည် ဆင်ပေါ်က လိမ့်ကျသဖြင့် ဒလမြို့၌ ကွယ်လွန်ခဲ့သည်။ ထိုအခါ နန်းလျာဖြစ်သော သိဗံသုမင်းသားသည် ပုဂံထီးနန်းကို သိမ်းမြန်း စိုးစံလေတော့သည်။

သိဗံသုမင်းသားသည် မင်းအဖြစ် အဘိသိက်ခံမည်ပြုရာတွင် ရာဇသင်္ကြန် အမတ်က အကောက်ဉာဏ်ဖြင့် ဤသို့ လျှောက်တင်သည်။

“အရှင်မင်းသား၊ ဥစ္စနာမင်းမြတ်သည် အောက်မြို့ကျေးရွာ ဒလတွင် နတ်ပြည်စံတော်မူပါသည်။ သင်္ချိုင်းတော်ရာသို့ အမှူးအမတ်များ ဦးခိုက်ပူဇော်ကြပါသည်။ ပုဂံမှာ ကျန်ရစ်သော ကျွန်တော် မှူးမတ် ဗိုလ်ပါတို့မှာ သင်္ချိုင်းတော်ရာသို့ ဦးမတိုက်ရသေးပါ။ ဦးတိုက်၍ ပြန်မှ အဘိသိက်ခံ၍ စိုးစံတော်မူပါ။ ”

သိဗံသုမင်းသည် ရာဇသင်္ကြန်လျှောက်တင်ချက်ကို သဘောတူသဖြင့်-
“ကောင်းပြီ၊ သင်္ချိုင်းတော် ရှိရာသို့ သွား၍ ဦးခိုက်ပြီးလျှင် အမြန် ပြန်ခဲ့ကြ။ ” ဟု မှာကြား၍ လွတ်လိုက်လေသည်။

ရာဇသင်္ကြန်သည် မှူးမတ် ကလန် သံပျင်တို့ကို ခေါ်၍ ဒလသို့ စုန်ဆင်းသည်။ ဒလရောက်လျှင် သင်္ချိုင်းတော်ရာ၌ မှူးမတ် ဗိုလ်ပါ စုံညီ စည်းဝေး၍ စည်းရုံးလေသည်။ မိမိ သိမ်းဆည်းထားခဲ့သော ကွမ်းသွေးဖတ်များ ပေကျံနေသည့် အဝတ်ကို သေတ္တာထဲမှ ထုတ်ပြ၍ သိဗံသုအား အပုပ်ချတော့သည်။ သိဗံသုသည် မှူးမတ်တို့ အပေါ်တွင် မင်းသားဘဝကပင် ဤမျှ ရက်စက်သူဖြစ်ကြောင်း၊ အကယ်၍ ထီးနန်းကို လွှဲအပ်မည်ဆိုလျှင် တစ်နန်းတော်လုံး ဒုက္ခရောက်မည့်အကြောင်းကို ဖော်ပြ၍ နရသီဟပတေ့အား နန်းတင်ရန် စည်းရုံးလေသည်။

ဒလသို့ ရောက်ရှိနေသော မှူးမတ် ကလန် သံပျင် အပေါင်းတို့သည် ရာဇသင်္ကြန်၏ စည်းရုံးချက်ကို လက်ခံပြီး နရသီဟပတေ့အား ဒလမှာပင် မင်းမြှောက်ကြလေသည်။

သိဗံသုမင်းကား ဤဖြစ်ရပ်ကို ဘာမျှ မသိပေ။ မှူးမတ်များ ပြန်ရောက်လျှင် အဘိသိက်ခံရေးကို ပြင်ဆင်လျက် ရှိ၏။ သိဗံသုမှာ ထီးနန်းကို စိုးပိုင်နိုင်ပြီ ဖြစ်၍ ချီးမြှင့်ထိုက်သူများကို ချီးမြှောက်နေသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်များထဲတွင် နို့ထိန်းမိခင်ဖြစ်သူ အိုပေါင်သင်လည်း ပါဝင်ပေသည်။ အိုပေါင်သင်အား မြေ ၁၀၀၀၊ ကျွန် ၁၀၀၀၊ နွား ၁၀၀၀ စသည်တို့ကို ပေး၍ ချီးမြှောက်လေသည်။

သိဗံသုမင်းသည် ပုဂံထီးနန်းကို ကြာရှည်စွာ မအုပ်ချုပ်လိုက်ရပါ။ နရသီဟပတေ့နှင့် မှူးမတ်တို့ ရောက်ရှိလာလျှင် ထီးနန်းကို လွှဲအပ်လိုက်ရပါသည်။ ဤသို့ လွှဲအပ်ရသည်မှာ လွယ်လွယ်နှင့် ဖြစ်သည်တော့ မဟုတ်ပေ။ ကျောက်စာသက်သေများအရ နန်းလုတိုက်ပွဲ အရေးတော်ပုံကြီး ဖြစ်ပြီးမှ မခံမရပ်နိုင်သဖြင့် လွှဲအပ်လိုက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အရေးတော်ပုံကြီးတွင် သိဗံသုမင်း အဖမ်းခံရပြီးနောက် လုပ်ကြံခံခဲ့ရလေသည်။ သိဗံသု၏ နန်းသက်ကား တိုတောင်းလှပေစွ။

မြန်မာရာဇဝင်ကျမ်းများတွင် သိဗံသုကို မင်းတစ်ပါးအဖြစ် မဖော်ပြခဲ့ကြပေ။ သို့ရာတွင် သိဗံသုကား ပုဂံပြည်၌ ခေတ္တစိုးစံသွားသော မင်းတစ်ပါးအဖြစ် ဧကန် ရှိခဲ့သူ ဖြစ်ကြောင်း ကျောက်ထက်သက်သေ စာအမွေများ ရှိနေပါ၏။

ပုဂံနန်းဝယ် မျက်နှာငယ်သူ

မင်းနှစ်ပါးတို့ အားပြိုင်ပွဲတွင် နရသီဟပတေ့သည် အားသာချက်ဖြင့် အနိုင်ရခဲ့ပြီ။ နရသီဟပတေ့သည် မင်းဖြစ်လျှင် နရသီဟပတေ့အနွယ်နှင့် ကျစွာအနွယ်တို့မှ ဂုဏ်ရှိန်ကြီးသော မင်းသမီးများကို မိဖုရားမြှောက်သည်။ အနွယ်နှစ်ခုကို စည်းရုံးရေး ပြုလုပ်သည်။

နရသီဟပတေ့ မိဖုရားမြှောက်သည့်အထဲတွင် သိဗံသု.သမီးလည်း ပါဝင်ပါသည်။ သိဗံသု.သမီး (လက်လုပ်နှော) သည် တော်ကောက်၍ မိဖုရားမြှောက်ခံရသော်လည်း မိမိခမည်း တော်နှင့် ပတ်သက်၍ ခံစားမှုများ ကျွမ်းတငွေ.ငွေ ရှိနေမည် ဖြစ်ပါသည်။ မိမိ၏ ခမည်းတော်ကို သတ်၍ နန်းရပ်ကို လုယူခဲ့သော ဘုရင်၏ ရင်ခွင်တွင် ချမ်းမြေ့ကြည်လင်စွာ ခိုဝင်နိုင်မည် မဟုတ်ပါချေ။

သိဗံသု.သမီးသည် နန်းကျဘုရင်၏ သမီးတော်တစ်ပါး ဖြစ်နေ၏။ အရေးတော်ပုံကြီး တွင် အရှုံးပေးလိုက်ရသော အုပ်စုထဲက ဖြစ်သည်။ အရှုံးပေးခဲ့ရသော သိဗံသု.သမီးသည် ပုဂံနန်းအလယ်တွင် မျက်နှာငယ်ခဲ့ရပါသည်။

ပုဂံနန်းတွင် အရေးတော်ပုံကာလက ဒေါသစိတ်များကလည်း အမြစ်တွယ်နေဆဲ ဖြစ်သည်။ မိဖုရားမောင်းမတို့မှာ တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး ချစ်ကြည်မှု နည်းပါးနေကြ၏။ သိဗံသု. သမီးသည် ဤဖြစ်ရပ်ကို မနှစ်လိုနိုင်ခဲ့ပါ။ တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး ချစ်ကြည်စွာ ရှိနေစေချင်ပါ၏။ ကျောက်စာထဲတွင်-

“ အမိဖုရားစသော မောင်းမတော် ခပ်သိမ်းလည်း ရစေ၏။ အချင်းချင်း အမျက်အဏ္ဍိ မရှိ ချစ်သော မျက်စိဖြင့် ရှုကြရစေ၏။ ”-

ဟု ဆန္ဒမွန်ကို ဖော်ထုတ် ပြသခဲ့လေသည်။

သိဗံသု.သမီးသည် ငြိမ်းချမ်းမှုကို လိုလားသူ ဖြစ်သည်။ မိမိအတွက် အခြားသူတို့ ဒုက္ခမရောက်စေချင်။ အမှုမပွားစေချင်။ မိမိသည် အကောင်းတရား မှန်သမျှကို လိုလားသကဲ့သို့ အခြားသူတို့လည်း ဤသို့ပင် ရစေချင်ပါ၏။

သိဗံသု.သမီး ကျောက်စာကြီးကို ဖတ်ရှုလိုက်လျှင် သူမ၏ ဖြူစင်သော စိတ်သန္တာန် ကို အမှန် တွေ့မြင်လာရသည်။ ပုဂံခေတ်တွင် ရေးထိုးသော ကျောက်စာများအနက် ထူးခြားသော ကျောက်စာလည်း ဖြစ်သည်။ အခြားကျောက်စာများတွင် ကျိန်စာများ ထည့်သွင်း ရေးထိုးထားကြ ၏။ သိဗံသု.သမီးကား ကုသိုလ်တော်အတွက် ဆုတောင်းသမျှကိုသာ ရေးထိုး၍ ကျိန်စာဆိုခြင်း မပြုခဲ့ပေ။ ဤသည်မှာ သိဗံသု.သမီး၏ တစ်ပါးသူ မနှစ်နာစေလိုသော ဆန္ဒကို လှစ်ဖော်ပြသ နေခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

သိဗံသု.သမီး ကျောင်းတိုက်ကြီး

သိဗံသု.သမီးသည် မိဘများဘက်မှ ဆွေမျိုးကြီးများ ဖြစ်ရာ လယ်ယာမြေ များစွာကို ခံယူရရှိသူ ဖြစ်ပါသည်။ သိဗံသု.သမီးသည် ငယ်ရွယ်စဉ်ကပင် မိမိပိုင်ဆိုင်သော ပစ္စည်းဥစ္စာ ရတနာ ရွှေငွေစသည်တို့ကို စွန့်၍ ဗုဒ္ဓသာသနာတော် ပြန့်ပွားရေးကို ဆောင်ရွက်လေသည်။

သက္ကရာဇ် ၆၂၈-ခုနှစ်တွင် အနန္တသူကျောင်းတိုက်အတွင်း၌ ကျောင်းတစ်ဆောင်ကို ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းသည်။ ထိုနှစ်မှာပင် ပုဂံမြို့ မင်းနန်သူရွာအနီး အာမနာမည်သော အရပ်တွင် ကျောင်းတိုက်ကြီး တစ်တိုက်ကို တည်ထောင်သည်။ ထိုကျောင်းတိုက်ကို ‘အာမနာကျောင်းတိုက်’ ဟု ခေါ်ဝေါ်နေကြသည်။

သိဗံသု.သမီးသည် မိမိတည်ထောင်သော အာမနာကျောင်းတိုက်အတွက် မြေပယ် ပေါင်း (၈၀၆၁)ပယ်၊ ဥယျာဉ် ၂၄-ခုနှင့် ကျေးကျွန်ပေါင်း မြောက်မြားစွာကို ပေးလှူထားခဲ့လေသည်။

သိဃ်သူ့သမီး မိဖုရားကြီးသည် မိမိလှူဒါန်းသော ကုသိုလ်တော် မှတ်တမ်းကို ကျောက် ထက်တွင် ကမ္မည်းတင်လျက် အာမနာကျောင်းတိုက်အတွင်း၌ စိုက်ထူထားခဲ့ပါသည်။ ယခုအထိ အာမနာကျောင်းတိုက်အတွင်းဝယ် အကောင်းပကတိ တည်ရှိနေပါသည်။

ယခုအခါ အာမနာကျောင်းတိုက်ကြီးမှာ ပျက်စီးကုန်ပြီ ဖြစ်၍ ကြည့်ရှုစရာ များစွာ မကျန်တော့ပါ။ အုတ်ကျောင်းပျက်ကြီး တစ်ခု၊ အုတ်ကျောင်းပျက်ငယ် တစ်ခုနှင့် ဂူဘုရားပျက် တစ်ဆူလောက်သာ ရှိတော့သည်။

တံတိုင်းအတွင်းရှိ အုတ်ကျောင်းပျက်ကြီးမှာ သိဃ်သူ့သမီး၏ ကုသိုလ်တော် အဓိက ကျောင်းတိုက်ကြီး ဖြစ်ဟန်ရှိပါသည်။ ကျောင်းကြီး၏ ရှေ့အဆောင်နေရာကို ယာလုပ်သူတို့က ဖျက်၍ ထွန်ခဲ့ကြသဖြင့် ယာခင်းဖြစ်နေပြီ။ ရှေ့မှ ထိုအဆောင်သို့ တက်သော ကျောက်လှေကား ကြီးမှာမူ ယခုတိုင် ရှိပေသေးသည်။

သိဃ်သူ့သမီး ကျောင်းအမကြီးသည် မိမိတည်ထောင်သော အာမနာကျောင်းတိုက်ကြီး အရှည်တည်တံ့ရေးအတွက် မြေယာများစွာကို အာမခံထား၍ လှူဒါန်းခဲ့သည်။ သို့ပါသော်လည်း ရာစုနှစ်များစွာ ကျော်မြောက်လာသောအခါ မြေယာများကိုလည်း ရှာဖွေ၍ အတွေ့နိုင်တော့။ အာမနာကျောင်းတိုက်ကြီးသည်လည်း သင်္ခါရသဘောအရ ပျက်သုဉ်း ဆုံးရှုံးခဲ့ပါပြီတည်း။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ရှေ့ဟောင်းမြန်မာကျောက်စာများ- ပထမတွဲ၊ ဒုတိယတွဲ၊ တတိယတွဲ ၊
- ၂။ တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ် ၊
- ၃။ ရာဇဝံသဇာလိနီကျမ်း ၊
- ၄။ မြန်မာရာဇဝင်သံခိပ်ကျမ်း ၊
- ၅။ မဏိရတနာပုံကျမ်း ၊
- ၆။ ဝေါဟာရလိနတ္ထဒီပနီကျမ်း ၊
- ၇။ မှန်ရှည်တပ်ဆွေတော်စဉ် ၊
- ၈။ ပုဂံသုတေသနလမ်းညွှန် ၊
- ၉။ ရှေးဟောင်းမွန်ကျောက်စာပေါင်းချုပ် ၊
- ၁၀။ ပုဂံခေတ်ဖွားစောများ (စာတမ်း) ၊
(ငွေရတုသဘင်စာတမ်းစု)

(၁၉၉၇-ခု၊ ဇွန်လထုတ် ဓမ္မရတနာမဂ္ဂဇင်း- မှ)

AmZoltrd.zGn;apm

ရာဇဝင်ထဲက ဖွားစော

မြန်မာရာဇဝင်ကျမ်းများတွင် ပုဂံခေတ်အတွင်း၌ မိဖုရားစော အမည်ဖြင့် ထင်ရှားသော မိဖုရားကြီး တစ်ပါး ဖော်ပြခဲ့၏။ ထိုမိဖုရားကား နရသီဟပတေ့ခေါ် မင်းခွေးချေး၏ မိဖုရားကြီး ဖြစ်ပေသည်။

ရာဇဝင်ကျမ်းများက ဖော်ပြခဲ့သော မိဖုရား ဖွားစောမှာ ယခု ဖော်ပြလတ္တံ့သော ရာဇသူ အမိ ဖွားစောနှင့် ထပ်တူဖြစ်မည်ဟု ယူဆဖွယ် ဖြစ်ပါသည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ရာဇသူအမိ ဖွားစောသည်လည်း နရသီဟပတေ့မင်း၏ မိဖုရားကြီး ဖြစ်သောကြောင့်ပင်။

ရာဇသူအမိ ဖွားစောသည် ကျောက်စာထဲက ဖော်ထုတ်ထားသော မိဖုရားကြီး ဖြစ် သောကြောင့် ကျောက်စာအဆိုကို အဓိကထား၍ ရေးသားရပါမည်။ သို့သော်လည်း ရာဇဝင် စာမျက်နှာများတွင် အမွှမ်းတင် ချဲ့ဖွင့်ခဲ့ကြသော ဖွားစောနှင့်လည်း ယှဉ်တွဲ လေ့လာသင့်သော ကြောင့် ရာဇဝင်ထဲက ဖွားစောကို အနည်းငယ် တင်ပြရပါမည်။

ရာဇဝင်ထဲက ဖွားစောသည် မင်းဆွေ မင်းမျိုး မဟုတ်ပေ။ ပုပ္ဖားတောင်အနီး ဆိတ်ထိန်း ကမ်းဖြူရွာမှ တောင်သူကြီး သမီးဖြစ်သည်။ လမ်းသွားတတ်ခါစ အရွယ်တွင် ဖခင်က ယာခင်းသို့ ခေါ်သွား၍ သိပ်ထားစဉ် မြွေငန်းကြီး တစ်ကောင်သည် သူငယ်မကို မထိပါးစေဘဲ ပါးပျဉ်းမိုးလျက် နေ၏။ အဖ တောင်သူကြီးလည်း မြွေငန်းကြီးကို မြင်၍ ကပျာကယာ သွားရာ မြွေငန်းကြီးလည်း ခွာ၍ ပြေးလေတော့သည်။

အဖ တောင်သူကြီးသည် ထိုအကြောင်းကို တတ်သိပညာရှင်များအား မေမြန်းရာ “ ဒီသူငယ်မဟာ အထင်အရှား ကောင်းစားလိမ့်မည်။ ” ဟု ပြောကြသည်။

ထိုသူငယ်မသည် ၁၂-နှစ် အရွယ်တွင် မြတ်လေးပန်းပင်ကို စိုက်သည်။ ထိုပန်းပင်မှ ပုန်းညက်၊ ချယား၊ စကား သုံးမျိုးပွင့်သဖြင့် ထူးဆန်းသော ဖြစ်ရပ်ကို တွေ့ရှိကြရ၏။ ထိုအကြောင်း ကိုလည်း ပညာရှိတို့က “ ဒီသူငယ်မဟာ အထွတ်အမြတ် ဖြစ်လိမ့်မည်။ ” ဟု ဆိုကြပြန်သည်။

ဥစ္စနာမင်းသည် ပုပ္ဖားတောင်သို့ တက်ရောက်လာရာတွင် ထူးဆန်းသော ဖြစ်ရပ် နှင့် ထိုသူငယ်မ၏ သတင်းကို ကြားသိသောကြောင့် ဆိတ်ထိန်းကမ်းဖြူရွာသို့ ဝင်ရောက်လာသည်။ သူငယ်မကို ကြည့်တော်မူရာ အဆင်းအင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံသောကြောင့် ကောက်ယူတော်မူခဲ့သည်။ ပုဂံသို့ ရောက်လျှင် အနီးကပ် ပြုစု စောင့်ရှောက်စေသည်။ မိဖုရားလည်း မကျ၊ မောင်းမလည်း မကသော နေရာ၌ ထား၍ မြှောက်စားထားလေသည်။

မင်းခွေးချေးလက်ထက် ဂုဏ်တက်သူ

ကျစွာမင်း၏ သားတော် မင်းခွေးချေးသည် ပုဂံထီးနန်းကို သိမ်းမြန်း စိုးစံသောအခါ ထိုအမျိုးသမီးကို မိဖုရားစော အမည်ဖြင့် မိဖုရားကြီး တင်မြှောက်သည်။ မိဖုရားကြီးကား ဤတစ်ပါးတည်းသာတည်း။ မိဖုရားစောသည် နန်းတွင်းဝယ် တစ်ဦးတည်းသော မိဖုရားကြီး ဖြစ်သည့်အလျောက် ဩဇာတိက္ကမ ကြီးလာသည်။ ဘုရင်၏ ကိုယ်ရေး ကိုယ်တာ ကိစ္စသာ မက တိုင်းရေးပြည်မှု အစုစုတို့တွင်လည်း ဝင်ရောက် အကြံပေးခြင်း၊ နည်းလမ်းညွှန်ပြခြင်းဖြင့် မင်းကြီးကို ကူညီနေခဲ့လေသည်။

မြန်မာရာဇဝင်တွင် နရသီဟပတေ့ခေါ် မင်းခွေးချေးသည် နာမည်ကောင်းရသော မင်းတစ်ပါး မဟုတ်ပေ။ အရည်အချင်း ညံ့သူ ဖြစ်သည်။ စိတ်ကြမ်း ကိုယ်ကြမ်းရှိသူ ဖြစ်၍ ဘီလူး ဘဝက လာသည်ဟုပင် ဆိုကြသည်။ အမျက်ဒေါသ ကြီးသည်။ ရမ္မက်လောဘလည်း ထန်ပြင်း သည်။ စိတ်လိုက်မာန်ပါလည်း လုပ်တတ်သည်။ ဤကဲ့သို့ ဘက်စုံညံ့ဖျင်းနေသောကြောင့် မိဖုရားစောက နန်းတွင်းရေးရာများကို ဖေးကူနေခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ရာဇဒဏ်ပေး၍ ဒလသို့ ပို့ထားသော ရာဇသင်္ကြန်အမတ်ကို ပြန်ခေါ်ရန် မိဖုရားစော ကပင် အကြံပေး၍ ပြန်ခေါ်ရသည်။ မိဖုရားစော၏ အကြံပေးချက်အရ သရေပစ္စပတေ့အား တွင်းသင်းကို မှူးစေခဲ့သည်။ ထို့ပြင် မိဖုရားစောသည်-

- ရှေ့တော်တွင် သမ်းချေမိသူကို မျက်တော်မူသော မင်းကြီး၏ ဓလေ့ဆိုးကို ချွတ်ပေးခဲ့သူ။
- အိပ်ရာထလျှင် နီးရာမှ တစ်ခုခုနှင့် ပစ်ခတ်တတ်သော မင်းကြီး၏ ဓလေ့ဆိုးကိုပြုပြင်ပေးသူ။
- စောလုံကို ကွပ်မျက်စေပြီးမှ နောင်တရသော မင်းကြီးကို သတိပေးခဲ့သူ ၊
- မင်းကြီး၏ စားတော်ဟင်းခွက် ၃၀၀-ကို ကမ္မည်းစာရင်းနှင့် နေ့စဉ်မပြတ် စစ်ကြောစီရင်သူ။
- တရုတ်စစ်ပြေးရာမှ အပြန် ဟင်းခွက် ၁၅၀-သာရ၍ မင်းကြီး ငိုသည်ကို တရားပြသူ ၊
- ပြည့်ဝမ်းကို မဖောက်ရာ စသော မင်းကျင့်တရားများ ပျက်ပြားခဲ့သူဟူ၍ မင်းကြီးအား အပြစ်ပြု၍ ဟောပြောခဲ့သူ ၊
- လုပ်ကြံခံ၍ သေရသည်ထက် အဆိပ်သင့်၍ သေရခြင်းက မြတ်သည်ဟု မင်းကြီးအား အကြံပေးခဲ့သူ ဖြစ်ပေသည်။

နရသီဟပတေ့မင်းသည် မိဖုရားစော အကြံပေးသည့်အတိုင်း အဆိပ်ထည့်သော စားတော်ခွက်ကို စားသုံး၍ ကံတော်ကုန်ခဲ့လေသည်။

ဖွားစောအာဏာ အရှိန်အဝါ

မိဖုရားကြီး ဖွားစောသည် နရသီဟပတေ့ နတ်ရွာစံပြီးနောက် နန်းတင်ခြင်းကိစ္စကို ကိုယ်တိုင် ဦးစီး၍ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ဖွားစောသည် မှူးမတ်တို့နှင့် စုရုံးတိုင်ပင်၍ ဒလမြို့စား ကျော်စွာကို မင်းမြှောက်ပေးလိုက်သည်။

ကျော်စွာမင်းသည် နောက်ပိုင်းကာလတွင် မိဖုရားစောအား အတိုင်အပင် မပြုဘဲ မေ့ ကျန်နေခဲ့၏။ ဤဖြစ်ရပ်ကို ဖွားစော စိတ်နာလှသည်။ သို့ဖြစ်၍ လယ်တွင်းဒေသ၌ အုပ်စိုးနေသော မြင်စိုင်းညီနောင်တို့အား မိမိသစ္စာကို ခံစေ၍ ကျော်စွာအား ကျောက်ဆည်ရှိ သာလျောင်းဘုရားကို ဖူးမြင်ရန် ပင့်ခေါ်ခဲ့သည်။

ထိုနောက် မြင်စိုင်းသို့ ဖြားယောင်းခေါ်ယူပြီးလျှင် မြင်စိုင်းတွင် နန်းချပြီး ရဟန်းဝတ်စေခဲ့ ကြသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် တရုတ်တပ်များ မြင်စိုင်းကို ဝန်းရံလာသောအခါ ညီနောင်သုံးဦးတို့က ကျော်စွာအား လုပ်ကြံကွပ်မျက်လိုက်ကြလေသည်။ မိဖုရားဖွားစောသည် ကျော်စွာကို နန်းတင် ပေးခဲ့သူ ဖြစ်သကဲ့သို့ နန်းမှ ချပစ်ခဲ့သူလည်း ဖြစ်သည်။ ကျော်စွာမင်း လုပ်ကြံခံရပြီးနောက် ဖွားစောသည် ပုဂံသို့ ပြန်၍ ပုဂံအနီး သစ်မထီးအရပ်၌ နေပြီးလျှင် ဘုရားကျောင်းကန်များ ပြုစု တည်ဆောက်နေကြောင်း ရာဇဝင်ကျမ်းများက ဆိုပါသည်။

မြင်စိုင်းညီနောင် သုံးဦးတို့အနက် အငယ်သုံးဖြစ်သော သီဟသူသည် သက္ကရာဇ် ၆၇၄- ခုနှစ်တွင် ပင်းယမြို့ကို တည်ထောင်သည်။ နန်းဖွင့်အစီအရင် ပြုလုပ်ရာတွင် သီဟသူမင်း၏ ဖိတ်ကြားချက်အရ ဖွားစောက သွားရောက် စီရင်ပေးရလေသည်။ ဤဖြစ်ရပ်သည် မိဖုရားစော နှင့် ပတ်သက်၍ ရာဇဝင်ကျမ်းများမှ နောက်ဆုံး မှတ်သိရချက်ပင် ဖြစ်ပေသည်။

ကျောက်စာထဲက ဖွားစော

ရာဇဝင်ကျမ်းများတွင် ဖွားစော တစ်ဦးတည်းကို အမွမ်းတင်၍ ရေးသားခဲ့သော်လည်း ကျောက်စာထဲ၌မူ ဖွားစောများစွာ ရှိနေပါသည်။ စောအမည်ခံ အမျိုးသမီးများသည် ပုဂံခေတ် အလောင်းစည်သူမင်း လက်ထက်မှ စ၍ ခေတ်စား ခေါ်ဝေါ်လာသော အမည်များ ဖြစ်သည်။

ပုဂံခေတ် ကုန်လုနီးကာလတွင် ဖွားစောအမည်များ ပို၍ ခေတ်စားလာခဲ့ပါသည်။ ထိုဖွားစောများအနက် နရသီဟပတေ့အမည်ခံ မင်းခွေးချေး၏ မိဖုရားစောလည်း တစ်ပါး အပါအဝင် ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။

ကျောက်စာထဲက တွေ့ရှိရသော မိဖုရား ဖွားစောကို သုတေသီအချို့က စောလှဝန်း အရပ်၌ ကုသိုလ်ကောင်းမှုများ ပြုသောကြောင့် ‘စောလှဝန်းဖွားစော’ ဟု ခေါ်ကြသည်။ ဖွားစော ရေးထိုးသော ကျောက်စာတွင်မူ မိမိကိုယ်ကို ‘ရာဇသူဖွားစော’ (ရစသူဖွာစဝ်) ဟု ရေးထိုးခဲ့သည်။

ဖွားစောသည် မိမိမွေးဖွားသော သားတော် ရာဇသူကို ချစ်မြတ်နိုးလှသဖြင့် သားတော် နာမည်ကို ရှေ့က ထည့်၍ ခေါ်ဆိုခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဖွားစောနှစ်သက်သော အမည် အတိုင်း ‘ရာဇသူအမိ ဖွားစော’ ဟု ကမ္မည်းတပ် ခေါ်ဆိုလိုက်ပါသည်။

ဖွားစောမျိုးရိုး တန်ခိုးမသိန်

မိဖုရားစော မျိုးရိုးကို ရာဇဝင်ကျမ်းများက ဆိတ်ထိန်းကမ်းဖြူသူဟု ဆိုကြ၏။ ကျောက်စာထဲက မိဖုရားစောမှာမူ မင်းမျိုး မင်းနွယ်က မွေးသော သမီးတစ်ဦးဖြစ်ကြောင်း အခိုင်အမာ သိရှိရ၏။ ဖွားစော ရေးထိုးသော ကျောက်စာတွင်-

“ဤသို့ ငါလှူသော အကျိုးကား ငါ့အဖိုး ကျစွာမင်းကြီး၊ ငါ့အဖွား စောမင်းလှ၊ ငါ့ သခင်မင်းကြီး ၊ ငါ့သခင်သား တရားမင်းကြီး၊ ငါ့မိ၊ ငါ့ဖ၊ ငါ့ချစ်သား နှစ်ယောက်၊ ငါ့ဦးရီး သိဃ်သူ၊ ငါ့မိထွေး သုံးလူလ၊ ငါ့အစ်မ ရတနာပုံ၊ ငါ့မောင် ၃ ယောက်၊ ငါ့ညီမ ၂ ယောက်” စသည်ဖြင့် ဆွေမျိုးစဉ်ကို ရေးထိုးထားပါသည်။

ဖွားစော၏ ဘိုးဘွားတို့မှာ ကျစွာမင်းကြီးနှင့် မိဖုရား စောမင်းလှတို့ ဖြစ်သည်။ ဖွားစော ၏ မိခင်သည် ကျစွာနှင့် စောမင်းလှတို့၏ သမီးတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ နာမည်ကိုမူ ကျောက်စာထဲ၌ ရေးထိုးထားခြင်း မရှိပေ။ အခြားကျောက်စာ တစ်ခုတွင် “ငါ့မိမင်း၊ ငါ့ဖ” ဟု ရေးထိုးထားရာ မင်း၏ သမီးဖြစ်ကြောင်း သိရပါသည်။

ဖွားစော၏ မိခင်သည် ဥစ္စနာမင်း၏ မိဖုရားကြီး သုံးလူလ၊ မင်းယန်ခေါ် သိဃ်သူ၊ (ရတနသယျံသူ)တို့နှင့်လည်း မောင်နှမ တော်စပ်သူများ ဖြစ်ကြသည်။ ဖွားစော၏ မိခင်သည် အရွယ်ရောက်သောအခါ မင်အမတ် သရေ (သရိယံ)နှင့် လက်ဆက်ရသည်။ ဖွားစောအပါအဝင် သားသမီး ခုနစ်ယောက် မွေးမြင်သည်။ ဖော်ပြခဲ့သော ဆွေမျိုးဆက်ကို ကြည့်လျှင် ဖွားစောသည် ထိုခေတ်ကာလအတွင်း ပုဂံနန်းတွင်းဝယ် တန်ခိုးကြီးသော မျိုးနွယ်၌ ပါဝင်နေသူ အရှိန်အဝါ ကြီးသူ တစ်ဦးဖြစ်ကြောင်း သိနိုင်ပေသည်။

ဂုဏ်ကြီးသူများ အင်အားကိုယူ

ဥစ္စနာမင်းသည် ဒလတွင် ကွယ်လွန်ပြီးနောက် ပုဂံထီးနန်းကို မင်းယန် (သိဃ်သူ)က ဆက်ခံသည်။ မင်းယန်သည် ကျစွာမင်းနှင့် စောမင်းလှတို့၏ သားတော်ဖြစ်၍ ဖွားစော၏ ဦးရီးတော်လည်း ဖြစ်သည်။

သိဃ်သူမင်းသားသည် အရှိန်အဝါကြီးသော သားတော်ကြီး ဖြစ်သော်လည်းရာဇသေကြိန်

စသော မှူးမတ်တို့နှင့် ပြေလည်မှု မရှိသောကြောင့် ထီးနန်းကို ကြာရှည်စွာ စိုးစံခြင်း မပြုရ။ မှူးမတ်တို့က သိဃ်သူ၏ ညီတော် မင်းခွေးချေးအား ရုပ်သေးဘုရင် ဖြစ်လိမ့်နိုးဖြင့် ပြောင်းလဲ၍ မင်းမြှောက်ကြသည်။

မင်းခွေးချေးသည် ပန်းပွတ်သည်သမီးကို မောင်းမတင်၍ ချီးမြှောက်ရာမှ မွေးဖွားသူ ဖြစ်သည်။ အရှိန်အဝါနည်းသော မောင်းမတစ်ဦး၏ သားသည် မမျှော်လင့်ဘဲ မင်းဖြစ်လာသော အခါ မိမိအင်အား ကြီးထွားရေးအတွက် အင်အားကြီးသော အရှိန်အဝါ ရှိသော မင်းသမီးများကို မိဖုရားမြှောက်ရပါသည်။

မင်းခွေးချေး မင်းဖြစ်လျှင် ဖွားစော၏ အစ်မဖြစ်သူကို ရတနာပုံ အမည်ဖြင့် မိဖုရားကြီး မြှောက်သည်။ ထို့ပြင် သုံးလူလ၏ သမီးတော်များနှင့် နောင်တော် သိဃ်သူ၏ သမီးကိုလည်းမိဖုရား မြှောက်ခဲ့ပါသည်။ ဤကဲ့သို့ စည်းရုံးပြီးလျှင် မိမိအာဏာ တည်မြဲရေး၊ ပုဂံမင်းဆက် တည်တံ့ခိုင်မာ ရေးကို ဆောင်ရွက်ခဲ့ရလေသည်။

မင်းခွေးချေး၏ မိဖုရားကြီးဖြစ်သော ရတနာပုံသည် သက္ကရာဇ် ၆၂၄-ခုနှစ်တွင် ကွယ် လွန်အနိစ္စ ရောက်ခဲ့ရသည်။ ရတနာပုံ မိဖုရားကြီး ကွယ်လွန်သောအခါ နရသီဟပတေ့မင်းသည် အရှိန်အဝါကြီးသော မျိုးဆက်ကိုပင် အားပေး၍ ရတနာပုံ၏ ညီမ ဖွားစောကို မိဖုရားကြီးအဖြစ် တင်မြှောက်ပြန်လေသည်။ ကျောက်စာစကားအရ မိဖုရားစောမှာ ၆၂၄-ခု နောက်မှ မိဖုရား ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။

မိဖုရားကြီး ဖွားစောသည် နရသီဟပတေ့ လက်ထက်တွင် ဆင်ကွတ်နှင့် သရအိုင်ဒေသ များကို အုပ်ချုပ်ရသော ‘ကျေးသူကြီး’ အဖြစ်တာဝန်ယူခဲ့ရကြောင်း ကျောက်စာအရ သိရှိရပါသည်။

သားနှစ်ယောက် ပြဿနာ စဉ်းစားစရာ

မြန်မာရာဝင်ကျမ်းများတွင် ဖွားစောမိဖုရားမှာ သားသမီး မရှိဟု ဆိုထားပါသည်။ ကျောက်စာထဲတွင်မူ ဖွားစောမှာ သားနှစ်ယောက် ရှိကြောင်း အခိုင်အမာ သိရပါသည်။ သားတော်များနှင့် ပတ်သက်၍ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းတွင်-

“တရုတ်ပြေးမင်းနှင့် သားတော်နှစ်ပါး ရသည်။ ယင်းတို့ကား ကျောက်စာထဲတွင် ‘ချစ်လှစွာသော ငါ့သားလှ’ ဟု ဆိုသော မင်းရာဇသူ တစ်ပါး၊ ညီ မင်းသား ကျစွာတစ်ပါး တို့တည်း။” - (အတွဲ- ၃၊ စာ ၄၃၆)

ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းအရ သားနှစ်ယောက်တို့မှာ ရာဇသူနှင့် ကျစွာ ဟုဆိုပါသည်။ ပါမောက္ခ ဒေါ်သန်းဆွေ ရေးသော ‘ရာဇသူဖွားစောနှင့် အစောရာဇသူ’ ဆောင်းပါးတွင်၏လည်း “နရသီဟပတေ့မင်းကြီးနှင့် သခင်ရာဇသူဖွားစောတို့၏ သား ကျစွာ” ဟု ထပ်မံ ဖော်ပြထားခဲ့ပြန် ပါသည်။

ကျောက်စာများတွင် ရာဇသူကိုသာ ဖွားစော၏ သားအဖြစ် ခိုင်မာစွာ ရေးသားခဲ့ပါ သည်။ ကျစွာကို သားတော်အဖြစ် ဖော်ပြခြင်း မပြုပေ။ ကျောက်စာ တစ်နေရာ၌ “မင်းကြီးသား ကျစွာ” ဟု ရေးထိုးထားချက် ရှိပါသည်။ မင်းကြီးသားဟု ဆိုပြီး ဖွားစောသားဟု မဆိုခဲ့ပါ။

ဗိုလ်မှူးဘရှင်၏ ‘ပုဂံခေတ်ဖွားစောများ’ စာတမ်းတွင်-

“အခြား သားတော် တစ်ပါးမှာ ကျစွာ (က္ကစွာ)ဟု ထင်ရ၏။ သို့သော် ‘မင်းကြီးသား ကျစွာ’ ဟု ခေါ်ထားသဖြင့် ဖွားစော၏ ရင်ဝယ် လွယ်ရသော သားကား မဟုတ်တန်ရာ။” ဟု စာမျက်နှာ ၃၈-၌ မတင်မကျ ရေးသားထားပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့ လေ့လာတွေ့သိချက်အရ ဆိုလျှင် သားတော် ကျစွာမှာ ဖွားစော၏ သားတော် မဟုတ်ကြောင်း ခိုင်မာစွာ ရေးဆိုလိုပါသည်။ ဖွားစော ကျောက်စာထဲတွင်-

“ မိဘဆွေမျိုးခပင်း လွန်ခဲ့၍ ငါတစ်ယောက်အထီး ကြွင်းရစ်ရကား ” ဟူသော ရေးထိုးချက်ကို ထောက်၍လည်းကောင်း၊

“ အတို့ကျွန် ဖလည်း မရှိ၊ အတို့ကျွန် မိလည်း မရှိ၊ အတို့ကျွန် သားလည်း မရှိ၊ ” ဟူသော စကားကို ထောက်၍လည်းကောင်း ရေးဆိုနိုင်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဖွားစောသည် အထက်ပါ ကျောက်စာများကို ရေးထိုးချိန်တွင် သားတော်များ မရှိတော့ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ကျစွာမင်းသားဆိုသူမှာ ဖွားစောကုသိုလ်ပြုရာတွင် သက်သေအဖြစ် ပါဝင်နေသော အခြားမင်းသား တစ်ဦးသာ ဖြစ်၏။ ဖွားစော၏ သားတော် မဟုတ်ချေ။

သို့ဖြစ်၍ ဖွားစော၏ သားတော်နှစ်ပါးမှာ ရာဇသူနှင့် အခြားတစ်ဦးဟုသာ ပြောနိုင်ပါသေးသည်။ အမည်နာမကို မဖော်ပြနိုင်သေး။ ထိုအမည်မသိသေးသော သားတော်သည် ငယ်စဉ်ကပင် ကွယ်လွန်ခဲ့သည်ဟု ယူဆနိုင်ပေသည်။

ဆက်လက်၍ စဉ်းစားစရာ ရှိနေသေးသည်။ ရာဇသူမင်းသားသည် နရသီဟပတေ့မင်းနှင့် မိဖုရားကြီး ဖွားစောတို့၏ သားတော် ဖြစ်ပါသည်။ နရသီဟပတေ့ မရှိလျှင် မိဖုရားကြီးက မွေးသော သားတော်ရာဇသူမှာ မင်းမဖြစ်ခဲ့ပေ။ ဒလမြို့စား ကျော်စွာသည် ပုဂံထီးနန်းကို သိမ်းပိုက်၍ မင်းပြုခဲ့သည်။ ဤကိစ္စမှာလည်း လေးနက်စွာ စဉ်းစားရမည့် ပြဿနာတစ်ရပ် ဖြစ်ပေသည်။

သက္ကရာဇ် ၆၅၁-ခုနှစ်တွင် ကျော်စွာ နန်းတက်သည်။ ကျော်စွာမင်းသည်လည်း ဖွားစောကိုပင် ဆက်လက်၍ မိဖုရားကြီးအရာ တင်မြှောက်ခဲ့လေသည်။

ဖွားစောပြုစု ကောင်းမှု အထွေထွေ

ဖွားစောသည် နရသီဟပတေ့မင်း၏ မိဖုရားဖြစ်ပြီးနောက် နှစ်နှစ်အကြာ သက္ကရာဇ် ၆၂၆-ခုနှစ်တွင် ဖခင်သရေအမတ်ကြီးကျောင်းရှိ ရတနာသုံးပါးအား လယ်မြေ ၂၁၀-ပယ်နှင့် ကျေးကျွန် ခြောက်ယောက်တို့ကို လှူဒါန်းသည်။ နရသီဟပတေ့ လက်ထက်တွင် ဖွားစော၏ သာသနာ ထောက်ပံ့မှုကို ဤမျှသာ တွေ့ရ၏။

ဖွားစောသည် မိဖုရားကြီး ဖြစ်သည့်အလျောက် ထီးနန်းရေးရာ ပြဿနာများကို ကူညီဖြေရှင်းနေရ၏။ ကျေးသူကြီး ဖြစ်၍လည်း ကျေးလက်ကိစ္စ အဝဝကို တာဝန်ယူ၍ ဖြေရှင်းနေရသည်။ သို့ဖြစ်၍လည်း ဖွားစောသည် ၂၆-နှစ်လုံးလုံး သာသနာတော် ပြုစု ထောက်ပံ့မှုကို မပြုနိုင်ခဲ့ပေ။

နောက်ပိုင်းတွင် ကျူးကျော်ရေး စစ်ပွဲကြောင့် ပုဂံနေပြည်တော်မှ ထွက်ခွာခဲ့ရသည်။ နေပြည်တော် အပြန်ခရီးတွင် နရသီဟပတေ့မင်းလည်း ကံတော်ကုန်ခဲ့ရသည်။ ပုဂံထီးနန်း အုပ်ချုပ်ရေး ပြဿနာများလည်း ပေါ်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေး အကျပ်အတည်းများလည်း တွေ့ကြုံခဲ့ရလေသည်။

ထိုအချိန်တွင် ဖွားစော၏ အသက်အရွယ်လည်း မငယ်တော့ပြီ။ ဘဝပေးအသိလည်း နက်ကျယ်လာခဲ့ပြီ။ ဘိုးဘွားမိဘများမှ စ၍ ချစ်လင်သက်ထား မင်းတရားလည်း ကွယ်လွန်ကုန်ကြပြီ။ ဆွေမျိုးသားချင်း အရင်းအချာများလည်း များစွာ မရှိကြတော့။ တွယ်တာစရာဆို၍ သားတော် ရာဇသူ တစ်ဦးသာ ရှိတော့သည်။ အချစ်ဟူသမျှကို ရာဇသူအပေါ်၌ စုပုံထားရတော့သည်။

ရာဇသူအမိ ဖွားစောသည် သက္ကရာဇ် ၆၅၂-ခု၊ ဝါဆိုလဆန်း ခုနစ်ရက်နေ့တွင် သားချစ် ရာဇသူနှင့်အတူ မြတ်ကြီး အစလဗုဒ္ဓိ (အာစာရဗုဒ္ဓိ)ကို ကျောင်းတင်၍ ကြီးစွာသော အလှူကို

ပေးသည်။ ထိုကျောင်းတင်ပွဲတွင် လယ်မြေနှင့် ကျေးကျွန်များစွာတို့ကို လှူဒါန်းခဲ့လေသည်။

ထိုနှစ် တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်နေ့တွင်လည်း ဖွားစောနှင့် သားတော် ရာဇသူတို့သည် ကထိန်အလှူပွဲကြီး ပြုလုပ်ကြပြန်သည်။ ထိုကထိန်ပွဲတွင် ရတနာသုံးပါးအတွက် မြေ ပယ် ၂၀၀၀- နှင့် ကျေးကျွန် ၃၀-တို့ကို ပေးလှူပြန်လေသည်။

နလုံးကွဲကြေ ဉာဏ်သံဝေဖြင့်

သက္ကရာဇ် ၆၅၃-ခုနှစ်တွင် အသည်းနလုံးသဖွယ် တွယ်တာရသော သားတော်ရာဇသူမှာ နာမကျန်းမှု ကြီးစွာ ဖြစ်လာ၏။ သမားတော်ကြီးများဖြင့် ကုသပါသော်လည်း ဝေဒနာကား သက်သာလာခြင်း မရှိတော့ချေ။

ထိုနှစ် တန်ခူးလပြည့်နေ့တွင် ဖွားစော၏ ဘိုးတော်ကျောင်းရှိ ရတနာသုံးပါးအား ရည်ရွယ်လျက် သားတော်အတွက် အသက်အလှူဟူ၍ မုဆိုးရွာမြေ ၃၀၀၊ ကျွန် ၁၅၊ တလုပ်လယ် ၃၀၊ ကျွန် ၁၇၊ မင်းကွန်းလယ် ၁၀၀၊ ကျွန် ၉၊ တမာခါးတိုက်နက် အစောမင်းလှမြေ ၆၀၀၊ သန်လျင်တော်သည် ၃၀၊ ကြွစိမ်းမြေစင် ၂၀၀၊ ကျွန် ၇- လှူတော်မူသည်။

ဖွားစောသည် သားတော်အတွက် ကုသိုလ်မှုဖြင့် အသက်ဆက်ပါသော်လည်း ရာဇသူမှာ အသက်မရှည်တော့ဘဲ ကွယ်လွန်အနိစ္စရောက်ခဲ့ရလေသည်။

ဖွားစောသည် သားတော်အတွက် ယူကျုံးမရ ဖြစ်ရပြီ။ အခြားသော အရာများ ဆုံးရှုံးရသည်နှင့် နှိုင်းယှဉ်ဖွယ် မရှိသော ပရိဒေဝမီးနှင့် ကြုံတွေ့ရသည်။ အနက်ရှိုင်းဆုံးသော ဥပါယာသမီးကို ခံစားရသည်။ ချစ်သားရာဇသူအတွက် ရည်စူးလျက် ‘ရာဇသူစေတီ’ကို တည်ထား၍ အလွမ်းဖြေခဲ့သည်။

ဖွားစောသည် သားတော် ရာဇသူ ကွယ်လွန်သည့်အတွက် ထိတ်လန့် တုန်လှုပ်ခြင်း ကြီးစွာ ဖြစ်ရသည်။ သံဝေဂလည်း များစွာ ရမိသည်။ ဖွားစော၏ သံဝေဂဉာဏ် ဖြစ်ပုံကို သူ၏ ကျောက်စာထဲတွင်-

“ သက္ကရာဇ် ၆၅၃-ခု နယုန်လဆန်း ၁၁ ရက် ၅ နေ့ အစောရာဇသူ စေတီတည်သော သခင်ရာဇသူ နလုံးထိတ်လန့်လတ်ရကား ငါ၏ မိဖ ဖိုးဖေးတို့လည်း အမွေဥစ္စာကို စွန့်ခဲ့၍ သွားခဲ့ရကုန်၏။ ငါ့သားလှလည်း အမွေဥစ္စာတို့နှင့်တကွ ငါ့အမိရင်းကို စွန့်ခဲ့ပြီတကား။ ငါလည်း သူမယူနိုင်၍ ထားခဲ့သော အမွေဥစ္စာကို ငါလည်း ထိုသို့လည်းကောင်း မပါတတ်သည့် အကြောင်းကို သိရကား ငါ့မိ ငါ့ဖ ငါ့သား အမျိုးခပ်သိမ်းတို့ နိဗ္ဗာန်၏ ပစ္စည်း အထောက်အပံ့ ဖြစ်စိမ့်သောငှာ လှူတုံ့သော။ ”-

ဟု ရေးထိုးပြခဲ့ပါသည်။

ရာဇသူအမိ ဖွားစောသည် သံဝေဂဉာဏ်အမြင်ဖြင့် မိမိပိုင်ဆိုင်သော ပစ္စည်းဥစ္စာများကို ရတနာသုံးပါးအတွက် ရည်ရွယ်လျက် လှူဒါန်းပစ်လေသည်။ အမွေခံသားလည်း မရှိတော့သဖြင့် ဝတ်စားတန်ဆာနှင့် အိမ်ရာများကိုပါ လှူဒါန်းခဲ့ကြောင်းကို ကျောက်စာကြီးထဲတွင်-

“ ဤမျှသော မြေ၊ ကျွန်များ၊ ဦးခေါင်းဆင်သော တန်ဆာ၊ လည်ဆင်သော တန်ဆာ၊ ကိုယ်ဆင်သော တန်ဆာ၊ ခါးဆင်သော တန်ဆာ၊ ခြေဆင်သော တန်ဆာ၊ သခင်သင်္ဘောတို့၏ စားဆွမ်း ဖြစ်စိမ့်သောငှာ ငါနေသော အိမ်နှင့် အိမ်ရာအားလုံး အယုတ်သဖြင့်ကား နိမ့်ဖွယ်သည်လျှင်လေ ရတနာသုံးပါး ဥစ္စာတည်း။ ”-

ဟု ရေးထိုး မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ပါသည်။

ရာဇသူအမိ ဖွားစောသည် ကျောက်စာ အထောက်အထားများအရ ကျော်စွာမင်း
နန်းမကျမီ ကွယ်လွန်သည်ဟု သိရှိရ၏။ သို့ရာတွင် မည်သည့်ခုနှစ်တွင် ကွယ်လွန်သည်ဟုကား
တိကျစွာ မသိရချေ။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ရှေးဟောင်းမြန်မာကျောက်စာများ- တတိယတွဲ ၊
- ၂။ မဟာရာဇဝင်ကြီး- ပထမအုပ် ၊
- ၃။ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း- အတွဲ ၃ ၊
- ၄။ သခင်ရာဇသူဖွားစောနှင့် အစောရာဇသူ (ဆောင်းပါး) ၊
(စာမြဲတေ စာအုပ်)
- ၅။ ပုဂံခေတ် ဖွားစောများ (စာတမ်း) ၊
(ငွေရတုသဘင်စာတမ်းစု)

(၁၉၉၇-ခု၊ ဇူလိုင်လထုတ် ဓမ္မရတနာမဂ္ဂဇင်း- မှ)

ၵ၆၆၆၆;ၵ၆၆၆၆၆၆၆၆

ပုဂံခေတ် နိဂုံးနှစ်များ

မြန်မာရာဇဝင် သမိုင်းစဉ်ကို ရှုမြင် သုံးသပ်သောအခါ ပုဂံခေတ်ဟု ခေါ်ဆိုကြသော ကာလကို ရွှေခေတ်ဟူ၍ သတ်မှတ်ရပါလိမ့်မည်။

မှန်ပါသည်။ မြန်မာတို့သည် ပုဂံရွှေခေတ်ကာလအတွင်း ယဉ်ကျေးမှု အဆောက်အအုံ ကြီးကို တည်ဆောက်နိုင်ခဲ့ကြသည်။ စာပေရေးသားမှု အတတ်ပညာမှ စ၍ သာသနာရေး၊ လူမှုရေးစသော ဓလေ့ထုံးစံများကို တည်တံ့အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ကြသည်။ ယနေ့ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အခြေခံ ယဉ်ကျေးမှုများသည် ပုဂံရွှေခေတ်မှ အမြစ်တွယ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

မြန်မာလူမျိုး၊ မြန်မာနိုင်ငံ၊ မြန်မာစာပေ၊ မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုဟူ၍ အခြေကျသော အုတ်မြစ်ကြီးကို ရှုမှတ်ပေးခဲ့သည်မှာ ပုဂံခေတ် ဖြစ်၏။ ပုဂံရွှေပြည် ဖြစ်၏။ ပုဂံခေတ် လူသားတို့၏ စွမ်းပကားသည် ကြီးမားလှပေသည်။ ကမ္ဘာ့အလယ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၊ မြန်မာလူမျိုးဟူ၍ တည်ထွန်းနေသည်မှာ ပုဂံသားတို့မှ မြစ်ဖျားခံခဲ့သည် မဟုတ်လော။

မြန်မာတို့၏ ဘက်စုံအင်အားကို စုစည်းပေးခဲ့သော ပုဂံရွှေခေတ်ကြီးသည် သက္ကရာဇ် ၆၀၀-ဝန်းကျင်တွင် ချည်နဲ့လာပြီဟု ဆိုနိုင်၏။ ထိုနှစ် နောက်ပိုင်းကာလများကို နိဂုံးနှစ်များဟု ဆိုက မှားမည်မဟုတ်ပေ။

ပုဂံခေတ်ကြီး ပျက်သုဉ်းရခြင်း အကြောင်းကို ရှုထောင့်အသီးသီးမှ အနည်းနည်း သုံးသပ်လျက် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြသည်။ ခေတ်ကြီးတစ်ခေတ် ပျက်စီးမှုကို သုံးသပ်ရသည်မှာ အလွန်ခက်ခဲပါသည်။ အကြောင်းရပ်တစ်ခုကို အခြေခံ၍ အဖြေမှန် မရနိုင်ပေ။ ဘက်စုံ ကျဆုံးမှုကို အခြေခံ၍ နိုင်ငံပျက်စီးရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ပုဂံပြည်ကြီး ပျက်စီးခဲ့သည်မှာလည်း ဤကဲ့သို့ ဘက်စုံကျဆုံးမှုကို အခြေခံနေလေသည်။

ပုဂံခေတ် နောက်ပိုင်း တောကျောင်းဂိုဏ်း

ပုဂံပြည်ကြီး ပျက်လုနီးကာလတွင် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ယုံကြည်မှု အတုအယောင်များ ထွန်းကားလာသောကြောင့်လည်း အကြောင်းတစ်ရပ်အဖြစ် ပါဝင်သည်ဟု ယူဆနိုင်ပေသည်။ ဤသို့ ယူဆခြင်း၏ နောက်ကွယ်တွင် တွေးခေါ်ယူရမည့် လျှို့ဝှက်နက်နဲသော ပြဿနာရပ်များ တည်ရှိနေလေသည်။

အနော်ရထာမင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံတော်ကြီးကို ထူထောင်စဉ်က ရှင်အရဟံနှင့် တွဲ၍ ကိုးကွယ်မှု သန့်စင်ရေးကို အလေးထား ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ အယူဝါဒမျိုးစုံကို လက်ကိုင်ထား၍ ဖြန့်ဝေ ဟောကြားနေသော အရည်းကြီးများအား နှိပ်ကွပ်ပစ်ခဲ့သည်။ သို့ဖြစ်၍ အရည်းကြီးတို့၏ တန္တရဝါဒကို အခြေခံသော ရောင်စုံဝါဒမှာ ငုပ်လျှိုးမြုပ်တိမ်နေခဲ့သည်။ ထေရဝါဒပိဋကတ်တော်ကို အခြေခံသော ပရိယတ္တိဖြန့်ဝေမှု လုပ်ငန်းများ တိုးတက်စည်ဝေနေခဲ့သည်။

နရပတိစည်သူမင်း လက်ထက်လောက်တွင် အရည်းကြီးတို့၏ ဝါဒများကို ပြုပြင် အသုံးချသော ဗုဒ္ဓဘာသာ ဘုန်းကြီးများ စခန်းထလာပြန်သည်။ ထိုအယူဝါဒများကို ပြန်လည် အသက်သွင်းလာခဲ့သူ တစ်ပါးကား အလောင်းတော်ကဿပဟုလည်းကောင်း၊ ပေါင်လောင်ရှင်ကဿပဟုလည်းကောင်း ရောထွေးယှက်တင် ခေါ်ငင်နေကြသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်။ အမှန်မူ အလောင်းတော်ကဿပမှာ ဘုရားရှင်လက်ထက်က အရှင်မဟာကဿပကို ရည်ရော်လျက် မြန်မာ

နိုင်ငံ၌ အတုပြုလုပ်ကာ ကိုးကွယ်ခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ပေါင်လောင်ရှင် ကဿပနှင့် ပတ်သက်ခြင်း မရှိချေ။

ပေါင်လောင်ရှင်ကဿပသည် ကြံတူအနိမ့်ခေါ် ဒေသကို အခြေခံ၍ တောကျောင်း ဂိုဏ်းကို ထူထောင်သည်။ ပါဠိဘာသာမှ အရည်ဝါသီပုဒ်ကို ယူ၍ ‘အရည်း’ ဟု ခေါ်ကြောင်း အဆိုပြုကြသည်။ တောကျောင်းဂိုဏ်းဟု ဆိုသော်လည်း တစ်ပါးတည်းနေ၍ တောရဆောက် တည်ကြသူများ မဟုတ်ကြ။ အစုအဝေးနှင့် နေကြသူများ ဖြစ်ပေသည်။

တောကျောင်းဘုန်းကြီးတို့သည် လူတို့ အံ့အဲဘနန်းဖြစ်စေသော ကောတူဟလမင်္ဂလာ ကို ပြုလုပ်ကြသူများ ဖြစ်သည်။ တန္တရဆန်သော အလုပ်များကို လုပ်ကိုင်ကြသည်။ ပရိယတ္တိစာပေ ကို ကျွမ်းကျင်မှု နည်းပါးကြသည်။ ဝိနည်းတရားတော်ကို အလေးမထားကြ။ အရက်သေစာကို သောက်စားကြသည်။ ရဟန်းတော်တို့၏ အလုပ်မဟုတ်သော လောကီအလုပ်တို့ဖြင့် လူတို့အား ဟောပြော စည်းရုံးနေသော ဂိုဏ်းကြီး ဖြစ်သည်။

နောက်ပိုင်းတွင် ဂိုဏ်းခေါင်းဆောင် ရှင်ကဿပသည် ပုဂံမြေသို့ ခြေချနိုင်ပြီး ဂိုဏ်းဂဏ ကြီးပွားရေးကို ဆောင်ရွက်သည်။ ပုဂံထီးနန်း အသိုင်းအဝိုင်းမှ မင်း မိဖုရားနှင့် များမတ်တို့သည် ရှင်ကဿပအား ကိုးကွယ် ဆည်းကပ်လျက် ထောက်ပံ့ခဲ့ကြသည်။ ကျောင်းတိုက်ကြီးများကို ထူထောင်ပေး၍ မြေယာများစွာကို လှူဒါန်းခဲ့ကြလေသည်။

ပုဂံပြည်သူတို့သည် ရှင်ကဿပကဲ့သို့ သိဒ္ဓိ၊ မဟိဒ္ဓိအလုပ်ကို ဗန်းပြလုပ်ကိုင်နေသည့် ပုဂ္ဂိုလ်အား လှူဒါန်းခြင်းဖြင့် မိမိတို့သည်လည်း တန်ခိုးသိဒ္ဓိများ ရရှိလာမည်ဟု ယုံကြည်ကြဟန်တူ သည်။ ဝိဇ္ဇာများက ကယ်လိမ့်မည်၊ နတ်ဒေဝါများက မစလိမ့်မည်ဟု စိတ်ကူးယဉ် အတွေးဓာတ်၌ ကိမ်းဝပ်ခဲ့ကြဟန် တူပေသည်။ ရှင်ကဿပဂိုဏ်း၏ စည်းရုံးမှုကြောင့် **“မိမိကိုယ်ကို အားကိုးရမည်” (အတ္တာဟိ အတ္တနော နာထော)** ဟူသော ဒေသနာတော်ကို မေ့လျော့ခဲ့ကြသည်။

မမြင်ရသော အရာတို့၏ ကူညီမှုကို မျှော်လင့်နေကြသော ပုဂံခေတ် မြန်မာတို့သည် မွန်ဂိုတို့၏ ကျူးကျော်မှု စစ်ပွဲနှင့် ကြုံရသောအခါ စွမ်းအားချည့်နဲ့မှုများ သိသာလာသည်။ စစ်ပွဲတွင် အရှုံးနှင့် ရင်ဆိုင်ကြရ၏။ ကျန်စစ်သားကဲ့သို့ တစ်မျိုးသားလုံး အားကိုးထိုက်သော လက်ရုံးရှင်မျိုး မပေါ်ပေါက်တော့ချေ။

ဤသို့ဖြင့် ပုဂံပြည်ကြီးသည် တစ်စတစ်စ ပျက်စီးတိမ်းယိမ်းခဲ့ရ၏။ နောက်ဆုံးတွင် လက်တွေ့ကျသော မြင်စိုင်းညီနောင်တို့က လွှမ်းမိုးခဲ့လေသည်။

ဖွာစောညီအစ်မ ဘဝနောက်ခံ

ဆုတောင်းပြည့်ဖွားစောသည် ပုဂံရွှေခေတ်၏ နိဂုံးနှစ်များအတွင်း နောက်ဆုံးပေါ်ပေါက် ခဲ့သော သာသနာ့ မိခင်ကြီး ဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓသာသနာတော်အတွက် နိဂုံးနှစ်မှာ ပွင့်သော နောက်ဆုံးပန်း ဟုလည်း တင်စားနိုင်ပါ၏။

ဖွာစောသည် သစ်မထီးအရပ် ယခုအခါ အနောက်ဖွားစောအနီးတွင် ဆုတောင်းပြည့် ဘုရားကြီးနှင့် ကျောင်းတိုက်ကို တည်ထောင်ခဲ့သောကြောင့် **‘ဆုတောင်းပြည့်ဖွားစော’** ဟု ကမ္မည်း တပ် ခေါ်ဝေါ်လိုက်ခြင်း ဖြစ်ပါ၏။ သုတေသီအချို့ကမူ သစ်မထီးဖွားစောဟုလည်းကောင်း၊ ဖွားစောရွာ ဖွားစောဟုလည်းကောင်း အထူးပြုခေါ်ဆိုကြသည်။ ဤနေရာ၌မူ သာသနာပြုလုပ် ငန်းမှ ထူးခြားသော ကုသိုလ်မှုကို အထူးပြု၍ ခေါ်ဆိုသင့်သောကြောင့် ဆုတောင်းပြည့်ဖွားစောဟု ခေါ်ဆိုရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာရာဇဝင်ကျမ်းများတွင် ပါရှိသော မိဖုရား ဖွာစောသည် နရသီဟပတေ့လက်ထက် မှ စ၍ စောနစ်မင်းလက်ထက်အထိ ရှိနေသည်ဟု ဆိုပါသည်။ ကျောက်စာထဲတွင်မူ ဖွားစော

နှစ်ဦး ဖြစ်ပါသည်။ နရသီဟပတေ့ လက်ထက်မှ ကျော်စွာမင်း နန်းကျခါနီး အထိ ဖွားစော တစ်ဦး၊ ထိုဖွားစောကို ရာဇသူအမိ ဖွားစောဟု ခေါ်ပါသည်။

ဆုတောင်းပြည့်ဖွားစောကား ကျော်စွာမင်း နန်းကျခါနီးမှ စောနစ်မင်း လက်ထက်အထိ မိဖုရားကြီး ဖြစ်ခဲ့သော ဖွားစော ဖြစ်ပါသည်။ ရာဇသူအမိဖွားစောနှင့် ဆုတောင်းပြည့်ဖွားစောတို့ သည် ညီအစ်မအရင်းများ ဖြစ်ကြ၏။ ဖွားစောတို့ ညီအစ်မသုံးဦးသည် မိဖုရားကြီးများချည်း ဖြစ်ကြသည်။ ထိုအကြောင်းကို အတိုချုပ် ဖော်ပြပါဦးမည်။

နရသီဟပတေ့ခေါ် မင်းခွေးချေး နန်းတက်သောအခါ အစ်မကြီးဖြစ်သူကို ရတနာပုံ အမည်ဖြင့် မိဖုရားကြီး တင်မြှောက်သည်။ ရတနာပုံမိဖုရားသည် သက္ကရာဇ် ၆၂၄-ခုနှစ်တွင် ကွယ် လွန်ရာ ညီမဖြစ်သူ ဖွားစောကို ဆက်၍ မိဖုရားမြှောက်ပြန်သည်။ ထိုဖွားစောသည် ရာဇသူအမိ ဖွားစောပင် ဖြစ်သည်။

ကျော်စွာမင်း နန်းတက်လာသော အခါတွင်လည်း ရာဇသူအမိ ဖွားစောကိုပင် မိဖုရားကြီးအဖြစ် တင်မြှောက်ပြန်သည်။ ထိုဖွားစောသည် ကျော်စွာမင်း နန်းမကျမီ ကွယ်လွန် သွားရာ ကျော်စွာမင်းက ညီမဖြစ်သူ ဖွားစောကို ဆက်၍ မိဖုရားမြှောက်သည်။ ကျော်စွာမင်း နန်းကျပြီးနောက် စောနစ်မင်း နန်းတက်ရာတွင် ထိုဖွားစောကိုပင် ဆက်၍ မိဖုရားကြီးအဖြစ် တင်မြှောက်ပြန်သည်။ ထိုဖွားစောကား ဆုတောင်းပြည့်ဖွားစောပင်တည်း။

ဆုတောင်းပြည့်ဖွားစောသည် ကျစွာမင်းကြီးနှင့် မိဖုရားစောမင်းလှတို့က မွေးသော မင်းသမီးနှင့် အမတ်ကြီး သရေတို့ လက်ဆက်ရာတွင် သားသုံးယောက်၊ သမီး လေးယောက် မွေးသည်။ ဖွားစောတို့မှာ မောင်နှမ ခုနစ်ယောက် ရှိသောကြောင့် အင်အား တောင့်တင်းသော မိသားစု ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ပုဂံထီးနန်းကို ဆက်ခံသော မင်းတို့သည် ဂုဏ်ရှိန်ကြီးသော ဖွားစော တို့အား ဆက်၍ မိဖုရား မြှောက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

မြန်မာရာဇဝင်ကျမ်းများတွင် မြင်စိုင်းညီနောင်တို့၏ အကူအညီဖြင့် ကျော်စွာမင်းကို နန်းချပစ်ခဲ့သူမှာ ဤဆုတောင်းပြည့်ဖွားစောပင် ဖြစ်ရပါမည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ကျော်စွာမင်း နန်းကျချိန်တွင် အစ်မဖြစ်သူ ရာဇသူအမိဖွားစောမှာ ကွယ်လွန်ခဲ့ပြီ ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

ကျော်စွာမင်းနှင့် ဖွားစောမိဖုရား

မိဖုရားဖွားစောသည် ကျော်စွာမင်းက မိဖုရား မြှောက်ချိန်တွင် ပျိုမျစ်နုနယ် ငယ်ရွယ်သူ မဟုတ်တော့ပါ။ သားသမီးများ ပွားစည်းပြီး ဖြစ်ပါသည်။ သမီးတစ်ယောက်သည် လေးမျက်နှာ ဂူဘုရားကြီးကို တည်ထားခဲ့သူ ဖြစ်သည်။ ထိုသမီးသည် မည်သူနှင့် မွေးဖွားခဲ့သူဟု မသိရချေ။

ကျော်စွာမင်းသည် ဖွားစောကို ဆက်၍ မိဖုရားမြှောက်ခဲ့သည်မှာ ဖွားစော၏ ဂုဏ်အရှိန် အဝါကို ရယူလို၍ ဖြစ်သည်။ မှန်ပါသည်။ ဖွားစောတို့ မိသားစုသည် ထီးနန်းအသိုင်းအဝိုင်းတွင် ဩဇာရှိသော မိသားစု ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ဖွားစောသည် မြင်စိုင်းညီနောင်တို့၏ ရှိသေလေးစား မှုကို ခံယူရသူ ဖြစ်သည်။ မြင်စိုင်းညီနောင်တို့သည် ပုဂံနန်းတွင်းဝယ် အမှုထမ်းနေခဲ့ကြသောကြောင့် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်နေကြသူများလည်း ဖြစ်သည်။

ကျော်စွာမင်းသည် နန်းတွင်းရေး ပြဿနာကို ထိန်းသိမ်းနိုင်ရန်အတွက် ဖွားစောကို မိဖုရား မြှောက်ခဲ့ပြီ။ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ တည်တံ့ရေးကိုမူ မွန်ဂိုတို့၏ အရှိန်အဝါကို ခံယူလိုသူ ဖြစ်သည်။

သို့ဖြစ်၍ ကျော်စွာမင်းသည် မွန်ဂိုတို့၏ အကူအညီကို ရယူရန်အတွက် တကောင်း၌ တပ်စွဲထားသော မွန်ဂိုတို့နှင့် မဟာမိတ် ပြုခဲ့သည်။ ထိုမျှမကသေး။ မိမိ၏ သားတစ်ယောက်ကို မွန်ဂိုဧကရာဇ်ထံ စေလွှတ်၍ အကူအညီ တောင်းခံစေခဲ့၏။

မွန်ဂိုတို့၏ ကျူးကျော်မှုကို မကျေမနပ် ဖြစ်နေကြသော မြန်မာတို့သည် မွန်ဂိုကျူးကျော် စစ်ကို တွန်းလှန်နိုင်ရန် စီစဉ်နေကြစဉ် မွန်ဂိုတို့နှင့် မဟာမိတ်ပြု၍ သြဇာခံဘုရင် ပြုလုပ်လိုသော ကျော်စွာမင်းအား အထူး မကျေမနပ် ဖြစ်ခဲ့ကြသည်။ ထိုအထဲတွင် မိဖုရားဖွားစောလည်း အဓိက ပါဝင်နေပေလိမ့်မည်။

ကျော်စွာမင်းသည် နိုင်ငံတော်အတွက် ကိစ္စများကို မိဖုရားစောအား တိုင်ပင်မှု မရှိခဲ့ပေ။ မြန်မာရာဇဝင်ကျမ်းများတွင် “ ကျော်စွာမင်းကြီးသည် မင်းဖြစ်တော်မူ၍ ရှည်လတ်သော် မိဖုရား ဖွားစောကို အတိုင်အပင် မရှိ၊ မေ့ကျန်တော်မူချေ၏။ မိဖုရား ဖွားစောလည်း နှလုံးနာ ” ရပါသည် ဟု ရေးသားခဲ့သည်။

ကျော်စွာမင်း နန်းဆင်းချိန်

မိဖုရား ဖွားစောသည် ကျွန်ဘုရင် လုပ်လိုသော ကျော်စွာမင်းအား နန်းမှ ချပစ်ရန် လျှို့ဝှက် ကြံစည်သည်။ ဤကိစ္စအတွက် မြင်စိုင်းစား အသင်္ခယာ၊ မက္ခရာစား ရာဇသင်္ကြန်၊ ပင်လယ်စား သီဟသူ ညီနောင်သုံးယောက်တို့ကို တိတ်တဆိတ် ဆက်သွယ်ရသည်။ ဖွားစောက ညီနောင်သုံးဦးအား “ သင်တို့ ညီအစ်ကို သူကောင်းဖြစ်အောင် ငါကြံမည်။ သင်တို့ သူကောင်းဖြစ် လျှင် ငါ့စည်းစိမ်ချမ်းသာကို မဖျက်ကြနှင့်၊ သင်တို့သုံးယောက် ငါ့သစ္စာကို ခံကြပါ။ ” ဟု သစ္စာ တောင်းခဲ့သည်။

မြင်စိုင်းညီနောင်တို့ကလည်း ဖွားစောအလိုဆန္ဒအတိုင်း သစ္စာခံကြသည်။ ဖွားစော နှင့် မြင်စိုင်းညီနောင်တို့ တစ်စိတ် တစ်ဝမ်းတည်း ဖြစ်ကြပြီးလျှင် ဖွားစောက ဆက်၍ အကြံပေးသည်။

“ သင်တို့ညီနောင် သုံးဦး မြင်စိုင်းအရပ်မှာ ဘုရားဂူကျောင်း အမြန်ဆောက်ကြပါ။ ပြီးလျှင် ငါ့ထံ အမြန်လျှောက်လာစေ။ ” ဟု ဆိုသည်။

မြင်စိုင်းညီနောင်တို့လည်း ဖွားစောမှာသည့်အတိုင်း မြင်စိုင်းမြို့၌ ဘုရားနှင့် ကျောင်းကို အမြန်ဆုံး တည်ဆောက်ကြသည်။ ပြီးလျှင် ဖွားစောထံ လျှောက်လာကြသည်။

မိဖုရား ဖွားစောသည် ကျော်စွာမင်းကို ဤသို့ဆို၏။

“ အရှင့်ရဲ့ ဘေးလောင်းတော် အနော်ရထာမင်းစော တည်တော်မူသော လယ်တွင်း တစ်ဆယ့်တစ်ရွာဟာ ပဲခူးမြေလို ကြည်နူးဖွယ် ရှိလှပါသည်။ ကြွတော်မူ၍ ကြည့်တော်မူသင့်ပါသည်။ ပျက်ခရွေ သာလျောင်းဘုရားရှင်ကိုလည်း ဖူးမြင်တော်မူပါ။ ”

ကျော်စွာမင်းလည်း ဖွားစော၏ တိုက်တွန်းချက်အရ စစ်သည် ဗိုလ်ပါအချို့နှင့် လယ်တွင်းဒေသသို့ လာခဲ့သည်။ လယ်တွင်းဒေသ သာလျောင်းဘုရားကို တက်၍ တောင်ထိပ်မှ ကြည့်သော် မြင်စိုင်းညီနောင်တို့ တည်ဆောက်ထားသော ကျောင်းနှင့်ဘုရားကို မြင်ရသည်။

“ ဟိုး- အဝေးမှာ မြင်ရတာ ဘာလဲ။ ” ဟု ကျော်စွာမင်းက မေးသည်။

မိဖုရား ဖွားစောက “ ယခုမြင်နေရသည်မှာ မြင်စိုင်းညီနောင်တို့ ကုသိုလ်တော်များ ဖြစ်ပါသည်။ အရှင့်ကိုယ်စား ကုသိုလ်တော်ပွားများ ပြုလုပ်ထားကြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ကြွရောက်ပြီး သာဓု ခေါ်တော်မူပါ။ ” ဆို၏။

ကျော်စွာမင်းသည် မိဖုရားစော၏ လျှောက်တင်ချက်အရ မြင်စိုင်းသို့ ဆက်လက် သွားရောက်ခဲ့၏။ ရောက်လျှင် အစီအစဉ်အတိုင်း ကျော်စွာမင်းကို ဖမ်းဆီး၍ ခေါင်းတုံးရိပ်ပြီးလျှင် သင်္ကန်းဝတ်စေ၏။ ပြီးနောက် ကျောင်းတွင်းမှာပင် အစောင့်အရှောက်များဖြင့် ထားလိုက်ကြသည်။ ဤနည်းဖြင့် ကျော်စွာမင်းသည် သက္ကရာဇ် ၆၆၂-ခုနှစ်တွင် နန်းကျဘုရင် အဖြစ် ရောက်ရှိသွား ရလေတော့သည်။

မင်းလုလင် နန်းတင်ပြီးနောက်

ကျော်စွာမင်းကို နန်းချပြီးနောက် ပုဂံထီးနန်းကို ကျော်စွာမင်း၏ သားတော်အား နန်းတင်ပေးသည်။ ထိုမင်းကို ကျောက်စာထဲ၌ ‘မင်းလုလင်’ ဟု ခေါ်၏။ ရာဇဝင်ကျမ်းများတွင်မူ စောနစ်မင်းဟု ခေါ်ကြလေသည်။ မိဖုရားကြီးကား ဖွားစောပင်တည်း။

ဖွားစောသည် စောနစ်၏ မိဖုရားဖြစ်ချိန်တွင် အရွယ်ကြီးခဲ့ပြီ။ စောနစ်မင်းနှင့်ယှဉ်လျှင် အဖွားအရွယ်နှင့် မြေးအရွယ်မျှ ရှိနေကြပြီ။ သို့သော်လည်း ပုဂံထီးနန်းကို မြင်စိုင်းညီနောင်တို့ ရိုသေလေးစားရန်အတွက် စောနစ်မင်းအား မိမိအရှိန်အဝါဖြင့် ကျားကန်ပေးထားရလေသည်။

မှန်ပါသည်။ စောနစ်မင်း လက်ထက်တွင် ပုဂံထီးနန်းကို ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်း မပြုကြ။ ပုဂံ၏ အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာကိုလည်း ထိပါးခြင်း မရှိကြ။ သီးခြား အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို ရရှိနေကြသည်။ ဤသို့ ရရှိနေသည်မှာ ဖွားစော၏ အရှိန်အဝါကြောင့်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

ဖွားစောသည် အခြေအနေအရ မိဖုရားကြီး အရာကိုခံယူထားရသော်လည်း ပုဂံနန်းတွင်း၌ မနေတော့ပေ။ သမထီးအရပ်တွင် နေထိုင်လျက် ကုသိုလ်ကောင်းမှုများ ပြုလုပ်နေခဲ့သည်။ နောင်အခါတွင် ထိုအရပ်ကို ဖွားစောနေခဲ့သောကြောင့် ‘ဖွားစောရွာ’ ဟု ခေါ်တွင်ခဲ့ကြလေသည်။

ဖွားစောရွာနှင့် ဖွားစောကျောင်းတိုက်

မိဖုရားကြီး ဖွားစောသည် ယခု အနောက်ဖွားစောရွာ အနီးတွင် ဘုရားနှင့်ကျောင်းတိုက်ကြီးကို တည်ထောင်ခဲ့ပါသည်။ မိမိကုသိုလ်တော်များကို ကျောက်စာကြီးများ ရေးထိုး၍ စိုက်ထူထားခဲ့ပါသည်။ ဖွားစောသည် ကုသိုလ်တော်တို့ကို ကျောက်စာထဲ၌ ဤသို့ မှတ်တမ်းတင်ထားပါသည်။

“ သက္ကရာဇ် ၆၆၁ ခု၊ မာခသံဝစ္ဆရ တပိုတွဲလဆုတ် ၃ ရက် ၆ နေ့အား (လ) သိရိကြိဘဝနာ ဒိတျာ ပဝရ ဓမ္မရာဇာမည်သော မင်းကြီး၏ အရောင်အဆင်းလှသော မိန်းမတို့ ထက် အစိုးရထသော အမိဖုရား ဖွားစောသည် သဒ္ဓါကြည်ညိုလတ်၍ ခပ်သိမ်းသော သံသရာဆင်းရဲ ချုပ်ရာဖြစ်သော မြတ်သော နိဗ္ဗာန်ဆုကို လိုချင်သောကြောင့် သစ်မထီးမည်သော မြေအရပ်နှိုက် အုတ်အတိ တင့်တယ်စွာသော အရံတန်တိုင်း လေးမျက်နှာသော တံခါးမုခ်လည်း ပြုတော်မူ၏။ ထိုအရံအတွင်း၌ ရွှေငွေအတိ အအိမ်ပြုသော အထူးထူးဆန်းကြယ်သော သရီရဓာတ်တော်နှင့် တကွသော စေတီလည်း ထာပနာ၏။ ထိုမြို့လည်း သူတော်တကာတို့ အစီးအပွား ဖြစ်စိမ့်သောငှာ ပိဋကတ်သုံးပုံလည်း ပြုတော်မူ၏။ သတင်း သမာဓိကောင်းသော အကျင့်နှင့် ပြည့်စုံသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်ကို ရည်၍ ရတုသုံးပါးနှိုက် ညီညွတ်စွာသောအရိပ် သာယာသော မွဲခေါင်တစွင်သော ကြီးစွာသော ကျောင်းလည်း ပြုတော်မူ၏။ ရှုဘွယ်နှုန်း ရှိသော အထူးထူး ဆန်းကြယ်စွာသော ဆေးလည်း ရေး၏။ သင်္ဃာတို့အား အာပတ်ဒုက္ကဋ္ဌစသော အပြစ်ပြေရာ သိမ်လည်း ပြုတော်မူ၏။ အုတ်တံတိုင်း အပတထပ် ကျောက်အတိ သော ထက်ဝန်းကျင်သော အရန်တန်တိုင်း စာသင်ကျောင်းလည်း ပြုတော်မူ၏။ ”

မိဖုရားကြီး ဖွားစောသည် မိမိတည်ထောင်သော ကျောင်းတိုက်အတွင်း၌ စေတီကြီး တစ်ဆူကိုလည်း တည်ထားခဲ့သည်။ ထိုစေတီကြီးကို ‘ဆုတောင်းပြည့်ဘုရား’ ဟု ခေါ်တွင်နေကြသည်။ ဆုတောင်းပြည့်စေတီတော်ကြီးကို ဖွားစောရွာက ပြုပြင် စောင့်ရှောက်ထားပြီး နှစ်စဉ် ဗုဒ္ဓပူဇော်ယပွဲတော်ကိုလည်း ကျင်းပပူဇော်နေကြလေသည်။

ကျောင်းတိုက်အတွက် အာမခံချက်များ

ဆုတောင်းပြည့် ဘုရားအမကြီး ဖွားစောသည် မိမိတည်ထားသော ဘုရားနှင့် ကျောင်းတိုက်ကြီး အရှည်တည်တံ့စေရန်အတွက် အခြား ကုသိုလ်ရှင်များကဲ့သို့ပင် မြေယာစသည်တို့ကို အာမခံထား၍ လှူဒါန်းခဲ့သည်။

သက္ကရာဇ် ၆၆၃-ခုနှစ်တွင် ကျောင်းတိုက်ရှိ ရတနာသုံးပါးအတွက် မြေပယ်ပေါင်း ၈၀၇၃-ပယ်၊ ကျေးကျွန်ပေါင်း ၂၉၈-ယောက်နှင့် ထန်းစသော သစ်သီး သစ်ပင်တို့ကို လှူဒါန်းခဲ့လေသည်။ မိဖုရားကြီး ဖွားစောက-

“ ဤကား ရတနာသုံးပါး လုပ်ကျွေးစိမ့်သောငှာ၊ သင်ပုတ်ဝတ် မပြတ်စိမ့်သောငှာ၊ သခင်သင်္ဘာတို့ကို ဆွမ်းပစ္စည်းစသော သင်ပိုင် သင်ကန် အထောက်အပံ့ ဖြစ်စိမ့်သောငှာ ကျောင်းကန် ပျက်ရှု စုတ်တွင်သောကို ဖာစိမ့်သောငှာ လှူသတည်း။ ”

ဟု သူ၏ ဆန္ဒကို ဖော်ထုတ်ရေးသားခဲ့ပေသည်။

ဖွားစောသည် မိမိကျောင်းတိုက်ရှိ ရတနာသုံးပါးအတွက် ဆွမ်း ဆီမီးစသည် မည်မျှ အသုံးပြုရမည်ဟု ကျောက်စာထဲ၌ စာရင်းချ၍ ပြထားရာ အလွန်စည်းကမ်းရှိသော အမျိုးသမီး ဖြစ်ကြောင်း သိနိုင်ပါသည်။

ဖွားစောရှိစဉ်ကာလက ထိုကျောင်းတိုက်တွင် သံဃာတော် ၁၀၈-ပါး သီတင်းသုံးနေကြောင်း ကျောက်စာထဲ၌ တွေ့ရသည်။ ဖွားစောသည် မိမိကျောင်းတိုက်ရှိ သံဃာတို့အား နေ့စဉ် ဆွမ်းကျွေးပြီးလျှင် နှစ်စဉ် ဝါဆိုသင်္ကန်းများ ကပ်လှူကာ ပရိယတ္တိသာသနာတော် ထွန်းကားရေးကို အားပေး ဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။

ဖွားစောသည် မိမိနှင့် ယှက်နွယ်သော ဆွေးမျိုးတို့၏ ကုသိုလ်ဋ္ဌာနများ၌လည်း ဒါနမှုများ ပါဝင်ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ သက္ကရာဇ် ၆၆၄-ခုနှစ်တွင် မိထွေးတော်သူ ကျစွာမင်းမယား ပြုသော ကျောင်းပျက်သဖြင့် ကုလားကျောင်းကြီးကို ထပ်မံ ဆောက်လုပ်ခဲ့၏။ ထိုကျောင်းအတွက် မြေပယ် ၁၀၀-နှင့် ကျွန် ၄၄-ယောက်တို့ကို လှူဒါန်းသည်။

သက္ကရာဇ် ၆၇၂-ခုနှစ်တွင် မောင်တော်၏ သားဖြစ်သူ မဟာသက်ထိတ်၏ အဓိဋ္ဌာန် ဂူဘုရားနှင့် ကျောင်းအတွက် မြေပယ် ၇၀၀-နှင့် ကျွန် ၆၂-ယောက်တို့ကို လှူဒါန်းသည်။

ထို့ပြင် မိမိသမီးပြုသော လေးမျက်နှာ ဂူဘုရားအတွက်လည်း နေ့စဉ် ဆီမီးညှိထွန်းခြင်း စသော ဝတ်ကုသိုလ်များ ပြုလုပ်ရန် ကျောက်စာဖြင့် ရေးသား၍ မှာထားခဲ့၏။

သက္ကရာဇ် ၆၇၄-ခု (သော်တာလ) နှစ်တွင် သီဟသူသည် ပင်းယမြို့နန်းကို ဖွင့်လှစ်ရာ၌ မိဖုရားကြီး ဖွားစောက နန်းဖွင့် အစီအရင်များကို သွားရောက် လုပ်ကိုင်ပေးရသည်ဟု ရာဇဝင်ကျမ်းများတွင် ပါရှိပေသည်။ ဤသည်မှာ ဖွားစောနှင့် ပတ်သက်၍ နောက်ဆုံး သိရချက်ဖြစ်သည်။ ပုဂံခေတ် နိဂုံးမှ နောက်ဆုံးသာသနာ့မိခင်ကြီး ဖြစ်သော ဆုတောင်းပြည့်ဖွားစော၏ ကွယ်လွန်သည့်နှစ် သက္ကရာဇ်ကို တွက်စစ်၍ မရချေ။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ရှေးဟောင်းမြန်မာကျောက်စာများ- တတိယတွဲ၊ စတုတ္ထတွဲ ၊
- ၂။ မဟာရာဇဝင်ကြီး- ပထမအုပ် ၊
- ၃။ အသစ်မြင် ဗမာသမိုင်း ၊
- ၄။ ပုဂံသုတေသနလမ်းညွှန် ၊
- ၅။ အခြေပြ မြန်မာ့နိုင်ငံရေးသမိုင်း ၊
- ၆။ ပုဂံခေတ် ဖွားစောများ (စာတမ်း) ၊

(၁၉၉၇-ခု၊ ဩဂုတ်လထုတ် ဓမ္မရတနာမဂ္ဂဇင်း- မှ)

ajmufef; p H&wenyH

ပုဂံခေတ်တွင် ရတနာပုံ အမည်ဖြင့် ထင်ရှားသော မိဖုရားကြီး သုံးပါးပေါ်ထွက်ခဲ့သည်။ ယင်းတို့မှာ-

၁။ အလောင်းစည်သူခေါ် စည်သူ (၁)၏ မိဖုရားကြီး ရတနာပုံ ၊

၂။ နရပတိစည်သူခေါ် စည်သူ (၂)၏ မိဖုရားကြီး ရတနာပုံ ၊

၃။ နရသီဟပတေ့ခေါ် တရုတ်ပြေးမင်း၏ မိဖုရားကြီး ရတနာပုံ-တို့ ဖြစ်ပေသည်။

ရတနာပုံဟူသော ဘွဲ့မည်သည် ပုဂံခေတ် ကုန်သော်လည်း ဆက်လက်သုံးစွဲ နေကြပါသည်။ ပင်းယခေတ်ကို တည်ထောင်သော တစ်စီးရှင် သီဟသူမင်း၏ မြောက်နန်းစံ မိဖုရားကြီးမှာလည်း ရတနာပုံဟူသော ဘွဲ့မည်ဖြင့် ထင်ရှားသူ ဖြစ်လေသည်။

မြန်မာသမိုင်းတွင် ရတနာပုံဟူသော ဘွဲ့မည်ဖြင့် ထင်ရှားသော မိဖုရားကြီးတို့သည် ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကို အတိုင်းအတာဖြင့် အားပေးလှူဒါန်းခဲ့ကြသော သာသနာ့မိခင်ကြီးများ ဖြစ်သည်။ ထိုအထဲတွင် မြောက်နန်းစံ မိဖုရားကြီး ရတနာပုံလည်း ပါဝင်ပါသည်။

မြောက်နန်းစံ ရတနာပုံ၏ သာသနာပြုမှတ်တမ်း ကုသိုလ်တော်လုပ်ငန်းကို ရာဇဝင်ဆရာတို့က မှတ်တမ်း မတင်ခဲ့ပေ။ သို့သော်လည်း ရတနာပုံသည် ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကို အားပေးခဲ့သော မိဖုရားကြီး ဖြစ်သည်။ မိဖုရားကြီးသည် မိမိလှူဒါန်းမှု အစုစုတို့ကို ကျောက်ထက်သက်သေ စာအမွေဖြင့် မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ပါသည်။

ရတနာပုံ မိဖုရား၏ ဘဝဖြစ်စဉ်ကို လေ့လာသော အခါတွင် စိတ်ဝင်စားဖွယ်ရာ ဖြစ်ရပ်ဇာတ်လမ်းကို တွေ့မြင်ကြရလေသည်။

ငယ်စဉ်ဘဝ အလှရတနာ

မိဖုရားကြီး ရတနာပုံ၏ ဘဝသည် ရွှေလင်ပန်းဖြင့် အချင်းဆေးသော မင်းမွေးသည့် သမီး တစ်ဦး မဟုတ်ပေ။ ကျေးလက်မှာ မွေးသော ကျေးလက်ရင်သွေး တောသူကလေးမျှသာ ဖြစ်သည်။ ဇာတိချက်ကြွေ မွေးရပ်မြေကား မြောက်ဘက်ဒေသရှိ ‘လင်းယဉ်’ ခေါ် ကျေးတောရွာကလေး ဖြစ်သည်။ ပင်းယခေတ်က ဧရာဝတီတစ်ဖက်ကမ်း စစ်ကိုင်းနယ်ဘက်ကို မြောက်ဘက်ဟု ခေါ်ကြသည်။ လင်းယဉ်ရွာသူ ရတနာပုံကိုလည်း မြောက်ဘက်သူဟု ခေါ်ဆိုကြလေသည်။

လင်းယဉ်သူ၏ မိဘမျိုးရိုးကို ရာဇဝင်ကျမ်းတို့က အသည်မျိုး ဟု ဆိုကြသည်။ တောင်တွင်းသမိုင်းကျမ်းတွင်မူ သူကြီးမျိုးဟု ဖော်ပြပြီး ငယ်မည်ကို ‘ရှင်ရွှေမြ’ ခေါ်ကြောင်း ရေးသားထား၏။ ရတနာပုံ၏ ငယ်နာမည်ကို မည်သည့်ရာဇဝင်ကမျှ ရေးပြခဲ့ခြင်း မရှိ။ တောင်တွင်းသမိုင်းဆရာသည် မည်သည့် အထောက်အထားဖြင့် ရေးသားသည်ဟု မသိရပေ။ မည်သို့ရှိစေ၊ ရှင်ရွှေမြဟူသော ငယ်နာမည်ကို သာမန်အားဖြင့် အတည်ပြုရပါမည်။

ရှင်ရွှေမြ၏ ငယ်ဘဝသည် နာမည်နှင့် လိုက်ဖက်သော ရှုမောဖွယ် အလှပိုင်ရှင်ကလေး ဖြစ်ပါသည်။ ရွှေလိုဝင်းသော ရုပ်အဆင်းသဏ္ဍာန် ရှိသည်။ မြင်သူတို့၏ ရင်ဝယ် မြရတနာကဲ့သို့ ကြည်လင်အေးမြခြင်း ဖြစ်ကြရ၏။ ရှင်ရွှေမြကလေး၏ အလှဂုဏ်သတင်းသည် လင်းယဉ်ရွာပတ်ဝန်းကျင်တွင် ပျံ့သင်းနေ၏။ ကျေးလက်လူလင်ပျိုတို့၏ နှုတ်ဖျားဝယ် ရေပန်းစားနေလေသည်။

ရှင်ရွှေမြ၏ အလှူဂုဏ်သတင်းက ပျံ့သင်းနေသဖြင့် ရင်တွင်းမအေးသူများကား မိဘများ တည်း။ ဤမျှသတင်းကြီးနေလျှင် တစ်နေ့တွင် သမီးအလှူက သမီးဘဝကို ဒုက္ခပေးမည် စိုးရိမ် ကြသည်။ အရှက်တကွ အကျိုးနည်း ဖြစ်မည်ကို ပူပန်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် မိဘတို့သည် ရွှေရင်သိမ်းသစ်အရွယ်မှာပင် လုလင်ပျိုတစ်ဦးနှင့် အိမ်ထောင်ချထားပေးကြတော့သည်။

အိမ်ထောင်ဦးဘဝ ဒုက္ခအထွေထွေ

ကျေးလက်ဒေသ အလှူမယ် ရှင်ရွှေမြသည် အပျိုစင်ဘဝဖြင့် ရှည်မောစွာ မနေရဘဲ အိမ်ထောင်သည်ဘဝသို့ ရောက်ခဲ့ရပြီ။ အိမ်ထောင်ရှင် ဖြစ်လာပြီးနောက် မကြာမီ သားတစ် တစ်ယောက်ကို ဖွားမြင်ခဲ့သည်။

သားတစ်ယောက် မြက်နှာမြင်ပြီးနောက် ရှင်ရွှေမြ၏ ဘဝသည် ကြမ္မာဆိုးများဝင်ရောက် လာလေသည်။ ရာဇဝင်များက မိဘရော လင်သားပါ သေဆုံးကုန်ကြသည်ဟု ဆိုပါသည်။ ထိုသုံး ယောက်စလုံး သေဆုံးကုန်ကြသည်မှာ ရုတ်တရက် ဖြစ်ပေါ်လာသော ရောဂါတို့ကြောင့် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ချက်ချင်း သေစေတတ်သော ကျောက်ရောဂါ၊ ဝမ်းရောဂါစသည်တို့ကြောင့်ဟု ယူဆရပါသည်။

ရှင်ရွှေမြလေး၏ ဘဝမှာ အားထားစရာ မိဘများလည်း မရှိတော့။ ကြင်နာစရာ လင် သားလည်း ကွယ်လွန်ခဲ့ပြီ။ အခြား အားကိုးစရာ မောင်ဖွားလည်း မရှိ။ ဥမမည် စာမမြောက် သော သားငယ်တစ်ယောက်နှင့် လောကအလယ်တွင် ယောင်လယ်လယ် ကျန်ရစ်ရှာသည်။

ထိုအချိန်တွင် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေးကလည်း တည်ငြိမ်မှု မရှိတော့။ အချို့နယ် မြေများမှာလည်း ကိုယ်မင်းကိုယ့်ချင်းနှင့် သီခြားမင်းလုပ်၍ အုပ်ချုပ်နေကြသည်။ ပုဂံကို မင်းလုပ်သော ကျော်စွာဘုရင်သည် နိုင်ငံကို သိမ်းကျိုး၍ အုပ်ချုပ်နိုင်ခြင်း မရှိတော့ချေ။

နိုင်ငံတော် မငြိမ်သက်မှုကို အကြောင်းပြု၍ အခွင့်ကောင်း ယူသူတို့လည်း ရှိလာသည်။ တောမီးလောင်သဖြင့် တောကြောင်တို့ လက်ခမောင်းခတ်ကြသည်။ ပုဂံပြည်နှင့် ဝေးရာ လင်းယဉ်ရွာကဲ့သို့ ကျေးလက်ဒေသများမှာလည်း လုံခြုံမှု မရှိတော့ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ဤသို့ လုံခြုံမှု မရှိခြင်းသည် မုဆိုးမကလေး ရှင်ရွှေမြတို့ သားအမိဘဝကို ပြောင်းလဲစေခဲ့သည်ဟု ဆိုရပါမည်။

ရှင်ရွှေမြ၏ ဘဝသည် သားတစ်ယောက် မိခင်ဟု ဆိုရသော်လည်း တစ်သားမွေး တစ်သွေးလှ ဆိုသကဲ့သို့ ကောင်းခြင်းငါးဖြာ အလှူရတနာတို့က စုစည်း စည်ဝေနေဆဲ။ သည်အလှ နှင့် သည်ဘဝကို မြတ်နိုးတွယ်မက်နေသူတို့ကလည်း ဝိုင်းဝိုင်းလည်နေ၏။ မိဘမောင်ဖွား မရှိသော မုဆိုးမလေး ဖြစ်နေသောကြောင့်လည်း လေးစားမှု မရှိချင်ကြ။ အုပ်ချုပ်ရေး မငြိမ်သက်သည့် အခါမျိုးတွင် လူစော်ကားလို့လည်း တိုင်တန်းစရာ မရှိပေ။

ထိုအချိန်တွင် တောင်ဘက်တစ်ခွင်၌ အုပ်ချုပ်နေကြသော မြင်စိုင်းညီနောင်တို့၏ နယ်မြေမှာမူ ရာဇဝတ်မှုများ ထူပြောခြင်း မရှိ။ မင်းညီနောင်တို့ ကွပ်ကဲအုပ်ချုပ်မှုကြောင့် ငြိမ်းချမ်းသာယာစွာ ရှိနေကြောင်း ကြားသိရသည်။ ရှင်ရွှေမြလေးသည် မိမိဘဝနှင့် အလှူကို ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်နိုင်ရန်အတွက် သားငယ်ကို ပွေ့ပိုက်လျက် ပင်လယ်မြို့ဘက်သို့ ပြောင်းရွှေ့ လာခဲ့လေသည်။

အိမ်ထောင်သစ်ထု သီဟသူ

ထိုအချိန်တွင် ပင်လယ်မြို့ကို သီဟသူခေါ် သီဟသူရမြို့စားက အုပ်ချုပ်လျက် ရှိသည်။ မြို့စားမင်း သီဟသူသည် မြို့စားဘဝ ရောက်ရှိနေသော်လည်း ကြင်ဘက်သက်လျာဟူ၍ မရှိသေး။ လူပျိုကြီးမြို့စားဟု ဆိုရပါမည်။

သီဟသူသည် ပင်လယ်မြို့ပြင်သို့ ထွက်၍ တောကစားလေ့ ရှိ၏။ တစ်နေ့တွင် တောပစ်ထွက်ရင်း လင်းယဉ်သူ ရှင်ရွှေမြကို တွေ့ရှိသွားသည်။ ရှင်ရွှေမြ၏ အလှကို မြင်လိုက်ရသဖြင့် မြို့စားမင်း သီဟသူ၏ နှလုံးသားမှာ တုန်လှုပ်သွားရသည်။ တိမ်းမှူး တပ်မက်သွားတော့သည်။

သီဟသူသည် အိမ်တော်သို့ ပြန်ရောက်လျှင် ရောက်ချင်း အိမ်တော် အမှုထမ်းတစ်ဦးကို ခေါ်၍ အမျိုးသမီးငယ်အား ပိုင်ရှင် ရှိ မရှိ သွားရောက်စုံစမ်းစေလေသည်။ အိမ်တော်အမှုထမ်း လုလင်သည် ရှင်ရွှေမြထံ လာရောက်စုံစမ်းသည်။ ရှင်ရွှေမြသည် မိမိမှာ လင်ယောက်ျား မရှိတော့ဘဲ နှစ်နှစ်သားအရွယ် သားငယ်နှင့် အတူ နေရပါကြောင်း ပြောကြားသည်။

အမှုထမ်းလုလင်သည် ထိုအကြောင်းကို မြို့စားမင်းထံ ပြန်၍ တင်ပြရာ သီဟသူ မြို့စားမင်းသည် ရှင်ရွှေမြအား မြို့စားကတော်အဖြစ် ကောက်ယူလက်ဆက်လေသည်။ မြို့စား သီဟသူသည် ရှင်ရွှေမြအား ပထမမယားအဖြစ် တင်မြှောက်ခဲ့ပါသည်။ ရှင်ရွှေမြအနေဖြင့်မူ ဒုတိယ အိမ်ထောင် ဖြစ်ပါသည်။

ရှင်ရွှေမြသည် ဒုတိယအိမ်ထောင် ဖြစ်သော်လည်း မြို့စား၏ ပထမမယား ဖြစ်ရသည်ကို ဂုဏ်ယူရသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း ရွှေကြက်ယက်ကျောက်စာတွင် “ ရတနာပုံ အမည်ရသော ပထမ မယားကြီး မိဖုရားစော ” ဟု ခေါ်ဝေါ်ရေးသားခဲ့လေသည်။

အချစ်မယားနှင့် အနှစ်မယား

သက္ကရာဇ် ၆၆၀-ခုနှစ်တွင် မြို့စားသီဟသူနှင့် ညီနောင်သုံးဦးတို့သည် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေး အခန်းကဏ္ဍကို ပြောင်းလဲ ပစ်လိုက်ကြသည်။ ပုဂံပြည်ကို အုပ်ချုပ်နေသော ကျော်စွာမင်းကို နန်းချ၍ မင်းညီနောင် သုံးဦးတို့က နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေးတာဝန်ကို ယူကာ မင်းလုပ်လိုက်ကြလေပြီ။

ထိုအချိန်တွင် သီဟသူသည် ပင်လယ်မြို့ကို အခြေခံပြု၍ မင်းပြုရ၏။ နန်းတည်ထောင် ရ၏။ ထိုအခါ သီဟသူမင်းအတွက် အရေးကြီးသော ကိစ္စတစ်ခု ရှိလာသည်။ ဤအရေးမှာ မိဖုရား တင်မြှောက်ရန်၏ကိစ္စ ဖြစ်လေသည်။

သီဟသူမင်းမှာ ပထမ မယားကြီးဖြစ်သူ ရတနာပုံ ဘွဲ့ခံ ရှင်ရွှေမြ ရှိနေသည်။ မိဖုရားကြီး ဖြစ်လျှင် အိမ်တော်ပါ မိဖုရားကြီးသာ ဖြစ်ရမည်။ သို့ရာတွင် ရတနာပုံမှာ ထီးနန်း အသိုင်းအဝိုင်းမှ မဟုတ်။ သာမန် အရပ်သူ တစ်ဦးမျှသာ ဖြစ်နေသောကြောင့် တောင်နန်းစံ ပေးရန် ခက်ခဲလှပေသည်။

သီဟသူသည် မိမိကိုယ်တိုင်ကလည်း မင်းမျိုး မင်းနွယ် မဟုတ်။ မိဖုရားကြီးကလည်း နန်းမျိုး နန်းနွယ်ထဲက မဟုတ်လျှင် ပြည်သူတို့က ကြည်ဖြူကြမည် မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့် အချစ်မယားကြီး ဖြစ်သော ရတနာပုံကို တောင်နန်းစံအဖြစ် တင်မြှောက်ခြင်း မပြုနိုင်ခဲ့။ တောင်နန်းဒေဝီ မဟေသီအတွက် အနှစ်မယားတစ်ယောက်ကို ရွေးချယ်ရ၏။ ထိုမိဖုရားကြီးကား ကျော်စွာမင်း၏ မိဖုရားဖြစ်သူ ‘ မင်းစောဦး ’ ပင် ဖြစ်ပါသည်။ သီဟသူသည် မင်းစောဦးအား အနှစ်မယားအဖြစ် ရွေးချယ်၍တောင်နန်းစံ မဟေသီတင်မြှောက်ရလေသည်။

သီဟသူသည် မိမိ ချစ်မြတ်နိုးရသော အချစ်မယားကိုမူ ရတနာပုံဟူသော ဘွဲ့မည်ဖြင့် မြှောက်နန်းစံ တင်မြှောက်ရသည်။ မြောက်နန်းစံ ရတနာပုံ မိဖုရားသည် သားတော် အသင်္ခယာ စောယွမ်းနှင့် သမီးတော် စောပုလဲတို့ကို မွေးဖွားသည်။

သက္ကရာဇ် ၆၇၄-ခုနှစ်တွင် သီဟသူမင်းသည် ပင်းယမြို့ကို စတင်တည်ထောင်သည်။ ထိုအချိန်တွင် သားတော်ကလေး အသင်္ခယာစောယွမ်းမှာ အသက် ၁၂-နှစ်မျှသာ ရှိသေးသည်။

သီဟသူမင်းသည် အချစ်မယားက မွေးသော သားတော်ကလေးကိုလည်း အလွန် ချစ်မြတ်နိုးလှသည်။ သားတော်ကလေးသည် မြောက်နန်းစံက မွေးသဖြင့် ထီးညွန့် နန်းလျာ မဖြစ်နိုင်။ ထို့ကြောင့် သားတော်လေး၏ ရှေ့ရေးကို နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် တွေးကြည့်သည်။ နောက်ဆုံးတွင် အချစ်မယားက မွေးသော အချစ်သားငယ်အား မြောက်ဘက်တစ်လွှားကို ခွဲဝေအုပ်ချုပ်စေရန် အကြံဖြစ်ခဲ့လေသည်။

ရတနာပုံ၏ ကုသိုလ်ဦးဘုရား

ဤအကြံအစည် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းမှာ မြောက်နန်းစံ ရတနာပုံ၏ ဆန္ဒလည်း ပါသည်ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။ သီဟသူမင်းသည် တောင်ဘက်ဒေသ၌ ပင်းယမြို့တော်ကို တည်ထောင်သော နှစ်မှာပင် ရတနာပုံ မိဖုရားက မြောက်ဘက် စစ်ကိုင်းကမ်းအငူသို့ သွား၍ မုဋ္ဌောဘုရားတစ်ဆူကို ပြုပြင်တည်ဆောက်သည်။

ရတနာပုံမိဖုရားသည် မိမိစိုးစံရာ ပင်းယတွင် ကုသိုလ်မပြုဘဲ စစ်ကိုင်းဘက်သို့ သွား၍ ဘုရားတည်ခြင်းမှာ တစ်နေ့တွင် မိမိဖွားသော မိသားစုက မြောက်ဘက်တစ်လွှားကို အုပ်ချုပ်မည်ဟု ကြံစည်သည့် သဘောရှိနေပါသည်။

ထိုအချိန်က သားတော်ကလေး အသင်္ခယာစောယွမ်းမှာ အသက် ၁၂-နှစ်မျှသာ ရှိသေးသည်။ ရတနာပုံ မိဖုရားသည် သားတော်အတွက် ရည်ရွယ်ကာ ကုသိုလ်တော်ဘုရားကို တည်ထားသည်။ ထိုဘုရားနေရာ၌ ယခင်က သီရိဓမ္မာသောကမင်း တည်ထားသည်ဟု ဆိုသော စေတီပျက်တစ်ဆူ ရှိသည်။ ထိုဘုရားကို ပြန်လည်တည်ဆောက်၍ ကုသိုလ်ဦးကို ပြုလုပ်သည်။ ဘုရား၏ ဘွဲ့တော်ကို ‘စကြို’ မုဋ္ဌော ’ ဟု ခေါ်ဆိုကြသည်။

ထိုအကြောင်းကို စာဆိုတော် ညောင်ပင်သာ ဦးပုညက ရှစ်ဆယ်ပေါ်တေးထပ်ဖြင့် ဤသို့ မှတ်တမ်းတင်ထားသည်။

“ စကြို ကမ်းငူ ရွှေမုဋ္ဌောမှာ ၊
ဓမ္မာသောက မဆွစွာ ၊
ခြောက်ရာ့ခုနစ်ဆယ် လေးခုသာမှာ ၊
စောယွမ်းအသင်္ခယာ အမိသား ။
ဒုတိယမြောက် ကိုးကွယ်တည်သည် ၊
ခြောက်သွယ်ရောင်ခြည် ထွန်းလင်း ထိန်ထိန်ကြွား ။ ”

မြောက်ဘက်တစ်လွှား အပိုင်စားစေ

သီဟသူမင်းမှာ တောင်နန်းစံမဟေသီက မွေးသော သားတော်များလည်း ရှိနေသည်။ အကယ်၍ မိမိ မရှိလျှင် တောင်နန်းစံ၏ သားတော်များကသာ ထီးနန်းအမွေကို ဆက်ခံကြမည်။ မိမိအနေဖြင့် ရတနာပုံမိဖုရား၏ သားတော်ကလေးကိုလည်း ထီးနန်းရစေချင်သည်။

ထို့ကြောင့် သီဟသူမင်းသည် အသင်္ခယာစောယွမ်းအား သားတော်ကြီးများထံ ချဉ်းကပ်၍ စစ်သည်မိုလ်ပါများ ရရှိစေရန် ဆောင်ရွက်စေသည်။ ထို့နောက် မြောက်ဘက်တစ်လွှားရှိ မြို့နယ်များကို လက်နက်နိုင်ငံ ပြု၍ အုပ်ချုပ်စေသည်။ အသင်္ခယာစောယွမ်းသည် စစ်ကိုင်းမြို့ကို တည်ထောင်၍ ခမည်းတော် သီဟသူမင်းနှင့်အတူ ထီးနန်းအပြိုင်ပြု၍ စိုးစံလေသည်။ အသင်္ခယာစောယွမ်းသည် စစ်ကိုင်းမြို့ကို တည်ထောင်သော အခါတွင် အသက် ၁၄-နှစ်မျှသာ ရှိပေသေးသည်။ တည်ထောင်ချိန်ကား သက္ကရာဇ် ၆၇၇-ခုနှစ်တည်း။

ထိုအချိန်မှ စ၍ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပင်းယမင်း၊ စစ်ကိုင်းမင်းဟူ၍ မင်းပြိုင် ဖြစ်လာ

လာလေသည်။ မင်းဆက်လည်း နှစ်မျိုး နှစ်စား ခြားနားလာသည်။

တောင်နန်းစံမိဖုရား၏ သားတော်များက တောက်ဘက်ဒေသရှိ ပင်းယကို အခြေပြု၍ အုပ်ချုပ်ရေး ယန္တရားကို ထူထောင်ကြသည်။ မြောက်နန်းမိဖုရား ရတနာပုံ၏ မိသားစုဝင်တို့ကမူ မြောက်ဘက်တစ်လွှားကို အုပ်ချုပ်ကြရသည်။ ထိုအခါ မြောက်နန်းစံ ရတနာပုံမိဖုရားကြီးလည်း မိမိသားတော် အုပ်ချုပ်ရာ မြောက်ဘက်အုပ်စု၌ ပါဝင်ခဲ့လေသည်။

ထိုအချိန်မှစ၍ တောင်ဘက်အုပ်စုဝင် ပင်းယမင်းတို့နှင့် မြောက်ဘက်အုပ်စုဝင် စစ်ကိုင်းမင်းတို့သည် အဆင်ပြေခြင်း မရှိကြ။ စိတ်ဝမ်းကွဲနေခဲ့ကြလေသည်။

ရတနာပုံ၏ ဆင့်ပွားကုသိုလ်များ

အသင်္ခယာစောယွမ်းသည် စစ်ကိုင်းကို မင်းပြုသည်မှာ ရှစ်နှစ်မျှသာ ကြာမြင့်ခဲ့သည်။ သက္ကရာဇ် ၆၈၄-ခုနှစ်၊ အသက် ၂၂-နှစ်အရွယ်တွင် ကံကုန်ခဲ့လေသည်။

မယ်တော်ရတနာပုံ မိဖုရားသည် အသက်အရွယ် ငယ်ငယ်နှင့် ကွယ်လွန်ခဲ့ရသော သားတော်အတွက် ရတနာပုံပွေ သောကတွေ ဝေခဲ့ရသည်။ သံဝေဂတရားလည်း အထပ်ထပ် ပွားမိသည်။ ထို့ကြောင့် သားတော်ကို ရည်စူး ရည်မှတ်ပြု၍ သားတော်နေသော နန်းအိမ်တော်ကို ကျောင်းဆောက်ရန် ဆုံးဖြတ်သည်။ ထို့ပြင် အင်းဝဘက်တွင် ရှိသော ကျောင်းပျက်မှ သစ်သားနှင့် အုတ်တို့ကို သယ်ဆောင်သည်။ ပြီးနောက် သားတော်၏ အိမ်နှင့် ပေါင်း၍ ကျောင်းကြီးတစ်ဆောင်ကို ဆောက်လုပ်သည်။ ပိဋကတ်တော်တို့ကို ပြုစုသည်။ သက္ကရာဇ် ၆၈၅-ခုနှစ်တွင် ကျောင်းတော်ကြီးကို ရေစက်ချ၍ လှူဒါန်းသည်။ ကျောင်းကြီးအတွက် လယ်မြေများစွာကိုလည်း လှူဒါန်းလေသည်။

ထိုအကြောင်းကို ရတနာပုံ မိဖုရားကြီးက-

“ချမ်းသာသုံးပါးကို လိုချင်သောကြောင့် ပျက်ခဲ့ပြီးသော အဝကျောင်း သစ်အုတ်တို့ကို ဆောင်ချေ၍ ငါ့သား အသင်္ခယာ ပျံတော်မူသော အိမ်နှင့်ပေါင်း၍ ကျောင်းကြီး ပြု၏။ ” ဟု ကျောက်ထက်တွင် စာတင်၍ ပြခဲ့သည်။

ရတနာပုံ မိဖုရားကြီးသည် တစ်စီးရှင် သီဟသူမင်းကြီး မရှိတော့လျှင် စစ်ကိုင်းတောင်ရိုးဘက်သို့ ပြောင်း၍ နေထိုင်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ စစ်ကိုင်းမင်း အုပ်ချုပ်ရာ ဒေသ၌ပင် နေထိုင်ရင်း အာမိသာနဂ္ဂဟဖြင့် သာသနာပြုလုပ်ငန်းများကို ကြိုးပမ်း ဆောင်ရွက်နေပါသည်။

သက္ကရာဇ် ၆၈၈-ခုနှစ်တွင် ရွှေကြက်ယက်ဘုရားကို အသစ်တစ်ဖန် ပြန်လည် တည်ဆောက်၍ ရွှေအထွတ်လည်း တင်တော်မူသည်။ ဘုရားအနီးတွင် သံဃာတော်တို့ သီတင်းသုံးရန် အတွက် ကျောင်းဆောက်သည်။ ဘုရားကျွန်း၊ ကျောင်းကျွန်းနှင့် မြေယာတို့ကိုလည်း လှူဒါန်းထားလေသည်။

နောက်ဆုံးကုသိုလ် ကျောင်းတော်ကြီး

မြောက်နန်းစံ ရတနာပုံမိဖုရားကြီး၏ ကုသိုလ်တော် သာသနိက အဆောက်အအုံများကို လေ့လာရာတွင် ‘ သမရုပ်ကျောင်းတော်ကြီး ’ မှာ နောက်ဆုံး တွေ့ရှိရသော ကုသိုလ်တော် ကျောင်းတော်ကြီး ဖြစ်သည်။ မိဖုရားကြီးသည် သက္ကရာဇ် ၆၉၈-ခု၊ ဝါဆိုလဆန်း ၅-ရက်နေ့တွင် သမရုပ်တောင်ဝှမ်း၌ ကုလားကျောင်းကြီး ဆောက်လုပ်၍ လှူဒါန်းပြန်သည်။ ထိုအကြောင်းကို မိဖုရားကြီး ကိုယ်တိုင်ပင်-

“ရတနာသုံးပါး၌ ကြည်ညိုစွာ နှလုံးလည်း ရှိထသော ရတနာပုံမည်သော အမိဖုရားသည် သာသနာ ၅၀၀၀ တည်စီမံသောငှာ သမရုပ်တောင်ဝှမ်း၌ ပြုသော ကုလားကျောင်း”

ဟု ရေးထိုးပြခဲ့ပါသည်။

မိဖုရားကြီးသည် သမရုပ်တောင်ဝှမ်း ကျောင်းကြီးအတွက် လယ်မြေ ၁၉၈၅-ပယ်နှင့် ကျွန်များ၊ ထန်းတောများကို လှူဒါန်းထားခဲ့ပါသည်။

မြောက်နန်းစံ ရတနာပုံမိဖုရားကြီး၏ ကုသိုလ်တော်များကို စာရင်းပြုကြည့်လျှင် ၄-မျိုးမျှကို တွေ့ရှိရပါသည်။

- ၁။ စကြို မုဋ္ဌောဘုရားကို တည်ဆောက်ခြင်း ၊
- ၂။ သားတော်၏ အိမ်ရာကျောင်းကို တည်ဆောက်ခြင်း ၊
- ၃။ ရွှေကြက်ယက်ဘုရားနှင့် ကျောင်းကို တည်ဆောက်ခြင်း ၊
- ၄။ သမရုပ်တောင်ဝှမ်း ကျောင်းကြီးကို တည်ဆောက်ခြင်း-

တို့ ဖြစ်ပေသည်။

ရတနာပုံ မိဖုရားကြီး၏ ကုသိုလ်တော်များအနက် ကျောင်းတိုက်ကြီးများမှာမူ ယခုအချိန်တွင် သင်္ခါရသဘောအရ ရွေ့လျော့ ပျက်စီးခဲ့ပါပြီ။ ပျက်သုဉ်း ပျောက်ဆုံးခဲ့ပါပြီ။ ရွှေကြက်ယက်ဘုရားနှင့် စကြို မုဋ္ဌောဘုရားတို့မှာမူ ခေတ်အဆက်ဆက် ပြုပြင် ထိန်းသိမ်းခဲ့ကြသောကြောင့် ယနေ့တိုင် ဖူးတွေ့နိုင်ကြလေသည်။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ မှန်နန်းရာဇဝင်- ပထမတွဲ ၊
- ၂။ မြန်မာရာဇဝင်သံခိပ်ကျမ်း ၊
- ၃။ တောင်တွင်းကြီးသမိုင်း ၊
- ၄။ စစ်ကိုင်းသာသနာဝင် ၊
- ၅။ ရှေးဟောင်းမြန်မာကျောက်စာများ- တတိယတွဲ၊ စတုတ္ထတွဲ ၊
- ၆။ မှန်ရှည်တပ် ဆွေတော်စဉ် ၊

(၁၉၉၇-ခု၊ စက်တင်ဘာလထုတ် ဓမ္မရတနာမဂ္ဂဇင်း- မှ)

မှာ နှစ်ခုကွဲပြားနေသကဲ့သို့ အချင်းချင်းလည်း စိတ်ဝမ်းကွဲနေကြသည်။ မြောက်ဘက်တစ်လွှား၌ အုပ်ချုပ်သူ မရှိတော့ပြီဆိုလျှင် ပင်းယမင်းတို့က စစ်ကိုင်းကို သိမ်းယူ၍ အုပ်ချုပ်လိုကြသည်။ စစ်ကိုင်းဘက်အုပ်စုကလည်း တောင်ဘက်မင်းတို့၏ အုပ်ချုပ်မှုကို မလိုလားကြချေ။

မြောက်ဘက်အုပ်စုတွင် နန်းလျာသားတော်များကလည်း ဥမမည် စာမမြောက်သေး သဖြင့် အခက်တွေ့နေကြသည်။ ထိုအခါ မြောက်နန်းစံ ရတနာပုံက မွေးသော အမြင့်မြို့စား တရားများကြီးကို သတိရကြသည်။ တရားများကြီးသည် စစ်ကိုင်းထီးနန်းကို အုပ်ချုပ်ရန် အခြေအနေ ပေးလာခြင်း ဖြစ်သည်။

ဤသို့ဖြင့် တရားများကြီးသည် စစ်ကိုင်းထီးနန်းကို သိမ်းပိုက်ပြီး မြောက်ဘက်တစ်လွှား ကို ဆက်လက်စိုးအုပ်ရသည်။ တရားများကြီး မင်းဖြစ်လာရသည်မှာ လွယ်လွယ်ကား မဟုတ်။ ရာဇဝင်ကျမ်းများကမူ တရားများက စစ်ကိုင်းထီးနန်းကို လက်ခံသိမ်းပိုက်ကြောင်းသာ ဆို၏။ ကျောက်စာများတွင်မူ တရားများ ထီးနန်းရခြင်းမှာ ခက်ခဲစွာ ရယူရခြင်း ဖြစ်ကြောင်း တွေ့သိရသည်။ အနှောင့်အယှက်များစွာကို ကျော်ဖြတ်ရသည်။

မယ်တော် ရတနာပုံ၏ ကျောက်စာတွင်-

“ တရားမင်းသည် လုံ့လ ပညာ သဒ္ဓါတန်ခိုးဖြင့် လေးမျက်နှာမှ ဖြစ်သော ရန်ခပ် သိမ်းကို နှိပ်စက် နင်းနယ်ဖိ၍ မင်းအဖြစ်သို့ ရောက်ပြီးရကား ” -

ဟု ရေးထိုးထားပါသည်။

တရားများကြီးမင်း၏ မဟာဝိဟာရကျောင်းတော် ကျောက်စာတွင်လည်း “ တရားမင်း ကြီးသည် ရန်ခပ်သိမ်းကို နင်းနယ်ရပြီရကား ” ဟု ရေးထိုးထားပါသည်။

ဤအချက်တို့ကို ထောက်လျှင် တရားများကြီး မင်းပြုရသည်မှာ ရန်သူများစွာကို နှိမ်နင်း ရကြောင်း သိရှိရပါသည်။ မည်ကဲ့သို့ နှိမ်နင်းရသည်ကို ရာဇဝင်ကျမ်းတို့၌လည်း အရိပ်အမြွက်မျှ ရေးသားဖော်ပြနိုင်ခြင်း မရှိကြချေ။

မိဖုရား ရွှေတောင်မယ်

မည်သို့ရှိစေ၊ တရားများကြီးသည် စစ်ကိုင်းမင်းဆက်၏ ဒုတိယမြောက်အဖြစ် မင်းပြုရလေပြီ။ တရားများကြီးသည် ‘ သီရိတိတျ ပဝရ ဓမ္မရာဇာ ’ ဟူသော ဘွဲ့ကိုခံယူလျက် နန်းသိမ်းပွဲ ခံရသည်။ ထိုအခါ ပင်းယသူ ရွှေတောင်မယ်ကား မိဖုရားကြီး ဖြစ်မလာခဲ့ပါ။ ရွှေတောင်မယ်သည် အိမ်တော်ပါ သက်ထား ချစ်မယားကြီး ဖြစ်သော်လည်း ထီးမျိုး နန်းနွယ် ထဲက မဟုတ်ပေ။

ထိုအချိန်တွင် ညီတော်အသင်္ခယာစောယွမ်း၏ မိဖုရားကြီးကလည်း ရှိနေသေးသည်။ ညီတော်၏ မိဖုရားကြီးမှာ ပုဂံထီးနန်းမှ ကျော်စွာမင်း၏ သမီးတော် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ညီတော် ၏ မိဖုရားကြီး ဖြစ်ခဲ့သူ ‘ စောနှောင်း ’ ကိုပင် မိဖုရားကြီးအရာ ထား၍ နန်းသိမ်းပွဲ ခံရသည်။

မိဖုရား ရတနာပုံသည် သာမန်အရပ်သူ ဖြစ်သောကြောင့် တစ်စီးရှင်မင်း နန်းတက် သောအခါ တောင်ညာစံ မပေးနိုင်ဘဲ မြောက်နန်းစံအဖြစ်သာ တင်မြှောက်ခဲ့ရသည်။ ထို့အတူ ရွှေတောင်မယ်မှာလည်း အရပ်သူ ဖြစ်နေသောကြောင့် အင်အားဂုဏ်ရှိန်ကြီးသော ညီတော်၏ မိဖုရားကိုပင် တောင်ညာထား၍ နန်းတင်ခဲ့ရသည်။ ရွှေတောင်မယ်ကား မြောက်နန်းစံ မိဖုရားအဖြစ်သာ တင်မြှောက်ခြင်း ခံရလေသည်။

တရားများကြီးသည် အခြေအနေအရ ညီတော်၏ မိဖုရားကို ဆက်လက်၍ တောင်ညာ ထားခဲ့ရသော်လည်း နာမည်ခံမိဖုရားကြီးမျှသာ ဖြစ်ဟန်တူပါသည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် မိဖုရားကြီးမှာ တရားများကြီးနှင့် မွေးဖွားသော သားတော် မရှိသောကြောင့်တည်း။ မိဖုရားကြီးသည်

အသင်္ခယာစောယွမ်းနှင့်ကား သားတော်သုံးပါးနှင့် သမီးတော် တစ်ပါးကို ဖွားမြင်ခဲ့လေသည်။
တရဖျားကြီးသည် မိမိ မင်းဖြစ်သောအခါတွင် မယ်တော်ရတနာပုံကိုလည်း နို့ဖိုးအတွက်
မြေယာနှင့် ကျေးကျွန်များကို ပေးခဲ့၏။ မိဖုရား ရွှေတောင်မယ်ကိုလည်း အိမ်တော်ပါ မိဖုရား
ဖြစ်သည့်အလျောက် မြောက်စား အားပေးခဲ့ပါသည်။

ကျောင်းအမကြီး ရွှေတောင်မယ်

မိဖုရားကြီး ရွှေတောင်မယ်သည် ဗုဒ္ဓသာသနာတော် အခွန်ရှည်ရေးအတွက်
ကုသိုလ်တော် အရင်းအနှီးများဖြင့် ပြုစု လှူဒါန်းခဲ့ပါသည်။ သံဃာတော်များ သာသနာပြုနိုင်ရေး
အတွက် ကျောင်းတော်ကြီးကို ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းခဲ့ပါသည်။ မိဖုရားကြီး ဆောက်လုပ်
လှူဒါန်းသော ကျောင်းများမှာ မည်မျှ ရှိသည်ဟု အတိအကျ မသိရပေ။ မိဖုရား၏ ကျောက်စာ
အရ ကျောင်းသုံးကျောင်းမျှ ဆောက်လုပ်ခဲ့သလောဟုလည်း စဉ်းစားရပါသည်။ ကျောက်စာ
စကားများမှာ အဓိပ္ပာယ်ကောက်ယူရန် ခက်ခဲလှသည်။

မည်သို့ရှိစေ မိဖုရားကြီးသည် ကျောင်းအမကြီးအဖြစ် သာသနာတော်ကို ပြုစုခဲ့သည်
မှာ ထင်ရှားပါသည်။ မိဖုရားကြီးသည် မိမိပြုသော ကုသိုလ်တော်များ အခွန်ရှည်ရေးအတွက်လည်း
ကျောထောက်နောက်ခံအဖြစ် မြေယာများကို လှူဒါန်းထားခဲ့ပါသည်။

မိဖုရားကြီး ရွှေတောင်မယ်သည် မိမိပြုသော ကုသိုလ်တော်များကို အခွန်ရှည်စေချင်
သည်။ လူတို့ ဖျက်ဆီးမည်ကိုလည်း အစိုးရိမ်ကြီးသည်။ တိုင်းပြည် နှစ်ခြမ်းကွဲ၍ အုပ်ချုပ်ရေး
ခြားနားနေချိန်ဝယ် အခြားရန်သူဖြစ်သော ပင်းယဘက်မှ လာရောက် ဖျက်ဆီးမည်ကို စိုးရိမ်ဟန်
တူပါသည်။ ထို့ကြောင့် သူ၏ ကောင်းမှုတို့ကို ဖျက်ဆီးသူအား အလွန်ကြောက်မက်ဖွယ် ကောင်း
အောင် ကျိန်စာဆိုထား၏။ ရွှေတောင်မယ် မိဖုရား၏ ကျောက်စာတွင်-

“ ဤငါလှူသော ကောင်းမှုကို ဖျက်ဆီးသူကား အတိုင်းမသိသော ဝါဂွမ်းမှုန့်ကို မီးဖုတ်
သော် အကျွမ်းမရသကဲ့သို့ ကြေစေသတေး။ အမျိုးခုနစ်ဆက်လည်း ထုံးပြာကဲ့သို့ ကြေစေသ
တေး။ လုပ်စာရရာ ကြံစာရရာ ရေလျှင်ခန်း၏သို့ ခန်းစေသတေး။ မယား သား အမိ အဖ
အကြွင်းမဲ့လျှင် သေစေသတေး။ တောင်သွားသော်ကား မြွေပွေး မြွေဟောက်ခဲ၍ သေစေသ
တေး။ ကျားစား၍ သေစေသတေး။ သစ်ယောင်း ဝါးယောင်းစူး၍ ဘီလူးမိ၍ သေစေသတေး။
ရေသွားသော်ကား မိကျောင်းစားစေသတေး။ ရေမွန်းစေသတေး။ သေခဲ့သော်လည်း ငရဲကြီး
ရှစ်ထပ် ငရဲငယ် ၁၂၈ ထပ်၌လျှင် အခါမြင့်မြင့်လျှင် ကျက်စေသတေး။ ဘုရား အဆက်ဆက်
ချွတ်၍ မကျွတ်စေသော လူသစ်ငုတ်လျှင် ဖြစ်စေသတေး။ ”-
ဟု ကျိန်ဆိုထားခဲ့လေသည်။

ထီးနန်းကိုလှ အမှုတွေပွေ

တရဖျားကြီးမင်းသည် စစ်ကိုင်း၌ မင်းပြုခဲ့သည်မှာ ၁၄-နှစ်မျှ ကြာခဲ့ပြီ။ ထိုအချိန်တွင်
တရဖျား၏ အုပ်ချုပ်မှုကို ကြိုက်သူလည်း ရှိ၏။ မကြိုက်သူလည်း ရှိ၏။ ထိုအထဲတွင် နန္ဒပကြီ
အမတ်ကြီးသည် တရဖျား၏ အုပ်ချုပ်မှုကို ဆန့်ကျင်နေသော ပုဂ္ဂိုလ်ကြီး ဖြစ်သည်။ နန္ဒပကြီက
တရဖျားမင်း၏ အုပ်ချုပ်ရေးမူဝါဒမှာ ပြည်သူတို့နှင့် အံဝင်ဝင်ကျ မဖြစ်ဟု ဆိုကာ ထီးနန်း
အုပ်ချုပ်မှုကို ပြောင်းလဲ ပစ်လိုသည်။

ထို့ကြောင့် နန္ဒပကြီအမတ်က မိဖုရား ရွှေတောင်မယ်၏ သားကို နန်းတင်လိုသည်။
ဤကိစ္စအတွက် အမတ်ကြီးသည် ဘက်ပေါင်းစုံမှ စည်းရုံးနေသည်။ မိမိအကြံ အောင်မြင်ရေး
အတွက် နန်းတွင်းသူတို့ကိုလည်း စည်းရုံးသည်။ ထို့နောက် သားတော် ရွှေတောင်တက်နှင့် သဘော

တူသူတို့ စုစည်းလျက် ခမည်းတော် တရားများကြီးကို နန်းမှ ချပစ်လိုက်သည်။ ရွှေတောင်တက်သည် ‘သီဟသူရ’ ဟူသော ဘွဲ့ကို ခံယူလျက် မင်းပြုသည်။ သက္ကရာဇ် ၆၉၈-ခုနှစ်တည်း။

ရွှေတောင်တက် မင်းဖြစ်သောအခါ ခမည်းတော် တရားများကြီးအား ဖမ်းဆီး၍ ချုပ်နှောင်ထားခဲ့၏။ ထို့ပြင် အသင်္ခယာစောယွမ်း၏ သားတော်များကို ထီးနန်းအန္တရာယ် ပြုလာနိုင်သဖြင့် ရန်ငုတ်မကျန်အောင် ဖြိုဖျက် ပစ်လိုသည်။ ဤကိစ္စကို ကြိုတင် သိရှိသဖြင့် စောယွမ်း၏ မိဖုရားကြီးသည် သမီးတော် စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီး၊ သားတော် ကျစွာ၊ နော်ရထာမင်းရဲနှင့် တရားများငယ်တို့ကို ခေါ်ဆောင်၍ စစ်ကိုင်းမှ ထွက်ပြေးကြရသည်။ ဖိုလ်ဝင်းတောင်အနီး မင်းစုမင်းတုန်းအရပ်၌ ပုန်းအောင်းနေကြရလေသည်။

ဤကိစ္စအတွက် သောကဝေနေရသူမှာ မိဖုရားကြီး ရွှေတောင်မယ် ဖြစ်သည်။ ရွှေတောင်မယ်သည် ချစ်လင်သက်ထား အကျဉ်းစံမင်းတရားအတွက် စိတ်နှလုံး ပူပန်နေရသည်။ မင်းကြီး အကျဉ်းခံဘဝမှ လွတ်မြောက်ရေးကို နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ကြိုးစားရသည်။ တရားများကြီး လွတ်မြောက်ရေးအတွက် သိမ်းဆည်းထားသော ရွှေငွေရတနာများကို အသုံးချ၍ လာဘ်ပေးရသည်။

ရွှေတောင်မယ်သည် တရားများကြီး၏ အကျဉ်းခန်းသို့ သေရည်ပို့ဟန် ပြု၍ အိုးအတွင်း ရွှေငွေထည့်သွင်းကာ ပေးပို့စေ၏။ မိဖုရားက “ ဒီရွှေငွေတွေကို အသုံးချပြီး အကျဉ်းစံဘဝက လွတ်မြောက်ရေးကို ကြိုးစားပါ။ စွမ်းသန်သည့် သူရဲကောင်းတွေကို စည်းရုံးပါ။ ” ဟု မှာကြားရလေသည်။

တန်ပြန် နန်းလုတိုက်ပွဲ

အကျဉ်းစံ တရားများကြီးသည် မိဖုရားထံမှ ပေးပို့သော ရွှေငွေတို့ဖြင့် ပေးကမ်း၍ မင်းမှုထမ်းတို့အား မိမိဖက် ပါအောင် စည်းရုံးသည်။ ထိုအချိန်၌ အမှုထမ်းများစွာတို့မှာ လာဘ်စားသူချည်းလိုလို ဖြစ်ကုန်ကြသည်။

တရားများကြီးထံမှ လာဘ်ရသူတို့သည် ရွှေတောင်တက်မင်း၏ သစ္စာကို ဖောက်ဖျက်ကြသည်။ တရားများကြီး ထီးနန်း ပြန်ရရေးကို အားပေးလာကြသည်။ အချို့အမှုထမ်းများလည်း လာဘ်ရသော ရွှေငွေဖြင့် အကျင့်ပျက်ကုန်ကြသည်။ လောင်းကစားမှုများ ထူပြောလာသည်။ အမှုထမ်းစည်းကမ်းများ လစ်ဟင်းကုန်ကြသည်။

ဤကိစ္စကို ရွှေတောင်တက်ဘုရင်လည်း သတိမထားမိ။ မိမိစည်းစိမ်ဖြင့်သာ ယစ်မူးတွေဝေနေ၏။ ဤသို့ဖြင့် ရွှေတောင်တက်၏ နန်းသက်လည်း သုံးနှစ်မျှ ကြာခဲ့သည်။ ရွှေတောင်တက် နန်းသက်အတွင်း အချုပ်ခန်းမှ ကြိုးပမ်းမှုများမှာ အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင် တန်ပြန် နန်းလုပွဲကို ဆင်နွဲ့ရုံသာ ရှိတော့သည်။ နန်းကျဘုရင် တရားများကြီးသည် မိမိ စိတ်ချရသော လူယုံတော်များကို စုစည်း၍ ဤသို့ မှာကြားသည်။

“ နံနက် အိပ်ခန်းက ထွက်ချိန်မှာ နန်းတော်တွင်း လူရှင်းလိမ့်မည်။ ဒီအချိန်မှာ နန်းတွင်းကို ဝင်ပြီး သားမိုက် ရွှေတောင်တက်ကို လုပ်ကြံရမည်။ ”

တရားများကြီး၏ ကျွန်ယုံတော် တပ်ဖွဲ့သည် ချိန်းဆိုသော နံနက်တွင် ဓားကိုယ်စီဖြင့် နန်းတွင်းသို့ အတင်းဝင်ရောက်ကြသည်။ ထိုအချိန်၌ နန်းတွင်းသူ နန်းတွင်းသားတို့လည်း မနိုးကြသေးပေ။ အိပ်ဖန်တော်စောင့် အနည်းငယ်သာ ရှိ၏။ တပ်ဖွဲ့သည် နန်းတော်လှေကားသို့ ရောက်ရှိသွားကြပြီ။ လှေကားထိပ်မှ ရှမ်းအမှုထမ်း တစ်ယောက်သာ ကာတစ်ချပ်ဖြင့် ခုခံမှု ပြုနေ၏။

တရားများကြီး၏ တပ်ဖွဲ့ခေါင်းဆောင်က “ သင်လည်း ငါတို့ဘုရင် တရားများကြီးရဲ့ လာဘ်ကို ရယူထားသူပဲ။ ဘာကြောင့် ခုခံချင်ရသနည်း၊ ယခုပဲ လက်နက်ချလိုက်ပါ။ ” ဟု ပြော

ရာ အမှုထမ်း ကျေးကျွန်လည်း လက်နက်ချ၍ တရားများ၏ တပ်ဖွဲ့နှင့် ပူးပေါင်းလေတော့သည်။
 တရားများ၏ တပ်ဖွဲ့သည် ရွှေတောင်တက်၏ ခန်းဆောင်တွင်းသို့ ချဉ်းနင်းဝင်ရောက်
 ကြ၏။ အဆောင်တွင်းရှိ ရွှေတောင်တက်အား ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်ကြသည်။ နန်းတော်အောက်
 ရောက်လျှင် ရောက်ချင်း နန်းလှတပ်ဖွဲ့က ရွှေတောင်တက်မင်းအား ကွပ်မျက်ပစ်လိုက်လေသည်။
 ရွှေတောင်တက်မင်းသည် နန်းသက် သုံးနှစ်အရတွင် အနိစ္စရောက်သွားလေသည်။

တရားများနန်းသက် ရေပွက်ပမာ

မိဖုရား ရွှေတောင်မယ်၏ ပံ့ပိုးကူညီမှုကြောင့် တရားများကြီးသည် စစ်ကိုင်းထီးနန်းကို
 ပြန်လည်ရရှိခဲ့ပြီ။ ရွှေတောင်မယ်သည် ချစ်လင်သက်ထား မင်းတရားကြီး လွတ်မြောက်ရေးအတွက်
 ရွှေငွေများကို ပေးကမ်းထောက်ပံ့ခဲ့ရသည်။ ဤသို့ ပေးကမ်း ထောက်ပံ့နိုင်သောကြောင့်လည်း
 ထီးနန်းကိုပြန်လည် သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် သားတော်ကိုကား စွန့်လွှတ်လိုက်ရ၏။
 မိဖုရား၏ ဆန္ဒသည် သားတော်ကိုကား သေစေလိုသောဆန္ဒ ရှိခဲ့မည် မဟုတ်ပေ။ သို့သော်လည်း
 အခြေအနေအရ သားတော်ကိုကား စွန့်လွှတ်လိုက်ရပါသည်။

တရားများ၏ ကျေးကျွန်အမှုထမ်းတို့သည် မိမိတို့ အရှင်သခင်ကို ပြန်လည်
 နန်းတင်နိုင်ခဲ့သောကြောင့် အတိုင်းမသိ ကြည်နူးကျေနပ်နေကြသည်။ အောင်ပွဲခံနေကြသည်။
 အပျော်ကျူး၍ ယစ်မူးနေကြသည်။

ထိုသတင်းကို ကြားသဖြင့် ထိတ်လန့် တုန်လှုပ်နေသူကား နန္ဒပကြိအမတ်ကြီး ဖြစ်သည်။
 နန္ဒပကြိအမတ်သည် ရွှေတောင်တက်ကို လုပ်ကြံချိန်၌ စစ်ကိုင်းနန်းတွင် မရှိပေ။ ခေါ်မကြား
 အရပ်သို့ ရောက်ရှိနေ၏။ တရားများကြီး နန်းရပြီဆိုလျှင် မိမိနှင့် အပေါင်းပါတို့ ဒုက္ခရောက်တော့မည့်
 အရေးကို ချက်ချင်းပင် ဟန့်တားရတော့မည်ဟု ဆုံးဖြတ်၍ စစ်ကိုင်းဘက် သို့ ပြန်လာခဲ့သည်။

လမ်းခရီးတွင် ဆင်တော်ချစ်နောင်ရင်းကို တွေ့လိုက်ရ၏။ ဆင်ဦးစီးသည် ချစ်နောင်ရင်း
 ဆင်နှင့် သစ်ခက်တင်ရန် ထွက်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ နန္ဒပကြိသည် ဆင်တော်ကို တွေ့လိုက်ရသဖြင့်
 များစွာ ဝမ်းသာသွား၏။ ဤဆင်တော်ဖြင့် စစ်ကိုင်းနန်းတော်သို့ ဝင်လျှင် အန္တရာယ်ကင်းမည်ဟု
 သိလိုက်သည်။ ထို့ကြောင့် ဆင်ဦးစီးအား ရွှေကွမ်းခွက်ကို လက်ဆောင်လာဘ်ထိုး၍ ဆင်ဦးစီးဟန်
 ဆောင်ကာ စစ်ကိုင်းနန်းတွင်းသို့ ဝင်ရောက်ခဲ့လေသည်။

စစ်ကိုင်းနန်းကို ဆင်နှင့်ယှဉ်၍ ရပ်ပြီးလျှင် ဓားကို ဆွဲကာ နန်းထဲသို့ ဝင်သွားသည်။
 ထိုအချိန်တွင် တရားများကြီးမှာ နန်းဆောင်ထဲ၌ တစ်ဦးတည်း စံနေခိုက် ဖြစ်သည်။
 တရားများကြီးသည် အမတ်ကိုမြင်လျှင် အံ့အားသင့်ခြင်း၊ ကြောက်ရွံ့ခြင်း ပြင်းစွာ ဖြစ်သွားသည်။
 မိမိအား လုပ်ကြံတော့ မည်ဟု သိရှိသွားသည်။ ထို့ကြောင့် နန္ဒပကြိအား တောင်းပန်တိုးလျှိုး၍
 ပြောသည်။

“ အစ်ကို နန္ဒပကြိ၊ အစ်ကို ခေါင်းကိုစားလျှင် ကျွန်ုပ်က အမြီးကို စားမည်။ အစ်ကိုက
 အမြီးကို စားလျှင် ကျွန်ုပ်က ခေါင်းကို စားပါမည်။ ကျွန်ုပ်ကို မသတ်ပါနှင့်။ ”

“ ကျွန်ုပ်ဟာ သင်မင်းကြီးကို နန်းချပြီး ရွှေတောင်တက်ကို နန်းတင်ခဲ့သူ ဖြစ်သည်။
 သင့်ကို နန်းချပြီး မသတ်လိုသည့်အတွက် ချုပ်နှောင်ထားခဲ့သည်။ ယခုတစ်ဖန် သင်မင်းကြီးက
 ဘုရင်ဖြစ်လာပြန်ပြီ။ ကျွန်ုပ်တို့ တစ်မျိုးလုံး ပျက်စီးတော့မည် မလွဲပါ။ မီးကြွင်း၊ ကြွေးကြွင်း၊ ရန်ကြွင်း
 သုံးပါးကို မထားရာဟု ပညာရှိတို့ ဆိုစကားအတိုင်း ရန်ကြွင်းကို မထားနိုင်ပါ။ ” ဟုဆိုကာ နန်းထက်
 မှာပင် လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်လိုက်လေတော့သည်။

တရားများကြီး၏ ဒုတိယနန်းသက်ကား ရေပွက်ပမာ ရက်ပိုင်းမျှသာ ကြာလိုက်သည်။
 ဖခင်နှင့်သား မင်းနှစ်ပါးလုံးမှာ ရက်ပိုင်းအတွင်း အနိစ္စ ရောက်ခဲ့ရချေ၏။

မိဖုရား ရွှေတောင်မယ်၏ ကြိုးစားမှုကား အရာမထင် အကျိုးမမြင် ဖြစ်ခဲ့ရပါသည်။ မိဖုရား၏ ဆောင်ရွက်မှုသည် ငြိမ်းချမ်းရေးကို ရည်ရွယ်ခဲ့သော်လည်း မငြိမ်းချမ်းမှုနှင့် ရင်ဆိုင်ခဲ့ရ၏။ သားနှင့် လင်သား မင်းတရားတို့ တစ်ပြိုင်တည်း ကွယ်လွန်ခဲ့ရသည်။

စစ်ကိုင်းမြို့နန်းတွင် တရဖျားကြီး၏ မျိုးဆက်များ မရှိတော့ပေ။ ထို့ကြောင့် ညီတော် အသင်္ခယာစောယွမ်း၏ သားတော်လက်သို့ ထီးနန်းကို အပ်လိုက်ရသည်။ ကျစွာမင်းသည် စစ်ကိုင်းမြို့ ထီးနန်းကို သက္ကရာဇ် ၇၀၁-ခုနှစ်တွင် သိမ်းပိုက်စိုးစံရသည်။

မိဖုရား ရွှေတောင်မယ်သည် တရဖျားကြီး မရှိသည့်နောက် မိဖုရားအဖြစ်မှလျှော့ကျခဲ့ရပြီး ဘဝဇာတ်ရှိန်လည်း မှေးမှိန်မြုပ်တိမ်ခဲ့ရလေတော့သည်။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ မြန်မာရာဇဝင်သံခိပ်ကျမ်း ၊
- ၂။ တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ် ၊
- ၃။ ရှေးဟောင်းမြန်မာကျောက်စာများ- စတုတ္ထတွဲ ၊
- ၄။ မှန်ရှည်တပ် ဆွေတော်စဉ် ၊

(၁၉၉၇-ခု၊ အောက်တိုဘာလထုတ် ဓမ္မရတနာမဂ္ဂဇင်း- မှ)

ပုဂံ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ နာမိဒိ

ဂုဏ်သတင်းကြီးသော စိုးမင်းကြီး

‘စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီး’ ဆိုသော နာမည်သည် အမျိုးသမီး နာမည် ဖြစ်သည်။ စစ်ကိုင်း မြို့တည် မင်းတရား၏ သမီးတော်ကြီး ဖြစ်သောကြောင့် စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီးဟု ခေါ်ဆိုခဲ့ကြ၏။ ကျောက်စာနှင့် ရာဇဝင်တို့တွင်လည်း ဤသို့ပင် ရေးသားခဲ့ကြသည်။ အချို့ကျောက်စာတွင် ‘မိဖုရားစော’ ဟုလည်း တွေ့ရတတ်ပါသည်။ သို့သော်လည်း စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီးဟူသော နာမည်သာ တွင်ကျယ်ခဲ့ပါသည်။

စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီးသည် ပင်းယခေတ်အတွင်း ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော အမျိုးသမီးများ အနက် ဂုဏ်ရှိန်အကြီးဆုံးသော အမျိုးသမီးကြီး ဖြစ်ပါသည်။ စိုးမင်းကြီးသည် ပင်းယခေတ်တွင် စစ်ကိုင်းအုပ်စု၌ ပါဝင်သောသူ ဖြစ်သည်။ စစ်ကိုင်းတွင် မင်းပြုသော ပုဂ္ဂိုလ်အားလုံးတို့မှာ စိုးမင်းကြီးနှင့် မကင်းသော ဆွေမျိုးရင်းများ ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် မိမိကိုယ်တိုင်လည်း မိဖုရားကြီး ဖြစ်ခဲ့သူတည်း။

စစ်ကိုင်းမင်း ခုနစ်ဆက်၊ အင်းဝမင်းများနှင့် စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီးတို့ ဆက်နွယ်ပုံကို ဤသို့ တွေ့မြင်ကြရပါသည်။

- ၁။ အသင်္ခယာစောယွမ်း (စိုးမင်းကြီးခမည်းတော်) ၊
- ၂။ တရုဗျားမင်းကြီး (စိုးမင်းကြီး ဦးရီးတော်) ၊
- ၃။ ရွှေတောင်တက်မင်း (ဝမ်းကွဲမောင်တော်) ၊
- ၄။ ကျစွာမင်း (မောင်တော်အရင်း) ၊
- ၅။ နော်ရထာမင်းရဲ (မောင်တော်အလတ်) ၊
- ၆။ တရုဗျားငယ်မင်း (မောင်တော်အငယ်ဆုံး) ၊
- ၇။ သီရိသီဟပတိမင်း (စိုးမင်းကြီး ကြင်ရာတော်) ၊
- ၈။ သတိုးမင်းဖျား (စိုးမင်းကြီး သားတော်) ၊
- ၉။ မင်းကြီးစွာစော်ကဲ (စိုးမင်းကြီး သမက်တော်) ၊

စိုးမင်းကြီးသည် ပင်းယခေတ် စစ်ကိုင်းမင်းဆက်တွင် ဂုဏ်ရှိန်အကြီးဆုံး ဖြစ်ရုံမက ပစ္စယာနုဂ္ဂဟဖြင့် သာသနာပြုရာမှာလည်း ထိပ်တန်းက ရှိနေသူ ဖြစ်သည်။ ပင်းယခေတ်တွင် စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီးလောက် ဒါနကုသိုလ်ပြုသူဟူ၍ မရှိချေ။ အုပ်စိုးသူ မင်းများသည်ပင်လျှင် စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီးလောက် ဒါနမှုကို မပြုနိုင်ခဲ့ကြပေ။

စိုးမင်းကြီး၏ ဘဝနောက်ခံ

တစ်စီးရှင် သီဟသူမင်း၏ သားတော် အသင်္ခယာစောယွမ်းသည် ပုဂံပြည်မှ ကျော်စွာ မင်း၏ သမီးတော် စောနှောင်းနှင့် လက်ဆက်ရသည်။ သက္ကရာဇ် ၆၆၇-ခုနှစ်တွင် အသင်္ခယာစော ယွမ်းသည် စစ်ကိုင်းမြို့ကို တည်ထောင်၍ မြောက်ဘက်တစ်လွှားကို မင်းပြုရသည်။

အသင်္ခယာစောယွမ်းနှင့် မိဖုရား စောနှောင်းတို့မှ သမီးတော်အကြီးဆုံး စိုးမင်းကိုယ် တော်ကြီး၊ သားတော် ကျစွာ၊ နော်ရထာမင်းရဲ၊ တရုဗျားငယ်တို့ လေးဦးကို မွေးဖွားသည်။ စိုးမင်းကြီး၏ မွေးသက္ကရာဇ်ကို ၆၇၇-ခုဟု ခန့်မှန်းနိုင်ပါသည်။

သက္ကရာဇ် ၆၈၄-ခုနှစ်တွင် အသင်္ခယာစောယွမ်းသည် ကံတော်ကုန်ခဲ့သည်။ ထိုအခါ စောယွမ်း၏ နောင်တော် တရဖျားကြီးသည် စစ်ကိုင်းထီးနန်းကို ဆက်လက် အုပ်စိုးရ၏။ တရဖျားကြီးသည် စိုးမင်းကြီး၏ မယ်တော်ကိုပင် လက်ဆက်၍ နန်းသိမ်းပွဲ ခံခဲ့သည်။

တရဖျားကြီး နန်းတက်ချိန်တွင် စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီးတို့ မောင်နှမ လေးဦးမှာ အရွယ် မရောက်ကြသေး။ အကြီးဆုံး စိုးမင်းကြီး၏ အသက်မှာ ရှစ်နှစ်ခန့်သာ ရှိပါဦးမည်။ မောင်တော် ကျစွာ ခြောက်နှစ်၊ မောင်လတ် နော်ရထာမင်းရဲ လေးနှစ်၊ မောင်ငယ် တရဖျားငယ်မှာ နှစ်နှစ်အရွယ်မျှသာ ရှိကြသေးသည်။

စောယွမ်းမရှိလျှင် သားတော်ကြီး ကျစွာက ထီးနန်းကို သိမ်းပိုက်ရမည် ဖြစ်သော်လည်း အသက်အရွယ် ငယ်နုလွန်းသောကြောင့် အမြင့်မြို့ကိုစားသော ဦးရီးတော် တရဖျားကြီးက နန်းသိမ်းပွဲ ခံသွားရသည်။

ထိုအချိန်တွင် စစ်ကိုင်းမင်းနှင့် ပင်းယမင်းတို့မှာ သင့်မြတ်ခြင်း မရှိကြဘဲ စိတ်ဝမ်းကွဲ နေကြသည်။ ဤသို့ စိတ်ဝမ်းကွဲလာကြသည်မှာ အသင်္ခယာစောယွမ်းမင်း လက်ထက်ကပင် ဖြစ်သည်။ တောင်ဘက်မင်း၊ မြောက်ဘက်မင်းဟူ၍ မင်းပြိုင်အုပ်ချုပ်လာရာမှ စိတ်ဝမ်းကွဲနေကြ ခြင်းဖြစ်သည်။ အုပ်စုမင်းနှစ်ပါးတို့သည် မိမိတို့ အင်အား အခိုင်အဖြီးရှိအောင် စုဆောင်းနေကြ လေသည်။

စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီးသည် အသက် ၁၅-နှစ်အရွယ်သို့ ရောက်ခဲ့ပြီ။ စစ်ကိုင်းမြို့ထီးနန်း တွင် စိုးမင်းကြီးနှင့် အိမ်ထောင်သင့်နိုင်မည့် ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍ မရှိပေ။ မြောက်ဘက်အုပ်စုဝင် စစ်ကိုင်းမင်းတို့သည် စိုးမင်းကြီးအား တောင်ဘက်အုပ်စုဝင် ပင်းယမင်းတို့နှင့် လက်ဆက်ပေးလိုခြင်း မရှိကြ။ တောင်ဘက်အုပ်စုမှ မင်းသားတစ်ပါးနှင့် လက်ဆက်ပေးလိုက်လျှင် ပင်းယအင်အား တောင့် တင်းသွားမည်။ ဤသို့ အဖြစ်မခံနိုင်ပေ။ မိမိတို့ မြောက်ဘက်အင်အား မပြိုကွဲရေးအတွက် မြောက်ဘက်အုပ်စုမှပင် ထက်မြက်သူ တစ်ဦးနှင့် လက်ဆက်ပေးလိုကြသည်။

ကြင်ရာတော် မြို့စားမင်း

ထိုအခါ လုပ်ရည်ကိုင်ရည်ရှိသော မြို့စားတစ်ဦးကို မြင်ကြ၏။ ထိုသူကား တကောင်းမြို့ စား သတိုးဆင်ထိန်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာရာဇဝင်များက တကောင်းမြို့စား သတိုးဆင်ထိန်းဟု ဖော်ပြကြပါသည်။ ဤနာမည်မှာ လူနာမည်လည်း မဟုတ်။ ဘွဲ့မည်လည်း မဟုတ်။ ဆင်တပ်ကို အုပ်ချုပ်သော ဆင်တပ်ဗိုလ်တစ်ဦး ဖြစ်သောကြောင့်သာ ဤသို့ ခေါ်ဆိုထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီးကမူ မိမိကျောက်စာထဲ၌ ‘**သတိုးမင်း**’ ဟု ခေါ်ဆိုထားပါသည်။ ဓညဝတီအရေးတော်ပုံကျမ်း၌မူ သတိုးဆင်ထိန်း၏ နာမည်ကို တိကျစွာ ဖော်ပြထားပါသည်။ သတိုးမင်း၏ ဘွဲ့မည်မှာ ‘**စောသမ္ပန်**’ ဖြစ်ပါသည်။ စောသမ္ပန်၏ ဇာတိမြေကား ကြခပ်ဝါယာခေါ် ကျေးရွာ ဖြစ်သည်။ ထိုကျေးရွာများမှာ ရှေးခေတ်က ပခန်းကြီးနယ်၌ ရှိပြီး ယခုအခါ ရေစကြိုမြို့ နယ်၌ ပါဝင်လေသည်။

ရာဇဝင်၌ ကြခပ်နှင့် ဝါယာကို တွဲ၍ ခေါ်ဆိုထားရာ မည်သည့်ရွာဟု အတိအကျ သိနိုင်ရန် ခဲယဉ်းလှသည်။ သို့ရာတွင် ကြခပ်ရွာ၌ သတိုးမင်းဖျား၏ ကုသိုလ်တော်များ ရှိနေပါသည်။ သတိုးမင်းဖျားသည် ကြခပ်ရွာ၌ **ဆုတောင်းပြည့်၊ သက်တော်ရှည်၊ သက်တော်ရ** ဟူသော ဘုရားသုံးဆူကို တည်ထားခဲ့သည်။ သို့ဖြစ်ရာ သတိုးမင်းဖျား၏ ဖခင် သတိုးမင်းမှာ ကြခပ်ရွာသားဟု ပြောနိုင်ပါသည်။ ယခုအခါ ထိုဘုရားသုံးဆူကို တစ်ဆူတည်း ပေါင်း၍ တည်ထားရာ သုံးဘွဲ့ရ စေတီတော်ကြီးအဖြစ် ကြခပ်ရွာ၏ မြောက်ဘက်၌ တည်ရှိနေလေသည်။

ဓညဝတီအရေးတော်ပုံကျမ်းတွင်-

“ ကြခပ် ဝါယာသား တစ်ယောက်သည် အရေး၌ လိမ္မာသူ ဖြစ်၍ တစ်စီးရှင်က စောသမ္ပန်အမည်ဖြင့် တကောင်းမြို့ကို ပေး၍ စားရသည်။ ” - ဟုဆိုပါသည်။

သတိုးမင်းခေါ် စောသမ္ပန်သည် တစ်စီးရှင် သီဟသူမင်း လက်ထက်ကပင် တကောင်းမြို့စား ဆင်တပ်ဗိုလ်အဖြစ် အမှုထမ်းနေပါပြီ။

စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီးသည် အသက် ၁၅-နှစ်အရွယ်မှာပင် တကောင်းမြို့စား စောသမ္ပန်ဘွဲ့ခံ သတိုးမင်းနှင့် လက်ဆက်ရသည်။ ထိုအချိန်တွင် တကောင်းမြို့စား စောသမ္ပန်၏ အသက်မှာ ၃၀-ကျော်မျှ ရှိနေလောက်ပါပြီ။ စိုးမင်းကြီးနှင့် အသက်အရွယ် ကွားခြားသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီးသည် သတိုးမင်းနှင့် သားတော် ရာဟုလာ (သတိုးမင်းဖျား)၊ သမီးတော် ရှင်စောကြီး၊ ညီမတော် စောဥမ္မာတို့ သုံးဦးကို မွေးဖွားခဲ့ပါသည်။

စစ်ကိုင်းထီးနန်းအရေး

သက္ကရာဇ် ၆၉၈-ခုနှစ်တွင် စစ်ကိုင်းမြို့၌ ထီးနန်းအုပ်ချုပ်ရေး ပြောင်းလဲမှု ဖြစ်လာသည်။ တရဖျားကြီး၏ အိမ်တော်ပါ သားကြီးဖြစ်သူ ရွှေတောင်တက်သည် အမတ်ကြီးနန္ဒပုကြီနှင့် နန်းတွင်းသူ အချို့တို့ကို စည်းရုံးလျက် ခမည်းတော် တရဖျားကြီးကို ထီးနန်းမှ ချပစ်သည်။ သီဟသူရဘွဲ့ကို ခံယူ၍ စစ်ကိုင်းထီးနန်းကို သိမ်းပိုက်လေသည်။

ရွှေတောင်တက်သည် ခမည်းတော် တရဖျားကြီးအား နောင်အိမ်သွင်း၍ အကျဉ်းချ ထားလိုက်သည်။ ထို့ပြင် စစ်ကိုင်းထီးနန်းအတွက် အန္တရာယ်ပြုနိုင်သူများကိုလည်း ဖမ်းဆီး၍ အရေးယူသည်။ အန္တရာယ်ပြုနိုင်သူများမှာ အသင်္ခယာစောယွမ်း၏ အဆက်အနွယ်များ ဖြစ်သည်။ ဤတွင် စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီးတို့ မောင်နှမလေးဦးမှာ ပြဿနာ ကြုံရတော့သည်။ စစ်ကိုင်းမြို့၌ မနေဝံ့ကြတော့။ ဖိုဝန်းတောင်အနီး မင်းစု မင်းတုန်းအရပ်သို့ သွားရောက်၍ ပုန်းခိုနေကြရသည်။

ဤသတင်းကို စစ်ကိုင်းမင်း ရွှေတောင်တက်က ကြားသိသွား၏။ ထို့ကြောင့် စိုးမင်းကြီး တို့ မိသားစု ရှိရာ မင်းစုမင်းတုန်းအရပ်သို့ သွားရောက် ဖမ်းဆီးလေတော့သည်။ ရွှေတောင်တက် ကျွန် ရဲမက်တို့သည် ကျစွာနှင့် အဖွဲ့အား သံခြေချင်း ခတ်၍ ခေါ်ဆောင်လာကြ၏။ အမြင့်မြို့ သမန္တစာဘုရားသို့ ရောက်လျှင် စိုးမင်းကြီးတို့ မိသားစု ဘုရားဖူး ဝင်ကြသည်။ မောင်တော် ကျစွာမှာ သံခြေချင်း ဒဏ်ကြောင့် လမ်းမလျှောက်နိုင်သဖြင့် ဘုရား မဖူးနိုင်တော့။

ကျစွာ၏ မယ်တော်မိဖုရားကြီးသည် သားတော်ကျစွာ ဝတ်သော ဖျင်ထည်အဝတ်ကို သမန္တစာဘုရားရှင်အား လှူဒါန်း၍ “ သားတော် ကျစွာ အနာမှ ထမြောက်၍ မင်းဖြစ်ပါမူ အရှင်ဘုရားအား ကြီးစွာသော အလှူကို ပေးလှူပါမည်။ ” ဟု တောင်းဆိုပန်ဆင်လေသည်။

နန်းတွင်းရေး ပြောင်းလဲမှုများ

စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီးတို့ မောင်နှမမိသားစုသည် စစ်ကိုင်းသို့ ရောက်ရှိသွားကြရာ အမတ်ကြီး နန္ဒပုကြီနှင့် တွေ့ကြရသည်။ ထိုအချိန်တွင် နန္ဒပုကြီအမတ်ကြီးမှာ တန်ခိုးအာဏာ ရှိသောအချိန် ဖြစ်သည်။ ရွှေတောင်တက်ကို ထီးနန်းရအောင် ဆောင်ရွက်ပေးထားသောကြောင့် စစ်ကိုင်းထီးနန်းအတွင်း ဩဇာကြီးသူ တစ်ဦးဖြစ်နေသည်။

အမတ်ကြီး နန္ဒပုကြီသည် စိုးမင်းကြီးတို့ မောင်နှမကို ကယ်တင်၍ စစ်ကိုင်းမြို့အတွင်း မှာပင် ဝှက်ထားခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် စိုးမင်းကြီးတို့ မောင်နှမများမှာ အသက်မသေဘဲ ချမ်းသာရာ ရခဲ့ကြလေသည်။

ထိုအတောအတွင်း စစ်ကိုင်းထီးနန်းရေးမှာလည်း ရှုပ်ထွေးလျက် ရှိသည်။ အကျဉ်းစံ ခမည်းတော် တရားများကြီးသည် နောင်အိမ်တွင်းမှ နေ၍ မိမိ ထီးနန်းပြန်ရေးကို ကြိုးပမ်းသည်။ မိမိသစ္စာတော်ခံတို့ကို ရွေးချယ်၍ သားတော် ရွှေတောင်တက်အား နန်းမှချ၍ လုပ်ကြံစေသည်။ သားတော် ရွှေတောင်တက်သည် သက္ကရာဇ် ၇၀၁-ခုနှစ်တွင် နန်းကျ၍ လုပ်ကြံခံရသည်။ တရားများကြီးသည် စစ်ကိုင်းထီးနန်းကို ပြန်၍ ရယူနိုင်ခဲ့သည်။

ထိုသတင်းကို ကြားသဖြင့် နန္ဒပကြိအမတ်ကြီးသည် တရားများကြီးအား နန်းချပစ်ရေးကို အပူတပြင်း စီစဉ်ပြန်သည်။ နန္ဒပကြိသည် ရွှေတောင်တက်ကို နန်းတင်ပေးခဲ့သူ ဖြစ်သည်။ တရားများကြီး နန်းပြန်တက်လျှင် မိမိတို့ မိသားစု မင်းဒဏ်သင့်တော့မည်ဟု သိသည်။ ထို့ကြောင့် စစ်ကိုင်းနန်းတွင်းသို့ တစ်ကိုယ်တော် စွန့်စားခန်း ပြု၍ ဝင်ရောက်ကာ တရားများကြီးကို လုပ်ကြံ သတ်ဖြတ်လိုက်ပြန်သည်။ ရက်ပိုင်းအတွင်းမှာပင် စစ်ကိုင်းထီးနန်းအတွင်း၌ ခမည်းတော် တရားများကြီးနှင့် သားတော် ရွှေတောင်တက်တို့ အနိစ္စ ရောက်သွားကြသည်။

ထို့နောက် စစ်ကိုင်းထီးနန်းကို စိုးမင်းကြီး၏ မောင်တော် ကျစွာက သိမ်းပိုက်ရသည်။ ကံကြမ္မာအလှည့်အပြောင်းသည် စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီးတို့ မိသားစု ဘက်သို့ မျက်နှာသာ ပေးပြန်လေပြီ။

ငြိမ်းချမ်းရေး မိခင် စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီး

သက္ကရာဇ် ၇၀၁-ခုနှစ်တွင် မောင်တော် ကျစွာသည် ‘ သီရိတြိ ဘဝနာဒိတျာ ပဝရ ဓမ္မရာဇာ ’ ဟူသော ဘွဲ့ကို ခံယူ၍ မင်းပြုသည်။ ကျစွာ မင်းဖြစ်သောအခါ၌ အစ်မတော် စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီးအား ချီးမြှောက်ခဲ့ပါသည်။ ကုသိုလ်ပြုရန်အတွက် မြေယာနှင့် ကျေးကျွန်များကို ပေးကမ်းထောက်ပံ့ခဲ့လေသည်။

ထိုအတောအတွင်း စိုးမင်းကြီး၏ ကြင်ရာတော် သတိုးမင်းလည်း ကွယ်လွန်ခဲ့ရသည်။ သတိုးမင်းခေါ် စောသမ္ပန် ကွယ်လွန်ချိန်ကို အတိအကျ မသိရသော်လည်း သက္ကရာဇ် ၇၀၈-ခုနှစ်တွင် ခင်ပွန်းဦး သတိုးမင်း နတ်ရွာလားခဲ့ပြီဟု စိုးမင်းကြီးကျောက်စာ၌ ဆိုပါသည်။

စိုးမင်းကြီးသည် ခင်ပွန်းသည် သတိုးမင်း မရှိသည့်နောက်တွင် စစ်ကိုင်းမြို့၌ပင် မိသားစုနှင့်အတူ အေးချမ်းစွာ နေထိုင်ခဲ့ပါသည်။ ထိုအချိန်တွင် စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီး၏ စိတ်ဝယ် သွေးရင်း သားရင်းဖြစ်သော တောင်ဘက်မင်းတို့နှင့် သင့်မြတ်လိုသောဆန္ဒ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို့ကြောင့် စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီးက ပင်းယကို အုပ်ချုပ်နေသော ကျော်စွာငယ်မင်းထံသို့ သဝဏ်လွှာ ပေးပို့သည်။

“ မောင်တော်၊ ဘကြီးတော်တို့ လက်ထက်ကတည်းက ခမည်းတော် စစ်ကိုင်းမင်းနှင့် မသင့်မတင့် ကွဲပြားနေကြရာ ယနေ့တိုင် ဖြစ်ပါသည်။ ငါတို့ သားချင်း မြေးချင်းတို့မှာ ရှေးနည်းအတိုက် မလိုက်နာသင့်ပါ။ သင့်တင့် ညီညွတ်စွာ နေသင့်ကြပါသည်။ ”

ပင်းယကျော်စွာငယ်မင်းသည် စိုးမင်းကြီး၏ သဝဏ်စာကို ကြည့်၍ ဝမ်းသာပီတိ ဖြစ်ပြီး ဤသို့ ပြန်ကြားလိုက်သည်။

“ ရှေးက ရိုင်းပြကြသည်မှာ ရှိပါစေတော့။ ယခု ငါ့နမနှင့် ငါတို့ ချစ်ကြည်စွာ ဆက်သွယ် ကြပါမည်။ ငါတို့ ကောင်းမှု ပြုရာသို့ လာ၍ သာဓုခေါ်ပါလှည့်။ ” ဟု သဝဏ်လွှာပါး၍ ဖိတ်ကြားပါသည်။

ရာဇဝင်စကား မှားယွင်းချက်များ

ဤနေရာ၌ ရာဇဝင်အားလုံးလောက်က ယောက်ဖတော် မင်းသတိုးနှင့် စိုးမင်းကြီးတို့က

သဝဏ်လွှာပေးသည်ဟု ဆိုပါသည်။ ကျော်စွာငယ်မင်းသည် သက္ကရာဇ် ၇၁၂-ခုနှစ်တွင် နန်းတက်သည်။ သတိုးမင်းမှာ ၇၀၈-ခု မတိုင်မီကပင် ကွယ်လွန်ခဲ့ပါပြီ။ ထို့ကြောင့် ကျော်စွာငယ် မင်းထံသို့ စိုးမင်းကြီး တစ်ဦးတည်းကသာလျှင် သဝဏ်လွှာ ပါးခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

စိုးမင်းကြီးသည် မောင်တော်တို့ ကုသိုလ်ပြုရာ တူရွင်းတောင်ခြေသို့ သွားရောက်ခဲ့ သည်။ ဤတောင်ခြေ၌ ပြုသော ကောင်းမှုရှင်မှာလည်း ရာဇဝင်တို့၌ ကျော်စွာငယ်ဟုပင် ဆိုထား ပြန်ပါသည်။ အမှန်မူ ကျော်စွာ၏ ညီဖြစ်သူ သီဟသူမင်းသားသည် အိမ်နိမ့်စံဘဝတွင် တူရွင်း တောင်ခြေ၌ ကောင်းမှု ပြုခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် သီဟသူ ကုသိုလ်ပြုရာသို့ သွား၍ ကျော်စွာဘုရင်နှင့် တွေ့ဆုံကာ သာဓုခေါ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

သက္ကရာဇ် ၇၂၂-ခုထိုး ဆင်ဖြူရှင်ကျောက်စာ၌ “ သီဟသူရမည်သော ဆင်ဖြူရှင် မင်းကြီးသည် အိမ်နိမ့်နေတော်မူက တုရင်မြစ်အရပ်၌ ကျောင်းတော် ပြု၍၊ ” ဟု ရေးထိုးထားပါ သည်။

စိုးမင်းကြီးသည် တူရွင်းတောင်၏ မြောက်ဘက်၌ ပြုသော ကျောင်းအနုမောဒနာပွဲတွင် ချစ်ကြည်မှုကို ရယူကြသည်။ ထို့နောက် မောင်တော်တို့ အုပ်ချုပ်ရာ နယ်မြေ၌ ကုသိုလ်ပြုလိုပါ သည်ဟု ခွင့်တောင်း၍ တန့်ကြည့်တောင် အနောက်ဘက်တွင် ကျောင်းကြီးဆောက်၍ ဝတ်မိုး ဝတ်မြေနှင့်တကွ လှူဒါန်းလေသည်။

ထို့ပြင် စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီးသည် မိမိတို့ ချစ်ကြည်မှု ခိုင်မြဲစေရန်အတွက် သမီးတော် ရှင်စောကြီးကို ပင်းယကျော်စွာငယ်မင်းအား ဆက်သလိုက်သည်။ ကျော်စွာမင်းသည် သမီးတော် ကြီးအား မိဖုရားအရာထား၍ မြှောက်စားလေသည်။

မိဖုရားခေါင်ကြီး စိုးမင်းကြီး

စိုးမင်းကြီး၏ မောင်တော် သုံးဦးတို့သည် စစ်ကိုင်းထီးနန်းကို အလှည့်ကျ အုပ်စိုး သွားကြ၏။ မောင်တော်ကျစွာ နန်းသက် ၁၀-နှစ်၊ ညီလတ် နော်ရထာမင်းရဲ နန်းသက် ၃၈-နှစ်၊ ညီထွေး တရဖျားငယ် နန်းသက် သုံးနှစ် စိုးစံပြီး ကံတော်ကုန်ကြသည်။

ညီငယ်မင်း ကံတော်ကုန်လျှင် စစ်ကိုင်းထီးနန်း၌ အုပ်စိုးသူ မရှိတော့ပြီ။ ထို့ကြောင့် စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီးသည် မောင်တော်တို့၏ ထီးနန်းအမွေကို လက်ခံ ရယူလိုက်သည်။ ကြင်ရာတော်မင်းအဖြစ် မင်းပျောက် (ကျောက်စာတွင် မင်းပျန်)ကို တင်မြှောက်သည်။ မင်းပျောက် သည် သီရိသီဟပတိဟူသော ဘွဲ့ဖြင့် စစ်ကိုင်းထီးနန်းကို သိမ်းမြန်းလေသည်။

မင်းပျောက်ကား မင်းရိုးနန်းနွယ် မဟုတ်ပေ။ ပုဂံ မှူးမတ်မျိုးထဲက ဖြစ်သည်။ တန့်ခိုးကြီးသော စိုးမင်းကြီးက မြှောက်စားသဖြင့် မင်းဖြစ်လာရသူ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မင်း ပျောက်ဘုရင်မှာ စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီး တစ်ဦးကိုသာ မိဖုရားခေါင်ကြီး တင်မြှောက်ထားရသည်။ မြန်မာမင်းများတွင် မိဖုရားတစ်ဦးတည်းသာ ရှိသော ထူးခြားသည့် မင်းဟု ဆိုရမည်။

စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီးသည် သီဟပတိနှင့် နန်းတက်ပြီးနောက် သမီးတော် ‘စောတော်ဦး’ ကို မွေးဖွားသည်။ စိုးမင်းကြီးသည် ပထမခင်ပွန်း သတိုးမင်းနှင့်လည်း သားသမီးသုံးဦး မွေးဖွားထား ခဲ့သည်။

သီဟပတိခေါ် မင်းပျောက်သည် စိုးမင်းကြီး၏ သားတော် ရာဟုလာအား သူ့ဖခင်စားခဲ့ သော တကောင်းမြို့ကိုပင် ဆက်၍ အပိုင်စားစေကာ အုပ်ချုပ်စေသည်။ တကောင်းမင်းရိုးကို ဆက်ခံသော နောက်ဆုံးမင်း ဖြစ်သောကြောင့် ‘**သတိုးမင်းဖျား**’ ခေါ်ကြသည်။

နောက်ပိုင်းတွင် သတိုးမင်းဖျားသည် စစ်ကိုင်းမင်းဆက်နှင့် ပင်းယမင်းဆက်တို့ကို ပယ်ဖျက်၍ အင်းဝမြို့သစ်ကို တည်ထောင်သည်။ အင်းဝမင်းဆက်နှင့် အင်းဝခေတ်ကို ဖော်ဆောင်

သည်။ သတိုးမင်းဖျား မင်းဖြစ်လျှင် မယ်တော် စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီးအား ပင်းယမြို့ကို ကံကျွေးပေး၍ စားရသည်။

သမက်တော် စွာစော်ကဲ မင်းပြုသောအခါ၌လည်း ရှိရူးမြို့ကို ကံကျွေးပေး၍ စားရပြန်သည်။ မင်းကြီး စွာစော်ကဲ နန်းတက်ပြီးနောက်တွင် စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီးသည် ဒါန သီလ ဘာဝနာ အလုပ်တို့ကိုသာ ဦးစားပေး ဆောင်ရွက်နေတော့သည်။ အသက်အရွယ်လည်း ကြီးရင့်ခဲ့လေပြီ။

စိုးမင်းကြီး၏ ကုသိုလ်တော်များ

စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီးသည် မိမိ အသက်ရှင်စဉ်ကာလအတွင်း ပစ္စယာနုဂ္ဂဟဖြင့် သာသနာပြု လုပ်ငန်းများကို အတော်များများ ပြုလုပ်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ စိုးမင်းကြီး ပြုသော ကောင်းမှု ကုသိုလ်တော်များကို ရာဇဝင်နှင့် ကျောက်စာတို့မှ ထုတ်နုတ်၍ စာရင်းပြုရာ အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

- ၁။ ရတနာထွတ်ခေါင်စေတီတော် (စစ်ကိုင်း) ၊
- ၂။ တောင်လွဲကျောင်းတော် (စစ်ကိုင်း) ၊
- ၃။ မဟာဝိဟာရကျောင်းတော်နှင့် ဆင်းတု လေးဆူ (စစ်ကိုင်း) ၊
- ၄။ ပိဋကတ်တော် နှစ်စုံ (မဟာဝိဟာရကျောင်း) ၊
- ၅။ အညာရွှေကျောင်း မြေအလှူတော် ၊
- ၆။ တန့်ကြည့်တောင်ကျောင်းကြီး (ပုဂံ) ၊
- ၇။ ပင်းယရွှေကျောင်းတော် (၇၃၈-ခုဆောက်) ၊
- ၈။ ပင်းယ ကုလားကျောင်း (၇၄၆-ခု ဆောက်) ၊

စိုးမင်းကြီးသည် သက္ကရာဇ် ၇၄၆-ခုအထိ ကုသိုလ်ကောင်းမှုများ ပြုစုနေဆဲ ဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်တွင် စိုးမင်းကြီး အသက်မှာ ၇၀-ခန့် ရှိနေပြီ။ ယင်းသည်နှစ် နောက်ပိုင်းတွင်မူ စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီး၏ ဘဝရုပ်ပုံလွှာ သမိုင်းစာမျက်နှာတို့ကို ကောင်းစွာ မတွေ့ရတော့ချေ။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ရှေးဟောင်းမြန်မာကျောက်စာများ- စတုတ္ထတွဲ ၊
- ၂။ မြန်မာရာဇဝင်သံခိပ်ကျမ်း ၊
- ၃။ တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ် ၊
- ၄။ မြန်မာမင်းများ အရေးတော်ပုံ ၊
- ၅။ မှန်ရှည်တပ် ဆွေတော်စဉ် ၊
- ၆။ ကိုယ်တိုင် ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များ ၊

(၁၉၉၇-ခု၊ နိုဝင်ဘာလထုတ် ဓမ္မရတနာမဂ္ဂဇင်း- မှ)

rif;qufajomufjzmapOr®m

မြန်မာရာဇဝင် သမိုင်းစဉ်၌ “ မင်းဆက်ငါးသွယ် ရှင်ဘို့မယ် ” ဟူသောဆိုရိုးစကား တစ်ခု တွင်ကျယ်ခဲ့သည်။ ဤသို့ တွင်ကျယ်လာရသည်မှာ ကဝိလက္ခဏသတ်ပုံဆရာက-

“ မင်းဆက်ငါးသွယ်၊ ရှင်ဘို့မယ်၊ နန်းလယ်တင်သည်သာ။ ” -

ဟူ၍ ‘ ယသတ် ’ ကာရန်အစဉ် ရေးဖွဲ့ထားသောကြောင့်လည်း ဖြစ်သည်။

ထိုအချိန်မှ စ၍ အထက်ပါ ဆိုရိုးစကား တွင်ကျယ်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် လည်း ကဗျာစာဆိုတို့က ရှင်ဘို့မယ်၏ အလှဘွဲ့ကို စာဖွဲ့ပြကြသည်။

မင်းဆက်ခြောက်ဖြာ စောဥမ္မာ

စောဥမ္မာသည် စာဆိုပညာရှင်တို့က ကလောင်ချက် မပြခဲ့သောကြောင့် မထင်ပေါ်ခဲ့ပါ။ သို့သော်လည်း မြန်မာရာဇဝင်တွင် အလှဘုရင်မဟု ခေါ်လောက်သူကား စောဥမ္မာပင် ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာရာဇဝင်၌ အလှဂုဏ်ကြီးသော မိဖုရားများ ရှိခဲ့ပါ၏။ ပုဂံခေတ် ဝေဠုဝတီ၊ ပင်းယခေတ် မြောက်နန်းစံ ရတနာပုံတို့မှာ အလှဂုဏ်ကြောင့် မိဖုရားကြီးများ ဖြစ်ခဲ့သော ကျေးတောသူများ ဖြစ်သည်။

စောဥမ္မာ၏ အလှသည် အခြားမိဖုရားများထက် ပိုကဲသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် စောဥမ္မာ၏ မူရင်းနာမည်မှာ ‘ ဥမ္မာဒန္တိ ’ ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ ဥမ္မာဒန္တိဟူသော နာမည်ကို မှည့်ခေါ်ထားသည်မှာ သာမန်အလှပိုင်ရှင် မဟုတ်ကြောင်း သိသာပါသည်။

မူလဥမ္မာဒန္တိသည် ဗုဒ္ဓ၏ ဇာတက နိပါတ်တော်၌ ပါသော အမျိုးသမီး ဖြစ်သည်။ မြန်မာတို့၏ နှုတ်ဖျားတွင် အလှကြီးလှသူ လှပျိုဖြူကို ဥမ္မာဒန္တိနှင့် တင်စား၍ ပြောကြသည်။ ယခု စောဥမ္မာမှာမူ ပင်ကိုယ်နာမည်ကိုပင် ဥမ္မာဒန္တိဟု မှည့်ခေါ်ထားရာ ဇာတကကျမ်းလာ ဥမ္မာဒန္တိကဲ့သို့ လူတို့၏ စိတ်တွင် မူးယစ်ဝေသီစေသော အလှပိုင်ရှင် ဖြစ်မည်ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။

ဤမျှ လှပသော အမျိုးသမီး ဖြစ်သောကြောင့်လည်း သတိုးမင်းဖျား ကွယ်လွန်ခါနီးတွင် စောဥမ္မာကို မထားရက်နိုင်သဖြင့် မိမိနှင့် အတူ သေရွာသို့ ခေါ်သွားရန် လုပ်ကြံခိုင်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ရာဇဝင်ဆရာတို့သည် မူလကျောက်စာ၌ ရေးထိုးထားသော ဥမ္မာဒန္တိနာမည်ကို မသုံးဘဲ စောဥမ္မာဟု ရေးသားခဲ့ရာမှ ထိုနာမည် တွင်ကျယ်နေခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥမ္မာဒန္တိခေါ် စောဥမ္မာတွင် ကြင်ရာတော် ခြောက်ဆက် ရှိခဲ့ပါသည်။ ယင်းတို့မှာ-

- ၁။ ကျော်စွာငယ်မင်း ၊
- ၂။ သီဟသူမင်း ၊
- ၃။ ဥဇနာပျောင်မင်း ၊
- ၄။ သတိုးမင်ဖျားမင်း ၊
- ၅။ အတွင်းသင်းမှူး ငနု ၊
- ၆။ ရာဇသင်္ကြန် ငမောက်-

တို့ ဖြစ်ပေသည်။

စောဥမ္မာ၏ ကြင်ရာတော် အားလုံးတို့မှာ ထီးဆောင်းနန်းနေ မင်းချည်းကား မဟုတ်ပါ။ ရာဇသင်္ကြန်ကဲ့သို့ မြို့စားကြီးလည်း ပါဝင်ပါသည်။ ရှေးခေတ်က ကျေးရွာသူကြီးကိုပင် ‘ မင်း ’

ဟု ခေါ်ဆိုနေကြရာ မြို့စားတစ်ဦးကိုလည်း ‘ မြို့စားမင်း ’ ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။ ဤသို့ဆိုလျှင် စောဥမ္မာကိုလည်း မင်းခြောက်ပါးတို့၏မယား ဖြစ်ပါသည်ဟု ဆိုရပေတော့မည်။ ထို့ကြောင့် စောဥမ္မာကိုလည်း-

“ မင်းဆက်ခြောက်ဖြာ၊ စောဥမ္မာ၊ ကြင်ရာမြောက်ကြသည်။ ”-

ဟု စပ်ဆိုသော် လွန်အံ့မထင်ချေ။

စောဥမ္မာ၏ မိဘမျိုးရိုး

ဥမ္မာဒန္တိခေါ် စောဥမ္မာ၏ မိဘမျိုးရိုးကို နည်းလမ်းနှစ်သွယ်ဖြင့် ဖော်ပြခဲ့ကြပါသည်။ နည်းလမ်းနှစ်သွယ်ဖြင့် ဖော်ပြသော ရာဇဝင်များမှာလည်း ခိုင်ခံ့သော ရာဇဝင်ကြီးများ ဖြစ်ကြ၏။

မှန်နန်းရာဇဝင်နှင့် တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်တို့က တစ်နည်းဆို၏။ ဦးကုလားမဟာ ရာဇဝင်ကြီးက တစ်မျိုး ဆို၏။ ဤတွင် နည်းနှစ်သွယ်ကို နားလည်အောင် ကြည့်ရပါဦးမည်။

မှန်နန်းရာဇဝင်နှင့် တွင်းသင်းရာဇဝင်တို့ အဆိုအရ စောဥမ္မာ၏ မိဘမျိုးရိုးမှာ ဤသို့ ဖြစ်ပါသည်။

ပုဂံပြည် တရုတ်ပြေးမင်း နရသီဟတေ့ သားတော် ပြည်မြို့စား သီဟသူသည် မြင်စိုင်းညီနောင် (အသင်္ခယာ၊ ရာဇသင်္ကြန်၊ သီဟသူ) တို့၏ နှမနှင့် အိမ်ထောင်သင့်ရာတွင် သမီးတော် ‘ ရှင်မြတ်လှ ’ ကို ဖွားမြင်သည်။ တွင်းသင်းရာဇဝင်၌ ‘ မွေးမယ်ရှင် ’ ဟု ဆို၏။

ပုဂံပြည် ထီးနန်းကို အုပ်ချုပ်သော ကျော်စွာမင်း၏ မိဖုရား စောစိုးမှ သားတော် စောနစ်၊ မင်းရှင်စော၊ သမီးတော် စောမင်းရာ (ပင်းယဥဇနာမိဖုရား)၊ စောနှောင်း (အသင်္ခယာစောယွမ်း မိဖုရား)၊ မွေးမယ်တော် (ငါးစီးရှင်ကျော်စွာ မြောက်နန်းမိဖုရား)တို့ ငါးဦးကို မွေးဖွားခဲ့ပါသည်။

ကျော်စွာမင်း၏ သားတော် မင်းရှင်စောနှင့် သီဟသူသမီးတော် ရှင်မြတ်လှတို့ အိမ်ထောင် သင့်ခဲ့သည်။ ယင်းတို့မှ သားသမီး ခြောက်ဦး မွေးဖွားခဲ့သည်။ ၎င်းတို့မှာ-

- ၁။ မြင်စိုင်းရွှေနန်းရှင် ၊
- ၂။ ညီတော် ပြည်မြို့စား စောရန်နောင် ၊
- ၃။ ညီတော်စောက် (မင်းကြီးစွာစော်ကဲ) ၊
- ၄။ နှမတော် စောပုလဲ (ရမည်းသင်း သီလဝမယား) ၊
- ၅။ ညီမတော် စောမြတ် (စကုစား သိင်္ခသူစောနှောင်းမယား) ၊
- ၆။ ညီမတော် ဥမ္မာဒန္တိ (စောဥမ္မာ)- တို့ ဖြစ်ကြသည်။

မဟာရာဇဝင်ကြီး အဆို

ဦးကုလားရေးသော မဟာရာဇဝင်ကြီးမှ စောဥမ္မာ၏ မိဘများကို ဤသို့ ဖော်ပြထား၏။

“ ပင်းယခေတ် တစ်စီးရှင် သီဟသူ၏ မြောက်နန်းမိဖုရား ရတနာပုံတွင် မြင်သည့် သမီးတော် စောပုလဲနှင့် တောင်တွင်း ပွင့်လှဦး သီဟပတေ့နှင့် သင့်ရာတွင် သမီး ရှင်မြတ်လှကို မြင်သည်။ ပုဂံမင်းကျော်စွာကို မြင်စိုင်းညီနောင်သုံးဦး နန်းချရာတွင် ပါသည့် မောင်းမငယ်တွင် မြင်သည့် သမီးနှင့် တောင်တွင်းလူထွက်ကြီးတို့ သင့်ရာတွင် မင်းရှင်စောကို မြင်သည်။ မင်းရှင်စောနှင့် တောင်တွင်း ပွင့်လှဦးသီဟပတေ့သမီး ရှင်မြတ်လှတို့ သင့်၍ မြင်စိုင်းသို့ တရုတ်စစ် ရောက်သည်တွင် ပြည်ရွာ နှောင့်ယှက်သောကြောင့် မင်းရှင်စောသည် သရက်မြို့မှာ ဓားမသုံးရာ၊ ပေါက်တူး သုံးရာ၊ ပုဆိန် သုံးရာနှင့် တည်ထောင်ပြုစုသည်။ ထို့ကြောင့် သရက် မင်းရှင်စောဟု တွင်သည်။ ”-

ဟု ရေးဆိုထားပါသည်။

ဤရာဇဝင်အဆိုနှစ်ရပ် ခြားနားသကဲ့သို့ စာဆိုတော်တို့သည်လည်း ဧချင်းများကို စပ်ဆိုရာ၌ မိမိတို့ စိတ်သန်ရာ မျိုးနွယ်ကို အလေးထား၍ စပ်ဆိုထားကြပါသည်။

အဆိုနှစ်ရပ် သုံးသပ်ချက်

မှန်နန်းရာဇဝင်နှင့် တွင်းသင်းရာဇဝင်တို့သည် ဦးကုလားမဟာရာဇဝင် အဆိုကို ပယ်ချခဲ့ကြ၏။ မှန်နန်းရာဇဝင် ပညာရှင်အဖွဲ့က-

“ သက္ကရာဇ် ၆၆၂-ခု၊ မြင်စိုင်းသို့ တရုတ်စစ် ရောက်သည်။ ထိုအခါ ရတနာပုံမိဖုရား မြောက်ဘက် လင်းယဉ်ရွာက ရောက်၍ သီဟသူ ယူတော်မူသည်နှင့် သမီးတော် စောပုလဲ ကိုမျှ မမြင်သေးသည် ဖြစ်လျက် စောပုလဲသမီး ရှင်မြတ်လှနှင့် သရက်မင်းရှင်စော သင့် ကြောင်းဆိုသည်မှာ သဘောယုတ္တိ မရှိ။ ”-

ဟူ၍ အကြောင်းပြခဲ့သည်။ တွင်းသင်းရာဇဝင်ကလည်း ထိုအကြောင်းပြချက်အတိုင်းပင် အတည်ပြု၍ ပယ်ချခဲ့သည်။

ဦးကုလားရာဇဝင်ကြီး အဆိုမှာ ဆန်းစစ်မခံနိုင်သော ရေးသားမှု ဖြစ်ပါသည်။ ရှေ့နောက် မညီညွတ်သော အဆိုများလည်း ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် မြောက်နန်းစံမိဖုရား ရတနာပုံ တို့ဘက်မှ မွေးသက္ကရာဇ်တို့ကို နှိုင်းယှဉ်ကြည့်လျှင်လည်း သိနိုင်ပါသည်။ ရတနာပုံမှ ၆၆၄-ခုနှစ်တွင် စောပုလဲကို မွေးသည်။ စောပုလဲကို တောင်တွင်းသီဟပတေ့နှင့် ၆၈၀-ခုနှစ်တွင် အိမ်ထောင်ချထား ပေးခဲ့သည်ဆိုလျှင် သမီး ရှင်မြတ်လှကို ၆၈၁-ခုနှစ်တွင် မွေးမြင်နိုင်ပါသည်။

တစ်ဖန် စောဥမ္မာတို့ မိသားစုဘက်မှ မွေးသက္ကရာဇ်တို့ကို တွက်စစ်ကြည့်ရပါမည်။ မောင်နှမခြောက်ဦးအနက် အကြီးဆုံးဖြစ်သော မြင်စိုင်း ရွှေနန်းရှင်သည် ၆၈၇-နှစ်တွင် မွေးဖွား သည်ဟု တွက်၍ရပါသည်။ ထိုအချိန်တွင် သီဟပတေ့သမီးရှင်မြတ်လှမှာ အသက်ခြောက်နှစ် အရွယ် ကလေးငယ်မျှသာ ရှိနေပါသေးသည်။

ထို့ကြောင့် မဟာရာဇဝင်ကြီးလာ အဆိုများကို ပယ်ရှား၍ မှန်နန်းနှင့် တွင်းသင်းရာဇဝင် တို့၏ အဆိုစကားကို အတည်ပြု၍ မှတ်သားကြရပါလိမ့်မည်။

မင်းရှင်စော မိသားစုဘဝ

စောဥမ္မာ၏ ခမည်းတော် မင်းရှင်စော မိသားစုအကြောင်းကို ရာဇဝင်တို့၌ ဤသို့ ဆိုကြပါသည်။

မြင်စိုင်းညီနောင်တို့သည် ကျော်စွာဘုရင်ကို နန်းချပြီးနောက် ရခိုင်မင်းက သရက်မြို့ကို လုပ်ကြံလာသဖြင့် သရက်မြို့ ပျက်စီးခဲ့ရသည်။ သရက်မြို့စား မင်းရှင်စောတို့ မိသားစုကိုလည်း ရခိုင်သို့ ခေါ်ယူသွားသည်။ မင်းရှင်စောသည် ရခိုင်မှာပင် သားသုံးယောက်ကို မွေးဖွားခဲ့သည်ဟု ယူဆရ၏။

မင်းရှင်စောသည် သားသုံးယောက်ကို ရခိုင်ဆရာတော်ထံ အပ်နှံ၍ စာပေသင်ကြားစေ သည်။ တစ်နေ့တွင် ရခိုင်ဆရာတော် အိပ်မက်မြင်မက်သည်မှာ သားအကြီးဆုံးက စမုန်မြစ်ရေကို သောက်၍ ကုန်၏။ သားအလတ်က ဖိုဦးမော်ရေကို သောက်၍ ကုန်၏။ သားအငယ်ဆုံးက ဧရာဝတီမြစ်ရေကို သောက်၍ ကုန်၏ဟု မြင်မက်သည် ဆိုသည်။

ရခိုင်ဆရာတော်သည် ထိုအိပ်မက်အရ “ မင်းသားတို့၊ မောင်တို့နေရာ မြေပြန့်ဒေသ ဖြစ်သော စစ်ကိုင်း ပင်းယသို့ သွားကြပါ။ သင်တို့အားလုံး မင်းဖြစ်မည်၊ မင်းဖြစ်လျှင်လည်း ငါ့ကို မမေ့ကြနှင့်။ ” ဟု မှာကြားလိုက်သည်။

သားသုံးယောက်တို့သည် ထိုစကားကို မိဘတို့အား ပြန်ပြောလျှင် မင်းရှင်စောတို့

မိသားစုသည် ကျေးကျွန်များနှင့်တကွ ရခိုင်မှ ပင်းယသို့ ပြောင်းရွှေ့လာခဲ့ကြလေသည်။

ပင်းယရောက်လျှင် အကြီးဆုံးသားက စကားခုနစ်ကျောင်းဒါယကာ ဥဇနာထံ မြဲ၍ မြင်စိုင်းရွှေနှန်းကို ပေးသည်။ သားအလတ်မှာ ငါးစီးရှင်ကျော်စွာလက်ထက် စောရန်နောင် အမည်ဖြင့် ပြည်မြို့ကို စားရသည်။ ညီငယ် စောကဲမှာမူ စစ်ကိုင်းမင်း ဆင်ဖြူရှင်တရားဖျားထံ မြဲ၍ အမြင့်မြို့ကို စားရသည်။

မိဖုရား စောဥမ္မာ၏ ကုသိုလ်တော်များ

ဥမ္မာဒန္တိခေါ် စောဥမ္မာကား ပင်းယသို့ ပြောင်းရွှေ့လာမှ မွေးဖွားသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ မွေးသက္ကရာဇ်ကို ၆၉၈-ခုနှစ်ကျင်ဟု ခန့်မှန်းရပါသည်။

စောဥမ္မာသည် ညီအစ်မသုံးယောက်ထဲတွင် အချောဆုံး အလှဆုံး သမီးထွေး ဖြစ်သည်။ ပင်းယကို အုပ်ချုပ်သော ဘုရင်တို့က မျက်စိကျကာ တွယ်တာ တပ်မက်ခဲ့ကြသည်။ အစ်မကြီးတို့မှာမူ မြို့စားကတော်မျှသာ ဖြစ်ကြရသည်။

စောဥမ္မာကိုမူ ရွှေရင်သိမ်းသစ် နုမျစ်သည့်အရွယ်မှာပင် ကျော်စွာငယ်ဘုရင်က တော်ကောက်၍ မိဖုရားကြီးအဖြစ် တင်မြှောက်ခဲ့လေသည်။

စောဥမ္မာသည် မိဖုရားကြီးဖြစ်၍ မကြာသေးသော ကာလမှာပင် သံဃာရတနာကို ရည်စူးလျက် ပင်းယမြို့၌ ကျောင်းတိုက်တစ်တိုက်ကို တည်ဆောက်သည်။ ထိုကျောင်းတိုက်ကို ‘ဥမ္မာဒန္တိကျောင်းတိုက်’ ဟု ခေါ်ဆိုကြပါသည်။ ဥမ္မာဒန္တိကျောက်စာအရဆိုလျှင် ကျောင်းတိုက်ကြီးကို သက္ကရာဇ် ၇၁၇-ခုနှစ်တွင် ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

စောဥမ္မာ ကျောင်းတိုက်တည်ချိန်တွင် အသက်အရွယ်အားဖြင့် ၂၀-ပင် မပြည့်တတ်သေး။ အသက်ငယ်ငယ်နှင့် ကျောင်းတိုက်ကို တည်ထောင်နိုင်ခဲ့သော ကျောင်းအမကြီး ဖြစ်သည်။ စောဥမ္မာသည် မိမိတည်ထောင်သော ကျောင်းတိုက်အတွက် ရည်ရွယ်လျက် မြေယာများကိုလည်း လှူဒါန်းထားခဲ့လေသည်။

တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်တွင်မူ ညီတော် သီဟသူမင်း လက်ထက်၌ ပင်းယစကားအရပ်တွင် ကျောင်းဆောက်၍ တင်လှူသည်ဟု ဆိုပါသည်။ ဤအဆိုမှာ အထက်က ပြခဲ့သော ဥမ္မာဒန္တိကျောင်းတိုက်ကိုပင် ရည်ရွယ်သလော၊ သို့မဟုတ် အခြားကျောင်းတိုက်ကို ရည်ရွယ်သလောဟု မသိရပေ။

ထို့ပြင် သက္ကရာဇ် ၇၅၂-ခုနှစ်၌ ရေးထိုးသော စောဥမ္မာကျောက်စာတစ်ချပ်ကိုလည်း တွေ့ရသေးသည်။ ထိုကျောက်စာအရ စောဥမ္မာသည် ပင်းယရွှေစည်းခုံဘုရားကြီး တန်ဆောင်းတော်ကြီးကိုလည်း ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းခဲ့သည်ဟု သိရပါသည်။ ထိုတန်ဆောင်းကြီး ပျက်လျှင်လည်း ပြင်ဆင်နိုင်ရန်အတွက် ဝတ်မြေများကိုပါ လှူဒါန်းထားလေသည်။

တန်ဆောင်းကြီး တည်ထားချိန်တွင် စောဥမ္မာ၏ အသက်သည် ၅၄-နှစ်ခန့် ရှိပြီဟု ခန့်မှန်းနိုင်ပါသည်။ စောဥမ္မာ၏ ကုသိုလ်တော်များကို ဤမျှသာ တွေ့ရသည်။ ကျန်ရှိသော ကုသိုလ်တော်များလည်း ရှိနိုင်ပါသေးသည်။

မင်းဆက်များနှင့် စောဥမ္မာ

ကျော်စွာမင်း မရှိသည့်နောက် ညီတော် သီဟသူသည် သက္ကရာဇ် ၇၂၂-ခု၊ နယုန်လတွင် ပင်းယထီးနန်းကို ဆက်ခံသည်။ သီဟသူသည်လည်း စောဥမ္မာကိုပင် မိဖုရားကြီးအဖြစ် ဆက်လက် တင်မြှောက်ခဲ့ပါသည်။

သက္ကရာဇ် ၇၂၅-ခု နယုန်လတွင် ရှမ်းပဒေသရာဇ်တို့၏ တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် သီဟသူ

မင်းသည် မောမြေသို့ ပါခဲ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် ‘**မောပါသီဟသူ**’ ဟု ခေါ်ကြသည်။

ထိုသက္ကရာဇ် ဝါဆိုလမှာပင် ဥဇနာပျောင်မင်းသားသည် ပင်ယထီးနန်းကို သိမ်းပိုက်၍ မင်းပြုပြန်သည်။ မိဖုရားကြီးကား စောဥမ္မာပင် ဖြစ်ပေသည်။ ဥဇနာပျောင်မင်း၏ နန်းသက်ကား ဘာမျှ မကြာလိုက်ပါ။ ထိုနှစ် တော်သလင်းလတွင် သတိုးမင်းဖျားသည် ကြခပ်ဝယာမှ လာ၍ ပင်းထီးနန်းကို သိမ်းယူပြန်သည်။ သက္ကရာဇ် ၇၂၅-ခုနှစ်တည်း။

သတိုးမင်းဖျားနှင့် စောဥမ္မာ

သတိုးမင်းဖျား နန်းတက်သည့်နှစ်ကို ရှေးရှေး ရာဇဝင်များနှင့် ခေတ်သစ်သမိုင်းများ တွင် အများအားဖြင့် သက္ကရာဇ် ၇၂၇-ခုဟု ရေးဆိုထားကြ၏။ ထိုသက္ကရာဇ်ကိုပင် ခရစ်နှစ်ဖြင့် တွက်စစ်၍ မှတ်တမ်းပြုကြ၏။ ကျောက်စာနှင့် ယှဉ်၍ လေ့လာရာတွင် မည်သည့် ရာဇဝင် သမိုင်းမျှ မှန်ကန်မှု မရှိတော့ပေ။

သက္ကရာဇ် ၇၂၆-ခုထိုး လေးမျက်နှာဘုရားကျောက်စာ၌-

“ သက္ကရာဇ် ၇၂၅ ခု အာသန့်စဉ်လျှင် သတိုးမင်းဖျား မင်းမူ၏။ ”-

ဟု ရေးထိုးထားပါသည်။ ထို့ကြောင့် ၇၂၅-ခုသည် သတိုးမင်းဖျား နန်းတက်သည့်နှစ် ဖြစ်ကြောင်း ခိုင်မာစွာ တွေ့ရှိရပါသည်။

သတိုးမင်းဖျား မင်းပြုလျှင် စောဥမ္မာကိုပင် မိဖုရားကြီးအရာ တင်မြှောက်၍ နန်းသိမ်းပွဲ ခံယူလေသည်။ ထိုအချိန်တွင် စောဥမ္မာ၏ အသက်မှာ ၂၇-နှစ်မျှသာ ရှိပါဦးမည်။ အလှသွေး ကြွယ်၍ ဝင့်ထယ်နေဆဲပါတည်း။

သတိုးမင်းဖျားလက်ထက်တွင် စစ်ကိုင်းတစ်ခွင်၌ သူခိုး ငတက်ပျားဆိုသူသည် အလွန်နာမည်ကြီးလှ၏။ သတိုးမင်းဖျားမင်းသည် သူခိုး ငတက်ပျားကို ဥပါယ်တံမျည်ဖြင့် ဖမ်းဆီး ရမိသည်။ ထိုအခါ သတိုးမင်းဖျားက “ ဟယ်- ငတက်ပျား၊ မင်းကို ငါမိပြီ၊ ရဲတင်း ပုဆိန် ဓား လှံ တံကျင်တွင် ဘာကို အလိုရှိသလဲ။ ” ဟု မေးသည်။

ငတက်ပျားက “ မင်းကြီးလက် ရောက်ပြီဖြစ်လို့ ကြိုက်ရာနှင့် ကွပ်မျက်တော်မူပါ။ ကျွန်ုပ် အလိုရှိတာကတော့ အရှင်မိဖုရား စောဥမ္မာပင် ဖြစ်ပါသည်။ ” ဟု ပြောဆိုလေသည်။ ဤ စကားကို ထောက်လျှင် စောဥမ္မာ၏ အလှသည် သာမန်ပြည်သူတို့၏ နှလုံးသားကိုပင် ရိုက်ခတ် တုန်လှုပ် နေသည်ဟု သိနိုင်ပါသည်။

သက္ကရာဇ် ၇၂၉-ခုနှစ်တွင် သတိုးမင်းဖျားသည် စကုစား သိခံသူ၏ ခြားနားနေမှုကို နှိမ်နင်းရန် စစ်ထွက်ခဲ့၏။ လမ်းခရီးတွင် ကျောက်ပေါက်သောရောဂါ ဖြစ်လာသည်။ ရောဂါ သည်းသန်သဖြင့် မကြာမီ သေရတော့မည်ဟု သိလာသည်။

ရောဂါသည်းနေသော သတိုးမင်းဖျားသည် နေပြည်တော် အင်းဝ၌ ကျန်ရစ်သော မိဖုရားချော စောဥမ္မာကို သတိရနေသည်။ မိမိသေလျှင် အချစ်ဆုံးမိဖုရား စောဥမ္မာကို အခြားသူတို့က မိဖုရား မြှောက်ကြတော့မည်။ ဤသို့ အဖြစ်မခံနိုင်။ စောဥမ္မာကို မိမိ တစ်ဦးတည်း သာ ချစ်လိုသည်။ သေအတူ ရှင်မက္ခာ ဖြစ်လိုလှသည်။ ယခုအချိန်တွင် မိမိ သေရတော့မည်။ အချစ်ဆုံးမိဖုရားကို လောကထဲမှာ မထားရစ်ခဲ့ချင်။ သေရွာသို့ အတူသွားကြမည်ဟု ဆုံးဖြတ် လိုက်၏။ ထို့ကြောင့် အတွင်းသင်းမှူး ငနုကို ခေါ်၍ အင်းဝရှိ စောဥမ္မာထံ သွားပြီး လုပ်ကြံရန် စေခိုင်းလိုက်သည်။

အတွင်းသင်းမှူး ငနုသည် သံလှေဖြင့် တက်ပြည့်လှော်ကာ အပြင်း ဆန်တက်ခဲ့သည်။ သတိုးမင်းဖျားမှာမူ မကြာမီမှာပင် အနိစ္စရောက်တော့သည်။

အတွင်းသင်းမှူး ငနုသည် အင်းဝသို့ ရောက်လျှင် စောဥမ္မာထံ သွားပြီး “ အရှင်မရဲ့

မောင်တော်က စေခိုင်း၍ လာရပါသည်။ ” ဟု အကျိုးအကြောင်းကို ရှင်းပြသည်။ ထိုအခါ စောဥမ္မာက ငနုအား စိမ်းစိမ်းကြည့်လျက် “ ငနုရယ်၊ နင်လဲ ယောက်ျား မဟုတ်ဘူးလား၊ ” ဟု မေးလေသည်။

အတွင်းသင်းမှူးငနုသည် စောဥမ္မာ၏ စကားကို ကြားလိုက်ရသဖြင့် ခံယူချက် ပြောင်းလဲ သွားတော့သည်။ စောဥမ္မာ၏ သဘောထားကိုလည်း နားလည်သွားသည်။ ထို့ကြောင့် မိဖုရား စောဥမ္မာနှင့် စိတ်သဘောထား တူညီကာ အင်းဝမြို့နန်းကို သိမ်းမြန်းကြသည်။ အင်းဝတွင် လခွဲခန့် နေပြီးမှ စစ်ကိုင်းသို့ ကူး၍ မင်းပြုကြသည်။

မကြာမီ အတွင်းသင်းမှူး ငနု၏ အစ်ကိုဖြစ်သော ရာဇသင်္ကြန်ငမောက်သည် မင်းကြီး စွာစော်ကဲ၏ အမိန့်ဖြင့် ငနုအား ဖမ်းဆီးတော့သည်။ ငမောက်သည် ငနုအား ဥပါယ်တံမျဉ်ဖြင့် ဖမ်းဆီးနိုင်ခဲ့သည်။

စစ်ကိုင်းတွင် မင်းပြုနေသော အတွင်းသင်းမှူး ငနုအား ဖမ်းဆီးပြီးလျှင် ရန်စများ အေးပြီ ဖြစ်၍ မင်းကြီး စွာစော်ကဲသည် အင်းဝထီးနန်းကို သိမ်းမြန်း စိုးစံလေသည်။

မင်းကြီးစွာစော်ကဲသည် ရာဇသင်္ကြန်ကို ကျေးဇူးရှိသဖြင့် ကတိဝတ်အတိုင်း နှမတော် စောဥမ္မာနှင့် လက်ဆက်ပေးပြီး တောင်ပြုန်းကြီးနှင့် ဝါးရင်းတုတ်တို့ကို စားစေသည်။ ထို့နောက် လည်း စစ်ကိုင်းမြို့ကို ပေး၍ မြို့စား ပြုရသည်။

စစ်ကိုင်းမြို့စား ရာဇသင်္ကြန်သည် စောဥမ္မာ၏ နောက်ဆုံးဖြစ်သော ကြင်ဘက်သက် ထား လင်ယောက်ျား ဖြစ်ပါသည်။

ဥမ္မာဒန္တီခေါ် စောဥမ္မာသည် ကြင်ရာတော် ရာဇသင်္ကြန်နှင့် မည်မျှ ကြာအောင် ပေါင်း သင်းရသည်ဟုကား အမှတ်အသား မတွေ့ရချေ။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ရှေးဟောင်းမြန်မာကျောက်စာများ- စတုတ္ထတွဲ ၊
- ၂။ မှန်နန်းရာဇဝင်- ပထမတွဲ ၊
- ၃။ ဦးကုလားရာဇဝင်- ဒုတိယအုပ် ၊
- ၄။ တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ် ၊
- ၅။ ဇာတာတော်ပုံ ရာဇဝင် ၊
- ၆။ မြန်မာရာဇဝင်သံခိပ်ကျမ်း ၊

(၁၉၉၇-ခု၊ ဒီဇင်ဘာလထုတ် ဓမ္မရတနာမဂ္ဂဇင်း- မှ)

ပထမအပိုင်း

သမီးများ၏ မိဘမျိုးရိုး

စိုးမင်းကြီးဆိုသည်မှာ စစ်ကိုင်းမြို့တည် အသင်္ခယာစောယွမ်း၏ သမီးတော်ကြီး ‘စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီး’ ကို ဆိုလိုပါ၏။ ထိုစိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီးက မွေးဖွားသော သမီးတော်များကို ‘စိုးမင်းကြီး သမီးများ’ ဟု ခေါ်ဆိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

စိုးမင်းကြီး၏ ပထမကြင်ရာတော် ခင်ပွန်းကား ကြခပ်ရွာ (ရေစကြိုမြို့နယ်) သားဆင်တပ်ဗိုလ်တစ်ဦး ဖြစ်သည်။ ပင်းယမြို့တည် တစ်စီးရှင် သီဟသူမင်းသည် ဆင်တပ်ဗိုလ်၏ လုပ်ရည်ကိုင်ရည်ကို သဘောကျသောကြောင့် စောသမ္ပန်အမည်ဖြင့် တကောင်းမြို့ကို အပိုင်စားပေးထားသည်။

တကောင်းမြို့သည် ရှေးခေတ် တကောင်းမင်းဆက်များ စိုးစံရာ မြို့ဖြစ်၍ စောသမ္ပန်ကိုလည်း တကောင်းမင်းဆက်အဖြစ် သတ်မှတ်ကာ ‘သတိုးမင်း’ ဟု ခေါ်ကြသည်။ အချို့ရာဇဝင်များကမူ ‘သတိုးဆင်ထိန်း’ ဟုလည်း ခေါ်ဆိုရေးသားကြသည်။

တကောင်းမြို့စား ဆင်တပ်ဗိုလ် သတိုးမင်းသည် စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီးနှင့် လက်ဆက်ရသည်။ ထိုသတိုးမင်းနှင့် စိုးမင်းကြီးတို့မှာ သားသမီး သုံးဦး မွေးဖွားသည်။ ယင်းတို့မှာ-

၁။ သမီး ရှင်စောကြီး ၊

၂။ သမီး စောဥမ္မာ ၊

၃။ သားတော် သတိုးမင်းဖျား တို့ ဖြစ်သည်။

သားသမီး သုံးဦးကို မွေးဖွားပြီးလျှင် ခင်ပွန်းဦး သတိုးမင်းလည်း ကွယ်လွန်ခဲ့ရသည်။

သက္ကရာဇ် ၇၁၃-ခုနှစ်တွင် စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီးသည် စစ်ကိုင်းထီးနန်း၌ ထီးညွန့်နန်းလျာ လစ်ဟာနေသည့်အတွက် သီဟပတိခေါ် မင်းပျောက် (မင်းပျန်)နှင့် လက်ဆက်၍ နန်းသိမ်းပွဲခံခဲ့ရသည်။

စိုးမင်းကြီးသည် မင်းပျောက်ဘုရင်နှင့် သမီးတော်တစ်ပါး ဖွားမြင်ခဲ့သည်။ ထိုသမီးတော်ကား ‘စောတော်ဦး’ ဖြစ်သည်။ စောတော်ဦးသည် ရှင်စောကြီး၊ စောဥမ္မာတို့နှင့် အမိတူ အဖကွဲညီအစ်မ အရင်းများတည်း။

စိုးမင်းကြီးသမီးတော် သုံးဦးလုံးပင် မိဖုရားများ ဖြစ်ခဲ့ကြသည်။ သို့သော်လည်း ဘဝဖြစ်စဉ် ဇာတ်လမ်းစဉ်ချင်းကား မတူညီကြပေ။ ကောင်းမှုပြုရာ မင်္ဂလာဌာနချင်းလည်း ခြားနားကြသည်။ မိဖုရားကြီးသုံးဦးတို့၏ ဇာတ်လမ်း သုံးခု၊ ကောင်းမှုအဖြာဖြာတို့ကို လေ့လာကြည့်ရှုကြပါစို့။ ။

သမီးကြီး ရှင်စောကြီး

ရှင်စောကြီးဆိုသော အမည်မှာ ရာဇဝင်များ၌ ခေါ်ဆို ရေးသားထားသော အမည်ဖြစ်၏။ ကျောက်စာထဲ၌မူ ‘အစောရှင်’ ဟု ခေါ်ဆိုပါသည်။ ထိုအစောရှင်ကိုပင် ရှင်စောကြီးဟု ခေါ်ဆိုရေးသားခဲ့ကြသည်။

ရှေးခေတ်က သမီးတော်တို့ကို အများအားဖြင့် ‘အစော’ ဟု ခေါ်လေ့ ရှိကြ၏။ ပုဂံခေတ်က ဖွားစောများစွာ ရှိနေသည်။ ထိုအလေ့အထကို အခြေခံ၍ ခေါ်ဆိုလာခြင်း ဖြစ်သည်။

ရာဇဝင်ဆရာတို့သည် အစောများစွာ ရှိနေသောကြောင့် ထင်ရှားစေရန် အထူးပြု၍ ခေါ်ဆိုရေးသားကြရ၏။ ယခု ရှင်စောကြီးကိုလည်း အကြီးဆုံးသမီး ဖြစ်၍ ရှင်စောကြီးဟု ခေါ်ဆိုရေးသားခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ရှင်စောကြီး အရွယ်ရောက်သောအခါ ခမည်းတော် သတိုးမင်း ကွယ်လွန်ခဲ့ပြီ။ မယ်တော် စိုးမင်းကြီး၏ ဦးဆောင်မှု အောက်တွင် နေထိုင်ခဲ့ရ၏။ မယ်တော် စိုးမင်းကြီးသည် အရွယ်ရောက်ပြီး ဖြစ်သော ရှင်စောကြီးကို ပင်းယမင်း ကျော်စွာအား ပေး၍ မိဖုရား ဖြစ်စေသည်။

ဤကျော်စွာမှာ ငါးစီးရှင်ကျော်စွာ၏ သားတော် ဖြစ်သည်။ ရာဇဝင်ကျမ်းတို့၌ ကျော်စွာ ငယ်ဟု အထူးပြု၍ ခေါ်ကြသည်။ ကျော်စွာငယ်ဘုရင်သည် ရှင်စောကြီးအား မိဖုရားအရာထား၍ မြှောက်စားခဲ့၏။ ထိုအကြောင်းကို ရှင်စောကြီးကိုယ်တိုင်က-

“ အစောကြီး (စိုးမင်းကြီး) သည် ငါးစီးရှင်သား ကျော်စွာမင်းကြီးကို အဆွေစစ် ဖြစ်ရကား သမီး အစောရှင်ကို ပေး၏။ ကြီးစွာသော မိဖုရား ဖြစ်၏။ ”- ဟု ကျောက်စာဖြင့် ရေးထိုးပြခဲ့ပါသည်။

သက္ကရာဇ် ၇၂၂-ခုနှစ်တွင် ညီတော် သီဟသူသည် ပင်းယထီးနန်းကို ဆက်လက် စိုးစံသည်။ သီဟသူ မင်းဖြစ်သော အခါ၌လည်း ရှင်စောကြီးအား မိဖုရားကြီးအဖြစ် ဆက်လက် တင်မြှောက်ခဲ့ပါသည်။ သီဟသူကို ရာဇဝင်အချို့က ‘နရသူ’ ဟု ရေးဆိုကြ၏။ ကျောက်စာထဲတွင် မူ သီဟသူဟုပင် ခေါ်ဆို ရေးသားပါသည်။

ရှင်စောကြီး ရေးထိုးသော ကျောက်စာတွင်-
“ အဘိုး အဘအမည်နှင့် တူသော သီဟသူမင်း၌လည်း ကြီးစွာသော မိဖုရား ဖြစ် တုံ၏။ ”- ဟု ရေးထိုးပြခဲ့ပါသည်။

သီဟသူ နန်းစံသုံးနှစ် ရှိသောအခါ မောမြေမှ ပဒေသရာဇ်တို့ ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက် မှုကြောင့် ပင်းယမြို့ ပျက်စီးရသည်။ သီဟသူမင်းလည်း သက္ကရာဇ် ၇၂၅-ခုနှစ်၊ နယုန်လတွင် မောမြေသို့ ပါခဲ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် ရာဇဝင်တို့၌ ‘မောပါသီဟသူ’ ဟု ရေးသားကြသည်။

ရာဇဝင်စာသား အမှားများ

သီဟသူ မောမြေသို့ ပါရခြင်း အကြောင်းကို ရာဇဝင်ကြီးတို့က ဤသို့ ရေးဆိုထား ကြပါသည်။

စိုးမင်းကိုယ်တော်ကြီးနှင့် သီဟပတိတို့သည် စစ်ကိုင်း၌ မင်းပြုနေကြ၏။ သီဟပတိသည် မင်းမျိုး မဟုတ်။ စိုးမင်းကြီး၏ မျက်နှာကြောင့်သာ မင်းပြုရသည်။ ၎င်းကို သီဟသူက နှလုံး မသာယာသောကြောင့် မောမင်း သို့ချည်ဘွားထံသို့ “ စစ်ကိုင်းကို ထိုးစစ်ဆင်၍ အနှစ်ကို ယူပါ။ အကာအခွံကိုသာ ပေးပါခဲ့။ ” ဟု မှာကြားသည် ဆို၏။ ဤသို့ သီဟသူက ခေါ်သောကြောင့် စစ်ကိုင်းသို့ လာရောက် တိုက်ခိုက်သည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ပင်းယကို ဆက်လက် တိုက်ခိုက်ကာ သီဟသူကို ခေါ်ဆောင်သွားကြသည်ဟု ရေးသားကြပါသည်။

ရာဇဝင်ကျမ်းဆရာတို့၏ စကားမှာ ခိုင်မာမှု မရှိပါ။ လူမှုရေးအရ ကြည့်လျှင်လည်း လက်ခံနိုင်ဖွယ် မရှိပါ။ သီဟသူသည် စိုးမင်းကြီး၏ သမီးကို မိဖုရားကြီး တင်မြှောက်ထား၏။ မိမိယောက္ခမတော် အကျိုးပျက်စီးမည့် အလုပ်ကို ဆောင်ရွက်မည် မဟုတ်ပေ။ အကယ်၍ ဆောင်ရွက်လိုလျှင်လည်း စောစောပိုင်းက ဆောင်ရွက်ရပါမည်။ နန်းစံ သုံးနှစ်ရှိမှ ခေါ်သည် မှာ သဘာဝလည်း မကျ။ မောပဒေသရာဇ်တို့သည် မိမိတို့ သဘောဖြင့် လာရောက်၍ တိုက်ခိုက် ကြခြင်းသာ ဖြစ်ပါမည်။ ယခင်ကလည်း ဤသို့ပင် လာရောက် တိုက်ခိုက်ကြလေ့ ရှိပါသည်။

ခေတ်ပြိုင်ကျောက်စာတို့ကို လေ့လာရာတွင်လည်း ခိုင်မာသော အဖြေကို တွေ့သိကြရပါသည်။ မောပဒေသရာဇ်တို့သည် ၇၂၄-ခု နောက်ပိုင်းတွင် မြေပြန့်ဒေသသို့ လာရောက်တိုက်ခိုက်ကြပါသည်။ ဤသို့ တိုက်ခိုက်မှုကို သီဟသူမင်းလည်း မသိခဲ့ရှာပါ။ မသိ၍လည်း ခရီးထွက်နေသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ မောတို့ လာရောက်တိုက်ခိုက်မှုကို မကွေးရောက်မှ ဤသတင်းကို ကြားသိရသည်။ ဤသတင်းကို တလုပ်မြို့စား အသင်္ခယာအား ခေါ်၍ ပြောပြရသည်။ သို့သော်လည်း စစ်ပြင်ချိန် နောက်ကျခဲ့ပြီ။ သို့ဖြစ်၍ အရှုံးနှင့် ရင်ဆိုင်ရကာ မောမြေသို့ ပါခဲ့ရခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

သက္ကရာဇ် ၇၂၄-ခုထိုး အမတ်ကြီး သရေအသင်္ခယာကျောက်စာ၌ ဤအထောက်အထားကို တွေ့ရပါသည်။

“ သက္ကရာဇ် ၇၂၄ခု ပိဿုနှစ် တပေါင်းလဆန်း ၁၀ ရက် ၁ နွေနေ့ အကြေသွားတော်မူသော မကွေးဆိပ်၌ သျှလာ၏ဟု လျှောက်သော် သရေအသင်္ခယာကို ခေါ်တော်မူ၍ သျှလာ၏ ဟူ၏။ ”

မိဖုရား ရှင်စောကြီး ကျောက်စာတွင်လည်း သီဟသူမင်း လက်ထက်တွင် “ ဒိဋ္ဌိမင်းနှင့် ခိုက်ရန် ဖြစ်ခဲ့ရကား ပြည်ထဲ ချောက်ချား၏။ ” ဟု ရေးထိုး၍ မှတ်တမ်းတင်ထားသည်။ ထို့ကြောင့် မောစစ်သည်တို့ လာရောက် တိုက်ခိုက်သည်မှာ သီဟသူမင်းက ခေါ်၍ လာခြင်း မဟုတ်ကြောင်း ထင်ရှားလေသည်။

ထီးနန်းပြဿနာ အဖြာဖြာ

သက္ကရာဇ် ၇၂၅-ခုနှစ် နယုန်လတွင် သီဟသူမင်း ပါတော်မူသဖြင့် မူးမတ်တို့သည် ထိုနှစ် ဝါဆိုလ၌ ပင်းယထီးနန်းကို ဥဇနာပျောင်အား အပ်နှင်းကြသည်။ မိဖုရားကြီးကား ပင်းယဥမ္မာဒန္တီခေါ် စောဥမ္မာ ဖြစ်သည်။ ဥဇနာပျောင်မင်းသည် ရှင်စောကြီးအား ဆက်၍ မိဖုရားမြှောက်သည်ဟု မတွေ့ရပေ။

ဥဇနာပျောင်၏ နန်းသက်မှာလည်း တိုတောင်းလှသည်။ ထိုနှစ် တော်သလင်းလတွင် သတိုးမင်းဖျားသည် ကြခပ်ရွာမှ လာ၍ ပင်းယထီးနန်းကို သိမ်းပိုက်သည်။ ဥဇနာပျောင်၏ နန်းသက်မှာ သုံးလမျှသာ ကြာလိုက်သည်။

ပင်းယနှင့် စစ်ကိုင်းမင်းတို့၏ ထီးနန်းအရေးသည် အပြောင်းအလဲ မြန်လွန်းလှသည်။ တစ်စီးရှင် သီဟသူ လက်ထက်က ခွဲဝေ အုပ်ချုပ်သော စစ်ကိုင်း ပင်းယ မင်းပြိုင်စနစ်မှာလည်း သတိုးမင်းဖျား လက်ထက်တွင် ပျက်သုဉ်းသွားရတော့သည်။

သက္ကရာဇ် ၇၂၄-ခု နောက်ပိုင်းတွင် မော ပဒေသရာဇ်တို့ ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်သည်။ ၇၂၅-ခုနှစ်၊ နယုန်လ၌ ပင်းယမင်း သီဟသူ မောသို့ ပါ၏။ ဝါဆိုလ ဥဇနာပျောင် နန်းတက်သည်။ တော်သလင်းလတွင် သတိုးမင်းဖျားက နန်းချ၏။ သတိုးမင်းဖျားသည် ၇၂၅-ခု၊ တော်သလင်းလမှ စ၍ မင်းပြိုင်စနစ်ကို ဖျက်သိမ်း၍ မင်းတစ်ပါးတည်းဖြင့် အုပ်ချုပ်သည်။ ဤနှစ်များမှာ ရာဇဝင်ကျမ်းတို့နှင့် မတူပါ။ ကျောက်စာကို အတည်ပြုထားသော ဖြစ်စဉ်သက္ကရာဇ်များ ဖြစ်ပေသည်။

သက္ကရာဇ် ၇၂၆-ခုနှစ်၊ တပေါင်းလတွင် သတိုးမင်းဖျားသည် အင်းဝမြို့တော်သစ်ကို တည်ထောင်၍ ‘ အင်းဝမင်းဆက် ’ ကို ဖော်ဆောင်သည်။

သတိုးမင်းဖျားလက်ထက်တွင် မိဖုရားဟောင်း ရှင်စောကြီးအား အစ်မတော်အရင်း ဖြစ်သည့်အလျောက် ချီးမြှင့် ထောက်ပံ့မှုများ ပြုခဲ့ပါသည်။ အစ်မတော် အလိုရှိသော ကုသိုလ်မှုများ ပြုလုပ်နိုင်ရန်အတွက် အထောက်အပံ့ များစွာ ပေးခဲ့လေသည်။

သက္ကရာဇ် ၇၂၉-ခုနှစ်တွင် သတိုးမင်းဖျားသည် အောက်မြေသို့ စစ်ချီရာတွင် လမ်းခရီး၌ ကျောက်ရောဂါဖြင့် အနိစ္စရောက်ခဲ့ရသည်။ ထိုအခါ အင်းဝထီးနန်းကို မင်းကြီး စွာစော်ကဲက သိမ်းပိုက် စိုးစံရသည်။ မင်းကြီးစွာသည် မိဖုရားဟောင်း ရှင်စောကြီးအား မြောက်နန်းမိဖုရားအဖြစ် တင်မြှောက်ခဲ့၏။ တောင်မိဖုရားကား ‘**ခမည်းမိ**’ ခေါ် မိဖုရားကြီး ဖြစ်သည်။ ခမည်းမိ မရှိလျှင် ရှင်စောကြီးအား တောင်နန်းစံ မိဖုရားကြီးအဖြစ် တင်မြှောက်လေသည်။

ရှင်စောကြီး၏ ကုသိုလ်တော်များ

မိဖုရား ရှင်စောကြီးသည် သက္ကရာဇ် ၇၁၃-ခု၊ ကျော်စွာမင်း လက်ထက်ကပင် ပင်းယမြို့တော်၏ အနောက်မြောက်ထောင့် သင်ပန်းမြေ အရပ်၌ စလစ်ဦးထွက် ကျောင်းတော်ကြီးကို ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းခဲ့သည်။ ထိုကျောင်းတော်ကြီးအတွက် ဝတ္ထုကံ မြေယာများကို မောင်တော် သတိုးမင်းဖျား လက်ထက်တွင် မြေပန်၍ လှူဒါန်းသည်။

မင်းကြီးစွာစော်ကဲ၏ မိဖုရား ဖြစ်ပြီးနောက် သက္ကရာဇ် ၇၆၁-ခုနှစ်တွင်လည်း စစ်ကိုင်းဘက် သိဖန်းထောင့် အရပ်၌ တောစိမ်းမြေကို ပန်၍ ကျောင်းတိုက်သစ်ကို တည်ဆောက် ပြန်ပါသည်။ ထိုကျောင်းကြီးကို စချီ သမန္တကုမိကယ်၊ စချီ ငသစ်သင်နှင့် စချီဖြူတို့ သုံးဦးကို တာဝန်ယူ၍ ဆောက်လုပ်စေခဲ့၏။ ကျောင်းတိုက်ကြီး၏ ကုန်ကျငွေကို မသိရသော်လည်း တာဝန်ယူ ဆောက်လုပ်အဖြစ် ငွေသား ၃၀၀ ၊ တုယင် သုံးထည်၊ ငွေဖလားကြီး သုံးလုံး၊ မင်္ဂလာ အခမ်းအနားသုံး ဖလားကြီး သုံးလုံး၊ လင်ပန်းသုံးချပ်၊ နွားသုံးကောင်၊ အရက်သုံးဖျဉ်းအိုး ပေးရပါသည်။ ဤပစ္စည်းများမှာ ဝန်ဆောင်သူ သုံးဦးအတွက် ဖြစ်ဟန်ရှိပါသည်။

ထို့ပြင် စစ်ကိုင်းမြို့၌ ပတ္တမြားစေတီတော်စသော သာသနိက အဆောက်အအုံများ အတွက် မြေယာများစွာကိုလည်း လှူဒါန်းလေသည်။

မြန်မာရာဇဝင်ကျမ်းတို့၌မူ သက္ကရာဇ် ၇၄၈-ခုနှစ်တွင် စစ်ကိုင်း၌ ကျောင်းတော်ကြီး ဆောက်လုပ်သည်ဟု ဆို၏။ တစ်ဖန် သီဟိုဠ်ရောက်ကျောင်းကြီးကိုလည်း ဆောက်လုပ်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ ရှင်စောကြီး၏ ကုသိုလ်တော်များမှာ ကုသိုလ်တူ နာမည်ကွဲများ ဖြစ်လေမည်လောဟု စဉ်းစားရပါသည်။

မည်သို့ရှိစေ၊ မိဖုရား ရှင်စောကြီးသည် ပင်းယနှင့် အင်းဝခေတ် အကူးတွင် သာသနာ တော်ကို များစွာ ထောက်ပံ့ လှူဒါန်းခဲ့သော သာသနာပြုမိခင် ကျေးဇူးရှင်တစ်ဦး ဖြစ်လေသည်။

သမီးလတ် စောဥမ္မာ

ပင်းယနှင့် အင်းဝခေတ် အကူးအပြောင်းကာလတွင် စောဥမ္မာခေါ်သော မိဖုရား နှစ်ပါး ပေါ်ထွက်ခဲ့သည်။ အခြားမိဖုရား တစ်ဦးမှာ ပင်းယမင်းများ၏ မိဖုရားကြီးဖြစ်သော ဥမ္မာဒန္တီခေါ် စောဥမ္မာ ဖြစ်သည်။ ထိုစောဥမ္မာကကို ‘**ပင်းယ စောဥမ္မာ**’ ဟု ရာဇဝင်ဆရာတို့က ခေါ်ဆို ရေးမှတ်ကြသည်။ ယခု စောဥမ္မာကိုမူ ‘**စစ်ကိုင်း စောဥမ္မာ**’ ဟု ခေါ်ဆိုကြ၏။

စစ်ကိုင်းစောဥမ္မာသည် ပင်းယခေတ်တွင် စစ်ကိုင်းဘက် အုပ်စုမှ ပေါ်ထွက်ခဲ့သော ကြောင့် ဤကဲ့သို့ ခေါ်ဆိုကြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

မင်းကြီးစွာစော်ကဲ နန်းတက်သောအခါ စစ်ကိုင်းစောဥမ္မာကို အလယ်နန်းမိဖုရားအဖြစ် တင်မြှောက်ခဲ့ပါသည်။ ထိုအချိန်တွင် အစ်မတော် ရှင်စောကြီးက မြောက်နန်းမိဖုရားကြီး ဖြစ်ပါသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ရှင်စောကြီးက တောင်နန်းစံ ဖြစ်သွားသောအခါ စောဥမ္မာသည် မြောက်နန်းစံမိဖုရားကြီး ဖြစ်လာလေသည်။

စောဥမ္မာသည် သက္ကရာဇ် ၇၆၂-ခု၊ ကဆုန်လပြည့်နေ့တွင် စစ်ကိုင်းမြို့ အနောက်ဘက်

၌ ကျောင်းကြီး ဆောက်၍ လှူဒါန်းပါသည်။ မြန်မာရာဇဝင်ကျမ်းတို့၌မူ ၇၄၅-ခုနှစ်၌ စစ်ကိုင်းဘက်တွင် ပြသဒ်ကျောင်းကြီး ဆောက်လုပ်၍ ၇၆၄-ခုနှစ်တွင် လှူဒါန်းသည်ဟု ဆိုပါသည်။ ဤအဆိုအရ စောဥမ္မာ၏ ကျောင်းကြီးမှာ ၁၉-နှစ်မျှ ကြာအောင် ဆောက်လုပ်ရသည် ဟု ဆိုရပါမည်။

အချို့ ရာဇဝင်တို့၌ စောဥမ္မာကို “ သီဟိုဠ်ရောက် မြောက်ကျောင်းဒါယီကာမ ” ဟု ခေါ်ဆို ရေးသားကြ၏။ ဤအဆိုအရ သီဟိုဠ်ရောက် မြောက်ကျောင်းကိုလည်း ဆောက်လုပ်သည် ဟု သိရှိရပါသည်။

စောဥမ္မာ၏ ကျောင်းတိုက်များမှာလည်း ကျောက်စာထဲက ကျောင်းများနှင့် ရာဇဝင်ထဲ က ကျောင်းများမှာ အခေါ်ကွဲပြားနေကြပါသည်။ ကျောက်စာထဲက ကျောင်းများနှင့် ရာဇဝင်ထဲက ကျောင်းများမှာ အတူ ဖြစ်မည်လား၊ တခြားစီ ဖြစ်မည်လားဟု ကွဲကွဲပြားပြား မသိနိုင်ကြချေ။

သမီးထွေး စောတော်ဦး

မင်းကြီးစွာစော်ကဲသည် စိုးမင်းကြီးသမီး အငယ်ဆုံး စောတော်ဦးကိုလည်း အလယ် နန်းမိဖုရားအဖြစ် တင်မြှောက်ထားပါသည်။ စွာစော်ကဲ လက်ထက်တွင် ညီအစ်မ သုံးဦးလုံးမှာ မိဖုရားချည်း ဖြစ်ကြသည်။

အလယ်နန်းမိဖုရား စောတော်ဦးသည် သက္ကရာဇ် ၇၅၄-ခု၊ ပြာသိုလပြည့်နေ့တွင် စစ်ကိုင်းမြို့ အနောက်၌ ကျောင်းတော်ကြီး ဆောက်လုပ်၍ လှူဒါန်းသည်။ ထိုကျောင်းတော်ကို ‘ စောတော်ဦးကျောင်း ’ ဟုပင် ခေါ်ကြသည်။

မင်းကြီးစွာစော်ကဲသည် မိဖုရား စောတော်ဦးအား ပုဂံမြို့ကို အပိုင်စားပေးခဲ့ပါသည်။ စောတော်ဦးသည် မိမိအပိုင်စားရာ ပုဂံမြို့၌လည်း ကုသိုလ်တော် ကျောင်းကြီးတစ်ဆောင်ကို ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းပြန်ပါသည်။

ပုဂံ ညောင်ဦးလမ်း တောင်ဘက် ကပ်လျက် ဝက်ကြီးအင်း ဂူပျောက်ငယ်ဘုရား၏ မြောက်ဘက် ကုန်းပေါ်ရှိ ဂူဘုရားပျက်ထဲတွင် သက္ကရာဇ် ၇၅၈-ခုနှစ်ပါသော မိဖုရား စောတော် ဦး၏ ကျောက်စာကို တွေ့ရှိကြရသည်။ မိဖုရားစောတော်ဦး၏ ကျောင်းကြီးမှာလည်း ထိုအနီးမှာပင် ရှိမည်ဟု ခန့်မှန်းရပါသည်။

စောတော်ဦးသည် ပင်းယမြို့၌လည်း ကျောင်းတော်ကြီးကို ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းပြန်ပါ သည်။ ထိုကျောင်းကို ‘ ပင်းယကျည်းကျောင်း ’ ဟု ရာဇဝင်အချို့က ဆို၏။ အချို့ကမူ ‘ ပင်းယ ရာကြည့်ကျောင်း ’ ဟုလည်း ဆိုသည်။ အခေါ်ကွဲနေခြင်း ဖြစ်မည်ဟု ယူဆရသည်။

မိဖုရား စောတော်ဦးသည်လည်း စစ်ကိုင်း၊ ပင်းယ၊ ပုဂံရှိ ကျောင်းတိုက်ကြီးများကို တည်ထောင်ခဲ့သော သာသနာ့မိခင်ကြီး တစ်ဦးပေတည်း။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ရှေးဟောင်းမြန်မာကျောက်စာများ- စတုတ္ထတွဲ ၊
- ၂။ မှန်နန်းရာဇဝင်- ပထမတွဲ ၊
- ၃။ တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင် ၊
- ၄။ မြန်မာစာညွန့်ပေါင်းကျမ်း- ပတမတွဲ ၊
- ၅။ ပုဂံသုတေသနလမ်းညွှန် ၊
- ၆။ မှန်ရှည်တပ် ဆွေတော်စဉ် ၊
- ၇။ ဓညဝတီအရေးတော်ပုံ ၊

(၁၉၉၈-ခု၊ ဇန်နဝါရီလထုတ် ဓမ္မရတနာမဂ္ဂဇင်း- မှ)

သမိုင်းမတင်မီခေတ်နှင့် သမိုင်းမတင်ခေတ်အတွင်း၌ ဘုရင်မများ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် သမိုင်းမတင်မီခေတ်နှင့် သမိုင်းမတင်ခေတ်အတွင်း၌ ဘုရင်မများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ဖူးပါသည်။ သမိုင်းမတင်မီခေတ်တွင် နာမည်ကြီးသော ဘုရင်မမှာ ‘ပန်ထွာဘုရင်မ’ ဖြစ်ပါသည်။

သမိုင်းမတင်ခေတ်၌ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော ဘုရင်မများအနက် အထင်ရှားဆုံးသော ဘုရင်မကား ဟံသာဝတီဘုရင်မကြီး ရှင်စောပု ဖြစ်ပေသည်။

ရှင်စောပု၏ ငယ်ဘဝ

ရှင်စောပုသည် ဟံသာဝတီခေတ်တွင် နာမည်ကြီးသော ဘုရင်ရာဇာဓိရာဇ် (၇၄၅-၇၈၅) ၏ မိဖုရား တလသုတမာယာ (သုဒ္ဓမာယာ) တို့မှ ဖွားမြင်သော သမီးတော်တစ်ပါး ဖြစ်သည်။ ဖွားသက္ကရာဇ်ကို ၇၅၅-ဟုလည်းကောင်း၊ ၇၅၇-ခု ဟုလည်းကောင်း နှစ်မျိုး ရေးသားကြသည်။ သို့ရာတွင် ၇၅၅-ကို ရာဇဝင်အများက အတည်ပြု လက်ခံကြသည်။

ရှင်စောပုမှာ အခြား မိတူ ဖတူ မောင်တစ်ယောက်လည်း ရှိသေးသည်။ ထိုသူကား ဗညားရံ ဖြစ်သည်။

ရာဇာဓိရာဇ်၏ အရိုးတော် မင်းသမီးကြီး မဟာဒေဝီသည် မြေးမလေးအား အလွန် ချစ်ခင်သောကြောင့် မွန်ဘာသာဖြင့် ‘သခင်ကျော်ဘို့’ (တခင်စံဖော်)ဟု ခေါ်ဆိုသည်။ မြန်မာ ဘာသာဖြင့် ‘မြေးဖြူမ’ ဟု အဓိပ္ပာယ် ရပါသည်။ ဤသည်ကို ပီသအောင် မခေါ်တတ်သဖြင့် သခင်စောပု (ရှင်စောပု)ဟု ခေါ်ဆိုလာကြသည် ဆိုပါသည်။

မြန်မာဘာသာဖြင့်လည်း ရှင်စောပုကို အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆို၍ ရပြန်ပါသည်။ ‘စော’ မှာ မြန်မာမင်းသမီးများ မှည့်ခေါ်လေ့ရှိသော နာမည်ဖြစ်သည်။ အရှင်သခင်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရ၏။ ပု ဆိုသည်မှာ ပုပုလေးဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ဤသို့လည်း အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုနိုင်ပြန်ပါသည်။

ဘုရင်ကြီး ရာဇာဓိရာဇ်သည် သမီးတော် ရှင်စောပုအား အသက် ၂၀-အရွယ်တွင် သမိန်စည်သူနှင့် ထိမ်းမြားလက်ဆက်ပေးသည်။ ရှင်စောပုသည် ကြင်ရာတော် သမိန်စည်သူနှင့် နဲဒကာတော်၊ နဲဒကာသင်ဟူသော သမီးတော် နှစ်ဦး၊ သမိန်ပရူဟူသော သားတော်တစ်ဦး တို့ကို မွေးဖွားခဲ့သည်။

ရှင်စောပုသည် ၂၅-နှစ်အရွယ် ရောက်သောအခါ ကြင်ရာတော် သမိန်စည်သူ ကွယ်လွန်ခဲ့လေသည်။

ဟံသာဝတီ ထီးနန်းပြဿနာများ

ခမည်းတော်ဘုရင်ကြီး ရာဇာဓိရာဇ်သည် သက္ကရာဇ် ၇၈၅-ခုနှစ်တွင် ကံတော်ကုန်ခဲ့ သည်။ ဟံသာဝတီထီးနန်းကို မိဖုရားကြီး ပိယရာဇာဒေဝီမှ မွေးဖွားသော သားတော်ဗညားဓမ္မရာဇာ က ဆက်ခံစိုးစံသည်။ ထိုအခါ ညီတော်များနှင့် မသင့်မတင့် ဖြစ်ကုန်ကြသည်။

ညီတော်ဗညားရံသည် သန်လျင်ကို အခြေပြု၍လည်းကောင်း၊ ညီတော် ဗညားကျန်း က ဒဂုန်ကို အခြေပြု၍လည်းကောင်း နောင်တော်ကို ပုန်ကန် ခြားနားကြသည်။

မကြာမီ ဗညားရံသည် နောင်တော် ဗညားဓမ္မရာဇာနှင့် သင့်မြတ်သွားကြ၏။ နောင်တော်က ဟံသာဝတီသို့ ခေါ်ယူပြီး အိမ်ရှေ့စံမင်းအဖြစ် ပေး၍ မြှောက်စားလေသည်။

ထိုအခါ ဗညားကျန်းသည် အင်းဝဘုရင် သီဟသူထံသို့ ဒလမြို့ကို သိမ်းယူပေးပါရန် အကူအညီ တောင်းသည်။ အင်းဝဘုရင် သီဟသူသည် စစ်သည်များစွာဖြင့် စုန်ဆင်းလာရာ ဒလမြို့ကို သိမ်းပိုက်လိုက်သည်။ ပြီးနောက် ဒလမြို့သူ မြို့သားတို့ကို အင်းဝသို့ ခေါ်ဆောင်ရန် လှေများပေါ်သို့ တင်ဆောင်သည်။ ဗညားကျန်းက ရွှေ ငွေ ပစ္စည်းများကိုသာ ယူစေချင်သည်။ ဒလမြို့သားတို့ကို မခေါ်စေချင်ပေ။ လူသူတို့ကိုပါ သိမ်းယူမည် ဆိုသောအခါ မကျေနပ်တော့ဘဲ ဟံသာဝတီကို စစ်ကူတောင်းပြန်သည်။ ဟံသာဝတီမှ ဗညားဓမ္မရာဇာက လာရောက်တိုက်ခိုက် ပြန်သဖြင့် သီဟသူ၏ စစ်တပ်များ ပျက်သွားရပြန်သည်။

ထို့နောက် ဗညားကျန်းသည် ဒဂုန် ဒလမှ မုတ္တမသို့ ပြောင်းသွားပြန်သည်။ ထိုအခါ ညီတော် ဗညာရံသည် နှမတော် ရှင်စောပုကို ခေါ်၍ ဒဂုန်သို့ လာရောက်ပြီးလျှင် နောင်တော်ကို ပုန်ကန်၍ သီးခြား မင်းပြုပြန်သည်။ ထိုအချိန်တွင် ဟံသာဝတီ၊ ဒဂုန်၊ မုတ္တမ သုံးဌာန၌ မင်းပြု၍ ပြု၍ စိုးစံနေကြလေသည်။

ဤသို့ ဟံသာဝတီအုပ်ချုပ်ရေး ကွဲပြားနေချိန်ဝယ် အင်းဝဘုရင် ဆင်ဖြူရှင် သီဟသူသည် အောက်ပြည်ကို တိုက်ခိုက်ရန်အတွက် စစ်သည်အင်းအား အမြောက်အမြားဖြင့် စုန်ဆင်းလာလေသည်။

သီဟသူ၏ စစ်သည်တို့သည် ခဲပေါင်မြို့၊ ပုသိမ်မြို့၊ ဒလမြို့တို့ကို ဆက်လက် သိမ်းပိုက် နိုင်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် ဒဂုန်မြို့ကို သိမ်းပိုက်ရန်အတွက် ရေတပ်၊ ကုန်တပ်များဖြင့် ဝန်းရံပိတ်ဆီး ထားကြသည်။

ဒဂုန်မင်း ဗညားရံသည် သီဟသူ၏ စစ်အင်အားကို ကြောက်ရွံ့ခန့်ညားသဖြင့် နှမတော် ရှင်စောပုအား ဆက်သမည့်အကြောင်း ကမ်းလှမ်းရလေတော့သည်။

ထို့နောက် ရှင်စောပုကို ‘ သီရိတရိ ဘဝနာဒိတျာ ပဝရ အတုလ အဂ္ဂဓမ္မ ရာဇာဓိ ရာဇ မဟာဒေဝီ ’ ဟူသော အမည်ဖြင့် မိဖုရားကြီးတို့ အဆောင်အယောင်နှင့် အမတ်သမီး သုံးကျိပ်၊ အချီ အယ အထိန်းတော်နှင့်တကွ ပေး၍ ဆင်ဖြူရှင်ရှိရာ ဖောင်တော်ဆိပ်သို့ ရွှေဝေါဖြင့် တင်၍ ပို့ဆက်လာရလေသည်။

ဆင်ဖြူရှင် သီဟသူလည်း ရှင်စောပုအား ဖောင်တော်ထက်မှ ကြိုဆို၍ အဘိသိက်သွန်း ပြီးလျှင် ခုနစ်ရက်လည်အောင် ကျွေးမွေး ဧည့်ခံပြီးနောက် ရေအား ကြည်းအားဖြင့် ဆန်တော်မူခဲ့ လေသည်။

အင်းဝ နန်းတွင်းရေး ရှုပ်ထွေးမှု

ဆင်ဖြူရှင် သီဟသူသည် အင်းဝသို့ ပြန်ရောက်လျှင် ရှင်စောပုနှင့်သာ ပျော်မွေ့နေ တော့သည်။ အခြားမိဖုရားများကိုမူ ရှိသည်ဟူ၍ပင် အသိအမှတ် မပြုတော့။ ဤဖြစ်ရပ်ကို မကျေနပ်သူကား မိဖုရား ရှင်ဘို့မယ် ဖြစ်သည်။ ရှင်ဘို့မယ်သည် မိမိကို မချစ်ကြင်၍ မခင်မင် တော့သော သီဟသူအား သေကြောင်းကြံတော့သည်။

မိဖုရား ရှင်ဘို့မယ်သည် အုန်းဘောင်လယ်သံဘွားထံသို့ “ အောင်ပင်လယ်မှာ နေစဉ် အမေ့အလျော့ကို ကြည့်၍ လုပ်ကြံပါ။ ဆင်ဖြူရှင် သီဟသူ မရှိလျှင် အင်းဝထီးနန်းကို တက်၍ မင်းပြုရစေမည်။ ” ဟု မှာကြားသည်။

အုန်းဘောင်လယ်သံဘွားသည် မှာကြားချက်အရ စစ်အင်အားဖြင့် ချီတက်လာပြီး အောင်ပင်လယ် အနီးတွင် နေ့အခါ၌ ပုန်းအောင်းနေပြီး နံနက် မိုးသောက်အချိန်တွင် ရုတ်တရက် ဝင်၍ တိုက်ခိုက်သည်။ ဆင်ဖြူရှင်လည်း ဆင်တော် ရဲခက်စံလှနှင့် ဆီး၍ တိုက်၏။ ထိုအချိန်တွင် ဆင်တော်သည် ညွန်ထဲသို့ ကျသဖြင့် သီဟသူဘုရင်လည်း ကံတော်ကုန်ရလေသည်။

အင်းဝစစ်သည်တို့သည် ကျူးကျော်သူ လယ်သံဘွားကို တိုက်ထုတ်ကြရာ လယ်သံဘွား တပ်လည်း ပျက်၍ ထွက်ပြေးရလေသည်။

သက္ကရာဇ် ၇၈၇-ခုနှစ်တွင် မှူးမတ်တို့သည် သီဟသူဘုရင်က မွေးသော သားတော်လေး **မင်းလှငယ်**ကို ၉-နှစ်သားအရွယ်ပင် ဖြစ်သော်လည်း မင်းမျိုး မင်းနွယ် ဖြစ်သဖြင့် ထီးနန်းကို အပ်နှင်းလိုက်ကြသည်။

ဤကိစ္စကိုလည်း မိဖုရား ရှင်ဘို့မယ်က မကျေနပ်ပြန်ပေ။ မိမိ အလိုရှိသူကို ထီးနန်းပေး ချင်သည်။ ၎င်း အလိုရှိသူမှာ ကလေးမြို့စား ကျေးတောင်ညိုမင်းသား ဖြစ်သည်။ ရှင်ဘို့မယ်သည် ကျေးတောင်ညိုမင်းသားနှင့် တစ်ချိန်ကပင် ရည်ခံခဲ့ဖူးသူ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ကျေးတောင်ညို မင်းသားကို အင်းဝသို့ အမြန် ချီလာခဲ့ရန် မှာကြားသည်။ ထိုအတောအတွင်း ဘုရင်ကလေး မင်းလှငယ်အား အဆိပ်ခပ်၍ သတ်လိုက်သည်။ မင်းလှငယ်သည် နန်းသက် သုံးလဖြင့် ကံကုန်ရရှာလေတော့သည်။

ရှင်စောပုဘဝ အလှည့်အပြောင်း

ကလေးကျေးတောင်ညိုသည် မိဖုရား ရှင်ဘို့မယ်နှင့် အင်းဝထီးနန်းကို သိမ်းပိုက်သည်။ ဤသတင်းကို မိုးညှင်းမြို့စား **သတိုး**က ကြားသိရာ စစ်သည်အလုံးအရင်းဖြင့် အင်းဝသို့ ချီတက်လာလေသည်။

ကျေးတောင်ညိုမင်းသည် မှူးမတ်တို့အား ဆုလာဘ်များဖြင့် မြှောက်စား၍ မိုညှင်းစား၏ ရန်ကို ကာကွယ် တိုက်ခိုက်စေသည်။ ပခန်းကြီးမြို့စား တရားဖျားကြီးကိုလည်း မိဖုရား ရှင်စောပုကို ပေး၍ အင်းဝအနောက် ငါးရာဖျားက ခံ၍ တိုက်စေသည်။ ထိုအချိန်တွင် ရှင်စောပုမှာ တရားဖျား ကြီး၏ ဇနီးမယားအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိလာပြန်လေသည်။

စစ်ပွဲတွင် အင်းဝဘက်မှ စစ်သည်တို့ အခြေမလှ ဖြစ်ကုန်ကြသည်။ ထိုအခါ တောင်တွင်းစား သီဟပတေ့နှင့် တောင်ငူစား စောလူးသင်္ခယာတို့လည်း မိမိတို့ အလုံးအရင်းကို ယူ၍ ပြန်ကြသည်။ တရားဖျားကြီးလည်း မိမိစစ်သည်တို့ကို ယူ၍ ရှင်စောပုကို ခေါ်ဆောင်ကာ ပခန်းသို့ ပြန်လာခဲ့၏။ ပခန်းသို့ ပြန်ရောက်လျှင် အင်းဝကို ခြားနားလျက် သီးခြားမင်းပြုနေလေ တော့သည်။

အင်းဝမှာလည်း ကျေးတောင်ညိုမင်း စစ်ရှုံးကာ နေပြည်တော်မှ ထွက်ပြေးရသည်။ အင်းဝထီးနန်းကို မိုးညှင်းစား သတိုးက သိမ်းပိုက်လိုက်သည်။

မိုးညှင်းမင်းသည် သက္ကရာဇ် ၇၈၈-ခုနှစ်တွင် နန်းတက်သည်။ ထိုနှစ်မှာပင် အင်းဝ၏ သြဇာကို မနာခံဘဲ ခြားနားနေသော တရားဖျားကြီးအား တိုက်ခိုက်ရန်အတွက် စစ်သည် အင်အားဖြင့် စုန်ဆင်းလာသည်။ မိုညှင်းမင်း၏ တပ်များသည် **မြောင်းတူးဝ (ရေစကြို)** ၌ စစ်စခန်း ချပြီးလျှင် ပခန်းကြီးသို့ သွားရောက် တိုက်ခိုက်ကြသည်။ ခုနစ်ရက်မျှ ကြာလျှင် ပခန်းကြီးမြို့လည်း ကျဆုံး သွားရတော့သည်။

မိုးညှင်းမင်းသည် ပခန်းကြီးကို ရလျှင် ရှင်စောပုကို ခေါ်၍ အင်းဝသို့ ပြန်လည် ကြွချီလာခဲ့သည်။ အင်းဝရောက်ပြီးနောက် ရှင်စောပုအတွက် နန်းတွင်းမှာပင် စံအိမ်ဆောက်၍ သာယာစွာ နေစေခဲ့သည်။

ဟံသာဝတီသို့ စုန်ခဲ့ပြီ

သက္ကရာဇ် ၇၉၁-ခုနှစ်တွင် အင်းဝသို့ စာသင်ရောက်နေကြသော မွန်ရဟန်းတော် ရှင်ဓမ္မစရနှင့် ရှင်ဓမ္မဉာဏတို့ကို တွေ့ဆုံရသည်။ ရှင်စောပုသည် ရဟန်းတော်တို့၏ အကူအညီ

ဖြင့် ဟံသာဝတီသို့ ပြန်ရန် တိတ်တဆိတ် စီမံကြသည်။

ရှင်စောပုသည် ချိပ်ကို အရည်ဖျော်၍ သောက်သည်။ ထို့ကြောင့် ဝမ်းသွားရာတွင် အနီ အဝါများ ကျ၏။ မကျန်မာကြောင်း မိုညှင်းမင်းအား တင်လျှောက်သည်။ မိုညှင်းမင်းက သမားတော်များဖြင့် ကုသစေ၏။ သို့သော်လည်း ရောဂါမှာ သက်သာခြင်း မရှိပေ။ ထို့ကြောင့် ရှင်စောပုက “ ရိုးရိုး ဆေးဝါးဖြင့် ကုသ၍ မရနိုင်ပါ။ ရိုးရာအစွဲကြောင့် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ရိုးရာ အစွဲကို ချွတ်လွှဲမှု ပြုပါရစေ။ ” ဟု လျှောက်သည်။ ထိုကိစ္စကို ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် မိုးညှင်းမင်းက ခွင့်ပြုလိုက်သည်။

ရှင်စောပုသည် ချွတ်လွှဲမှု ပြုရန် အင်းဝအနောက်ဘက် လုံးတော်ပေါက် အရပ်သို့ သွားခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင် အချိန်အချက် ပြုထားသော ရဟန်းနှစ်ပါးတို့က လှေပေါ်သို့တင်၍ အောက်ပြည်သို့ စုန်ဆင်းခဲ့လေတော့သည်။

ရှင်စောပုတို့အဖွဲ့ စုန်ဆင်းပြီးသဖြင့် အင်းဝရေတပ်မှ လိုက်ပါလာကြ၏။ ရှင်စောပုတို့ အဖွဲ့သည် နေ့အခါ ရပ်နားနေကြပြီး ညအချိန်ရောက်မှ စုန်ဆင်းကြ၏။ ထို့ကြောင့် အင်းဝလှေ တပ်သားတို့နှင့် မတွေ့ရဘဲ ဟံသာဝတီသို့ ချောမောစွာ ရောက်ရှိကြလေတော့သည်။

ရှင်စောပုသည် ဟံသာဝတီသို့ ပြန်ရောက်ချိန်၌ မောင်တော် ဗညားရံသည် ဟံသာဝတီ ၌ မင်းဖြစ်နေပြီ။

ရှင်စောပုသည် အင်းဝဘုရင် သီဟသူနှင့် သုံးနှစ်၊ မင်းလှငယ်နှင့် သုံးလ၊ ကျေးတောင် ညိုနှင့် ခုနစ်လ၊ မိုးညှင်းမင်း လက်ထက် သုံးနှစ်မျှ အညာမြေ၌ နေခဲ့ရ၏။ ဟံသာဝတီသို့ ပြန်ရောက်ချိန်တွင် အသက် ၃၆-နှစ်မျှ ရှိနေပြီ။ ဟံသာဝတီ ရောက်ချိန်တွင် သားတော် ဗညားပရူ မှာ မိမိမယ်တော်ကိုပင် မမှတ်မိတော့ပေ။

မောင်တော် ဗညားရံမင်းသည် ရှင်စောပုအား ဟံသာဝတီ နန်းတွင်း၌ စံအိမ်ဆောက် ၍ ထားခဲ့လေသည်။

ဟံသာဝတီမင်းဆက်များ

ရှင်စောပု၏ မောင်တော် ဗညားရံသည် သက္ကရာဇ် ၈၈၈-ခုနှစ်တွင် ကံတော်ကုန်ရာ ဟံသာဝတီနန်းတော်ကို ရှင်စောပု၏ သားတော် ဗညားပရူက ဆက်ခံစိုးစံရသည်။ ဗညားပရူ၏ နန်းသက်မှာ သုံးနှစ်ခန့်သာ ကြာခဲ့သည်။ ဗညားပရူ၏ သားတော် ဗညားကျန်း၏ ကျွန်များက လုပ်ကြံသဖြင့် အနိစ္စရောက်ရသည်။ ထိုနှစ်တွင်ပင် ဗညားကျန်း နန်းတက်လာပြန်သည်။

ဗညားကျန်းသည် ဗညားရံ၏ လက်ထက်တွင် အင်းဝသို့ တိမ်းရှောင်နေခဲ့၏။ အင်းဝ မင်းက စလင်းမြို့စားအဖြစ် ချီးမြှင့်ခြင်း ခံခဲ့ရသူ ဖြစ်သည်။

ဗညားကျန်းသည် သုံးနှစ်မျှ စိုးစံပြီးနောက် ၈၁၄-ခုနှစ်တွင် ဗညားရံ၏ သားတော် **လိပ်မွတ်ထော်** နန်းတက်သည်။ နန်းသက်ကား ခြောက်လမျှသာ ရှိလေသည်။

ဘုရင်မကြီး ရှင်စောပု

သက္ကရာဇ် ၈၁၄-ခုနှစ်တွင် ရှင်စောပုသည် ‘**ဗညားကျန်းတော**’ အမည်ကို ခံယူကာ ဟံသာဝတီ ထီးနန်းကို သိမ်းမြန်းစိုးစံသည်။ မင်းအိုဟူ၍လည်း အမည်ခံသည်ဆို၏။ ရှင်စောပုသည် ဘုရင်မဖြစ်ချိန်တွင် အသက်အရွယ် ၅၉-နှစ်မျှ ရှိနေပြီ။ ဘုရင်မကြီး ရှင်စောပုကို ကျောက်စာတို့ ၌ ‘**ဂြိုဟ် ဘုဝနာဒိတျ ပြဝရ ဓမ္မဇေတြ လောကနာထ မဟာဓမ္မ ရာဇာဓိ ရာဇဒေဝီ**’ ဟူ၍ ရေးထိုး မှတ်သားထားလေသည်။

ဘုရင်မကြီး ရှင်စောပု လက်ထက်တွင် ဟံသာဝတီ ပြည်ကြီးသည် များစွာ အေးချမ်း

သာယာသည် ဆို၏။ ပြည်သူတို့ကလည်း ဘုရင်မကြီးအား များစွာ လေးစားကြသည်။ ရှင်စောပု နန်းစံသည်ကို ပြည်သူတို့က များစွာ ကျေနပ်ကြောင်း ထင်ရှားလေသည်။

ရှင်စောပုသည် ထီးနန်း ဆက်ခံပြီးနောက် ရဟန်းတော် ရှင်ဓမ္မဓရကို လူထွက်စေကာ သမီးတော် နဲတကာသင်နှင့် လက်ထပ်ထိမ်းမြားပြီး ဓမ္မစေတီ အမည်ဖြင့် အိမ်ရှေ့မင်းအရာ ပေးလေသည်။

သက္ကရာဇ် ၈၂၁-ခုနှစ်တွင် သမက်တော် ဓမ္မစေတီအား အုပ်ချုပ်ရေး တာဝန်ကို လွှဲအပ်လျက် ဒဂုန်သို့ သွားပြီးလျှင် ရွှေတိဂုံစေတီတော်ကြီး အနောက်ဘက်၌ မြို့နန်းတည်၍ စံနေသည်။ ရှေးအခါက ထိုမြို့ကို 'မစောပုမြို့' ဟု ခေါ်ကြသည်။

ဘုရင်မကြီး ရှင်စောပုသည် သက္ကရာဇ် ၈၃၃-ခုနှစ် နန်းစံ ၁၉-နှစ် အရတွင် ရွှေတိဂုံ စေတီတော်ကြီးကို အာရုံပြုရင်း အနိစ္စရောက်ခဲ့လေသည်။ ယခုအခါ စမ်းချောင်း ရှင်စောပုလမ်း ဘေးရှိ ရှင်စောပုစေတီတော် ဆိုသည်မှာ မူလက ရှင်စောပု၏ အရိုးအိုး အုတ်ပြာသာဒ်ပင် ဖြစ်လေသည်။

ရှင်စောပု၏ ကုသိုလ်တော်များ

ရှင်စောပုသည် ဘုရင်မကြီး ဖြစ်လာပြီးနောက် သက္ကရာဇ် ၈၁၇-ခုနှစ်တွင် ကျိုက်မရော ဘုရားကို တည်ထား ကိုးကွယ်ခဲ့၏။ ကျိုက်မရောဘုရားအတွက် ဝတ္ထုကံမြေယာ များစွာကိုလည်း လှူဒါန်းထားပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဘုရင်မကြီး၏ ကျောက်စာ၌ ဤသို့ ရေးထိုးထားပါသည်။

“ မင်းကျွန်း (ကုံမှောင်) အရပ်၌ ဖြစ်ထွန်း ပေါ်ပေါက်လာသော ဘဏ္ဍာတို့ကိုလည်း ကောင်း၊ ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်လာသော ပစ္စည်းရတနာတို့ကိုလည်းကောင်း ထိုအရပ်၌ ဖြစ်ထွန်းလာသော မြက်သစ်ပင်တို့ကိုလည်းကောင်း ကျိုက်မရောဘုရားအား ငါလှူဒါန်းတော်မူ၏။ ” (မွန်ကျောက်စာပေါင်းချုပ်၊ စာ- ၆၀ ၊)

ဘုရင်မကြီးသည် သက္ကရာဇ် ၈၁၉-ခုနှစ်တွင် မဟာဝိဟာရကျောင်းတိုက်ကြီးကိုလည်း တည်ထောင်သည်။ အရံကျောင်း များစွာတို့ကိုလည်း ဆောက်လုပ်သည်။ စုလစ် ဇေတဝန်ဆောင်ပေါင်း ၂၆-ဆောင်ရှိသည်။ ဥပုသ်ပြုရန်အဆောင်၊ မဟာရံတန်တိုင်းကြီး၊ တန်တိုင်းကြီး မြောက်ဘက်၌ စတုရန်း ၃၂-တာ၊ အနက် ရှစ်တောင်ရှိသော ရေကန်ကြီး၊ စေတီတစ်ဆူ၊ ဗောဓိညောင်ပင်တို့ကို စိုက်ပျိုးလှူဒါန်းသည်။

ကျောင်းတိုက်ကြီးကို ၈၂၄-ခု၊ ကဆုန်လဆန်း ၁၀-ရက်နေ့တွင် ရေစက်ချ၍ လှူဒါန်းခဲ့သည်။ ကျောင်းတိုက်ကြီး ရေစက်ချပွဲသို့ သံဃာတော် ၁၇၁၇၄-ပါးတို့ကို ပင့်ဆောင်၍ ရှစ်ရက်ပတ်လုံး ဆွမ်းခဲဖွယ်တို့ဖြင့် ကျွေးမွေး လှူဒါန်းပြီးလျှင် ပရိက္ခရာရှစ်ပါးနှင့်တကွ အရံလှူဖွယ်များစွာတို့ကို လှူဒါန်းလေသည်။

သက္ကရာဇ် ၈၁၉-ခုနှစ်တွင် ပဲခူး ရွှေမော်ဓောဘုရားကြီးမှာ ခေါင်းလောင်းပုံအထိ ပြိုကျပျက်စီးခဲ့သည်။ ရွှေမော်ဓောဘုရားကြီးကို ၈၂၀-မှ စ၍ ပြန်လည် ပြုပြင် တည်ဆောက်ခဲ့ရာ အတောင် ၁၅၀-အထိ ရှိလာသည်။ ငါးနှစ်ကြာမျှ ပြန်လည် တည်ဆောက်ခဲ့ရ၏။

သက္ကရာဇ် ၈၃၁-ခုနှစ်တွင် ရှေးခေတ်က မိဖုရားကြီး သုဘဒ္ဒါ တည်ထားခဲ့သော ဘုရားခုနစ်ဆူမှာ ပျက်စီးနေခဲ့၏။ ထိုခုနစ်ဆူလုံးကို မူလနေရာ၌ အသစ်ပြန်လည် တည်ဆောက်၍ လှူဒါန်းသည်။

ဘုရင်မကြီးသည် သက္ကရာဇ် ၈၂၁-ခုမှ စ၍ ဒဂုံသို့ ပြောင်းရွှေ့ နေထိုင်ပြီး ရွှေတိဂုံစေတီတော်ကြီးကို ပြုစုခဲ့သည်။ ၁၂-နှစ်ပတ်လုံး ရွှေတိဂုံ ခြေတော်ရင်း၌ နန်းစံရင်း စေတီတော်ကြီး၏ လိုအပ်ချက် များစွာတို့ကို တည်ထောင် လှူဒါန်းသည်။ ယနေ့ ရွှေတိဂုံစေတီတော်ကြီး၏ ပြည့်စုံမှု

အဝဝတို့သည် ရှင်စောပု၏ ကုသိုလ်တော် များစွာ ပါဝင်နေပါသည်။ စေတီတော်ကြီး၏ အရံသာသနိက အဆောက်အအုံများကို ဘုရင်မကြီးကပင် တည်ဆောက်ခဲ့သည်ဟု ဆိုပါသည်။ ရွှေတိဂုံမွန်ကျောက်စာ၌ ဘုရင်မကြီး၏ ဆောင်ရွက်မှုတို့ကို ဤသို့ တွေ့ရပါသည်။

“ စေတီတော်ကို ခံသော ပစ္စယာတစ်ထပ်၌ ပစ္စယာ၏ အစထက်တွင် ရွှေချထားသော ကျောက်ထီးတို့ကို စီ၍ စိုက်၏။ ထီးနှင့် စေတီ၏ ပန်းတင်ခုံ ပစ္စယာအကြားတွင် ကျောက်ပြား အပြည့် ခင်း၏။ ပန်းတင်ခုံ ပစ္စယာကိုကား ခါးဖွဲ့၍ ပြီးလျှင် ကျောက်ဖြင့် ပြီးသော ဆီမီးအိမ်ကို ပတ်လည်အပြည့် စီ၍ ထား၏။ ပန္နသာဟု ဆိုအပ်သော လကျာရစ် လှည့်သော နေရာ စေတီရင်ပြင်၌ ထီးပတ်ဝန်းကျင် နေရာဝယ် ကျောက်ပြားအပြည့် ခင်း၏။ ပန္နသာ၏ အဆုံး၌လည်း တန်တိုင်းခတ်၍ ပန်းဖြင့် ချယ်လှယ်ထား၏။ ++++ ဤအထပ် အဆုံး၏ နောက်အဆင့် အထပ်၌လည်း ပတ်ဝန်းကျင်ဝယ် အမြဲစရပ် ဆောက်လုပ်ထား၏။ ထိုမှ နောက်တစ်ဆင့်၌ ပန္နသာဟုဆိုအပ်သော ရင်ပြင်တစ်ထပ် ခင်းသေး၏။ ထိုမှ နောက်အဆင့် အထပ်၌ကား ပတ်ဝန်းကျင် အပြည့် တန်တိုင်းခတ်၏။ ထိုတန်တိုင်း၌ အုန်းပင်အပြည့် စိုက်စေ၏။ တန်တိုင်းအပြင်ဘက်ရှိ မြေကို ညီညာစွာ ခင်းဖို့စေ၏။ ”

ဘုရင်မကြီးသည် ရွှေတိဂုံစေတီတော် ဝန်းကျင်ရှိ မြေများကိုလည်း စေတီတော်၏ ဝတ္ထုကံမြေ အဖြစ် လှူဒါန်းထားလေသည်။

ဘုရင်မကြီး ရှင်စောပုသည် နန်းသက် ၁၉-နှစ်အတွင်း ကုသိုလ်တော် အရင်းအနှီး များစွာကို ပြုလုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ ဘုရင်မကြီး၏ ကုသိုလ်တော်များအနက် ရွှေတိဂုံ၊ ရွှေမော်ဓော စသည့် ကောင်းမှုကြီးများမှာ ယနေ့တိုင် မြန်မာ့မြေအပြင်ဝယ် အမှတ်ထင်ထင် ဖူးမြင်နေရဆဲ တည်း။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင် ၊
- ၂။ ရှေးဟောင်း မွန်ကျောက်စာပေါင်းချုပ် ၊
- ၃။ ဟံသာဝတီခေတ် ထင်ရှားသော အမျိုးသမီးများ (စာတမ်း) ၊
(ဟံသာဝတီခေတ် မော်ကွန်းတင်စာတမ်းများ)
- ၄။ မြတ်ရွှေတိဂုံ အရံအဆောက်အအုံများ (စာတမ်း) ၊
(ရွှေတိဂုံသုတေသနစာစောင်- ၁)

အုမ်မိး၊ ဝါမိး၊ ဝါမိး

မင်းလှထွတ်နှင့် မင်းမြထွတ်တို့သည် ညီအစ်မ အရင်းများ ဖြစ်ကြသည်။ စိတ်သဘော ထား တူညီသော ညီအစ်မဟုလည်း ဆိုနိုင်သည်။ ဘုရားတည်ရာ၌လည်း အတူ၊ ကျောင်းဆောက် ရာ၌လည်း အတူ၊ ကုသိုလ်ပြုရာ မင်္ဂလာဌာနချင်းလည်း အတူဖြစ်သောကြောင့် ‘**ကောင်းမှုတော် ညီအစ်မ**’ ဟု တွဲ၍ ခေါ်ဆိုရခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ကောင်းမှုတော် ညီအစ်မသည် အင်းဝခေတ်၌ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ကြသော အမျိုးသမီးများ အနက် ဆွေကြီး မျိုးကြီး၊ မိသားစုကြီးသော အသိုင်းအဝိုင်းမှ ပေါ်ပေါက်သော အမျိုးသမီးများ ဖြစ်သည်။ ညီအစ်မနှစ်ဦးတို့၏ မျိုးရိုးဗီဇ လူ့ဘဝကို ရာဇဝင်စာသားတို့၌ ဤသို့ မှတ်တမ်းတင် ထားကြပါသည်။

ညီအစ်မ မျိုးရိုး

သက္ကရာဇ် ၈၀၄-ခုတွင် နန်းတက်သော ထူပါရုံဒါယကာ နရပတိမင်းကြီးနှင့် မိဖုရား ခေါင်ကြီး အတူလသီရိ မဟာဓမ္မဒေဝီတို့မှ သားတော် သမီးတော် ရှစ်ပါးကို မွေးဖွားခဲ့ပါသည်။ သားတော် သမီးတော်တို့ကို ကြီးစဉ် ငယ်လိုက် ဖော်ပြရပါမည်။ (ကြီးငယ်စဉ်ပုံကို ရာဇဝင်ချင်း မတူညီတတ်ကြပါ။)

- ၁။ သားတော် မဟာသီဟသူရ (၇၈၇-ခုဖွား၊ အိမ်ရှေ့မင်း၊ မိဖုရားကား အရီးတော် ပခန်း မိုးညှင်းနှစ်မြို့စား ရှင်လှမြတ်နှင့် သီဟပတေ့ကြီး သမီး စောမင်းလှတည်း။)
  - ၂။ သမီး ရွှေအိမ်သည် (ခင်ပွန်းကား ပခန်း မိုးညှင်းနှစ်မြို့စား သီဟပတေ့ကြီးသား ဥစ္စနာ တည်း)
  - ၃။ သမီး မင်းလှထွတ် (ကောင်းမှုတော်ညီအစ်မအနက် အစ်မတော်)
  - ၄။ သားတော် မင်းဆင်များ (၇၉၃-ခုဖွား၊ သီရိမဟာ ဓမ္မရာဇာဘွဲ့ခံ၍ ပြည်မြို့၌ မင်းပြု၊ မိဖုရားကား ဦးရီးတော် မင်းရဲကျော်စွာနှင့် စောမင်းဖြူတို့ သမီး စောမြတ်လေးတည်း)
  - ၅။ သမီး ဘိုးတော်ရှင်မယ် (ခင်ပွန်းကား ဦးရီးတော် မင်းရဲကျော်စွာနှင့် စောမင်းဖြူတို့သား ကလေးမြို့စား မင်းရဲကျော်စွာ (ငယ်) တည်း)
  - ၆။ သမီး မင်းမြထွတ် (ကောင်းမှုတော်ညီအစ်မအနက် ညီမတော်)
  - ၇။ သမီး မင်းတရားမယ်တော် (ခင်ပွန်း မရှိ၊ ပင်းတလဲမြို့စား)
  - ၈။ သားတော် မင်းဘစော (၈၀၅-ခုဖွား၊ သာယာဝတီစား၊ ထို့နောက် သတိုးမင်းစောဘွဲ့ဖြင့် ပြည်မြို့၌ မင်းပြု၊ မိဖုရားကား ဦးရီးတော် မင်းရဲကျော်စွာနှင့် စောမင်းဖြူတို့သမီးတော် မြတ်ဘုန်းမြိုးတည်း)
- နရပတိမင်းကြီးနှင့် မိဖုရားခေါင်ကြီးတို့မှ ဖော်ပြပါ သားတော်သုံးပါး၊ သမီးတော် ငါးပါး တို့ကို မွေးဖွားခဲ့လေသည်။

မင်းလှထွတ် မိသားစု

မင်းလှထွတ်သည် နရပတိမင်း၏ သားသမီး ရှစ်ဦးအနက် တတိယမြောက် ဖြစ်သည်။ ပထမသားတော်ကြီး မဟာသီဟသူရသည် သက္ကရာဇ် ၇၈၇-ခုနှစ်တွင် မွေးဖွားသောကြောင့် မင်းလှထွတ်၏ မွေးသက္ကရာဇ်ကို ၇၉၁-ခုဟု ခန့်မှန်းနိုင်ပါသည်။

သက္ကရာဇ် ၈၁၂-ခုနှစ်တွင် ခမည်းတော် နရပတိမင်းကြီးက ယောက်ဖတော် မင်းရဲကျော်စွာနှင့် စောမျိုးကဲတို့သား မင်ကြီးဖြူနှင့် လက်ထပ်ထိမ်းမြားပေးသည်။

မင်လှထွတ်သည် ခင်ပွန်းသည် မင်ကြီးဖြူနှင့် မောင်နှမ ဝမ်းကွဲလည်း တော်စပ်ပါသည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ယောက္ခမတော် မင်းရဲကျော်စွာသည် မယ်တော် မိဖုရားခေါင်ကြီး၏ မောင်တော်အရင်း ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

မင်းလှထွတ်၏ ယောက္ခမ (ဦးရိုး) မင်းရဲကျော်စွာ၏ ငယ်မည်မှာ ‘စောရွှေခက်’ ဖြစ်သည်။ မင်းရဲကျော်စွာဘွဲ့ခံ စောရွှေခက်သည် စောမျိုးကဲနှင့် ပထမအိမ်ထောင် သင့်သည်။ (စောမင်းဖြူနှင့် ဒုတိယ အိမ်ထောင်သင့်ပါသည်။)

စောမျိုးကဲ၏ မျိုးရိုးလည်း မင်းမျိုး မင်းနွယ်ပင် ဖြစ်သည်။ စောမျိုးကဲ၏ မျိုးဆက်နှင့် ပတ်သက်၍ မှန်နန်းရာဇဝင်တွင် ဤသို့ ဖော်ပြထားပါသည်။

“ညောင်ရမ်း မင်းလက်ယာသား မင်းမဟာနှင့် ငါးစီးရှင် မြောက်နန်း မွေးမယ်တော် သမီး ရှင်မြတ်လှ သင့်ရာတွင် တလုပ်မြို့စား ရာဇသူကို မြင်သည်။ ရာဇသူနှင့် မင်းကြီးစွာသမီး မင်းပတ္တမြား သင့်ရာတွင် မင်းရွှေပန်းနှင့် ညီမ မင်းရွှေမြကို မြင်သည်။ မင်းရွှေပန်းနှင့် (မင်းခေါင်ကြီး ဘထွေးတော် သင်္ခယာကြီးညီ) တောင်ငူ မဟာသင်္ခယာသင့်ရာတွင် စောမျိုးကဲ ကို မြင်သည်။ စောမျိုးကဲနှင့် မင်းရဲကျော်စွာဘွဲ့ခံ စောရွှေခက်တို့ သင့်ရာတွင် စစ်ကိုင်း မင်ကြီးဖြူကို မြင်သည်။ ” (မှန်နန်းရာဇဝင်- ဒုတိယတွဲ၊ စာ- ၁၀၀)

နရပတိမင်းကြီးသည် သမီးတော် မင်းလှထွတ်အား မင်းကြီးဖြူနှင့် လက်ဆက်ပေးပြီး နောက် စစ်ကိုင်းနှင့် မြောက်ဘက် ၁၀-မြို့ကို အပိုင်စား ပေးသည်။ ထို့ကြောင့် မင်လှထွတ်ကို ‘စစ်ကိုင်းမိဖုရား’ ဟုလည်း ခေါ်ဆို ရေးသားကြသည်။

မင်လှထွတ်နှင့် မင်းကြီးဖြူတို့မှ သားသမီး သုံးဦး ထွန်းကားခဲ့သည်။ ယင်းတို့မှာ-

- ၁။ စလင်းမင်း သတိုးကျော်မိဖုရား ၊
- ၂။ ရမည်းသင်း မင်းရဲကျော်စွာမိဖုရား ၊
- ၃။ သား စဉ့်ကူးမြို့စား သိင်္ခသူ-

တို့ ဖြစ်ပေသည်။

မင်းမြထွတ် မိသားစု

မင်းမြထွတ်ကို ‘မင်းများထွတ်’ ၊ ‘မင်များထွတ်’ ဟူ၍ ရာဇဝင်များ၌ အမျိုးမျိုး ရေးသားကြပါသည်။ နာမည် အမျိုးမျိုးမှာ သူ့နည်းနှင့်သူ အဓိပ္ပာယ် ရှိကြပါသည်။ သို့သော်လည်း ဤနေရာ၌မူ မင်းမြထွတ်ဟူ၍ ခေါ်ဆိုရေးသားရပါသည်။

မင်းမြထွတ်သည် ဘုရင်နရပတိကြီး၏ သားသမီး ရှစ်ဦးအနက် ခြောက်ဦးမြောက် ဖြစ်ပါသည်။ ရာဇဝင်တို့၌ စတုတ္ထမြောက် သားတော် **မင်းဆင်များ** (မင်းကြီးစွာ) ကို ၇၉၃-ခုဖွားဟု အမှတ်အသား ရှိပါသည်။ မွေးသက္ကရာဇ်ချင်း နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသောအခါ မိဖုရားခေါင်ကြီးသည် အများအားဖြင့် နှစ်နှစ်လျှင် သားသမီးတစ်ဦး မွေးဖွားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် မင်းမြထွတ် ကိုလည်း သက္ကရာဇ်ချင်း ယှဉ်၍ လေ့လာရာ ၇၉၇-ခုနှစ်တွင် မွေးဖွားသူဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

သက္ကရာဇ် ၈၁၂-ခုနှစ်တွင် ခမည်းတော် နရပတိမင်းကြီးက ပခန်း မိုးညှင်းနှစ်မြို့စား သီဟပတေ့ကြီးသား သီဟပတေ့ငယ်နှင့် လက်ထပ်ထိမ်းမြားပေးသည်။

သီဟပတေ့ငယ်သည် ပခန်းကြီးကို စားကြသော မြို့စားမျိုးနွယ်ထဲက ဖြစ်သည်။ သက္ကရာဇ် ၇၈၈-ခု မိုးညှင်းမင်းလက်ထက် သီရိဇေယသူသည် ပခန်းကြီးမြို့ကို စားရသည်။ သီရိဇေယသူသားသည် သီဟပတေ့ ဖြစ်သည်။ သီဟပတေ့သည်လည်း ၇၉၁-ခုနှစ်မှ စ၍ ပခန်းနှင့်

မိုးညှင်းနှစ်မြို့ကို စားရသည်။

သီဟပတေ့ကြီးသည် ၈၁၂-ခုနှစ်တွင် အနိစ္စရောက်သည်။ ထိုအခါ သီဟပတေ့မင်းကြီး၏သား ဥစ္စနာကို သီဟပတေ့ဘွဲ့ ထပ်မံ ပေး၍ ပခန်းကြီးမြို့စား ပေးခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ရာဇဝင်ကျမ်းတို့တွင် အဖနှင့် သား ကွဲပြားစေရန် သီဟပတေ့ကြီး၊ သီဟပတေ့ငယ်ဟု ခွဲခြားရေးသားကြလေသည်။

ပခန်းမြို့စား သီဟပတေ့ငယ်သည် ဘုရင်နရပတိ၏ ဒုတိယသမီးတော် ရွှေအိမ်သည်၏ ခင်ပွန်းလည်း ဖြစ်နေပြန်ပါသည်။ ရာဇဝင်ကျမ်းတို့တွင် ဤကိစ္စဤကို ရှင်းလင်းအောင် မရေးသားခဲ့ကြပေ။ သီဟပတေ့ငယ်သည် ပထမဇနီးအဖြစ် ရွှေအိမ်သည်နှင့် လက်ဆက်ခဲ့သည်။ မည်သည့်နှစ်က လက်ထပ်ခဲ့သည်ဟု မသိရ။ ထို့နောက် ညီမတော် မင်းမြထွတ်နှင့် လက်ဆက်ပြန်သည်။ သမီးတော်နှစ်ပါးလုံးမှာ သီဟပတေ့ငယ် (ဥစ္စနာ) ၏ မယားချည်း ဖြစ်နေလေသည်။

ဤနေရာတွင် ရွှေအိမ်သည်နှင့် မင်းမြထွတ်တို့သည် သီဟပတေ့ငယ်နှင့် မယားပြိုင်ပေါင်းသင်းနေရသလား။ ရွှေအိမ်သည် ကွယ်လွန်သဖြင့် မင်းမြထွတ်နှင့် ထပ်မံ လက်ဆက်ရလေသလားဟု ကွဲကွဲပြားပြား မသိရချေ။ သို့သော်လည်း အခြေအနေ အရပ်ရပ်ကို ထောက်ဆလျှင် ၈၁၂-ခုနှစ်တွင် ရွှေအိမ်သည် ကွယ်လွန်သဖြင့် သမီးငယ် မင်းမြထွတ်နှင့် ထပ်မံလက်ဆက်ခဲ့ရသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ရွှေအိမ်သည်မှာ အသက်၂၀-ကျော်တွင် ကွယ်လွန်ခဲ့ရပါသည်။

မင်းမြထွတ် လက်ထပ်ချိန်တွင် အသက်အရွယ် ၁၅-နှစ်ခန့်သာ ရှိသေးသည်။ ဘုရင်နရပတိကြီးသည် နိုင်ငံရေး အခြေအနေအရ သမီးငယ်နှင့် ထပ်မံ လက်ဆက်ပေးခဲ့သည်ဟု ကောက်ချက်ချနိုင်ပါသည်။ မင်းမြထွတ်ကို ရာဇဝင်ကျမ်းအချို့က **‘ပခန်းမိဖုရား’** ဟု ခေါ်ဆိုရေးသားကြပါသည်။

သီဟပတေ့ငယ်နှင့် မင်းမြထွတ်တို့မှ သမီးတော် တစ်ပါးကို ဖွားမြင်ခဲ့ပါသည်။ သမီးတော် ၏ နာမည်ကို ‘မယ်တော်ချစ်ဖွား’ ဟု ခေါ်ကြသည်။ နောင်အခါတွင် ရွှေနန်းကြော့ရှင် ဘုရင်နရပတိမင်း၏ ‘ဓမ္မဒေဝီ’ ဘွဲ့ခံ မိဖုရားတစ်ပါး ဖြစ်လာလေသည်။

ညီအစ်မ ကောင်းမှုတော်များ

“ သက္ကရာဇ် ၈၂၅-ခုနှစ်တွင် သမီးတော် စစ်ကိုင်းမိဖုရားနှင့် သမီးတော် ပခန်းမိဖုရား ညီအစ်မ နှစ်ပါးတို့ စစ်ကိုင်းမြို့ အနောက်ဝယ် ကောင်းမှုတော် စေတီနှစ်ဆူ တည်တော်မူ၍ များစွာသော ပူဇော်သက္ကာရကို ပြုတော်မူ၏။ ယင်းသည်ကောင်းမှုကို ‘ညီအစ်မကောင်းမှု’ ဟု နောက်မှတွင်၏။ ” (မှန်နန်းရာဇဝင်- ဒုတိယတွဲ၊ စာ-၁၀၅)

မင်းလှထွတ်နှင့် မင်းမြထွတ် ညီအစ်မတို့သည် စစ်ကိုင်းမြို့ အနောက်၌ စေတီတော်နှစ်ဆူကို တည်ထားခဲ့ကြသည်။ ညီအစ်မ နှစ်ဦး၏ ကောင်းမှုတော်များ ဖြစ်သောကြောင့် ညီအစ်မကောင်းမှု၊ ညီအစ်မဘုရားဟု ခေါ်ဆိုခဲ့ကြ၏။ ယနေ့တိုင် ထိုအမည်အတိုင်းပင် ခေါ်ဆိုနေကြလေသည်။

ဘုရားနှစ်ဆူမှာ အရှေ့ဘက်၌ တစ်ဆူ၊ အနောက်ဘက်၌ တစ်ဆူ တည်ရှိပါသည်။ အရှေ့ဘက်ကဘုရားမှာ အစ်မတော် မင်းလှထွတ်၏ ကုသိုလ်တော် ဖြစ်ပြီး ဘွဲ့တော်ကို **‘မြစေတီ’** ဟု ခေါ်ကြသည်။

အနောက်ဘက်က စေတီတော်မှာ ညီမတော် မင်းမြထွတ်၏ ကုသိုလ်တော် ဖြစ်၏။ ဘုရားရှင်၏ ဘွဲ့တော်ကို **‘ပွတ်စေတီ’** ဟု ခေါ်ဆိုကြသည်။

ညီအစ်မနှစ်ဦးတို့သည် ဘုရားစေတီများကိုသာ မဟုတ်။ ဘုရားနှင့် တွဲ၍ ကျောင်းတော်များကိုလည်း ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းခဲ့ကြသည်။ ဘုရားအမ၊ ကျောင်းအမဟူသော ဘွဲ့ထူးများကို

ပေါင်းစည်း ပြုလုပ်၍ ခံယူခဲ့ကြလေသည်။

အစ်မတော် မင်းလှထွတ် ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းသော ကျောင်းကို ‘အသောကကျောင်း’ ဟု ခေါ်ကြသည်။ ညီမတော် မင်းမြထွတ် ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းသော ကျောင်းကို ‘ဥသြကျောင်း’ ဟု ခေါ်ကြသည်။

ယခုအခါ ညီအစ်မကောင်းမှု ကျောင်းတိုက်များမှာ မည်သည့်နေရာတွင် ရှိခဲ့သည်ဟု တိတိကျကျ မသိရတော့ပေ။ သက္ကရာဇ် ၉၉၈-ခုနှစ်ကပင် ကျောင်းတိုက်များ ပျက်စီးကုန်ကြသည်။ သာလွန်မင်းတရားက တောင်ဖီလာဆရာတော်အား ညီအစ်မကောင်းမှုတော်များနှင့် ပတ်သက်၍ မေးလျှောက်ခဲ့ဖူးသည်။ ထိုအခါ ဆရာတော်က ကျောက်စာ မြေရပ်များ မရှိတော့သဖြင့် မသိနိုင်တော့ကြောင်း ဖြေကြားခဲ့သည်။

မုံရွေး ဇေတဝန်ဆရာတော်ကမူ သမီးတော်အငယ် မင်းမြထွတ်သည် မိမိကို ပေးသော မြေယာများကို ဘုရားရှင်အား လှူဒါန်းကြောင်း ရှေးစာဟောင်း၌ တွေ့ရဖူးပါသည်ဟု ရေးသားခဲ့ ပါသည်။

ကျောင်းတော်ကြီးများ တည်ရှိခဲ့မည့် နေရာတို့ကိုမူ စစ်ကိုင်းမြို့သား သုတေသီများက ဤသို့ ယူဆထားကြသည်။

“ယခုအခါ ဥသြကုန်း ခေါ်နေသော နေရာသည် ဥသြကျောင်းနေရာ ဖြစ်လေမည်လား ဟု တွေးတောရပေသည်။ ဥသြကုန်းနေရာတွင် ကျောင်းနေရာများ၊ သိမ်နေရာများကို တွေ့ ရသည်။ စစ်ကိုင်းမင်းသမီး ကောင်းမှုဖြစ်သော အသောကကျောင်းနေရာကိုမူ ၁၁၈၅-ခုနှစ် လောက်ကပင် မြေရပ်ကျောက်စာများ မတွေ့နိုင်တော့ကြောင်း သိရှိရသည်။ အချို့ကလည်း ဆင်နင်းကျောင်း အနောက်ဘက်ပိုင်းလောက်တွင် ဖြစ်နိုင်ကြောင်း ခန့်မှန်း ပြောဆိုကြသည်။ (ဝေဠုဝန်၊ စာ- ၁၆၂၊ ၁၆၃ ၊)

ဘုရားတည်နှစ် တွက်စစ်ချက်

ညီအစ်မဘုရားကြီးများ တည်ထားသော သက္ကရာဇ်ကို နှစ်မျိုး နှစ်စား တွေ့နေရသည်။ အခြားမူ တစ်ခု၌ သက္ကရာဇ် ၈၀၈-ခုနှစ်တွင် ညီအစ်မဘုရားကြီးများ တည်ထားသည်ဟု မှတ်တမ်း ပြုထားကြပါသည်။ ဤမှတ်တမ်းကို ပြုစုသူမှာ စာဆိုတော် ညောင်ပင်သာ ဦးပုည ဖြစ်ပါသည်။ ဦးပုညသည် စစ်ကိုင်းမြို့ရှိ နာမည်ကြီး ဘုရားများကို သမိုင်းတေးထပ်တို့ဖြင့် ရေးစပ်လျက် မှတ်တမ်းတင်ထားခဲ့သူ ဖြစ်သည်။ ယင်းတေးထပ်များထဲတွင် ညီအစ်မကောင်းမှု ဘုရားသမိုင်း တေးထပ်လည်း ပါဝင်ပါသည်။

ညီအစ်မကောင်းမှုတော် ဘုရားသမိုင်း ၈၀- ပေါ် တေးထပ်

အာရုံ မဂ္ဂင် သစ္စာဆုံးတယ် ၊
ဂဏန်းသုံးလုံး နှစ်သင်္ချာ ၊
တည်ရင်းအာဒိ မြို့ဇေယျာဝယ်၊
နရပတိဒိသာ ရပ်ဌာန ။
ထားဝယ်ခေါ်ကြ ဘုမ္မိမြေမှာ ၊
ခြောက်ဆိုင်လျှံဝေ ထွန်းညီးလျှံလို့ပ ။
ထူပါရာမ ဒါယကာ ၊
နရပတိသည်းချာ ညီအစ်မ ၊

နှစ်ဆူဆိုင်ကာ တည်ကုန်ကြ ၊
 သပ္ပာယ်စွာလှ ရှေ့နောက်ပြိုင် ။
 သက္ကရာဇ် ရှစ်ရာ ရှစ်ခုစွန်းမှာ ၊
 စထွန်း ပေါ်ပွင့် ရွှေထီးစွန်းစွန်းမြိုင် ။
 လူနတ် ဦးခိုက် ပူဇော်လှိုင်တယ် ၊
 ငါးမာရ်ပယ်နိုင် နှစ်ဆူလုံးမှာ ၊
 ပတ်လုံးရှိမျှ ထက်ဝန်းကြေညာ ၊
 ဘွဲ့ထူးသာလှပါ ။
 ညီအစ်မကောင်းမှု စိန္တေယျာဝယ် ၊
 ရွှေညောင်ဆရာ မော်ကွန်းတင်ပြလေး ။ ။

ဖော်ပြပါ သမိုင်းတေးထပ်၏ လိုရင်းအဓိပ္ပာယ်မှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ သက္ကရာဇ် ၆၈၄-ခု (အာရုံ= ၆၊ မဂ္ဂင်= ၈၊ သစ္စာ= ၄) နှစ်တွင် အုတ်မြို့ရိုးဖြင့် တည်ဆောက်သော စစ်ကိုင်းမြို့၏ အနောက်တောင်ယွန်း နရပတိအရပ်တွင် နရပတိမင်းကြီး သမီးတော်နှစ်ပါးသည် သက္ကရာဇ် ၈၀၈-ခုနှစ်၌ ဘုရားကြီးနှစ်ဆူကို တည်ထားခဲ့ကြသည်ဟု ဆိုပါသည်။

ဤတေးထပ်၌ အရေးပါသည်မှာ ဘုရားတည် သက္ကရာဇ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။မြန်မာရာဇဝင်ကြီးတို့က သက္ကရာဇ် ၈၂၅-ခုတွင် တည်ထားသည်ဟု ဆိုပါသည်။ ဤအဆိုနှစ်မျိုးကို ဘုရားအမကြီးနှစ်ဦးတို့၏ မွေးသက္ကရာဇ်နှင့် နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ရပါမည်။

ညီမတော် မင်းမြထွတ်သည် သက္ကရာဇ် ၇၉၇-ခုနှစ်တွင် မွေးဖွားသူ ဖြစ်ပါသည်။ သက္ကရာဇ် ၈၀၈-ခုတွင် အသက် ၁၁-နှစ် အရွယ်မျှသာ ရှိပါသေးသည်။ ဤသူငယ်မ အရွယ်မှာ ဘုရားအမကြီး အဖြစ်လည်း မြတ်နိုးတတ်သူ မဟုတ်သေး။ ဘုရားကြီးကို တည်ဆောက်ဖို့လည်း ရည်ရွယ်ဦးမည် မဟုတ်သေးပါ။

ထို့ကြောင့် ညောင်ပင်သာ ဦးပုည၏ သမိုင်းတေးထပ်မှ သက္ကရာဇ်ကို အတည်ပြု၍ မမှတ်သားသင့်ပါ။ ဦးပုညသည် ဘုရင်နရပတိကြီး တည်ထားသော ထူပါရုံစေတီတော်ကြီးနှင့် မှာယွင်းစပ်ဆိုမိလေသလောဟု တွေးတောရပါသည်။ နရပတိမင်းကြီးသည် သက္ကရာဇ် ၈၀၈-ခု ဝန်းကျင်၌ ထူပါရုံစေတီတော်ကြီးကို တည်ထားနေချိန်ကာလ ဖြစ်ပါသည်။

ညီအစ်မ ကောင်းမှုတော်များ ဖြစ်သော မြစေတီနှင့် ပွတ်စေတီ ဘုရားကြီးတို့မှာ ရာဇဝင်များ၌ ရေးဆိုသောအတိုင်း သက္ကရာဇ် ၈၂၅-ခုနှစ်တွင် တည်ထားခဲ့သည်ဟုသာ အတည်ပြု၍ မှတ်သားသင့်ကြပါသတည်း။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင် ၊
- ၂။ မှန်နန်းရာဇဝင်- ဒုတိယတွဲ ၊
- ၃။ မှန်ရှည်တပ်ဆွေတော်စဉ် ၊
- ၄။ ဇာတာတော်ပုံရာဇဝင် ၊
- ၅။ ဝေဠုဝန် ၊
- ၆။ စစ်ကိုင်းသာသနာဝင် ၊

(၁၉၉၈-ခု၊ ဖေဖော်ဝါရီလထုတ် ဓမ္မရတနာမဂ္ဂဇင်း- မှ)

ဝါဒဖြန့်ဖြူးရေးနှင့် အခြေခံအုတ်မြစ်များ

ဆင်များရှင်ဘုရားကြီးသည် စစ်ကိုင်းမြို့ အနောက်မြောက်ဘက် ရွှေဘို မုံရွာ ကားလမ်း ဘေး၌ တည်ရှိသည်။ ဆင်များရှင်ဘုရားကြီးသည် မူလက ‘ ရတနာစေတီ ’ ဘွဲ့မည်ဖြင့် တည်ထားသော စေတီကြီး ဖြစ်သည်။ ထိုဘုရားကြီးကို အမိတ္တသီရိမဟာဒေဝီဘွဲ့ခံ မိဖုရားကြီး စောမင်းလှက ပြန်လည်တည်ထားသောအခါ ‘ ဆင်များရှင် ’ ဟူ၍ ခေါ်ဆိုလာကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဆင်များရှင်ဟူသော ဘွဲ့မည်သည် မိဖုရားကြီး စောမင်းလှနှင့်သာ သက်ဆိုင်နေပါသည်။

ဆင်များရှင်အမကြီး၏ ဘွဲ့မည်ကို ‘ အမိတ္တသီရိမဟာဒေဝီ ’ ဟု လည်းကောင်း၊ ‘ အမိတ္တသီရိ မဟာဓမ္မဒေဝီ ’ ဟုလည်းကောင်း နှစ်မျိုး ရေးသားကြပါသည်။ ငယ်မည်ကား ‘ စောမင်းလှ ’ ဖြစ်ပါသည်။

စောမင်းလှ၏ မိဘမျိုးရိုးမှာလည်း တန်ခိုးမသိန်သူများ ဖြစ်ကြ၏။ မျိုးနွယ်ကို ဆက်သွယ်ရာ၌ ဤသို့ တွေ့ရသည်။

အမိမျိုးရိုး။ ။ သက္ကရာဇ် ၇၈၈-ခုနှစ်တွင် နန်းတက်သော မိုးညှင်းမင်းတရား၏ မိဖုရားခေါင်ကြီး မှ သားတော်၊ သမီးတော် ငါးပါး ထွန်းကားသည်။ ထိုအထဲတွင် တတိယမြောက် သမီးတော် ‘ မင်းလှမြတ် ’ သည် မိဖုရားကြီး စောမင်းလှ၏ မယ်တော် ဖြစ်ပေသည်။

အဖမျိုးရိုး။ ။ မိုးညှင်းမင်းတရားသည် သက္ကရာဇ် ၇၈၈-ခုနှစ်တွင် မိဖုရားခေါင်ကြီး၏ မောင်တော်ရင်းကို သီရိဇေယျသူရဘွဲ့ဖြင့် ပခန်းမြို့ကို ပေး၏။ ထိုပခန်းမြို့စားကြီး၏ သား သီဟပတေ့သည် ဆင်များရှင်အမကြီး စောမင်းလှ၏ ခမည်းတော် ဖြစ်သည်။

သီဟပတေ့သည် မိုးညှင်းမင်း လက်ထက်တွင် ပြင်စည်ကို စားရသည်။ ၇၉၁-ခုနှစ် အဖ သီရိဇေယျသူ မရှိလျှင် ပခန်းကြီးမြို့နှင့် ပန်းချီ ၁၀-တိုက်၊ ရဲလှေ ၁၀-စင်းကို ပေး၏။ ၈၀၁-ခု၊ မင်းရဲကျော်စွာ လက်ထက်တွင် ပခန်း မိုးညှင်းနှစ်မြို့ကို စားရသည်။

စောမင်းလှ၏ မောင် ညီမများ

မိုးညှင်းမင်း၏ မိဖုရားခေါင်ကြီး သမီး မင်းလှမြတ်နှင့် မောင်တော် သီရိဇေယျသူ၏ သား သီဟပတေ့တို့သည် မောင်နှမ ဝမ်းကွဲချင်း လက်ဆက်ကြရသည်။

သီဟပတေ့နှင့် မင်းလှမြတ်တို့မှ သားတော်နှစ်ပါး သမီးတော် ခြောက်ပါးတို့ကို မွေးဖွားခဲ့ပါသည်။

- ၁။ သား မင်းဥတည် (သက္ကရာဇ် ၈၁၂-ခု၊ အဖ သီဟပတေ့ ကွယ်လွန်ရာတွင် မိုးကောင်းစား သိုကျိန်ဘွား၊ သိုပုတ်ဘွားတို့နှင့် ပေါင်း၍ ပုန်ကန်သောကြောင့် နရပတိလက်ထက် ကွပ်မျက်ခံရသည်။)
- ၂။ သား သင်္ခယာ (သင်္ခယာဘွဲ့၊ ထို့နောက် ဥစ္စနာဘွဲ့ခံ၊ ထို့နောက် အဖ သီဟပတေ့ကြီး မရှိလျှင် သီဟပတေ့ဘွဲ့ကို ထပ်မံ ခံယူရ၏။ ပခန်းနှင့် ပန်းချီ ၁၀-တိုက် ရဲလှေ ၁၀-စင်းကို စားရသည်။ ဦးရီးတော် နရပတိမင်းကြီး၏ သမီးတော် ရွှေအိမ်သည်နှင့် အိမ်ထောင်သင့်။ ထို့နောက် သမီးတော်အငယ် မင်းမြထွတ်နှင့် အိမ်ထောင်သင့်ပြန်သည်။)
- ၃။ သမီး စောမင်းလှ (ဆင်များရှင်အမကြီး)
- ၄။ သမီးတစ်ပါး (ခင်ပွန်း တောင်ငူစား စည်သူကျော်ထင်)
- ၅။ သမီးတစ်ပါး (ခင်ပွန်း ကမ်းဦးမြို့စား)

- ၆။ သင်းကြီးမိဖုရားတစ်ပါး ၊
- ၇။ သမီးတစ်ပါး (ခင်ပွန်း စကုမင်း သင်္ခယာ)
- ၈။ သမီးတစ်ပါး (ခင်ပွန်း စလင်းမင်း သီရိဇေယျနော်ရထာ)

စောမင်းလှ မိသားစု

သက္ကရာဇ် ၈၀၄-ခု ကဆုန်လတွင် ထူပါရုံဒါယကာ နရပတိမင်း နန်းတက်သည်။ နန်းတက်ပြီးနောက် သားတော်အကြီးဆုံးကို မဟာသီဟသူရဘွဲ့ဖြင့် အိမ်ရှေ့စံအရာ ပေးသည်။ ထိုအချိန်တွင် စောမင်းလှသည် အိမ်ရှေ့စံ မိဖုရား ဖြစ်ခဲ့ရသည်။

သက္ကရာဇ် ၈၃၀-ခုနှစ်၊ နရပတိမင်းတရား နတ်ရွာစံလျှင် အိမ်ရှေ့စံ မဟာသီဟသူရသည် ‘ သီရိ တရိ ဘဝနာဒိတျာ ပဝရ မဟာဓမ္မရာဇာ ’ ဟူသော တံဆိပ်နာမံ ခံ၍ အင်းဝထီးနန်းကို သိမ်းမြန်း စိုးစံသည်။ ထိုအခါ အိမ်ရှေ့စံမိဖုရား စောမင်းလှသည် အမိတ္တသီရိမဟာ(ဓမ္မ)ဒေဝီ ဘွဲ့မည်ဖြင့် မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်လာရလေသည်။

မိဖုရားကြီး စောမင်းလှသည် သားတော် သမီးတော် ခြောက်ပါးကို မွေးဖွားထားပါသည်။ ယင်းတို့မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

- ၁။ သား နော်ရထာ (မင်းဖြစ်)
- ၂။ သား သတိုးကျော် (စလင်းမြို့စား)
- ၃။ သား သီရိဓမ္မာသောက (ရမည်းသင်းမြို့စား)
- ၄။ သမီး ဘိုးတော်မယ် (ခင်ပွန်း မိုးညှင်းမင်းညီ ဝပါ နော်ရထာသား မြောက်ဘက်နော်ရထာ နှင့် သင့်သည်။)
- ၅။ သမီး ဘိုးတော်ရှင်ဖွား (ခင်ပွန်း စစ်ကိုင်းမြို့စား မင်းကြီးဖြူနှင့် အရီးတော် မင်းလှထွတ်တို့ သား စဉ့်ကူးနှင့် စလင်းကို စားသော သင်္ခယူတည်း။)
- ၆။ သမီး နတ်ရှင်မယ်တော် (ခင်ပွန်း မရှိ)

ဘုရင်မဟာသီဟသူရသည် မင်းဖြစ်တော်မူလျှင် သားတော်ကြီး နော်ရထာကို အိမ်ရှေ့စံရာထူး ပေး၏။ အိမ်ရှေ့မိဖုရားကား နရပတိမင်းကြီး၏ သမီးတော် ရွှေအိမ်သည်၏ သမီးတည်း။

အခြား သားတော်များ ဖြစ်သော သတိုးကျော်နှင့် သီရိဓမ္မာသောကတို့ကိုလည်း မြို့စားများ ပေး၍ ချီးမြှောက်သည်။ ထိုအထဲတွင် သားတော် သတိုးကျော်ကို တစ်ချိန်ကပင် ရည်ငံခဲ့သော မင်းလှထွတ်သမီးနှင့် လက်ဆက်၍ စလင်းမြို့နှင့် အခြားမြို့တို့ကို မြို့စားပေးသည်။ မပေး၍လည်း မဖြစ်။ သတိုးကျော်သည် မိုက်မိုက် ရိုင်းရိုင်း ပြုလုပ်တတ်သူ ဖြစ်သည်။ ရာဇဝင်ဇာတ်လမ်းတို့၌ သတိုးကျော်၏ မိုက်ရမ်းမှုကို မှတ်တမ်းတင်ထားရာ တုန်လှုပ်ဖွယ် ဆွေးမြေ့ဖွယ်တို့ကို ခံစားကြရလေသည်။

အဘိုးသတ်သား စလင်းစား

စလင်းမြို့ကို စားရသဖြင့် စလင်းစားဟု ခေါ်သော သားတော် သတိုးကျော်သည် မိဖုရားကြီး စောမင်းလှ၏ ဒုတိယမြောက် သားတော်ဖြစ်သည်။ သတိုးကျော်သည် တစ်မိပေါက် တစ်ယောက်ထွန်း ဆိုသကဲ့သို့ ရာဇဝင်စာမျက်နှာတွင် နာမည်ဆိုးဖြင့် ထွန်းနေရစ်သောသားတော် ဖြစ်ပေသည်။

သားတော် သတိုးကျော်သည် ခမည်းတော် သီဟသူရ အိမ်ရှေ့စံ ဘဝကပင် လူပျိုပေါက်၍ အရွယ်ရောက်ခဲ့ပြီ။ လူပျိုရွယ် ဖြစ်သော သတိုးကျော်သည် ခမည်းတော်၏ နှမတော် စစ်ကိုင်းမိဖုရား မင်းလှထွတ် သမီးနှင့် တိတ်တခိုး ရည်ငံနေကြသည်။ ဤကိစ္စကို မင်းလှထွတ်

သိသဖြင့် မယ်တော်မိဖုရားခေါင်ကြီးအား လျှောက်ထားသည်။ မိဖုရားခေါင်ကြီးမှ တစ်ဆင့် ဘိုးတော် နရပတိမင်းကြီးက သိရှိသွားလေသည်။

ဘိုးတော် နရပတိမင်းကြီးသည် မြေးတော်မင်းသမီးကို နန်းတွင်းသို့ ခေါ်ဆောင်ထားတော့သည်။ သတိုးကျော်နှင့် တွေ့ဆုံခွင့် မပေးတော့ချေ။

သတိုးကျော်သည် အဘိုး နရပတိမင်းကြီးနှင့် ဘွားတော် မိဖုရားကြီးတို့ကို မိမိချစ်သူ မင်းသမီးနှင့် လက်ဆက်ပေးပါရန် အကြိမ်ကြိမ် လျှောက်ထားသည်။ သို့သော်လည်း ဘိုးတော်က လက်ဆက် မပေးခဲ့ပေ။

သတိုးကျော်သည် ချစ်သူ မင်းသမီးနှင့် မတွေ့ရလျှင် မနေနိုင်သောကြောင့် ညဉ့်အချိန်တွင် နန်းတွင်းသို့ ခိုးဝင်ကာ ချစ်သူမင်းသမီးနှင့် တွေ့ဆုံရန် ကြိုးစားတော့သည်။ ခိုးဝင်သွားသော သတိုးကျော်ကို နန်းတွင်းအစောင့်တပ်ဖွဲ့က တွေ့ရှိသဖြင့် ဖမ်းဆီးလေတော့သည်။

ဘိုးတော် နရပတိမင်းကြီးသည် ခိုးဝင်လာသော သတိုးကျော်အား ခြေဖြင့် နင်း၍ နာကျင်အောင် ရိုက်နှက် ဆုံးမသည်။ သတိုးကျော်သည် ဤကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ ဘိုးတော် နရပတိအား ရန်ငြိုးထားပြီး ရမ်းကားမှု ပြုရန် ကြံစည်လေတော့သည်။

နန်းတွင်း လုပ်ကြံမှုကြီး

သတိုးကျော်သည် မိမိ၏ ကျေးကျွန် ၃၀၀-ခန့်နှင့် တိတ်တဆိတ် တိုင်ပင်သည်။ နန်းတော် တစ်ခုလုံးကို ချောက်ချားစေရန် စီမံသည်။ နန်းတော်တွင်း မငြိမ်သက်မှု ဖြစ်ချိန်တွင် လုပ်ကြံမှုများ ပြုလုပ်၍ ထီးနန်းသိမ်းပိုက်ရန် အထိ ကြံရွယ်ခဲ့ဟန် တူပေသည်။

သတိုးကျော်နှင့် ကျေးကျွန် ၃၀၀-တို့သည် အချိန်မတော် သန်းခေါင်ကျော် ကာလ၌ ခမည်းတော် အိမ်ရှေ့စံမင်းတရား အိမ်တော်ကို မီဖြင့် ရှို့ကြသည်။ အိမ်ရှေ့မင်းအိမ်တော် မီးလောင်သဖြင့် တစ်နန်းတော်လုံး အုတ်အုတ်ကျက်ကျက် ဖြစ်ကုန်ကြသည်။

ထိုအချိန်တွင် သတိုးကျော်တို့သည် ဘိုးတော် နရပတိ၏ နန်းဆောင်တော်သို့ ပြေး၍ ပိုင်းဝန်းကြသည်။ မင်းတရားကြီးသည် အသက်ဘေးမှ လွတ်မြောက်ရန်အတွက် နန်းဆောင်တွင်းမှ ပြေးထွက်၏။ သတိုးကျော်သည် ဘိုးတော်အား ဓားဖြင့် လိုက်ခုတ်ရာ ဘိုးတော်၏ နံတော်ကို ဓားထိချေ၏။

ဘိုးတော် နရပတိမင်းကြီးသည် မိဖုရားကြီးကို လက်ဆွဲတွဲမှီလျက် ညဉ့်လေးချက်တီးကျော်တွင် နန်းတော်မှ ထွက်ပြေးရသည်။ အခြွေအရံလည်း များစွာ မပါ။ အစေအပါး ငါးယောက်နှင့် ရေဆိပ်သို့ ပြေး၍ နားနေကြသည်။

ထိုအချိန်တွင် အင်္ဂတက်၌ မီးလောင်သည်ကို မြင်ရသဖြင့် ရာဇသင်္ကြန် သားအဖသည် အကြောင်းထူးရှိမည်ဟု ယူဆကာ လှော်ကားပေါ်တွင် လူအပြည့်တင်လျက် လက်ပြည့်လှော်၍ အင်းဝဘက် ဆိပ်ကမ်းသို့ ရောက်ရှိလာ၏။ အင်းဝရေဆိပ် ရောက်လျှင် မင်းတရားကြီးနှင့် မိဖုရားခေါင်ကြီးတို့ကို တွေ့လိုက်ရသည်။

ရာဇသင်္ကြန်သည် အကျိုးအကြောင်းကို သိလျှင် “ မြေးတော် သတိုးကျော်ကို အကျွန်ုပ် ဖမ်း၍ ဆက်ပါမည်။ ” ဟု လျှောက်၏။ ထိုအခါ မင်းတရားကြီးက “ ငါ အင်းဝမှာ မနေတော့ဘူး၊ ငါ့သားတော် အလတ်ရှိရာ ပြည်မြို့ကို သွားတော့မည်၊ ပြည်မြို့ကိုသာ ပို့ပေးပါတော့။ ” ဟု ဆို၏။

ရာဇသင်္ကြန် သားအဖသည် မင်းတရားကြီးအား ပြည်မြို့သို့ ပို့ဆောင်ပေးရ၏။ ပြည်မြို့သို့ ရောက်ပြီးနောက် မကြာမီမှာပင် သတိုးကျော် လုပ်ကြံခဲ့သော ဓားဒဏ်ရာကြောင့် အနိစ္စရောက်ခဲ့ရလေသည်။

နရပတိမင်းကြီး မရှိတော့လျှင် အိမ်ရှေ့စံခမည်းတော်က အင်းဝထီးနန်းကို သိမ်းမြန်း

စိုးစံရသည်။ နန်းသိမ်းပွဲခံပြီးနောက် သားတော် သတိုးကျော်ကို နဂိုက ရည်ငံနေသူ မင်းလှထွတ် သမီးနှင့် လက်ဆက်ပေးခြင်း ဖြစ်လေသည်။

မိဖုရားကြီး စောမင်းလှ၏ ကြင်ရာတော် မဟာသီဟသူရကို နောင်အခါတွင် ပြည်မြို့ သို့ စုန်ဆင်းခဲ့ရသောကြောင့် ပြည်စုန်မင်းဟု ခေါ်ဝေါ်ရေးသားကြသည်။

ပြည်စုန်မင်း မဟာသီဟသူရသည် သက္ကရာဇ် ၈၄၂-ခုနှစ်၊ နန်းသက် ၁၂-နှစ်အရတွင် အနိစ္စရောက်လေသည်။

မိဖုရားကြီး၏ ကုသိုလ်တော်များ

အမိတ္တသီရိမဟာဒေဝီဘွဲ့ခံ မိဖုရားစောမင်းလှသည် မိဖုရားခေါင်ကြီးဘဝဖြင့် သီးခြားကုသိုလ်တော်များ ပြုလုပ်သည်ကို မတွေ့ရပါ။ မင်းတရားကြီးနှင့် တွဲ၍ ပြုလုပ်သော ကုသိုလ်တော်များကား များစွာ ရှိပါသည်။ အရပ်စကားဖြင့် ဆိုလျှင် လင်စုံမယားဖက် ပြုသော ကုသိုလ်များ ဖြစ်ပါသည်။ စောမင်းလှသည် မင်းတရားနှင့် မောင်နှံစုံ ပြုလုပ်သော ကောင်းမှုတို့ကို ဤသို့ တွေ့သိရ၏။

- ၁။ သင်ပန်းအရပ်၌ အာလိန်ငါးဆင့်သဏ္ဍာန် ရတနာမြစည်းခုံဘုရားကြီး ၊
- ၂။ ထိုဘုရားအနီး၌ ကျောင်းတော်နှင့် သိမ်တော် ၊
- ၃။ ပုဂံရွှေကျောင်းအတွင်း၌ ဇေတဝန်ကျောင်းတော် ၊
- ၄။ ပုဂံရွှေစည်းခုံအောက် ရန်အောင်မြင် ရွှေဇရပ် ၊
- ၅။ ရတနာစေတီတွင်း၌ ကျောင်းတော် ၊
- ၆။ ထူပါရုံ အရှေ့တောင် ကျောင်းတော် ၊
- ၇။ ဖွားတော်မူရာ စစ်ကိုင်း၌ ကျောင်းတော် ၊
- ၈။ ချောင်းပေါက်တွင် ရတနာမဇ္ဈဘုရားနှင့် ကျောင်းတော် ၊
- ၉။ ပုဂံ တက်နွယ်ကျောင်း၌ စည်းခုံတော် ၊
- ၁၀။ မန္တလေးတောင်၌ လေးမျက်နှာဘုရား ၊

စောမင်းလှသည် မိဖုရားခေါင်ကြီးဘဝက မောင်နှံစုံ ပြုခဲ့သော ကောင်းမှုဖြင့်သာ ရောင့်ရဲတင်းတိမ်နေဟန် တူပါသည်။ ဤသို့ မောင်နှံစုံ သဘောတူညီစွာ ပြုလုပ်သော ကောင်းမှုရှင်တို့ကို သာသနာ့မိခင်ဟု သီးခြား ခေါ်တွင်ခြင်း မရှိပါ။

သာသနာ့မိခင်ဟူသော အမည်ထူဖြင့် ချီးကျူး ခေါ်ဆိုရသည်မှာ မိမိ ကိုယ်ပိုင်သဒ္ဒါ၊ ကိုယ်ပိုင်စေတနာဖြင့် ပြုလုပ်သော ကောင်းမှုရှင် အမျိုးသမီးကိုသာ ခေါ်ဆိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

မိဖုရားကြီး စောမင်းလှမှာ နောင်အခါတွင် မိမိကိုယ်ပိုင်သဒ္ဒါ၊ ကိုယ်ပိုင်စေတနာဖြင့် ဆင်များရှင်ဘုရားကြီးကို တည်ထားခြင်း စသော ကောင်းမှုများကို ကြည့်၍ သာသနာ့မိခင် စာရင်းဝင် ဖြစ်လာရပါသည်။ ဆင်များရှင်ဘုရားကြီးမှာ မူလက စောမင်းလှ တည်ထားခြင်း မဟုတ်ပါ။ ဘိုးတော် မိုးညှင်းမင်းတရားကြီး တည်ထားခဲ့သော စေတီတော်ကြီး ဖြစ်သည်။ ဤစေတီတော်ကြီး၏ သမိုင်းဖြစ်စဉ်ကိုလည်း အနည်းငယ် ဖော်ပြရပါဦးမည်။

မူလခေါ်မည် ရတနာစေတီ

မိုးညှင်းမင်းတရားသည် ၇၈၈-ခုနှစ်တွင် နန်းသိမ်းပွဲ ခံသည်။ နန်းတက်ပြီးနောက် ဘုရားရှင်၏ သရီရဓာတ်တော်တို့ကို အလိုရှိသဖြင့် ရှင်မဟိန်ဆိုသော မထေရ်ကို ရွှေပေလွှာတွင် စာရေး၍ ဓာတ်တော် ပူဇော်ရန် စေလွှတ်လိုက်သည်။

ဘုရင်မင်းမြတ်၏ အမှာစာအရ သီဟိုဠ်ကျွန်းမှ သီရိသဒ္ဒမ္မာလင်္ကာရ (သီဟဠမဟာ

သာမိ) မထေရ်သည် ဓာတ်တော်တို့ကို ပင့်ဆောင်လာခဲ့သည်။ ရှေးဦးစွာ ဓာတ်တော်များ ပုသိမ်သို့ ရောက်ရှိလာ၏။ ဗညားရံမင်းသည် ရောက်ရှိလာသော ဓာတ်တော်တို့ကို ပုသိမ်မှ တစ်ဆင့် ပြည် မြို့သို့ ပို့ဆောင်ပေးရသည်။

မိုးညှင်းမင်းသည် ဓာတ်တော် ပင့်ဆောင်ရန်အတွက် သမက်တော်ကို တာဝန်ပေးသည်။ သမက်တော်သည် လှော်ကားကြော့လှေ ၄၀-ဖြင့် ပြည်မြို့သို့ သွားရောက် ပင့်ဆောင်ရသည်။

ဓာတ်တော်တို့ကို ပင့်ဆောင်၍ ဆန်တက်လာသောအခါ ရွာသစ်ကြီး အရောက်တွင် မိုးညှင်းမင်းတရားကြီးသည် မိဖုရား မှူးမတ်တို့ ခြွေရံလျက် ရွှေဖောင်တော်ဖြင့် ကြိုဆိုပင့်ဆောင် တော်မူလေသည်။

ဓာတ်တော်များ ရောက်ရှိလာချိန်တွင် ငလျင်ပြင်းစွာ လှုပ်ပါသည်။ မင်းတရားသည် ငလျင်လှုပ်သည်ကို ကောင်းသောနိမိတ် ဖြစ်သည်ဟု ကောက်ယူပြီး အလွန်သဒ္ဓါတရား ဖြစ်ပွားသွားသည်။ ထိုအကြောင်းကို မိုးညှင်းမင်းတရား ကျောက်စာ၌-

“ သီရိသဒ္ဓမ္မာဘိလင်္ကာရမဟာသာမိကို ခရီးဦး ကြိုဆိုလင့်၍ ရှင်တော်ဘုရား လာသ ကဲ့သို့ သရီရဓာတ်တော်နှင့်တကွ လာတော်မူသောအခါ ငလျင်ကြီး သီသီလှုပ်၍ တံတိုင်းမီး တား များစွာ ပြို၏။ ထိုသို့ ပြာတိဟာ မြင်လစ်သောခါ အလွန် သဒ္ဓါကျိုးညွတ်ခြင်း ”- ဖြစ်ရပါသည်ဟု မိုးညှင်းမင်းက ပြောခဲ့ပါသည်။

မိုးညှင်းမင်းတရားသည် ရရှိလာသော ဓာတ်တော်တို့ကို ဌာပနာလျက် စစ်ကိုင်းမြို့ အနောက်၌ ရတနာစေတီတော်ကြီးကို တည်ထားသည်။ စေတီတော်၏ အဝန်းမှာ အတောင် ၁၈၀-ရှိ၍ အမြင့်သံတောင် ၁၂၀-ရှိလေသည်။

မိုးညှင်းမင်းတရား၏ ကျောက်စာ၌ ရတနာစေတီတော်နှင့်အတူ လင်္ကာရာမခေါ် ကျောင်းတော်ကြီးကိုလည်း တည်ဆောက်လှူဒါန်းခဲ့သည်။ ရာဇဝင်ကျမ်းတို့၌ မိုးညှင်းမင်းတရား၏ ကောင်းမှုတော် စာရင်းတွင် လင်္ကာရာမ အမည်ဖြင့် မတွေ့ရပေ။ ရာဇဝင်၌ ပါသော ‘ ကနားပြင် ရွှေကျောင်း ’ တော်သည် လင်္ကာရာမကျောင်းပင် ဖြစ်ဟန်တူပါသည်။

မင်းခေါင်လက်ထက် ပြုပျက်ပြီ

သက္ကရာဇ် ၈၄၂-ခုနှစ်တွင် ပြည်စုံမင်း မဟာသီဟသူရနှင့် မိဖုရားကြီး စောမင်းလှတို့မှ မွေးဖွားသော သားတော်ကြီးသည် သီရိဓမ္မရာဇာဓိပတိဘွဲ့ခံ၍ အင်းဝထီးနန်းကို သိမ်းမြန်း စိုးစံသည်။ သမိုင်းစာမျက်နှာများတွင် ထိုမင်း၏ နာမည်ကို ‘ ဒုတိယဘုရင်မင်းခေါင် ’ ဟု ခေါ်ဆို ရေးသားကြလေသည်။

ဒုတိယဘုရင် မင်းခေါင်လက်ထက် သက္ကရာဇ် ၈၄၇-ခုနှစ်တွင် စစ်ကိုင်း အင်းဝတစ်ခွင် ၌ ငလျင်ကြီး ပြင်းစွာ လှုပ်ခါသည်။ ထိုငလျင်ဒဏ်ကြောင့် စစ်ကိုင်းတစ်ခွင်ရှိ စေတီရှင်အများ ပျက်စီးကုန်ကြသည်။ ထိုအထဲတွင် မိုးညှင်းမင်း၏ ကောင်းမှုတော် ရတနာစေတီကြီးလည်း ပါဝင်ခဲ့ရသည်။

မိုးညှင်းမင်းသည် ရတနာစေတီကြီးကို သက္ကရာဇ် ၇၉၂-ခုနှစ်တွင် တည်ထား ပူဇော်ခဲ့သည်။ နှစ်ပေါင်း ၅၅-နှစ်အကြာတွင် ပြိုကျ၍ မြေခဲခဲ့ရသည်။ ထို့ပြင် လင်္ကာရာမကျောင်း ဟု ထင်ရသော ကျောင်းတော်ကြီးမှာလည်း ငလျင်ဘေးကြောင့် ပြိုကျပျက်စီးခဲ့ရလေသည်။

ဘုရင်မင်းခေါင်၏ မယ်တော် စောမင်းလှသည် ဘိုးတော်၏ ကောင်းမှုတော် ရတနာစေတီကြီးကို အသစ်တစ်ဖန် ထပ်မံ၍ တည်ထား ပူဇော်သည်။ ဘုရားကြီးအတွက် ဘက်စုံ မွမ်းမံမှုများကို ပြုလုပ်သည်။ မဟာရာမိတန်တိုင်းကြီးကို တည်ဆောက်သည်။ ထိုတန်တိုင်းကြီး အတွင်း ဆင်ရုပ်များဖြင့် ခြံရံလျက် ပြုလုပ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဆင်များရှင်ဘုရားကြီးဟု ခေါ်ဆိုလာ

ကြရာ ယနေ့တိုင် ထိုနာမည်ဖြင့်ပင် ကျော်ကြားနေလေသည်။

ဆင်များရှင်အမကြီး စောမင်းလှသည် ပြိုကျ ပျက်စီးခဲ့သော ကနားပြင် ရွှေကျောင်း တော်ကြီးကိုလည်း ပြန်လည်တည်ဆောက်၍ လှူဒါန်းပြန်ပါသည်။

ယခုအခါ ကနားပြင် ရွှေကျောင်းတော်ကြီးကို မတွေ့မြင်နိုင်တော့။ သင်္ခါရသဘောအရ ပျက်သုဉ်း ဆုံးရှုံးခဲ့လေပြီ။

ဆင်များရှင်ဘုရားကြီးမှာလည်း သက္ကရာဇ် ၁၃၁၈-ခုနှစ် ဝါဆိုလဆန်း ကိုးရက်နေ့က ငလျင်ဒဏ်ကြောင့် ပြိုကျ ပျက်စီးရပြန်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အများလူထု ကောင်းမှုဖြင့် ပြန်လည် ပြုပြင်ရပြန်ပါသည်။

ဤသို့ ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ခဲ့ကြသောကြောင့် ဆင်များရှင် ဘုရားကြီးသည် စစ်ကိုင်းတစ်ခွင်ဝယ် ဝင့်ထယ်စွာ တည်ရှိနေနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ရွှေဘို မုံရွာ ပခုက္ကူသို့ ဖြတ်သွားလေတိုင်း စစ်ကိုင်းမြို့ အနောက်ပြင်မှ မိဖုရားကြီး စောမင်းလှ၏ ကုသိုလ်တော် ဆင်များရှင်ဘုရားကြီးကို ဖူးမြင်၍ ဦးတင်ကြရလေသည်။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ရှေးဟောင်းမြန်မာကျောက်စာများ- စတုတ္ထတွဲ ၊
- ၂။ စစ်ကိုင်းသာသနာဝင် ၊
- ၃။ မှန်ရှည်တပ် ဆွေတော်စဉ် ၊
- ၄။ တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင် ၊
- ၅။ သာသနာဝံသဒီပနီ ၊
- ၆။ မှန်နန်းရာဇဝင် -ဒုတိယတွဲ ၊

(၁၉၉၈-ခု၊ မတ်လထုတ် ဓမ္မရတနာမူဇင်း- မှ)

es&ywd t;xdef ;awmf

အထိန်းတော် ဆိုသည်မှာ

အထိန်းတော်ဟူသော ဝေါဟာရကို မြန်မာအဘိဓာန်၌ “ မင်းသား မင်းသမီးများကို ပြုစု စောင့်ရှောက်ရသူ ” ဟု အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ပြထားပါသည်။

မြန်မာမင်းများ လက်ထက်က မင်းမိဖုရားများ၏ သားတော် သမီးတော်လေးများကို ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ရသော အထိန်းတော် အစုဝင်များ အများအပြား ရှိသည်။ ထိုသားတော် သမီးတော်ကလေးများကို ထိန်းသိမ်းရသောကြောင့် အထိန်းတော် ဟု အခေါ်များခဲ့ကြ၏။

အထိန်းတော် အစုတွင် လုပ်ငန်းတာဝန် လေးမျိုးမျှကို တွေ့ရှိရသည်။ ယင်းတို့မှာ-

- ၁။ အထိန်းတော် ၊
- ၂။ အချီတော် ၊
- ၃။ အချောတော် ၊
- ၄။ အယတော်-

တို့ ဖြစ်ကြသည်။

အထိန်းတော်တို့မှာ မင်းသား မင်းသမီးများကို နို့ချိုတိုက်ကျွေး၍ မွေးမြူရသော အမျိုး သမီးများ ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းတို့ကို ‘**အထိန်းတော်များ**’ ဟု ခေါ်ပါသည်။

အချီတော်ဆိုသည်မှာ သားတော် သမီးတော်လေးများကို ချီပိုး၍ ထားရသူ၊ ချီပိုး၍ သိပ်ရသူ အမျိုးသမီးများ ဖြစ်၏။ ယင်းတို့ကို ‘**အချီတော်များ**’ ဟု ခေါ်သည်။

အချောတော် ဆိုသည်မှာ သားတော် သမီးတော်လေးများကို ငိုသည့်အခါဖြစ်စေ၊ စိတ်ကောက်သည့်အခါဖြစ်စေ ချောမော့ရသော အမျိုးသမီးများ ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့ကို ‘**အချော တော်များ**’ ဟု ခေါ်သည်။

အယတော်ဆိုသည်မှာ သားတော် သမီးတော်လေးများကို ယုယုယယ ပြုစု၍ ကလေးငယ်နှင့်အတူ ကစားခြင်း၊ ကလေးအလိုကို လိုက်လျော ပြုစုပေးခြင်းစသော အလုပ်ကို ပြုလုပ်ပေးရသည့် အမျိုးသမီးများ ဖြစ်၏။ ယင်းတို့ကို ‘**အယတော်များ**’ ဟု ခေါ်သည်။

အထိန်းတော်နှင့် အကြီးတော်

ဘုရင့်သားတော်လေးများ ကြီးပြင်းလာသောအခါ မယ်တော်တို့နှင့် အတူ မနေရတော့ ပေ။ သီးခြားစံအိမ်ဆောက်၍ နေကြရသည်။ ထိုအခါ မင်းသားလုလင်များအတွက် အတတ်ပညာ ဖြင့် ထိန်းသိမ်း ပဲ့ပြင်ရန် ပညာရှိတစ်ဦးကို ခန့်ထားပေးသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကိုလည်း အင်းဝခေတ် ကျောက်စာတို့၌ အထိန်းတော်ဟုပင် ခေါ်ဆိုကြောင်း သိရပြန်ပါသည်။

အင်းဝခေတ်၊ တောင်ငူခေတ်တို့တွင် အထိန်းတော်များကို တစ်ယောက်ထက် ပို၍လည်း ထားကြသည်။ တောင်ငူဘုရင် တပင်ရွှေထီး နန်းတက်သောအခါ မိမိ၏ အထိန်းတော် လေးဦးတို့ အား ဘွဲ့များ ပေးအပ်ကြောင်း ရာဇဝင်တို့၌ တွေ့ရှိရသည်။ တပင်ရွှေထီးမှာ မင်းမဖြစ်မီက အထိန်း တော် လေးဦးရှိကြောင်း သိရှိရသည်။

ကုန်းဘောင်ခေတ်တွင်မူ ထိုပုဂ္ဂိုလ်များကို ‘**အကြီးတော်**’ ဟု ခေါ်ဆိုကြပါသည်။ အကြီးတော်တို့မှာလည်း သားတော်များကို ထိန်းသိမ်းပဲ့ပြင် သင်ကြားရသူများပင် ဖြစ်ပါသည်။ အကြီးတော်တို့သည် မိမိတို့ ထိန်းသိမ်းပဲ့ပြင်သော မင်းသားများ မင်းဖြစ်လာလျှင် မြို့စား ရွာစားများ

ရကြသည်။ ဝန်ကြီး မှူးကြီးများ ခန့်အပ်ခံကြရသည်။ ပခန်းမင်းကြီး ဦးရန်ဝေးကဲ့သို့ ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးမှာ အကြီးတော်ဘဝမှ တက်ရောက်သွားသူများ ဖြစ်ပေသည်။

ထိုမျှမက အထိန်းတော်တို့၏ သားသမီးများမှာလည်း ဘုရင်တို့နှင့် ဆက်စပ်၍ မြို့စားများ ဖြစ်ကြသည်။ မိဖုရားများလည်း ဖြစ်ကြသည်။ ထိုအထဲမှ ဘုရင်ဖြစ်သွားသူတို့လည်း ရှိပါသည်။ ထိုဘုရင်ကား ‘ဘုရင့်နောင်မင်းတရား’ ပင် ဖြစ်ပါသည်။

ဘုရင့်နောင်မင်းတရားကို ရှေးအခါက ပခန်းကြီး အရှေ့လက် ‘**ငတရော်ရွာ**’ (ယခု ရေစကြိုမြို့နယ်) ၌ မွေးဖွားခဲ့ပါသည်။ ဘုရင့်နောင်၏ မွေးရပ်မြေကို ရှေးအခါက ‘**ငသရောက်**’ ဟု လွဲမှားစွာ ဖော်ပြခဲ့ကြပါသည်။ ငတရော်ရွာ၌ ဘုရင့်နောင်နှင့် ပတ်သက်သော သမိုင်းဝင် အထိမ်းအမှတ်များ ယနေ့တိုင် ရှိနေပါသည်။

ဆင်းရဲသား လင်မယားတို့သည် ဘုရင့်နောင် နို့စို့အရွယ်မှာပင် ငတရော်ရွာမှ တောင်ငူသို့ ပြောင်းရွှေ့သွားကြသည်။ ထိုအချိန်တွင် တပင်ရွှေထီးမင်းသားအတွက် နို့ထိန်း ရှာနေ ခိုက် ဖြစ်သည်။ ဘုရင့်နောင်၏ မိခင်သည် နို့ထိန်းအင်္ဂါနှင့် ညီညွတ်သဖြင့် တောင်ငူဘုရင်က နို့ထိန်းအဖြစ် ခန့်အပ်ခြင်း ခံရသည်။ ထို့ကြောင့် ဘုရင့်နောင်နှင့် တပင်ရွှေထီးတို့မှာ နို့စို့ဖက်များ ဖြစ်သွားကြသည်။

ဘုရင့်နောင်သည် နောင်အခါတွင် ရှင်ရဲထွတ်နာမည်ကို ခံယူလျက် တပင်ရွှေထီးမင်း ၏ အစ်မတော် ခင်ခင်ကြီးနှင့် စုံဖက်ရသည်။ တပင်ရွှေထီးမင်း မရှိသောအခါ၌လည်း မင်းအဖြစ်ကို ခံယူကာ ဒုတိယမြန်မာနိုင်ငံတော်ကြီးကို တည်ထောင်ခဲ့သော မြန်မာ့ဂုဏ်ဆောင် မင်းတစ်ပါး ဖြစ်လာလေသည်။

ဘုရင့်နောင်မင်းတရား မင်းဖြစ်လာရသည်မှာ အဓိကအားဖြင့် မိခင်ဖြစ်သူ နို့ထိန်းဖြစ်ရ ခြင်းကြောင့်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ ဘုရင့်နောင်သာ မဟုတ်။ ဘုရင့်နောင်၏ ဖခင်မှာလည်း တောင်ငူမြို့ ကို ဘုရင်ခံပြု၍ အုပ်ချုပ်ရသည်။

မြန်မာမင်း အဆက်ဆက်တို့သည် ဤကဲ့သို့ မိမိနှင့် ငယ်စဉ်ဘဝက ဆက်သွယ် ယှက်နွယ်သူများကို ရာထူးဌာနန္တရ ပေး၍ ချီးမြှောက်လေ့ ရှိကြသည်။ ထိုအထဲတွင် နရပတိမင်း၏ အထိန်းတော်တို့လည်း ပါဝင်ပေသည်။

နရပတိ အထိန်းတော်

ပထမ အင်းဝခေတ်တွင် နရပတိ အမည်ဖြင့် ထင်ရှားသော မင်းနှစ်ပါး ပေါ်ပေါက်ခဲ့ ပါသည်။

နရပတိ မင်းတစ်ပါးသည် သက္ကရာဇ် ၈၀၄-ခုနှစ်တွင် နန်းတက်သူ ဖြစ်သည်။ ထိုမင်းသည် စစ်ကိုင်းမြို့၌ ထူပါရုံဘုရားကြီးကို တည်ထားခဲ့သည်။ ထိုမင်းကို ‘ထူပါရုံဒါယကာ နရပတိ’ ဟု ရာဇဝင်ကျမ်းတို့၌ ခွဲခြား ရေးသားထားကြသည်။

ယခု ဖော်ပြမည့် နရပတိမှာ သက္ကရာဇ် ၈၆၃-ခုနှစ်တွင် နန်းတက်သော နရပတိ ဖြစ် ပါသည်။ ထိုမင်းကိုမူ ရာဇဝင်တို့၌-

“ သက္ကရာဇ် ၈၇၁-ခုနှစ်တွင် ရွှေနန်းတော် ဟောင်းနွမ်းသောကြောင့် ရွှေနန်းအသစ် တည်တော်မူသည်။ ရွှေနန်းကား အလုပ်အဆောင် ချောမော ပြေပြစ် ကျစ်လျစ် ထူးဆန်းလှ သောကြောင့် ရွှေနန်းကြော့ရှင် ဘုရင်နရပတိဟု တွင်သည်။ ”-

ဟု မှန်နန်းရာဇဝင်၌ ဆိုပါသည်။

ရွှေနန်းကြော့ရှင် နရပတိမင်းသည် နန်းတက်ပြီးနောက် မိမိကို ငယ်စဉ်က အကျိုးပြုခဲ့ကြသော အထိန်းတော်များနှင့် အထိန်းတော်တို့၏ သားများကို မြို့စားများ ပေး၍

သစ္စာခံစေခဲ့သည်။ အထိန်းတော်တို့၏ သမီးများကိုလည်း မိဖုရားဖြစ် တင်မြှောက်၍ မြို့စားများ ပေးလေသည်။

အထိန်းတော် မင်းစည်သူ

ရွှေနန်းကြော့ရှင် နရပတိ၏ အထိန်းတော်တို့ကို လေ့လာရာ၌ အထိန်းတော်နှစ်ဦးကို ထင်ရှားစွာ တွေ့ရ၏။ တစ်ဦးကား ယောက်ျားအထိန်းတော်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ နာမည်ကို မင်းစည်သူဟု ခေါ်ပါသည်။ မင်းစည်သူမှာ ကုန်းဘောင်ခေတ် အခေါ်အားဖြင့် အကြီးတော်ကဲ့သို့ အထိန်းတော် ဖြစ်မည်ဟု ယူဆရသည်။

ရွှေနန်းကြော့ရှင် နရပတိသည် အထိန်းတော်မင်းစည်သူအား ပုဂံမြို့နှင့် တလုပ်မြို့ တို့ကို စားစေသည်။ မင်းစည်သူ ဇနီးမောင်နှံတို့သည် မိမိတို့ အပိုင်စားရာ ပုဂံမြို့၌ ကျောင်းတိုက်ကြီး ကို ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းသည်။ ဤအုတ်ကျောင်းတော်ကြီးမှာ ပုဂံမြို့ ဥပါလိသိမ် မြောက်ဘက် မြစည်းခုံဘုရား အနောက်ဘက်၌ ရှိပါသည်။ အုတ်ကျောင်းကြီးအတွင်း၌ ကျောက်စာ ရေးထိုး၍ ဤသို့ မှတ်တမ်းပြုထားပါသည်။

“ ဆင်ဖြူငါးစီးရှင် မြစ်ဖြစ်သော နရပတိ သိရိတြိ ပဝရာတိတျ မဟာသုဓမ္မရာဇာဓိ ရာဇာဓိပတိ အမည်တော်ရှိသော ရွှေနန်းသခင် ဘဝရှင်၏ အထိန်းတော် အရိမဒ္ဒနပူရဟူ သော ပုဂံနှင့် တလုပ်ကိုစားသော ဇနီးမောင်နှံသည် လူ့ချမ်းသာ နတ်ချမ်းသာ နိဗ္ဗာန်ချမ်း သာကို ရစိမ့်သောငှာ အလွန်သဒ္ဓါကြည်လင်စွာသော နှလုံးဖြင့် အရိမဒ္ဒနပူရ ပုဂံမြို့၏ အရှေ့မြောက်ထောင့်၌ နဂါးကြည်းမော်၏ အညာ ဧရာဝတီမြစ်နား ကမ်းစုံဖျားထက်၌ အရပ် လေးမျက်နှာမှ လာသော သီတင်းကျေးဇူးနှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်တို့ကို ကိန်းစိမ့်မည်ဟူ၍ သက္ကရာဇ် ၈၅၆-ခု မာဃနှစ် နယုန်လဆုတ် ဆယ်ရက် ၆ နေ့ ပြိဿလက်၌ စုလစ်မွန်းခေါင် သုံးဆင့်ရှိသော ကျောင်းဦးနှင့်တကွ ကုလားကျောင်းကို တည်၏။ ”- စသည်ဖြင့် ရေးထိုးထားပါသည်။

အထိန်းတော်မင်းစည်သူ မောင်နှံတို့သည် သက္ကရာဇ် ၈၇၃-ခုနှစ်တွင်လည်း ကွယ်လွန် သူ သားတော် ရွှေတောင်စားအတွက် ရည်စူး၍ ဇေတဝန်ကျောင်းကြီး ဆောက်လုပ်ပြီး မြေယာ များကို လှူဒါန်းကြောင်း အခြားကျောက်စာ၌ တွေ့ရပြန်ပါသည်။

ဖော်ပြပါ ကျောက်စာ စကားတို့ကို ထောက်၍ မင်းစည်သူမှာ အကြီးတော်ကဲ့သို့ အထိန်းတော် ဖြစ်သည်ဟု ကောက်ချက်ချခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

နို့ထိန်မယ်တော် အထိန်းတော်

ရွှေနန်းကြော့ရှင် နရပတိ၏ အထိန်းတော်များထဲမှ အခြား အထိန်းတော် တစ်ဦး ကိုလည်း တွေ့ရှိရပြန်ပါသည်။ ထိုအထိန်းတော်မှာ အမျိုးသမီး အထိန်းတော် ဖြစ်သည်။ နို့ထိန် မယ်တော်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

နရပတိမင်းသည် မိမိနန်းတက်ပြီးနောက် နို့ထိန်မယ်တော်ကိုလည်း အထူးပြု၍ မြှောက် စားသည်။ အထိန်းမယ်တော်၏ သားများကို မြို့စားများ ပေး၍ မြှောက်စားသည်။ သမီးများကို လည်း မိဖုရားအဖြစ် တင်မြှောက်၍ မြို့စားများ ပေးထားသည်။

အထိန်းတော်၏ သမီးတော် မိဖုရားများကို ရာဇဝင်စာမျက်နှာတို့၌ ရှာဖွေ၍ မရပေ။ ကျောက်စာ၌သာ တွေ့ရှိရ၏။ ကျောက်စာက ပြောသော မှတ်တမ်းစကားများ အရ အထိန်းတော် ကြီးမှာ သား သမီး လေးဦး ထွန်းကားသည်။ ထိုလေးဦးလုံးကိုပင် နရပတိမင်းက မြို့စားများ ပေးခဲ့သည်။ သား သမီးလေးဦးတို့မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

- ၁။ သားတစ်ယောက် (မြစ်တွင်းကို စားသည်။)
- ၂။ သမီးတစ်ယောက် (ရမည်းသင်းစား မိဖုရား)
- ၃။ သားတစ်ယောက် (ရာဇသေကြံ့နံ့ဘွဲ့ဖြင့် ဒီပဲယင်းကို စားသည်။)
- ၄။ သမီးတစ်ယောက် (အတွင်းတောင်နှင့် မြောင်လှစား မိဖုရား)

အထိန်းမယ်တော်ကြီးသည် သားသမီးစာရင်းကို ကျောက်စာ၌ ရေးသွင်းခဲ့သော်လည်း မိမိ ခင်ပွန်း၏ အမည်ကိုမူ ဖော်ပြခြင်း မပြုခဲ့ချေ။ ကောင်းမှုပြုသော အချိန်တွင် ခင်ပွန်း မရှိတော့သောကြောင့် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

အထိန်းမယ်တော် ကောင်းမှု

ရွှေနန်းကြော့ရှင် နရပတိမင်း၏ အထိန်းတော်ကြီးသည် သက္ကရာဇ် ၈၆၈-ခုနှစ် နတ်တော်လပြည့်နေ့တွင် စစ်ကိုင်းဘက်၌ ရွှေကျောင်းတော်ကြီးကို ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းသည်။ မယ်တော်ကြီးသည် မိမိရွှေကျောင်းတော်ကြီးအတွက် ဝတ္ထုကံ မြေယာများကိုလည်း နရပတိမင်းထံ ခွင့်ပန်၍ လှူဒါန်းထားခဲ့သည်။ ထို့နောက် မိမိလှူဒါန်းသော ကုသိုလ်တော် မှတ်တမ်းကို ကျောက်စာ ရေးထိုး၍ မှတ်တမ်းတင်ထားပါသည်။

အထိန်းတော် မယ်တော်ကြီး၏ ရွှေကျောင်းတော် ကျောက်စာသည် နရပတိမင်း၏ အဆက်အနွယ်ကိုလည်းကောင်း၊ အထိန်းမယ်တော်ကြီး၏ ဘဝတစ်စိတ် တစ်ပိုင်းကိုလည်းကောင်း လှစ်ဖော် ပြသနေသော မှတ်တမ်းလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အထိန်းမယ်တော်ကြီး၏ ကျောက်စာကို မူလအတိုင်း ဖော်ပြ၍ နိဂုံးကမ္မတ် အဆုံးသတ်လိုက်ရပါသည်။

နရပတိအထိန်းတော် ကျောက်စာ

“ မှတ်စီမံရှေးနှောင်း လူနတ်ပေါင်းတို့ တစ်သောင်းကျွန်းထိပ် ဘုန်းရောင်နှိပ်လျက် တံဆိပ်မှန်ကင်း မင်းထက်မင်းတွင် ဖြူဝင်းတံခွန် ကျွန်းလုံးမွန်သား ဆက်ဒန်ရတနာ ယာဉ်သာပြောင် ကြီး ဥဒါန်းစီးသား တစ်သခင် ငါးစီးရှင်တို့ နွယ်ပင်မျိုးရိုး မိုညှင်းစိုးသား သတိုးရန်နင်း မင်ထက်မင်း၏ ရင်တွင်းသီးခြား ဖရာထားသား ကြားနရပတိ ရာဇာဓိနှင့် သီရိမည်သာ နရာလူဖျား မင်းကြားဟု ခန့်ညားကျိုက်ဆူ တမွတ်မူမှ ဇေယျတန်ဆောင် ထွန်းဝင်ပြောင်သော မင်းခေါင်သီဟ နရိန္ဒလျှင် လောကတံခွန် စံညီလွန်သော ပြင်းထန်ပရမေ ထိန်ထိန်ဝေသား သပြေသိခင် နတ်ရှင်နရပတိ ပဝရမဟာ ဓမ္မရာဇာဓိရာဇာ ဓိပတိ မည်တော်ဟိ၏။ အထိန်းတော်တမူလည်း ဖြစ်ထသော မြစ်တွင်းစားသောမင်း၊ ရမည်းသင်းစားသော မိဖုရား၊ ရွှေတောင်ကျွန်သီး တပည့်ရှင် မြေကိုးသန်းနှင့်တကွ အစိုးရသော ရာဇသေကြံ့ သူသော အမတ်ကြီး ၊ အတွင်းတောင်နှင့်တကွ မြောင်လှစားသော မိဖုရား၊ ဤမျှလောက်သော သားတော် သမီးတော်တို့၏ မယ်တော်သည် မင် ဖိုလ်နိဗ္ဗာန် ချမ်းသာကို လိုသောကြောင့် စစ်ကိုင်းမည်သော ပြည်ကြီးအရပ် ဧရာဝတီ မြစ်နား ၌ ရွှေနန်းသီခင် ချထားသော မြေနေရာတွင် ဆောက်သော ရွှေကျောင်း၌ ကိန်းသောသိခင်တို့အား (ပစ္စည်းလေးပါး ဖြစ်စီမံသောငှာ) သက္ကရာဇ် ၈၆၈ခု နှစ်ကားပိသျှ လကားနတ်တော် ထွန်းပေါ်ဆန်းတက် ဆယ့်ငါးရက်လျှင် နံနက် တနင်္ဂနွေနေ့ ရွှေဘဝါးတော်အောက် နားတော် လျှောက်၍ လှူသော မြေကား ညောင်ရင်းတိုက် ပင်လယ်တွင် ပိတရစ်လက်နက်သန်လဲ မုရင်း ပြောင်းခင်း ပဲယာနှင့် အကွသော် ကာလေးချပ်၊ ညောင်ရင်းမြေခွန် ထန်းလည်းတရပ် မန်ကျည်း ယုံ၌ ငဆောက်ပုလက်နက် ကာတချပ်။ လယ်တွင်းမှာ ရစ်ကြည်ရွာနှင့် တကွ ဤမျှလောက်သော မြေကို လှူတော်မူ၏။ ။ ”

ကိုးကားစာစု

- ၁။ မှန်နန်းရာဇဝင်- ဒုတိယတွဲ ၊
- ၂။ မြန်မာစာညွန့်ပေါင်းကျမ်း- ပထမတွဲ ၊
- ၃။ ပုဂံသုတေသနလမ်းညွှန် ၊
- ၄။ မြန်မာအဘိဓာန် - အတွဲ ၅ ၊
- ၅။ နန်းခလေ့မှတ်တမ်းများ ၊
- ၆။ တွင်းသင်း မြန်မာရာဇဝင် ၊

(၁၉၉၈-ခု၊ မေလထုတ် ဓမ္မရတနာမဂ္ဂဇင်း- မှ)

dkyama'OD

သန်လျင်စား ကုလား ငဇင်ကာ

ငဇင်ကာသည် မြန်မာနိုင်ငံ အတွင်းရှိ သန်လျင်မြို့ကို အခြေပြု၍ ထောင်ထား ခြားနား ကာ သီးခြားမင်းပြုခဲ့သော နိုင်ငံခြားသား ပေါ်တူဂီလူမျိုး ဖြစ်သည်။

ငဇင်ကာဆိုသော နာမည်သည် မြန်မာရာဇဝင်ကြီးတို့၌ ခေါ်ဆို ရေးသားကြသော အမည် ဖြစ်သည်။ ရခိုင်ရာဇဝင်တို့၌မူ 'ငအင်္ဂါ' ဟု ရေးသည်။ ပေါ်တူဂီရာဇဝင်တွင် 'ဇွင်ကာ ကူ' ဟု ရေးသည်။ ငဇင်ကာ၏ မူရင်းနာမည်မှာ ဖီးလစ် ဒီဗရစ်တို နီကိုတီ (Filippe de Brito Nicote) ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာတို့သည် ရာဇဝင်လာအတိုင်း ငဇင်ကာဟုပင် အသိများကြ၏။

ငဇင်ကာခေါ် ဒီဗရစ်တိုသည် မူလက ရခိုင်ဘုရင် မင်းရာဇာကြီးထံသို့ ဝင်ရောက် အမှုထမ်းခဲ့သော ကြေးစား စစ်အမှုထမ်း ဖြစ်သည်။ ခရစ်နှစ် ၁၅၉၉-၁၆၀၀ တွင် တောင်ငူနှင့် ရခိုင်တို့ ပူးပေါင်း၍ ဟံသာဝတီမြို့တော်ကို တိုက်ခိုက်ကြသည်။ ထိုအခါ ငဇင်ကာသည် ရခိုင်ဘက်မှ ပါဝင် တိုက်ခိုက်ပေး၏။ ထိုတိုက်ပွဲတွင် ဟံသာဝတီမင်းသည် စစ်ရှုံးခဲ့ရလေသည်။

ရခိုင်ဘုရင် မင်းရာဇာကြီးသည် ဟံသာဝတီကို တိုက်ခိုက်ပေးခဲ့သဖြင့် ဒီဗရစ်တိုအား သန်လျင်ဆိပ်ကမ်းကို ပေးအပ်ခဲ့သည် ဤသို့ ပေးအပ်ရာတွင် ရခိုင်ဘုရင်သည် တောင်ငူဘုရင်၏ သဘောတူညီမှုကိုလည်း ရယူခဲ့သည်။ ထိုချိန်မှ စ၍ ဒီဗရစ်တိုသည် သန်လျင်၌ ရခိုင်ဘုရင်၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် နေထိုင်ရလေသည်။

ဒီဗရစ်တိုသည် စောစောပိုင်းတွင် ရခိုင်ဘုရင်နှင့် တောင်ငူဘုရင်တို့ကို နှစ်စဉ် လက်ဆောင်တော်များ ဆက်သ၍ လက်အောက်ခံ ဘဝဖြင့် နေထိုင်ခဲ့သည်။

မြန်မာမင်းတို့ကို အံတုပြီ

ဒီဗရစ်တိုသည် သန်လျင်မြစ်ဝတွင် အကောက်ရုံး တစ်ရုံးကို ဆောက်လုပ်ရန် ရခိုင် ဘုရင်အား တိုက်တွန်းခဲ့သည်။ အခွန်ဘဏ္ဍာ ပိုမိုရရှိရေး အတွက်ဟု အကြောင်းပြသည်။ ဤကိစ္စ မှာ စင်စစ် လှည့်ကွက်မျှသာ ဖြစ်သည်။

ဒီဗရစ်တိုသည် အကောက်ရုံးကို ဆောက်လုပ်ပြီးလျှင် ထိုရုံးကို မိမိ သိမ်းယူမည်။ ထို့နောက် စစ်စခန်းအဖြစ် အသုံးပြုမည်ဟု ကြံရွယ်ရင်း ရှိလေသည်။

ဤသို့ဖြင့် သန်လျင်၌ ဆောက်လုပ်သော အကောက်ရုံးကို ရခိုင်ဘုရင်က ဒီဗရစ်တိုအား မလွှဲအပ်ဘဲ ဗညားဒလကို အစောင့်အဖြစ် ချထားပေးသည်။ အကောက်ရုံးကြီး လုံးဝ မပြီးစီးမီမှာပင် ဒီဗရစ်တိုသည် တပ်သား ၅၀-ဖြင့် အကောက်ရုံးကို ဝင်ရောက် သိမ်းပိုက်တော့သည်။ အစောင့်ချထားသော ဗညားဒလလည်း အနီးအပါးရှိ ကျွန်တစ်ကျွန်းသို့ ဆုတ်ခွာပေးရလေသည်။

ဒီဗရစ်တိုသည် အကောက်ရုံး အမည်ခံသော ခံတပ်ကို ဆက်လက် တည်ဆောက် သည်။ ထိုနောက် ဂိုအာဘုရင်ခံချုပ်ထံသို့ သွားရောက်သည်။ ဆောက်လုပ်ပြီးသော ခံတပ်ကို ဂိုအာဘုရင်ခံချုပ်အား အပ်နှံမည်ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် သွားရောက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဘုရင်ခံချုပ်သည် ဒီဗရစ်တို၏ ဆောင်ရွက်မှုများကို ကျေနပ် နှစ်ခြိုက်သဖြင့် သူ၏ တူမ ဒေါင်နာလွီဇာ (Donna Luisa) နှင့် လက်ဆက်ပေးသည်။ ထို့ပြင် ဒီဗရစ်တိုကို 'သန်လျင်ကို အုပ်ချုပ်ရသူ' ဟုလည်းကောင်း၊ 'ပဲခူးနိုင်စစ်သူကြီး' ဟုလည်းကောင်း ဘွဲ့တံဆိပ်များ ပေးအပ်

လိုက်သည်။ ဒီရစ်တိုသည် အင်အားသစ်များ ဖြည့်တင်း၍ စစ်သင်္ဘော ခြောက်စင်းဖြင့် သန်လျင်သို့ ပြန်လာခဲ့သည်။

ဒီဗရစ်တိုသည် ဂိုအာသို့ သွားရောက်စဉ်အတွင်း ပြည်မင်းနှင့် တောင်ငူမင်းတို့သည် သန်လျင်ကို သိမ်းပိုက်ရေးအတွက် ကြိုးပမ်းကြသေးသည်။ သို့သော်လည်း အောင်မြင်ခြင်း မရှိချေ။

ဒီဗရစ်တိုသည် ဂိုအာမှ ပြန်ရောက်လာပြီးနောက် သန်လျင်ကို အခြေပြု၍ ကိုလိုနီ နယ်ပယ်သစ်များ ချဲ့ထွင်ရေးကို လုံးပန်းတော့သည်။

ဒီဗရစ်တို၏ ကြိုးပမ်းမှု

ဒီဗရစ်တိုသည် အရှေ့ဘက် မုတ္တမကို မင်းပြုသော ဗညားဒလနှင့် မိတ်ဆွေဖွဲ့သည်။ လက်ဆောင်ပဏ္ဏာများ ပေးသည်။ ထို့နောက်မိမိ၏ သမီးကို ဗညားဒလ၏သား ဗညားနွဲ့နှင့် လက်ဆက်၍ ခမ်းခမက် ဖမ်းကြသည်။ အင်္ဂလိပ်ရေး ရာဇဝင်တို့၌မူ ဒီဗရစ်တို၏သား ဆိုင်မွန် နှင့် ဗညားဒလ၏ သမီးတို့ လက်ဆက်ပေးကြသည်ဟု ဆိုသည်။

ဒီဗရစ်တိုသည် မုတ္တမမင်းနှင့် မိတ်ဆွေဖွဲ့ပြီးနောက် တောင်ငူမင်း၊ ရခိုင်မင်းတို့ကို အခွန် ပဏ္ဏာ မဆက်တော့။ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ရေးကို ထူထောင်၍ အခိုင်အမာ နေတော့သည်။ ရခိုင်နှင့် တောင်ငူသို့ အရောင်းအဝယ် သွားသော သူများကိုလည်း ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်လေသည်။

ဤကိစ္စကို မကျေနပ်သဖြင့် တောင်ငူမင်းနှင့် ရခိုင်မင်းတို့ ပူးပေါင်း၍ သက္ကရာဇ် ၉၆၅-ခု (ခရစ် ၁၆၀၃) နှစ်တွင် သန်လျင်ကို လုပ်ကြံတိုက်ခိုက်ကြသည်။

ရခိုင်ဘုရင်သည် သားတော် အိမ်ရှေ့မင်း မင်းခမောင်းကို ဗိုလ်မင်းပြု၍ တိုက်ခိုက်စေသည်။ ဒီဗရစ်တိုသည် တိုက်ခိုက်လာသော ရခိုင်တပ်တို့ကို ခုခံတိုက်ခိုက်သည်။ ထိုတိုက်ပွဲတွင် ဒီဗရစ်တိုတို့ဘက်က အိမ်ရှေ့မင်း မင်းခမောင်းကို လက်ရဖမ်းမိသွားလေသည်။

ရခိုင်ဘုရင်သည် မင်းခမောင်းကို ပြန်လည် ရရှိရေးအတွက် တောင်ငူ စစ်သည်တို့နှင့် ပူးပေါင်းလုပ်ကြံပြန်သည်။ သို့သော်လည်း မရခဲ့။ နောက်ဆုံးတွင် ဒီဗရစ်တိုက “ငါ့ကို မလေးမစား ကျွန်ဟူ၍ မဆိုနှင့်၊ ပြည်ထောင်ချင်း မင်းဟု ဆိုရမည်၊ သို့မှသာ အိမ်ရှေ့ဥပရာဇာကို ပြန်ပေးမည်။” ဟု တောင်းဆိုတော့သည်။ ရခိုင်မင်းသည် ဒီဗရစ်တို၏ အလိုကို လိုက်လျောရသည်။ နောင်တွင်လည်း သန်လျင်ကို ဝင်ရောက် မတိုက်ခိုက်တော့ပါဟု ကတိပြုရ၏။ ထိုအခါမှ အိမ်ရှေ့ဥပရာဇာကို ပြန်ပေးတော့သည်။

နယ်ချဲ့ကျူးကျော်ရေး စစ်ပွဲ

ဒီဗရစ်တိုသည် သန်လျင်မှတစ်ဆင့် အထက်မြန်မာနိုင်ငံကို သိမ်းယူဖို့အထိ ကြံစည်လာ တော့သည်။ ၎င်း၏ အကြံအစည်မှာ တောင်ငူ၊ ပြည်တို့ကို လုပ်ကြံမည်။ ထို့နောက် မြန်မာမင်း အုပ်ချုပ်ရာ အင်းဝအထိ ချီတက် တိုက်ခိုက်ရန် အကြံရှိလာလေသည်။ ဤစီမံချက်ကို အကောင်အတည်ဖော်ရန် အတွက် ရှေးဦးစွာ တောင်ငူကို လုပ်ကြံရန် စီမံချက် ချသည်။ ထိုအချိန်တွင် တောင်ငူသည် အင်းဝမင်း၏ လက်အောင်ခံ ဖြစ်နေပြီ။

သက္ကရာဇ် ၉၇၄-ခုနှစ်တွင် ဒီဗရစ်တိုသည် ခမ်းခမက်တော်သူ မုတ္တမမင်း ဗညားဒလနှင့် ပူးပေါင်း၍ ရေကြောင်း ကြည်းကြောင်းဖြင့် တောင်ငူသို့ ချီတက်သည်။

တောင်ငူတွင် အင်းဝဘုရင် မဟာဓမ္မရာဇာက အစောင့်ထားခဲ့သော မင်းရဲကျော်စွာ တပ်နှင့် တိုက်ပွဲဖြစ်သည်။ တိုက်ပွဲတွင် မင်းရဲကျော်စွာနှင့် အခြားအမတ်တို့ ကျဆုံးကုန်ကြ၏။ တောင်ငူမြို့ကိုလည်း ဒီဗရစ်တို၏ တပ်တို့က သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့သည်။

ပေါ်တူဂီတပ်တို့သည် တောင်ငူတွင် ၁၀-ရက်ခန့် နေ၍ ဖျက်ဆီးကြသည်။ ကျောင်းကန်

အိမ်ရာတို့ကို မီးရှို့ဖျက်ဆီးကြသည်။ ဆင် မြင်း လူသူ ရွှေ ငွေတို့ကို ရသမျှ သိမ်းယူ၍ သန်လျင်သို့ ပြန်ကြသည်။ တောင်ငူဘုရင် နတ်ရှင်နောင်ကိုလည်း သန်လျင်သို့ ခေါ်ဆောင်သွားကြသည်။

ဒီဗရစ်တို့သည် သန်လျင်ကို အောင်မြင်သဖြင့် ပြည် အင်းဝတို့ကို ဆက်လက် တိုက်ခိုက်ရန် ကြံရွယ်တော့သည်။

သာသနာဖျက် လုပ်ငန်းများ

ဒီဗရစ်တို့သည် သန်လျင်ကို အုပ်ချုပ်၍ မင်းလုပ်စဉ် ကာလအတွင်း ဗုဒ္ဓသာသနာ အဖျက်လုပ်ငန်းများကိုလည်း အကြီးအကျယ် ဆောင်ရွက်သည်။ မိမိ၏ ဗရင်ဂျီဘာသာ ပြန့်ပွားရေး ကိုလည်း ဦးစောက်ချ ဆောင်ရွက်သည်။ ဗရင်ဂျီဘုရားရှိခိုးကျောင်းကို ဆောက်သည်။ ရိမန်ကက် သလစ်ခရစ်ယာန်ဘာသာကို အားပေးသည်။ ဒီဗရစ်တို့၏ သာသနာဖျက်လုပ်ငန်းများကို ဤသို့ မှတ်တမ်းတင်ထားကြပါသည်။

“ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကိုလည်း ဖျက်ဆီးသည်။ ဖျက်ဆီးပုံမှာ ရဟန်းသင်္ဃာတို့ကို မလှူ မတန်းရ။ ဘုရင်ဂျီဘာသာကို မယူလျှင် မနေနိုင်အောင် သွေးဆောင် သွတ်သွင်းသည်။ ဗရင်ဂျီဘုန်းကြီး ကုမုဇာယူအန်တော်နီနှင့် အရကတူဆိုသော ပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ဦးက ဗရင်ဂျီဘာသာ ဝင်သူတို့ကို ဘိသိက်ပေး၍ သာသနာပြုရသည်။ အချို့ မွန်-မြန်မာဘုန်းကြီးများသည် ဗရင်ဂျီ ဘာသာကို လိုက်နာပါတော့မည် ဆို၍ အရက်သောက်ခြင်း၊ သိုးဦးထုပ်ဆောင်းခြင်းများကို ပြုလုပ်ကြရသည်။ ရာမညတိုင်းတွင် သင်္ဃာတော်တို့ ထင်ထင်ပေါ်ပေါ် မနေဝံ့ကြ။ အကြံ အကြား ရှောင်ရှား၍ နေရသည်။ အလှူအတန်း လုပ်သူတို့လည်း ထင်ထင်ပေါ်ပေါ် မလှူ မတန်းဝံ့ကြ။ တိတ်တိတ်ပုန်းသာ လှူတန်းကြရသည်။ သီဟိုဠ်က ဗုဒ္ဓသာသနာ မဟုတ်သူ ရှင်လူရဟန်းတို့လည်း ဇွင်ဂါဂူ (ဒီဗရစ်တို့) ထံ လာရောက် နေထိုင်ကြသည်။ ထိုအခါ ရာမည တိုင်းမှာ လဇ္ဇီပေသလ ရှာမရအောင် ပါးရှားသွားသည်။ ”

(မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ပုံ၊ (တ) စာ- ၁၆၀၊ ၁၆၁)

ဒီဗရစ်တို့သည် ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် စပ်ဆိုင်သော အဆောက်အအုံများကိုလည်း ဖျက်ဆီးသည်။ စေတီများကို ဖောက်ဖျက်၍ ဌာပနာသော ရွှေဆင်းတု၊ ငွေဆင်းတု စသော ရတနာ တို့ကို သိမ်းယူ၍ သင်္ဘောလမ်း ပေါက်သမျှ ကူးသန်းရောင်းချသည်။ ထို့ပြင် ခေါင်းလောင်း၊ ကြေးစည်စသည်တို့ကို အရည်ကျို၍ အမြောက်လက်နက်များ သွန်းလုပ်လေသည်။

သမိုင်းဝင် သန်လျင်တိုက်ပွဲ

ဒီဗရစ်တို့သည် တောင်ငူကို ထိပါး တိုက်ခိုက်လာခြင်း၊ သာသနာတော်ကို ဖျက်ဆီးခြင်း စသော အဖျက်လုပ်ငန်းများကို မနေမနား ဆောင်ရွက်နေရာ အင်းဝဘုရင် မဟာဓမ္မရာဇာသည် ဤကိစ္စကို မျက်ကွယ်ပြု၍ မရတော့ပြီ။ တစ်ချိန်တွင် မိမိတို့ နယ်မြေများစွာကို ထိပါးလာတော့မည် ဟု သိရှိလာသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံခြားသား ကျူးကျော်ရေးသမားကို အပြီးအပိုင် ချေမှုန်းတော့မည် ဟု ဆုံးဖြတ်ချက် ချလေသည်။

အင်းဝဘုရင် မဟာဓမ္မရာဇာသည် ဒီဗရစ်တို့ မင်းမူနေသော သန်လျင်ကို တိုက်ခိုက် ရန်အတွက် ရှမ်းဒေသနှင့် မြန်မာမြေပြန့်ဒေသမှ လူသူ လက်နက်များကို စုဆောင်းသည်။ လှေကြီးများ၊ တစ်ဆင့်ခတ်လှေ၊ နှစ်ဆင့်ခတ်လှေစသော သားလှေ၊ ငှက်လှေအများနှင့်တကွ မြို့တက်လှေကားစသည်တို့ကို ဆောက်လုပ် ပြင်ဆင်သည်။

ဤသို့ ဘက်ပေါင်းစုံမှ ပြင်ဆင်ပြီးနောက် သက္ကရာဇ် ၉၇၄-ခု၊ ပြာသိုလဆန်း လေးရက်နေ့တွင် သန်လျင်သို့ ချီတက်လေသည်။ ရန်သူ နယ်မြေသို့ စစ်ကူများ ဝင်မလာနိုင်စေ

ရန် ရခိုင်လမ်းကြောင်းတို့ကိုလည်း ပိတ်ဆို့ထားခဲ့သည်။

မဟာဓမ္မရာဇာ၏ တပ်တော်ကြီးသည် သန်လျင်သို့ ရောက်ရှိသွားကြရာ မြို့၏ အရှေ့တောင်ထောင့် အရပ်၌ တပ်ချ၍ ငါးရက်ခန့် စစ်ပြင်ဆင်မှု ပြုလုပ်ကြသည်။ မွေ့နွန်းတောင်ကို ပတ်၍ တပ်ကြီးတည်ထားကြသည်။ ထို့နောက် သန်လျင်မြို့သိမ်းတိုက်ပွဲကို ဆင်နွှဲကြလေသည်။

ပေါ်တူဂီစစ်သားတို့သည် သန်လျင်မြို့တွင်းမှ နေ၍ စိန်ပြောင်း မြတပူနှင့် လွှတ်၍ ပစ်ခတ် တိုက်ခိုက်ကြသည်။ သို့သော်လည်း အင်းဝတပ်ကား မပျက်ချေ။ အင်းဝတပ်သားတို့သည် မြို့တက် လှေကားကြီးများဖြင့် မြို့ရိုးပေါ်သို့ တက်ကြသည်။ ပေါ်တူဂီတို့သည် မြို့ထိပ်မှ နေ၍ ပွဲလျက်ရည်၊ ငရုတ်ရည်တို့ဖြင့် လောင်းချသည်။ ဗုံးနှင့် ပစ်ခတ်သည်။ အင်းဝတပ်သားတို့ မထိုးဖောက်နိုင်အောင် ဖြစ်နေရသည်။

နောက်ဆုံးတွင် မြို့ရိုးအောက်ခြေကို ဥမင်ပြု၍ ထိုးဖောက် ဝင်ရောက်ရသည်။ ထိုအခါမှ မြို့ရိုး ပေါက်ကာ ဆင်တပ် မြင်းတပ်များ သန်လျင်မြို့တွင်းသို့ ထိုးဖောက် ဝင်ရောက်နိုင်ကြ၏။ အင်းဝတပ်သားတို့သည် သန်လျင်မြို့တွင်း၌ တိုက်ပွဲများ အပြင်းအထန် ဖြစ်ပွားပြီးနောက် သန်လျင်မြို့ကို သိမ်းပိုက်နိုင်လေသည်။ သန်လျင်စား ဒီဗရစ်တို့နှင့် တောင်ငူစား နတ်ရှင်နောင်တို့ကိုလည်း လက်ရ ဖမ်းဆီးမိလေသည်။

မဟာဓမ္မရာဇာမင်းသည် ဒီဗရစ်တို့နှင့် နတ်ရှင်နောင်တို့ကို စစ်မေးသည်။ နတ်ရှင်နောင်အား မြန်မာမင်းကို ပုန်ကန်၍ ကုလားကျွန်ကို ခံယူသောကြောင့် ကွပ်မျက်ပစ်လိုက်သည်။ ဒီဗရစ်တို့ကိုလည်း ဘုရား ပုထိုးတို့ကို ဖျက်ဆီးသူ ဖြစ်သောကြောင့် သန်လျင် မြို့သူ မြို့သားများ ရှေ့မှောက်တွင် တံကျင်တင်၍ ကွပ်မျက်သည်။ နှစ်ရက်ကြာမှ သေလေသည်။

ဤသို့ဖြင့် သန်လျင်တွင် ပေါ်တူဂီတို့ အခြေစိုက်ထားသော ဥရောပနယ်ချဲ့ပဒေသရာဇ်ကို မဟာဓမ္မရာဇာ မင်းတရားက အပြီးအပိုင် ချေမှုန်းလိုက်နိုင်လေသည်။

စစ်ပြေးမယား စောသဒ္ဓါ

မဟာဓမ္မရာဇာသည် သန်လျင်မြို့ကို စစ်ဆင် တိုက်ခိုက်သဖြင့် ဒီဗရစ်တို့၏ မယား စောသဒ္ဓါတို့ မိသားစုသည် စစ်ဘေးနှင့် ဝေးရာသို့ ပြေးရှောင်ကြရသည်။ ဒီဗရစ်တို့မှာ မယားဘယ်နှစ်ယောက် ရှိသည်ဟု မသိနိုင်ပေ။ မှတ်တမ်းများအရ ဆိုလျှင် မယားသုံးယောက်ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ ယခု စောသဒ္ဓါမှာ ပေါ်တူဂီလူမျိုးထဲက မဟုတ်။ လောင်းကျိုက်မြို့မှ ရခိုင်တိုင်းရင်းသူတစ်ဦး ဖြစ်ပါသည်။

ဒီဗရစ်တို့သည် လောင်းကျိုက်မြို့မှ မင်းစောထွတ်၏ သမီး စောသဒ္ဓါကို မယားပြုထားရာ သား နန္ဒာဘရနှင့် သမီး သုပဘာဒေဝီတို့ကို မွေးဖွားထားသည်။

မဟာဓမ္မရာဇာမင်းသည် ထိုစစ်ဆင်လာသောအခါ ဘိုးတော် မင်းစောထွတ်၊ သမီး စောသဒ္ဓါနှင့် သား နန္ဒာဘရ၊ သုပဘာဒေဝီတို့ မိသားစု လေးဦးမှာ စစ်ဘေးကြောင့် လောင်းကျိုက်သို့ ထွက်ပြေးလာခဲ့ကြသည်။ သို့သော်လည်း လောင်းကျိုက်ကို မရောက်နိုင်တော့။ လမ်းခရီးမှာပင် အတိဒုက္ခ အမျိုးမျိုး ကြုံ၍ သောင်တင်နေခဲ့ကြ၏။

သုပဘာဒေဝီတို့၏ ဘဝဖြစ်ရပ် အတ္ထုပ္ပတ်ကို ကျောက်စာတစ်ချပ်မှ ပြောပြထားသဖြင့် သိရှိရပါသည်။ ထိုကျောက်စာမှာ ဟင်္သာခရိုင် ကုန်းပြင်ရွာမြောက်ဘက် သီတာမြသိန်းတန်ဘုရား၌ ရှိပါသည်။ ဤကျောက်စာသည်-

- နိုင်ငံခြားသား ကျူးကျော်ရေးသမား၏ နိဂုံးမလှသော ဘဝ ၊
- နိုင်ငံခြားသားကို ခင်ပွန်းပြုမိသော မယားတစ်ယောက်၏ ဒုက္ခ ၊
- ရရှိလာသော သား သမီးတို့၏ လူမှုဒုက္ခ-

စသည်တို့ကို လှစ်ဖော် ပြသနေ၏။ သံဝေဂယူဖွယ်၊ ကြေကွဲ ဆွေးမြေ့ဖွယ်တို့ကို ခံစားရသည်။ ထို့ကြောင့် ကျောက်စာကို (မူရင်းအတိုင်း) ဖော်ပြလိုက်ပါသည်။

မြသိန်းတန်ဘုရားကျောက်စာ

“ ဇေယျတု။ ။ သုနာပရံ တံပဒီပတိုင်း ရတနာပူရ အင်းဝပြည့်ရှင် အနောက် သံလွင်မင်းတရားကြီးသည် ပဲကူး ဟံသာဝတီမြို့တွင် ဖြူကျွင်းသက္ကရာဇ် ၉၇၀ ပြည့်၊ ၁၂ နှစ် နန်းစံသော ကုလားငင်ဂါ၊ လောင်းကျိုက်မြို့သူ ရခိုင်မ မိဖုရား စောသဒ္ဓါ၊ သားတော် နန္ဒာဘရ၊ သမီးတော် သုပဘာဒေဝီ၊ ဘိုးတော် မင်းစောထွတ် တို့ကို လက်ရ ဖန်းယူရာ သံလွင်မြို့သား ကုလားငင်ဂါကိုသာ မိ၍ ရာဇဝတ်ဖြင့် ကွပ်ညှပ်တော်မူသည်။ ဘိုးတော်နှင့်တကွ မိဖုရား သ္မီး တို့ကို မိမိ၍ ဘိုးတော်ကား မွန်မြို့ပိုင် အနောက်ချောင်းလက်တက်သို့ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင် ပုံး ၍ နေသောကြောင့် ဖိုးတော်ချောင်းခေါ်သည်။ မိဖုရား စောသဒ္ဓါသည် သားတော် နန္ဒာဘရ၊ သမီးတော် သုပဘာဒေဝီတို့နှင့် တကွ လောင်းကျိုက်မြို့သို့ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ပြန်လာရာ ကျိုက်ပွင့်ပဒေါအနောက်ချောင်း ကုန်းပြင်ရွာတွင် မိဖုရားသည် ဖျားသော ရောဂါနှင့် သေလေ၏။ သားနှင့် သမီး မောင်နှမ နှစ်ယောက်တို့ကို ဓညဝတီမတ် သုထိန်နှင့် တွေ့၍ ကောက်ယူမွေး၍ ကြီးမြောက်သောကာလ ဘုံမံပညာ လက္ခဏာနှင့် ပြည့်စုံသဖြင့် မင်းမြိုးမှန်း သိ၍ သက္ကရာဇ် ၉၈၅-ခုနှစ်၊ တပို့တွဲလဆန်း ၅ ရက် ၆ ကျာနေ့ ကျိုက်ယသီမြို့ကို တည်၍ နန္ဒာဘယ သုပဘာဒေဝီ ၎င်း မောင်နှမနှစ်ယောက် မင်းမြောက်၍ နန်းစံစေ၏။ မွန်တို့ဘာသာ ကျိုက်ရသီမြို့ကို မြန်မာဘာသာ သီတာမြို့ကို ခေါ်သည်။ ထိုအကြောင်းကို အနောက်ဘက် သံလွင်မင်းတရား ကြားသိတော်မူလျှင် ဖမ်းယူအံ့ဟု တက်တော်မူ၍ ၎င်း မောင်နှမ နှစ်ယောက်တို့သည် ကျိုက်သထုံလုံဒါးမြို့အနီး ဂေါင်ပေါင်ကြီး ရွာသို့ ထွက်ပြေး တိမ်းရှောင်ပုံး၍ နေကျလေ၏။ ၎င်းသံလွင်မင်းတရားကြီးသည် မတွေ့၍ ပျံလီသည်နောက် ၉(၈)၆ ခုတကူးလအတွင်း မင်သား မင်းသ္မီး နှစ်ယောက်တို့သည် မိမိနေရင်း သီတာမြို့သို့ ပျံလာရာ အင်္ဂုပူမြို့ အနောက် တောင်ပေါ် တွင် ခေတ္တ ခန့်မြို့တည်၍ ၃ နှစ် နန်းစံ ပြီးမှ သီတာမြို့ကို ကဆုန်လကျော်ကျော် ၁၂ ရက် တနင်္ဂနွေနေ့ ပျံရောက်တော်မူ၍ သက္ကရာဇ် ၉၈၉ ခုနှစ် တပေါင်းလဆန်း ၇ ရက် သောကြာနေ့တွင် နန်းဦးဘုရား ကုန်ဘုရားတို့ကို တကြိမ်တည်၏။ ၎င်းနောက် သုပဘာဒေဝီမည်သော မင်းသမီးသည် အညိန်းဇေးရင် ကစားရာဖြစ်သော ကုန်းပြင် တောင်ပူဇာပေါ်တွင် **ရွှေဒါန်းဦးဘုရား**ကို တည်၏။ ထိုနောက် သက္ကရာဇ် ၉၉၉ ခု ပြာသိုလအတွင်း ပျင်းစွာသော ဘေးထိုးရင်ကျက်နာနှင့် မောင် နန္ဒာဘရ နတ်ရွာစံလေ၏။ ကျံရစ်သော အလောင်းကို ရွှေဒါန်းဦးဘုရား ပန်းတင်ကုန်းတွင် သံစကာ နဲ့သာထင်းတို့နှင့် သင်းကျိုဝ်။ ၎င်းနောက် တပေါင်းလဆန်း ၁ ရက် နှမတော် သုပဘာဒေဝီမင်းသမီးသည် မောင်တော်ကို လွန်းဆွပ်သော စိပ်နှင့် ပျင်းစွာ ဖျားနာ၍ နတ်ရွာစံ၏။ ၎င်း အလောင်းတော်ကို ရွှေသား(တ)လာ မိဖုရား အသုံးအဆောင်နှင့် ကုန်းပျင် တောင်ပူဇာပေါ် တွင် သုမ်မိရဇာပနကို သင်ကျိုမှုတထား၏။ ၎င်း မောင်နှမတို့သည် တိမ်းပါးသော အယူနှင့် နတ်စိန် ဖြစ်၏။ ” (ပုသိမ်ရာဇဝင်၊ စာ- ၂၁၁၊ ၂၁၂)

သုပဘာဒေဝီတို့ မောင်နှမသည် လူမျိုးခြား၊ ဘာသာခြား။ နိုင်ငံခြားသား၏ သား သမီးများ ဖြစ်ကြသော်လည်း မိမိတို့ဘာသာတရားကို ကား မျက်ကွယ်မပြုခဲ့ ကြပေ။ အမိဗုဒ္ဓဘာသာကိုသာ ကိုးကွယ် ဆည်းကပ်ခဲ့ကြ၏။ သုပဘာဒေဝီ၏ ဘာသာရေးသံမဏိစိတ်ဓာတ် ကို ချီးကျူးကြရပါသည်။

သုပဘာဒေဝီသည် မောင်တော်နှင့်အတူ စိတ်ညီတူလျက် ဘုရားစေတီကို တည်ထား ပူဇော်ခဲ့၏။ ထို့ပြင် မိမိကိုယ်တိုင်လည်း ငယ်စဉ်ကာလက ကစားခဲ့ရာ ကုန်းပြင် တောင်ပူဇာပေါ်တွင်

ရွှေဒါန်းဦးဘုရားကို တည်ထား ပူဇော်ခဲ့ပါသည်။

ရွှေဒါန်းဦးဘုရားအမကြီး သုပဘာဒေဝီသည် သက္ကရာဇ် ၉၉၉-ခုနှစ် တပေါင်းလဆန်း တစ်ရက်နေ့တွင် ကွယ်လွန်သည်ဟု ကျောက်စာစကားအရ သိရှိရ၏။ သုပဘာဒေဝီ၏ မွေးသက္ကရာဇ်ကိုမူ သမိုင်းမှတ်တမ်းတို့၌ စူးစမ်း လေ့လာ၍ မရတော့ချေ။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ မြန်မာ့နိုင်ငံရေးသမိုင်း ၊
- ၂။ ပုသိမ်ရာဇဝင် ၊
- ၃။ မှန်နန်းရာဇဝင်- တတိယတွဲ ၊
- ၄။ ကျောင်းသုံးမြန်မာရာဇဝင် ၊

ပုဒ်မာဒါန

စန္ဒာဒေဝီသည် အလောင်းမင်းတရားကြီး ဦးအောင်ဇေယျ၏ မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်သည်။ စန္ဒာဒေဝီဆိုသော အမည်မှာ အလောင်းမင်းတရား နန်းတက်သော အခါမှ မှည့်ခေါ်သော ဘွဲ့မည် ဖြစ်သည်။ ဘွဲ့မည် အပြည့်အစုံမှာ ‘မဟာမင်္ဂလာ ရတနာဓိပတိ သီရိ ရာဇာ စန္ဒာဒေဝီ’ ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။

မိဖုရားကြီး မဖြစ်မီက စန္ဒာဒေဝီ၏ နာမည်ကို မယ်ယွန်းစံ (ဝါ) ခင်ယွန်းစံဟု ခေါ်ကြ သည်။ မယ်ယွန်းစံ၏ မိဘမျိုးရိုးကို ဤသို့ လေ့လာသိရှိရပါသည်။

မိဘမျိုးနွယ် သိမှတ်ဖွယ်

အဖမျိုးရိုး။ ။ စည်ပုတ္တရာမြို့ကိုင် မောင်ပုကြီးနှင့် ဇနီး စောလှမန်တို့သား စည်ပုတ္တရာရွှေကာတစ်ထောင်မှူး သီရိရန္တဘွဲ့ခံ ငယ်မည် မောင်ဖြိုးသည် မယ်ယွန်းစံခေါ် စန္ဒာ ဒေဝီ၏ အဖဖြစ်သည်။

အမိမျိုးရိုး။ ။ မုဆိုးဘို စမြင်းကြီးသား ဘုမ္မသူရနှင့် မင်းဘိုးခင် နှမ စောသာထွေးသမီး စောလှမျိုးတို့ အိမ်ထောင်သင့်ရာတွင် သမီး မယ်ညက်ကို မွေးဖွားသည်။ ထိုမယ်ညက်သည် မယ်ယွန်းစံ၏ မိခင် ဖြစ်ပါသည်။

သီရိရန္တနှင့် ဇနီး မယ်ညက်တို့မှ သမီး သုံးယောက် မွေးဖွားသည်။ ၎င်းတို့မှာ မယ်ကောင်းစံ၊ မယ်ယွန်းစံ၊ မယ်နှိုင်းစံတို့ ဖြစ်သည်။ ညီအစ်မသုံးဦး၏ ဘဝသုံးမျိုးကို ဤသို့ တွေ့ရှိရသည်။

မယ်ကောင်းစံ။ ။ မယ်ကောင်းစံမှာ အိမ်ထောင် နှစ်ဆက် ရှိသည်။ ပထမ ချည်ပါ ရွာသား မောင်ထင်နှင့် အိမ်ထောင်ကျသည်။ မောင်သွင်ခေါ် သားတစ်ယောက် မွေးသည်။ မောင်သွင်သည် မြင်းရည်တက် ၆၈-ဦး ဖွဲ့ရာတွင် ‘မင်းငယ်ကျော်’ ဘွဲ့ ခံသည်။ ၎င်းနောက် မင်းရဲနန္ဒသူ၊ ၎င်းနောက် သတိုးသီဟကျော်ဘွဲ့ကို ခံသည်။ အလောင်းမင်းတရား၏ နှမငယ် မယ်ဝင်၏ သမီး မယ်စွေနှင့် အိမ်ထောင်ကျသည်။

ဒုတိယအိမ်ထောင်မှာ မောင်စည်းစိမ် ဖြစ်သည်။ ၎င်းသည် ဟံသာဝတီရောက်မင်း လက်ထက်တွင် စည်သာမြို့ကို စားရ၏။ အလောင်းမင်းတရားလက်ထက် မြင်းရည်တက် ၆၈- ဦး ဖွဲ့ရာတွင် ‘မင်းလှစည်သူ’ ဘွဲ့ခံသည်။ ၁၁၁၇-ခုတွင် သံလွင်၌ မွန်တို့ ဝိုင်းမိ၍ ဆုံးသည်။ ဒုတိယအိမ်ထောင်နှင့် မယ်ပြေနှင့် ရှင်သူဌေးခေါ် သမီးနှစ်ယောက် မွေးသည်။ မယ်ပြေသည် အလောင်းမင်းတရား၏ မြောက်နန်းစံ မိဖုရားဖြစ်သည်။

မယ်ယွန်းစံ။ ။ သက္ကရာဇ် ၁၀၇၅-ခုနှစ်တွင် မွေးဖွား၏။ ဦးအောင်ဇေယျနှင့် အိမ်ထောင်ကျ၍ နောက်ပိုင်းတွင် စန္ဒာဒေဝီဘွဲ့ခံ မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်သည်။

မယ်နှိုင်းစံ။ ။ ခင်ပွန်းမှာ ပိတ္တောရွာသား မောင်မြင့် ဖြစ်သည်။ ရဲဘော ၆၈-ဦးတွင် ‘နန္ဒသာရ’ ဘွဲ့ ခံ၏။ ထို့နောက် မဟာသင်္ခယာ၊ ထို့နောက် သတိုးမဟာသင်္ခယာ၊ စဉ့်ကူးမင်း လက်ထက်တွင် သတိုးမဟာတရဖျားဘွဲ့နှင့် ရတနာသိင်္ဃမြို့ဝန် ဖြစ်သည်။ ၁၁၅၉-ခု၊ ဝါခေါင်လပြည့်ကျော် ၁၀-ရက်တွင် ကွယ်လွန်သည်။ ၎င်းတို့မှ သမီး မယ်တလိုင်းကို မွေးသည်။

မယ်ယွန်းစံတို့ မိသားစု

မယ်ယွန်းစံသည် သက္ကရာဇ် ၁၀၉၅-ခုခန့်တွင် ဦးအောင်ဇေယျနှင့် အိမ်ထောင်ကျသည်။ ဦးအောင်ဇေယျသည် မုဆိုးဘိုဇာတိ ဖြစ်သည်။ အဖ မိဘမျိုးရိုးမှာ မြို့သူကြီး မျိုးရိုး ဖြစ်သည်။ မိဘနှစ်ဖက်စလုံးမှ မျိုးရိုးစဉ်ဆက်မှာလည်း ပုဂံမင်းရိုးမှ ဆက်နွယ်၍ အင်းဝမင်းဆက် မိုးညှင်းမင်း၏ အနွယ်တော်များ ဖြစ်သည်ဟု ရာဇဝင်ကျမ်းကြီးများက ဆိုကြသည်။

ဦးအောင်ဇေယျနှင့် မယ်ယွန်းစံတို့မှာ သွေးခြားသော သူစိမ်းများ မဟုတ်ကြပေ။ ဦးအောင်ဇေယျ၏ မိခင် မဟာဒေဝီနှင့် မယ်ယွန်းစံ၏ ဖခင် သီရိရန္တတို့မှာ မောင်နှမ အရင်းများ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဦးအောင်ဇေယျနှင့် မယ်ယွန်းစံတို့မှာ မောင်နှမ ဝမ်းကွဲလည်းတော်စပ်သည်။

ဦးအောင်ဇေယျနှင့် မယ်ယွန်းစံတို့မှ သား သမီး ၁၀-ယောက်ကို မွေးဖွားခဲ့ပါသည်။ သား ခုနစ်ယောက်၊ သမီး သုံးယောက် ပါဝင်သည်။

ဦးအောင်ဇေယျသည် မင်းအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိပြီးနောက် သားတော် သမီးတော်တို့ကို မြို့စား ရွာစားများ ပေး၍ မြှောက်စားခဲ့ပါသည်။ အချို့ သားများမှာ နောက်ပိုင်းတွင် မင်းဖြစ်ကုန် ကြပါသည်။ မယ်ယွန်းစံက မွေးသော သားများကို အစဉ်အတိုင်း ဤသို့ တွေ့သိရပါသည်။

၁။ **သားတော် သီရိ သုမဟာဓမ္မရာဇာ**။ ။ ကုန်းဘောင်ဆက်ရာဇဝင်တွင် ‘သီရိ သုဓမ္မရာဇာ’ ဟု ရှိသည်။ ထိုမင်းသားမှာ အလောင်းမင်းတရား လက်ထက် အိမ်ရှေ့စံ နေရသည်။ တပယင်း၊ ရွှေတောင်၊ ငစဉ်ကူးမြို့များကို ကံကျွေးခံ၍ ခမည်းတော် မရှိသည့်နောက် မင်းဖြစ်သည်။ ငယ်မည်ကို **မောင်လှောက်**ဟု ခေါ်သည်။

၂။ **သားတော် သီရိသုဓမ္မရာဇာ**။ ။ ကုန်းဘောင်ဆက်ရာဇဝင်တွင် ‘သီရိဓမ္မရာဇာ’ ဟု ရှိသည်။ ခမည်းတော်၊ နောင်တော် မင်းတရားတို့လက်ထက် မြေဒူး၊ စလင်းမြို့တို့ကို ကံကျွေးခံပြီးနောက် မင်းဖြစ်သည်။ ငယ်မည်ကို **မောင်ရူ**ဟု ခေါ်သည်။

၃။ **သားတော် တစ်ပါး**။ ။ ငယ်စဉ်က ကွယ်လွန်သည်။

၄။ **သမီး သီရိမဟာမင်္ဂလာဒေဝီ**။ ။ ၁၁၀၀-ပြည့် ဖွားသည်။ ခမည်းတော်၊ မောင်တော် မင်းနှစ်ပါးတို့ လက်ထက် ကနွီမြို့ကို စားရသည်။ ငယ်မည်ကို **မယ်သာ**ဟု ခေါ်သည်။

၅။ **သားတော် သုဓမ္မရာဇာ**။ ။ ခမည်းတော်နှင့် နောင်တော် မင်းနှစ်ပါးတို့ လက်ထက် အမြင့်မြို့၊ တလုပ်မြို့တို့ကို စားရသည်။ ငယ်မည်ကို **မောင်ပိုး** ဟုခေါ်သည်။

၆။ **သမီး သီရိမဟာရတနာဒေဝီ**။ ။ ၁၁၀၄-ခုဖွားသည်။ ခမည်းတော် မောင်တော် မင်းနှစ်ပါး တို့ လက်ထက် မင်းခင်းမြို့ကို စားရသည်။ မောင်တော် ဗဒုံမင်းလက်ထက် ပန်းတောင်း မြို့ကို စားရသည်။ ငယ်မည်ကို **မယ်မြတ်လှ**ဟု ခေါ်သည်။

၇။ **သားတော် သတိုးမင်းလှရွှေတောင်**။ ။ ခမည်းတော် နောင်တော် မင်းနှစ်ပါးတို့လက်ထက် ဗဒုံမြို့၊ မြဝတီမြို့တို့ကို စားရသည်။ ထို့နောက် မင်းဖြစ်သည်။ ငယ်မည်ကို **မောင်ရွှေဝိုင်း** ဟု ခေါ်သည်။ (ဘိုးတော် ဦးဝိုင်းဟု အသိများကြသည်။)

၈။ **သမီး သီရိရတနာမင်္ဂလာဒေဝီ**။ ။ ကုန်းဘောင်ဆက်ရာဇဝင်တွင် ‘သီရိမလ္လာရတနာဒေဝီ’ ဟု ရှိသည်။ ခမည်းတော် မောင်တော် မင်းနှစ်ပါးတို့ လက်ထက် အုန်းတော၊ အောင်သာ ရွာနှင့် စကုမြို့တို့ကို စားရသည်။ ၁၁၂၉-ခုတွင် ကွယ်လွန်သည်။ ငယ်မည်ကို **မယ်အိပ်** ဟု ခေါ်သည်။

၉။ **သားတော် သတိုးမင်းလှ မင်းရဲကျော်စွာ**။ ။ ၁၁၁၁-ခုဖွားသည်။ ခမည်းတော် နောင် တော် မင်းတရားတို့လက်ထက် ပခန်းကြီးမြို့၊ ကလေးမြို့တို့ကိုစားရသည်။ ၁၁၆၄-ခု၊ မင်းကွန်း ရှားရောင်းတွင် ကွယ်လွန်သည်။ ငယ်မည်ကို **မောင်စိုး** ဟု ခေါ်သည်။

၁၀။ **သားတော် သတိုးမင်းလှ မင်းရဲကျော်ထင်**။ ။ ၁၁၁၆-ခုနှစ် နန်းထက်တွင် ဖွားသည်။ ခမည်းတော် နောင်တော် မင်းနှစ်ပါးတို့ လက်ထက် ပင်းတလဲ၊ မြင်စိုင်းမြို့တို့ကို

စားရသည်။ ဗဒုံမင်းလက်ထက် ၁၁၄၇-ခုနှစ်တွင် ရေမှာ ဖျောက်ခံရသည်။ ငယ်မည်ကို **မောင်ဘိုးရှင်** ဟုခေါ်သည်။

မယ်ယွန်းစံက မွေးဖွားသော သားတော်များမှာ အလောင်းမင်းတရားအတွက် လက်ရုံး သဖွယ် အားထားရသော သားတော်များ ဖြစ်သည်။ အလောင်းမင်းတရား၏ အောင်မြင်မှုများမှာ သားတော်တို့၏ လုပ်ရည်ကိုင်ရည်တို့လည်း များစွာ ပါဝင်လေသည်။

အင်းဝမင်းဆက် ပျက်ခဲ့ပြီ

သက္ကရာဇ် ၁၁၁၃-ခုနှစ်တွင် တောင်ဘက်မှ ဟံသာဝတီမင်း၏ စစ်သည်တို့သည် အထက်အင်းဝသို့ တိုက်ခိုက်လာကြသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ကွေ့ဂုဏ္ဏအိန်၏ တပ်ဖွဲ့တို့ကလည်း ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်လာကြ၏။ ဤသို့ ရန်သူစစ်သည်တို့က နှစ်ဖက်ညှပ်၍ တိုက်ခိုက်လာသော အခါ အင်းဝမင်းမှာ အကျပ်အတည်းများစွာ ဖြစ်ရသည်။

အင်းဝမင်းသည် နောက်ဆုံးတွင် အင်းဝမြို့တွင်းမှ နေ၍ ခုခံကာကွယ်ရသည်။ သို့သော်လည်း ကြာရှည် မခုခံနိုင်ဘဲ အင်းဝမြို့လည်း ပေါက်ပျက်သွားရ၏။ ထိုအခါ ဟံသာဝတီမင်း သည် အင်းဝမင်း၊ မိဖုရား၊ မှူးမတ်တို့နှင့် ပိဋကတ်စာပေများကိုပါ မကျန် သိမ်းယူပြီးလျှင် ဟံသာဝတီသို့ သယ်ဆောင်သွားကြသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၁၃-ခုနှစ်တွင် ညောင်ရမ်းခေတ် ဟုဆိုသော ဒုတိယအင်းဝခေတ်လည်း ကုန်ဆုံးလေတော့သည်။

ထိုအချိန်၌ မြန်မာနိုင်ငံသည် ဝါးအစည်း ပြေသကဲ့သို့ ဖရိုဖရဲ ဖြစ်နေ၏။ သူတစ်လူ ငါတစ်မင်းဖြင့် အုပ်ချုပ်မှုလည်း မငြိမ်မသက် ဖြစ်နေသည်။ ဟံသာဝတီမင်းကလည်း အင်အား စုစည်းလျက် မိမိသစ္စာခံများကို စည်းရုံးနေ၏။ ကွေ့ဂုဏ္ဏအိန်ကလည်း သစ္စာခံ နယ်မြေတို့ကို ချဲ့ဖြန့်နေကြသည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ မြို့များမှာ အချို့က ဟံသာဝတီ၏ သစ္စာကို ခံယူနေကြသည်။ အချို့က ကွေ့ဂုဏ္ဏအိန်၏ သစ္စာကို ခံယူကြသည်။ အချို့ဒေသများမှာလည်း မည်သည့် လက်အောက်ကိုမျှ မခံဘဲ တော်လှန်နေခဲ့ကြသည်။ ထိုအထဲတွင် မုဆိုးဘိုရွာကို အခြေပြု၍ တော်လှန်ကြသော ဦးအောင်ဇေယျ၏ အင်အားစုမှာ အင်အား အကောင်းဆုံး ဖြစ်သည်။

ကုန်ဘောင်ခေတ်ကို တည်ထောင်ပြီ

ဦးအောင်ဇေယျသည် ဆွေမျိုးအင်အား တောင့်တင်းသည်။ သား သမီးများလည်း ပွားစည်းသည်။ မုဆိုးဘိုရွာသားတို့ကလည်း ကြည်ညိုလေးစားသည်။ တစ်ချိန်ကပင် ဦးအောင် ဇေယျသည် မင်းလောင်း ဖြစ်သည်ဟု ကျော်ကြားခဲ့ဖူးသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် အင်းဝဘုရင် မဟာ ဓမ္မရာဇိပတိ (ဟံသာဝတီရောက်မင်း) က တောင်ငူရာဇာဆိုသူအား စေလွှတ်၍ ဦးအောင်ဇေယျကို မင်းလောင်း ဟုတ် မဟုတ် စစ်ဆေးခဲ့ဖူးလေသည်။

အင်းဝပြည်ကြီး ပျက်စီး တိမ်းယိမ်းသောအခါတွင် ဦးအောင်ဇေယျသည် အကယ်ပင် မင်းဖြစ်တော့မည်ဟု ယုံကြည်လာကြသည်။ တပေါင် အမျိုးမျိုးကို ဖော်ဆောင် ရွတ်ဆိုလာကြသည်။ ဤသို့ ဘက်ပေါင်းစုံမှ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်လျက် မုဆိုးဘိုအင်အားစု ကြီးထွားရေးကို ဆောင်ရွက် နိုင်လေသည်။

ဦးအောင်ဇေယျသည် ဟံသာဝတီတပ်များ အထက်သို့ ဆန်တက်လာစဉ်ကပင် မုဆိုးဘိုရွာတွင် သစ်တပ်တစ်ခု တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ အဝန်းတာ ၄၇၀- ရှိသည့် ပစ္စင်၊ ရင်လျှောက်၊ ကတုတ်၊ ရင်ကာ၊ ကျိုးမြောင်းနှင့်တကွ ခိုင်ခံ့အောင် ပြုလုပ်သည်။ ထို့နောက် မျိုးရိက္ခာတို့ကို စုဆောင်းသည်။ ရွာသူ ရွာသားတို့ကိုလည်း စစ်ရေးအတ်ပညာများကို လေ့ကျင့် သင်ကြားစေ၏။

ဤသို့ဖြင့် မုဆိုးဘို အင်အားစုမှာ တောင့်တင်း ခိုင်မာလာခဲ့လေသည်။

ထိုအတောအတွင်း ဟံသာဝတီမင်းနှင့် ကွေ့ဂုဏ္ဏအိန် အင်းအားစုတို့က မိမိတို့ သစ္စာကို ခံယူရန် သစ္စာပေးလာကြသည်။ ထိုအခါ ဦးအောင်ဇေယျက “ ဟံသာဝတီမင်းကလည်း သစ္စာရေ တိုက်ရန် စေလွှတ်ပါသည်။ ကွေ့ဂုဏ္ဏအိန်တို့ အဖွဲ့ကလည်း သစ္စာရေတိုက်ရန် စေလွှတ်ပါသည်။ နှစ်ဦး ဖြစ်နေ၍ မည်သူ့သစ္စာကိုမျှ မခံနိုင်သေးပါ။ တစ်ဦးက အနိုင်ရမှ တစ်ဦးတည်းကို သစ္စာခံပါရစေ။ “ ဟုဆို၍ ပြန်လွှတ်လိုက်သည်။

ဟံသာဝတီတပ်များ အပြန်တွင် ဦးအောင်ဇေယျ၏ တော်လှန်ရေး တပ်ဖွဲ့ဝင်တို့က လမ်းခရီးမှ ဆီးကြိုတိုက်ခိုက်ကြရာ ဟံသာဝတီတပ်သား အများအပြား ကျဆုံးကုန်ကြသည်။

ထိုအချိန်မှ စ၍ ဟံသာဝတီ တပ်များနှင့်လည်းကောင်း၊ ကွေ့ဂုဏ္ဏအိန်၏ တပ်များနှင့် လည်းကောင်း အကြိမ်ကြိမ် တိုက်ခိုက်ကြရတော့သည်။ ဦးအောင်ဇေယျ၏ တပ်များသည် ဟံသာဝတီတပ်များကိုလည်း ချေမှုန်းနိုင်ကြသည်။ ကွေ့ဂုဏ္ဏအိန်၏ တပ်များကိုလည်း တွန်းလှန်နိုင်ကြသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ကွေ့ဂုဏ္ဏအိန်သည် တရုတ်ပြည် နယ်စပ်သို့ ထွက်ပြေးသွားရလေသည်။

ဤသို့ ရန်သူများကို နှိမ်နင်းပြီးနောက် သက္ကရာဇ် ၁၁၁၅-ခုနှစ်တွင် ဦးအောင်ဇေယျသည် ရတနာသိင်္ဃီ ကုန်းဘောင်ပြည်ကြီးကို တည်ထောင်၍ ‘ အလောင်းမင်းတရား ’ ဟူသော အမည်ကို ခံယူသည်။ ထိုအချိန်တွင် ဇနီး မယ်ယွန်းစံသည် ‘ မဟာမင်္ဂလာ ရတနာမိပတိ သီရိရာဇာ စန္ဒာဒေဝီ ’ ဟူသော ဘွဲ့မည်ဖြင့် အဘိသိက်ခံ မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်လာလေသည်။

မောင်တစ်ထမ်း မယ်တစ်ရွက်

အလောင်းမင်းတရားကြီး ဦးအောင်ဇေယျသည် ၁၁၁၅-ခုမှ စ၍ နိုင်ငံတော် စည်းလုံးရေးကို မနေမနား ဆောင်ရွက်ရသည်။ အောက်မြန်မာနိုင်ငံရှိ မြို့တော်များကို စဉ်ဆက်မပြတ် သိမ်းယူ၍ နိုင်ငံတော်သစ်ကို ပြန်လည် တည်ဆောက်နေရသည်။

အလောင်းမင်းတရားသည် နိုင်ငံတော်သစ် တည်ထောင်ရေးအတွက် နှစ်စဉ်လိုလို စစ်ထွက်၍ စည်းရုံးရသည်။ ကုန်းဘောင်ပြည်တွင် နားနေသည်ဟု မရှိပေ။ ဤသို့ အလောင်းမင်းတရား မရှိသည့် အခါများတွင် မိဖုရားခေါင်ကြီး စန္ဒာဒေဝီသည် ကုန်းဘောင်နေပြည်တော်၏ အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဖွံ့ဖြိုးရေး လုပ်ငန်းများကို တာဝန်ယူ နေရစ်ရသည်။

အလောင်းမင်းတရားကလည်း နေပြည်တော်၍ ကျန်ရစ်သော မိဖုရားကြီးအားလုံခြုံရေးမှ စ၍ အထွေထွေကိစ္စများကို အဂတိလေးပါး မလိုက်စားဘဲ ဆောင်ရွက်ရန် စစ်ခရီးလမ်းမှ နေ၍ သဝဏ်စားရေးကာ ပေးမှာလေ့ ရှိသည်။

စန္ဒာဒေဝီ မိဖုရားကြီးကလည်း အလောင်းမင်းတရား မရှိချိန်တွင် နေပြည်တော်ရှိ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို သားတော်တို့နှင့်အတူ လက်တွဲ၍ တာဝန်ကျေအောင် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ “ မောင်တစ်ထမ်း မယ်တစ်ရွက် “ ဆိုသော စကားအတိုင်း တာဝန်ကျေအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့်လည်း အလောင်းမင်းတရားသည် နိုင်ငံတော် တည်ထောင်ရေးကိုနောက်ဆံ့မတင်းရဘဲ ကျယ်ပြန့်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

စန္ဒာဒေဝီ၏ ကုသိုလ်တော်များ

မိဖုရားခေါင်ကြီး စန္ဒာဒေဝီသည် ရတနာသိင်္ဃီမြို့တော်ကို တည်ထောင်ပြီးနောက် ကျောင်းတိုက်ကြီးကို တည်ဆောက်ခဲ့ပါသည်။ မိဖုရားကြီး၏ ကျောင်းတော်ကြီးကို ‘ အောင်မြေဘုံသာကျောင်းတော်ကြီး ’ ဟု ကမ္မည်းတပ် ခေါ်ဆိုထားလေသည်။

မိဖုရားကြီးသည် တစ်ခါတစ်ရံတွင် အလောင်းမင်းတရားနှင့် အတူ စစ်ချီရာသို့ လိုက်ပါရသည်။ ဤသို့ လိုက်ပါရင်း လမ်းခရီး၌ အခြေအနေပေးသလို ကုသိုလ် ကောင်းမှုများကို ပြုလုပ်လေ့ ရှိပါသည်။ ထိုကုသိုလ်များထဲတွင် မင်းဘူးနယ်ရှိ မန်းစက်တော်ရာ၌ ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းသော ဇရပ်ကြီး တစ်ဆောင်လည်း ပါဝင်ပါသည်။

မိဖုရားကြီးသည် မိမိ ဆောက်လုပ်သော ဇရပ်ကြီးကို ‘မှန်ကင်း’ စိုက်လိုသောကြောင့် အလောင်းမင်းတရားထံ ခွင့်ပန်ခဲ့သည်။ မှန်ကင်းမှာ မိမိတို့ သဘောအတိုင်း စိုက်ထူနိုင်သည် မဟုတ်ပေ။ ဘုရင့် အမိန့်တော် ရမှသာ တပ်ဆင်ခွင့် ရှိသည်။

မိဖုရားကြီး၏ ခွင့်ပန်ချက်အရ အလောင်းမင်းတရားသည် ဇရပ်တော်ကြီး၌ မှန်ကင်း စိုက်ထူခွင့် ပြုသော အမိန့်တော်ကို ဤသို့ တရားဝင် ထုတ်ပြန်ပေးသည်။

“ဘုန်းတော် အလွန် ကြီးမြတ်တော်မူလှသော အရိန္ဒမာလက်နက် စကြာရတနာ ဆင်ဖြူ များသခင် တိုင်းကြီး ပြည်ကြီး ထီးဆောင်းမင်းတကာတို့၏ သခင်ဖြစ်တော်မူသော အလောင်း မင်းတရားကြီးဘုရား အမိန့်တော်ရှိသည်။ စန္ဒာဒေဝီက မန်းစက်တော်ရာမှာ ဆောက်လုပ် သည့် ဇရပ်ကို မှန်ကင်း လေးဆူ စိုက်ထူစေ။ ”

၁၁၂၁-ခု၊ တော်သလင်း လပြည့်ကျော် ၄ ရက်နေ့ ပြန်သည့် အမိန့်တော် ။

သက္ကရာဇ် ၁၁၂၇-ခုနှစ်တွင် သားတော် ဆင်ဖြူရှင်မင်းသည် ရတနာသိမ်ခေါ် ရွှေဘိုမြို့ တော်မှ ရတနာပူရ အင်းဝမြို့တော်သို့ ပြောင်းရွှေ့ စိုးစံသည်။ ထိုအခါ မယ်တော် မိဖုရားကြီး စန္ဒာဒေဝီတို့လည်း အင်းဝမြို့တော်သို့ ရွှေ့ပြောင်း လာခဲ့ကြ၏။

စန္ဒာဒေဝီသည် အင်းဝသို့ ပြောင်းရွှေ့ပြီးနောက် ရှေးအခါက မဟာသင်္ဃာတ သီတင်းသုံးခဲ့သော လေးထပ်ကျောင်းဟောင်းနေရာတွင် အရံကျောင်းများနှင့်တကွ လေးထပ် ဇေတဝန်ရွှေကျောင်းတော်ကြီးကို ဆောက်လုပ်လေသည်။

စန္ဒာဒေဝီမိဖုရားကြီးသည် ကျောင်းတော်ကြီးကို ရေစက်ချ၍ တင်လှူမသွားနိုင်ခဲ့ပါ။ ကျောင်းအမကြီးသည် သက္ကရာဇ် ၁၁၃၃-ခု၊ ဝါခေါင်လပြည့်ကျော် ငါးရက်နေ့တွင် အနိစ္စ ရောက်ခဲ့ရလေသည်။

သားတော် ဆင်ဖြူရှင်မင်းသည် မယ်တော် ဆောက်လုပ်သော ကျောင်းတော်ကြီးကို ‘ဘုံကျော်တုလွတ်’ (ဘုံသာတုလွတ်ဟုလည်း ရှိ)ဟူ၍ ကမ္မည်းတပ်ပြီးလျှင် ‘ဉာဏသာဂရ မဟာဓမ္မ ရာဇာဓိ ရာဇဂုရု’ ဘွဲ့ရ အင်ကြင်းပင်ဆရာတော်အား တင်လှူလေသည်။

သမီးများ၏ ကုသိုလ်တော်များ

စန္ဒာဒေဝီ၏ သမီးတော်များအနက် အကြီးဆုံးဖြစ်သော သီရိမဟာမင်္ဂလာဒေဝီ မင်းသမီးသည်လည်း ရတနာသိမ်မြို့တော်၌ ‘တုလွတ်ဘုံသာ’ ခေါ် ကျောင်းတော်ကြီးကို ဆောက်လုပ်၍ အတုလဆရာတော် အရှင်ယသမထေရ်အား တင်လှူခဲ့ပါသည်။

အတုလဆရာတော်သည် ခမည်းတော် အလောင်းမင်းတရားကြီး ကိုးကွယ်သော ဆရာတော် ဖြစ်သည်။ မင်းတရားကြီးက ‘အတုလယသ မဟာဓမ္မရာဇဂုရု’ ဘွဲ့တံဆိပ်တော်ဖြင့် သာသနာပိုင် ခန့်အပ်ထားသူလည်း ဖြစ်သည်။ သမီးတော်ကြီးသည် အင်းဝသို့ ပြောင်းရွှေ့သော အခါ၌လည်း မာရ်အောင်ရတနာ ဘုရားရှင်အတွင်း၌ သုဓမ္မာ ရွှေဇရပ်၊ ပြာသာဒ်သုံးဆောင်တို့ ကို ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းပြန်ပါသည်။

သမီးတော် အလတ်ဖြစ်သော သီရိမဟာရတနာဒေဝီ မင်းသမီးသည်လည်း အင်းဝမြို့တော်၌ မယ်တော်ဆောက်လုပ်သော ဘုံကျော်တုလွတ်ကျောင်းတိုက်၏ အနောက်မြောက် ယွန်းတွင် အရံကျောင်းများနှင့်တကွ လေးထပ်ဇေတဝန်ကျောင်းကြီးကို ဆောက်လုပ်ပါသည်။

ကျောင်းတော်ကြီးကို ‘ ဘုံသာစံလွတ်ကျောင်းတော်ကြီး ’ ဟု ကမ္ဘာ့မင်းတပ် ခေါ်ဆိုခဲ့သည်။ ထိုကျောင်းတော်ကြီးကို ‘ သုမနာစာရ မဟာဓမ္မ ရာဇာဓိ ရာဇဂုရု ’ ဘွဲ့ရ ဝက်လက်ဆရာတော်အား တင်လှူသည်။

ဆင်ဖြူရှင်မင်းတရားသည် မယ်တော်၏ ဘုံကျော်တုလွတ်ကျောင်းတိုက်ကြီးနှင့် နှမတော်၏ ဘုံသာစံလွတ် ကျောင်းတိုက်ကြီးကို သက္ကရာဇ် ၁၁၃၄-ခုနှစ် တစ်နေ့တည်းမှာပင် တစ်ပြိုင်နက်တည်း တင်လှူခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

သမီးတော် အငယ်ဆုံး သီရိရတနာ မင်္ဂလာဒေဝီမှာမူ အသက် ၂၀-ခန့်တွင် ကွယ်လွန်သွားခဲ့ရသည်။ ကိုကုသိုလ်တော်မူ သာသနာပြုလုပ်ငန်းများကို ထင်ရှားစွာ ပြုခဲ့ရဟန် မတူပေ။ သမီးထွေး၏ ကုသိုလ်တော်မူတို့ကို မှတ်တမ်းမှတ်ရာ အဖြာဖြာတို့၌ ရှာဖွေ၍ မရပါ ချေ။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ကုန်းဘောင်ဆက် ရာဇဝင်တော်ကြီး ၊
- ၂။ ခေတ်မီ မြန်မာရာဇဝင်အကျဉ်း ၊
- ၃။ မြန်မာမဟာမင်္ဂလာမင်းခမ်းတော် ၊
- ၄။ မှန်ရှည်တပ် ဆွေတော်စဉ် ၊
- ၅။ မြန်မာ့နိုင်ငံရေးသမိုင်း- ဒုတိယတွဲ ၊
- ၆။ အလောင်းမင်းတရား အမိန့်တော်များ ၊

(၁၉၉၈-ခု၊ ဇွန်လထုတ် ဓမ္မရတနာမဂ္ဂဇင်း မှ)

y'kma'ODra[αD

တတိယမြန်မာနိုင်ငံတော်ကြီးကို တည်ထောင်ခဲ့သော အလောင်းမင်းတရားကြီးသည် ဆွေမျိုးအင်အား ကြီးမားသော မင်းတစ်ပါး ဖြစ်သည်။ ဆွေမျိုးစု၊ ဆွေမျိုးထုကို အသုံးချ၍ မြန်မာ နိုင်ငံတော်သစ်ကို တည်ထောင်နိုင်ခဲ့၏။ နိုင်ငံတော်ကို ထူထောင်ပြီးသော အခါတွင် ဆွေမျိုးစု များအား ထိုက်သင့်သော ဘွဲ့ထူး ဂုဏ်ထူးများဖြင့် ထိုက်သင့်သော မြို့စား ရွာစားများ ပေး၍ ချီးမြှင့် မြှောက်စားလေသည်။

ပဒုမာဒေဝီသည်လည်း အလောင်းမင်းတရား၏ ဆွေမျိုးစု အသိုင်းအဝိုင်းထဲမှ ပေါက်ဖွားခဲ့သော အမျိုးသမီးတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ ပဒုမာဒေဝီ၏ မျိုးရိုးကို လေ့လာရာ၌ ဤသို့ တွေ့သိရပါသည်။

အဖမျိုးရိုး။ ။ ပိတ္တောရွာသား မောင်မြင့်သည် အလောင်းမင်းတရား၏ မြင်းရည်တက် ၆၈-ဦး ဖွဲ့ရာတွင် နန္ဒသာရာဘွဲ့ဖြင့် ပါဝင်သည်။ ထို့နောက် မဟာသင်္ခယာဘွဲ့ ခံသည်။ ထို့နောက် သတိုးမဟာသင်္ခယာဘွဲ့ ခံသည်။ စဉ့်ကူးမင်းလက်ထက်တွင် သတိုးမဟာတရားများ ဘွဲ့နှင့် ရတနာ သိမ်မြို့ဝန် ဖြစ်လာ၏။ ထိုသတိုးမဟာတရားများသည် ပဒုမာဒေဝီ၏ ဖခင် ဖြစ်ပေသည်။

အမိမျိုးရိုး။ ။ စည်ပုတ္တရာ ရွှေကာတစ်ထောင်မှူး သီရိရန္တနှင့် ဇနီးမယ်ညက်တို့မှ မယ်ကောင်းစံ၊ မယ်ယွန်းစံ (အလောင်းမင်းတရားမိဖုရားခေါင်)၊ မယ်နှိုင်းစံ ဟု သမီးသုံးဦးကို မွေးဖွားသည်။ သမီးထွေး မယ်နှိုင်းစံသည် ပဒုမာဒေဝီ၏ မိခင် ဖြစ်ပေသည်။

ရတနာသိမ်မြို့ဝန် မောင်မြင့်နှင့် မယ်နှိုင်းစံတို့ အိမ်ထောင်သင့်ရာတွင် သမီး မယ်တလိုင်း၊ ညီမ ခင်မင်းလှ၊ မောင်တော် မောင်ဝင်း၊ ညီ မောင်မင်း၊ နှမ ရှင်မင်းကလေး တို့ကို မွေးဖွားသည်။ ထိုသား သမီး ငါးဦးအနက် ဒုတိယသမီး ခင်မင်းလှသည် ပဒုမာဒေဝီပင် ဖြစ်သည်။

ခင်မင်းလှ၏ ဘဝဖြစ်စဉ်

ခင်မင်းလှသည် သက္ကရာဇ် ၁၀၉၆-ခုနှစ်တွင် ဖွားမြင်သူ ဖြစ်ပါသည်။ ငယ်နာမည်ကို ခင်မင်းလှဟု ခေါ်၏။ အချို့မှတ်တမ်းများတွင် ‘မယ်လှ’ ဟုလည်း ခေါ်ဆိုကြသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၁၁၅-ခုနှစ်တွင် အလောင်းမင်းတရား၏ သားတော် သီရိသုဓမ္မရာဇာဘွဲ့ခံ မောင်ရွှေနှင့် လက်ထပ် ထိမ်းမြားရသည်။ မော်ရွှေနှင့် ခင်မင်းလှတို့မှာ မိခင်ညီအစ်မ အရင်းက မွေးဖွားသောကြောင့် မောင်နှမ တစ်ဝမ်းကွဲလည်း တော်စပ်သည်။

အလောင်းမင်းတရားသည် သားတော်မောင်ရွှေနှင့် သမီးတော် ခင်မင်းလှတို့အား မြေဒူး မြို့နှင့် စလင်းမြို့တို့ကို စားစေသည်။ ထို့ကြောင့် မောင်ရွှေ မင်းဖြစ်သောအခါ ‘မြေဒူးမင်း’ ဟုလည်း ခေါ်ကြသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် မကွေးမြို့မှ ဆဒ္ဒန်ပြောင်ကျော် ဆင်ဖြူတော် ရသော ကြောင့် ‘ဆင်ဖြူရှင်’ ဟု ခေါ်ဆိုကြလေသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၁၂၂-ခုနှစ်တွင် အလောင်းမင်းတရားကြီး အနိစ္စရောက်သည်။ ထိုအခါ နောင်တော်ကြီးသည် အလောင်းမင်းတရား၏ အရိုက်အရာကို ဆက်ခံ၍ ထီးနန်းစိုးစံရသည်။ အလောင်းမင်းတရား၏ သားတော်တို့တွင် နောင်တော် အကြီးဆုံး ဖြစ်၍ ‘နောင်တော်ကြီးမင်း’ ဟု ခေါ်တွင်သည်။ နောင်တော်ကြီးမင်း၏ နန်းသက်လည်း မရှည်ကြာခဲ့ပါ။ သက္ကရာဇ် ၁၁၂၅-ခုနှစ်တွင် အနိစ္စရောက်ပြန်သည်။

နောင်တော်ကြီးမင်း မရှိသောအခါ သားတော်အလတ်ဖြစ်သော မောင်ရွှေသည် ‘သီရိ

သုခမ္မ မဟာရာဇာ ဓိပတိ ' ဟူသော ဘွဲ့ဖြင့် ထီးနန်းကို ဆက်ခံ စိုးစံရသည်။ ထိုအခါ အိမ်တော်ပါ မိဖုရားဖြစ်သော ခင်မင်းလှသည် မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်လာလေသည်။ ခင်မင်းလှ၏ ဘွဲ့ကို 'သီရိ အတုလ မဟာဒေဝီ ' ဟုခေါ်သည်။ ထို့နောက် ' သီရိ အတုလ မဟာရတနာ ပဒုမာဒေဝီ ' ဟူသော ဘွဲ့ကို ခံယူရသည်။ ဤဘွဲ့ကိုပင် အတိုကောက်၍ ' ပဒုမာဒေဝီ ' ဟု ခေါ်ဆို ရေးသားရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၁၂၇-ခုနှစ်တွင် ဆင်ဖြူရှင်ခေါ် မြေဒူးမင်းသည် ရတနာသိင်္ဃမိတ်တော်မှ ရတနာပူရခေါ် အင်းဝမြို့တော်သို့ ရွှေ့ပြောင်း၍ နန်းစိုက် စိုးစံသည်။ ထို့ကြောင့် ဆင်ဖြူရှင်မင်းကို ' ရတနာပူရ တတိယမြို့တည် မင်းတရား ' ဟုလည်း ခေါ်ဆို ရေးသားကြသည်။

အင်းဝမြို့တော်ကို နေပြည်တော်အဖြစ် ပြောင်းရွှေ့ စိုးစံသောအခါ မိဖုရားခေါင်ကြီး ပဒုမာဒေဝီတို့လည်း အင်းဝမြို့တော်သို့ လိုက်ပါလာကြရလေသည်။

ကျောင်းတိုက်တည်ရာ နေရာရှာ

ပဒုမာဒေဝီမိဖုရားကြီးသည် အင်းဝမြို့တော်သို့ ရောက်ရှိပြီးနောက် သာသနာ့နဂ္ဂဟ ကုသိုလ်ထူးကို ပြုလုပ်ရန် အကြံဖြစ်လာသည်။ သို့ဖြစ်၍ ကုသိုလ်ပြုလုပ်ရန် နေရာကို ရွေးချယ်သည်။ ထိုအခါ စစ်ကိုင်းဘက်ရှိ တောင်ဖီလာတောရ ကျောင်းတိုက်ဟောင်းနေရာကို တွေ့ရှိရသည်။ ထိုတောင်ဖီလာ ကျောင်းတိုက်ဟောင်း နေရာသည် ရှေးအခါက သာသနာပြု ဆရာတော်ကြီးများ အဆက်ဆက် သီတင်းသုံးခဲ့ရာ နေရာလည်း ဖြစ်သည်။ ထိုကျောင်း တိုက်ကို ' စစ်ကိုင်းကျောင်းတော်ကြီး ' ဟု ခေါ်ဆိုနေကြသည်။

ကျောင်းတော်ကြီးမှာ ညောင်ရမ်းမင်းဆက်ဖြစ်သော ပင်းတလဲမင်း၏ တူတော် အိမ်ရှေ့မင်း သားတော် နရာဇေယျ၏ မိဖုရားက ဆောက်လုပ်ခဲ့သော ကျောင်းကြီးဖြစ်သည်။ စစ်ကိုင်းဘက်တွင် ကြီးကျယ်သော ကျောင်းကြီးဖြစ်သောကြောင့် စစ်ကိုင်းကျောင်းတော်ကြီးဟု ခေါ်ဆိုနေကြခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

နရာဇေယျ၏ မိဖုရားသည် ကျောင်းတော်ကြီးကို ' ဘုံသာတုလွတ် ' ဟု ကမ္မည်းတပ်၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၁၇-ခု၊ ကဆုန်လပြည့်ကျော် ခြောက်ရက်နေ့တွင် ဒါဌာနာဂ ရာဇဂုရုမထေရ်အား တင်လှူခဲ့သည်။ ထိုဆရာတော်သည် ဉာဏ်ရစ်စောင်အဖွင့် ဖြစ်သော နိရုတ္တိသာရမဇ္ဈိသာကျမ်းကို ပါဠိဘာသာဖြင့် ရေးသား ပြုစုတော်မူလေသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၀၉၉-ခုနှစ်တွင် ကသည်းလူမျိုးတို့သည် စစ်ကိုင်းသို့ လာရောက် တိုက်ခိုက်ကြသည်။ ကသည်းတို့သည် စစ်ကိုင်းမြို့ရှိ အိမ်ရာ ကျောင်းကန်တို့ကို မီးတိုက်ဖျက်ဆီးကြ သောကြောင့် ဘုံသာတုလွတ်ကျောင်းတော်ကြီးလည်း မီးဘေးသင့်၍ ပျက်စီး ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် စစ်ကိုင်းကျောင်းတော်ကြီး နေရာမှာ နှစ်ပေါင်း ၃၀-ကျော်မျှ ဗလာဟင်းလင်း ဖြစ်နေခဲ့ရလေသည်။

မင်္ဂလာရွှေဘုံ ကျောင်းတိုက်ကြီး

ပဒုမာဒေဝီမိဖုရားကြီးသည် ကျောင်းတိုက်ဟောင်း နေရာ၌ ကျောင်းတိုက်အသစ်ကို ပြန်လည် တည်ဆောက်ခဲ့ပါသည်။ ကျောင်းပရိဝုဏ်၏ အလယ်ဗဟိုတွင် လေးထပ်ဇေတဝန် ကျောင်းကြီးကို ဆောက်လုပ်သည်။ ထို့နောက် သံဃာတော်များ သီတင်းသုံးရန်အတွက် ကျောင်းမကြီး ပတ်လည်၌ အရံကျောင်း ၁၂- ကျောင်းတို့ကို ဆောက်လုပ်သည်။

ပဒုမာဒေဝီမိဖုရားကြီးသည် ကျောင်းတော်ကြီး ဆောက်လုပ်ပြီးနောက် ကျောင်းဦးစေတီ တော်ကိုလည်း တည်ထားရန် အကြံဖြစ်ပြန်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ကျောင်းတိုက်ကြီး၏ အရှေ့မုခ်

အထွက်တွင် ဉာဏ်တော် ပေ ၁၀၀-ခန့် အမြင့်ရှိသော စေတီတော်ကြီးကို တည်ထား ပူဇော်ပြန်ပါသည်။ စေတီတော်ကြီးကို မဟာရံတံတိုင်းဖြင့် ကာရံထားသည်။

မိဖုရားကြီးသည် ကျောင်းတိုက်ရော စေတီတော်ပါ တည်ထားနေရသဖြင့် နှစ်အနည်းငယ် ကြာမြင့်သွားရသည်။ ထိုကျောင်းနှင့် ဘုရား ပြီးခါနီးမှာပင် ဆင်ဖြူရှင်မင်းတရားလည်း ကံတော်ကုန်ခဲ့ရလေသည်။ ဆင်ဖြူရှင်မင်းသည် သက္ကရာဇ် ၁၁၃၈-ခု၊ နယုန်လပြည့်ကျော် ကိုးရက်နေ့တွင် ကံကုန်သည်။ သားတော် စဉ့်ကူးမင်းသားသည် ခမည်းတော် ဆင်ဖြူရှင်၏ အရိုက်အရာကို ဆက်ခံစိုးစံရ၏။

ပဒုမာဒေဝီမိဖုရားကြီးသည် မိမိဆောက်လုပ်သော ကျောင်းတိုက်နှင့် စေတီတော်ကြီးကို သက္ကရာဇ် ၁၁၃၈-ခု၊ တန်ခူးလဆန်း ၁၅-ရက်နေ့ တွင် သားတော် စဉ့်ကူးမင်းနှင့် အတူ ရေစက်ချ၍ လှူဒါန်းခဲ့ပါသည်။

မိဖုရားကြီး၏ ကျောင်းတိုက်ကြီးကို ‘မင်္ဂလာရွှေဘုံကျောင်းတိုက်’ ဟု ကမ္မည်းအသစ် တင်သည်။ ကျောင်းတိုက်ကို တင်လှူသော မထေရ်ကား ထိုခေတ်တွင် ကျော်ကြားသော မင်းအိုဆရာတော်ကြီးပင် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို ကုန်းဘောင်ဆက်ရာဇဝင်တော်ကြီး၊ စာမျက်နှာ ၅၂၆ ၌-

“ထိုနှစ် (၁၁၃၈) တန်ခူးလဆန်း ၁၅ ရက်၊ စနေနေ့၊ စစ်ကိုင်းမြို့အနောက် ငါးထပ်ကြီး ဘုရားအနောက်မြောက်ယွန်း ရှေးတောင်ဖီလာကျောင်းရာဟောင်းတွင် ခမည်းတော်ဘုရားလက်ထက် မယ်တော် သီရိအတုလမဟာရတနာ ပဒုမာဒေဝီက ဆောက်လုပ်သည့် အရံတစ်ဆယ့်နှစ်ကျောင်းနှင့်တကွ လေးထပ်ဇေတဝန်ကျောင်းတော် ဆောက်လုပ်ပြီးပြေသည်ကို ‘မင်္ဂလာရွှေဘုံ’ သမိုက်တော်မူပြီးလျှင် မင်းအိုဆရာတော် ‘ဂုဏာဘိ အနန္တ မဟာဓမ္မရာဇာဓိ ရာဇဂုရု’ အား ကိုယ်တော်တိုင် ရေစက်သွန်းတော်မူ၍ တင်လှူတော်မူသည်။ ပွဲသဘင်ကြီးစွာလည်း ခံတော်မူသည်။ ”-

ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

မင်္ဂလာရွှေဘုံ ကျောင်းတိုက်ကြီးကို အလှူခံ ရရှိတော်မူသော မင်းအိုဆရာတော်မှာ ထိုအချိန်က သက်တော် ၆၈-နှစ်မျှ ရှိနေပြီ။ ထိုမှ နောက်ပိုင်းတွင်လည်း မင်းဧကရာဇ် အဆက်ဆက်တို့သည် ဆက်လက် ကိုးကွယ်ခဲ့ကြပါသည်။ ဘွဲ့တံဆိပ်တော် လေးကြိမ်ရ၍ သာသနာပိုင်လည်း တင်မြှောက်ခံရသည်။ မင်းအိုဆရာတော်ကြီးသည်-

- ဗားကရာဆရာတော် ရှင်ဓမ္မာဘိနန္ဒ ၊
- မောင်းထောင်ဆရာတော် အရှင်ဉာဏာဘိဝံသ ၊
- ကတိုးဆရာတော် အရှင်ဓမ္မဓရ ၊
- ညောင်ကန်ဆရာတော် အရှင်သဒ္ဓမ္မရံသီ -

စသော စာပေတတ်ပွန်သည့် တပည့်ကြီးများကို မွေးထုတ်ခဲ့လေသည်။

ကျောင်းဦးစေတီ ဘုရားဖြူ

ပဒုမာဒေဝီမိဖုရားကြီး၏ မင်္ဂလာရွှေဘုံ ကျောင်းတိုက်ကြီးသည် နှစ်ပေါင်း ၁၀၇-နှစ် ရှိသောအခါ ယိုယွင်း ပျက်စီးလာတော့သည်။ ပြန်လည် ပြုပြင်တည်ဆောက်သူ ဟူ၍ မရှိတော့။

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၅-ခုနှစ် သီပေါမင်းလက်ထက်တွင် ငါးထပ်ကြီးဘုရား ပြာသာဒ်တော် မီးလောင်သဖြင့် ပျက်စီးခဲ့ရသည်။ ထိုဘုရားပြာသာဒ်ကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ရာတွင် ပဒုမာဒေဝီမိဖုရားကြီး၏ မင်္ဂလာရွှေဘုံကျောင်းကြီးမှ တိုင်ဟောင်းများကို လှူဒါန်းပစ်ခဲ့သည်ဟု သိရသည်။ ထိုအချိန်တွင် မင်္ဂလာရွှေဘုံကျောင်းတိုက်ကြီး၏ အရံ ၁၂-ကျောင်း တွင် အဝင်အပါ

ဖြစ်သည့် ကျောင်းတစ်ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးနေသော ဆရာတော် တစ်ပါးရှိသည်။ ထိုဆရာတော်ကို ဘုန်းကြီးဖြူဟု ခေါ်ကြသည်။ ဘုန်းကြီးဖြူသည် ခြံနွယ် သစ်ပင်တို့ဖြင့် ဖုံးအုပ်နေသော ကျောင်းဦးစေတီတော်ကြီးကို ပြုပြင်ရန်အတွက် ဒါယကာတို့ကို စည်းရုံး ဟောကြားသည်။ ဆရာတော် ဦးဆောင်မှုဖြင့် စေတီတော်ကြီးကို ရှင်းလင်းကြသည်။ ပြုအက် ကွဲပျက်နေသော နေရာတို့ကို ပြန်လည် ပြုပြင်ကြသည်။ ထုံးသင်္ကန်း ကပ်လှူပြီး သပ္ပာယ်အောင် ဆောင်ရွက်ကြသည်။ ထိုအချိန်မှ စ၍ စေတီတော်ကြီးကို ‘ဘုရားဖြူ’ ဟု ခေါ်ဆိုလာကြသည်။ ယနေ့တိုင်လည်း ထိုနာမည်အတိုင်းပင် ခေါ်ဆိုနေကြပါသည်။

ပဒုမာဒေဝီ တည်ထားစဉ်ကမူ ဘုရားရှင်၏ ဘွဲ့တော်ကို သီးခြားမှည့်ခေါ်ထားဟန် မတူပါ။ ကျောင်းတော်ဦး၌ တည်ထားသောကြောင့် ‘ကျောင်းဦးစေတီ’ ဟုပင် ခေါ်ဆိုခဲ့ပါသည်။ မုံရွေး ဇေတဝန်ဆရာတော်၏ စေတီယကထာရာဇဝင်ချုပ်တွင်-

“(စဉ့်ကူးမင်း) မယ်တော်ဘုရား (ပဒုမာဒေဝီ) က စစ်ကိုင်း ငါးထပ်ကြီးဘုရား အနောက်တွင် ခမည်းတော်ဘုရား (ဆင်ဖြူရှင်) လက်ထက်က ဆောက်သည့် လေးထပ်ကျောင်းတော်ကို မင်္ဂလာရွှေဘုံ ကမ္မည်းတပ်၍ တင်လှူတော်မူ၏။ ကျောင်းဦးကလည်း တံတိုင်းမဟာရံနှင့် တကွ စေတီကြီးစွာ မယ်တော်ဘုရားက တည်တော်မူ၏။”

ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ စေတီတော်၏ ဘွဲ့မည်ကို သီးခြား ရေးသားထားခြင်း မရှိချေ။

မင်္ဂလာရွှေဘုံကျောင်းတိုက်ကြီးနှင့် ကျောင်းဦးဘုရားဖြူစေတီတော်အမကြီး ပဒုမာဒေဝီသည် ဘိုးတော် ဗဒုံမင်းတရားလက်ထက် အသက် ၇၆-နှစ်အရွယ်တွင် ကွယ်လွန်ခဲ့ပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို-

“သက္ကရာဇ် ၁၁၇၂-ခု၊ ပထမဝါဆိုလဆန်း ၁၄ ရက် နောင်တော် ဆင်ဖြူရှင်မိဖုရားခေါင်ကြီး သီရိအတုလ မဟာရတနာ ပဒုမာဒေဝီ လွန်သည်ကို မိဖုရားခေါင်ကြီးတို့ သဂြိုဟ်သည့် နည်း အကျွန်းအိမ်တော်ဝင်းအတွင်း သဂြိုဟ်ရသည်။”

ဟု ကုန်းဘောင်ဆက် ရာဇဝင်ကြီး၌ ဖော်ပြထားပါသည်။

ပဒုမာဒေဝီ၏ မျိုးဆက်သစ်များ

ပဒုမာဒေဝီ မိဖုရားကြီးသည် သားတော်လေးပါးနှင့် သမီးတော် လေးပါး ဖွားမြင်ထားရာ အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

- ၁။ သမီးတော် မင်းရွှေဦး။ ။ (မင်္ဂလာရွှေဘုံလည်းရှိ)၊ ၁၁၁၆-ခုဖွားသည်။ မောင်တော် စဉ့်ကူးမင်းလက်ထက် ကနွီမြို့ကို စားရသည်။ မင်းရွှေဦးသည် စစ်ကိုင်းမြို့၊ ငါးထပ်ကြီးဘုရားတောင်၌ ‘ရတနာရွှေဘုံကျောင်းတိုက်’ ကို ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းသော ကျောင်းအမဖြစ်သည်။
- ၂။ သားတော် မင်းရဲလှ။ ။ ခမည်းတော် ဆင်ဖြူရှင်မင်း မရှိသည့်နောက် မင်းဖြစ်သည်။ စဉ့်ကူးမြို့ကို စားရသဖြင့် ‘စဉ့်ကူးမင်း’ ဟု ခေါ်သည်။
- ၃။ သမီးတော် တစ်။ ။ ငယ်စဉ်က ကွယ်လွန်သည်။
- ၄။ သားတော် တစ်။ ။ ငယ်စဉ်က ကွယ်လွန်သည်။
- ၅။ သားတော် မောင်ပုတ်။ ။ သုံးနှစ်သားအရွယ်တွင် ကွယ်လွန်သည်။
- ၆။ သမီးတော် စန္ဒာဒေဝီ။ ။ ၁၁၃၄-ခု၊ ပထမဝါဆိုလဆန်း ခုနစ်ရက် စနေနေ့ ဖွားသည်။ ငယ်မည်ကို မင်းရွှေနန်းဟု ခေါ်သည်။ ဧချင်းဘွဲ့ခံ မင်းထိပ်ဦးလည်း ဟူ၏။ ဗဒုံမင်း၏ သားတော် ပုဂံမြို့စားနှင့် စုံဖက်တော်မူသည်။
- ၇။ သားတော် တစ်။ ။ ငယ်စဉ်က ကွယ်လွန်သည်။

၈။ သမီးတော် တစ်။ ။ ငယ်စဉ်က ကွယ်လွန်သည်။

ယခုအချိန်တွင် ပဒုမာဒေဝီမိဖုရားကြီး၏ ကျောင်းတိုက်ကြီးသည်လည်းကောင်း၊ မျိုးဆက်များသည်လည်းကောင်း နာမည်မျှသာ ကျန်ကြွင်းပါတော့သည်။ သို့ရာတွင် ပဒုမာဒေဝီ၏ ဘုရားဖြူစေတီခေါ် ကျောင်းဦးစေတီကြီးမှာမူ နှောင်းလူတို့က ထိန်းသိမ်း ပြုပြင်ခဲ့ကြသောကြောင့် ယနေ့တိုင် သမိုင်းမှတ်တိုင်အဖြစ် ခိုင်မာစွာ ရပ်တည်နေဆဲ။

နှောင်းလူ ဒါယကာတို့သည် ဘုရားဖြူပရိဝုဏ်အတွင်း၌ ဇရပ် တန်ဆောင်းစသော အနားယူစရာ၊ ဝတ်ပြုစရာ အဆောက်အအုံများကိုပါ တည်ဆောက်ထားကြ၏။ ထို့ကြောင့် ခရီးသွား ပြည်သူတို့သည် ဘုရားဖြူ အေးရိပ်၌ ချွေးသိပ်ရင်း အပန်းဖြေကာ နားနေဝတ်ပြုနိုင် ကြလေသည်။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ကုန်းဘောင်ဆက် ရာဇဝင်တော်ကြီး ၊
- ၂။ မှန်ရှည်တပ်ဆွေတော်စဉ် ၊
- ၃။ မြန်မာ မဟာမင်္ဂလာမင်းခမ်းတော် ၊
- ၄။ ဝေဠုဝန် ၊
- ၅။ သာသနာ့ဝံသဒီပနီ ၊

(၁၉၉၈-ခု၊ ဇူလိုင်လထုတ် မေတ္တရတနာမဂ္ဂဇင်း- မှ)

၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀

မြန်မာ့သမိုင်းတွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော စာဆိုတော်တို့ အနက် မိဖုရားကြီး ရှင်မင်းသည် ထင်ရှားသော အမျိုးသမီး စာဆိုတော်တစ်ဦး ဖြစ်သည်။

စာဆိုတော်ရှင်မင်း၏ မွေးသက္ကရာဇ်ကို အတိအကျ မသိရပေ။ စာပေသမိုင်းကို ပြုစုသူတို့က ရှင်မင်း၏ မွေးသက္ကရာဇ်ကို ၁၁၀၀-ခန့်ဟု ခန့်မှန်း ရေးသားကြသည်။ ဤခန့်မှန်းချက်မှာ အနုမာနမျှသာ ဖြစ်ပါသည်။ စဉ့်ကူးမင်း၏ အသက်နှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ယုတ္တိမတန်လှပါ။ စဉ့်ကူးမင်းသည် သက္ကရာဇ် ၁၁၁၈-ခုနှစ်တွင် မွေးဖွားသူ ဖြစ်ပါသည်။

စဉ့်ကူးမင်းနှင့် လက်ဆက်ထိမ်းမြားခဲ့ရသော ရှင်မင်းမှာလည်း စဉ့်ကူးမင်း၏ အသက် အရွယ်နှင့် မတိုမိုမယိမ်းသာ ရှိနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ရှင်မင်း၏ မွေးသက္ကရာဇ်ကို ၁၁၁၀-ပြည့်လွန် နှစ်များတွင် မွေးဖွားသည်ဟု ခန့်မှန်းလိုပါသည်။

စာဆိုတော်ရှင်မင်းသည် အင်းဝ ဆင်ဖြူရှင်မင်းတရားလက်ထက် နန်းတွင်းစာဆိုတော် ဖြစ်သော မြင်းစုဝန်ကြီး၏ သမီး သီရိနန္ဒာဒေဝီ (စန္ဒာဒေဝီ) ဘွဲ့ခံ ရှင်ဖွားနှင့် ကျီအတွင်းဝန် နန္ဒ ကျော်ထင်ဘွဲ့ခံ ဦးထွန်းတို့ သင့်ရာတွင် မွေးဖွားခဲ့သည့် သမီးဖြစ်သည်။ ရှင်မင်း၏ မူလဘွဲ့မည်ကို 'စစ်ကိုင်းမင်းသမီး ရှင်မင်း' ဟု ခေါ်တွင်ခဲ့သည် ဆိုပါသည်။

ရှင်မင်းသည် စာဆိုမျိုးနွယ်မှ မွေးဖွားလာသည့်အလျောက် စာပေကို ဝါသနာထုံသည်။ လေ့လာ လိုက်စားသည်။ ရေးသား ပြုစုသည်။ ရှင်မင်း ရေးသားသော ရတု၊ တေးထပ်၊ လေးဆစ် ကဗျာများမှာ သုတိသာယာရှိသော ကဗျာအလှများ ဖြစ်သည်။

ရှင်မင်းသည် အရွယ်ရောက်သောအခါ ဆင်ဖြူရှင်မင်းတရား၏ သားတော် မင်းရဲလှနှင့် လက်ဆက်ရသည်။ မင်းရဲလှသည် အနုပညာကို မြတ်နိုးတတ်သော သားတော်တစ်ပါး ဖြစ်သည်။ ဤသို့ မြတ်နိုးတတ်သောကြောင့်လည်း ရှင်မင်းနှင့် လက်ဆက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

စဉ့်ကူးမင်းနှင့် စာဆိုတော်များ

သခင်မင်းရဲလှသည် စဉ့်ကူးမြို့ကို စားရသဖြင့် 'စဉ့်ကူးမင်းသား' ဟု ခေါ်ကြသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၃၈-ခုနှစ်တွင် ခမည်းတော် ဆင်ဖြူရှင် အနိစ္စရောက်သောကြောင့် စဉ့်ကူးမင်းသားက ခမည်းတော်၏ အရိုက်အရာကို ဆက်ခံ၍ အင်းဝထီးနန်းကို စိုးစံရသည်။ ထိုအခါ ရှင်မင်းသည် 'မဟာရတနာ စန္ဒာဒေဝီ' ဘွဲ့ဖြင့်အဘိသိက်ခံ မိဖုရားကြီး ဖြစ်လာလေသည်။

စဉ့်ကူးမင်းသည် မိမိ မင်းဖြစ်လာပြီးနောက် စာဆိုတော်များကို ချီးမြှောက်သည်။ ရွှေတောင်နန္ဒမိတ်သည် စဉ့်ကူးမင်း မြှောက်စားထားသော စာဆိုတော်ကြီး ဖြစ်သည်။ စဉ့်ကူးမင်း သည် ရွှေတောင်နန္ဒမိတ်အား သံတော်ဆင့် အရာ၊ လှော်ကား ၃၀၀၀-မှူးအရာ၊ အတွင်းဝန် အရာတို့ကို ခန့်ထား၍ ချီးမြှောက်သည်။

ရွှေတောင်နန္ဒမိတ်သည် စဉ့်ကူးမင်းလက်ထက်မှာပင် ဧချင်းများစွာကို ဖွဲ့ဆိုသည်။ ဥမ္မာ ဒန္တိပျို့၊ မယ်တော်မာယာပျို့၊ ကုသပျို့နှင့် စန္ဒကုမ္မာဇာတ်ချင်းတို့ကို ဖွဲ့ဆိုသည်။

ရွှေတောင်နန္ဒမိတ်မှာ သားတစ်ယောက် ထွန်းကားသည်။ ငယ်မည်ကို မောင်သာမောင် ဟု ခေါ်သည်။ ကြီးသောအခါ မောင်ညိုဟု ခေါ်သည်။ မောင်ညိုသည်လည်း အဖဖြစ်သူက စာဆိုကြီး ဖြစ်သည့်အတိုင်း အဖဖြစ်သူ၏ စာပေနိဿယည်းကို ခံယူကာ ကဗျာလင်္ကာကို စပ်ဆိုသော စာဆိုတော် တစ်ဦး ဖြစ်လာသည်။

မောင်ညိုသည် စဉ့်ကူးမင်းသား အိမ်တော်စံဘဝကပင် ကျွန်ရင်းတစ်ယောက်အဖြစ် အမှုထမ်းရင်း ကဗျာလင်္ကာတို့ကို စပ်ဆို သီကုံးသည်။ စဉ့်ကူးမင်း ဘုရင်ဖြစ်လာသောအခါ၌ မောင်ညိုအား အတွင်းဝန်ထောက်အဖြစ် ခန့်အပ်ခြင်း ခံရသည်။

အတွင်းဝန်ထောက် ဦးညိုသည် စဉ့်ကူးမင်း၏ မင်္ဂလာအိမ်တော်ပါ ကျေးကျွန်ရင်း ဖြစ်သည့်အလျောက် စဉ့်ကူးမင်း၏ ယုံကြည် လေးစားခြင်းကို ခံရသည်။ ဦးညိုသည် စဉ့်ကူးမင်း လက်ထက် ‘ရွှေမင်းဘုန်းဆင်တော်မော်ကွန်း’ ကို ရေးသား ဆက်သွင်းသည်။

စဉ့်ကူးမင်းသည် မိမိ ငယ်စဉ်က ရွှေနားတော်သွင်း ဧချင်းကို ရေးသားဆက်သွင်းခဲ့သော ဦးဖျော်ကိုလည်း မင်းရဲရာဇာဘွဲ့ဖြင့် ပလိပ်ရွာကို စားစေသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း ဦးဖျော်၏ ဧချင်း ကို ‘ပလိပ်စားဧချင်း’ ဟု ခေါ်ဆိုကြလေသည်။

ရတနာစံလွတ်ကျောင်းတော်

စဉ့်ကူးမင်းသားသည် ခမည်းတော်လက်ထက်က အိမ်ရှေ့စံအဖြစ် နန်းရံထားသူ ဖြစ်သည်။ ရှင်မင်းသည် အိမ်နိမ့်စံမိဖုရား ဘဝကပင် ကျောင်းတိုက်ကြီးကို တည်ဆောက်ခဲ့ပါသည်။

မိဖုရားရှင်မင်းသည် “မင်းမိဖုရား ကမ်းနားသစ်ပင်” ဆိုသည့်သဘောကို တွေးတော ဆင်ခြင်မိသည်ဟု ထင်ရသည်။ မိဖုရားခေါင်ကြီး မဖြစ်မီကပင် မိမိအတွက် ကုသိုလ်တော်ကို တည်ထောင်ရန် အကြံဖြစ်ခဲ့သည်။ သို့အလျောက် ရှေးခေတ်က ကျောက်စံကတော်ကျောင်း ဟောင်းနေရာတွင် ကျောင်းတိုက်သစ်ကို တည်ဆောက်ခဲ့သည်။

သက္ကရာဇ် ၁၁၃၈-ခု၊ ကဆုန်လပြည့်ကျော် ၁၁-ရက်နေ့တွင် အိမ်ရှေ့စံ စဉ့်ကူးမင်းသည် နန်းတက်ရသည်။ ထိုအချိန်တွင် မိဖုရားရှင်မင်း ဆောက်လုပ်ခဲ့သော ကျောင်းတော်မှာလည်း ပြီးစီးလုနီးပါး ရှိနေပြီ။

ရှင်မင်းသည် စဉ့်ကူးမင်း နန်းတက်သော နှစ်မှာပင် မိမိကောင်းမှုတော် ကျောင်းတိုက် ကို ‘ရတနာစံလွတ်ကျောင်းတော်’ ဟု ကမ္မည်းတပ်ပြီးလျှင် ကျောင်းအလှူပွဲကြီးကို ခမ်းနားစွာ ကျင်းပနိုင်ခဲ့သည်။ ထိုအကြောင်းကို ကုန်းဘောင်ဆက် ရာဇဝင်တော်ကြီး ၊ စာ- ၅၂၇ ၌-

“ထိုနှစ် (၁၁၃၈-ခု) တပေါင်းလဆန်း ၁၅-ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့၊ ဝတ်ချက်ရွာတောင် အာလိန်ငါးဆင့်နှင့် တကွ ဧရာဝတီမြစ်နား ကျောက်စံကတော် ကျောင်းနေရာဟောင်းတွင် မိဖုရားခေါင်ကြီးက ဆောက်လုပ်သည့် သုံးထပ်ဇေတဝန် ကျောင်းတော်ကို ဆန်းကြယ်လှစွာ သော အပြောက် အပြိန်းတို့ဖြင့် စီရင် လုပ်ဆောင်စေပြီးလျှင် ရတနာစံလွတ် သမိုက်တော်မူ၍ အရညဝါသီပုဂ္ဂိုလ်၊ ဂါမဝါသီပုဂ္ဂိုလ် အရိယာ သံဃာတော်တို့အား ပရိက္ခရာရှစ်ပါးနှင့် တကွ ရဟန်းတို့ အသုံးအဆောင်ကို များစွာ လှူတော်မူပြီးလျှင် မင်ပူးဆရာတော် ‘ကလျာဏ လောကစိန္တာဘိဇေ မဟာဓမ္မရာဇာမိ ရာဇဂုရု’ အား တင်လှူတော်မူသည်။ ပွဲသဘင်လည်း ကြီးစွာ ခံတော်မူသည်။”-

ဟု ရေးသားထားပါသည်။

ခံစားမှုသရုပ်ဖော် ကဗျာများ

စာဆိုတော် ရှင်မင်းသည် မိဖုရားခေါင်ကြီးလည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ။ ကျောင်းအမကြီးလည်း ဖြစ်လာပြီ။ ရှင်မင်းသည် မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်ခါမှ စိတ်ကြည်နူးမှု ရသကို မခံစားရတော့။ မောင်တော် စဉ့်ကူးမင်းသည် မင်းဖြစ်လာပြီးနောက် အခြား မိဖုရားများ ရှိလာသည်။ ကိုယ်လုပ် တော် အသီးသီး ပေါ်ပေါက်လာသည်။ မင်္ဂလာအိမ်တော်စံ ဘဝကဆိုလျှင် စဉ့်ကူးမင်း၏ မြတ်နိုး ကြင်နာမှုကို မိမိတစ်ဦးတည်းသာလျှင် ခံယူခွင့် ရှိသည်။ မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်လာသောအခါ

အခြားမိဖုရားများနှင့် မျှဝေ၍ ချစ်ခြင်းမေတ္တာကို ပိုင်ဆိုင်ရတော့သည်။

ရှင်မင်းသည် မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်လာသည့်အချိန်ဝယ် အသက်အရွယ်အားဖြင့် ၂၀-ကျော်မျှသာ ရှိပါသေးသည်။ ငယ်ရွယ်သူတို့၏ သဘာဝအတိုင်း ချစ်မေတ္တာကို မျှဝေ၍ မခံစားချင်။ ညစဉ် နေ့တိုင်း မောင်တော်စဉ်ကူးမင်းကို ကြွလာစေချင်သည်။ သို့သော်လည်း မောင်တော်ကား ပေါ်မလာခဲ့။ ထိုအခါ စာဆိုတို့ သဘာဝအတိုင်း ခံစားမှုများကို ကဗျာရေး၍ ဖော်ကျူးမိသည်။ အောက်ပါ တေးထပ်ကဗျာသည် ရှင်မင်း၏ ဘဝခံစားမှု သရုပ်ကို ကြည်လင်စွာ ဖော်ထုတ် ပြသထားသော ကဗျာ ဖြစ်ပါသည်။

အမျှော်စိုက် တေးထပ်

ဆံခွေကို ဖြန့်ကျင်းလို့ ၊
ပြတင်းက မယ်မျှော် ၊
ရွှေလဝင်း စန္ဒော်ငယ် ၊
ထွက်ပေါ်လာမှုနိုး ။
စောင့်စားလို့ တာရှည်သည် ၊
နေခြည်မှာ ပန်းကဲ့သို့ ညှိုး ။
ချနေကျ မှန်စာကို ၊
အခါခါ မယ်ထိုး ။
စနဲပုံ ရွှေကြက်ရိုးရယ်က ၊
အကျိုးငယ် မထင် ။
ရွှေတိုင်တူ နတ်ကိန်းက ၊
တိမ်းယိမ်းလို့ မမှန်လေကျင် ။
ဘယ်ကျွန်းသူ သခင်ရယ် ၊
ထိပ်တင်ကို ချောပါလိမ့် ၊
မေ့လျော့နေသည့်နှယ် ၊
ရှိပြန်ရတယ် ။
ပူလွန်းလို့ ပြန်ကျယ်တယ် ၊
ဘုန်းကြွယ်ကြွယ် ဘုရားကြောင့်လေး။ ။

ရှင်မင်း၏ ခံစားမှု သရုပ်ဖော် တေးထပ်တွင် မောင်တော်ဘုရား မလာသောကြောင့် မှန်စာချခြင်း၊ စနည်းနာခြင်း၊ ကြက်ရိုးထိုးခြင်း၊ ဗေဒင်မေးခြင်း၊ နတ်မေးခြင်း ပြုလုပ်ရသည်တို့ကို ဖော်ပြထား၏။ ဤသို့ မေးမြန်း၍ နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် မောင်တော်လာစေကြောင်း ဆောင်ရွက်ပါသော်လည်း ဗေဒင်လည်း မမှန်၊ နတ်ဟောလည်း မဟန်ကြောင်း ဖွဲ့ဆိုပြထားသည်။

မိမိထံသို့ မောင်တော် မရောက်လာသည်မှာ အခြားမိဖုရားများက ဖြားယောင်း ချော့မော့နေသောကြောင့် ဖြစ်လေမည်လားဟုလည်း အတွေးစိတ်များ ဖြာဝေနေရပါသည်ဟု ဖွဲ့ဆို ပြသထားသော ခံစားမှုကဗျာ အနုပညာတေးထပ်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

ရှင်မင်းသည် ထိန်းနန်းအလယ်တွင် မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်နေရသော်လည်း တစ်ခါတစ်ရံ တွင် ထီးနန်းရိပ်မှ ခွာထွက်လိုသော စိတ်လည်း ဖြစ်ပေါ်မိသည်။ လူ့ဘုံဘဝ လူ့လောကကို ခွာရှောင်လိုစိတ်လည်း ဖြစ်ပေါ်မိသည်။ ဆံကေသာကို ပယ်ခွာ၍ လျှော်တေ အဝတ်ဖြင့် တောဝနာသို့ ထွက်ခွာပြီး ဘာဝနာပွား၍ နေချင်မိသည်။ မောင်တော်ဘုရားကသာ ခွင့်ပြုမည်ဆိုလျှင်

ယောဂီဘဝဖြင့် ကျင့်သုံးနေချင်မိပါသည်ဟု ခံစားမှုများကို ဝေါဟာရ အနုအလှများဖြင့် သံဝေဂလေးဆစ်ကဗျာကို ရေးစပ်ပြခဲ့ပြန်ပါသည်။

သံဝေဂ လေးဆစ်

ကြုံမတွေ့ချင်ဘူ ၊
 ဘုံခလေ့ကိုတဲ့ မုန်းလှပြီ ။
 လိုဏ်အနီး မြိုင်သီး ခြေချူလို့ ၊
 ချောင်အင်္ဂု ဝေပူထွတ်ကိုလ ၊
 သူလွတ်လျှင် ယာယီကွန်ချင်ငဲ့ ၊
 နန်းညွန့် ရွှေညီ ။
 ဗျာကေကို သာခွေရုပ်ပါလို့ ၊
 ခွံလျှော်တေ ဖန်ရည်အုပ်ကယ်နှင့် ၊
 လဲ့လုပ်ကယ့် ကြောဒေဝီ ၊
 သာကီတို့ ကျင့်နဲ့ ။
 အခါခါ ၊
 ဘာဝနာ ဈာန်ကသိုဏ်းတွင်မှ ၊
 အံတိုင်းပင် ပါပါလေငဲ့ ၊
 နှုတ်ခွန်းရေ ရွှေဂရိုမှာ ၊
 ဘုန်းဘို့ ပုလဲ ။ ။

စာဆိုတော် မိဖုရားကြီး ရှင်မင်းသည် မိမိနှလုံးသား၌ ခံစားမှုများကို လေးဆစ်ချိုး၊ ရတု၊ တေးထပ် စသည်တို့ဖြင့် မှတ်တမ်းတင် ရေးဖွဲ့ထားရာ ယနေ့တိုင် မရိုးနိုင် မဟောင်းနိုင် သော ဂန္ထဝင်ကဗျာများ အဖြစ် ဖတ်ရှုခံစားကြရလေသည်။

စဉ်းကူးမင်းလက်ထက် နန်းတွင်းရေး

စဉ်းကူးမင်း နန်းတက်သောအခါ ထီးနန်းကို ရည်မှန်းနိုင်သော အခြားမင်းသားများ ရှိနေသည်။ ထိုမင်းသားများမှာ အလောင်းမင်းတရား၏ မိဖုရားခေါင်ကြီးမှ မွေးမြင်သော အမြင့်မင်းသား၊ ဗဒုံမင်းသား၊ ပခန်းမင်းသား၊ ပင်းတလဲမင်းသား၊ အလောင်းမင်းတရား၏ မြောက်နန်းမိဖုရားမှ မွေးမြင်သော စည်သာမင်းသား၊ နောင်တော်ကြီးမင်းက မွေးမြင်သော ဖောင်းကားစား မောင်မောင်တို့ ဖြစ်ကြသည်။

စဉ်းကူးမင်းသည် မင်းဖြစ်လာပြီးနောက် အင်အားရှိသော မင်းသားကြီးများကို နေရာခွဲ၍ နေစေသည်။ ဘထွေးတော် ဗဒုံမင်းကို စစ်ကိုင်းမြို့၌လည်းကောင်း၊ ပခန်းမင်းသားကြီးကို ပင်းယ၌လည်းကောင်း၊ ပင်းတလဲမင်းသားကို ရွာသစ်ကြီး၌လည်းကောင်း ရွှေပြောင်း နေစေသည်။ နောင်တော်ကြီးမင်း၏ သား မောင်မောင်ကိုလည်း ဖောင်းကားရွာသို့ ပို့ထားသည်။

ဘထွေးတော် အမြင့်မင်းသားမှာမူ မသင့်သော အကြံအစည်ကို ကြံစည်သဖြင့် ထုံးစံနှင့် အညီ စီရင်လိုက်ရသည်။ စဉ်းကူးမင်းသည် ထီးနန်းအန္တရာယ် ငြိမ်ဝပ်ရေးအတွက် အဖက်ဖက်မှ ဆောင်ရွက်ထားရှိလေသည်။

စဉ်းကူးမင်း လက်ထက်တွင် အခြား စစ်မှုရေးရာများလည်း မရှိသဖြင့် အေးချမ်းငြိမ်သက် သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ သို့သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် စဉ်းကူးမင်းသည် မှူးငယ် မတ်ငယ်တို့နှင့်

ပေါင်းသင်းပြီး သေရည် သေရက် စွဲလမ်းလာသည်။ သေရည်နှင့်သာ အဖော်ပြုနေသဖြင့် နန်းတွင်းရေး ကိစ္စများ လစ်ဟာလာသည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် နန်းတော်ပြင်ပသို့ သွား၍ မှူးမတ်ငယ်တို့နှင့် သောက်စား မူးယစ်နေတတ်သည်။ ထိုအခါမျိုးတွင် ညဉ့်အခါမဲ့မှ နန်းတော်သို့ ပြန်ရောက်လာတတ်သည်။ ဤအချက်သည် စဉ့်ကူးမင်း၏ ဘဝကို ပျက်ကြေစေသော အကြောင်း တစ်ရပ် ဖြစ်လာလေသည်။

ဖြစ်ရပ်ကား ဤသို့တည်း။

နန်းလှပွဲများ

သက္ကရာဇ် ၁၁၄၃-ခုနှစ်တွင် အညာသီဟတောသို့ ဘုရားဖူး ထွက်တော်မူ၏။ မင်းနှင့်အတူ မိဖုရားကြီး ရှင်မင်းနှင့်အခြားမိဖုရားများလည်း လိုက်ပါကြသည်။

ထိုစဉ် ဖောင်းကားစား မောင်မောင်သည် နောက်လိုက် နောက်ပါတို့နှင့်အတူ ဖောင်းကားရွာမှ လှေလျင်နှင့် အပြင်းစုန်လာသည်။ မောင်မောင်နှင့် အပေါင်းပါတို့သည် ညဉ့် အချိန်တွင် နန်းမြို့တော်သို့ ရောက်လာပြီး စဉ့်ကူးမင်း အညာမှ ရောက်ရှိလာဟန် ပြောကြား၍ မြို့တံခါးပေါက်ကို ဖွင့်ခိုင်းသည်။ တံခါးမှူးတို့လည်း စဉ့်ကူးမင်းသည် ညအချိန်တွင် ဖွင့်ခိုင်းလေ့ ရှိသဖြင့် တကယ်ပင် စဉ့်ကူးမင်းဟု ထင်မှတ်သွားကြ၏။ ထို့ကြောင့် တံခါးကို ဖွင့်ပေးကြသည်။

ထိုအခါ ဖောင်းကားစားနှင့် အဖွဲ့သည် နန်းတော်တွင်းသို့ ဝင်၍ အမှုထမ်း အရာထမ်း များကို ရုတ်တရက် ဆင့်ခေါ်သည်။ မောင်မောင်က အင်းဝထီးနန်းကို မိမိ အုပ်ချုပ်မည် ဖြစ်ကြောင်း၊ မိမိသစ္စာတော်ကို ခံယူရမည် ဖြစ်ကြောင်း ဓားမိုး၍ သစ္စာရေ တိုက်သည်။

ဖောင်းကားစား မောင်မောင်သည် အင်းဝထီးနန်းကို အလိုတော်ပြည့်လျှင် ဘထွေးတော် ဗဒုံမင်း၊ ပခန်းမင်း၊ ပင်းတလဲမင်း၊ စည်သာမင်းတို့ကို အင်းဝအိမ်တော်ဟောင်းများသို့ ပြောင်းရွှေ့ နေစေသည်။ နောက်ရက်ပိုင်းတွင် ဘထွေးတော်တို့ကိုပါ စိတ်မချသဖြင့် ဘထွေးတော်တို့၏ အကြီး တော်တို့ကို ချုပ်နှောင်၍ အမှုထမ်းတို့ကို တောင်းဆိုသည်။

ထိုအခါ ဘထွေးတော် ဗဒုံမင်းသည် မောင်မောင်၏ ဆောင်ရွက်မှုကို မယုံကြည် သောကြောင့် ညီတော်တို့နှင့် တိုင်ပင်ကာ ရုတ်တရက် လူသူစုရုံးပြီးလျှင် ၁၁၄၃-ခု၊ တပို့တွဲ လပြည့်ကျော် ၁၄-ရက်နေ့တွင် နန်းတော်ကို ဝင်၍ တိုက်ကြသည်။ ဗဒုံမင်း၏ အုပ်စုက နန်းတော်ကို စီးမိကြသည်။ ဖောင်းကားစား မောင်မောင်ကို လက်ရ ဖမ်းမိသည်။

ဗဒုံမင်းသည် ဖောင်းကားစား မောင်မောင်အား ထုံးစံနှင့်အညီ ကွပ်မျက်စီရင်၍ အင်းဝ ထီးနန်းကို သိမ်းပိုက်ပြန်လေသည်။ မောင်မောင်၏ နန်းသက်ကား ခုနစ်ရက်မျှသာ ကြာခဲ့လေသည်။

ရှင်မင်း၏ ဘဝနိဂုံး

အညာသီဟတောဘုရားသို့ ရောက်ရှိနေသော စဉ့်ကူးမင်းသည် အင်းဝနန်းတွင်းရေး အခြေအနေကို ကြားရသဖြင့် နေပြည်တော်သို့ မယ်တော်၊ မိဖုရားတို့နှင့်အတူ စုန်ဆင်းလာသည်။ အင်းဝမြို့တော်သို့ ပြန်ရောက်လျှင် ဗဒုံမင်းက ဆီး၍ ဖမ်းတော့သည်။

ဗဒုံမင်းသည် ဖမ်းဆီးလာသော စဉ့်ကူးမင်းနှင့်တကွ မိဖုရား၊ ကျေးကျွန် ရင်းတို့ကို ကွပ်မျက် သုတ်သင်လေတော့သည်။ ထိုအကြောင်းကို ကုန်းဘောင်ဆက် ရာဇဝင်တော်ကြီး၌-

“မြစ်ညာကလည်း မြို့လတ်ဝန်ကြီး၊ ကင်းဝန်၊ ကျိဝန်တို့နှင့် သတိုးသီဟသူတို့ စဉ့်ကူး မင်းနှင့် တကွ မယ်တော်၊ နှမတော် မိဖုရားတို့ကို သိမ်းယူ၍ ခြေရင်းသို့ ရောက်လာလျှင် စဉ့်ကူးမင်းနှင့် တကွ တောင်နန်း၊ မြောက်နန်း၊ အလယ်နန်း၊ အနောက်မိဖုရား၊ ကျေးကျွန်ရင်း တို့ကိုလည်း (၁၁၄၃-ခု) တပေါင်းလဆန်းသုံးရက် ကြာသပတေးနေ့တွင် ထုံးစံနှင့်အညီ

စီရင်တော်မူသည်။ ”-
ဟု ဆိုပါသည်။

ထိုနေ့က ဗဒုံမင်း ကွပ်မျက်သူတို့ထဲတွင် တောင်နန်းစံ မိဖုရားကြီး ရှင်မင်းလည်း ပါဝင်ခဲ့ရပါသည်။ မိဖုရားကြီး ရှင်မင်းမှာ ‘ မင်းရွှေနန်း ’ ခေါ် ပင်းယမြို့စားသမီးတော်လေး တစ်ပါးလည်း မွေးဖွားထားပါသည်။ ထိုသမီးတော်ကလေးမှာလည်း မိဖုရားရှင်မင်းနှင့်အတူ ကွပ် မျက်ခံရရှာပါသည်။

မြန်မာရာဇဝင်၌ ဗဒုံမင်းသည် အမှားများစွာကို ကျူးလွန်ခဲ့သူ ဖြစ်သည်။ ထိုအမှားများ အနက် အပြစ်မဲ့မိဖုရားများကို သုတ်သင်ပစ်သည်မှာ ပွဲဦးထွက်အမှားဟု ဆိုရပေမည်။

ရှေးမင်းတို့သည် ဘိသိက်ခံမိဖုရားများကို ရှုတ်ချဖူးသည် မရှိပါ။ မိုးညှင်းမင်းတရားဆို လျှင် ရန်သူဖြစ်သော မိဖုရား ရှင်ဘို့မယ်ကိုပင် ခွင့်လွှတ်၍ စံအိမ်တော်နှင့်ထားကာ မြှောက်စားခဲ့ သည်။ ဗဒုံမင်းကား ဤသို့ မဟုတ်။ အရိပ်ကိုပင် ရန်သူထင်၍ ကွပ်မျက်ပစ်လိုက်သည်မှာ မင်းဖြစ်စကပင် စိတ်ရူးပေါက်နေသလောဟု စဉ်းစားရပါသည်။ ဗဒုံမင်းသည် နောက်ပိုင်းတွင် စိတ္တဇဝေဒနာသည်တစ်ဦး ဖြစ်သွားသည် မဟုတ်လော။

မည်သို့ရှိစေ၊ ဗဒုံမင်း၏ မဆင်မခြင် လုပ်မှုကြောင့် ရှင်မင်းကဲ့သို့ စာဆိုမယ် တစ်ဦးမှာ ဥပစ္ဆေဒကကံဖြင့် ဆုံးရှုံးခဲ့ရပါသည်။ ရှင်မင်း ကွယ်လွန်ချိန်တွင် အသက် ၃၀-ဝန်းကျင်မျှသာ ရှိပေသေးသည်။ အကယ်၍သာ သက်တမ်းစေ့ နေရလျှင် အနုစာပေတို့ကို များစွာ ပြုစုနိုင်ပါလိမ့်ဦး မည်။

မိဖုရားခေါင်ကြီး ဘဝက တောဝနာသို့ ထွက်ခွာချင်သော စာဆိုတော် ကျောင်းအမကြီး ရှင်မင်းမှာ ဗဒုံမင်း၏ ကွပ်မျက်မှုကြောင့် လူ့ဘဝမှ ထွက်ခွာသွားခဲ့ရရှာလေသည်။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ကုန်းဘောင်ဆက်ရာဇဝင်တော်ကြီး ၊
- ၂။ ကျောင်းသုံး မြန်မာရာဇဝင် ၊
- ၃။ မြန်မာမဟာမင်္ဂလာမင်းခမ်းတော် ၊
- ၄။ မြန်မာစာပေသမိုင်း ၊
- ၅။ အမျိုးသမီး အနုပညာရှင်များ ၊
- ၆။ စာဆိုတော်များ အတ္ထုပ္ပတ္တိ ၊

Al-Hif:othkanisa

သက္ကရာဇ် ၁၁၄၃-ခု၊ တပို့တွဲလပြည့်ကျော် ၁၄ရက်၊ တနင်္လာနေ့တွင် ဗဒုံမြို့စားမင်း သား သီရိသုဓမ္မရာဇာသည် စဉ့်ကူးမင်းနှင့် ဖောင်းကားစား မောင်မောင်တို့ထံမှ ထီးနန်းကို တိုက်ခိုက် သိမ်းပိုက်၍ မင်းပြုသည်။ ထိုမင်းကို ငယ်စဉ်က ဗဒုံမြို့ကို စားခဲ့ရသောကြောင့် ‘ဗဒုံ မင်း’ ဟု ခေါ်ကြသည်။ အရပ်သားတို့ကမူ ‘ဘိုးတော်ဦးဝိုင်း’ ဟု အသိများကြလေသည်။

ဗဒုံမင်းသည် မင်္ဂလာအိမ်တော်စံ ဘဝကပင် မိဖုရား အတော်များများကို ရယူထားသူ ဖြစ်သည်။ မင်းဖြစ်သော အခါ၌လည်း မိဖုရားများနှင့် ကိုယ်လုပ်တော် များစွာတို့ကို တိုးချဲ့သိမ်း ပိုက်ခဲ့သည်။

ဗဒုံမင်းသည် အမရပူမြို့တော်သစ်ကို တည်ထောင်၍ စံနေသောကြောင့် အမရပူရ မြို့တည်မင်းတရားဟုလည်း ခေါ်ဆိုကြသည်။ ဗဒုံမင်းသည် မြို့တော်သစ်ကို တည်ဆောက်ရာတွင် မြို့တော်၏ အင်္ဂါရပ်ဖြစ်သော ဘုန်းတော်ကြီး ကျောင်းတိုက်များကိုလည်း တည်ထားရပေသည်။

ယင်းသို့ တည်ဆောက်ရာတွင် ဗဒုံမင်း၏ မိဖုရားကြီးများနှင့် သမီးတော်တို့ကလည်း ကုသိုလ်တော် ကျောင်းတိုက်များနှင့် အခြား သာသနိက အဆောက်အအုံများကို တည်ထား ဆောက်လုပ်ကြပါသည်။ ထိုအဆောက်အအုံများထဲမှ ဗဒုံမင်း မိဖုရားတို့၏ ကောင်းမှုတော်တို့ကို ရွေးချယ်စိစစ်ကြည့်ရပါသည်။

မိဖုရားတို့၏ ကောင်းမှု ကုသိုလ်တို့ကို ရွေးစစ်သောအခါ အချို့ကုသိုလ်တော်များမှာ ရောထွေးယှက်တင် ဖြစ်နေပါသည်။ ကောင်းမှုတော် တစ်ခုကို ကုသိုလ်ရှင်နှစ်ဦး ဖြစ်နေသည်ကို လည်း တွေ့ရသည်။ အချို့ကောင်းမှုတော်များမှာလည်း နာမည်နှစ်မျိုးဖြင့် စာရင်းပြုထားကြသည် လည်း ရှိနေပေသည်။

အထက်ပါ အကြောင်းရပ်တို့ကို စုစည်း ခြုံငုံလျက် မိဖုရားတို့၏ သာသနာပြု ကုသိုလ် တော်တို့ကို ပေါင်းစု တင်ပြရပါသည်။

မိဖုရားခေါင်ကြီး

ဗဒုံမင်း၏ မိဖုရားခေါင်ကြီးသည် မင်းသီရိရန္တဇ၏ သမီးတော် မဟာအတုလဒေဝီနှင့် အင်းဝဗိုလ်မှူးတို့မှ ဖွားမြင်သည့်သမီး ဖြစ်သည်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၀၅-ခုနှစ်တွင် ဖွားမြင်သည်။ ငယ်မည်ကို ‘မယ်လွန်းမယ်’ ဟု ခေါ်သည်။

၁၁၂၂-ခုနှစ်တွင် မယ်လွန်းမယ်သည် အလောင်းမင်းတရား၏ သားတော် ဗဒုံမြို့စား မင်သားနှင့် လက်ဆက်ရသည်။ ဗဒုံမင်း နန်းတက်သောအခါ မယ်လွန်းမယ်သည် မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်လာသည်။ မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်ပြီးနောက် ပထမအကြိမ် ‘သီရိပဝရ ရတနာ မင်္ဂလာဒေဝီ’ ဟူသော ဘွဲ့ကို ခံယူရရှိသည်။ ဒုတိယအကြိမ်တွင် ‘သီရိပဝရ မဟာရာဇိန္ဒာ မင်္ဂလာ ရတနာဒေဝီ’ ဟူသော ဘွဲ့ကို ခံယူရရှိသည်။

ဗဒုံမင်းတရားသည် အမရပူမြို့တော်သစ်ကို တည်ထောင်သောအခါ ကျောင်း တိုက်ကြီး လေးရပ်ကိုလည်း တစ်ပြိုင်နက် ပန္နက်ချ၍ ဆောက်လုပ်ခဲ့သည်။ ထိုကျောင်းတိုက်ကြီးများ အနက် မြို့တော်၏ အရှေ့မြောက်ယွန်း၌ ဆောက်လုပ်သော ကျောင်းတိုက်ကို မိဖုရားခေါင် ကြီးက တာဝန်ယူ၍ ဆောက်လုပ်ခဲ့သည်။

မိဖုရားခေါင်ကြီးသည် ဗဟိုကျောင်းတော်ကြီးနှင့် အရံ ၁၀-ကျောင်းတို့ကို ဆောက်လုပ်သည်။ ထို့နောက် တံတိုင်း မီးတားများကိုပါ ကာရံသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၄၇-ခုနှစ်တွင် တည်ဆောက်ပြီးစီးသည်။ ကျောင်းတိုက်ကြီးကို ထိုခေတ်က သာသနာပိုင် လေးပါးတွင် တစ်ပါးအပါအဝင်ဖြစ်သော မင်းအိုသာသနာပိုင် ဆရာတော်ကြီးအား တင်လှူပူဇော်သည်။ ထိုအကြောင်းကို ကုန်းဘောင်ဆက် ရာဇဝင်တော်ကြီး၌-

“(၁၁၄၇-ခု) ဝါဆိုလဆန်း ခြောက်ရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့၊ ရွှေမြို့တော် အရှေ့မြောက်ယွန်းတွင် အရှင်မိဖုရားခေါင်ကြီးက ဆောက်လုပ်သည့် ကျောင်းရံ ၁၀၊ တံတိုင်း မီးတားများနှင့် တကွ သုံးထပ်ယွန်းနှစ်ဆင့် ဇေတဝန်ကျောင်းတော် ဆောက်လုပ်ပြီးပြေလျှင် ကျောင်းတော်ကို ‘အောင်မြေဘုံကျော်’ သမိုက်တော်မူ၍ အရညဝါသီပုဂ္ဂိုလ်၊ ဂါမဝါသီပုဂ္ဂိုလ်၊ အရိယာသံဃာတော်တို့အား ပရိက္ခရာ ရှစ်ပါးနှင့်တကွ ရဟန်းအသုံးအဆောင် များစွာ လှူတော်မူပြီးလျှင် မင်းအိုဆရာတော် ‘ဂုဏာဘိ အနန္တမေ မဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇဂုရု’ အား လှူတော်မူသည်။ ပွဲသဘင်ကြီးစွာလည်း ခံတော်မူသည်။”-

ဟု မှတ်တမ်းတင် ရေးသားထားပါသည်။

မိဖုရားခေါင်ကြီး မယ်လွန်းမယ်မှ သမီးများကို မွေးဖွားထားပါသည်။ ထိုသမီးများသည် မယ်တော်နှင့် အတူ သာသနာတော်ကို အားပေး ထောက်ပံ့ခဲ့ကြသော သာသနာ့မိခင် ကျေးဇူးရှင်များ ဖြစ်လေသည်။

မိဖုရားခေါင်ကြီးသည် သက္ကရာဇ် ၁၁၆၈-ခု၊ တပေါင်းလပြည့်ကျော် လေးရက် နေ့တွင် အနိစ္စရောက်ရှာပါသည်။ ဗဒုံမင်းသည် မိဖုရားခေါင်ကြီး၏ ရုပ်ကလာပ်ကို ခမ်းနားကြီးကျယ်စွာ စီရင်တော်မူပြီး သားတော်၊ မြေးတော်၊ ဆွေတော်၊ မျိုးတော်၊ မှူးမတ်အပေါင်း ခြံရံလျက် ရွှေဝေါတော်နှင့် ထွက်တော်မူပြီးလျှင် စံနန်းတော် အရှေ့မြောက်ယွန်း၌ သင်္ဂြိုဟ်တော်မူလေသည်။

မြောက်နန်းမိဖုရား

ဗဒုံမင်း၏ မြောက်နန်းမိဖုရားကား သပွတ်ကြေးတိုင် ဦးမြတ်ထွန်းနှင့် လွဲပါရွာသူ ရှင်ဖရုံတို့မှ ဖွားမြင်သော သမီး ဖြစ်သည်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၀၇-ခုနှစ်တွင် မွေးဖွားသည်။ ငယ်မည်ကို ‘မယ်လွန်းသူ’ ဟု ခေါ်သည်။

ဗဒုံမင်းသည် မင်္ဂလာအိမ်တော်စံ ဘဝကပင် မယ်လွန်းသူအား လက်ဆက်၍ မြောက်ဆောင်တော်၌ ထားသည်။ ဗဒုံမင်း နန်းတက်ပြီးနောက် မြောက်နန်းမိဖုရားအဖြစ် တင်မြှောက်ခြင်းခံရသည်။

မယ်လွန်းသူသည် မြောက်နန်းစံ မိဖုရား ဖြစ်လာသောအခါ ပထမအကြိမ် ‘သီရိမဟာစန္ဒာဒေဝီ’ ဟူသော ဘွဲ့ကို ခံယူရသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၄၆-ခုနှစ်တွင် ဒုတိယအကြိမ် ‘သီရိမဟာစန္ဒာဘိ ရတနာဒေဝီ’ ဟူသော ဘွဲ့ကို ခံယူရသည်။

မြောက်နန်းစံ မိဖုရားမှ ဖွေးဖွားသော သားတော်ကို ဗဒုံမင်းတရားက အိမ်ရှေ့စံပေးထားသည်။ နောင်အခါတွင် ထိုသားတော်၏ မျိုးဆက်များကပင် ကုန်းဘောင်မင်းဆက်ကို ဆက်လက် ထူထောင်ကြသည်။

မြောက်နန်းစံမိဖုရားလည်း မိဖုရားခေါင်ကြီးကဲ့သို့ပင် ကျောင်းတိုက်ကြီးကို တည်ဆောက်၍ သာသနာတော်ကို ပြုစုခဲ့ပါသည်။ ဗဒုံမင်းသည် မြောက်နန်းမိဖုရား ဆောက်လုပ်သော ကျောင်းတော်ကြီးကို အပ်နှံရန်အတွက် ရွှေမြို့တော် ပြင်ပမှ ပညာတတ်ဆရာတော်ကို ရှာဖွေသည်။ ထိုအခါ ညောင်ကန်ရွာမှ ဆရာတော် ဦးရောင်ခေါ် အရှင်ကဝိန္ဒကို တွေ့ရှိရသည်။ ထိုဆရာတော်ကို နေပြည်တော်သို့ ပင့်ဆောင်၍ မြောက်နန်းမိဖုရား၏ ကျောင်းတော်ကို လှူဒါန်း

သည်။ ထိုအကြောင်းကို ကုန်းဘောင်ဆက်ရာဇဝင်တော်ကြီး၌ ဤသို့ ရေးသားထားပါသည်။

“(၁၁၅၃-ခု) ပြာသိုလဆန်း ၁၀-ရက်နေ့၊ မဟာမုနိဘုရား အရှေ့တွင် မြောက်နန်းတော် မိဖုရားက ဆောက်လုပ်သည့် လေးထပ်ဇေတဝန်ကျောင်းတော် ဆောက်လုပ်ပြီးပြေသည်ကို ‘မင်္ဂလာဘုံကျော်’ ကမ္မည်းစိုက်တော်မူ၍ ညောင်ကန်ဆရာတော် ‘ကဝိန္ဒာဘိ ဓမ္မဓရ ဓဇ မဟာရာဇဂုရု’ အား ကိုယ်တော်တိုင် ရေစက်သွန်းချ တင်လှူတော်မူသည်။”

မြောက်နန်းမိဖုရား၏ ကျောင်းတော်ကို အလှူခံရသော ညောင်ကန်ဆရာတော်သည် ကျမ်းဂန်များစွာကို ရေးသားပြုစုသော ဆရာတော် ဖြစ်သည်။ ဆရာတော် ရေးသော ကျမ်းများ အနက် ငါးရာ့ငါးဆယ်ဇာတ်တော် စကားပြေကျမ်းကြီးမှာ ယနေ့တိုင် အသုံးပြုနေကြသော ဂန္ထဝင်မြောက် ကျမ်းကြီး ဖြစ်လေသည်။

မင်္ဂလာဘုံကျော် ကျောင်းအမကြီး မယ်လွန်းပုသည် သက္ကရာဇ် ၁၁၆၈-ခု၊ ပြာသိုလပြည့် ကျော် ၁၂-ရက်နေ့ အသက် ၆၁-နှစ် အရွယ်တွင် ကွယ်လွန်အနိစ္စ ရောက်ခဲ့ပါသည်။ မြောက်နန်းစံ မိဖုရားကြီး၏ ရုပ်ကလာပ်ကို ဗဒုံမင်းကိုယ်တိုင် ထွက်၍ သဂြိုဟ်လေသည်။

အလယ်နန်းမိဖုရား

အလယ်နန်းမိဖုရားကား ဟံသာဝတီရောက်မင်းလက်ထက် လုံးပေါ မြင်းစာရေး ဦးစံထွန်း၏ သမီးဖြစ်သည်။ ဗဒုံမင်းသား အိမ်ရှေ့စံစဉ်ကပင် ယဉ်ပါး၍ မင်းဖြစ်သောအခါ အလယ်နန်းမိဖုရားအဖြစ် တင်မြှောက်ခံရသည်။ မွေးသက္ကရာဇ်ကို မသိရ။ ငယ်နာမည်ကို ‘မယ် လွန်းပု’ ဟု ခေါ်သည်။

အလယ်နန်းမိဖုရားသည်လည်း ဘွဲ့တံဆိပ် နှစ်ကြိမ်ရသူ ဖြစ်သည်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၄၅-ခုနှစ်တွင် ပထမအကြိမ် ‘သီရိမဟာနန္ဒာဒေဝီ’ ဟူသော ဘွဲ့ကို ရရှိသည်။ ၁၁၄၆-ခု၊ နယုန်လပြည့်ကျော် တစ်ရက်နေ့တွင် ဒုတိယအကြိမ် ‘သီရိမဟာနန္ဒာဘိ ရတနာဒေဝီ’ ဟူသော ဘွဲ့ကို ခံယူရသည်။

အလယ်နန်းမိဖုရားမှ သားတော်တစ်ပါးနှင့် သမီးတော် နှစ်ပါးကို မွေးဖွားခဲ့သည်။ သမီးတော် တစ်ပါးသာ ထင်ရှား၏။ အခြားနှစ်ပါးမှာ ငယ်စဉ်ကပင် ကွယ်လွန်ကုန်ကြသည်။

အလယ်နန်းမိဖုရားကြီး မယ်လွန်းပုသည်လည်း ရွှေမြို့တော်မြောက်တွင် အရံ ၁၀-ကျောင်းနှင့် တကွ လေးထပ်ဇေတဝန်ကျောင်းတိုက်ကြီးကို တည်ဆောင်ခဲ့ပါသည်။ ကျောင်းတိုက်ကြီးကို ထိုအချိန်က သာသနာပိုင်ဖြစ်သော မင်းရွာဆရာတော်အား တင်လှူပူဇော်ခဲ့သည်။ ထိုအကြောင်းကို ကုန်းဘောင်ဆက်ရာဇဝင်တော်ကြီး၌-

“(၁၁၄၇ ခု) တပေါင်းလဆန်း ခြောက်ရက်၊ တနင်္လာနေ့၊ ရွှေမြို့တော် မြောက်တွင် အလယ်နန်းမိဖုရားက ဆောက်သည့် ကျောင်းရံ ၁၀၊ တံတိုင်းမီးတားနှင့်တကွ လေးထပ် ဇေတဝန်ကျောင်းတော် ဆောက်လုပ်ပြီးပြေသည်ကို ‘မင်္ဂလာစံလွတ်’ သမိုက်တော်မူပြီးလျှင် အရညဝါသီပုဂ္ဂိုလ်၊ အရိယာသင်္ဘောတော်တို့အား ပရိက္ခရာရှစ်ပါးနှင့်တကွ ရဟန်းတို့ အသုံး အဆောင်များစွာ လှူတော်မူ၍ မင်းရွာဆရာတော် ‘ဉာဏဇမ္ဗုဒီပ အနန္တဓဇ မဟာဓမ္မရာဇာ မိ ရာဇဂုရု’ အား တင်လှူတော်မူ၏။”

ဟု ရေးသားထားလေသည်။

မင်္ဂလာစံလွတ် ကျောင်းအမကြီး အလယ်နန်းမိဖုရား မယ်လွန်းပုသည် ကျောင်းတိုက် ကြီးကို တင်လှူပြီးနောက် လေးနှစ်ခန့်သာ နေရသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၅၁-ခု၊ တော်သလင်းလဆန်း ၁၄-ရက် ကြာသပတေးနေ့တွင် ကွယ်လွန် အနိစ္စရောက်ရရှာလေသည်။

ယင်းတော်မိဖုရား

ယင်းတော်မိဖုရားသည် အလောင်းမင်းတရားနှင့် ကိုယ်လုပ်တော် ရုစာမဟေတို့မှ ဖွားမြင်သော သမီးဖြစ်သည်။ မိခင်ရုစာမဟေသည် မြောက်ဘက် မြင်းဝန်၏ သမီးဖြစ်သည်။ ငယ်မည်ကို ‘မရွှေခဲကြီး’ ဟု ခေါ်သည်။

ဦးအောင်ဇေယျနှင့် မရွှေခဲကြီးခေါ် ရုစာမဟေတို့မှ သက္ကရာဇ် ၁၁၁၆-ခုနှစ်တွင် ယင်းတော်မိဖုရားကို မွေးဖွားသည်။ ငယ်မည်ကို ‘မင်းရွှေမြ’ ဟု ခေါ်သည်။ ဗဒုံမင်း နန်းတက်သောအခါ မင်းရွှေမြအား ယင်းတော်မြို့ကို အပိုင်စား ပေးသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းတော်မိဖုရားဟု ခေါ်ကြသည်။

ယင်းတော်မိဖုရားသည် ပထမအကြိမ် ‘သုစန္ဒာဒေဝီ’ ဟူသော ဘွဲ့ကို ခံယူရသည်။ ဒုတိယအကြိမ်တွင် ‘သီရိသုစန္ဒာဒေဝီ’ ဟူသော ဘွဲ့ကို ခံယူရသည်။ ယင်းတော်မိဖုရားမှ သားတော် တစ်ပါး၊ သမီးတော် နှစ်ပါးကို မွေးဖွားပါသည်။

ယင်းတော်မိဖုရားသည် မဟာမုနိ အရှေ့တောင်ယွန်းတွင် တံတိုင်းအရံနှင့်တကွ သိမ်ပြာသာဒ်တော်ကြီးကို ဆောက်လုပ်သည်။ ယင်းသိမ်တော်ကြီးကို သက္ကရာဇ် ၁၁၅၂-ခု၊ တော်သလင်းလဆန်း ၁၅-ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့တွင် ရေစက်ချ၍ လှူဒါန်းခဲ့လေသည်။

တောင်ရွှေရေးဆောင်မိဖုရား

တောင်ရွှေရေးမိဖုရားကား ဗဒုံမင်း၏ အိမ်တော်ပါ မိဖုရား ဖြစ်သည်။ ဗဒုံမင်း နန်းတက်သောအခါ တောင်ရွှေရေးဆောင်၌ စံနေရသော မိဖုရား ဖြစ်လာသည်။ ငယ်မည်ကို ‘မယ်အောင်’ ဟု ခေါ်သည်။

မိဖုရားမယ်အောင်သည် ဗဒုံမင်း နန်းတက်ပြီးနောက် ပထမအကြိမ် ‘မင်္ဂလာဒေဝီ’ ဟူသော ဘွဲ့ကို ခံယူရသည်။ ဒုတိယအကြိမ်တွင် ‘သီရိမဟာ မင်္ဂလာဒေဝီ’ ဟူသော ဘွဲ့ကို ခံယူရသည်။ ဓနုဖြူမြို့နှင့် စလေမြို့တို့ကို အပိုင်စားရသည်။

တောင်ရွှေရေးဆောင်မိဖုရားမှ သားတော် ပုဂံမင်းသား (၁၁၃၈-ခုဖွား)၊ ယောမင်းသမီး သီရိဥပုလဒေဝီ (၁၁၄၁-ခုဖွား)၊ သားတော် သန်လျင်မင်းသား (၁၁၄၇-ခုဖွား)၊ သားတော်ကနောင်မင်းသား (၁၁၄၉-ခုဖွား)တို့ကို မွေးဖွားသည်။

တောင်ရွှေရေးဆောင် မိဖုရားကြီးသည် မဟာမုနိဘုရားကြီး အနောက်မြောက်ယွန်းတွင် ကျောင်းတိုက်ကြီးကို တည်ထားသည်။ ထိုကျောင်းတိုက်ကြီးကို သက္ကရာဇ် ၁၁၅၃-ခု၊ ပြာသိုလဆန်း ၁၁-ရက်နေ့တွင် ရေစက်ချ၍ လှူဒါန်းလေသည်။ ထိုအကြောင်းကို ကုန်းဘောင်ဆက် ရာဇဝင်တော်ကြီး၌ -

“(၁၁၅၃ ခု) ပြာသိုလဆန်း ၁၁ရက်နေ့၊ မဟာမုနိဘုရားရှင် အနောက်မြောက်ယွန်းတွင် တောင်ရွှေရေးဆောင်မိဖုရားက ဆောက်လုပ်သည့် သုံးထပ်ဇေတဝန်ကျောင်းတော် ဆောက်လုပ် ပြီးပြေသည်ကို ‘ဝေယံစံလွတ်’ ကမ္မည်းစိုက်တော်မူ၍ ရှင်ဩဘာသဓမ္မဆရာတော်အား ကိုယ်တော်တိုင် ရေစက်သွန်းချ တင်လှူတော်မူသည်။ ”-

ဟု ရေးသားထားလေသည်။

မြောက်ရွှေရေးဆောင်မိဖုရား

မြောက်ရွှေရေးဆောင်မိဖုရားမှာ မင်္ဂလာအိမ်တော်စံ ဘဝကပင် ဗဒုံမင်းသားနှင့် လက်ဆက်ရသူ ဖြစ်သည်။ ငယ်မည်ကို ‘ရှင်ဝက်’ ဟု ခေါ်၏။ ဗဒုံမင်းနှင့် လက်ဆက်သောအခါ

တွင် ‘ ရတနာမဟေ ’ ဟူသော အမည်ကို ခံယူသည်။

ဗဒုံမင်း နန်းတက်ပြီးနောက် ‘ ရတနာဒေဝီ ’ ဟူသော ဘွဲ့ဖြင့် မြောက်ရွှေရေးဆောင် မိဖုရားဖြစ်လာသည်။ ကျောက်မော်မြို့ကိုလည်း အပိုင်စားရ၏။ ထိုနောက် ‘ သီရိမဟာ သုဓမ္မာဒေဝီ ’ ဘွဲ့ကို ခံယူရသည်။

ဗဒုံမင်းတရားသည် နောက်ပိုင်းတွင် မြောက်ရွှေရေးဆောင် မိဖုရားအား မြို့ရွာတို့ကို ထပ်မံ ပေးခဲ့ပါသည်။ ရာဇဝင်အဆိုများကို စုစည်းလေ့လာသောအခါ စမ္မာနဂိုရ်မြို့၊ ယင်းတိုက်ရွာ၊ ကာမမြို့၊ အမြင့်မြို့၊ လှိုင်းတက်မြို့များကို စားရသည်ဟု တွေ့ရှိရပါသည်။

ဗဒုံမင်းတရားသည် မိဖုရားအား မြေးတော်လေး၏ နို့ထိန်းအဖြစ်လည်း ခန့်ထားသည်။ ထိုမြေးတော်သည် နောင်အခါတွင် ဘကြီးတော်မင်းတရားဟု ခေါ်သော ဖန်နန်းရှင်မင်းတရား ဖြစ်လာသူတည်း။

မြောက်ရွှေရေးဆောင်မိဖုရားမှ ငယ်မည် ‘ မောင်ဘဲကြီး ’ ခေါ်သော သားတော်တစ်ပါး ကို ၁၁၄၅-ခုနှစ်တွင် မွေးဖွားသည်။ ဗဒုံမင်းသည် သားတော် မောင်ဘဲကြီးအား ‘ သတိုးမင်းရဲကျော် ခေါင် ’ ဘွဲ့ဖြင့် ပခန်းကြီးမြို့ကို ပေး၍ သမီးတော် ရွှေဂူမင်းသမီးနှင့် စုံဖက်ပေးခဲ့လေသည်။

မိဖုရားကြီးသည် ကုသိုလ်တော် အမှုဖြင့် သာသနာပြု လုပ်ငန်းတို့ကို နေရာနှစ်ဌာန၌ ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ မိဖုရားကြီး၏ ကုသိုလ်တော် တစ်ရပ်ကို ကုန်းဘောင်ဆက်ရာဇဝင်၌ ဤသို့ တွေ့ရ၏။

“ ဆင်ကျိုးရွှေဂူ ဘုရားရှင်အတွင်း စမ္မာယနဂိုရ်မြို့စား ရတနာဒေဝီ မိဖုရားက ဆောက် လုပ်သော သုဓမ္မာရွှေဇရပ်ကိုလည်း ကိုယ်တော်တိုင် ရေစက်သွန်းတော်မူသည်။ ”

မိဖုရားကြီးသည် ဆင်ကျိုးရွှေဂူဘုရား၏ တောင်အရပ်၌လည်း ဇေတဝန်ကျောင်းတော် ကြီးကို ဆောက်လုပ်ပါသည်။ ထိုကျောင်းတော်ကို ‘ စံကျောင်းတော် ’ ဟု ကမ္မည်းတပ်၍ သက္က ရာဇ် ၁၁၅၂-ခု၊ နတ်တော်လဆန်း ၁၅-ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့တွင် မောင်းထောင်သာသနာပိုင် ဆရာတော်အား တင်လှူပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို ကုန်းဘောင်ဆက် ရာဇဝင်တော်ကြီး၌ ဤသို့ ရေးသားထားပါသည်။

“ ဆင်ကျိုး ရွှေဂူဘုရား တောင်တွင် မြောက်ရွှေရေးဆောင် မိဖုရားက ဆောက်လုပ်သည့် သုံးထပ် ဇေတဝန်ကျောင်းတော် ဆောက်လုပ်ပြီးပြေလျှင် ကျောင်းတော်ကို ‘ စံကျောင်း ’ ကမ္မည်းစိုက်၍ အရညဝါသီပုဂ္ဂိုလ်၊ ဂါမဝါသီပုဂ္ဂိုလ်၊ အရိယာသင်္ဘောတော်တို့အား ပရိက္ခရာ ရှစ်ပါးနှင့်တကွ ရဟန်းတို့ အသုံးအဆောင်များစွာ လှူတော်မူပြီးလျှင် စံကျောင်းတော်ကို ‘ ဉာဏာဘိဝံသ ဓမ္မသေနာပတိ မဟာဓမ္မ ရာဇာဓိ ရာဇဂုရု ’ ဆရာတော်အား တင်လှူ တော်မူသည်။ ”

စံကျောင်းအကြီး မြောက်ရွှေရေးဆောင် မိဖုရားသည် သက္ကရာဇ် ၁၁၇၁-ခုနှစ်၊ ဝါခေါင်လဆန်း ၁၁-ရက်နေ့တွင် ကွယ်လွန်အနိစ္စ ရောက်ခဲ့လေသည်။

လှိုင်းတက်မိဖုရား

ဗဒုံမင်း၏ မိဖုရားများထဲတွင် လှိုင်းတက်မိဖုရားလည်း အပါအဝင် ဖြစ်သည်။ လှိုင်း တက်မိဖုရား၏ ဘဝဖြစ်စဉ်ကို လေ့လာ၍ မရပေ။ ကုန်းဘောင်ဆက်ရာဇဝင်တော်ကြီး၌-

“ ဆင်ကျိုးရွှေဂူဘုရား တံတိုင်းအတွင်း လှိုင်းတက်မိဖုရားက ဆောက်လုပ်သည့် သိမ် ဇရပ်၊ ဘုရားဦး ရွှေဇရပ်၊ ”-

ဟူ၍ ကောင်းမှုတော်တို့ကို မှတ်တမ်းတင်ထားပါသည်။ ထိုအဆိုအရ လှိုင်းတက်မိဖုရားသည် ဆင်ကျိုးရွှေဂူဘုရား အတွင်း၌ သိမ်တော်ဇရပ်နှင့် ဘုရားဦး ရွှေဇရပ်တို့ကို ဆောက်လုပ် လှူဒါန်း ကြောင်း သိရှိရပါသည်။ လှိုင်းတက်မိဖုရား အကြောင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ထို့ထက်ပို၍ မသိရချေ။

တလုပ်မြို့စား မိဖုရား

တလုပ်မြို့စား မိဖုရားကို ‘ တရုတ်မြော်မိဖုရား ’ ဟုလည်း ရေးသားကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုမိဖုရားသည် မိုးကောင်းစော်ဘွား၏ သမီးတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ ဘိုးတော်ဗဒုံမင်းက ‘ သီရိမြတ်စွာမဟေ ’ ဟူသော ဘွဲ့ဖြင့် မိဖုရားမြှောက်ထားသည်။

တလုပ်မြို့စား မိဖုရားသည် မဟာမုနိဘုရား၌ ရွှေရုပ်ကြီး တစ်ဆောင်ကို ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းသူ ဖြစ်သည်။ မိဖုရားသည် မိမိကောင်းမှုတော် ရွှေရုပ်ကြီးကို သက္ကရာဇ် ၁၁၅၃-ခု၊ ပြာသိုလဆန်း ကိုးရက်နေ့တွင် ရေစက်သွန်းချ၍ လှူဒါန်းခဲ့သည်။

ရွှေရုပ်အမကြီး သီရိမြတ်စွာမဟေသည် သက္ကရာဇ် ၁၂၁၄-ခုနှစ်တွင် ကွယ်လွန် အနိစ္စ ရောက်ခဲ့လေသည်။

ဗဒုံမင်း၏ အခြားမိဖုရားတို့သည်လည်း အနုဂ္ဂဟကုသိုလ်မှုဖြင့် သာသနာတော်ကို ပြုစုခဲ့ကြမည် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ပါသော်လည်း အခြေအနေ အရပ်ရပ်ကြောင့် မှတ်တမ်းဖြစ်စဉ်များ ပျောက်ကွယ်ကုန်ကြသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

ယနေ့အချိန်တွင် မှတ်တမ်းမှတ်ရာ အဖြာဖြာတို့မှ လေ့လာ၍ ရသော မိဖုရားတို့၏ ကောင်းမှုတော်တို့ကို ဤမျှသာ တွေ့သိ မှတ်သားရလေသည်။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ကုန်းဘောင်ဆက် ရာဇဝင်တော်ကြီး ၊ ၄။ သာသနာလင်္ကာရစာတမ်း ၊
- ၂။ မြန်မာမဟာမင်္ဂလာမင်းခမ်းတော် ၊ ၅။ သာသနဝံသဒီပနီ
- ၃။ ညောင်ကန်သာသနာဝင် ၊

(၁၉၉၈-ခု၊ ဒီဘာလထုတ် ဓမ္မရတနာမဂ္ဂဇင်း- မှ)

Al-Hif, or Dawfism;

ကုန်းဘောင်မင်းဆက်ထဲတွင် ဘိုးတော်ဦးဝိုင်းခေါ် ဗဒုံမင်းသည် မိဖုရားများစွာ၊ ကိုယ်လုပ်တော်များစွာတို့ကို တင်မြှောက်ထားသော မင်းတစ်ပါး ဖြစ်သည်။ ထိုမိဖုရားများနှင့် ကိုယ်လုပ်တော်တို့မှ သားသမီးပေါင်း ၁၂၉-ဦးတို့ကို မွေးဖွားကြသည်။ မြန်မာရာဇဝင် တစ်လျှောက်လုံးတွင် ဗဒုံမင်းသည် သားသမီး အများဆုံးမင်းဟု ဆိုရပေမည်။

ဟင်္သာတမြို့စား မင်းသမီး

ဗဒုံမင်းတရား၏ သားသမီးတို့တွင် ဟင်္သာတမြို့စား မင်းသမီးသည် အကြီးဆုံး ဖြစ်ပါသည်။ ဟင်္သာတမြို့စား မင်းသမီးကို နောင်အခါတွင် အလယ်နန်းမိဖုရား ဖြစ်လာသော မင်္ဂလာစံလွတ်ကျောင်းအမကြီး ဖြစ်သော မယ်လွန်းပုက သက္ကရာဇ် ၁၁၂၃-ခုနှစ်တွင် မွေးဖွားသည်။ ငယ်မည်ကို ‘မမင်းတုတ်’ ဟု ခေါ်သည်။

အလယ်နန်းမိဖုရားမှ သားသမီးလေးဦး မွေးဖွားရာတွင် မမင်းတုတ်သည် အကြီးဆုံး ဖြစ်သည်။ ၎င်းအောက် မောင်တော် တစ်ပါးနှင့် ညီမတော် တစ်ပါးတို့မှာ ငယ်စဉ်ကပင် ကွယ်လွန်ကုန်ကြသည်။ အငယ်ဆုံးမောင်တော် မင်းရဲမြတ်စောမှာ ပုသိမ်မြို့စား ဖြစ်သည်။

ဗဒုံမင်းတရားသည် နန်းတက်ပြီးနောက် သက္ကရာဇ် ၁၁၄၄-ခု၊ နယုန်လပြည့်ကျော် လေးရက်နေ့တွင် သားတော်၊ သမီးတော်တို့အား မြို့စားများ ပေးသည်။ ထိုအချိန်တွင် အလယ်နန်းမိဖုရား သမီးတော် မမင်းတုတ်အားလည်း ဟင်္သာတမြို့ကို အပိုင်စား ပေးသည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ ဟင်္သာတမြို့စားမင်းသမီးဟု ခေါ်တွင်လာလေသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၁၄၅-ခု၊ နယုန်လပြည့်ကျော် ရှစ်ရက်၊ သောကြာနေ့တွင် မိဖုရား၊ သားတော်၊ သမီးတော်တို့ကို ဘွဲ့သစ်များ ထပ်မံ ပေးပြန်သည်။ ထိုအခါ ဟင်္သာတမင်းသမီးသည် ‘သီရိမဟာရတနာ ပဘာဒေဝီ’ ဟူသော ဘွဲ့ကို ရရှိပါသည်။

ဗဒုံမင်းသည် ဟင်္သာတမြို့စား မင်းသမီးအား သမီးဦး ဖြစ်သောကြောင့် ချစ်မြတ်နိုးလွန်း၍လား မသိ။ မည်သည့်သားတော်နှင့်မျှ လက်ဆက်ထိမ်းမြားပေးခြင်း မရှိပေ။ အခြား သားတော်၊ သမီးတော်တို့ကိုမူ နုပျိုစကပင် ဆွေတော် မျိုးတော် အချင်းချင်း လက်ထပ်ပေး၏။ ဟင်္သာတမင်းသမီးကိုမူ အကြီးဆုံး ဖြစ်သော်လည်း မည်သည့် သားတော်နှင့်မျှ လက်ထပ်ပေးသည်ကို မတွေ့ရ။ ထို့ကြောင့်လည်း ဟင်္သာတမင်းသမီးမှာ မြောက်သားတော်ဟူ၍ မတွေ့ရချေ။

ဟင်္သာတမြို့စား မင်းသမီးကြီး မမင်းတုတ်သည် သရက်တောကျောင်းတိုက်အတွင်း ‘ဘုံကျော်အောင်သာ ကျောင်းတော်ကြီး’ ကို ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းသော ကျောင်းအမကြီး ဖြစ်သည်။ ကျောင်းအမကြီးနှင့် ပတ်သက်၍ ရာဇဝင်စာမျက်နှာများတွင် ကျယ်ပြန့်စွာ မပါရှိချေ။

ကန္တိမြို့စား မင်းသမီး

ကန္တိမြို့စား မင်းသမီးသည် ဗဒုံမင်း၏ မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်သော မယ်လွန်းမယ်မှ မွေးဖွားသည့် သမီးတော် အကြီးဆုံး ဖြစ်သည်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၂၃-ခုနှစ်တွင် မွေးဖွားသည်။ ငယ်မည်ကို ‘အမိကြီး’ ဟု ခေါ်သည်။

အမိကြီးသည် ဟင်္သာတမြို့စား မမင်းတုတ်နှင့် တစ်နှစ်တည်းတွင် မွေးဖွားသော်လည်း မမင်းတုတ်က စော၍ မွေးပါသည်။

ဗဒုံမင်းသည် သမီးတော် အမိကြီးအား သက္ကရာဇ် ၁၁၄၄-ခု၊ နယုန်လပြည့်ကျော် လေးရက်နေ့တွင် ကနွီမြို့ကို အပိုင်းစား ပေးသည်။

၁၁၄၅-ခု၊ နယုန်လပြည့်ကျော် ရှစ်ရက်နေ့တွင် ‘ သီရိမဟာ ရတနာဒေဝီ ’ ဟူသော ဘွဲ့ကို ရရှိသည်။

ဗဒုံမင်းသည် ကနွီမြို့စား မင်းသမီးကိုလည်း မိဖုရားခေါင်ကြီး၏ သမီးတော် ဖြစ်သည့် အလျောက် အချစ်ပိုနေခဲ့ဟန် တူပါသည်။ မည်သည့် သားတော်နှင့်မျှ လက်ဆက်ထိမ်းမြား မပေးခဲ့ပေ။ သို့သော်လည်း သမီးတော်ကြီးအား လက်ဆက်ထိမ်းမြားပေးရန် အကြောင်းက ဖန်တီးလာသည်။ အကြောင်းမှာ သားတော် အိမ်ရှေ့စံမိဖုရားသည် အနိစ္စ ရောက်ခဲ့သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ဗဒုံမင်းသည် အိမ်ရှေ့စံအတွက် မိဖုရားကြီး ပြုလုပ်ရန် သမီးတော်တစ်ပါးနှင့် ထပ်မံ လက်ဆက်ပေးရမည်။ အိမ်ရှေ့မိဖုရား အဆင့်ပြည့်မီသူမှာ မိဖုရားခေါင်ကြီးက ဖွားမြင်သော ကနွီ မြို့စားသာ ရှိတော့သည်။ ထို့ကြောင့် ကနွီမြို့စားကို မိဖုရားအဖြစ် ရွေးချယ်ရ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၂၅၆-ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ၁၄-ရက်နေ့တွင် ကနွီမြို့စား သမီးတော် ကြီးသည် အိမ်ရှေ့စံ ဥပရာဇာ၏ ဒုတိယမြောက် မိဖုရားအဖြစ် တင်မြှောက်ခြင်း ခံရလေသည်။ အိမ်ရှေ့စံ မိဖုရား ဖြစ်ချိန်ဝယ် အသက် ၃၃-နှစ် ရှိနေလေပြီ။

ကနွီမြို့စား၏ ကုသိုလ်တော်

ကနွီမြို့စား အိမ်ရှေ့စံ မိဖုရားသည် မိဖုရား မဖြစ်မီကပင် သာသနာတော်ကို အနုဂ္ဂဟ အမှုဖြင့် ပြုစု ထောက်ပံ့ခဲ့သည်။ ကနွီမြို့စား၏ ကုသိုလ်တော်များအနက် အမရပူရမြို့တော်၏ အရှေ့တောင်အရပ်၌ ဆောက်လုပ်သော ကျောင်းတော်ကြီးမှာ အထင်ရှားဆုံး ဖြစ်သည်။

ကနွီမြို့စားမင်းသမီးသည် လေးထပ်ဇေတဝန် ရွှေကျောင်းတော်ကြီးကို ဆောက်လုပ်၍ ‘ ဘုံသာဝေယံကျောင်းတော်ကြီး ’ ဟု ကမ္မည်းတပ်ပြီးလျှင် မင်းရွာဆရာတော်အား တင်လှူပူဇော် သည်။ ထိုအကြောင်းကို ကုန်းဘောင်ဆက်ရာဇဝင်တော်ကြီး၌-

“(၁၁၅၃ ခု) နတ်တော်လဆန်း ၁၂ ရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့၊ ရွှေမြို့တော် အရှေ့တောင်ယွန်း တွင် သမီးတော် ကနွီမြို့စားမင်းသမီး ဆောက်လုပ်ပြီးပြေသည်ကို ဘုံသာဝေယံဟု ကမ္မည်း စိုက်တော်မူပြီးလျှင် မန်လည်ဆရာတော် ‘ ဂုဏ မုနိန္ဒာဓိတိ ပဝရသာမိ မဟာဓမ္မရာဇဂုရု ’ အား ကိုယ်တော်တိုင် ရေစက်သွန်းချ တင်လှူတော်မူသည်။ ပွဲသဘင်လည်း ခံတော်မူ သည်။ ” -

ဟု ရေးသား၍ မှတ်တမ်းတင်ထားပါသည်။

ကနွီမင်းသမီး၏ ကျောင်းတော်ကြီးကို အလှူခံရသော မန်လည်ဆရာတော်မှာ သစိုးမန်လည်ရွာ၌ မွေးဖွားသောကြောင့် မန်လည်ဆရာတော်ဟု ခေါ်တွင်နေခြင်း ဖြစ်သည်။ ဆရာတော်သည် သက္ကရာဇ် ၁၀၇၆-ခုနှစ်တွင် မွေးဖွားသည်။

ဆရာတော်ကြီးသည် စဉ့်ကူးမင်း လက်ထက်ကပင် ဘွဲ့တံဆိပ်များ ဆက်ကပ်ခံရပြီး သာသနာတော်ကို ပြုစုရသည်။ ဗဒုံမင်း နန်းတက်သောအခါ သာသနာပိုင်ဆရာတော် လေးပါးကို တင်မြှောက်သည်။ ထိုလေးပါးထဲတွင် မန်လည်ဆရာတော်လည်း ပါဝင်သည်။

မန်လည်ဆရာတော်ကြီးသည် သက္ကရာဇ် ၁၁၆၇-ခု၊ သက်တော် ၉၁၊ ဝါတော် ၇၁- အရတွင် ကနွီမင်းသမီး၏ ဘုံသာဝေယံကျောင်းတော်ကြီး၌ပင် ပျံလွန်တော်မူခဲ့လေသည်။

ကန့်မြို့စား၏ မျိုးဆက်သစ်များ

ကန့်မြို့စားမင်းသမီးသည် အသက် ၃၀- ကျော်မှ မိဖုရားဖြစ်ခဲ့သော်လည်းသားသမီး ခုနစ်ဦးမျှကို မွေးဖွားပါသည်။ သားတော် သမီးတော်တို့ကို အစဉ်အတိုင်း ဤသို့ တွေ့ရပါသည်။

- ၁။ သားတော် သတိုးမင်းလှရာဇာ (၁၁၅၇-ခုဖွား၊ မြင်စိုင်းမြို့ကို စားရသည်။ ခမည်းတော်၏ ပထမ မိဖုရားမှ မွေးသော ‘ သီရိမလ္လာစန္ဒာဒေဝီ ’ ဘွဲ့ခံ ရွှေတောင်မင်းသမီးနှင့် စုံဖက်သည်။ ဘကြီးတော်လက်ထက် ကွယ်လွန်သည်။)
- ၂။ သမီးတော် မင်းမြတ်ထား (ငယ်စဉ်က ကွယ်လွန်သည်။)
- ၃။ သမီးတော်တစ်ပါး (ငယ်စဉ်က ကွယ်လွန်သည်။)
- ၄။ သားတော် မင်းဘိုးညို (ငယ်စဉ်က ကွယ်လွန်သည်။)
- ၅။ သားတော် သတိုးမင်းလှကျော် (၁၁၆၂-ခုဖွား၊ ငယ်မည် မောင်ရွှေတိုး၊ မြင်းခုန်တိုင်မြို့ကို စားရသည်။ ၁၁၈၄-ခု ကွယ်လွန်သည်။)
- ၆။ သားတော် သတိုးမင်းထင် (၁၁၆၄-ခုဖွား၊ ငယ်မည် မောင်ရွှေပို၊ ရေနံချောင်းမြို့ကို စားရသည်။ စလင်းမင်းသမီးတော် စကုမင်းနှင့် စုံဖက်သည်။)
- ၇။ သားတော် သတိုးမင်းငယ် (၁၁၆၆-ခုဖွား၊ ငရဲမြို့ကို စားရသည်။ ၁၁၈၆-ခုတွင် ကွယ်လွန်သည်။)

ဘုံသာဝေယံကျောင်းအမ၊ ကန့်မြို့စား အိမ်ရှေ့မိဖုရားကြီးသည် ဘကြီးတော်မင်းတရား လက်ထက် အသက် ၇၅-နှစ်အရွယ်တွင် ကွယ်လွန်ခဲ့ပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို ကုန်းဘောင်ဆက် ရာဇဝင်တော်ကြီး၊ စာ ၁၀၆၃ ၌-

“ သက္ကရာဇ် ၁၁၉၈ ခု၊ နယုန်လဆန်း ခြောက်ရက်နေ့၊ မိကြီးတော် ကန့်မြို့စား အိမ်ရှေ့ မိဖုရား မင်္ဂလာရတနာဒေဝီ ကံကုန်သည်ကို ဘိုးတော် ဆင်ဖြူရှင်မင်းတရားလက်ထက် (..) မယ်တော် မိဖုရားခေါင်ကြီး သဂြိုဟ်သည့်နည်း၊ ၎င်းလပြည့်ကျော် ရှစ်ရက်နေ့ အရှင်နှစ်ပါး ရွှေဝေါတော်နှင့် ထွက်တော်မူ၍ သဂြိုဟ်တော်မူသည်။ ”-

ဟု မှတ်တမ်းတင်ထားပါသည်။

ဘကြီးတော် ဖန်နန်းရှင်မင်းတရားသည် ကန့်မြို့စား မိဖုရားကြီး၏ အလောင်းကို ရက်ရှည်ထား၍ ခမ်းနားစွာ သဂြိုဟ်ခဲ့လေသည်။

တောင်တွင်းကြီးမြို့စား မင်းသမီး

တောင်တွင်းကြီးမြို့စား မင်းသမီးသည် ဗဒုံမင်းတရား၏ မိဖုရားခေါင်ကြီးမှ မွေးဖွား သော သမီးတော်အလတ် ဖြစ်သည်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၂၅-ခုနှစ်တွင် မွေးဖွားသည်။ အစ်မတော် ကန့်မြို့စားမင်းသမီးနှင့် အထက် အောက် ဖြစ်သည်။

ဗဒုံမင်းသည် ၁၁၄၄-ခုနှစ်တွင် သမီးတော် အလတ်အား တောင်တွင်းကြီးမြို့ကို အပိုင် စား ပေးသည်။ ထို့ကြောင့် တောင်တွင်းကြီးမင်းသမီးဟု ခေါ်သည်။ ထို့ပြင် ရွှေကျင်ရွာကိုလည်း စားရသည်ဟု သိရသည်။

၁၁၄၅-ခုနှစ်၊ နယုန်လပြည့်ကျော် ရှစ်ရက်နေ့တွင် ‘ သီရိမဟာတိလောက ရတနာဒေဝီ ’ ဟူသော ဘွဲ့ကို ခံယူရသည်။ ထိုအချိန်တွင် ဗဒုံမင်းသည် အိမ်ရှေ့ ဥပရာဇာရာထူးကို ပေးအပ်ရန် အတွက် သားတော် တစ်ပါးကို ရွေးချယ်ရသည်။ အစဉ်အလာအရ မိဖုရားခေါင်ကြီးက မွေးဖွားသော သားတော်ကို အိမ်ရှေ့စံထား၍ ထီးညွန့်နန်းလျာ ပြုရသည်။ သို့သော်လည်း မိဖုရားခေါင်ကြီးမှာ သားတော်ဟူ၍ မရှိ။ သမီးတော် သုံးပါးသာ မွေးဖွားထားသည်။ ထို့ကြောင့် မိဖုရားခေါင်ကြီးက မွေးဖွားထားသော သမီးတော်များမှာ အိမ်ရှေ့မိဖုရားထက် ဖြစ်ခွင့် မရှိတော့ချေ။

ဗဒုံမင်းသည် သမီးတော် သုံးပါး ရှိသည့်အနက် အိမ်ရှေ့စံမိဖုရား ခန့်ထားရမည့် သမီးတော်ကို ရွေးချယ်သည်။ ထိုအခါ သမီးတော် အကြီးဆုံးဖြစ်သော ကန္ဒီမြို့စားမင်းသမီးကို မရွေးချယ်ခဲ့။ သမီးတော်ကြီးကို ကျော်၍ သမီးတော်အလတ် တောင်တွင်းကြီးမြို့စားကို ရွေးချယ်ခဲ့သည်။

ဗဒုံမင်းသည် သက္ကရာဇ် ၁၁၄၅-ခု၊ ဒုတိယဝါဆိုလဆန်း ၁၂-ရက်နေ့တွင် သမီးတော် အလတ် သီရိမဟာတိလောကရတနာဒေဝီနှင့် မြောက်နန်းမိဖုရား၏ သားတော် သတိုးဓမ္မရာဇာ တို့ကို လက်ထပ်ထိမ်းမြားပေးသည်။ ထို့နောက် သုံးရက်မြောက်သော ဒုတိယဝါဆိုလဆန်း ၁၅-ရက်နေ့တွင် သားတော်ကို အိမ်ရှေ့စံအဖြစ် ခမ်းနားစွာ တင်မြှောက်သည်။ ထိုအချိန်တွင် တောင်တွင်းကြီးမင်းသမီးလည်း အိမ်ရှေ့စံ မိဖုရား ဖြစ်လာလေသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၁၄၆-ခု၊ နယုန်လပြည့်ကျော် တစ်ရက်နေ့တွင် မိဖုရားနှင့် သားတော်တို့ အား ဘွဲ့သစ်များ ထပ်မံ ပေးပြန်သည်။ အိမ်ရှေ့မင်းအား ‘ သီရိမဟာ ဓမ္မာဘိဇယ သီဟသူရ ’ ဘွဲ့ကို ပေးအပ်သည်။ တောင်တွင်းကြီးမြို့စား အိမ်ရှေ့မိဖုရားမှာမူ ‘ သီရိတိလောက မဟာဘတ္တာ သုရတနာဒေဝီ ’ ဟူသော ဘွဲ့ကို ရရှိခဲ့လေသည်။

တောင်တွင်းမြို့စား၏ ကုသိုလ်တော်

အိမ်ရှေ့စံ တောင်တွင်းမြို့စား မိဖုရားသည် မိဖုရားဖြစ်ပြီးနောက် မြို့တော်၏ အနောက် တောင်ယွန်းတွင် ကျောင်းတော်ကြီးကို ဆောက်လုပ်သည်။

တောင်တွင်းမြို့စားနှင့်အတူ အစ်မတော် ကန္ဒီမြို့စားမင်းသမီးကလည်း မြို့တော်၏ အရှေ့တောင်ယွန်းတွင် ကျောင်းတော်ကြီးကို ဆောက်လုပ်ပါသည်။ ညီအစ်မ နှစ်ပါးတို့သည် ကျောင်းတော်များကို တစ်ပြိုင်နက်တည်း ဆောက်လုပ်ကြသည်။ ပြီးစီးသောအခါ၌လည်း တစ်ပြိုင်နက်တည်းပင် ပြီးစီးကြပါသည်။

ကျောင်းတော် ရေစက်ချပွဲကိုလည်း ရက်အနည်းငယ် ခြား၍ ပြုလုပ်သည်။ ဗဒုံမင်းသည် အစ်မတော် ကန္ဒီမင်းသမီး၏ ကျောင်းတော်ကို နတ်တော်လဆန်း ၁၂-ရက်နေ့တွင် ရေစက်ချပွဲ ကျင်းပသည်။ ညီမတော် အိမ်ရှေ့မိဖုရား၏ ကျောင်းတော်ကို နတ်တော်လဆန်း ၁၄-ရက်နေ့တွင် ရေစက်ချပွဲ ပြုလုပ်သည်။ ထိုအကြောင်းကို ကုန်းဘောင်ဆက် ရာဇဝင်တော်ကြီး၌-

“(၁၁၅၃ ခု) နတ်တော်လဆန်း ၁၄-ရက်၊ သောကြာနေ့၊ ရွှေမြို့တော် အနောက်တောင် ယွန်းတွင် သားတော် အိမ်ရှေ့မင်း၊ သမီးတော် အိမ်ရှေ့မိဖုရားတို့က ဆောက်လုပ်သော လေးထပ်ဇေတဝန်ကျောင်းတော် ဆောက်လုပ်ပြီးပြေသည်ကို ‘ မင်္ဂလာဝေယံ ’ ဟု ကမ္မည်း စိုက်တော်မူပြီးလျှင် ပိုက်သင်ဆရာတော် ‘ နရိန္ဒာဘိ သီရိဓဇ မဟာဓမ္မ ရာဇာဓိရာဇဂုရု ’ အား ကိုယ်တော်တိုင် ရေစက်သွန်းချ၍ တင်လှူတော်မူသည်။ ပွဲသဘင်ကြီးစွာလည်း ခံတော်မူသည်။ ”-

ဟု ရေးသားထားလေသည်။

တောင်တွင်းမြို့စား၏ မျိုးဆက်သစ်များ

တောင်တွင်းမြို့စား အိမ်ရှေ့မိဖုရားသည် သားတော် သမီးတော် ကိုးပါးကို မွေးဖွားခဲ့ပါသည်။ ယင်းသားတော် သမီးတော်တို့ကို အစဉ်အတိုင်း ဤသို့ တွေ့ရှိရပါသည်။

- ၁။ သားတော် စစ်ကိုင်းမင်း (၁၁၄၆-ခုဖွား၊ ၁၁၈၁-ခုနှစ်တွင် ဗဒုံမင်း မရှိသည့်နောက် မင်းဖြစ်သည်။ ဘကြီးတော် ဖန်နန်းရှင်ဟု တွင်၏။)
- ၂။ သားတော် သတိုးမင်းလှကျော် (၁၁၄၇-ခုဖွား၊ တောင်ငူမြို့ကို စားရသည်။ ဘထွေးတော်

- ပြည်မင်းသမီးတော် တကောင်းမင်းသမီးနှင့် စုံဖက်သည်။ (၁၁၈၇-ခုတွင် ကွယ်လွန်သည်)
- ၃။ သားတော် သတိုးမင်းလှ အနုရုဒ္ဓါ (၁၁၄၈-ခုဖွား၊ သရက်မြို့၊ သာယာဝတီမြို့တို့ကို စားရသည်။ ဘကြီးတော်မင်းတရားနောက် ထီးနန်းကို ဆက်ခံစိုးစံသည်။)
- ၄။ သားတော် ဘိုးလမင်း (ငယ်စဉ်က ကွယ်လွန်သည်။)
- ၅။ သမီးတော် သီရိရတနာစန္ဒာဒေဝီ (၁၁၅၀-ခုဖွား၊ ဘိုးတော်လက်ထက် မြို့လုလင်၊ ဟင်းသာတို့ကို စားရသည်။ ထို့နောက် တောင်တွင်းကြီးမြို့၊ မေဃဝတီမြို့တို့ကို စားသည်။ ငယ်မည်ကို ' မင်းမြတ်စိုး ' ဟု ခေါ်သည်။ ၁၂၀၃-ခုတွင် ကွယ်လွန်သည်။)
- ၆။ သမီးတော် သီရိရတနာ မင်္ဂလာဒေဝီ (ဘိုးတော်ဗဒုံမင်းလက်ထက် မြေဒူး၊ ပျဉ်းမနားမြို့တို့ကို စားသည်။ ငယ်မည်ကို ' မင်းမြတ်စု ' ဟု ခေါ်သည်။ ပုဂံမင်းသား သတိုးမင်းလှမင်း ခေါင်နှင့် စုံဖက်သည်။ ၁၂၀၄-ခု ကံကုန်သည်။)
- ၇။ သမီးတော် တစ်ပါး (ငယ်စဉ်က ကွယ်လွန်သည်။)
- ၈။ သမီးတော် မင်းအကြီး (ငယ်စဉ်က ကွယ်လွန်သည်။)
- ၉။ သမီးတော် သီရိမလ္လာစန္ဒာဝတီ (၁၁၅၅-ခုဖွား၊ ဘိုးတော်လက်ထက် ရွှေတောင်မြို့၊ ပင်လယ်မြို့တို့ကို စားသည်။ ထို့နောက် ကန္တိမြို့စား မိဖုရားက မွေးဖွားသော မြင်စိုင်းမင်း သား သတိုးမင်းလှရာဇာနှင့်စုံဖက်သည်။)

မင်္ဂလာဝေယံ ကျောင်းအမကြီး တောင်တွင်းကြီးမြို့စား အိမ်ရှေ့မိဖုရားသည် သမီးတော် အငယ်ဆုံးကို မွေးသောနှစ်တွင် ကွယ်လွန်အနိစ္စ ရောက်ရပါသည်။ ကွယ်လွန်သည့် နေ့ကား ၁၁၅၅-ခု တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်ကျော် ရှစ်ရက်နေ့ ဖြစ်သည်။ ကွယ်လွန်ချိန်တွင် အသက် ၃၀-မျှသာ ရှိသေးသည်။

ဗဒုံမင်းသည် သမီးတော်အလတ် အနိစ္စ ရောက်သောကြောင့် နောက်တစ်မျှ ကြာသော အခါ သမီးတော်အကြီး ကန္တိမြို့စားအား သက္ကရာဇ် ၁၁၅၆-ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ၁၄-ရက်နေ့တွင် အိမ်ရှေ့စံ မိဖုရားအဖြစ် တင်မြှောက်ခဲ့ရလေသည်။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ကုန်းဘောင်ဆက် ရာဇဝင်တော်ကြီး ၊
- ၂။ မြန်မာမဟာမင်္ဂလာ မင်းခမ်းတော် ၊
- ၃။ သာသနာလင်္ကာရစာတမ်း ၊

(၁၉၉၈-ခု၊ ဩဂုတ်လထုတ် ဓမ္မရတနာမဂ္ဂဇင်း- မှ)

ee;rawnr, fEk

မြန်မာရာဇဝင်တွင် စိုးစံသွားကြသော မင်းအဆက်ဆက်တို့သည် မိဖုရားခေါင်ကြီးကို တစ်ပါးတည်းသာ တင်မြှောက်လေ့ ရှိကြသည်။ ထိုမိဖုရားခေါင်ကြီးတို့မှာ အများအားဖြင့် ထီးမျိုး နန်းနွယ်မှ မွေးဖွားသူများ ဖြစ်ကြသည်။

သာမန်အရပ်သူတို့သည် မိဖုရားခေါင်ကြီး ရာထူးကို ရနိုင်ရန် အလွန်ခက်ခဲကြသည်။ ဤရနိုင်ခဲသော မိဖုရားခေါင်ကြီး ရာထူးကို ထူးကဲစွာ ရရှိသွားသူကား နန်းမတော်မယ်နုဟု ခေါ်တွင်သော မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်ပေသည်။

မယ်နု၏ ဘဝဖြစ်စဉ်

မယ်နုသည် သာမန်အရပ်သူတစ်ဦး ဖြစ်သည့်အလျောက် ငယ်စဉ်ဘဝ နောက်ကြောင်း မှာလည်း မှေးမှေး မှိန်မှိန် ရှိလှသည်။ မိဘမည်ရည်နှင့် မွေးသက္ကရာဇ် စသည်ကို မသိကြရပေ။ အချို့မှတ်တမ်းများတွင်မူ မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်သည့်အလျောက် မင်းမျိုး မင်းနွယ် ဖြစ်လေဟန် ဆွေမျိုးဆက် ပြကြသေးသည်။ မြန်မာမဟာမင်္ဂလာမင်းခမ်းတော် စာအုပ်တွင်-

“ဧချင်း၊ ကျောက်စာ၊ စာတမ်း၊ မော်ကွန်းအဆို ပုဂံမင်းရိုး အဆင့်ဆင့် ဆင်းသက်ခဲ့သော မင်းသား သီဟကျော်စွာ၏ သမီးတော် ”-

ဟူ၍ ရေးသားထားပါသည်။

အချို့ပညာရှင်တို့ကလည်း မိဖုရားကြီး၏ ငယ်စဉ်ဘဝကို မြှုပ်ကွယ်ထားကြသည်။ ခတ္တိယမင်းမျိုး မင်းနွယ် ဖြစ်လေဟန် ရေးသား၍ မင်းလိုလိုက်ကာ မင်းကြိုက်ကို ဆောင်ပြီးလျှင် အမွန်းတင်ပေးခဲ့ကြသည်။ မင်းဆရာလုပ်သူတို့သည် မဟုတ်သည်ကို အဟုတ်ဖြစ်အောင် ရေးသားကြရ၏။ သီလဝိသောဓနီကျမ်းတွင် မယ်နုနှင့် ပတ်သက်၍ ဤသို့ ရေးသားထားပါသည်။

“မင်းဆရာတို့မည်သည် မဟုတ်သည်၌လည်း အဟုတ်ကဲ့သို့ သူနှစ်သက်အောင် ဆိုရချေသည်။ မောင်းထောင်ဆရာတော်သည် လေးကြိမ်မြောက် အဝတည် မင်းတရား၏ မိဖုရားခေါင် ရှင်မင်းနုကို “အသမ္ဘိန္ဒ ခတ္တိယအနွယ် ဖြစ်တော်မူသော မိဖုရားခေါင်ကြီးသည်” ဟု နိဂုံးသမိုင်း ထိုးရချေသည်။ ထိုရှင်မိဖုရားသည် ဒီပယင်းကျေး ဖလန်ကုန်းရွာသူ သမီး ဖြစ်သည်။ ”

အထက်ပါ ကျမ်းသည် မိဖုရားခေါင်ကြီး မယ်နု အသက်ရှင်စဉ်ကပင် ရေးသားထားသော ကျမ်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုကျမ်း၏ အဆိုအရ မယ်နုမှာ ဒီပယင်းကျေးလက် (ယခု ရေဦးမြို့နယ်) ရှိ ဖလန်ကုန်းရွာသူ သာမန်အရပ်သူ တစ်ဦးဖြစ်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။

ကျမ်းစာ၌မူ နာမည်ကို ‘ရှင်မင်းနု’ ဟု ခေါ်ထားပါသည်။ ရွာအမည်ကိုလည်း ‘ဖလန်ကုန်း’ ဟု ခေါ်ပါသည်။ ယခုခေတ်တွင်မူ ‘ဖလံခုံ’ ရေးသားနေကြသည်။ ရှင်မင်းနုကိုလည်း ‘မယ်နု’ ဟု ခေါ်နေကြသည်။

မယ်နုနှင့် စစ်ကိုင်းမင်းသား

မယ်နုခေါ် ရှင်မင်းနုသည် ရွှေဘိုခရိုင်၊ ရေဦးမြို့နယ်၊ ရေဦးနှင့် လေးမိုင်အကွာ၌ ရှိသော ဖလန်ခုံရွာ၌ လယ်သမား မိသားစုက မွေးဖွားခဲ့သော သမီးတစ်ဦး ဖြစ်သည်။

မယ်နု ၁၅-နှစ်သမီး အရွယ်တွင် ဖခင်ဖြစ်သူ ကွယ်လွန်သွားခဲ့ရသည်။ မယ်နုသည်

မိခင် မုဆိုးမကြီးနှင့်အတူ ဘဝကို ရင်ဆိုင် ရုန်းကန်နေခဲ့ရသည်။ ယင်းသို့ နေထိုင်စဉ် မယ်နုအိမ်ရှိ ဖိုခနောက် သုံးခုအလယ်၌ မှီပွင့်ကြီး ပေါက်လာသည်ဆို၏။ ဤအကြောင်းကို ကျေးလက်ပညာရှင် နိမိတ်ဟောဆရာတို့က မင်းမိဖုရားတစ်ပါး ဖြစ်တော့မည့် လက္ခဏာ ဖြစ်သည်ဟု နိမိတ်ဖတ် ဟောကြားခဲ့ကြသည်ဆို၏။

ဤဟောဆိုချက်အရ မယ်နုသည် မိမိ မိဖုရား ဖြစ်ရတော့မည်ဟု ကြည်နူးဝမ်းသာ နေခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း မိဖုရား ဖြစ်မည့်အရေးမှာ မလွယ်ကူလှချေ။ မင်းနှင့်စပ်သော ပုဂ္ဂိုလ် များပင် ၎င်း၏ ပတ်ဝန်းကျင်၌ မရှိပေ။

ထိုအတောအတွင်း ဖလံခုံရွာ တောင်ဘက်ရှိ မြင်းပေါက်ကျေးရွာမှ မောင်အိုဆိုသူနှင့် ချစ်ကြီးသွယ်မိကြသည်။ မောင်အိုလည်း တစ်စိမ်းလူငယ် မဟုတ်။ မယ်နုနှင့် ဆွေမျိုးစပ်လျှင် ဝမ်းကွဲ မောင် တော်စပ်နေပြန်သည်။ မောင်အိုနှင့် မယ်နုတို့ ချစ်ကြီးသွယ်နေဆဲမှာပင် စစ်ကိုင်းမင်းသား နှင့် တွေ့ဆုံရန် အကြောင်းက ဖန်လာလေတော့သည်။

စစ်ကိုင်းမင်းသားသည် ချင်းတောင်သို့ ခရီးရှည် ထွက်လာရာတွင် ဖလံခုံရွာ၌ စခန်းချ၍ နားနေသည်။ ထိုအချိန်တွင် မယ်နုနှင့် စစ်ကိုင်းမင်းသားတို့ တွေ့ဆုံခွင့် ရကြ၏။ စစ်ကိုင်းမင်းသား သည် မယ်နု၏ဘဝကို အကြင်နာပိုသွားသည်။ မယ်နု၏ အလှကို တွယ်မက်သွားသည်။ မယ်နု၏ အပြုအစုကို မိန်းမောသွားသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် မယ်နုအား မိဖုရားအဖြစ် တင်မြှောက်ရန် သန္နိဋ္ဌာန် ချလိုက်သည်။ ဤသို့ဖြင့် ကျေးတောသူလေး မယ်နုသည် စစ်ကိုင်းမင်း၏ မိဖုရားတစ်ပါး ဖြစ်လာသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၇၅-ခုနှစ်တွင် မယ်နုသည် အိမ်ရှေ့စံ မိဖုရားတစ်ပါး ဖြစ်လာခဲ့ရ လေသည်။

ဤသို့ ဖြစ်လာရသည်မှာလည်း မယ်နု၏ ကံတရားဟု ဆိုရပါမည်။ စစ်ကိုင်းမင်းသားမှာ မယ်နုအရင်က မိဖုရားတစ်ပါး ရှိသည်။ ထိုမိဖုရားမှာ သီရိသုမာယာစန္ဒာဒေဝီ ဘွဲ့ခံ ဆင်ဖြူရှင်မယ် ဖြစ်သည်။ ဆင်ဖြူရှင်မယ်သည် သက္ကရာဇ် ၁၁၇၄-ခု၊ သီတင်းကျွတ်လပြည့်ကျော် ခုနစ်ရက် နေ့တွင် ကွယ်လွန်ခဲ့ရသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် မယ်နုသည် မမျှော်လင့်ဘဲ အိမ်ရှေ့မိဖုရား ဖြစ်လာရသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၁၈၁-ခုနှစ်တွင် ဗဒုံမင်း ကွယ်လွန်သဖြင့် အိမ်ရှေ့စံ စစ်ကိုင်းမင်းက ထီးနန်းကို ဆက်ခံ စိုးစံရသည်။ ထိုအခါ မယ်နုသည်လည်း မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်လာလေသည်။ မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်လာပြီးနောက် မယ်နုသည် ‘ သီရိပဝရ တိလောက မဟာရာဇိန္ဒာ ရတနာ ဒေဝီ ’ ဟူသော ဘွဲ့ကို ခံယူရရှိလေသည်။

မယ်နုသည် မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်လာပြီးနောက် တစ်ချိန်က ချစ်ကျွမ်းခဲ့သူ မြင်းပေါက် ရွာသား မောင်တော်သူ မောင်အိုကိုလည်း နန်းတွင်းသို့ ခေါ်သွင်းနိုင်ခဲ့သည်။ မောင်အိုကို ‘ သီရိ သုမဟာဓမ္မရာဇာ ’ ဘွဲ့ဖြင့် စလင်းမြို့ကို မြို့စားပေးသည်။ စလင်းမြို့စား မောင်အိုသည် မိဖုရားခေါင်ကြီး၏ မျက်နှာကြောင့် မင်းသားတစ်ပါးအဖြစ် ဆက်ဆံ နေကြရသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် မောင်အိုနှင့် မယ်နုတို့သည် အင်းဝထီးနန်းကို ချယ်လှယ်ခဲ့ကြသူများဖြစ်ပေသည်။

နန်းမတော် မယ်နုသည် အိမ်ရှေ့စံ ဘဝက သမီးတော် တစ်ပါးကို မွေးဖွားသည်။ ငယ်စဉ်ကပင် ကွယ်လွန်သည်။ ထို့နောက် သားတော်တစ်ပါးကို ဖွားပြန်သည်။ ပလိုင်းရွာကို အပိုင်စားရသည်။ ထိုသားတော်မှာလည်း ခြောက်နှစ်အရွယ်တွင် ကျောက်ပေါက်၍ ကွယ်လွန် သည်။ နောက်ဆုံး သမီးတော် တစ်ပါးမှာ မင်းတုန်းမင်း နန်းတက်သောအခါ အလယ်နန်းမိဖုရား ဖြစ်လာသည်။ သားသမီး သုံးပါးသာ မွေးဖွားသည်။

မယ်နုနှင့် ထွတ်ခေါင်ဆရာတော်

မယ်နုသည် အိမ်ရှေ့မိဖုရားအဖြစ် အင်းဝသို့ ရောက်ရှိစဉ် ဗုဒ္ဓသာသနာတော်နှင့် ပတ်သက်သော ကုသိုလ်တော်အမှုကို ပြုစုခဲ့ပါသည်။ မယ်နုသည် အင်းဝသို့ ရောက်စဉ် စတင်

ကိုးကွယ်ခဲ့သူမှာ သာမဏေ ရှင်ဉာဏဝံသဖြစ်သည်။

မယ်နုသည် အင်းဝမြို့ မန်ကျည်းတောကျောင်းတိုက်သို့ သွား၍ တရားဓမ္မကို နာယူရာ သာမဏေ ရှင်ဉာဏဝံသကို တွေ့သိရသည်။ မယ်နုသည် သာမဏေ၏ သွားပုံ လာပုံမှ စ၍ အသရေရှိသော ကြည်ညိုဖွယ် ဂုဏ်တို့ကြောင့် ကြည်ညိုသဒ္ဓါပွားကာ ပစ္စည်းလေးပါးဖြင့် ထောက်ပံ့လှူဒါန်းထားပါသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၁၈၁-ခုနှစ်တွင် မယ်နုလည်း မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်သည်။ သာမဏေ ရှင်ဉာဏဝံသလည်း အသက် ၂၀-အရွယ်သို့ ရောက်ခဲ့ရာ မယ်နုကပင် ရဟန်းဒါယိကာမ ပြုလုပ်၍ ရဟန်းခံပေးသည်။

ရဟန်းတော် ရှင်ဉာဏဝံသသည် နန်းမတော် မယ်နု၏ အထောက်အပံ့ဖြင့် အင်းဝမြို့တော်၌ စာပေသင်ကြားနေခဲ့သည်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၈၈-ခုနှစ်တွင် တောရအသီးသီးသို့ ကြွရောက်၍ သီတင်းသုံးသည်။ ဆရာတော်သည် မင်းဝံတောင်ရိုးပေါ်ရှိ ရတနာထွတ်ခေါင်စေတီတော်အနီး၌ တောရဆောက်တည်နေသဖြင့် ‘ထွတ်ခေါင်ဆရာတော်’ ဟု ကျော်ကြားခဲ့သည်။

ထွတ်ခေါင်ဆရာတော်သည် ခြိုးခြံမှု၌ အလွန်နာမည်ကြီးသော ဆရာတော် ဖြစ်သည်။ ကျောင်းကြီး ကန်ကြီးကို မလို။ ဘွဲ့ထူးဂုဏ်ထူးကို မမက်မော။ မင်းတုန်းမင်း လက်ထက်တွင် ဆရာတော်အား နန်းတော်သို့ ပင့်၍ ဘွဲ့တံဆိပ် ကပ်လှူမည်ပြုရာ ဆရာတော်က “ဤဘွဲ့တံဆိပ်တုံးသည် အသုံးမကျပါ။ ငါသေလျှင် ဘွဲ့တံဆိပ်တုံးကို ခေါင်းအုံးဘေးမှာ ချထားမည်ကို ရှက်နိုးလှပါသည်။” ဟုဆိုကာ လက်မခံဘဲ ပယ်ချခဲ့လေသည်။

ဆရာတော်သည် တောရဆောက်တည်ရင်း ကျမ်းစာများစွာကို ပြုစုတော်မူခဲ့သည်။ ဆရာတော်၏ ပါမောဇ္ဇကျမ်း များစွာကို ယနေ့တိုင် သုတေသီတို့ လေ့လာနေကြရသေးသည်။ ဆရာတော် ရေးသော “သဗ္ဗေသတ္တာ၊ ဝေနေယျာ၊ သံသာရည်လှပြီ။” အစချီ ကမ္မဋ္ဌာန်းသံပေါက် ၁၀၀-ကျော်မှာ နိုင်ငံကျော် သံပေါက်များ ဖြစ်လေသည်။

ထွတ်ခေါင်ဆရာတော်သည် နန်းမတော်မယ်နုက အနုဂ္ဂဟအမှုဖြင့် ပြုစုခဲ့သော သာသနာပြု ဆရာတော်တစ်ပါး ဖြစ်ပေသည်။

မယ်နုနှင့် ဆရာတော်ဦးပိုး

သက္ကရာဇ် ၁၁၈၅-ခုနှစ်တွင် ဘကြီးတော် စစ်ကိုင်းမင်းသည် ရတနာပူရမြို့တော်ကို ပြန်လည်တည်ထောင်၍ စိုးစံသည်။ ထိုအချိန်မှ စ၍ စစ်ကိုင်းမင်းသည် ဖန်နန်းရှင်ဟူသော အမည်ဖြင့် ခေါ်တွင် ထင်ရှားလာလေသည်။

နန်းမတော်ကြီးမယ်နုသည် အသစ်ပြန်လည် တည်ထောင်သော အင်းဝမြို့တော်၏ အရှေ့မြောက်ထောင့်၊ ထီးလှိုင်ရှင်ဘုရား၏ အနီး ရွှေစေတီတိုက်အတွင်း၌ အုတ်ကျောင်းတော်ကြီးကို ဆောက်လုပ်သည်။

အုတ်ကျောင်းတော်ကြီး ဆောက်လုပ် ပြီးပြေသောအခါ ကျောင်းတော်ကြီးကို တင်လှူရန်အတွက် ညောင်ကန်ဆရာတော် ဦးပိုးအား ရွေးချယ်သည်။ ထိုဆရာတော်အား မိမိဆောက်လုပ်သော အုတ်ကျောင်းတော်ကြီးကို တင်လှူပူဇော်သည်။ ထိုအကြောင်းကို ကုန်းဘောင်ဆက်ရာဇဝင်တော်ကြီး၊ စာမျက်နှာ ၁၀၃၁-၌ ဤသို့ ရေးသားထားပါသည်။

“သက္ကရာဇ် ၁၁၈၉-ခုနှစ်၊ တပို့တွဲလဆန်း ၁၃-ရက်နေ့၊ ရွှေစေတီတိုက်အတွင်း နန်းမတော် မိဖုရားခေါင်ကြီးက ဆောက်လုပ်သည့် ကျောင်းဦးပြာသာဒ်ပါ အုတ်ကျောင်းတော်ကြီး ဆောက်လုပ်ပြီးပြေ ရှိသည်ကို ကျောင်းတော် အနောက် မြေလပ်တွင် မင်းတဲကြီးစွာ ဆောက်လုပ်စေ၍ အရှင်နှစ်ပါး ထွက်စံတော်မူပြီးလျှင် မင်းပွဲသဘင် ကြီးကျယ်စွာ ဖြစ်စေလျက်

အရညဝါသီ၊ ဂါမဝါသီပုဂ္ဂိုလ်၊ တံဆိပ်တော် ရ မရ ဆရာတော် သင်္ဘောတော်တို့အား ပရိက္ခရာ ရှစ်ပါးနှင့်တကွ ရဟန်းတို့ အသုံးအဆောင် ပဒေသာပင်ရေ တစ်ရာကျော် လှူဒါန်းပြီးလျှင် ကျောင်းတော်ကို ‘ အောင်မြေဘုံစံ ’ ကမ္မည်းတပ်တော်မူ၍ ‘ ပုညာဘိ သီရိသဒ္ဓမ္မ ဓဇ မဟာဓမ္မရာဇာဓိ ရာဇဂုရု ’ တံဆိပ်တော်ရ ညောင်ကန်ဆရာတော် ဦးပိုးအား ရေစက်သွန်းချ လှူတော်မူသည်။ ”

ဖန်နန်းရှင်မင်းသည် နန်းမတော် မယ်နု၏ အောင်မြေဘုံစံ အုတ်ကျောင်းတော်ကြီး ရေစက်ချပွဲကို ခမ်းနားစွာ ကျင်းပပေးသည်။ ရေစက်ချပွဲသို့ အရပ်ရပ်မျက်နှာမှ လာရောက်ကြကုန် သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား အဝတ်အစား အသုံးအဆောင်များစွာတို့ကိုလည်း စွန့်ကြဲ ပေးကမ်းသည်။ ကျောင်းတော်ကြီး ရေစက်ချပွဲ အောင်မြင်သည့် အထိမ်းအမှတ်အဖြစ် ထောင်တန်း ကျခံနေရသော လူ ၆၈-ယောက်တို့ကိုလည်း ဘေးမဲ့ပြု၍ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် ပေးခဲ့လေသည်။

နန်းမတော်မယ်နု၏ အုတ်ကျောင်းတော်ကြီးကို အလှူခံ ရရှိတော်မူသော ညောင်ကန် ဆရာတော် ဦးပိုးခေါ် အရှင်ပုညရံသီမှာ ထိုအချိန်က အသက် ၄၉-နှစ်သာ ရှိသေးသည်။ ပရိယတ္တိစာပေ တတ်ပွန်သဖြင့် ကျောင်းတော်ကြီးကို တင်လှူခြင်း ဖြစ်သည်။

ဆရာတော် အရှင်ပုညရံသီမထေရ်သည် အုတ်ကျောင်းတော်ကြီး၌ နှစ်များစွာ မနေရ။ ၁၁၉၁-ခု၊ တန်ခူးလဆန်း ၁၅-ရက်နေ့တွင် ပျံလွန်တော်မူခဲ့လေသည်။

မယ်နုနှင့် ဆရာတော် ဦးဗုမ်

ညောင်ကန်ဆရာတော် ဦးပိုး ပျံလွန်သဖြင့် မယ်နု၏ အုတ်ကျောင်းတော်ကြီးမှာ သီတင်းသုံးသူ လစ်ဟာလျက် ရှိသည်။ မင်း မိဖုရားတို့သည် ကျောင်းတော်ကြီးနှင့် သင့်လျော်မည့် ဆရာတော် တစ်ပါးကို စဉ်းစား ရွေးချယ်ကြရသည်။ ထိုအခါ ညောင်ကန်ဆရာတော်၏ နယ်မြေမှပင် စာပေတတ်ပွန်သည်ဟု ကျော်စောသော ညောင်ကန်ဆရာတော် ဦးဗုမ်ကို တွေ့ရှိကြသည်။

ဖန်နန်းရှင်နှင့် မိဖုရားကြီး မယ်နုတို့သည် ဆရာတော် ဦးဗုမ်ကို နေပြည်တော်သို့ ပင့်၍ ပရိယတ္တိအခြေခံကို မေးမြန်း စစ်ဆေးစေကြသည်။ နေပြည်တော်ရှိ ဆရာတော်ကြီးတို့သည် သုဓမ္မာ ဇရပ်တော်၌ ခြောက်ရက်ပတ်လုံး ပရိယတ္တိအခြေခံကို မေးစစ်ကြသည်။ ထိုအခါ ဆရာတော်ဦးဗုမ် ၏ ပရိယတ္တိကျွမ်းကျင်မှုကို သိရှိသဖြင့် သက္ကရာဇ် ၁၁၉၂-ခုနှစ်တွင် အောင်မြေဘုံစံ အုတ်ကျောင်း တော်ကြီးကို တင်လှူကြလေသည်။

ဆရာတော်ဦးဗုမ်သည် ပရိယတ္တိစာပေကို ကျွမ်းကျင်သဖြင့် ကျမ်းပေါင်းများစွာကို ပြုစု ခဲ့ပါသည်။ ဆရာတော်သည် အများအားဖြင့် နိဿယခေါ် မြန်မာပြန်ကျမ်းများကို ပြုစုလေ့ရှိပါ သည်။ စကားပြေကျမ်းအနည်းငယ်နှင့် သတ်ပုံကျမ်းကိုလည်း ရေးသားပါသေးသည်။

ဦးဗုမ်၏ ပြောတရားနှင့် ဟောတရားများ

ဦးဗုမ်သည် မြန်မာသာသနာဝင်တွင် ထင်ရှားသော ဆရာတော်တစ်ပါး ဖြစ်သည်။ သို့အလျောက် ဆရာတော် ပြောကြား၊ ဟောကြားသော စကားတော်၊ တရားတော်တို့လည်း မှတ်တမ်းပြု၍ သိမ်းဆည်းထားကြသည်။ အချို့စကားတို့မှာလည်း နောက်ဆရာတို့၏ အတ္တနော မတိဖြင့် မှတ်တမ်းပြု ထားကြဟန်တူပါသည်။ ပုံစံအားဖြင့် ဆရာတော်ဦးဗုမ်နှင့် မုံရွေးဆရာတော်တို့ အကြောင်းကို ရေးသားရာ၌ သတိပြုရမည့် စကားများ ရှိပါသည်။

ဆရာတော်ဦးဗုမ်က မုံရွေးဆရာတော်ကို ‘ သဘင်သမားကြီး ’ ဟု ခေါ်သည်ဆို၏။ မုံရွေးဆရာတော်ကို တွေ့လျှင် “ သဘင်ဆရာကြီး၊ ယခု ဘယ်ဇာတ်များ ခင်းကျင်းကပြနေပါ

သလဲ။ ” ဟု မေးသည်။ မုံရွေးဆရာတော်မှာ ဇာတ်တော်များကို ပျို့ကဗျာဖြင့် စပ်ဆိုနေသောကြောင့် မေးခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဖန်နန်းရှင်မင်းသည် မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီးကို ပြုစုရန်အတွက် ဆရာတော် ဦးဗုဓ်ကို နန်းတော်သို့ ပင့်ခေါ်သည်။ ဆရာတော်ဦးဗုဓ်သည် နန်းတော်သို့ မကြွခဲ့ပေ။ ဤသို့ မကြွသည်မှာ ဦးဗုဓ်သည် ရာဇဝင်ကို နှံ့စပ်ကျွမ်းကျင်သူ မဟုတ်သောကြောင့် မကြွခြင်းသာ ဖြစ်ပါမည်။ ဆရာတော်ရေးသော စာပေတို့ကို လေ့လာရာ၌လည်း ရာဇဝင် သမိုင်းကို အထောက်အကူပြုသော ကျမ်းများကို မတွေ့ရပါ။ ဆရာတော်သည် ကိုယ့်အကြောင်း ကိုယ်သိ၍ မကြွခြင်းသာ ဖြစ်သည်ဟု နားလည်ရပါမည်။

မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီးကို ရေးသားသော အဖွဲ့တွင် မုံရွေးဆရာတော်ကြီးလည်း ပါဝင်ပါသည်။ ဆရာတော်သည် နန်းတော်တွင်းသို့ ကြွရောက်၍ ရာဇဝင်ကျမ်းကို ရေးသားနေရသည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် ကျမ်းကြီးကိုပြုစုနေရသည့် လုပ်ငန်းတာဝန်များ မအားလပ်သဖြင့် နန်းတော်တွင်းမှာပင် ကျိန်းစက်ရသည်။ ထိုသတင်းကို ဆရာတော်ဦးဗုဓ်က ကြားသိရာ “ ရှေးအခါက နန်းတော် အိမ်တော်များမှာ သမားဖြူ သမားညိုသာ ရှိပေသည်။ ယခုအခါမှာမူ သမားဝါလည်း ရှိနေတော့သည်။ ” ဟု ပြောကြားသည် ဆိုပါသည်။

ဤပြောစကားကိုကား စဉ်းစားသင့်ပါသည်။ မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီးကို သက္ကရာဇ် ၁၁၉၁-ခု၊ နယုန်လဆန်း တစ်ရက်နေ့မှ စ၍ ရေးသည်။ ထိုအချိန်က ဦးဗုဓ်သည် နေပြည်တော်သို့ပင် မရောက်လာသေးပါ။ အကယ်၍ ရောက်ရှိနေသည်ဆိုလျှင်လည်း ဤစကားမျိုးကို ဆရာတော်ဦးဗုဓ် ပြောလျှင် ဂါရဝတရားနည်းသူ အဖြစ် သတ်မှတ်ရပါမည်။ မုံရွေးဆရာတော်သည် ဦးဗုဓ်ထက် သိက္ခာ ၂၁-ဝါမျှ ကြီးပါသည်။ မိမိထက် ဝါတော်ဤမျှ ကြီးရင့်သူအား မလေးမစား ပြောဆိုမည် မဟုတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် ဦးဗုဓ်၏ ပြောစကားအားလုံးကို အတည်မပြုသင့်ပေ။ ကျမ်းဆရာတို့၏ အတ္ထုနောမတိ စကားများဟုသာ ကောက်ချက်ချရပေလိမ့်မည်။

မယ်နု၏ ကုသိုလ်တော်များ

မယ်နု၏ ကုသိုလ်တော်များအနက် အင်းဝ၌ ရှိသော အုတ်ကျောင်းတော်ကြီးမှာ လူသိများ၍ ထင်ရှားသော ကုသိုလ်တော်ကြီး ဖြစ်သည်။

မယ်နုသည် ဤအုတ်ကျောင်းတော်ကြီးမျိုးကို မြင်းပေါက်ကျေးရွာ၌လည်း ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းခဲ့ပါသည်။ မြင်းပေါက်ရွာ အုတ်ကျောင်းကြီးမှာလည်း အင်းဝရှိ အောင်မြေဘုံစံအုတ်ကျောင်းကြီးကဲ့သို့ပင် ခမ်းနားသော အုတ်ကျောင်းကြီး ဖြစ်သည်။ ယခုအခါ ပြိုကျပျက်စီးလျက် ရှိနေချေပြီ။

နန်းမတော် မယ်နုသည် မိမိ၏ ဇာတိချက်ကြွ မွေးရပ်မြေဖြစ်သော ဖလံခုံကျေးရွာ၌လည်း နန်းတော်ပုံ ရွှေကျောင်းကြီးကို တည်ထား ဆောက်လုပ်သည်။ ကျောင်းဦးတွင်လည်း စေတီတော်များကို တည်ထားသည်။ စေတီအနီးတွင် ၁၅-တောင်ခန့် မြင့်သော ခြင်္သေ့ရုပ်ကြီးများ၊ ကြေးခေါင်းလောင်းကြီးများကို စည်ကားစွာ ပြုလုပ်တည်ထားခဲ့သည်။

ကျောင်းတော်ဝန်းကျင်တွင် မင်္ဂလာရေကန်တော်ကြီးကို တည်ထား၍ အနုပညာလက်ရာ အမျိုးမျိုးဖြင့် မွမ်းမံပြီးလျှင် သာသနာစည်ပင်ရေးကို ဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။

မယ်နုဘဝ ဇာတ်သိမ်းခန်း

သက္ကရာဇ် ၁၁၉၆-ခုနှစ်တွင် ဘကြီးတော် ဖန်နန်းရှင်မင်းတရားသည် မကျန်းမမာ ဖြစ်လာသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံတော်၏ တာဝန်အရပ်ရပ်ကို ညီတော် သာယာဝတီမင်းသား၊ နန်းမတော် မယ်နုနှင့် စလင်းမြို့စား မောင်အိုတို့က တာဝန်ယူနေကြရသည်။

နောက်ပိုင်းတွင် နန်းမတော်မယ်နှင့် စလင်းစား မောင်အိုတို့က တစ်ဖက်၊ သာယာဝတီမင်းသားက တစ်ဖက်ဖြင့် အုပ်စု ကွဲပြားလာ၏။ နန်းမတော်မယ်တို့ အုပ်စုက ထီးနန်းကိစ္စ အဝဝတို့ကို တာဝန်ယူလာကြသည်။

နောက်ပိုင်းတွင် သာယာဝတီမင်းသား အုပ်စုနှင့် နန်းမတော်မယ်အုပ်စုတို့ မကြည်မသာ ဖြစ်ကြသည်။ မယ်နှင့် မောင်အိုတို့က သာယာဝတီမင်းသားအား အပြစ်ရှာလာကြသည်။ ဖမ်းဆီးမှုများ ရှိလာသည်။ ဤအခြေအနေကို အကြည်အသာ ပြီးရန် သာယာဝတီမင်းသားက ကြိုးစားသေးသည်။ သို့ရာတွင် မအောင်မြင်သဖြင့် သာယာဝတီမင်းသားသည် ရွှေဘိုသို့ ထွက်ခွာ၍ နောင်တော်မင်းတရားအား ပုန်ကန်လေတော့သည်။

နောက်ဆုံးတွင် သာယာဝတီမင်းသားက ထီးနန်းကို သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့သည်။ သာယာဝတီမင်းသားသည် ၁၁၉၉-ခုနှစ်တွင် နန်းတက်ရသည်။ သာယာဝတီမင်း နန်းတက်ပြီး နောက်နန်းမတော်မယ်တို့ အုပ်စုသည် ထီးနန်းပြန်လည် ရရှိရေးအတွက် ကြိုးစားကြပြန်သည်။ သူပုန်ထကြသည်။ ဤပြစ်မှုကြောင့် သက္ကရာဇ် ၁၁၀၂-ခု၊ ကဆုန်လဆန်း ၁၂-ရက်နေ့တွင် ရေချ၍ ကွပ်မျက်ခံရသည်။

နန်းမတော်မယ်သည် ကွပ်မျက်ခါနီးတွင် ဆရာတော် ဦးဗုဒ္ဓထံ သွား၍ နောက်ဆုံး ဂါရဝပြုကာ အခြေအနေကို လျှောက်ထားသည်။ ထိုအခါ ဆရာတော်ဦးဗုဒ္ဓက “ မိနု- သူ့ကြွေး ရှိလျှင် ဆပ်ရလိမ့်မည်။ ” ဟု ပြောလိုက်သောဟူ၏။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ကုန်းဘောင်ဆက်ရာဝင်တော်ကြီး ၊
- ၂။ မြန်မာမဟာမင်္ဂလာမင်းခမ်းတော် ၊
- ၃။ နန်းမတော်မယ်နှင့် အတ္ထုပ္ပတ္တိ ၊
- ၄။ ညောင်ကန်သာသနာဝင် ၊
- ၅။ စစ်ကိုင်းသာသနာဝင် ၊
- ၆။ ကျောင်းသုံး မြန်မာရာဇဝင် ၊
- ၇။ ရဟန်းစာဆိုတော်များ အတ္ထုပ္ပတ္တိ ၊
- ၈။ သီလဝိသောဓနီကျမ်း ၊

၀၀၀၀၀၀၀၀; ၀၀၀၀၀၀၀၀

သာယာဝတီမင်း နန်းတက်ခြင်း

ကုန်းဘောင်မင်းဆက်၏ ဆဋ္ဌမမြောက်ဖြစ်သော သာယာဝတီမင်းသည် သက္ကရာဇ် ၁၁၉၉-ခု၊ နယုန်လဆန်း ၁၂-ရက်နေ့တွင် ထီးနန်းကို သိမ်းပိုက်၍ မင်းပြုသည်။ မြန်မာရာဇဝင်တွင် သာယာဝတီမင်းကို ကုန်းဘောင်မင်း၊ ရွှေဘိုမင်းဟု နာမည်အမျိုးမျိုးဖြင့် ခေါ်ဆိုကြသည်။ သို့ရာတွင် သာယာဝတီမင်းဟူသော အမည်သည် ပို၍ ထင်ရှားသည်။

သာယာဝတီမင်းသည် မမျှော်လင့်ဘဲ မင်းဖြစ်လာရသူ ဖြစ်သည်။ ဘကြီးတော်ဖန်နန်းရှင်မင်း၏ မိဖုရားခေါင်ကြီး မယ်နုနှင့် မောင်တော်သူ စလင်းစား မောင်အိုတို့၏ အကောက်ကြံမှုကြောင့် မင်းဖြစ်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ ဖြစ်ရပ်ကို နောက်ကြောင်းပြန်လျှင် အတော်အတန် ကျယ်ဝန်းပေသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၁၉၆-ခုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် ဖန်နန်းရှင်မင်းတရားသည် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ မကျန်းမမာ ဖြစ်လာသည်။ ထိုအခါ နန်းမတော်မယ်နု၊ စလင်းစားမောင်အိုနှင့် သာယာဝတီမင်းသားကြီးတို့က အုပ်ချုပ်ရေးတာဝန်ကို ယူကြရသည်။

နောက်ပိုင်းတွင် နန်းမတော်မယ်နုနှင့် စလင်းစားတို့က သာယာဝတီမင်းသားကြီးအား အယုံအကြည် မရှိကြပေ။ သာယာဝတီမင်းသားသည် ဖန်နန်းရှင်မင်းတရား၏ ညီတော်အရင်းဖြစ်သည့်အတိုင်း နန်းတွင်း၌ အင်အားရှိသော မင်းသားကြီး ဖြစ်သည်။ မယ်နု၏ အုပ်စုက သာယာဝတီမင်းသား၏ အခြေအနေကို စောင့်ကြည့်နေကြသည်။ ဖန်နန်းရှင်မင်းတရား မကျန်းမမာ ဖြစ်နေစဉ် ပုန်ကန်ထကြွမည်ကို စိုးရိမ်နေကြဟန်တူသည်။

ထိုအချိန်တွင် ဖန်နန်းရှင်မင်းတရားနှင့် အနီးကပ် ဆက်ဆံခွင့် ရသူတို့မှာ နန်းမတော်မယ်နုနှင့် စလင်းစား မောင်အိုတို့ ဖြစ်ကြသည်။ မယ်နုနှင့် မောင်အိုတို့သည် ဖန်နန်းရှင်မင်းတရား၏ အာဏာတော်ကို နောက်ခံထား၍ နန်းတွင်းရေးကိစ္စ အဝဝကို ကိုင်တွယ်နေကြသည်။

ပြဿနာကို ဖန်တီးသူများ

တစ်နေ့တွင် နန်းမတော်နှင့် စလင်းစားတို့ အုပ်စုက သာယာဝတီမင်းသားကို အမှုရှာလာကြသည်။ ငစဉ်ကူအုံမြို့သူကြီး ငရေးဆိုသူသည် လူဆိုး လူသွမ်းတို့နှင့် ပေါင်းစည်းပြီးလျှင် သာယာဝတီမင်းသား အိမ်တော်မှာ ဝက်ထွက်သွားလာနေကြောင်း စလင်းစားက ဖန်နန်းရှင်မင်းတရားအား လျှောက်တင်သည်။

ဤကိစ္စအတွက် သာယာဝတီမင်း၏ အိမ်တော်တွင်းသို့ ဝက်ရောက်ရှာဖွေရန် အမိန့်ထုတ်သည်။ သာယာဝတီမင်းသားကမူ မိမိအိမ်တော်မှာ ငရေးဆိုသူလည်း ဝက်ထွက်မှု လုံးဝ မရှိကြောင်း ငြင်းဆိုသည်။ သို့သော်လည်း စလင်းစားတို့ အုပ်စုက အယုံအကြည် မရှိပေ။ ထိုမျှမက ဖန်နန်းရှင်၏ အာဏာတော်ဖြင့် သာယာဝတီမင်းနှင့် ပတ်သက်သူ အချို့ကို ဖမ်းဆီးမှုများ ပြုလုပ်သည်။

သာယာဝတီမင်းသားသည် ဤပြဿနာကို ငြိမ်းချမ်းစွာ ပြီးဆုံးစေရန်အတွက် နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ကြိုးပမ်းသည်။ သာသနာပိုင် စလင်းဆရာတော်ကတစ်ဆင့် နောင်တော်မင်းတရား

အား ဖြေရှင်းပေးပါရန် နှစ်ကြိမ်တိတိ ကြိုးစားသည်။ သို့သော်လည်း သာသနာပိုင်ဆရာတော်က ငြင်းပယ်လိုက်သဖြင့် မအောင်မြင် ဖြစ်ရသည်။

ထို့နောက် မိဖုရားခေါင်ကြီး၏ အရီးတော် ပေါင်းတည်မြို့စားအား အဖိုးထိုက်သည့် လက်စွပ်တစ်ကွင်းကို လက်ဆောင်ပေး၍ ပြဿနာကို ဖြေရှင်းပေးပါရန် မေတ္တာရပ်ခံပြန်သည်။ ပေါင်းတည်မြို့စားကလည်း မိမိ မဆောင်ရွက်နိုင်ကြောင်း ငြင်းပယ်ပြန်သည်။

နောက်ဆုံးတွင် ကြိုးစားမှုကို လက်လျှော့ကာ သားတော် သမီးတော် အိမ်တော်အမှု ထမ်းတို့နှင့် တိုင်ပင်၍ နေပြည်တော်မှ ရုတ်တရက် တိမ်းရှောင်ထွက်ခွာသွားရလေတော့သည်။

သာယာဝတီမင်းသားနှင့် အဖွဲ့သည် ရတနာသိင်္ဃာတော် ရွှေဘိုမြို့သို့ သွား၍ ဗိုလ်ပါတို့ကို စုရုံးသည်။ မကြာမီ သစ္စာခံသူ အမြောက်အမြား ပေါ်ထွက်လာသည်။ သာယာဝတီမင်းသားသည် ရွှေဘိုမြို့ကို အခြေပြု၍ ဖန်နန်းရှင်ခေါ် နောင်တော်မင်းတရားအား တော်လှန်ကာ ခြားနားလေ တော့သည်။

သာယာဝတီမင်း၏ တပ်တော်များနှင့် ဖန်နန်းရှင်၏ တပ်တော်တို့သည် အကြိမ်များစွာ တိုက်ခိုက်ကြသည်။ တိုက်ပွဲများတွင် သာယာဝတီမင်း၏ စစ်သည်တို့က အနိုင်ရကြသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ဖန်နန်းရှင်၏ တပ်တော်မှ စစ်သည်ရဲမက်တို့သည် သာယာဝတီမင်း၏ တပ်စခန်းသို့ လာရောက်၍ သစ္စာခံကြသည်။ ဤသို့ဖြင့် ဖန်နန်းရှင်၏ အာဏာတော်မှာ လျော့ကျခဲ့ရလေပြီ။

သာယာဝတီမင်းသားကြီးသည် အရေးတော်အားလုံးကို ကျော်ဖြတ်၍ မင်းအဖြစ်ကို ရရှိခဲ့ပါသည်။ အင်းဝထီးနန်းကိုသိမ်းမြန်းနိုင်ခဲ့သည်။ မင်းဖြစ်ပြီးနောက် နောင်တော်ဖန်နန်းရှင်မင်း ကိုလည်း စံအိမ်တော်နှင့် ထား၍ ကောင်းမွန်စွာ စောင့်ရှောက်ထားခဲ့သည်။

သာယာဝတီမင်းသည် ၁၂၀၈-ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်ကျော် ၁၄-ရက်နေ့တွင် ကံတော်ကုန်သည်။ သာယာဝတီမင်းသည် နန်းသက် ကိုးနှစ်အတွင်း သာသနာပြုကုသိုလ်တော် လုပ်ငန်းများကို ပြုလုပ်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ သာယာဝတီမင်းသာလျှင် မဟုတ်၊ မင်း၏ မိဖုရားတို့သည်လည်း ပစ္စယာနုဂ္ဂဟအမှုဖြင့် သာသနာတော် တည်တံ့ပြန့်ပွားရေးကို အားပေး ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြပါသည်။ မိဖုရားတို့၏ ကုသိုလ်တော်တို့ကို တွေ့ရှိသမျှ စုစည်းဖော်ပြအပ်ပါသည်။

တောင်နန်းစံ မိဖုရားခေါင်ကြီး

သာယာဝတီမင်း၏ တောင်နန်းစံမဟေသီ မိဖုရားခေါင်ကြီးသည် ဗဒုံမင်း၏ သား ဖြစ်သော ပုဂံမြို့ ဘုရင်ခံ၏ သမီးဖြစ်သည်။ ကျပင်းမြို့ကို စားရသဖြင့် ကျပင်းမင်းသမီးဟု တွင်၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၇၁-ခုနှစ်တွင် သီရိသီဟ သုဓမ္မရာဇာဘွဲ့ခံ သရက်မင်းသားနှင့် စုံဖက်ရသည်။ နောင်အခါတွင် သာယာဝတီမြို့ကို စားရသဖြင့် သာယာဝတီမင်းဟု ခေါ်သည်။

ကျပင်းမင်းသမီးသည် သာယာဝတီမင်း နန်းတက်သောအခါ တောင်နန်းစံဒေဝီ မဟေသီမိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်လာသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၂၀၂-ခု၊ မုဒ္ဒါဘိသိက်ပွဲတွင် ‘သီရိပဝရ မဟာတိလောက ရတနာ ပဒုမာဒေဝီ’ ဟူသော ဘွဲ့ကို ခံယူရလေသည်။

မိဖုရားခေါင်ကြီးသည် သား သမီး ခုနှစ်ဦး မွေးဖွားပါသည်။ သို့သော်လည်း ငါးဦးမှာ ငယ်စဉ်ကပင် ကွယ်လွန်ကုန်ကြသည်။ သားတော် ပုဂံမင်းသား ‘သီရိသုဓမ္မ မဟာဓမ္မရာဇာ’ မှာ သာယာဝတီမင်း မရှိသည့်နောက် မင်းဖြစ်သည်။

သမီးတော် ‘သီရိပဝရ တိလောကရတနာ မင်္ဂလာဒေဝီ’ မှာ နောင်အခါတွင် မင်းတုန်း မင်း၏ မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်လာသည်။ ဤသားသမီး နှစ်ဦးသာလျှင် အသက်ရှည်ရှည် နေသွားရသည်။

မိဖုရားခေါင်ကြီးသည် သက္ကရာဇ် ၁၂၀၃-ခုနှစ်အတွင်း အမရပူရမြို့တော် ညောင်ကန် တိုက် အတွင်း၌ သိမ်တော်နှင့် ဝါဆိုကျောင်းကို ဆောက်လုပ်သည်။ ထိုကျောင်းကို အုတ်ကျောင်း

ဆရာတော် ဦးဗုဒ္ဓအား တင်လှူသည်။

အင်းဝတွင်ရှိသော ဆရာတော် ဦးဗုဒ္ဓ၏ အုတ်ကျောင်းကြီးမှာ သက္ကရာဇ် ၁၂၀၀-ပြည့်နှစ်က ငလျင်ပြင်းစွာ လှုပ်ခါသဖြင့် ပျက်စီးခဲ့ရသည်။ အုတ်ကျောင်းကြီး ပျက်စီးနေသောကြောင့် ဆရာတော် ဦးဗုဒ္ဓသည် ညောင်ကန်ကျောင်းတိုက်အတွင်းသို့ ပြောင်းရွှေ့နေခဲ့ရဟန် တူပါသည်။ မိဖုရားခေါင်ကြီးသည် ဆရာတော် ဦးဗုဒ္ဓအတွက် ယာယီစံကျောင်းအဖြစ် ဝါဆိုကျောင်းကို ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းခြင်း ဖြစ်ပေမည်။

မိဖုရားခေါင်ကြီးသည် အမရပူရမြို့တော်သို့ ပြောင်းရွှေ့စကပင် မြို့တော်၏ အရှေ့မြောက်ယွန်း၌ ကျောင်းတိုက်ကြီးကို တည်ထားခဲ့ပါသည်။ ကျောင်းတိုက်ကြီးမှာ ကြီးကျယ်သဖြင့် ကြာမြင့်စွာ တည်ဆောက်ရသည်။ ၁၂၀၄-ခုနှစ် နောက်ပိုင်းရောက်မှ ပြီးစီးခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင် ဆရာတော်ဦးဗုဒ္ဓမှာ ပျံလွန်တော်မူခဲ့ပြီ။ ကျောင်းပြီးချိန်တွင် ဆရာတော် ဦးဗုဒ္ဓအား တင်လှူမည်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။

မိဖုရားခေါင်ကြီး၏ ကုသိုလ်တော် ကျောင်းတိုက်ကြီးကို ‘မဟာအာယာရာမတိုက်’ ဟုလည်းကောင်း၊ ကျောင်းတော်ကြီးကို ‘မဟာတုလွတ်ဘုံစံ’ ဟုလည်းကောင်း ကမ္ဘည်းတပ်၍ ၁၂၀၄-ခု၊ တပေါင်းလဆန်း ရှစ်ရက်နေ့တွင် သာသနာပိုင်ဆရာတော် အရှင်ဥယျဇ္ဇမ္မအား တင်လှူခဲ့လေသည်။

သာယာဝတီမင်းသည် မြို့တော်အရှေ့မျက်နှာ ဇောင်းကလောကန်ဦးတွင် ‘လောကမဏိစူဠာ’ ခေါ် စေတီတော်ကြီးကို တည်ထားသည်။ ထိုစေတီတော်ကြီး၏ မဟာရံအတွင်း အရှေ့တောင်ထောင့်၌ မိဖုရားခေါင်ကြီးက စေတီတော် တစ်ဆူကို တည်ထားပါသည်။ ထိုစေတီတော်ကို ‘မဟာတိလောကစေတီတော်’ ဟု ကမ္ဘည်းတပ်၍ ၁၂၀၅-ခု၊ တပို့တွဲလဆန်း ၁၀-ရက်နေ့တွင် ရေစက်ချ၍ လှူဒါန်းလေသည်။

မိဖုရားကြီးသည် သားတော် ပုဂံမင်း လက်ထက်တွင်လည်း သစ်ဆိမ့်ကျောင်းတိုက်အတွင်း၌ တံတိုင်း မီးတားနှင့်တကွ ကျောင်းဦးပြာသာဒ်ပါ ကျောင်းတော်ကြီးကို ဆောက်လုပ်ပါသည်။ ကျောင်းတော်ကြီး ဆောက်လုပ်ပြီးသောအခါ တိုက်အမည်ကို ‘ခေမိကာရာမတိုက်’ ဟုလည်းကောင်း၊ ကျောင်းတော်ကို ‘မဟာဘုံကျော်’ ဟုလည်းကောင်း ကမ္ဘည်းတပ်၍ သက္ကရာဇ် ၁၂၁၂-ခု၊ ဝါဆိုလတွင် သစ်ဆိမ့်ဆရာတော်အား တင်လှူပါသည်။ ကျောင်းရေစက်ချပွဲအောင်မြင်သည့် အတိမ်းအမှတ်အဖြစ် အကျဉ်းသား ၅၇-ဦးတို့ကိုလည်း အဘယဒါနပြု၍ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် ပေးခဲ့လေသည်။

သာသနာ့မိခင် ဘုရားအမ၊ ကျောင်းအမကြီးသည် သက္ကရာဇ် ၁၂၃၂-ခု၊ တော်သလင်းလဆန်း ၁၀-ရက်နေ့တွင် ကွယ်လွန်အနိစ္စ ရောက်ခဲ့လေသည်။

မြောက်နန်းစံ မိဖုရား

မြောက်နန်းစံ မိဖုရား၏ ငယ်မည်မှာ ‘မင်းရွှေပုံ’ ဖြစ်၏။ မင်းရွှေပုံသည် သာယာဝတီမင်း ခမည်းတော်၏ ကျွန်တော်ရင်း မောင်မြဘူးက မွေးသော သမီးဖြစ်သည်။ မောင်မြဘူးသည် ပုဂံမင်းလက်ထက်တွင် လင်းဇင်းသေနတ်ဝန် ရာထူးဖြင့် အမှုတော်ထမ်းသည်။ မင်းတုန်းမင်း၏ လက်ထက်တွင် မင်းကြီး မဟာသီဟသူဘွဲ့ဖြင့် ကျိဝန်ကြီး ဖြစ်သည်။

သာယာဝတီမင်းသည် မုဒ္ဒါဘိသိက် ခံပွဲတွင် မင်းရွှေပုံအား ‘သီရိမဟာ နန္ဒာဘိ ရတနာဒေဝီ’ ဘွဲ့ဖြင့် မြောက်နန်းစံ မိဖုရားအဖြစ် တင်မြှောက်သည်။ စလင်းမြို့ကိုလည်း မြို့စားပေးထားသည်။ မြောက်နန်းစံမိဖုရားသည် သား သမီး လေးဦး မွေးဖွားထားသော်လည်း အားလုံးပင် ငယ်စဉ်က ကွယ်လွန်ကုန်ကြသည်။

မိဖုရားကြီးသည် မြို့တော်၏ မြောက်အရပ်၌ ရှိသော မဟာမြတ်မုနိဘုရားကြီး ကိန်းဝပ်သည့် အုတ်ပြာသာဒ်တော်ကြီး ပျက်စီးနေသည်ကို ပြန်လည် တည်ဆောက်သည်။ ထို့နောက် ပြာသာဒ်တော်ကြီးကို ရွှေပိန်းချသည်။ မဟာမုနိဘုရား ပတ်ဝန်းကျင် တံတိုင်း မီးတားတို့ကို ပြုလုပ်သည်။ ဘုရားအရှေ့ဘက်ရှိ ရေကန်ကြီး နှစ်ကန်ကိုလည်း အသစ် ပြင်ဆင်တည်ထားသည်။

မိဖုရားကြီး၏ မဟာမုနိ ဘက်စုံမွမ်းမံမှု လုပ်ငန်းသည် ၁၂၀၄-ခုနှစ်တွင် ပြီးစီးခဲ့ပါသည်။ မြောက်နန်းမိဖုရားသည် မိမိ ပြုလုပ်သော ကုသိုလ်တော် အရပ်ရပ်ကို ထိုနှစ် နတ်တော်လဆန်း ၃-ရက်နေ့တွင် မောင်တော် မင်းတရားကြီး၊ မိဖုရားခေါင်ကြီးတို့နှင့်အတူ သံဃာတော် ၇၇-ပါးတို့ကို ပင့်ဆောင်၍ ရေစက်သွန်းချကာ လှူဒါန်းခဲ့လေသည်။

မြောက်နန်းစံမိဖုရားသည် မင်းတုန်းမင်းလက်ထက် ရောက်သောအခါ၌လည်း ကောင်းတုံမြို့ကို ပေး၍ စားရသည်။

မဟာမုနိဂန္ဓကုဋ်ရွှေပြာသာဒ်တော်ကြီး အမ၊ ကောင်းတုံမြို့စားကြီးသည် သက္ကရာဇ် ၁၂၂၄-ခုနှစ် မင်းတုန်းမင်း လက်ထက်တွင် ကွယ်လွန်ခဲ့လေသည်။

အလယ်နန်း မိဖုရား

အလယ်နန်းမိဖုရားသည် ဗဒုံမင်းတရား၏ ကျွန်တော်မျိုး သမီးဖြစ်သည်။ ငယ်မည်ကို ‘မရွှေဦး’ ဟု ခေါ်သည်။ သာယာဝတီမင်းသည် အိမ်နိမ့်စံ ဘဝကပင် မရွှေဦးအား မိဖုရားအဖြစ် တင်မြှောက်ထားသည်။ မုဒ္ဒါဘိသိက် ခံသောနေ့တွင် ရတနာပုံထက်၌ ဘိသိက်သွန်း၍ အလယ်နန်း တင်သည်။ ထိုနေ့မှာပင် ‘သီရိမဟာ စန္ဒာဘိရတနာဒေဝီ’ ဟူသော ဘွဲ့ကို ခံယူရသည်။ တောင်ပိုင်မြို့ကို ပေး၍ စားရသည်။

အလယ်နန်းမိဖုရားသည် သားတော်နှစ်ပါးကို ဖွားမြင်သည်။ သားတော်ကြီး ‘မောင်ဘေပု’ မှာ ၁၁၇၁-ခုဖွား ဖြစ်သည်။ ‘မဟာသီရိ သီဟသူဓမ္မရာဇာ’ ဘွဲ့ဖြင့် ပြည်မြို့ကို စားရသည်။ တောင်ငူမင်း သမီးတော် ‘သီရိသုမဟာ မင်္ဂလာဒေဝီ’ ဘွဲ့ခံ ‘မယ်ကတုံး’ နှင့် စုံဖက်ရသည်။ ၁၂၀၇-ခုနှစ်တွင် မသင့်သောအကြံနှင့် မိုင်းလုံမြို့သို့ ထွက်ခွာသွားရာ ဖမ်းမိသဖြင့် ရေမှာ ဖျောက်ခံရသည်။

သားတော်အငယ် ပခန်းမင်းသား ‘မောင်ဘေဖြူ’ မှာ ၁၁၄၄-ခုဖွား ဖြစ်သည်။ ခမည်းတော်၏ သမီးတော် ‘ခင်အုန်းပွင့်’ နှင့် စုံဖက်ရ၏။ ၁၂၀၅-ခုနှစ်တွင် ရှောင်တခင်ရောဂါဖြင့် ကွယ်လွန်သည်။

အလယ်နန်းမိဖုရားကြီးသည် အခြားမိဖုရားတို့ကဲ့သို့ ရွှေမြို့တော်၌ ကုသိုလ်ကောင်းမှုများ မပြုပေ။ မြို့တော်အရှေ့ ရန်ကင်းတောင်သို့ သွား၍ ဘုရားကြီး တစ်ဆူ တည်ထားသည်။ ဤသို့ တည်ထားသောကြောင့် အလယ်နန်းမိဖုရားကို ‘ရန်ကင်းတောင်ဘုရားအမ’ ဟု ဝိသေသပြုကာ ခေါ်ဆိုကြသည်။

ရန်ကင်းတော် ဘုရားအမကြီးသည် သားတော် ပြည်မင်းသားအမှုနှင့် အနိမ့်အကျ ခံနေခဲ့ရသည်။ ဤသို့ အနိမ့်အကျ ခံနေရစဉ် သက္ကရာဇ် ၁၂၀၈-ခုနှစ်တွင် အနိစ္စရောက်ရရာ လေသည်။

မင်းခင်းမြို့စား မိဖုရား

သာယာဝတီမင်းမှာ မင်းခင်းမြို့စား မိဖုရား နှစ်ပါးရှိသည်။ ယခုဖော်ပြမည့် မိဖုရားမှာ ပထမ မင်းခင်းမိဖုရား ဖြစ်သည်။

ပထမ မင်းခင်းမိဖုရားသည် သာယာဝတီမင်း၏ ခမည်းတော် အိမ်ရှေ့ဥပရာဇာ၏

မြောက်ဆောင်တော်မိဖုရား ဓမ္မဝတီမှ မွေးသော သမီးတော် ဖြစ်သည်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၆၁-ခုတွင် ဖွားမြင်၍ ငယ်မည်ကို ‘ ခင်ဘုန်းသစ် ’ ဟု ခေါ်သည်။

ဘကြီးတော် ဖန်နန်းရှင်မင်းသည် ခင်ဘုန်းသစ်အား ‘ သီရိရတနာ နန္ဒာမဟေ ’ ဘွဲ့ဖြင့် မင်းခင်းမြို့ကို မြို့စားပေးထားသည်။ ထို့ကြောင့် မင်းခင်းမင်းသမီးဟု ခေါ်ဆိုကြသည်။

သာယာဝတီမင်း နန်းတက်သောအခါ၌လည်း မင်းခင်းမြို့ကိုပင် ထပ်မံ၍ အပိုင်းစား ပေးပြန်သည်။ သာယာဝတီမင်းသည် မင်းခင်းမြို့စားအား ‘ သီရိ သုနန္ဒာဒေဝီ ’ ဘွဲ့ဖြင့် မိဖုရား အဖြစ် တင်မြှောက်သည်။

မင်းခင်းမြို့စား မိဖုရားသည် ဖန်နန်းရှင်မင်းတရား လက်ထက်ကပင် အင်းဝမြို့တော် ဘုံကျော်တိုက်ရှေ့၌ လေးထပ်ကျောင်းတော်ကြီးကို ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းခဲ့ပါသည်။ ထို့ကြောင့် မင်းခင်းမြို့စား မိဖုရားကို ‘ လေးထပ်ကျောင်းအမ ’ ဟူ၍ ခေါ်ဆိုကြသည်။

လေးထပ်ကျောင်းအမ မင်းခင်းမြို့စား မိဖုရားသည် သာယာဝတီမင်း၏ မိဖုရားအဖြစ် ရှည်မြင့်စွာ မနေရပါ။ သာယာဝတီမင်း နန်းတက်၍ လေးလမျှအကြာတွင် ကွယ်လွန်သွားပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို ကုန်းဘောင်ဆက်ရာဇဝင်တော်ကြီး၌-

“ ယင်းသည့်သက္ကရာဇ် (၁၁၉၉-ခု) သီတင်းကျွတ်လဆန်း ၁၁ ရက်နေ့၊ မင်းခင်းမြို့စား မင်းသမီး သီရိသုနန္ဒာဒေဝီ ကံကုန်သည်ကို အမရပူရ ပထမမြို့တည် နန်းတည် မင်းတရားကြီး မြောက်နန်းတော် မိဖုရား သီရိမဟာရတနာဒေဝီ ကံကုန်ရာ သဂြိုဟ်သည့်နည်း သဂြိုဟ် ရ၏။ ” -

ဟု ရေးသားထားပါသည်။

မင်းခင်းမြို့စား မိဖုရား ကွယ်လွန်ချိန်တွင် အသက်အရွယ် ၃၈-နှစ်မျှသာ ရှိချေသေး၏။

ဗန်းမော်မြို့စား မိဖုရား

ဗန်းမော်မြို့စား မိဖုရားကား ဝေသာလီဟု ခေါ်နေကြသော အာသံပြည်မှ ဆက်သထားသော မိဖုရား ဖြစ်သည်။ ဘိုးတော် ဗဒုံမင်းလက်ထက်ကပင် ရောက်ရှိနေသော မိဖုရား ဖြစ်သည်။ မိဖုရား၏ ဘဝကို အနည်းငယ် နောက်ကြောင်းပြန်ကြည့်ပါမည်။

သက္ကရာဇ် ၁၁၇၈-ခုနှစ်တွင် ဝေသာလီ (အာသံပြည်) ၌ အမတ်အချို့တို့သည် အခြားပြည်မှ ကုလားတို့ကို စည်းရုံး၍ ဝေသာလီမင်း စန္ဒရကန္တရှိန် (Chandra Kanta Singh) ကို နန်းမှ ချပစ်ကြသည်။ စန္ဒရကန္တရှိန်သည် ဘူတန်နယ်သို့ ထွက်ပြေးရသည်။

ထိုအကြောင်းကို ဗဒုံမင်းတရားထံ လျှောက်တင်လာသဖြင့် ဗဒုံမင်းက အမှုအခင်း ပြီးပြေသည့်တိုင်အောင် တပ်တော်များကို နှစ်ကြိမ်လွှတ်၍ တိုက်ခိုက်စေသည်။ ယင်းသို့ တိုက်ခိုက်ပြီး နောက် စန္ဒရကန္တရှိန်ကို ပြန်၍ နန်းတင်နိုင်ခဲ့သည်။

အာသံမင်း စန္ဒရကန္တရှိန်သည် ဗဒုံမင်း၏ ကျေးဇူးကို တုံ့ပြန်သောအားဖြင့် အသက် ၁၁-နှစ်အရွယ်ရှိ နှမတော်လေး ‘ ဥပေါတရာ ’ ကို သက္ကရာဇ် ၁၁၇၈-ခု၊ ဝါခေါင်လဆန်းတစ်ရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့တွင် အခြွေအရံ ၃၀-ကျော်နှင့် ဆက်သလိုက်သည်။

အထက်ပါ ခုနှစ်တို့ကို တွက်စစ်၍ ဗန်းမော်မြို့စားကို သက္ကရာဇ် ၁၁၆၇-ခုနှစ်တွင် ဖွားမြင်သူဟု ဆုံးဖြတ်နိုင်ပါသည်။ ထိုသမီးတော်ကို ‘ သီရိအတုလဒေဝီ ’ ဘွဲ့ဖြင့် ဗန်းမော်မြို့ကို အပိုင်းစား ပေးထားသည်။ ထို့ကြောင့် မိဖုရားကို ‘ ဗန်းမော်မိဖုရား ’ ဟု ခေါ်ဆို ရေးသားကြ၏။

သာယာဝတီမင်း နန်းတက်သော အခါ၌လည်း ဗန်းမော်မြို့ကို ထပ်မံ စားစေ၍ မိဖုရားအဖြစ် တင်မြှောက်ပြန်သည်။ ဘွဲ့မည်ကိုလည်း ‘ သီရိအတုလမဟာ ရတနာဒေဝီ ’ ဟု ပေးခဲ့သည်။

ဗန်းမော်မြို့စား မိဖုရားသည် ဖန်နန်းရှင် လက်ထက်ကပင် ကျောင်းတိုက်တော်ကို တည်ထား ဆောက်လုပ်သည်။ ကျောင်းတိုက်ကို သီးခြား ကမ္ဘည်းတပ်ထားမည် ဖြစ်သော်လည်း ကျောင်းနာမည်ကား မပေါ်လွင်ခဲ့။ ကျောင်းတိုက်အလှူရှင်ကို အစွဲပြု၍ ‘ဗန်းမော်ကျောင်းတိုက်’ ဟုသာ ခေါ်တွင်နေကြသည်။ ဗန်းမော်ကျောင်းတိုက်၏ မူလနေရာသည် အမရပူရမြို့ အရှေ့ပြင် မြိတ်တန်းရပ် (ယခု ဗိတန်းရပ်) ၌ ရှိပါသည်။

မင်းတုန်းမင်း လက်ထက်တွင် ဗန်းမော်ကျောင်းတိုက်ကို မန္တလေးသို့ ပြောင်း၍ တည်ဆောက်ရသည်။ ထိုကျောင်းတိုက်ကိုလည်း မူလနာမည်ရင်းအတိုင်း ဗန်းမော်ကျောင်းတိုက် ဟုပင် ခေါ်ဆိုကြသည်။ ဗန်းမော်ဆရာတော် ဦးပဏ္ဍိတ၊ စလေဦးပုညစသော စာဆိုတော်တို့ ပေါ် ထွက်ခဲ့ရာ ကျောင်းတိုက် ဖြစ်ပေသည်။

ဗန်းမော်မိဖုရားသည် သာယာဝတီမင်း၏ လောကမဏိစူဠာစေတီတော်ကြီး၏ အနောက်တောင်ထောင့်၌လည်း စေတီတစ်ဆူကို တည်ထားခဲ့သည်။ စေတီတော်၏ ဘွဲ့တော်ကို ‘သုံးလူ့ထိပ်ပန်းစေတီတော်’ ဟု ကမ္ဘည်းတပ်ကာ ၁၂၀၅-ခု၊ တော်သလင်းလဆန်း ၁၀-ရက်နေ့ တွင် သာယာဝတီမင်းတရားနှင့်အတူ ရေစက်သွန်းချ လှူဒါန်းလေသည်။

ဗန်းမော်မိဖုရားသည် ကလေးအရွယ်ကပင် မြန်မာနန်းတွင်းသို့ ရောက်ရှိနေခဲ့ရသည်။ နန်းတွင်းသို့ ရောက်စဉ်က မိခင်ဖြစ်သူပါ လိုက်ပါလာသလော။ သို့မဟုတ် သမီးရှိရာသို့ နောက်မှ လိုက်လာသလောဟု မသိရပေ။ ဗန်းမော်မိဖုရား၏ မိခင်ကြီးမှာ သာယာဝတီမင်းလက်ထက်တွင် မြန်မာနန်းတွင်းသို့ ရောက်ရှိနေပါသည်။ မိခင်ကြီးသည် ၁၂၀၅-ခု ဝါခေါင်လတွင် ကွယ်လွန်သည်ဟု ကုန်းဘောင်ဆက်ရာဇဝင်တော်ကြီး၌ တွေ့ရှိရပါသည်။

ဗန်းမော်မိဖုရားကြီးသည် မင်းသုံးဆက်တိုင် မိဖုရား ဖြစ်ခဲ့သော်လည်း သားသမီး မွေးဖွားသည်ကို မတွေ့ရပေ။

ဗန်းမော်ကျောင်းတိုက်ကြီးနှင့် သုံးလူ့ထိပ်ပန်းဘုရားအမကြီးဖြစ်သော ဗန်းမော်မိဖုရား သည် သက္ကရာဇ် ၁၂၂၃-ခုနှစ်၊ အသက် ၅၆-နှစ်အရွယ်တွင် ကွယ်လွန် အနိစ္စရောက်ခဲ့ရသည်။

ယခုအချိန်တွင် မိဖုရားကြီး၏ ကျောင်းတော်ကြီးမှာ ပျက်စီးကုန်ဆုံးခဲ့ပါပြီ။ သို့ရာတွင် မိဖုရားကြီးကို အကြောင်းပြု၍ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော ဗန်းမော်ကျောင်းတိုက်ကြီးမှာမူ ယနေ့တိုင် မန္တလေးမြို့ တောင်ပြင်၌ ထင်ရှားစွာ တည်ရှိနေလေသည်။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ကုန်းဘောင်ဆက်ရာဇဝင်တော်ကြီး ၊
- ၂။ မြန်မာမဟာမင်္ဂလာမင်းခမ်းတော် ၊
- ၃။ မန္တလေးသာသနာဝင်- ပဉ္စမတွဲ ၊
- ၄။ ကျောင်းသုံးမြန်မာရာဇဝင် ၊
- ၅။ သာသနာဝံသဒီပနီ ၊
- ၆။ ရဟန်းစာဆိုတော်များ အတ္ထုပ္ပတ္တိ ၊

(၁၉၉၉-ခု၊ ဇူလိုင်လနှင့် ဩဂုတ်လထုတ် ဓမ္မရတနာမဂ္ဂဇင်း- မှ)

ပျက်စီးမှုကို ရှောင်ကြား;

မမြကလေးသည် ဗုဒ္ဓသာသနာတော် အရှည်တည်တံ့ရေးအတွက် ဒါနမှု အစုစုတို့ဖြင့် ပြုစုထောက်ပံ့ခဲ့သော အမျိုးသမီးတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ မမြကလေးသည် သာသနာတော်ကို ပြုစုအားပေးရုံမျှမက မြန်မာစာပေ တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရေးကိုလည်း အားပေး ပြုစုခဲ့သော စာပြုစာဆို အမျိုးသမီးတစ်ဦးလည်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မမြကလေးကို ‘သာသနာ့မိခင် စာဆိုရှင်’ ဟု ဝိသေသပြု၍ခေါ်ဆိုလျှင် အံ့ဝင်ဝင်ကျ ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။

မျိုးရိုးနောက်ခံ ဇာတ်ကြောင်းလှန်

သာသနာ့မိခင် စာဆိုရှင် မမြကလေး၏ မျိုးရိုးနောက်ခံကို ပြန်လှန်၍ ကြည့်ရှုသောအခါ ဤသို့ တွေ့သိရပါသည်။

ဘိုးတော်ဗဒုံမင်းတရား လက်ထက်က အိမ်တော်ပါကျွန် ဖြစ်သည့် ဝေါတော်အမှုထမ်း ဖြစ်သူ မွန်လူမျိုး ဖိုးထောရာအား ပုသိမ်နယ် အဝင်အပါ မိမိဇာတိချက်မြှုပ်ကျေးရွာကို ‘သာရဝေါ’ ဟု အမည်ပေး၍ စားကျေးသနားတော်မူသည်။

သာရဝေါစား ဖိုးထောရာမှ သားတစ်ယောက်ကို မွေးဖွား၏။ ထိုသားကို ‘သမိန်ထောရာ ဇာ’ ဘွဲ့ဖြင့် ပုသိမ်မြို့ဝန် ခန့်တော်မူပြန်သည်။ ပုသိမ်မြို့ဝန်ကတော်၏ မောင်အရင်းဖြစ်သူ ရေကင်းမြို့ဇာတိ မောင်ဦးဆိုသူကိုလည်း သာရဝေါလှေတော် ပဲ့နင်း ခန့်သည်။

ပဲ့နင်းမောင်ဦးသည် ရာဇသတ် ဓမ္မသတ်တို့၌ အထူးလေ့လာတတ်ကျွမ်းသူ ဖြစ်သည်။ အမှုကိစ္စတို့ကို ဓမ္မသတ်နှင့်အညီ ဆုံးဖြတ်ပေးလေ့ ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် မောင်ဦးအား ဟင်္သာတနယ် တစ်ဝိုက်က ‘ခုံသမာဓိ’ အရာ တင်မြှောက်ထားကြသည်။ ထိုအကြောင်းကို မင်းတရားကြီး ကြားသိသောအခါ ‘မင်းပျံချီ’ ဘွဲ့ဖြင့် ဟင်္သာတမြို့ အစီအရင် ခန့်အပ်သည်။

ရေကင်းသား မောင်ဦးသည် ရေကင်းသူ မယ်အိဆိုသူနှင့် အိမ်ထောင်ကျသည်။ ဟင်္သာတမြို့ အစီအရင် ခန့်အပ်ပြီးသောအခါ မောင်ဦးနှင့် မယ်အိတို့သည် ဟင်္သာတမြို့သို့ ပြောင်းရွှေ့နေလာကြသည်။ ထိုသို့ ပြောင်းရွှေ့နေရာ သက္ကရာဇ် ၁၁၇၁-ခု၊ သီတင်းကျွတ်လပြည့် ကျော် နှစ်ရက် တနင်္လာနေ့တွင် သမီးတစ်ယောက်ကို ဖွားမြင်ခဲ့သည်။ သမီး၏ နာမည်ကို မမြကြုတ် ဟု မှည့်ခေါ်ထားကြသည်။

မမြကြုတ်သည် ငယ်စဉ်ကပင် ရုပ်ရည် ရူပကာယနှင့် ပြည့်စုံသဖြင့် ချစ်သူ ခင်သူ များလှသည်။ ချစ်ခင်သူတို့က မိဘမှည့်သော နာမည်ကို မခေါ်ဘဲ ‘မြမြ’ ဟု ချစ်စနိုး ခေါ်ဝေါ်ကြ လေသည်။

ရွှေလောင်းတိုက် သခင်မလေး

သက္ကရာဇ် ၁၁၈၅-ခုနှစ်တွင် မြန်မာနှင့် အင်္ဂလိပ်တို့ ပထမစစ်ပွဲ ဖြစ်ပွားသည်။ ထိုအခါ အိမ်ရှေ့စံ သာယာဝတီမင်းသားသည် ကျူးကျော်သူ အင်္ဂလိပ်တို့အား တိုက်ခိုက်ရန် ရဲမက်မိုလ်ပါ အလုံးအရင်းဖြင့် အောက်မြို့ကျေးရွာတို့သို့ စစ်ချီရသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၁၈၇-ခုနှစ်၊ တပေါင်းလပြည့်ကျော် လေးရက်နေ့တွင် ရန္တပိုစာချုပ်ကို ချုပ်ဆိုလျက် စစ်ပြေငြိမ်းကြသည်။ သာယာဝတီမင်းသားသည် ရုတ်တရက် နေပြည်တော်သို့ မပြန်သေးဘဲ ဆက်လက်ချီတက်လာကာ ဓနုဖြူမြို့၌ ခေတ္တစခန်းချ နေခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင်

ယခင်ကပင် မမြကြုတ်သတင်းကို ကြားသိနေသော သာယာဝတီမင်းသားသည် ဟင်္သာတမြို့ သူကြီး ဦးရွှေလူကတစ်ဆင့် မမြကြုတ်ကို ဆင့်ခေါ်ယူစေ၏။ သာယာဝတီမင်းသည် မမြကြုတ်အား ဓနုဖြူ မြို့မှာပင် တော်ကောက်၍ သိမ်းပိုက်လေတော့သည်။

ထိုအချိန်တွင် မမြကြုတ်အား ‘မမြကလေး’ ဟု ပြောင်းလဲ ခေါ်ဝေါ်စေပြီး အိမ်ရှေ့စံ မိဖုရားအရာကို တင်မြှောက်သည်။ သာယာဝတီမြို့ အဝင်အပါ ရွှေလောင်းတိုက်ကိုလည်း အပိုင်းစား ပေးသနားသည်။ ထိုအခါမှ စ၍ ရွှေလောင်းတိုက်သခင် မမြကလေးဟု ထင်ရှားလာ လေသည်။

ရွှေလောင်းတိုက်သခင် မမြကလေးသည် သားသမီးလေးဦး မွေးဖွားခဲ့ပါသည်။ သို့သော်လည်း မမြကလေးမှာ သားသမီးကျိုး မပေးလှပါ။ ပထမ မွေးဖွားသော သားတော်တစ်ပါးမှာ ငယ်စဉ်ကပင် ကွယ်လွန်သွားရရှာသည်။ ဒုတိယ သမီးတော် တစ်ပါးကို ၁၁၉၅-ခုနှစ်တွင် မွေးဖွားခဲ့ပါသည်။ ထိုသမီးတော်၏ နာမည်မှာ ‘မဖွားကြီး’ ဖြစ်သည်။ မဖွားကြီးသည် သာယာဝတီ မင်း နန်းတက်ပြီးနောက် လှိုင်မြို့ကို အပိုင်စား သနားသည်။ ထို့ကြောင့် လှိုင်မင်းသမီးဟု ခေါ်ကြသည်။ လှိုင်မြို့စား မင်းသမီးသည် နောင်အခါတွင် ကနောင်မင်းသားနှင့် စုံဖက်ရပြီး ‘လှိုင်ထိပ်ခေါင်တင်’ ဟူသော နာမည်ဖြင့် ထင်ရှားသော စာဆိုတော် အမျိုးသမီးဖြစ်လာခဲ့သည်။

မမြကလေးသည် လှိုင်ထိပ်ခေါင်တင် နောက်၌ သားမြွာနှစ်ဦးကို မွေးဖွားခဲ့သေးသည်။ သို့သော်လည်း ငယ်စဉ်ကပင် ကွယ်လွန်ကုန်ကြသည်။ သားသမီးလေးဦးတို့အနက် လှိုင်ထိပ်ခေါင် တင် တစ်ဦးတည်းသာ အရွယ်ရောက်သည်အထိ နေရသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၁၉၉-ခု၊ နယုန်လဆန်း ၁၂ ရက်နေ့တွင် သာယာဝတီမင်း နန်းတက်ရ သည်။ မင်းဖြစ်ပြီးနောက် ရွှေလောင်းတိုက်စား မမြကလေးအား ဟင်္သာတမြို့ကို အပိုင်းစား ပေး၍ အနောက်နန်းမိဖုရားအဖြစ် တင်မြှောက်သည်။ ထိုအချိန်မှာပင် သမီးတော် မဖွားကြီးကို လည်း လှိုင်မြို့ကို ပေးသနားတော်မူသည်။

သာယာဝတီမင်းသည် သက္ကရာဇ် ၁၂၀၂-ခု၊ ဝါဆိုလ ရောက်မှ ရာဇာဘိသေက မုဒ္ဒါဘိ သိက် ခံယူသည်။ ဘိသိက်ခံပွဲတွင် အနောက်နန်းမိဖုရား မမြကလေးကို ‘သီရိမဟာ သုရတနာ စန္ဒာဒေဝီ’ ဟူသော ဘွဲ့ကို ပေးအပ်သည်။ လှိုင်မင်းသမီးကိုလည်း ‘သီရိသုမြတ်စွာ ရတနာဒေဝီ’ ဟူသော ဘွဲ့ကို ပေးသည်။

ထိုနှစ် သီတင်းကျွတ်လအတွင်း ဝါကျွတ်ကန်တော့ခံ ဥကင်တော်ဖွင့် အခမ်းအနားတွင် မြောက်နန်းမိဖုရား၊ အလယ်နန်းမိဖုရားစသော မိဖုရားတို့နှင့်အတူ ရတနာပုံထက်၌ မဟေသီ ဘိသိက်သွန်း မိဖုရားအဖြစ် ချီးမြှင့်တော်မူပြန်သည်။ ထိုအချိန်မှ စ၍ ‘အနောက်နန်း မမြကလေး’ ဟု ထင်ရှားလာလေသည်။

မမြကလေး၏ စာပေ

မမြကလေးသည် စာပေအသိုက်အဝန်းတွင် မွေးဖွားလာသည့်အလျောက် စာပေကို မြတ်နိုးသည်။ တန်ဖိုးထားသည်။ စာပေ၌ မွေ့လျော်သည်။ စာပေ၌ ဝါသနာ ထုံသည်။ အရွယ် ရောက်သောအခါတွင် စာပြုပုဂ္ဂိုလ် စာဆိုတော် တစ်ဦး ဖြစ်လာရလေသည်။

မမြကလေးသည် အနုစာပေ များစွာကို ပြုစုသော အမျိုးသမီး စာဆိုတော်တစ်ဦး ဖြစ်သည်။ မမြကလေး ရေးသားသော စာပေများမှာ အမျိုးအစား စုံလင်လှသည်။ မမြကလေး ၏ စာပေများအနက် ပတ်ပျိုးအမျိုးအစားမှာ ယနေ့တိုင် မရိုးနိုင်သော မဟာဂီတများ ဖြစ်နေပေသည်။

‘ချစ်သမျှကို’ ပတ်ပျိုး၊ ‘ဂန္ဓမာတောင်’ ပတ်ပျိုး၊ ‘ဂန္ဓမာရိပ်သာ ဖန်ဂူနန်းကလေး’

ပတ်ပျိုး၊ ‘ကြင်ယောင်ခင်ယောင်’ ပတ်ပျိုး၊ ‘နဝရတ်ကယ်ရောင်စုံ’ ပတ်ပျိုး၊ ‘ပြာပြာညိုမှောင်’ ပတ်ပျိုး၊ ‘ရှိစုံရွက်ကြာ’ ပတ်ပျိုး၊ ‘မြယဉ်ရေညို’ ပတ်ပျိုး၊ ‘ရွှေဖီဂေါ်ဇင်’ ပတ်ပျိုး၊ ‘သိင်္ဂါရွှေရောင်’ ပတ်ပျိုးတို့ကို ရေးစပ်သည်။ ထို့ပြင် တေးထပ်များ၊ ဒွေးချိုးများ၊ တြိချိုးများ၊ လေးချိုးများ၊ လှေတော်သံ၊ သီချင်းခန့် ကြီးများကိုလည်း စပ်ဆိုရေးသားသည်။

‘ဣန္ဒာဝုဓ နန်းတွင်းဇာတ်တော်ကြီး’ ကိုလည်း မိဖုရား မမြကလေးပင် ရေးသားသည်ဟု ဆိုပါသည်။ ထို့ပြင် ‘သီဝီဝတ္ထု’ ကိုလည်း ရေးသားပြန်ပါသည်။ သီဝီဝတ္ထုသည် နန်းတော် အသိုင်းအဝိုင်းတွင် နာမည်ကြီးသော စာပေဖြစ်ဟန်တူပါသည်။ ဝက်မစွတ်မြို့စားမင်း အမိန့်ရှိခဲ့ သည်မှာ ဦးသင်ဆိုသူက ရှစ်ပါးသီလ ခံယူရာတွင် ရှောင်ကြဉ်ရမည့် စာများအဖြစ် စာပြောင် သဘောဖြင့် ဤသို့ အနက်ပေးခဲ့ဖူးပါသည်။

“နစ္စ ဂီတ ဝါဒိတ ဝိသုက ဒဿနာ၊ သာသနာတော်၌ ဆူးငြောင့် တံကျင်သဖွယ်ဖြစ် သော သီချင်းကဗျာတို့ကို သီဆို ကခုန် တီးမှုတ်ခြင်းတို့မှ။ ဝေရမဏိ၊ ရှောင်ကြဉ်ပါ၏။ ဝါ- ပဒေသရာဇာ ဘွဲ့ ကြိုး၊ ငအောင်ဖြိုးကြီး သာချင်း၊ ငမင်း လေးချိုး၊ ငတိုး ရကန်၊ ငစံသူမှာစာ၊ ငကြာ လွမ်းချင်းတစ်ထွေ၊ မိခွေဆို အဲ၊ ခမည်းတော့ သီဝီ၊ မြဝတီ သံဆန်း၊ ငလန်း၏ စာ၊ ဆေးလင်္ကာစသော သာသနာတော် ငြောင့်တံကျင်သဖွယ် ဖြစ်သော သီချင်းကဗျာတို့ကို သီဆို ကခုန် တီးမှုတ်ခြင်းတို့မှ။ ဝေရမဏိ၊ ရှောင်ကြဉ်ပါ၏ဘုရား။ ”

အထက်ပါ စာပိုဒ်တွင် “ခမည်းတော့သီဝီ” ဆိုသော စကားကို တွေ့ကြရ၏။ ထိုစာပိုဒ်မှာ ခမည်းတော် သာယာဝတီမင်း၏ မိဖုရား မမြကလေးကို မခေါ်ရဲသဖြင့် ခမည်းတော့ သီဝီဟု ရေးစပ်၍ အနက်ပေးခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် သီဝီဝတ္ထုမှာ ထိုအချိန်က လူသိများ၍ ခေတ်စားနေသည်ဟု ဆိုနိုင်လေသည်။

ခံစားမှု အနုကဗျာ

အနုပညာရှင်တို့သည် မိမိတို့ တွေ့သိ ခံစားရမှုများကို အနုပညာပစ္စည်းဖြင့် သရုပ်ဖော် လေ့ ရှိကြ၏။ စာဆိုရှင်တို့သည်လည်း စာပေကဗျာဖြင့် ရေးဖွဲ့ သီကုံးကြသည်။

မမြကလေးသည် စာဆိုတော်တစ်ဦး ဖြစ်သည့်အလျောက် ခံစားမှု အတွေ့အကြုံများကို အကြောင်းတိုက်ဆုံ ကြိုက်ကြိုလေတိုင်း အနုစာပေတို့ဖြင့် ရေးစပ်၍ မှတ်တမ်းပြုခဲ့သည်။

သာယာဝတီမင်းသည် ရန်ကုန်မြို့သို့ စစ်အခမ်းအနားဖြင့် ကြွချီတော်မူ၍ ရွှေတိဂုံ ဘုရားရှင်ကို ဘက်စုံ မွမ်းမံရင်း လများစွာ စံစားနေခဲ့သည်။ ထိုအထဲတွင် မိဖုရား မမြကလေးနှင့် အပျိုတော်တို့လည်း ပါဝင်ခဲ့ပေသည်။ မမြကလေး၏ အပျိုတော်တို့သည် ရန်ကုန်မြို့တွင် လများစွာ နေရသဖြင့် နေပြည်တော်နှင့် မိဘရပ်ဌာန်တို့ကို လွမ်းဆွတ်ကြသည်။ ထိုအကြောင်းကို မမြကလေးက သီလေရာ ‘သိင်္ဂါရွှေရောင်’ အစချီ ပတ်ပျိုးကို ရေးသားပြီးလျှင် ဘုရင့်နားတော် ပေါက်ကြားအောင် သီဆိုတီးမှုတ်စေခဲ့ပါသည်။

တစ်ခါသော် သာယာဝတီမင်းက မမြကလေးအား အမျက်တော် ရှိသောကြောင့် အကျဉ်းတိုက်တွင် ချထားရာ ‘ချစ်သမျှကို’ ပတ်ပျိုးကို ရေးစပ်၍ ဆက်သစေသည်။ ထိုအခါမှ အမျက်တော်ပြေ၍ အကျဉ်းတိုက်မှ လွတ်ပေးခဲ့လေသည်။

မမြကလေးသည် နန်းတော်ဆောင်ဝယ် အခြွေအရံတို့ဖြင့် နေရသော်လည်း တစ်ခါတစ်ရံတွင် နန်းတော်မှ ခွာ၍ စစ်ကိုင်းဘက်သွားပြီးလျှင် တရားဓမ္မဖြင့် မွေ့ထုံနေလိုစိတ် များ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ဤသို့ ပေါ်လာမိတိုင်း နိဗ္ဗိန္ဒာတေးထပ်များဖြင့် ဖွဲ့ဆိုသီကုံးလျက် မှတ် တမ်းတင် ရေးသားလေ့ ရှိပါသည်။ ဤသို့ နိဗ္ဗိန္ဒာအမြင်ဖြင့် ထွက်ချင်မိလေတိုင်း နောက်ဆံတင်းစရာ မောင်တော်ဘုရား ရှိနေသောကြောင့် ပူပန်မိရပါကြောင်း စာနွဲ့နှောင်းတို့ဖြင့် ရေးစပ်ထားရာ

ဆွတ်ပျံ့ဖွယ် ရသတို့ကို ခံစားကြရသည်။

နိဗ္ဗိန္ဒတေးထပ်

တောင်ပတ်လည် ခွေဝိုင်းလို့
 ရွှေကိုင်းမြို့ ဇေယျာ ၊
 ဝေမှိုင်းညို ညောင်ရွှေဝါမှာ ၊
 နောင်သေရာ ရည်စူး ။
 သုံးတောင်ကြော့ ဖန်လျှော်တေကို ၊
 စံလျော်ရွှေ ဝတ်မည်စိတ်ကူး ။
 စံရစ်တော့ လှသက်နံ့ရယ် ၊
 မြမျက်မှန် ကြော့မှူး ။
 ကာယကံ ရွယ်ပြူးလို့ ၊
 မယ်ကူးဘို့ ကြိတယ် ။
 တလယ်လယ် သံသာဝဲ ၊
 သည်နဲဖြင့် ဘာပြုရမယ် ။
 သနားလို့ ကယ်ဆယ်ရင် ၊
 လှူဖွယ်သာ တင်လိုက်တော့ ၊
 နန်းထိုက်တဲ့ ခင်ခင့်လူ ၊
 ဘုန်းမောင်ကြောင့် ပူ ။
 ဟို- အမတ အောင်နိဗ္ဗိန္ဒမှာ ၊
 ဖောင်ရိပ်ဖြူ တူစီးဘို့လေး ။ ။

သာသနာတော်ပြု ကောင်းမှု အဖြာဖြာ

မိဖုရား မမြကလေးသည် တစ်ဖက်မှ မြန်မာစာပေ အနုကဗျာတို့ကို ရေးစပ်နေသကဲ့သို့ သာသနာတော်ရေး အတွက်လည်း စွမ်းအားရှိသရွေ့ ထောက်ပံ့အားပေးခဲ့ပါသည်။ မမြကလေး၏ ကောင်းမှုတော်တို့မှာ ဘုရားတည်ခြင်း၊ ကျောင်းဆောက်ခြင်းသာမက သာသနာတော်ကို ပြုစုနိုင်မည့် ဆရာတော်လောင်းလျာလေးများကိုလည်း ရွေးချယ်၍ ပစ္စည်းလေးပါးတို့ဖြင့် ထောက်ပံ့ခဲ့ပါသည်။ ထိုအထဲတွင် အရှင်ဥက္ကံဝံသမာလာလည်း ပါဝင်၏။

အရှင်ဥက္ကံဝံသမာလာမှာ သာရဝေါသား ဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်က ရဟန်းငယ်ဘဝဖြင့် အင်းဝသို့ လာရောက်၍ ဗားကရာဆရာတော် အထံ၌ စာပေသင်ကြားနေသည်။ မိဖုရား မမြကလေး၏ မယ်တော် ဒေါ်အိသည် ပညာကို လွတ်လပ်စွာ သင်ကြား ဆည်းပူးနိုင်ရန် ပစ္စည်းလေးပါးဖြင့် ထောက်ပံ့ထားကြ၏။ ထိုရဟန်းတော်ကလေးသည် နောင်အခါတွင် ‘ဒွါရဂိုဏ်း’ ကို တည်ထောင်သော ဆရာတော်ကြီးတစ်ပါး ဖြစ်သွားလေသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၂၀၃-ခု၊ တော်သလင်း လပြည့်ကျော် ခုနစ်ရက်နေ့တွင် သာယာဝတီမင်းသည် ရန်ကုန်မြို့သို့ စုန်ဆင်းလာရာ မမြကလေးနှင့် သမီးတော် လှိုင်မင်းသမီးတို့လည်း သီးခြားဖောင်တော်ဖြင့် လိုက်ပါလာကြရသည်။

သာယာဝတီမင်းသည် ရန်ကုန်မြို့ရှိ ရွှေတိဂုံစေတီတော်ကြီးကို မွမ်းမံ ပြုစုသည်။ ထိုအခါ မိဖုရား မမြကလေးက စေတီတော်ကြီး၏ အနောက်စောင်းတန်း စတုတ်ကို ငွေကြေးအကုန်အကျ ခံကာ ကုသိုလ်ပါဝင် ဆောက်လုပ်ခဲ့သည်။ မမြကလေးဆောက်လုပ်သော အနောက်စတုတ်ကို

၁၂၀၃-ခု၊ ပြာသိုလဆန်း ၁၅-ရက်နေ့တွင် ရေစက်သွန်းချ၍ လှူဒါန်းခဲ့သည်။ နောင်အခါတွင် အလှူအမ အမည်ကို စွဲ၍ အနောက်စမုတ်ကို ‘**မြကလေးစမုတ်**’ ဟု ခေါ်ဆိုကြလေသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၂၀၄-ခု၊ တပို့တွဲလတွင် အမရပူရမြို့တော် မြောက်မျက်နှာရှိ စန္ဒမုနိဘုရား တွင် ချိတ်ဆွဲရန်အတွက် ရွှေဆည်းလည်း၊ ငွေဆည်းလည်း၊ ကြေးဆည်းလည်း ၁၀-ကျော်နှင့် ငွေသပိတ်များကို မှန်နန်းတော်၌ ရေစက်ချ၍ လှူဒါန်းသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၂၀၅-ခု၊ တပို့တွဲလဆန်း ငါးရက်နေ့တွင် သာယာဝတီမင်း တည်ထားသော လောကမဏိစူဠာ စေတီတော်ကြီးအတွင်း အနောက်မြောက်ထောင့်၌ ‘**ရတနာလောက**’ စေတီတော်နှင့် ကုသိနာရုံပြာသာဒ်ကို ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းပြန်သည်။

ထို့ပြင် မင်းအိုကျောင်းတိုက် ရှေ့၌လည်း အုတ်ကျောင်းတော်ကို တည်ထား၍ လှူဒါန်းပါသည်။ ထိုကျောင်းတော်ကို မည်သည့်အချိန်တွင် ရေစက်ချသည်ဟု မသိရပေ။

ပြည်မင်းအရေး သေဘေးနှင့်ကြုံ

သက္ကရာဇ် ၁၂၀၇-ခုနှစ်တွင် သာယာဝတီမင်းတရားမှာ အခြေအနေ မကောင်းတော့ ပေ။ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဝေဒနာလည်း ဖြစ်ပေါ်နေသည်။ ဤကိစ္စအတွက် မိဖုရားခေါင်ကြီးနှင့် မှူးမတ်တို့မှာ အရေးတကြီး ထား၍ ဆေးဝါးကုသနေရသည်။

ထိုအချိန်တွင် အလယ်နန်းမိဖုရားက မွေးသော ပြည်မြို့စားမင်းသား မဟာသီရိသီဟ သူရ ဓမ္မရာဇာသည် ထီးနန်းကို သိမ်းပိုက်ရန်အတွက် မှူးမတ်အချို့တို့နှင့် တိုင်ပင်နေသည်။ ထိုသတင်းကို သာယာဝတီမင်း ကြားသိရာ မှူးမတ်တို့ကို ဖမ်းဆီးစစ်ဆေးမှုများ ပြုလုပ်၍ အချို့ကို ကွပ်မျက်ပစ်သည်။ ထိုအခါ ပြည်မင်းသားလည်း ကြောက်ရွံ့သဖြင့် မိုင်းလုံသို့ ထွက်ခွာသွားလေ တော့သည်။

သာယာဝတီမင်းသည် ပြည်မြို့စား သွားရာသို့ လိုက်လံ ဖမ်းဆီးစေရာ လမ်းခရီးတွင် ပြည်မင်းသားကို ဖမ်းဆီးရမိသည်။ ပြည်မင်းသားသည် ထိုအမှုဖြင့် ကွပ်မျက်ခြင်း ခံရလေသည်။

ဤတွင် ပြည်မင်းသား အရေးသည် မမြကလေးနှင့် ပတ်သက်လာပါသည်။ သာယာဝတီမင်းသည် ပြည်မင်းနှင့် ပတ်သက်သူ မှန်သမျှကို ကွပ်မျက်နေသည်။ ထိုအချိန်တွင် မမြကလေးကို မလိုလားသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့က “ပြည်မင်းနှင့် ပုန်ကန်ရန် ကြံစည်သူတို့မှာ မိဖုရား မမြကလေးလည်း ပြည်မင်းနှင့် တစ်စိတ် တစ်ဝမ်းတည်း ဖြစ်ပါသည်။” ဟု ကုန်းချောလျှောက် တင်ကြသည်။

သာယာဝတီမင်းသည် ထိုအချိန်တွင် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဝေဒနာကြောင့် အမှား အမှန်ကို ဝေဖန်ပိုင်းခြားနိုင်ခြင်း မရှိတော့။ လွယ်ကူစွာပင် ယုံကြည်သွားသည်။ ထို့ကြောင့် အစစ်အဆေး မရှိတော့ဘဲ မမြကလေးနှင့် မယ်တော် မယ်အိတို့ကို ဖမ်းဆီး၍ အကျဉ်းချထားလိုက်သည်။ မမြ ကလေးရော မိခင်ကိုပါ ကွပ်မျက်ကြတော့မည်။

မမြကလေးသည် မိမိသေရတော့မည်ကို သိရှိလာသည်။ ဘုရင်မင်းမြတ်ထံသို့လည်း လျှောက်လဲနိုင်ခွင့် မရှိတော့။ နှစ်ပေါင်း ၂၀-မျှ ပေါင်းသင်းလာခဲ့ရသော မောင်တော်မင်းတရားအား ဖောက်ပြားမှု မရှိခဲ့ပါကြောင်း လျှောက်တောင်းပန်လိုပါသေး၏။ သို့သော်လည်း ယခုအချိန်တွင် မောင်တော်မင်းတရား၏ စိတ်ထားသည် ပုံမှန် မဟုတ်တော့သဖြင့် လျှောက်ခွင့် မကြိုတော့ပါ။ လျှောက်တင်၍လည်း ယုံတော့မည် မဟုတ်ပါ။

မမြကလေးသည် စာဆိုတို့ ဝါသနာကိုကား မဖျောက်နိုင်သေး။ မိမိ မသေမီ သေတမ်း ကဗျာတစ်ပုဒ်ကို စီကုံး၍ နောက်ဆုံး ရေးသွားချင်သေးသည်။ ထို့ကြောင့် အောက်ပါ တေးထပ် ကဗျာတစ်ပုဒ်ကို ကဗျာကယာဖြင့် ရေးသားသွားပါသေးသည်။

သေတမ်းကဗျာ တေးထပ်စာ

လောကဓံ ရှစ်ပါး ၊
 ဘုရားပ ဟောရာ ၊
 ဖြစ်ပျက်မြဲ ဓမ္မတာ ၊
 သေချာစွာ မှတ်စွဲ ။
 သတ္တဝါတို့ မည်သည် ၊
 မတည်ကြည် ဖောက်ပြန်တတ်မြဲ ။
 ငါမင်းလို့ ပြုပြန် ၊
 ခံရသူ အသစ်ပ ၊
 အဖြစ်ဖြစ် အပြန်ပြန် ၊
 လွဲသင့်ပေတန် ။
 သင်္ခါရ လမ်းမှန်ကို ၊
 ရွှေညောင်တော် ရှုအုံးရှင်လေး။ ။

မမြကလေး၏ နောက်ဆုံးကဗျာမှာ သေရအံ့ဆဲဆဲ ကာလ၌ ရေးသားရသဖြင့် ၁၈-
 ပိုဒ် အပြည့်မရေးနိုင်တော့ဘဲ ၁၂ပိုဒ်ဖြင့် ရပ်တန့်သွားရပါသည်။

ပူပုံထုံး၏ ဆံထုံးဖြစ်စဉ်

သက္ကရာဇ် ၁၂၀၇-ခု၊ သီတင်းကျွတ်လဆန်း ၁၂-ရက်နေ့သည် မမြကလေး၏ နောက်
 ဆုံးနေ့ ဖြစ်ပါတော့သည်။ အာဏာသားတို့သည် မမြကလေးနှင့် မယ်တော် မယ်အိတို့အား
 ကွပ်မျက်ရန်အတွက် အမရပူရမြို့တော် အနောက်တံခါးရှိ သရက်တပင်သင်္ချိုင်းသို့ ခေါ်ဆောင်
 လာကြသည်။

ထိုအချိန်တွင် မမြကလေးသည် သေရအံ့ဆဲဆဲ ဖြစ်၍ ဆံပင်ကိုလည်း ကျနစွာ မဖီးလိမ်း
 မထုံးဖွဲ့နိုင်တော့။ ဆံပင်ကို နောက်တွဲထုံးပြီး ဆံစအမြိတ်များကို ပခုံးပေါ်မှာ တွဲလျားချကာ ဖြစ်သလို
 ပင် ထုံးနှောင်ထားလိုက်သည်။

မမြကလေးကို သုသာန်သို့ ခေါ်ဆောင်သွားရာ မြို့တော်သူတို့ ထွက်၍ ကြည့်ကြသည်။
 မမြကလေး၏ ကပိုကရီ ဆံထုံးကလေးနှင့် အလှကို ကြည့်၍ ကရုဏာပွားကာ အကြင်နာပိုကြ
 သည်။ သေရအံ့ဆဲဆဲ ဖြစ်၍ ညှိုးငယ်နေသော မျက်နှာကလေးမှာ ကရုဏာရသဖြင့်
 အလှပိုနေသည်ဟု မြို့တော်သူတို့ အထင်ရှိကြသည်။ ထိုအချိန်တွင် မမြကလေးမှာ အသက် ၃၆-
 နှစ်သာ ရှိသေးရာ အလှဂုဏ်ဝင့်၍ တင့်တယ်နေပေသေးသည်။

မြို့တော်သူတို့သည် မမြကလေး၏ ဆံပင်ထုံးပုံကလေးကို ကြည့်၍ နှစ်ခြိုက်သွားကြ
 သူတွေလည်း မနည်းပေ။ ထိုအမျိုးသမီးတို့သည် မမြကလေး၏ ဆံထုံးပုံအတိုင်း အတုလိုက်၍
 ထုံးနှောင်လာကြသည်။ ထိုဆံထုံးပုံစံသည် နောက်ပိုင်းတွင် နေပြည်တော်မှ တစ်ဆင့် နိုင်ငံတော်
 တစ်ဝှမ်းလုံးသို့ ပြန့်ပွားသွားတော့သည်။ မြန်မာအမျိုးသမီးများလောကတွင် ထိုဆံထုံးပုံကို ‘**ပူပုံ
 ထုံး**’ ဟု ခေါ်ဆိုကြသည်။

မမြကလေး၏ ပူပုံထုံး ဆံထုံးပုံစံသည် ယနေ့တိုင် မရိုးနိုင်သေး။ မြန်မာအမျိုးသမီးများ
 သည် ဆံပင်ကို နောက်တွဲထုံး၍ ဆံမြိတ်ကို ပခုံးပေါ်မှ ရှေ့သို့ ချ၍ ထားသော အလေ့အထ
 ယဉ်စစ်ကို တွေ့မြင်နေကြရသည်။

သတ္တဝါတို့မည်သည် တစ်သက်တွင် တစ်ခါ သေကြရမြဲတည့်။ သို့ပါသော်လည်း မမြဲကလေးကဲ့သို့ အနုစာပေများစွာကို ပြုစုသည့် စာဆိုရှင်တစ်ဦးမှာ သေဆုံးချိန် မရောက်ဘဲ ဥပစ္ဆေဒကံဖြင့် ကွယ်လွန်ခဲ့ရသည်မှာ ဝမ်းနည်း ကြေကွဲဖွယ် ကောင်းလှပါဘိ။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ကုန်းဘောင်ဆက်ရာဇဝင်တော်ကြီး ၊
- ၂။ အမျိုးသမီးအနုပညာရှင်များ ၊
- ၃။ သာသနာ့ဝိသုဒ္ဓိပဋိ ၊
- ၄။ စာဆိုတော်များ အတ္ထုပ္ပတ္တိ ၊
- ၅။ မြန်မာစာပေသမိုင်း ၊
- ၆။ မြန်မာအမျိုးသမီး ဆင်ယင်ထုံးဖွဲ့မှု ၊
- ၇။ မြန်မာမဟာမင်္ဂလာမင်းခမ်းတော် ၊

ပုဂံမင်း၏ သာသနာပြု လုပ်ငန်းများ

ပုဂံမင်း၏ သာသနာပြု လုပ်ငန်းများ

သက္ကရာဇ် ၁၂၀၈-ခု၊ နတ်တော်လတွင် ပုဂံမင်းသည် ခမည်းတော် သာယာဝတီမင်း၏ အရိုက်အရာကို ဆက်ခံ၍ ထီးနန်းစိုးစံရသည်။ ပုဂံမင်းသည် နန်းတက်ပြီးနောက် ‘သီရိသုဓမ္မ တိလောက ပဝရ မဟာရာဇာဓိရာဇာ’ ဘွဲ့ကို ခံယူသည်။ အိမ်ရှေ့စံဘဝက ပုဂံမြို့ကို စားရသောကြောင့် ‘ပုဂံမင်း’ ဟု ခေါ်တွင်ကြလေသည်။

ပုဂံမင်းသည် နန်းတက်ပြီးနောက် မိမိ အိမ်ရှေ့စံဘဝက ကိုးကွယ်ခဲ့သော ဒုတိယဗားကရာဆရာတော်ကြီးကို သာသနာပြု သာသနာပိုင်ဆရာတော် အဖြစ် တင်မြှောက်ခဲ့သည်။ ဘွဲ့တံဆိပ်တော် အမျိုးမျိုးကိုလည်း ဆက်ကပ်လှူဒါန်းသည်။

ပုဂံမင်းသည် သာသနာတော်အရေးကို အထူးအားပေးသည်။ ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့ကို မပြတ်ပြုစုသည်။ အမရပူရမြို့တော်၏ အနောက်ဘက်၌ ရှိသော ဗားကရာကျောင်းတိုက်ကြီးအတွင်း၌ မင်းဆက်ဒကာတို့ မဆောက်လုပ်ဖူးသော ကျောင်းတိုက်ကြီးကို ဆောက်လုပ်သည်။

ပုဂံမင်းသည် မိမိဆောက်လုပ်သော ကျောင်းတော်ကြီးကို မြန်မာအနုပညာတို့ဖြင့် ဝေဝေဆာဆာ ဆောက်လုပ်သည်။ ဗဟိုကျောင်းတော်ကြီးတွင် ပန်းပုရုပ်တုပေါင်း ၁၉၉၈၇၅ (တစ်သိန်း ကိုးသောင်း ကိုးထောင် ရှစ်ရာ ခုနစ်ဆယ့်ငါး) ခုကို တပ်ဆင်ထားသည်။ အခြားအပြောက်အမွန်းတို့ကိုလည်း ဆန်းကြယ်စွာ ထုလုပ်ထည့်သွင်းထားသည်။

ဗဟိုစံကျောင်းတော်ကြီး ပတ်လည်တွင် အရံကျောင်းပေါင်း ၄၈-ကျောင်းကိုလည်း ဆောက်လုပ်၍ တံတိုင်းမီးတားတို့ကိုပါ တည်ထားသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၂၁၀-ခု၊ တန်ခူးလဆန်း ၁၅-ရက် စနေနေ့တွင် ကျောင်းရေစက်ချပွဲကို ခမ်းနားစွာ ကျင်းပသည်။ ကျောင်းတိုက်ကြီးကို ‘မဟာဝိဇယာရာမတိုက်’ ဟုလည်းကောင်း၊ စံကျောင်းတော်ကြီးကို ‘မဟာဝေယန်ဘုံသာ’ ဟုလည်းကောင်း ကမ္မည်းတပ်သည်။

ကျောင်းတော်ကြီးကို ဗားကရာဆရာတော်ကြီးအား တင်လှူပြီးနောက် ‘ပညာဇောတာဘိ သီရိပဝရ ဝိဇယာလင်္ကာရ ဓမ္မသေနာပတိ မဟာဓမ္မရာဇာဓိ ရာဇဂုရု’ ဟူသော ဘွဲ့တံဆိပ်တော်ကို ဆက်ကပ်၍ သာသနာပိုင်အဖြစ် ခန့်အပ်တော်မူပြန်သည်။

ထို့ပြင် သရက်တောတိုက်၊ မန်ကျည်းတောတိုက်၊ ဂူကြီးတိုက်၊ ပက်ပါတိုက်စသော ကျောင်းတိုက်များ အတွင်း၌လည်း ကျောင်းများစွာကို ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းသည်။ မင်္ဂလာအိမ်တော်ရာအတွင်း၌ တည်ထားသော အိမ်တော်ရာဘုရားခေါ် မဟာလောကရံသီစေတီတော်ကြီး၊ ရန်ကုန်မြို့ ဓမ္မရံသီစေတီတော်၊ သကျသီဟဘုရားကြီး တန်ဆောင်းတော်၊ ကျောက်တော်ကြီးဘုရား အုတ်ပြာသာဒ်တော် စသည်ဖြင့် ကုသိုလ်ကောင်းမှုများစွာကို ဆည်းပူးတော်မူသည်။

ပုဂံမင်းသည် သာသနာပြု ကုသိုလ်မှု လုပ်ငန်းများကို ကြိုးပမ်း ပြုစုသကဲ့သို့ ပုဂံမင်း၏ မိဖုရားကြီးများလည်း ကုသိုလ်တော် ဒါနများကို ကိုယ်စီကိုယ်ငှ ပြုလုပ်ခဲ့ကြပါသည်။ မိဖုရားများနှင့် ၎င်းတို့၏ ကုသိုလ်တော်ထဲမှ အမှတ်ထင်ထင် ရှိနေသော ကုသိုလ်တော် စာရင်းတို့ကို ပေါင်းစု တင်ပြလိုပါသည်။

တောင်နန်းစံ မိဖုရားခေါင်ကြီး

ပုဂံမင်း၏ မိဖုရားခေါင်ကြီးကား ဘိုးတော်ဗဒုံမင်းတရား၏ သားတော် မက္ခရာမင်းသား

နှင့် သမီးတော် တကောင်းကြံညှပ်မင်းသမီးတို့ စုံဖက်ရာတွင် မွေးမြင်သည့် သမီးတော် ဖြစ်သည်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၈၂-ခု၊ တပေါင်းလပြည့်ကျော် ၉-ရက်၊ စနေနေ့တွင် ဖွားမြင်သည်။ ငယ်မည်ကို 'မင်းရွှေကျူ' ဟု ခေါ်သည်။

မင်းရွှေကျူသည် သက္ကရာဇ် ၁၂၀၀-ပြည့်နှစ်တွင် သာယာဝတီမင်း၏ သားတော် ပုဂံမင်းသားနှင့် ရေသွန်းလက်ထပ်ရသည်။ 'သီရိသုရတနာ ပဘာဒေဝီ' ဘွဲ့ကို ခံယူရသည်။

ပုဂံမင်း နန်းတက်ပြီးနောက် ထီးဆောင်းမင်္ဂလာ မဟာဥကင်သ ဖွင့်သောနေ့တွင် 'သီရိတိလောက မဟာရတနာဒေဝီ' ဟူသော ဘွဲ့ဖြင့် တောင်နန်းစံ မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်လာသည်။ ပုဂံမင်းသည် မိဖုရားခေါင်ကြီးအား ပြည်မြို့နှင့် တောင်ငူမြို့တို့ကို အသုံးကံကျွေး ပေးသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၂၁၀-ခု၊ ဒုတိယဝါဆိုလတွင် ခမည်းတော် မက္ခရာမင်းသားကြီး မဟာသီရိသုဓမ္မရာဇာ ကံကုန်သည်။ ထိုအခါ ပုဂံမင်းတရားသည် မက္ခရာမင်းသားကြီး စားသော မလွန်မြို့၊ မက္ခရာမြို့၊ ညောင်ကုန်းရွာ၊ ကင်းဘက်ရွာ၊ လယ်ယာ ဥယျာဉ် လှေ ဆင်ဝင်းများကို မိဖုရားခေါင်ကြီးကိုပင် အသုံးကံကျွေး ပေးလေသည်။

ပုဂံမင်းလက်ထက်တွင် တစ်ချိန်က ထင်ရှားခဲ့သော မင်းအိုကျောင်းတိုက်ကြီးမှာ ယိုယွင်း ပျက်စီးခဲ့ပြီ။ မိဖုရားခေါင်ကြီးသည် မင်းအိုကျောင်းတိုက်ကြီး အသစ်ပြန်လည် တည်ဆောက်ရေးအတွက် ငွေတော်များစွာ အကုန်အကျခံ၍ ဆောက်လုပ်လေသည်။

မိဖုရားခေါင်ကြီး ဆောက်လုပ်သော ကျောင်းတိုက်ကြီးသည် သက္ကရာဇ် ၁၂၁၂-ခု၊ သီတင်းကျွတ်လတွင် ပြီးစီးသဖြင့်ကျောင်းအလှူပွဲကို ခမ်းနားစွာ ကျင်းပခဲ့ပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို ကုန်းဘောင်ဆက် ရာဇဝင်တော်ကြီး၌-

“ ထိုနှစ် ၁၂၁၂-ခု၊ သီတင်းကျွတ်လ၊ နန်းမတော် မိဖုရားခေါင်ကြီးက ဆောက်လုပ်သော မင်းအိုကျောင်းတော်ကြီး ပျက်စီးယိုယွင်းသည်ဖြစ်၍ အသစ်ပြန်ဆင် ဆောက်လုပ်ပြီးပြေသည်ကို ရဟန်းသင်္ဃာတော်တို့အား လှူဒါန်းရန် သင်္ကန်း သပိတ် ပရိက္ခရာ အဖွယ်အရာများနှင့် မိဖုရားခေါင်ကြီး ထွက်တော်မူ၍ ရွှေကရားဖြင့် ရေစက်သွန်းချ လှူဒါန်းတော်မူပြီးလျှင် ထီးလင်းဆရာတော်ကို ကျောင်းအပ် တင်လှူတော်မူ၏။ ”-

ဟု ဆိုပါသည်။

မိဖုရားခေါင်ကြီးသည် မင်းအိုကျောင်းတိုက်ကြီးကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ခဲ့သောကြောင့် ' ဒုတိယမင်းအိုကျောင်းအမကြီး ' ဟု ဂုဏ်ပြု ခေါ်ဆိုကြလေသည်။

မိဖုရားခေါင်ကြီးသည် ပုဂံမင်း နန်းကျသည့်နောက် မင်းတရားနှင့်အတူ အနိမ့်စံဘဝဖြင့် နေရပါသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၂၂၄-ခု၊ ဝါဆိုလအတွင်း မင်္ဂလာဈေး အနောက်တော်ဝင်းတွင် ကွယ်လွန် အနိစ္စရောက်ခဲ့လေသည်။

အလယ်နန်းမိဖုရား

အလယ်နန်းမိဖုရားကား အင်းဝမြို့၊ မြစ်သာရွာ မောင်သာထွန်းအောင်နှင့် ဇနီးရှင်မင်းသူတို့မှ မွေးဖွားသော သမီးဖြစ်သည်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၈၇-ခုနှစ်တွင် မွေးဖွားသည်။ ငယ်မည်ကို ' မရွှေအုံး ' ဟု ခေါ်သည်။

မရွှေအုံးသည် ထီးနန်းအသိုင်းအဝိုင်းမှ မွေးဖွားသူ မဟုတ်။ သာမန် အရပ်သူတစ်ဦးသာ ဖြစ်သည်။ ပုဂံမင်း မင်္ဂလာအိမ်တော်စံ ဘဝကပင် မြတ်နိုးတော်မူသဖြင့် မိဖုရားအဖြစ် တင်မြှောက်ထားသည်။ မရွှေအုံးသည် ပုဂံမင်း၏ အချစ်မိဖုရားတစ်ပါး ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်လည်း သွားအတူ လာအတူ အမြဲခေါ်ယူလေ့ ရှိသည်။ ထီးဖြူဆောင်းရာမှာလည်း မရွှေအုံးနှင့် အတူ ဆောင်းလေ့ရှိသည်။ နောက်ဆုံး နန်းကျသောအခါ၌လည်း မရွှေအုံး၏ စံနန်းသို့ ဆင်း၍ အတူနေခဲ့လေသည်။

ပုဂံမင်း နန်းတက်သောအခါ၌မူ အချစ်မိဖုရား မရွှေအုံးအား အလယ်နန်းမိဖုရားအဖြစ် တင်မြှောက်ခဲ့ပါသည်။ ‘ သီရိ တိလောက အတုလရတနာဒေဝီ ’ ဟူသော ဘွဲ့ကို ခံယူရသည်။ စလင်းမြို့ကိုလည်း အပိုင်းစား ပေးသနားထားလေသည်။

ပုဂံမင်းတရားသည် မင်းဖြစ်သောအခါ မိမိ အိမ်တော်ရာ၌ စေတီတော်ကြီးကို တည်ထားသည်။ စေတီတော်ကို ‘ မဟာလောကရံသီ ’ ဟု ကမ္မည်းတပ်သည်။ အိမ်တော်ရာစေတီ ၏ မဟာရံအတွင်း၌ ထောင့်လေးထောင့်တွင် စေတီတစ်ဆူစီ တည်ထားသည်။ ထိုစေတီ လေးဆူအနက် အလယ်နန်းမိဖုရားကလည်း စေတီတော် တစ်ဆူကို ကုသိုလ်တော်ပွားအဖြစ် တည်ဆောက်၍ လှူဒါန်းသည်။ စေတီတော်ကို ၁၂၁၀-ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်ကျော် ၆-ရက် နေ့တွင် ရေစက်ချ၍ လှူဒါန်းသည်။

အလယ်နန်းမိဖုရားသည် မဟာဝိဇယာရာမကျောင်းတိုက်အတွင်း၌ ကျောင်းဦးပြာသာဒ် နှင့် တကွ ကျောင်းတော်ကို ဆောက်လုပ်သည်။ ထိုကျောင်းတော်ကို ၁၂၁၀-ခု၊ တန်ခူးလဆန်း ၁၅-ရက်နေ့တွင် မောင်တော် ပုဂံမင်းတရားနှင့် အတူ ရေစက်ချ၍ လှူဒါန်းသည်။

ပုဂံမင်းလက်ထက်တွင် ဘေးတော် ဗဒုံမင်းတရား တည်ဆောက်ခဲ့သော အသောကာ ရာမကျောင်းတိုက်ကြီးမှာ ပျက်စီးနေပြီ။ မင်းတရားသည် ထိုကျောင်းတိုက်ကြီးကို ပြန်လည် တည်ဆောက်လိုသောကြောင့် ကိုယ်တိုင်သွား၍ ကြည့်ရှုသည်။ ပြန်လည်တည်ဆောက်ရန် ဆုံး ဖြတ်သည်။

ထိုအချိန်တွင် အလယ်နန်းမိဖုရားသည် ကျောင်းတော်ကြီးကို မိမိက တာဝန်ယူ၍ ဆောက်လုပ်ခွင့် ပြုရန် အခွင့်ပန်သည်။ ပုဂံမင်းက ခွင့်ပြုသဖြင့် သက္ကရာဇ် ၁၂၁၁-ခု၊ တပေါင်းလ ပြည့်ကျော် ၂ ရက်နေ့တွင် ပန္နက်တင်မင်္ဂလာ ပြုလုပ်၍ စတင် ဆောက်လုပ်သည်။

အလယ်နန်းမိဖုရားသည် အသောကာရာမကျောင်းတော်ကြီးကို ပုဂံမင်းတရား ဆောက်လုပ်သော မဟာဝေယန်ဘုံသာကျောင်းတော်ကြီးကို နည်းမှီး၍ ဆောက်လုပ်သည်။ ပန်းပုရုပ်တုပေါင်း တစ်သိန်းကျော်ကို တပ်ဆင်၍ ခမ်းနားစွာ ပြုလုပ်သည်။ ကျောင်းတော်ကြီးကို ရွှေပိန်းချသည်။ တန်တိုင်း မီးတားတို့ကိုပါ အသစ်ပြန်လည်ဆောက်လုပ်ရာ ၁၂၁၄-ခုနှစ်တွင် ပြီးစီးခဲ့သည်။

အလယ်နန်းမိဖုရား၏ ကျောင်းတော်ကြီးကို ‘ ရတနာဘုံသာကျောင်းတော်ကြီး ’ ဟု ကမ္မည်းတပ်သည်။ ထိုနှစ် ဝါဆိုလဆန်း ၁၀-ရက်နေ့တွင် ဒုတိယ ဗားကရာဆရာတော်အား တင် လှူ ပူဇော်လေသည်။

ပုဂံမင်းတရားကလည်း အသောကာရာမကျောင်းတိုက်ရှိ သံဃာတော်တို့အား ဝါဆိုလပြည့်ကျော် ၆-ရက်နေ့မှ စ၍ တစ်လလျှင် ဆွမ်းဆန်တော် တစ်ရာကို ကျီတော်မှ ထုတ်၍ လှူဒါန်းသည်။

ဘုရားအမ ကျောင်းအမကြီး အလယ်နန်းမိဖုရားသည် သက္ကရာဇ် ၁၂၂၄-ခု၊ တန် ဆောင်မုန်းလတွင် ကွယ်လွန်အနိစ္စရောက်ပါသည်။ ကွယ်လွန်ချိန်တွင် အသက် ၃၇-နှစ်မျှသာ ရှိပေသေးသည်။

မြောက်ဆောင်တော် မိဖုရား

မြောက်ဆောင်တော် မိဖုရားကား ပုဂံမင်း အိမ်ရှေ့စံ ဘဝကပင် တင်မြှောက်ထားသော မိဖုရားတစ်ပါး ဖြစ်ပါသည်။ ရမည်းသင်းမြို့ကို စားရသောကြောင့် ရမည်းသင်းမင်းသမီးဟု ခေါ်ကြသည်။

ပုဂံမင်း နန်းတက်သောအခါ ရမည်းသင်းစား မိဖုရားအား ‘ သီရိ ရတနာ စန္ဒာမဟေ ’

ဟူသော ဘွဲ့ဖြင့် မြောက်ဆောင်တော် မိဖုရား တင်မြောက်ခံရသည်။

မြောက်ဆောင်တော် မိဖုရားသည် ပုဂံမင်းတရား တည်ထားသော မဟာလောကရံသီ အိမ်တော်ရာစေတီတော်၏ အနောက်အထွက်၌ ကျောင်းတော်ကြီးကို ဆောက်လုပ်သည်။ ထိုကျောင်းတော်ကြီးကို ပုသိမ်ဆရာတော်အား တင်လှူခဲ့သည်။ ထိုအကြောင်းကို ကုန်းဘောင်ဆက် ရာဇဝင်တော်ကြီး၌-

“ထိုသက္ကရာဇ် ၁၂၁၁-ခုအတွင်း မြောက်ဆောင်တော်မိဖုရား သီရိရတနာစန္ဒာမဟောက ကုသိုလ်တော် မဟာလောကရံသီစေတီတော် အနောက်မုခ်အထွက်တွင် အရံမီးတားနှင့်တကွ စမြင်ပါ ဘုံငါးထပ်၊ ကျောင်းမကသည် ကျောင်းဦးပြာသာဒ်ဆောင်အထိ စမုတ်ကူးပါ အနောက်ဆောင်နှင့်တကွ ဘဝရှင်မင်းတရားကို ပန်ကြားဆောက်လုပ် ပြီးပြေသည်ကိုပုသိမ် ဆရာတော်အား တင်လှူတော်မူ၏။ ”-

ဟု ဆိုပါသည်။

သာသနာ့မိခင် မြောက်ဆောင်တော် မိဖုရား၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိကို စေ့စပ်သေချာ မသိရ။ မွေးသက္ကရာဇ်မှ စ၍ မှေးမှိန် မြုပ်တိမ်နေလေသည်။

ပုဂံမင်းတရားသည် အခြားမင်းများကဲ့သို့ပင် နန်းရ မိဖုရားများ၊ အဆောင်ရ မိဖုရားများ စသည်ဖြင့် မိဖုရားများစွာ ရှိပါသည်။ သို့သော်လည်း ပုဂံမင်းမှာ မည်သည့် မိဖုရားကမျှ သားသမီး မမွေးဖွားခဲ့ပေ။ ထို့ကြောင့် ပုဂံမင်းအတွက်လည်းကောင်း၊ မိဖုရားတို့အတွက်လည်းကောင်း မြတ်နိုးတွယ်တာစရာ မရှိကြ။ ထီးညွှန်းနန်းလျာအတွက်လည်း မျှော်လင့်ချက် မရှိတော့ချေ။

မိဖုရားတို့သည် သားသမီး မရှိကြသဖြင့် သားတော် သမီးတော်တို့ကို အမှီပြု၍ ကျော်ကြား ထင်ရှားခြင်း မရှိကြပေ။ ထို့ကြောင့်ပင် အချို့မိဖုရားများမှာ စာရင်းပြု၍ မှတ်သားခြင်း မခံကြရ။ အချို့မိဖုရားများမှာမူ မိမိတို့ပြုသော ကောင်းမှုကို အကြောင်းပြု၍ မှတ်တမ်းတင်ကျန် ရစ်သူများ ရှိပါသည်။ ထိုမိဖုရားများမှာ -

- ၁။ စမွယ်နဂိုရ် မိဖုရား ၊
- ၂။ မကွေးမြို့စား မိဖုရား ၊
- ၃။ အင်္ဂပူမြို့စား မိဖုရား ၊
- ၄။ ကလေးမြို့စား မိဖုရား-

တို့ ဖြစ်ပေသည်။

ပုဂံမင်းတရားသည် အသောကာရာမကျောင်းတိုက်အတွင်း၌ သံဃာတော် ၆၅-ပါး သီတင်းသုံးနေသော ကျောင်းမကြီးကို အလယ်နန်း ကိုယ်ပွားဖြင့် ဆောက်လုပ်ခဲ့ပါသည်။ ထိုကျောင်းတော်ကြီး ပတ်လည်တွင် အထက်ပါ မိဖုရားတို့ကလည်း အရံကျောင်းတော်များကို ဆောက်လုပ်ကြပါသည်။

ပုဂံမင်းသည် သံဃာတော် ၂၆-ပါးရှိသော စမွယ်နဂိုရ် မိဖုရားကျောင်း၊ သံဃာ ၁၅-ပါး ရှိသော မကွေးမြို့စား မိဖုရားကျောင်း၊ သံဃာ ၁၅-ပါး ရှိသော အင်္ဂပူမြို့စား မိဖုရားကျောင်း၊ သံဃာ ၁၅-ပါး ရှိသော ကလေးမြို့စား မိဖုရားကျောင်းတို့ကို သက္ကရာဇ် ၁၂၁၄-ခု၊ ဝါဆို လပြည့်ကျော် ၆- ရက်နေ့တွင် ရေစက်သွန်းချ၍ လှူဒါန်းလေသည်။

မြန်မာ-အင်္ဂလိပ်စစ်ပွဲ

သက္ကရာဇ် ၁၂၁၄-ခုနှစ်သည် ပုဂံမင်း၏ နောက်ဆုံးနှစ် ဖြစ်ပါသည်။ နှစ်ဦးပိုင်းမှ စ၍ အင်္ဂလိပ်တို့နှင့် ပြဿနာ ဖြစ်ရသည်။ ထိုအချိန်က အင်္ဂလိပ်တို့သည် ကမ္ဘာမြေအဝန်းကို ကိုလိုနီစနစ်ဖြင့် နယ်ချဲ့ စိုးမိုးနေချိန် ဖြစ်၏။ နိုင်ငံများစွာနှင့် ပြဿနာပြုကာ နယ်မြေများကို သိမ်းပိုက်လေ့ ရှိသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၌လည်း ဘကြီးတော် ဖန်နန်းရှင်မင်းတရား လက်ထက်ကပင် ပြဿနာ ရှာ၍ နယ်မြေ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကို ဖွဲ့ယူ သိမ်းပိုက်ထားခြင်းခံရသည်။ ပုဂံမင်းလက်ထက်တွင် ဒုတိယအကြိမ် နယ်မြေချဲ့ထွင်ရေးကို ကြိုးပမ်းလာကြပြန်သည်။

အင်္ဂလိပ်တို့က ဟံသာဝတီမြို့ဝန် ဦးအုပ်၏ ဆောင်ရွက်ချက်ကို မကျေနပ်နိုင်ကြောင်း မြန်မာမင်းထံ တိုင်ကြားကြသည်။ ဤသို့ တိုင်ကြားရာမှာ ပြဿနာကို တိုးမြှင့် တင်ပြကြသည်။ ဆင့်ပွားပြဿနာကို ဖန်တီးကြသည်။ အခွင့်အရေး များစွာကို တောင်းဆိုကြသည်။

အင်္ဂလိပ်တို့၏ မတရားတောင်းဆိုချက်ကို မြန်မာတို့က မလိုက်လျောနိုင်သဖြင့် သက္ကရာဇ် ၁၂၁၄-ခု၊ တန်ခူးလ (၁၈၅၂-ခု၊ ဧပြီလ) တွင် ဒုတိယအကြိမ် စစ်ပွဲကြီး ဖြစ်ပွားရသည်။

ပုဂံမင်းသည် အင်္ဂလိပ်တို့နှင့် တိုက်ခိုက်ရန်အတွက် မြန်မာပြည် အောက်ပိုင်းသို့ စစ်သည် အမြောက်အမြားကို စေလွှတ်ရသည်။ စစ်ပွဲမှာ အင်္ဂလိပ်တို့က အသာစီး ရနေ၏။ အင်္ဂလိပ်တို့သည် ဧပြီလ ၅-ရက်တွင် မုတ္တမ၊ ၁၄-ရက်တွင် ရန်ကုန်၊ မေလ ၁၉-ရက်နေ့တွင် ပုသိမ်၊ အောက်တိုဘာလတွင် ပြည်မြို့အထိ တက်ရောက်၍ သိမ်းပိုက်နေလေပြီ။

ပုဂံမင်းသည် ပြည်မြို့ ကျဆုံးသည်အထိ စစ်ပြေငြိမ်းရေးကို မကြိုးစားသေး။ စစ်အင်အားကို ဖြည့်တင်းကာ ကျူးကျော်သူတို့ကို တိုက်ခိုက်နေဆဲ ဖြစ်သည်။ အားလည်းမလျှော့၊ မာန်လည်း မပျော့။ အကယ်၍ အင်္ဂလိပ်တို့က နေပြည်တော်အထိ ရောက်လာသည့်တိုင်အောင် ရွှေဘိုသို့ ဆုတ်ခွာ၍ တိုက်ပွဲဝင်သွားရန် ဆုံးဖြတ်ထားလေသည်။

မြေပူရာ ကင်းမှောင့်ခြင်း

ထိုအချိန်တွင် နန်းမြို့တွင်း၌ ဟင်္သာတမြို့စား မိရွဲ၏ ညီမ မိဘဲအိမ်ကို ဓားပြတိုက်မှု ဖြစ်ပွားသည်။ ဤအမှုကို ပုဂံမင်းတရားက မြို့ဝန် ထောင်မှူးစသည်တို့ကို လွှဲအပ်၍ အမှုအမှန် ပေါ်အောင် စစ်ဆေးစေသည်။

ဓားပြမှုနှင့် ပတ်သက်၍ နန်းမြို့တော် အတွင်း၌ သံသယရှိသူများကို ခေါ်ယူစစ်မေးသည်။ ဤတွင် မင်းတုန်းမင်းသားနှင့် ပတ်သက်သူများကိုလည်း ခေါ်ယူစစ်မေးခံရသည်။ ဤသို့ စစ်မေးခံရသည်ကို မကျေနပ်သူကား မင်းတုန်းမင်းသား၏ ညီတော် ကနောင်မင်းသား ဖြစ်သည်။

ကနောင်မင်းသားသည် မင်းတုန်းမင်းသားထံ သွားပြီးလျှင် အမှုနှင့် ပတ်သက်၍မိမိတို့ ညီနောင်အပေါ် အမှုရှာလာခြင်း ဖြစ်ကြောင်း၊ နေပြည်တော်မှ ထွက်၍ နောင်တော်ပုဂံမင်းကို ပုန်ကန်ခြားနားရန် အကြံပေးသည်။

မင်းတုန်းမင်းသားသည် ကနောင်မင်းသား၏ အကြံပေးချက်ကို ကနဦးကမူ ငြင်းဆန်နေသေး၏။ သို့သော်လည်း ကနောင်မင်းသားက မိမိဆန္ဒအတိုင်း ဖြစ်စေရန် ဆက်၍ အကြံပြုသည်။ “ နောင်တော်ဟာ တစ်နေ့မှာ မင်းဖြစ်မည့်သူဟု ငယ်စဉ်ကပင် မယ်တော် ပြောခဲ့ဖူးပါသည်။ ယခု မင်းဖြစ်ချိန် တန်ပါပြီ။ ” ဟု ပြောပြသည်။ ထိုအခါ မင်းတုန်းမင်းလဲ မငြင်းတော့ဘဲ နေပြည်တော်မှ ထွက်ခွာ၍ နောင်တော် ပုဂံမင်းကို ပုန်ကန်ရန် ဆုံးဖြတ်လိုက်လေတော့သည်။

ထိုအတွင် ဓားပြတိုက်မှုကလည်း အဖြစ်မှန် ပေါ်ပေါက်သွားပါသည်။ သို့သော်လည်း မင်းတုန်းညီနောင်တို့သည် ဆုံးဖြတ်ချက်ကို မပြင်တော့ဘဲ ထီးနန်းကို လုယူရန် အတွက် နေပြည်တော်မှ ထွက်ခွာ၍ ရွှေဘိုသို့ သွားကာ စစ်အင်အားကို စုရုံးတော့သည်။

မင်းတုန်းနှင့် ကနောင်မင်းသားတို့ လုပ်ရပ်မှာ ပုဂံမင်းအတွက် မြေပူရာ ကင်းမှောင့်သလို ဖြစ်သွားရတော့သည်။ ရေနစ်သူကို ဝါးကူ၍ နှစ်သလိုလည်း ဖြစ်သွားရသည်။ ပုဂံမင်းသည် စစ်အင်အားကို အင်္ဂလိပ်တို့ စစ်မျက်နှာ၌ ဖြည့်တင်းထားရသည်။

ပုဂံမင်းသည် မင်းတုန်းညီနောင်တို့ အန္တရာယ်ကို တားဆီးရန်အတွက် ပဲခူးဒေသ၌ တိုက်ပွဲဝင်နေကြသော စစ်သည်တို့ကို ပြန်ခေါ်ရ၏။ ဤသို့ ပြန်ခေါ်လိုက်သဖြင့် ဒီဇင်ဘာ

၁၄-ရက်နေ့တွင် ပဲခူးမြို့လည်း အင်္ဂလိပ်တို့ လက်အောက်သို့ ကျရောက်သွားလေတော့သည်။
 အကျပ်အတည်းဆိုက်နေသူကား ပုဂံမင်းတရား ဖြစ်သည်။ အောက်ပိုင်းက အင်္ဂလိပ်၊
 အထက်ပိုင်းက မင်းတုန်းညီနောင်တို့နှင့် စစ်ဖြစ်နေရသည်။ ထိုအတောအတွင်း ဒီဇင်ဘာ ၂၀-
 ရက်နေ့တွင် အင်္ဂလိပ်တို့က အောက်မြန်မာနိုင်ငံကို သိမ်းပိုက်ကြောင်း ကြေညာလေတော့သည်။

ပုဂံမင်း နန်းဆင်းပြီ

ပုဂံမင်းတရားသည် စိတ်ပျော့၍ မာန်လျှော့လိုက်ပြီ။ တိုင်းတစ်ပါးသားတို့နှင့် တိုက်ခိုက်ရသောကြောင့် မြန်မာ့သွေးများ မြေခဲခဲ့ရပြီ။ ယခုလို အချိန်မျိုးတွင် မိမိတို့ အမျိုးသားချင်း ပြည်တွင်းစစ်ဖြစ်၍ သွေးမြေကျသော စစ်ပွဲကို မဖြစ်ပွားစေချင်တော့ပါ။ ထို့ကြောင့် မိမိကိုးကွယ်သော ဗားကရာသာသနာပိုင်ဆရာတော်ကြီးအား ပင့်၍ ဤသို့ လျှောက်ထားသည်။

“ အရှင်ဘုရား၊ ယခု ညီတော် မင်းတုန်းမင်းသားနှင့် ကနောင်မင်းသားတို့ဟာ တိုင်းပြည်အုပ်ချုပ် မင်းလုပ်လိုသည့်အတွက် စည်းရုံးနေကြပါသည်။ ညီတော်တို့ အလိုရှိသလို နိုင်ငံတော် အလုံးကို လွှဲပြောင်း အပ်နှံပေးပါမည်။ ပြည်တွင်းစစ်ကြီးကို ဖန်တီးနေစရာ မလိုတော့ပါ။ စစ်သည်အမှုထမ်းတွေကို ရုပ်သိမ်းပြီး ထီးနန်းကို သိမ်းပိုက် စိုးစံလှည့်ဖို့ ရွှေဘိုသို့ ကြွရောက်မေတ္တာ ရပ်ခံပေးစေလိုပါသည်။ ”

ဤသို့ဖြင့် ပုဂံမင်းသည် သက္ကရာဇ် ၁၂၁၄-ခု၊ တပေါင်းလဆန်း ၁၁- ရက်နေ့တွင် မင်းတုန်းမင်းအား ထီးနန်းကို လွှဲအပ် ပေးလိုက်သည်။ ပုဂံမင်းသည် နန်ကျမင်းအဖြစ်ဖြင့် အနိမ့်စံ နေခဲ့ရာ သက္ကရာဇ် ၁၂၄၁-ခု၊ တပို့တွဲလတွင် အနိစ္စရောက်ခဲ့လေသည်။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ကုန်းဘောင်ဆက်ရာဇဝင်တော်ကြီး ၊
- ၂။ သာသနာဝံသဒီပနီ ၊
- ၃။ မြန်မာမဟာမင်္ဂလာမင်းခမ်းတော် ၊
- ၄။ အခြေပြ မြန်မာ့နိုင်ငံရေးသမိုင်း ၊

ပMuma' OD ra [oD

စကြာဒေဝီ မဟေသီ

ကုန်းဘောင်ခေတ်တွင် ပေါပေါက်ခဲ့သော အမျိုးသမီးများအနက် စကြာဒေဝီသည် တန်ခိုးအကြီးဆုံး အမျိုးသမီး ဖြစ်သည်။ စကြာဒေဝီစုဖုရားသည် ခမည်းတော် သာယာဝတီမင်း၏ ယုံကြည်အားကိုးခြင်းခံရသော သမီးတော်တစ်ပါး ဖြစ်သည်။ မောင်တော်ပုဂံမင်း အပေါ်၌လည်း ဩဇာညောင်းသည်။ မင်းတုန်းမင်းတရားကလည်း ရိုသေလေးစားရသူ ဖြစ်သည်။

စကြာဒေဝီသည် မင်းသုံးဆက်လုံးကို လွှမ်းမိုးနိုင်သူ ဖြစ်၏။ ဤသို့ လွှမ်းမိုးနိုင်ခြင်းမှာ လည်း အတတ်ပညာကြောင့်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ စကြာဒေဝီစုဖုရားသည် ပိဋကတ်စာပေတို့ကို တတ်မြောက်သည်။ ထိုခေတ်တွင် လူအများ လိုက်နာ ယုံကြည်နေကြသော ဗေဒင်ပညာရပ်တို့ကို လည်း တတ်မြောက်ထားသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း တိုင်းရေးပြည်မှု အစုစုတို့၌ သူမ၏ ဟောပြော ဆုံးဖြတ်မှုကို ခံယူကျင့်သုံးကြသည်။ ဤသို့ ပိဋကတ် ဗေဒင်တို့၌ တတ်ကျွမ်းသောကြောင့်လည်း ‘စကြာဒေဝီ’ ဟု ခေါ်ဆိုနေကြခြင်း ဖြစ်လေသည်။

စကြာဒေဝီနှင့် သာယာဝတီမင်း

စကြာဒေဝီစုဖုရားသည် ကုန်းဘောင်မင်း၊ ရွှေဘိုမင်း၊ သာယာဝတီမင်းဟူ၍ ခေါ်တွင် နေသော မင်းတရား၏ မိဖုရားခေါင်ကြီးမှ မွေးဖွားသော သမီးတော် ဖြစ်သည်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၅၅-ခုနှစ်တွင် မွေးဖွားသည်။

မိဖုရားခေါင်ကြီးသည် သားတော် သမီးတော် ခုနစ်ပါး မွေးဖွားသော်လည်း ငယ်စဉ်က ပင် ကွယ်လွန်ကုန်ကြသည်။ သားတော်ကြီး ပုဂံမြို့စားနှင့် စကြာဒေဝီစုဖုရားတို့သာ အရွယ်ရင့် အောင် နေကြရသည်။

စကြာဒေဝီစုဖုရားသည် ခမည်းတော် သာယာဝတီမင်း၏ ယုံကြည်အားကိုးသော သမီးကြီး ဖြစ်သည်။ မင်းမဖြစ်မီကပင် ခမည်းတော်အား အကူအညီ အများဆုံး ပေးသော အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်၏။ ထီးနန်းရရှိရေးအတွက်လည်း စကြာဒေဝီ စုဖုရားက အကူအညီ များစွာ ပေးသည်။

သာယာဝတီမင်းသည် ထီးနန်းရရှိပြီးနောက် သမီးတော် စုဖုရားကြီးကို စစ်ကိုင်းမြို့၊ မြေထဲမြို့၊ ကြံခင်းမြို့၊ ဒလမြို့၊ သာယာဝတီ စံရွေးလှေတော်၊ သာယာဝတီဆိပ်တို့ကို အသုံးကံ ကျွေးပေး၍ စားစေသည်။

သာယာဝတီမင်းသည် နန်းတက်ပြီးနောက်လည်း ထီးမှုနန်းရာ အဖြာဖြာတို့ကို သမီး တော်ကြီးနှင့် တိုင်ပင်ဆောင်ရွက်သည်။ သွားလေရာသို့ သမီးတော်ကြီးကို ခေါ်ဆောင်သွား၏။ သမီးတော်စုဖုရားသည် ခမည်းတော်၏ အပါးတော်မြဲလည်း ဟုတ်၏။ အတိုင်ပင်ခံလည်း ဖြစ်၏။ အရေးအခွင့် သင့် မသင့်ကို သမီးတော်ကြီးက ထိန်းမတ်ပေး၏။

သာယာဝတီမင်းသည် မိမိ၏ အရေးကြီးသော ဆုံးဖြတ်ချက်ဖြစ်သည့် သေဒဏ်အမိန့် ချမှတ်မှုကို သမီးတော် စုဖုရားကြီးက လွတ်စေလိုလျှင် နုတ်ယူခွင့် ပြုနိုင်သော ‘ဇီဝိတဒါနဆု’ ကို ပေးအပ်ထားလေသည်။ သာယာဝတီမင်းတရားကြီးက-

“ ဧကရာဇ်မင်းတို့မည်သည် ခပ်သိမ်းသော သတ္တဝါအပေါင်းတို့အား အမှုအခင်း အလျောက် ဘေးဘယကို ဖြစ်စေခြင်း၊ ဇီဝိတိန္ဒြေမှ ချခြင်းတည်းဟူသော ရာဇဝတ်ဒဏ် မကင်းရာ

သည် ဖြစ်၍ အပြစ်ဒဏ်အလျောက် ဇီဝိတိန္ဒြေမှ ချမည်ဆိုလျှင် ငါ့သမီးတော်က အသက်ဘေးမှ နုတ်ယူလျှင် သမီးတော်အား ‘ အသက်ဒါနဆု ’ ကို ပေးတော်မူသည်။ ” ဟု အမိန့်တော်မှတ်ထား ပေသည်။

စကြာဒေဝီစုဖုရားသည် ဤကဲ့သို့ ထူးခြားသော အသက်ဒါနဆု (ဇီဝိတဒါနဆု) ကို ရရှိ ပိုင်ဆိုင်ထားသူ ဖြစ်ပေသည်။ သို့အလျောက် မသေသင့်သူကို မသေစေရန် ကယ်တင်ခဲ့သည်။ စုဖုရားကြီး ကယ်တင်ခဲ့သော ပုဂ္ဂိုလ်များတွင် မြဝတီမင်းကြီး ဦးစ၊ ဆင်ဖြူမရှင်မိဖုရား၊ ယောအတွင်း ဝန် ဦးဖိုးလှိုင်၊ စာဆိုတော် လှိုင်ထိပ်ခေါင်တင်တို့ကဲ့သို့ ကျော်ကြား ထင်ရှားသူများလည်း ပါဝင်သည်။

သာယာဝတီမင်းနှင့် မြဝတီဦးစ

စာဆိုစစ်သည်ဖြစ်သော မြဝတီမင်းကြီး ဦးစသည် ဖန်နန်းရှင်မင်းနှင့် သာယာဝတီမင်း သားတို့ အရေးအခင်း ဖြစ်စဉ်က ဖန်နန်းရှင်၏ သစ္စာကို ခံယူခဲ့သူ ဖြစ်သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် နန်းမတော်မယ်နှင့် စလင်းစား မောင်အိုတို့က နန်းတွင်းရေးကို ချုပ်ကိုင်ကြသည်။ ထိုအခါ ဦးစက စလင်းစားတို့ဘက်မှ ရပ်တည်ခဲ့သူ ဖြစ်လေသည်။

စလင်းစားတို့ အဖွဲ့က သာယာဝတီမင်းသားကြီးအား အမှုရှာကြံကြသောကြောင့် နေပြည်တော်မှ ထွက်ခွာသွားရသည်။ ထိုအခါ မြဝတီဦးစက လွှတ်တော်မှ အမိန့်ထုတ်ပြန်သည်။ အမိန့်ကြေညာချက်တွင် “ သာယာဝတီစား ငခင်အား ဖမ်းဆီးရန် ” ဟူ၍ မလေးမစား ရေးသား၍ ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

အရေးတော် ပြီးပြေသဖြင့် သာယာဝတီမင်း နန်းတက်သောအခါ သာယာဝတီမင်းက “ ဝန်ကြီး ငစနှင့် အပေါင်းပါ များမတ်တို့သည်လည်း ငါတို့ ကျေးဇူးသစ္စာကို ထောက်ထားသင့်ပါ လျက် ရန်သူအားပေး ပြုသည်။ သင်တို့တစ်စုကို ငါသတ်ထိုက်ပြီ။ လွှတ်တော်အမိန့် ထုတ်ပြန်စဉ် ကလည်း ‘ သာယာဝတီစား ငခင်ငယ် ’ ဟု မလေးမစား ရေးသားခဲ့ဖူးပြီ။ သင်း- သေသင့်ပြီ။ သို့သော်လည်း သင်းကို ယခု မသတ်သေး။ ငါ့ဘုန်းသမ္ဘာတော်ကို ကြည့်စေဦးမည်။ ထောင်မှာ ထားလိုက်ကြ။ ” ဟု အမိန့်တော်မှတ်သည်။

သက္ကရာဇ် ၁၂၀၁-ခု၊ သီတင်းကျွတ်လည့်ကျော် ၁၃-ရက်နေ့တွင် သဲအင်းသာသနာပိုင် ဆရာတော် ပျံလွန်တော်မူ၏။ ထိုအခါ သာယာဝတီမင်း၊ မိဖုရားခေါင်ကြီး၊ သမီးတော် စကြာဒေဝီစုဖုရားတို့ အဖွဲ့သည် သဲအင်းဆရာတော်ကြီး အလောင်းတော်ကို မဟာလ္လတာတန်ဆာ လှူဒါန်းရန်အတွက် ကျောင်းတော်သို့ ကြွချီကြသည်။

ဦးစကိုမြင် ကရုဏာဝင်

ထိုအခါ ထောင်တန်းကျနေသော အကျဉ်းသားတို့မှာ မင်းလမ်းတစ်လျှောက်၌ လမ်းချောအောင် မြေဖို့ မြေသယ် ပြုလုပ်နေကြရသည်။ ထိုလမ်းပြင်သူ အကျဉ်းသားများထဲတွင် အသက် ၇၀-ကျော် မြဝတီမင်းကြီး ဦးစလည်း ပင်ပန်းကြီးစွာ ပါဝင်လုပ်ကိုင်နေရသည်။

စုဖုရားကြီးတို့ အဖွဲ့သည် မင်းလမ်းမမှ ထွက်လာစဉ် လမ်းဖို့ ပြင်ဆင်နေသော ဦးစကို မြင်လိုက်ရ၏။ စုဖုရားကြီးက “ ဟိုမှာ လမ်းပြင်နေတာ စစမဟုတ်လား၊ ခေါ်လိုက်ပါ၊ ခေါ်လိုက်စမ်း ပါ။ ” ဟု အပါးတော်မြဲတို့ကို စေခိုင်းသည်။

ဦးစသည် စုဖုရားကြီး အနီးသို့ ရောက်လာပြီးနောက် အကျိုးအကြောင်းကို မေးမြန်းရာ ဦးစက “ ကျွန်တော်မျိုးကြီးမှာ အမျက်တော်ရှသဖြင့် အကျဉ်းသားဘဝနှင့် နေခဲ့ရသည်မှာ နှစ်နှစ်ကျော် ရှိပါပြီ။ ထောင်တွင်း နေရသည်မှာ ဒုက္ခကြီးလှပါသည်။ ” ဟု လျှောက်ထား၏။

“ စစက ဘုန်းတော်ဘွဲ့ တစ်ပုဒ်ကို ရေးသားပြီး ငရွှေသာကို ပေးလိုက်ပါ။ အခွင့်သာလျှင်

ခမည်းတော်ကို လျှောက်ထားပြီး အကျဉ်းက လွတ်အောင် ဆောင်ရွက်ပေးပါမည်။ ” ဟု မှာကြား ထားခဲ့လေသည်။

မင်းကြီး ဦးစလည်း အကျဉ်းထောင်သို့ ပြန်ရောက်လျှင် “ ကုန်းဘောင်နေမင်း၊ ဘုန်း ရောင်ဝေရှင်း၊ တောင်ဒီပါ ထိန်ထိန်လင်း၊ အို- ရာမင်း ရှိစုံကြာ၊ ထံရင်း များပဏ္ဏာ၊ ” အစချီ ဘုန်းတော်ဘွဲ့ကို ရေးသားသည်။ ထို့နောက် ရုပ်သေးမင်းသားကို ငရွှေသာလက်သို့ ပေးပို့လိုက် လေသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၂၀၁-ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလတွင် အနောက်စမုတ် ရုပ်သေးပွဲ၌ သာယာဝတီ မင်းနှင့် သမီးတော်စုဖုရားတို့ ပွဲသဘင်ရှုစားစဉ် ငရွှေသာက ဘုန်းတော်ဘွဲ့ သီချင်းကို သီဆိုသည်။ ထိုအခါ သာယာဝတီမင်းတရားက “ ဒီသီချင်းကို ဘယ်သူ ရေးဖွဲ့သလဲ ” ဟု မေးသည်။

သမီးတော်ကြီးက “ ထောင်မှာ အကျဉ်းချထားတဲ့ ဝန်ကြီးဟောင်း ငစ ဖွဲ့ဆိုပါသည်။ ယခုလဲ ထောင်တွင်းမှာ နှစ်နှစ်ကျော် ဒုက္ခရောက်နေရှာပါသည်။ နှမြောဖို့ ကောင်းလှပါသည်။ ” စသည်ဖြင့် လျှောက်ထားသည်။

သာယာဝတီမင်းသည် သမီးတော် စုဖုရား၏ လျှောက်တင်ချက်ကြောင့် “ ယခုပင် ထောင်က လွတ်ပါစေ။ ” ဟု အမိန့်ရှိသဖြင့် ညတွင်းချင်းပင် ထောင်မှ လွတ်ပေးလိုက်လေသည်။

သာယာဝတီမင်းသည် သက္ကရာဇ် ၁၂၀၂-ခု၊ ဝါဆိုလဆန်း ၁၂-ရက်နေ့တွင် မုဒွါဘိသိက် ခံ ထီးဆောင်းမင်္ဂလာ မဟာဥကင်သဖွင့်သည်။ ထိုနေ့မှာပင် သမီးတော် စကြာဒေဝီစုဖုရားကို ‘ သီရိပဝရ တိလောကရတနာ မင်္ဂလာဒေဝီ ’ ဟူသော ဘွဲ့ကို ပေးအပ်လေသည်။

စကြာဒေဝီနှင့် ပုဂံမင်း

သာယာဝတီမင်း မရှိသောအခါ သားတော် အိမ်ရှေ့စံ ပုဂံမင်းသားက ထီးနန်းကို ဆက်ခံရသည်။ ပုဂံမင်းသည် နှမတော်ရင်း စကြာဒေဝီ စုဖုရားကို ခမည်းတော် လက်ထက်က ထက်ပင်မြှောက်စားသည်။ နှမတော်အား ဇေယျာပူရခေါ် စစ်ကိုင်းမြို့နှင့်တကွ အညာမြစ်စဉ် စဉ့်ကူးမြို့၊ ကျောက်မြောင်းမြို့၊ အကြေမြစ်စဉ် မြေထဲမြို့၊ ကြံခင်းမြို့၊ သာယာဝတီမြို့ဆိပ်၊ စံရွေးကျေး ရွာပါ ဒလမြို့၊ တောင်ငူမြို့အဝင် ကျေးရွာများကို အသုံးကံကျွေး ပေးသည်။

ပုဂံမင်းသည် နှမတော်စားသော မြို့ကျေးရွာတို့ကို ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ရန်အတွက် နှမတော်ကျွန်ရင်း မဟာသီဟမင်းထင်ကို ‘ နှမတော်ဝန် ’ အရာ ခန့်ထား၍ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက် စေခဲ့သည်။

ပုဂံမင်းသည် မယ်တော်မိဖုရားခေါင်ကြီးကိုလည်း မိမိနေမြဲဖြစ်သော တောင်နန်းတော် ဆောင်၌သာ စံနေစေ၏။ နှမတော်ကို မယ်တော်နှင့်အတူ နေစေ၍ မယ်တော်အား ပြုစု စောင့်ရှောက်စေသည်။

စကြာဒေဝီစုဖုရားကြီးသည် အရွယ်တော် ၄၀-နီးပါး ရှိလာပြီ။ ကြင်ဖက်တော် မျောက်သားဟူ၍ မရှိသေး။ ခမည်းတော် သာယာဝတီမင်း လက်ထက်ကလည်း တစ်ပင်တိုင်နန်း နှင့် ထား၍ ကြင်ဖက်တော် မရှိခဲ့ပေ။ ခမည်းတော်သည် မိမိသမီးတော်နှင့် ထိုက်တန်သော သားတော်ဟူ၍ ရှာမတွေ့ဘဲ ရှိဟန်တူပါသည်။

ပုဂံမင်းလက်ထက် ရောက်ပြန်တော့လည်း ပုဂံမင်းက ကြင်ဖက်တော် ရွေး၍ စုံဖက် မပေးခဲ့ပါ။ ထိုအချိန်က မင်းတုန်းမင်းသားမှာလည်း အဆောင်ရ မိဖုရားတစ်ပါးမှ မွေးဖွားသူ ဖြစ်၍ နန်းခလေးအရ ဂုဏ်ဒြပ်ချင်း ကွာခြားနေသည်။ ထို့ကြောင့် နန်းမြို့တော်အတွင်းဝယ် စကြာ ဒေဝီစုဖုရားကြီးနှင့် ထိုက်တန်သော မင်းသားဟူ၍ မရှိတော့ချေ။

စကြာဒေဝီနှင့် မင်းတုန်းမင်း

သက္ကရာဇ် ၁၂၁၄-ခု၊ တပေါင်းလတွင် မင်းတုန်းမင်းသားသည် ပုဂံမင်းထံမှ ထီးနန်းကို သိမ်းပိုက်၍ မင်းပြုသည်။ မင်းတုန်းမင်းသည် နန်းရပြီးနောက် တောင်နန်းစံ မိဖုရားခေါင်ကြီးကို ရွေးချယ်ရတော့မည်။ ထိုအချိန်တွင် မိမိအိမ်တော်စံဘဝက ရယူထားသော မိဖုရားမှာ သာမန် အရပ်သူမျှ ဖြစ်နေ၏။ မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်ထိုက်သူကို ကြည့်ရာ စကြာဒေဝီမိဖုရားကြီးကိုသာ တွေ့ရှိရသည်။ မိဖုရားကြီးသည် ခမည်းတော် လက်ထက်ကပင် နန်းတွင်း၌ သြဇာကြီးသော သမီးတော် ဖြစ်သည်။ ဂုဏ်ကြီးသူလည်း ဖြစ်သည်။ စာပေတတ်ပွန်သူလည်း ဖြစ်သည်။

မင်းတုန်းမင်းသည် စကြာဒေဝီ မိဖုရားကြီးကိုပင် ရွေးချယ်၍ တောင်နန်းစံ မဟေသီ မိဖုရားခေါင်ကြီးအဖြစ် တင်မြှောက်ခဲ့တော့သည်။ မိဖုရားကြီးသည် မိဖုရားကြီး ဖြစ်ချိန်တွင် အသက် ၄၀-နီးပါး ရှိနေပြီ။ မိဖုရားကြီးသည် မင်းတုန်းမင်းထက်လည်း အသက်အနည်းငယ် ကြီးသည်။ ထို့ကြောင့် မင်းတုန်းမင်းက မိဖုရားခေါင်ကြီးကို ‘မမ’ ဟု ခေါ်လေ့ရှိသည်။ ငယ်စဉ်ကပင် ဂုဏ်ဝါကြီးသူ ဖြစ်၍ မင်းတုန်းမင်းက လေးစားသည်။ မင်းဖြစ်သောအခါ၌လည်း မိဖုရား၏ ဆန္ဒကို လိုက်လျော ပြုလုပ်လေ့ ရှိပေသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၂၁၆-ခု၊ ကဆုန်လပြည့်ကျော် ခြောက်ရက်နေ့တွင် မင်းတုန်းမင်းသည် ဥကင်တော် ဖွင့်သော နေ့၌ စကြာဒေဝီ မိဖုရားကြီးအား ‘သီရိပဝရ မဟာရာဇိန္ဒာ ရတနာဒေဝီ’ ဟူသော ဘွဲ့ကို ပေးအပ်သည်။

သက္ကရာဇ် ၁၂၁၉-ခု၊ ကဆုန်လပြည့်ကျော် ခုနစ်ရက်နေ့ ရာဇာဘိသေက မုဒ္ဒါဘိသိက်ခံ ပွဲတွင် ‘သီရိပဝရ မဟာရာဇိန္ဒာမိပတိ ရတနာဒေဝီ’ ဟူသော ဘွဲ့သစ်ကို ခံယူရရှိလေသည်။

မင်းတုန်းမင်းမှာ နန်းရမိဖုရားကြီးများ ရှိသည်။ မင်းတုန်းမင်းသည် မိဖုရားကြီးတို့၏ စိတ်နေ စိတ်ထားနှင့် အမူအကျင့်တို့ကို ကြည့်၍ တေးထပ်ကဗျာတို့ဖြင့် ရေးမှတ်ထားပါသည်။ ထိုအထဲတွင် စကြာဒေဝီ မိဖုရားခေါင်ကြီး၏ စိတ်သဘာဝနှင့် အလှအပတို့ကို ဤသို့ ရေးဖွဲ့ထား ခဲ့ပါသည်။

စကြာဒေဝီဘွဲ့ တေးထပ်

ဘီးပုံတော် ခွေစပတ်ကယ်နှင့် ၊
ကြွေမတတ် မူရာ ၊
ရွှေနားကပ် မကူသာပေါင် ၊
မဟူရာ ဆင်၍ ။
သိမ်ရေကျ ရော့ရည်းခြုံတယ် ၊
ကြော့နည်းပုံ ဆန်းလိုက်ပါပေ ။
ဝတ်လဲတော် ကြိုးနံ့သာမှာ ၊
ခိုးနံ့သာ မသွေ ။
ရိုးရှာသည် ဓလေ့မို့ ၊
ပြကတော့ ယဉ်ပြန် ။
မျက်လုံးတော် တစ်မူသစ်တာက ၊
ဇမ္ဗူရာဇ် သိန်းမကတန် ။
ရွှေနန်းသူ ချောရှာဟန်မှာ ၊
သောတာပန် မိသူဌေးကဲ့သို့ ၊

မြေးရှစ်ကျိပ် ရတောင်ကွယ် ၊
ရှေးကထက် ငယ် ။
လေးဆယ်ပြည့် ဇရာရွယ်တောင် ၊
ကညာမယ် သာဘူးဗျလေး ။ ။

မင်းတုန်းမင်းသည် အထက်ပါ တေးထပ်ကို စကြာဒေဝီ အသက် ၄၀-အရွယ်တွင် ရေးဖွဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။

စကြာဒေဝီနှင့် စာပေ

ကုန်းဘောင်ခေတ် နောက်ပိုင်းတွင် ရွှေနန်းတော် အသိုက်အဝန်းမှ အမျိုးသမီးများသည် ကဗျာလင်္ကာ ရေးဖွဲ့မှု၌ ဝါသနာထုံကြသည်။ တေးထပ်၊ ဒွေးချိုး၊ လေးချိုး၊ ဘောလယ် စသည်တို့ကို ကျွမ်းကျင်စွာ ရေးဖွဲ့ သီကုံးတတ်ကြသည်။

စကြာဒေဝီ မိဖုရားကြီးသည်လည်း စာပေနှင့် မွေ့လျော်သူ ဖြစ်၍ ကဗျာလင်္ကာတို့ကို ရေးဖွဲ့ သီကုံးပါသည်။ စကြာဒေဝီ၏ တေးထပ်တစ်ပုဒ်ကို လေ့လာရာ၌ မောင်တော် မင်းတုန်းမင်း ကို ရည်စူး၍ ရေးဖွဲ့ထားဟန် တူသော တေးထပ်ကို တွေ့ရသည်။ ယင်းတေးထပ်ကို အောက်တွင် ခံစားနိုင်ပါသည်။

သစ္စာတိုင် တေးထပ်

ယင်ကောင် ဆင်ပြောင် ဖြစ်တော့ ၊
ကြင်နောင်ချစ် မပြယ် ၊
သဉ်ညောင်မြင့် ရဝေလယ်မှာ ၊
သွေမဖယ် ပုံတမ်း ။
နှိုင်းစက်လို့ ရိုင်းကွက်ရှောင်မယ် ၊
ပျိုင်းနက်တောင် မုန်းစိတ်မသမ်း ။
မသွေကြ မေဃလယ်မှာ ၊
နေလနယ် တည်တမ်း ။
ရေမြငယ် ညီစမ်း ၊
မှီငြမ်းစ သက်လယ် ။
သာရာမှာ ညာမအိပါနှင့် ၊
သမာဓိ ရှိသင့်လှတယ် ။
မြေမှောက်လို့ ရေပျောက်ကွယ်တောင် ၊
သွေဖောက်မယ် စံမပျက်သာဘု ၊
ပန်ပန္နက် သစ္စာတော် ၊
လမ်းကောက်မချော် ။
ဉာဏ်မကွက် ဆန်းပေါက်ပေါ်လျှင် ၊
မန်းကျောက်တော် စူးပါစေ့လေး ။ ။

စကြာဒေဝီ မိဖုရားကြီးသည် အနုစာပေတို့ကိုသာ မက မိမိ လေ့လာတတ်ပွန်ထားသော ဝေဒပညာကို အခြေပြု၍ ‘ဗေဒင်ကွန်ချာကျမ်း’ ကိုလည်း ရေးသား ပြုစုကြောင်း သိရှိရပေသည်။

စကြာဒေဝီနှင့် သာသနာပိုင်

မြန်မာမင်းတို့သည် နန်းတက်ပြီးဆိုလျှင် မိမိတို့ ကိုးကွယ်သော ဆရာတော်အား သာသနာပိုင် ခန့်အပ်လေ့ ရှိကြသည်။ စကြာဒေဝီမိဖုရားကြီးကား မင်းကိုးကွယ်သူတို့ကို ပယ်၍ မိမိဆရာတော်ကို သာသနာပိုင် တင်မြှောက်နိုင်သော ထူးခြားသည့် အမျိုးသမီးဖြစ်သည်။ အကြောင်းကား ဤသို့တည်း။

ခမည်းတော် သာယာဝတီမင်း နန်းတက်သောအခါ မိမိကိုးကွယ်သော သဲအင်းဆရာတော်ကို သာသနာပိုင် ခန့်အပ်သည်။ သဲအင်းဆရာတော်ကြီးမှာ သာသနာပိုင် ဖြစ်ပြီးနောက် မကြာမီ ပျံလွန်တော်မူ၏။ ထိုအချိန်တွင် သာသနာပိုင် အသစ်ခန့်အပ်ရန် လိုအပ်လာသည်။ သားတော် အိမ်ရှေ့စံ ပုဂံမင်းက မိမိကိုးကွယ်သည့် ဒုတိယဗားကရာဆရာတော်ကို သာသနာပိုင် ခန့်ထားလိုသည်။ စကြာဒေဝီမိဖုရားကလည်း မိမိကိုးကွယ်သော မောင်းထောင်ဆရာတော် အရှင် ဧညျဗေဒကို ခန့်လိုသည်။ သာယာဝတီမင်းသည် စိတ်ဒွိဟ ဖြစ်နေစဉ် စုဖုရားကြီး ဤသို့ အကြောင်းပြ၍ လျှောက်ထားသည်။

“ ခမည်းတော်ဘုရား၊ မောင်တော်တို့က တစ်နေ့မှာ ထီးနန်းအုပ်ချုပ်ပြီး မင်းလုပ်ရမှာ ပါ။ ဒီအခါမှာ မောင်တော်တို့ ဆရာတော်ကို သာသနာပိုင် ခန့်ထားနိုင်ပါမည်။ သမီးတော်တို့ ဆရာတော်မှာတော့ သာသနာပိုင် ဖြစ်နိုင်တဲ့ အခွင့်အရေး မရှိတော့ပါဘူး။ ဒါကြောင့်မို့ ခမည်းတော် ရဲ့ လက်ထက်မှာ သမီးတော်ဆရာကို သာသနာပိုင် ခန့်အပ်ပေးတော်မူပါ ခမည်းတော်ဘုရား။ ”

သာယာဝတီမင်းသည် သမီးတော်အလိုကို လိုက်လျောကာ မောင်းထောင်ဆရာတော် အရှင်ဧညျဗေဒကို သာသနာပိုင် ခန့်ထားပေးခဲ့သည်။

သာယာဝတီမင်း မရှိသည့် နောက်တွင်မူ ပုဂံမင်းက ဒုတိယဗားကရာဆရာတော်ကြီးကို သာသနာပိုင် ခန့်ထားရာ မောင်းထောင်ဆရာတော်မှာ သာသနာပိုင် အဖြစ်မှ လျှောကျသွားရ တော့သည်။

မင်းတုန်းမင်း နန်းတက်လာသော အခါတွင်မူ မိဖုရားကြီးက ဩဇာရှိလာပြန်သည်။ မိမိဆရာတော်ကို သာသနာပိုင် ခန့်ထားရန် မင်းတုန်းမင်းအား ပြောကြားသည်။ မင်းတုန်းမင်း သည်လည်း မိဖုရားကြီး ဆန္ဒအတိုင်း မောင်းထောင်ဆရာတော်ကို သာသနာပိုင် တင်မြှောက်ပေး သည်။ စကြာဒေဝီမိဖုရားကြီးသည် တိုင်းပြည်အုပ်ချုပ်သော မင်းတစ်ပါး မဟုတ်သော်လည်း မိမိကိုးကွယ်သော ဆရာတော်ကို နှစ်ကြိမ်တိုင် သာသနာပိုင် ခန့်ထားပေးနိုင်ခဲ့လေသည်။

စကြာဒေဝီ၏ ကုသိုလ်တော်များ

စကြာဒေဝီ မိဖုရားကြီးသည် သာသနာတော် အရှည်တည်တံ့ရေး အတွက်လည်း ကုသိုလ်တော် များစွာကို ပြုစုသည့် သာသနာ့မိခင်ကြီး ဖြစ်သည်။ သာယာဝတီမင်း လက်ထက်က ပင် ကုသိုလ်မှုများကို ပြုစုခဲ့သည်။ မိဖုရားကြီး ကုသိုလ်မှုတို့ကို စားရင်းပြုလျှင် အကုန်အစင် ပါဝင်နိုင်မည် မဟုတ်ဟု ထင်သည်။ ထိုအထဲမှ ထင်ရှားသော သာသနာပြု ကုသိုလ်တော်စာရင်းကို ဤသို့ တွေ့ရှိရပါသည်။

- ၁။ သက္ကရာဇ် ၁၁၉၉-ခုနှစ်၊ ဒုတိယဝါဆိုလဆန်း ၁၄-ရက်နေ့၊ သာသနာပိုင်ဆရာတော် ကျောင်းတိုက်အတွင်း၌ ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းသော ‘ ဝါဆိုကျောင်းတော် ’ ၊
- ၂။ သက္ကရာဇ် ၁၂၀၃-ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန်မြို့၊ ရွှေတိဂုံစေတီတော် အရှေ့မြောက်ဘက်ရှိ မာရာရိဇယသိမ်တော်ကြီး၊ (ယခု ဗောဓိကုန်းသိမ်ဟု ခေါ်ကြသည်။)
- ၃။ သက္ကရာဇ် ၁၂၀၄-ခု၊ တပေါင်းလဆန်း ၁၅-ရက်နေ့တွင် မောင်းထောင်သာသနာပိုင်အား တင်လှူသည့် တံတိုင်းမီးတား နှစ်ထပ်နှင့်တကွ ကျောင်းဦးပြာသာဒ် ဘုံခုနစ်ဆင့်၊ ကျောင်းမ ကွန်းငါး

စင်၊ စမြင်လေးမျက်နှာ ငါးထပ်၊ အနောက်ဘောဂဆောင်ပါ လှေကား ခုနစ်စင်းရှိ ‘မဟာအောင် မြေဗိမာန်’ အမည်ရှိ ရွှေပိန်းချ ကျောင်းတော်ကြီး၊

၄။ သက္ကရာဇ် ၁၂၀၅-ခု၊ တပို့တွဲလဆန်း ၁၀-ရက်နေ့တွင် လှူဒါန်းသော လောကမဏိစူဠာ စေတီတော် အရှေ့မြောက်ထောင့်၌ တည်ထားသည့် ‘လောကပရမေစေတီတော်’ ၊

၅။ သက္ကရာဇ် ၁၂၀၇-ခုနှစ်တွင် ဝိဇိတာရာမတိုက်အတွင်း၌ လှူဒါန်းသော ‘မာရဝိဂမ’ အမည်ရှိ သိမ်တော်ကြီး ၊

၆။ မင်းတုန်းမင်း လက်ထက်တွင် နန်းမြို့တော် အနောက်တောင်ထောင့်၌ တည်ထားသော ‘လောကဆီမီးစေတီတော်’ ၊

၇။ မဟာဝိဇိတာရာမတိုက်အတွင်း၌ အရံကျောင်းပေါင်း ၂၀-နှင့် တံတိုင်း မီးတားအစုံပါ ကွန်းငါးဆင့် စမြင်ခံ ဇေတဝန်ရွှေကျောင်းတော်ကြီး၊ (တောင်စလင်းတိုက်ဟု ခေါ်ကြသည်။)

၈။ မဟာဓမ္မိကာရာမတိုက်အတွင်း ကျောင်းရံ ၂၀-နှင့်တကွ ဘုံသုံးဆင့် ရွှေကျောင်းတော်ကြီး၊ (အရှေ့စလင်းတိုက်ဟု ခေါ်ကြသည်။)

ဤသို့စသည်ဖြင့် သာသနာပြု လုပ်ငန်း များစွာကို ပြုလုပ်တော်မူခဲ့လေသည်။

စကြာဒေဝီ ကွယ်လွန်ခြင်း

သက္ကရာဇ် ၁၂၃၈-ခု၊ သီတင်းကျွတ်လဆန်း ၁၅-ရက်နေ့တွင် စကြာဒေဝီမိဖုရားကြီး သည် မကျန်းမမာဖြစ်လာသည်။ မိဖုရားကြီး မကျန်းမာသဖြင့် သံဃာတော် ၆၅-ပါးတို့ကို ရွှေနန်းတော်သို့ ပင့်၍ ဆွမ်းကပ်ပွဲ ပြုလုပ်သည်။ လှထွေဆရာတော် အပါအဝင် သံဃာတော် ၁၀-ပါးတို့က မိဖုရားကြီး အနီးတွင် ပဋ္ဌာန်း၊ ဗောဇ္ဈင်သုတ်၊ မဟာသတိပဋ္ဌာန်သုတ်တို့ကို ရွတ်ဖတ် ပေးကြသည်။

စကြာဒေဝီ မိဖုရားကြီးသည် သက္ကရာဇ် ၁၂၃၈-ခု၊ တန်ဆောင်မုန်း လပြည့်ကျော် ၁၂-ရက်နေ့တွင် ကွယ်လွန်အနိစ္စရောက်ခဲ့ရှာပါသည်။

မင်းတုန်းမင်းသည် မိဖုရားခေါင်ကြီး ကွယ်လွန်သဖြင့် များစွာ ကြေကွဲဝမ်းနည်းရသည်။ ဈာပနအခမ်းအနားကို ခမ်းနားစွာ ပြုလုပ်သည်။ ဂူသွင်းသဂြိုဟ်ပြီးနောက်လည်း ဂူပြာသာဒ်အနီး၌ သုံးလမျှ စံနေ၍ အလွမ်းဖြေနေခဲ့သည်။

မင်းတုန်းမင်းသည် ထိုမျှဖြင့် အားမရနိုင်သေးဘဲ မိဖုရားခေါင်ကြီး စကြာဒေဝီ၏ ရုပ်တုကို ရွှေသားပကတိဖြင့် ပုံတူသွန်းလောင်းစေသည်။ ရွှေချိန် ငါးပိဿာ ငါးဆယ့်ငါးကျပ် ငါးမူးသား ကုန်ကျလေသည်။

မင်းတုန်းမင်းသည် ထိုရွှေသားရုပ်တုကို မိဖုရားကြီး စံမြန်းခဲ့သော တောင်နန်းဆောင် တော်၌ ရွှေပြာသာဒ်ဖြင့် ထားပြီးလျှင် အလွမ်းဖြေ ကြည့်ရှုနေခဲ့လေသည်။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ကုန်းဘောင်ဆက်ရာဇဝင်တော်ကြီး ၊
- ၂။ အမျိုးသမီးအနုပညာရှင်များ ၊
- ၃။ သီလရှင်ထိပ်ထား ၊
- ၄။ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း- အတွဲ ၃ ၊
- ၅။ စာဆိုတော်များ အတ္ထုပ္ပတ္တိ ၊
- ၆။ မန္တလေးသာသနာဝင် (ပဉ္စမတွဲ) ၊
- ၇။ ကလျာဏီကျောက်စာပါဌ် နိဿယ ၊
- ၈။ စကြာဒေဝီနှင့် သာသနာပိုင် (ဆောင်းပါး) ၊

ajmufef;pHr, fW

မင်းတုန်းမင်း၏ မြောက်နန်းစံ မိဖုရားဖြစ်သူ မယ်သဲမှာ ထီးမျိုးနန်းနွယ်မှမွေးဖွားသူ မဟုတ်ပေ။ မုံရွာခရိုင် ညောင်ကန်ရွာ၌ တောင်သူ လယ်သမား မိဘများမှ မွေးဖွားသော အသည် မျိုး ဖြစ်သည်။ မိဘနာမည်တို့ကို မသိရပေ။

မယ်သဲကို ညောင်ကန်ရွာ၌ပင် သက္ကရာဇ် ၁၁၇၆-ခုနှစ်၌ မွေးဖွားသည်။ ငယ်နာမည် ရင်းမှာ ‘ မယ်ညွန့် ’ ဖြစ်၏။ မိဘများက တစ်ဦးတည်းသော သမီးဖြစ်၍ အသဲအံ့မှ ချစ်ခင်မြတ်နိုးရသောကြောင့် ‘ မသဲအံ့ ’ ဟု ခေါ်ကြသည်။

မိဘများသည် မသဲအံ့ခေါ် မသဲလေးအား ပညာတတ်ပွန်စေလိုသဖြင့် ညောင်ကန်ဆရာ တော် ဦးကျီးညိုထံ အပ်နှံ၍ စာပေများကို သင်ကြားစေသည်။ ညောင်ကန်ဆရာတော်သည် မသဲ၏ ဘဝတိုးတက်ရေးအတွက် ဗုဒ္ဓစာပေတို့ကို သင်ကြားပေးသည်။ ထို့ပြင် မြန်မာကဗျာ ရေးသားနည်း စသည်တို့ကိုလည်း သင်ကြားပေးသည်။

မသဲလေးသည် စာပေကို ဝါသနာထုံသည့် အလျောက် ငယ်ရွယ်စဉ်ကပင် ညောင်ကန် ကျောင်းမှာ သာမဏေတို့နှင့် အတူ စာဝါများကို လိုက်နာ သင်ကြားသည်။ ကဗျာလင်္ကာများကို စပ်ဆို သီကုံးတတ်လေသည်။

မသဲသည် ကျေးတောရွာသူ တစ်ဦး ဖြစ်သော်လည်း နေပြည်တော်သူတို့ကဲ့သို့ ယဉ်ကျေး သိမ်မွေ့သည်။ နုနယ် ပျိုမျစ်သော ရွှေရင်သိမ်းသစ် အရွယ်သို့ ရောက်သောအခါ ညောင်ကန်တစ် ခွင်၌ အလှသခင်မလေး ဖြစ်လာသည်။ မသဲ၏ အလှဂုဏ်သတင်းသည် ညောင်ကန်တစ်ခွင်၌သာ မကဘဲ နေပြည်တော်အထိ ပေါက်ကြား သိရှိသွား၏။ ထိုအချိန်တွင် မသဲအား ‘ ခင်သဲ ’ ဟု ပြောင်းလဲ ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။

မင်းတုန်းမင်းသားနှင့် ခင်သဲ

ထိုစဉ် မင်းတုန်းမင်းသားသည် ခင်သဲ၏ သတင်းကို ကြားသဖြင့် အမှတ်မထင် ညောင်ကန်ရွာသို့ ရောက်ရှိလာ၏။ မင်းတုန်းမင်းသားသည် ခင်သဲ၏ အလှကွန်ရက်၌ ရစ်ပတ် တုပ်နှောင်ခံရသည်။ ခင်သဲ၏ အလှကို စွဲမက် ယစ်မူးသွားရသည်။

မင်းတုန်းမင်းသားသည် ခင်သဲအား နန်းတွင်းသို့ ခေါ်ဆောင်ရန် အကြံဖြစ်လာသည်။ ထို့ကြောင့် မသဲကို စာဆိုတော်အဖြစ် မယ်တော်ထံ၌ ခစားရန် မယ်တော်အား လျှောက်ထားမည့် အကြောင်း ပြောကြားသည်။ ညောင်ကန်ရွာသူကြီးကိုလည်း မသဲအား ကြည့်ရှုစောင့်ရှောက်ထား ရန် မှာကြားသည်။

မင်းတုန်းမင်းသားသည် ခင်သဲ၏ ဘဝနှင့် အလှကို မြတ်နိုးတွယ်တာမိသဖြင့် ချစ်ခွင့်ပန်၍ ရည်ငံသွားကြသည်။ တစ်နေ့တွင် နေပြည်တော်သို့ ခေါ်ဆောင်မည့်အကြောင်း မှာကြားထားခဲ့သည်။

မင်းတုန်းမင်းသားသည် ခင်သဲကို မှာကြားပြီးနောက် နေပြည်တော်သို့ ပြန်သွားရာ ရုတ်တရက် ညောင်ကန်ရွာသို့ မရောက်နိုင်။ တိုင်းရေးပြည်မှ အစုစုတို့ကြောင့် ကြံကြာနေခဲ့သည်။ ခင်သဲမှာမူ ရွှေနန်းတော်ဖွား မြို့ကြီးသား၏ အချစ်ကို လက်ခံပြီးနောက် နေ့စဉ်မပြတ် မျှော်မော နေခဲ့ရသည်။ ဘယ်နေ့ ဘယ်ချိန် လာခေါ်မည်လဲဟု ချိုးရေတွက်ကာ စောင့်စားနေခဲ့ရသည်။ မျှော်သာမျှော်၍ ပေါ်မလာတော့လည်း လွမ်းမျက်ရည် ရစ်ဝဲခဲ့ရပါသည်။ အကယ်၍ ငှက်တစ်

ကောင်သာ ဖြစ်ပါမူ မောင်တော်ထံသို့ ဝဲပျံ၍ သွားလိုက်ချင်မိသည်။

ခင်သဲသည် စာပေရေးသားမှု၌ ဝါသနာထုံသည့်အလျောက် ချစ်သူ မင်းတုန်းမင်းသား ကို လွမ်းဆွတ်သဖြင့် အလွမ်းဖွဲ့ တေးထပ်ကို ရေးစပ်၍ အလွမ်းစိတ်ကို ဖြေသိမ့်ခဲ့ရှာသည်။

အလွမ်းဘွဲ့ တေးထပ်

မြမျက်ရည် စမ်းတွေ့တွေ့ ၊
 လွမ်းကြွေကြွေ ရစ်လည် ၊
 ချမ်းမြေ့မြေ့ မြစ်နဒီလို ၊
 နှစ်အရှည် တည်ဖို့ ။
 ရဝေန ဗွေထုဆောင်ကို ၊
 သေလုအောင် လွမ်းရတာမို့ ။
 မြင်လှည့်ပါ့ ခေါ်လိုက်ချင်တယ် ၊
 အော်ရိုက်ငင် ဘွင်ဆို ။
 ခင်လေးဖြူ မို့မို့ ၊
 ငိုလို့ပ နေ့စဉ် ။
 ဗွေအဇ္ဈော အထက်လမ်းဆီက ၊
 ငှက်စခန်း ဝဲကွန်လိုက်ချင် ။
 မရှက်တမ်း ဖဲညွန့်သည်မှာ ၊
 တွဲဒွန်ယှဉ် တူစက်လို့ ၊
 မြူမကွက် သစ္စာဆို ၊
 သုံးစို့ နှစ်ကိုယ် ။
 နီးပါမှ ပြီးချိုချိုရယ် ၊
 မုန်းညိုတော်မူစမ်းနှင့်လေး ။ ။

နန်းတွင်းရောက် ခင်သဲ

သက္ကရာဇ် ၁၁၉၆-ခုနှစ်တွင် မင်းတုန်းမင်းသားသည် မယ်တော် တောင်ဆောင်တော် မိဖုရားအား ခွင့်ပန်ပြီးနောက် ညောင်ကန်ရွာရှိ ခင်သဲအား လာရောက်ခေါ်ဆောင်လေသည်။ ထိုအခါ ခင်သဲသည် တောင်ဆောင်တော် မိဖုရား၏ စာဆိုခင်သဲအဖြစ် အမှုတော်ကို ထမ်းရွက်ကာ မိဖုရားထံတွင် ခစားနေရသည်။

ခင်သဲသည် ရွှေမြို့တော်သို့ ရောက်လာပြီးနောက် နန်းခလေ့ထုံးစံများကို လေ့လာ မှတ်သားရသည်။ မကြာမီ မင်းတုန်းမင်းသားသည် ခင်သဲအား ကောက်ယူ၍ မင်္ဂလာအိမ်တော်စံ မိဖုရားအဖြစ် ထားရှိလိုက်တော့သည်။

ခင်သဲသည် ကျေးတောသူပင် ဖြစ်သော်လည်း ငယ်စဉ်ကပင် လိမ္မာရေးခြား ရှိသည်။ သူတစ်ပါးနှင့် ချစ်ခင်အောင် နေတတ်သည်။ ထို့ကြောင့်ပင် မယ်တော်မိဖုရားကလည်း များစွာ ချစ်ခင်သည်။ မင်းတုန်းမင်းသားကလည်း ဆထက်တန်ဖိုး မြတ်နိုးတွယ်တာသည်။

ခင်သဲကလည်း ဘယ်အရာမဆို မောင်တော်နှင့် ဆန့်ကျင်၍ မပြု။ မောင်တော် မင်းတုန်းမင်းသား အလိုကျသာ ပြုလုပ်သည်။ မောင်တော်အလိုသို့ လိုက်၍ အကြိုက်ကို ဆောင် လေ့ ရှိသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း အလိမ္မာခဲလေးကို အသည်းစွဲ မြတ်နိုးနေလေသည်။

မင်းတုန်းမင်းသားသည် နန်းတွင်း၌ ဓားပြမှုနှင့် ပတ်သက်၍ ပုန်ကန်ထွက်ပြေးသော

အခါ၌လည်း အထုပ်ကြီးကို ရွက်၍ မင်းတုန်းမင်းသား၏ နောက်တော်ပါးက ကပ်၍ လိုက်ပါလာသည်။ အခြား အမှုထမ်းများက အထုပ်ကြီးကို မိမိတို့ သယ်ယူမည်ဟု ပြောသော်လည်း မရ။ ခင်သဲက “ ဒီအထုပ်နှင့် လူလုပ်ရပါမည် မောင်မင်းတို့ရယ်၊ မသယ်ကြပါနှင့်၊ ” ဟု တားမြစ်၍ မိမိကိုယ်တိုင်သာလျှင် အထုပ်ကို ရွက်၍ လိုက်ပါလာခဲ့လေသည်။

ခင်သဲသည် လင်သွားရာ မယားပါ ဆိုသကဲ့သို့ မင်းတုန်းမင်းသား သွားလေရာတွင် နောက်တော်ပါးက လိုက်ပါလေ့ ရှိ၏။ မင်းတုန်းမင်း၏ ပါရမီကို ကူညီဖြည့်ဆည်းသော မိဖုရား ဖြစ်သည်။ အေးအတူ ပူအမျှ ဒုက္ခကို မျှဝေခံစားသော မိဖုရားလည်း ဖြစ်သည်။

မင်းတုန်းမင်းသည် မိဖုရား ခင်သဲနှင့်အတူ ရွှေဘိုမှ နေ၍ နောင်တော်ပုဂံမင်းကို ပုန်ကန်သည်။ ထောင်ထား ခြားနားသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ပုဂံမင်းက ထီးနန်းကို မင်းတုန်းမင်းအား လွှဲအပ်ပေးတော့သည်။

စံကျောင်းဆရာတော်နှင့် မယ်သဲ

မင်းတုန်းမင်းသည် ထီးနန်းကို ရရှိလာပြီ။ ထိုအချိန်တွင် မင်းတုန်းမင်း၏ အိမ်တော်ပါ မိဖုရား မယ်သဲအား မိဖုရားခေါင်ကြီး တင်မြောက်တော့မည်ဟု ခန့်မှန်းကြသည်။ သာသနာပိုင် ဆရာတော်ကိုလည်း စံကျောင်းဆရာတော် ဦးစန္ဒိမာအား တင်မြောက်မည်ဟု တွေးထင်ထား ကြလေသည်။

စံကျောင်းဆရာတော်မှာ မင်းတုန်းမင်းသားနှင့် ကနောင်မင်းသားတို့၏ ဆရာဖြစ်သည်။ မြန်မာမင်း လက်ထက်တွင် မိမိတို့ မင်းဖြစ်လာသောအခါ ကိုယ့်ဆရာကို သာသနာပိုင် ခန့်အပ်လေ့ ရှိကြသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း မင်းတုန်းမင်း နန်းတက်သောအခါ စံကျောင်းဆရာတော်ပင် သာသနာပိုင် ဖြစ်မည်ဟု ခန့်မှန်းကြခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

မင်းတုန်းမင်း နန်းတက်ပြီးနောက် မိဖုရားခေါင်ကြီး တင်မြောက်ရတော့မည်။ အစဉ်အလာအရဆိုလျှင် အိမ်တော်ပါ မိဖုရားသည် တောင်နန်းစံ မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်ကြရသည်။ သို့သော်လည်း မင်းတုန်းမင်းမှာ စဉ်းစားစရာ ဖြစ်လာသည်။ မိမိ၏ အိမ်တော်ပါ မိဖုရားမှာ ထီးမျိုး နန်းနွယ်ထဲက မဟုတ်ပေ။ သာမန်အရပ်သူ တစ်ဦးသာ ဖြစ်နေ၏။

ဘကြီးတော် ဖန်နန်းရှင်မင်းတရား လက်ထက်က သာမန်အရပ်သူ ဖြစ်သော ဖလန်ခုံ ရွာသူ မယ်နုကို မိဖုရားခေါင်ကြီး တင်မြောက်ခဲ့ဖူးသည်။ နန်းတွင်း အသိုင်းအဝိုင်းက မကျေနပ်ကြ။ သာမန် အရပ်သူက မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်သောကြောင့် ရိုသေလေးစားမှု နည်းသူတွေလည်း ရှိသည်။

ထို့ကြောင့် မိဖုရားခေါင်ကြီး တင်မြောက်ရေးကို စဉ်းစားရခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်တွင် နန်းတွင်း၌ ဂုဏ်သိန်ကြီးသော စကြာဒေဝီစုဖုရားကြီးကလည်း ရှိနေသည်။ စကြာဒေဝီသည် ခမည်းတော် သာယာဝတီမင်း၏ မိဖုရားခေါင်ကြီးက မွေးဖွားထားသူ ဖြစ်သည်။ ဂုဏ်သိန် ကြီးသည်။ မိမိကိုယ်တိုင် ငယ်စဉ်ကပင် လေးစားရိုသေရသော အစ်မတော်လည်း ဖြစ်သည်။

မင်းတုန်းမင်းသည် စကြာဒေဝီစုဖုရားကြီးကိုပင် မိဖုရားခေါင်ကြီးအဖြစ် ရွေးချယ် တင်မြောက်ရန် ဆုံးဖြတ်ရတော့သည်။ ထိုအကြောင်းကို မိဖုရား ခင်သဲအား နားလည်အောင် ရှင်းပြရသည်။ ထိုအခါ မယ်သဲက ဤသို့ပင် ပြန်၍ လျှောက်သည်။

“ မောင်တော်သဘောကျ ဆောင်ရွက်တော်မူပါ။ မောင်တော် ဂုဏ်ရှိဖို့ တိုင်းတစ်ပါးသား တို့က လေးစားဖို့ကိုသာ ပဓာန ပြုတော်မူပါ။ နှမတော်မှာ သာမန် အရပ်သူ ဖြစ်လို့ နန်းမတော် နှင့်လည်း မထိုက်တန်ပါ။ မောင်တော်ထားရာမှာ ကျေကျေနပ်နပ်နေပါမည်။ တစ်ခုတော့ ခွင့်ပန်ပါ ရစေ၊ နှမတော် လှူဒါန်းလိုတဲ့ ခါမှာသာ လွယ်လွယ်ကူကူ ဖြစ်ပါရစေ ဘုရား၊ ”

မင်းတုန်းမင်းသည် သက္ကရာဇ် ၁၂၁၄-ခု၊ တန်ခူးလပြည့်ကျော် ၃-ရက်နေ့တွင် အစ်မတော် စကြာဒေဝီ မိဖုရားကြီးကို တောင်နန်းစံ မဟေသီအဖြစ် တင်မြှောက်တော်မူသည်။ မင်္ဂလာအိမ်တော်ပါ ငယ်ချစ်မိဖုရား မယ်သဲကိုလည်း ဒုတိယအဆင့် ဖြစ်သော မြောက်နန်းစံ မိဖုရားအဖြစ် တင်မြှောက်ခဲ့သည်။ မယ်သဲသည် ‘ သီရိမဟာ ရတနာ မင်္ဂလာဒေဝီ ’ ဟူသော ဘွဲ့ကို ခံယူရရှိလေသည်။

စံကျောင်းဆရာတော်၏ စကား

မင်းတုန်းမင်းသည် နန်းတက်ပြီးနောက် သာသနာပိုင် ခန့်အပ်ရန် ကိစ္စလည်း အရေးပါလှသည်။ မင်းစဉ်ခေလေ့အရ မိမိတို့ ကံကူလက်လှည့် ဆရာကို သာသနာပိုင် ခန့်ထားရမည်။ ညီတော် ကနောင်မင်းသားကလည်း စံကျောင်းဆရာတော်ကိုပင် ခန့်ထားလိုသည်။ သို့ပါသော်လည်း မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်သူ စကြာဒေဝီ၏ ဆရာတော်က ရှိနေသည်။ စကြာဒေဝီသည် မိမိကိုးကွယ်သော မောင်းထောင်ဆရာတော်ကို သာသနာပိုင် ခန့်ထားပေးစေချင် သည်။

မင်းတုန်းမင်းသည် ငယ်စဉ်ကပင် စကြာဒေဝီကို လေးစားရသည့်အလျောက် သာသနာပိုင် ခန့်ထားရေးမှာလည်း အစ်မတော်၏ ဆန္ဒကိုပင် လိုက်လျောရတော့မည်။ ထိုအကြောင်းကို ညီတော် အိမ်ရှေ့စံ ကနောင်မင်းသားကိုလည်း ကျေနပ်အောင် ပြောပြရသည်။

“ ညီခင် ငါတို့ဆရာတော်က ရိုးသားလွန်းပါတယ်။ လောကရေးရာမှာ မကျွမ်းကျင်ဘူး၊ ဓမ္မရေးရာမှာသာ ကျွမ်းကျင်တော်မူတယ်။ သာသနာပိုင် အဖြစ်နဲ့ မသင့်လျော်ပါ။ မမရဲ့ ဆရာတော်က လောက ဓမ္မ အစစ အရာရာ ကျွမ်းကျင်သူ ဖြစ်တယ်။ ဒီတော့ မမရဲ့ ဆရာတော်ကို သာသနာပိုင် အပ်နှင်းကြပါစို့။ ညီခင် စိတ်နှလုံး မသာမယာ မဖြစ်ပါနှင့်တော့၊ ငါတို့ ဆရာတော်ကို သာသနာပိုင် မှတစ်ပါး ညီခင် ကြိုက်သလို ချီးမြှောက် ပူဇော်ပါတော့။ ”

ကနောင်မင်းသားသည် နောင်တော်မင်းတုန်းမင်း၏ အကြောင်းပြချက် စကားကို မကျေနပ်ပေ။ သို့သော်လည်း နောင်တော်စကားကို အတိုက်အခံ မပြောတော့ဘဲ ရှေ့တော်မှ ထွက်လာခဲ့သည်။ အခြားမှူးမတ်တို့ ရှေ့တွင်-

“ ငါတို့ ဆရာတော်က ရိုးလွန်းလို့ သာသနာပိုင် မဖြစ်သင့်ဘူးတဲ့။ မမရဲ့ ဆရာတော်က သာ လိမ္မာပါးနပ်လို့ သာသနာပိုင် ဖြစ်ထိုက်သတဲ့။ ရိုးသားလို့ သာသနာပိုင် မဖြစ်နိုင်ဘူးလို့ ဆိုနိုင် သလား။ သာသနာပိုင် အနားမှာ ရဟန်းပညာရှင် လူပညာရှင်တွေ ရှိနေတာပဲ။ ဒီပုဂ္ဂိုလ်တွေကို ခိုင်းရင် ဘယ်ကိစ္စမဆို ပြီးနိုင်တာပဲ။ ဒါပေမယ့် ငါတို့ ဆရာတော်ကို သာသနာပိုင် မဖြစ်နိုင်ဘူးတဲ့။ မမရဲ့ ဆရာတော်ကို သာသနာပိုင် တင်မြှောက်မယ်။ အခု သာသနာပိုင်က မယားပါ သာသနာ ပိုင်ပါကွယ်။ ”-

ဟု မကျေမနပ်ဖြင့် ပြောကြားလေသည်။

ဤသို့ဖြင့် မောင်းထောင်ဆရာတော် အရှင်ဥယျမ္မကို သာသနာပိုင် တင်မြှောက် လိုက်သည်။ ရွှေနန်းတော် အသိုင်းအဝိုင်းမှ အံ့ကြသွားကြသည်။ သာသနာပိုင် ဖြစ်မည်ဟု ဆုံးဖြတ် ထားသော စံကျောင်းဆရာတော် ဦးစန္ဒိမာမှာ သာသနာပိုင် ဖြစ်မလာသောကြောင့်ပင်။

စံကျောင်းဆရာတော်သည် မင်းပွဲ စိုးပွဲ တစ်ခုတွင် သံဃာတော်ကြီးတို့နှင့် တွေ့ဆုံ သောအခါ၌ ဆရာတော်တို့က “ စံကျောင်းဆရာတော်ကို သာသနာပိုင် ဖြစ်မယ်လို့ အများက မျှော်လင့်ထားကြပါသည်။ ယခုတော့ ဆရာတော် သာသနာပိုင် ဖြစ်မလာလို့ အံ့ဩနေကြရပါ သည်။ ” ဟု လျှောက်ထားကြသည်။

ထိုအခါ စံကျောင်းဆရာတော်က ရယ်မောပြီးလျှင် “ အိမ်း- ငါလဲ သာသနာပိုင် မဖြစ်။

မယ်သဲလဲ မိဖုရားခေါင်ကြီး မဖြစ်၊ ” ဟု မိန့်ကြားတော်မူလေသည်။

မြောက်နန်းစံ၏ ကုသိုလ်တော်များ

မြောက်နန်းစံ မိဖုရား မယ်သဲသည် သာသနာတော်ကို အနုဂုဟအမှုဖြင့် ပြုစု အားပေးခဲ့ပါသည်။ မြောက်နန်းစံ၏ ကုသိုလ်တော်များလည်း အလွန်များပြားသည်။ စာရင်းမတင် မှတ်တမ်းမဝင်သည်လည်း ရှိပါသည်။ မြောက်နန်းစံ မယ်သဲ၏ သာသနာပြု ကုသိုလ်မှုကို အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

၁။ သက္ကရာဇ် ၁၂၁၆-ခုနှစ်တွင် ဇာတိချက်ကြွ ညောင်ကန်ရွာ၍ သီရိနန္ဒာကန်တော်၊ ဇေယျ နန္ဒာကန်တော်တို့ကို အသစ်တစ်ဖန် ထပ်မံ ပြုပြင်၍ လှူဒါန်းသည်။

၂။ သက္ကရာဇ် ၁၂၁၆-ခု၊ ဝါဆိုလတွင် ဆင်ကြိုးရွှေဂူဘုရားရှေ့ သုဓမ္မာဇရပ်တော်ကြီးကို ဆောင်လုပ် လှူဒါန်းသည်။

၃။ ဇာတိချက်ကြွ ညောင်ကန်ရွာနယ်မြေ၌ ရတနာမဉ္ဇူကျောင်းတိုက်အတွင်း ကွန်းသုံးဆင့် စမြင်ခံ ကျောင်းကြီးနှင့် ကျောင်းဦးတွင် ပိဋကတ်တိုက်တော်ကြီးကို ဆောင်လုပ်လှူဒါန်းသည်။

၄။ ရွှေမြို့တော် မြောက်ပြင် မန္တလေးတောင်ခြေ မန္တလာရာမတိုက်အတွင်း၌ ကျောင်းရံ ၂၀-နှင့် တကွ လေးထပ် စမြင်ခံ ကျောင်းတော်ကြီး၊ သိမ်ပြာသာဒ်တော်ကြီးတို့ကို ဆောင်လုပ်၍ ‘မေဓာဘိဝံသ သဒ္ဓမ္မဓဇ မဟာဓမ္မရာဇာဓိ ရာဇဂုရု’ ဘွဲ့ရ ဆရာတော်အား တင်လှူသည်။

၅။ သက္ကရာဇ် ၁၂၂၅-ခု၊ တန်ခူးလဆန်း ၁၃-ရက်နေ့ ပြည်ဆရာတော်ကြီး ပျံလွန်တော်မူ သည်။ ထိုဆရာတော် သဂြိုဟ်ရာ အရပ်၌ ရွှေစေတီ ငွေစေတီ များစွာ ဌာပနာ၍ အရိုးအိုး ဘုရားကြီးကို တည်ထားသည်။ ၁၂၃၀-ခု၊ တပေါင်းလတွင် ပြီးသည်။

၆။ သက္ကရာဇ် ၁၂၃၀-ခု၊ တပို့တွဲလတွင် မဟာမြတ်မုနိ ဂန္ဓကုဋီတိုက် မြောက်ဘက် အာရုံခံ ပြာသာဒ် စောင်းတန်းတော်ကြီးကို ဆောင်လုပ်သည်။

၇။ သက္ကရာဇ် ၁၂၃၀-ခု၊ တပေါင်းလတန်း ၁၁-ရက်နေ့တွင် ရွှေကြက်ယက်ဘုရားကြီး ပျက် စီးသည်ကို ပတ္တမြားစေတီ၊ စိန်စေတီ၊ မြစေတီ၊ ရွှေစေတီ၊ ငွေစေတီ၊ ဥက္ကဋ္ဌတော် အဆင်တန်ဆာများ ပါ ဌာပနာ၍ ပြန်လည် တည်ဆောက်သည်။ အောက်ခြေ ရေကာတာကိုလည်း အသစ်တစ်ဖန် ပြန်လည် တည်ဆောက်သည်။

မျိုးဆက်မဲ့သော မြောက်နန်းစံ

မြောက်နန်းစံ မယ်သဲသည် မင်းတုန်းမင်းနှင့် ငယ်စဉ်ကပင် ပေါင်းသင်းခဲ့သော်လည်း သာသမီးဟူ၍ တစ်ဦးမျှ မထွန်းကားခဲ့ပေ။ မင်းတုန်းမင်းမှာ မိဖုရားခေါင်ကြီးကလည်း သာသမီး မရှိ။ မင်းတုန်းမင်းက “ မယ်သဲမှာသာ သားသမီး ထွန်းကားရင် နန်းလျာထားပြီး မြောက်စားနိုင် ငဲ့၊ ” ဟု အမိန့်ရှိဖူးသည်။

မယ်သဲမှာ သားသမီး မရှိသဖြင့် သာသနာတော်ကို ပြုစုနေခြင်းဖြင့် အချိန်ကုန်လွန်ခဲ့ ပါသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၂၃၀-ပြည့်ကျော်လျှင် မယ်သဲလည်း ၅၀-ကျော်၍ အရွယ်တော် ရင့်ခဲ့ပြီ။ အရွယ်တော် ရင့်ရော်လာသည့်အလျောက် မယ်သဲ၏ မျက်နှာတွင် မဲ့နီ မဲ့ခြောက်ကလေးများ ပေါက်လာ၏။ ပိတုန်းရောင် ကေသာမှာလည်း အဖြူရောင် သမ်း၍ နွမ်းလာပြီ။ သတိကလည်း ငယ်စဉ်ကလို မကောင်းတော့။

အရွယ်တော် ရော်ရင့်လာသော်လည်း မင်းတုန်းမင်းကမူ ငယ်ချစ်မိဖုရားအပေါ်၌ အချစ်မပြယ်ဘဲ အနှစ်တွယ်လျက်သာ ရှိပါသေးသည်။ မင်းတုန်းမင်းသည် မယ်သဲအပေါ်၌ ထား ရှိသော မေတ္တာကို တေးထပ်ဖြင့် တိတ်တခိုး ရေးစပ်၍ လျှို့ဝှက်စွာ သိမ်းဆည်း ထားခဲ့ပါသည်။

တေးထပ်ကို အောက်၌ ဖတ်ရှုခံစားနိုင်ပါသည်။

မြောက်နန်းမိဖုရားဘွဲ့ တေးထပ်

ရွှေမေတ္တာ ပိုမိုလှချေငဲ့ ၊
 ဗန္ဓရ ပုံလို ၊
 မြင်တိုင်းပ ရသာချိုတယ် ၊
 အမယ်အို သည့်လား ။
 ပါးရေကြို့ ဆံတော်ကေမှာ ၊
 ဖြူလေလေ တိုး၍ သနား ။
 ခါးတော်က ခွေခွေ ၊
 ကြင်ဗျာရွှေ ထပ်ပွား ။
 မဲ့နက် နီ ပုံများနှင့် ၊
 ချစ်အားက ထပ်မံ ။
 သူငယ်ပြန် အရွယ်ရောက် ၊
 ဘယ်ကလောက် တွေးထောက်စမှန် ။
 မိုးကုန် သက်နှံငယ် ၊
 လိုက်စေရန် စကြာမျိုးနှင့် ၊
 ရှိခိုးလို့ အမယ်အို ၊
 လဲချင်လို့ငို ။
 ကြင်ဦးမို့ စေတနာပိုတယ် ၊
 မလဲလို မြင်ပါငဲ့လေး ။ ။

မြောက်နန်းစံ မယ်သဲ ကွယ်လွန်ခြင်း

သက္ကရာဇ် ၁၂၃၄-ခု၊ ကဆုန်လဆန်း ၁-ရက်နေ့တွင် မိသည်းထန်စွာ ရွာ၍ မိကြီးပစ်ရာ နန်းတော်မြောက်ဘက် နတ်စုလက်ဝဲတန်းတွင် သားအဖ သုံးယောက် သေသည်။ နန်းတော်တောင်ဘက် ဒဝယ်တန်းတွင်လည်း လက်စွဲတော်တစ်ယောက် သေသည်။

မြောက်နန်းမိဖုရားကြီးသည် မိုးကြိုးထိသော သားအဖသုံးယောက် အလောင်းများကို မမျှော်လင့်ဘဲ မြင်လိုက်ရ၏။ မိဖုရားကြီးမှာ သွေးလန့်သွားပြီး အဖျားတော်ဝင်သည်။ မိဖုရားကြီးသည် ထိုအဖျားဝေဒနာမှ မထနိုင်တော့ဘဲ ထိုနှစ် ကဆုန်လပြည့်ကျော် ၁၂-ရက်နေ့တွင် ကွယ်လွန် အနိစ္စရောက်ရရှာလေသည်။

မင်းတုန်းမင်းတရားသည် မြောက်နန်းမိဖုရား၏ အလောင်းတော်ကို နန်းမြို့တော် အနောက် မြောက်ထောင့်တွင် အုတ်ပြာသာဒ်ဖြင့် သွင်းထားခဲ့သည်။ ရုပ်ကလာပ် ပျက်စီးမည် စိုးသောကြောင့် မီးသဂြိုဟ်ခြင်း မပြုခဲ့ချေ။

သီးပေါမင်း လက်ထက်တွင် စုဖုရားလတ်က မင်းဆွေစိုးမျိုး မဟုတ်သူကို နန်းတွင်း၌ မထားရဟု အမိန့်ထုတ်ပြီးလျှင် မြောက်နန်းစံ မိဖုရား၏ အလောင်းကို ဖော်ထုတ်ပြီး အရပ်သချိုင်းသို့ ပြောင်းရွှေ့ မြှုပ်နှံစေခဲ့သည်။

ထို့ကြောင့် ယခုအချိန်တွင် မြောက်နန်းစံ မိဖုရား၏ အလောင်းမြှုပ်နှံရာကို မည်သူမျှ မပြောနိုင်ကြတော့ပြီ။ ။

ကိုးကားစာစု

၁။ ကုန်းဘောင်ဆက် ရာဇဝင်တော်ကြီး ၊

၂။ မန္တလေးရတနာပုံ ရာဇဝင်တော် ၊

၃။ သာသနာ့ဝိသုဒ္ဓိပနီ ၊

၄။ နန်းခလေ့မှတ်တမ်းများ ၊

၅။ ညောင်ကန်သာသနာဝင် ၊

၆။ သာသနာပိုင် နှုတ်ထွက်လွှာ (ဆောင်းပါး) ၊

၇။ သမိုင်းထဲက မန္တလေး (ဆောင်းပါး) ၊

ဝါဒီတို့၏အဓိက

ဆင်ဖြူမရှင်မိဖုရားသည် ရတနာပုံ နေပြည်တော် နန်းတွင်းရေးတွင် ပါဝင်၍ ချယ်လှယ်နိုင်သော မိဖုရား ဖြစ်သည်။ သူမသည် သူ့မယ်တော်နှင့် စိတ်သဘောထား တူညီသော သမီးတော်ဟု ဆိုရမည်။

ဆင်ဖြူမရှင်သည် ဖန်နန်းရှင်မင်းတရား၏ မိဖုရားခေါင်ကြီး မယ်နုက မွေးဖွားသော သမီးတော် ဖြစ်သည်။ နန်းမတော် မယ်နုသည် နောက်ပိုင်းတွင် အင်းဝထီးနန်းကို ခြယ်လှယ်သွားသကဲ့သို့ ဆင်ဖြူမရှင်သည်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် ရတနာပုံထီးနန်းကို ခြယ်လှယ်သွားသူ ဖြစ်သည်။

ဆင်ဖြူမရှင်သည် မိမိ ဖြစ်ချင်သော အလုပ်ကို ရအောင်လုပ်ယူတတ်သည်။ စိတ်မြန် ကိုယ်မြန် ရှိသည်။ စိတ်တိုတတ်သည်။ စိတ်ကောက်တတ်သည်။ ငယ်စဉ် ကလေးဘဝကပင် မိမိ စိတ်ထင်သလို ပြုလုပ်ရမှ ကျေနပ်သည်။ အကြောက်အလန့် မရှိသော ဇာတိဇာတိကြီးမလေး ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်လည်း အုတ်ကျောင်းဆရာတော် ဦးဗုဒ္ဓက ငေါက်ငမ်းခဲ့ဖူးသည်။

ဆရာတော် ဦးဗုဒ္ဓသည် နန်းမတော်မယ်နု၏ အုတ်ကျောင်းကြီး၌ သီတင်းသုံးနေသော ဆရာတော် ဖြစ်သည်။ တစ်နေ့တွင် နန်းမတော် မယ်နုက သမီးတော်ကလေးကို ခေါ်၍ ဆရာတော် ဦးဗုဒ္ဓကျောင်းသို့ သွားသည်။ သမီးတော်ကလေးသည် ကျောင်းပေါ်ရောက်လျှင် ဣန္ဒြေရစွာ ထိုင်မနေ။ အခန်းတွင်း၌ ပြေးလွှား ဆော့ကစားသည်။ ဆရာတော် ကြည့်ရှုနေသော ပေစာများကို ဆွဲကိုင်သည်။ ဆရာတော်သည် မိမိစာစဉ်ကို ဆွဲကိုင်နေသဖြင့် “ ဟဲ့- ဟိုနားက တချောက်ချောက်နဲ့ ဘယ်ကဟာကလေးလဲ၊ ” ဟု မေးသည်။

ထိုအခါ နန်းမတော်မယ်နုက “ မှန်လှပါ ၊ သမီးတော်လေးပါဘုရား၊ ” ဟု လျှောက်သည်။ ဆရာတော်က “ သမီးတော်လေးကလဲ တယ်- ကမြင်းသကိုး၊ ” ဟု ဆိုတော်မူသည်။

သမီးတစ်ယောက်မို့ ချီးမြှောက်ထားသူ

ဤကဲ့သို့ စိတ်လိုလိုက်၍ စိတ်မိုက်ကျင့် ပါနေသည်မှာလည်း သမီးတစ်ယောက်မို့ ချီးမြှောက်ထားသောကြောင့်လည်း ဖြစ်ပါသည်။ နန်းမတော် မယ်နုမှာ သားသမီး သုံးဦးရှိပါသည်။ အိမ်ရှေ့စံ မိဖုရားဘဝက သားသမီးနှစ်ဦး မွေးဖွားခဲ့သော်လည်း ငယ်စဉ်ကပင် ကွယ်လွန်ကုန်ကြလေသည်။

ဆင်ဖြူမရှင် သမီးတော်မှာ သက္ကရာဇ် ၁၁၈၃-ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်ကျော် ၁၃-ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့တွင် မွေးဖွားသော သမီးတော် အထွေးဆုံး ဖြစ်သည်။ ငယ်မည်ကို ‘ ရွှေ နန်းရှင်မယ် ’ ဟု ခေါ်သည်။

နန်းမတော်မယ်နုသည် သမီးတော် ရွှေနန်းရှင်မယ် တစ်ပါးသာ အဖတ်တင်သောကြောင့် အလိုလိုက်၍ အကြိုက်ကိုဆောင်ကာ မွေးမြူထားသည်။ သမီးတော်ကလေးသည် ငယ်စဉ်ဘဝကပင် ဘယ်အရာမဆို မိမိအလိုကျ ဖြစ်လာရသောကြောင့် နောင်အခါ၌လည်း မိမိအလိုကျ ဖြစ်ရမှ ကျေနပ်သူ ဖြစ်လေတော့သည်။

ရွှေနန်းရှင်မယ် မင်းသမီးသည် နောင်အခါတွင် ‘ သီရိ တီလောကမြတ်စွာ ’ ဟူသော ဘွဲ့ကို ခံယူရသည်။ မင်းတုန်းမင်း နန်းတက်သောအခါ၌မူ ‘ သီရိ တီလောက မဟာရတနာဒေဝီ ’ ဟူသော ဘွဲ့ဖြင့် အလယ်နန်း မိဖုရားအဖြစ် တင်မြှောက်ခြင်း ခံရသည်။

မြန်မာမင်းများ လက်ထက်တွင် အလယ်နန်း မိဖုရားမှာ တတိယအဆင့် မိဖုရား ဖြစ်သည်။ ပထမအဆင့်မှာ တောင်နန်းစံ မိဖုရားခေါင်ကြီး၊ ဒုတိယအဆင့်မှာ မြောက်နန်းစံ မိဖုရား တို့ ဖြစ်ပေသည်။

အလယ်နန်း မိဖုရားသည် မိဖုရားခေါင်ကြီး ရာထူးကို လိုချင်သည်။ သို့သော်လည်း မင်းတုန်းမင်းက အလယ်နန်း အဆင့်သာ တင်မြှောက်ခဲ့သည်။ ဤရာထူးကို မကျေမနပ်ဖြင့် ရယူ ထားရသည်။ အရာရာတွင် အနိုင်ယူခဲ့သော အလယ်နန်း မိဖုရားမှာ ဤအချိန်တွင် အခြေအနေ အရ အလျှော့ပေးလိုက်ရလေသည်။

အလယ်နန်း မိဖုရားသည် သားတော် သမီးတော် ခြောက်ပါးကို မွေးဖွားခဲ့ပါသည်။ ယင်းတို့မှာ-

- ၁။ မိုင်းနောင်မြို့စား မင်းသမီး ၊
- ၂။ သမီးတော် တစ်ပါး (ငယ်ကလွန်) ၊
- ၃။ မြန်အောင်မင်းသား (ခြောက်နှစ်လွန်) ၊
- ၄။ မြတောင်မြို့စား မင်းသမီး ၊
- ၅။ ပန်းချိုမင်းသား (သုံးနှစ်လွန်) ၊
- ၆။ ရမည်းသင်းမြို့စား မင်းသမီး -

တို့ ဖြစ်ပေသည်။

ရာထူးမတက်၍ စိတ်ပျက်သူ

အလယ်နန်း မိဖုရားသည် မင်းတုန်းမင်း နန်းတက်ကတည်းက အလယ်နန်းစံ ဘဝဖြင့် နေခဲ့ရာ နှစ်ပေါင်း ၂၀-မျှ ကြာမြင့်ခဲ့သည်။

သက္ကရာဇ် ၁၂၃၄-ခုနှစ်တွင် မြောက်နန်းစံ မိဖုရားကြီး အနိစ္စရောက်သွားသည်။ ထိုအချိန်တွင် အလယ်နန်း မိဖုရားသည် မိမိကို မြောက်နန်းမိဖုရား အဆင့်သို့ တိုး၍ ပေးတော့မည်ဟု မျှော်လင့်ခဲ့သည်။ မျှော်လင့်ချက် စိတ်စွဲဖြင့် အိပ်မက်များပင် မက်ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း မင်းတုန်းမင်းက မြောက်နန်းစံ အဆင့်ကို တိုး၍ မပေး။

အကယ်၍ မြောက်နန်းစံ အဆင့်ကို တိုး၍ ပေးမည်ဆိုလျှင် အလယ်နန်းမိဖုရားကို ပေးရမည်။ ယခုတော့ မြောက်နန်းစံ နေရာကို လစ်ဟာထားလိုက်ပြီး မိမိမှာမူ အလယ်နန်းဘဝ ဖြင့်သာ နေရသည်။ မိမိအလိုကျ ဖြစ်မလာသဖြင့် အကြိတ်ကာ ရင်ကိုထုမိသည်။ မရယ်နိုင် မပြုံး နိုင်ဘဲ စိတ်နှလုံး ညှိုးချိုးနေခဲ့ရသည်။ နောက်ဆုံးတော့ ကံဇာတာကိုပင် ရိုးမယ်ဖွဲ့ရတော့သည်။

အလယ်နန်းမိဖုရားသည် ဤမကျေနပ်ချက်ကို အကြောင်းပြု၍ ကဗျာတစ်ပုဒ်ကို ရေးစပ်ကာ ခံစားမှုကို မှတ်တမ်းတင်ထားဟန် တူပါသည်။ အလယ်နန်းမိဖုရား၏ လေးဆစ်ကဗျာ ကို ဖတ်ရှုရာ၌ ဤသဘောကို တွေ့မြင်ရသည်။ ကဗျာကို အောက်တွင် ခံစားနိုင်ပါသည်။

အလယ်နန်းမိဖုရားရေး လေးဆစ်သဖြန်

ဖြစ်ပျက်ဟန် အတိတ်များဟာကြောင့်
 သစ်နက်ခံ ထိပ်စုဖုရားမှာဖြင့်
 စိတ်ခုများ သာလို့ကုန် ။
 ပူသမျှကိုလ
 လူအ, မှာ အိပ်မက်ကောင်းသော်လဲ
 အကြောင်းကို ပြန်မပြောနိုင်လို့

သောကနှင့်ကြို ။
 အပလီ ဝစီသုံးလာလို့
 တခဋီ ရီမပြုံးချင်ဘု
 ထိရုံးတဲ့ လူ့ခက်ပုံလို
 လက်စုံထု ရင်ကိုတီး ။
 နှုတ်မြွက်ခါ ဆုတ်တက်ကယ် မကြိသာလို့
 ကံဇာတာ ဘယ်လိုမှေးပါလိမ့်
 တွေးဆလို့သည်း။ ။

မိဖုရားခေါင်ကြီး ကွယ်လွန်ပြီ

သက္ကရာဇ် ၁၂၃၈-ခုနှစ်တွင် မင်းတုန်းမင်း၏ စကြာဒေဝီ မိဖုရားခေါင်ကြီး ကွယ်လွန်သည်။ ထိုအခါ အလယ်နန်း မိဖုရားအတွက် မျှော်လင့်ချက် ရောင်ခြည် သန်းလာပြန်ပြီ။ ယခု အချိန်တွင် မြောက်နန်းမိဖုရားလည်း မရှိ။ တောင်နန်းစံ မိဖုရားကြီးလည်း မရှိတော့။ မိမိသည် တောင်နန်းစံ မိဖုရားကြီး ရာထူးကို ရရှိတော့မည်ဟု ယုံကြည်ထားလိုက်သည်။

အလယ်နန်း မိဖုရားသည် တစ်ချိန်ကပင် မိဖုရားခေါင်ကြီး အရာကို မျှော်လင့်ခဲ့သည်။ အခြေအနေ မပေးသောကြောင့် မရဘဲ ရှိခဲ့သည်။ ဤသို့ မရသဖြင့် စိတ်သောက များခဲ့ရသည်။ စိတ်ဒေါသ ပွားခဲ့ရသည်။ ဤမကျေနပ်ချက်ကို အကြောင်းပြု၍ မင်းတုန်းမင်းနှင့် စကြာဒေဝီတို့ အပေါ်ကို အကြောင်ရိုက် ပြခဲ့ဖူးသည်။ အကြောင်းကား ဤသို့တည်း။

သက္ကရာဇ် ၁၂၂၉-ခုနှစ်က အလယ်နန်းမိဖုရား၏ သမီးတော် သုံးပါးကို နားထွင်းမင်္ဂလာ ကျင်းပခဲ့သည်။ ထိုပွဲကို ခမ်းနားစွာ ကျင်းပ၍ မင်းတုန်းမင်းနှင့် မိဖုရားခေါင်ကြီးတို့က ဘမရာသန ပလ္လင်ပေါ်မှနေ၍ ကြည့်ရှုတော်မူကြသည်။

ထိုအချိန်ဝယ် အလယ်နန်း မိဖုရားသည် ရာဇပလ္လင်တော် အနောက်ဘက်ရှိ ကျည်း ရှင်တံခါးကို ဖွင့်၍ မင်းတုန်းမင်းနှင့် မိဖုရားခေါင်ကြီးတို့ ထိုင်နေရာ ရာဇပလ္လင်ထက်သို့ တက်၍ ထိုင်လေသည်။ ပုဏ္ဏားတော်များနှင့် မင်းပရိသတ်များ အံ့အားသင့်ကုန်ကြသည်။

မိဖုရားခေါင်ကြီးသည် မခံရပ်နိုင် ဖြစ်ပြီး နားထွင်းပွဲ အပြီးတွင် အလယ်နန်းမိဖုရားအား ဤကဲ့သို့ မပြုလုပ်သင့်ကြောင်း၊ မင်း မိဖုရားနှစ်ပါးလုံး ရာဇဏ္ဍန္တေ ပျက်ရကြောင်း ပြောဆိုသည်။

ထိုအခါ အလယ်နန်း မိဖုရားကလည်း အပြော မခံ။ နှုတ်လှန်ထိုး၍ ပြန်ပြောသည်။ ဤပွဲသည် မိမိ၏ သမီးတော်တွေကို နားထွင်းသော ပွဲဖြစ်ကြောင်း၊ သားသမီး မရှိသူတို့မှာ ဤပွဲ မျိုး မပြုလုပ်နိုင်ကြောင်း၊ မိမိ သမီးတော်များ ဖြစ်၍ ရာဇပလ္လင်ပေါ်တွင် စံမြန်းခွင့် ရှိကြောင်း ရန်တွေ့ ပြောကြားသည်။ မိဖုရားခေါင်ကြီးမှာ သားသမီး မထွန်းကားသဖြင့် ဤကဲ့သို့ အရွဲ့တိုက် ကာ ပြောကြားခြင်း ဖြစ်သည်။

ယခု အချိန်တွင်မူ မိဖုရားခေါင်ကြီး မရှိတော့ပြီ ဖြစ်၍ မိမိအား တောင်နန်းစံ မိဖုရားကြီး တင်မြှောက်ရန် နားပူတော့သည်။ မင်းတုန်းမင်းတရားကမူ တောင်နန်းစံ တင်ဖို့ ဝေးစွ။ မိဖုရားခေါင်ကြီး စံမြန်းသွားသော နန်းမတော်ဆောင် တံခါးကို ပိတ်၍ သော့ခတ်ထားလိုက် တော့သည်။

အလယ်နန်းမိဖုရားသည် ဤကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ အကြီးအကျယ် ဒေါသဖြစ်သည်။ မင်းတုန်းမင်းကိုလည်း အရွဲ့တိုက်သည်။ နန်းမတော်ဆောင်၌ ခတ်ထားသော သော့ကို ဖျက်၍ တံခါးကိုလည်း ချိုးပစ်သည်။ ထို့နောက် မိမိ အဆောင်တော်၌ မပြည့်စုံသောကြောင့်ဟု အကြောင်းပြ၍ နန်းမတော်ဆောင်မှ ကိုယ်လုံးပေါ် မှန်ကြီးများကို ဖြုတ်ယူသည်။ အချို့ မှန်များ

ကွဲပြားကုန်သည်။ မှန်ကွဲများကို မင်းတုန်းမင်း မြင်မည့် နေရာ၌ ပစ်ချထားလေသည်။

မင်းတုန်းမင်းသည် စိတ်ကောက်၍ မည်မျှပင် အရွံ့တိုက်နေစေကာမူ နန်းမတော်ရာထူးကိုတော့ မပေး။ နန်းမတော် ရုပ်တုကို ရွှေငါးပိဿာကျော်ဖြင့် ထုလုပ်ပြီး နန်းမတော်ဆောင်၌ ရွှေပြာသာဒ်ဖြင့် ထားကာ အမှတ်ရတိုင်း သွားရောက်၍ အလွမ်းဖြေ နေခဲ့လေသည်။

အလယ်နန်း မိဖုရားကိုမူ မိမိစံမြန်းမြဲ အလယ်နန်းဆောင်၌သာ ထားရှိခဲ့သည်။ အထက်ဆင့် မိဖုရား ရာထူးကိုကား မပေးတော့။ သို့သော်လည်း တောင်နန်းစံနှင့် မြောက်နန်းစံတို့ မရှိတော့သဖြင့် အလယ်နန်း မိဖုရားက မိဖုရားကြီးအဖြစ် ကျန်ရှိနေတော့သည်။

မင်းတုန်းမင်းသည် အလယ်နန်း မိဖုရားအား ရာထူးတိုး၍ မပေးနိုင်ပါ။ သိဖြစ်၍ မိဖုရား စိတ်ကျေနပ်စေရန် ဒုရကတိုင်း ဒါးဝယ်မြို့က ဆက်သသော သီရိမဟာ သုဘတ္တာရတနာ ဆင်ဖြူမကို ပေးသနား၍ စိတ်ပြေအောင် ဖြေဖျောက်ရသည်။ ထိုအချိန်မှ စ၍ အလယ်နန်း မိဖုရားကို ‘ဆင်ဖြူမရှင် မိဖုရား’ ဟု ခေါ်ဆိုလာကြလေသည်။

မင်းတုန်းမင်းနှင့် ဆင်ဖြူမရှင်

မင်းတုန်းမင်းသည် ဆင်ဖြူမရှင်အား မိဖုရားခေါင်ကြီး အဖြစ် မခန့်ထားသည်မှာ စိတ်တို စိတ်ကောက်တတ်သောကြောင့်လည်း ဖြစ်ပါမည်။ အကယ်၍ မိဖုရားခေါင်ကြီးတင်မြောက်လိုက်မည် ဆိုပါလျှင် ကြဇာအာဏာ ပိုရှိလာသဖြင့် လက်အောက် အမှုထမ်းတို့အား စိတ်ထင်တိုင်း ပြုမည်ကို စိုးရိမ်ဟန်တူသည်။

ဆင်ဖြူမရှင်သည် မင်းတုန်းမင်း အပေါ်၌ပင် စိတ်ရှည်ရှည် ထားနိုင်သူ မဟုတ်။ ဘုရင်မင်းမြတ်နှင့် စံတော်မူစဉ်အတွင်း တစ်ခုခုကို အကြောင်းပြုပြီး ဘုရင့်အပေါ် စိတ်ကောက်သွားတတ်သည်။ ဤအခါမျိုးတွင် ဘုရင်မင်းမြတ်က ချော့မော့ရသည့် အခါပေါင်းလည်း မရေတွက်နိုင်တော့။

တစ်ခါတစ်ရံတွင် ဘာမျှ မဟုတ်သော အကြောင်းကိစ္စကလေးကိုပင် ပုံကြီးချဲ့၍ စိတ်ကောက်ကာ ရန်လုပ်တတ်သည်။ စိတ်ကောက်သည့် အခါများတွင် ဘုရင်မင်းမြတ်အား တစ်လလောက် စကားမပြောသည့် အခါမျိုးလည်း ရှိတတ်သည်။

ဤသို့ စိတ်ကောက်သည့်အခါတိုင်း မင်းတုန်းမင်းက ချော့မော့ရသည်။ စိတ်မပြေသည့် အခါမျိုးတွင် မင်းတုန်းမင်းလည်း စိတ်ပျက်ရသည်။ မင်းတုန်းမင်းမှာ ဆင်ဖြူမရှင်မိဖုရားနှင့် ပတ်သက်၍ စိတ်ပျက်ရသည့် အခါပေါင်းလည်း များပြီ။ တောင်နန်း၊ မြောက်နန်း မိဖုရားကြီးတို့လို စိတ်ချမ်းသာမှုကို မရရှိခဲ့ပေ။

မင်းတုန်းမင်းသည် ဆင်ဖြူမရှင်နှင့် ပတ်သက်၍ ခံစားချက်တို့ကို ကဗျာဖွဲ့၍ တိတ်တခိုး ရေးစပ်ခဲ့ဖူးသည်။ ထိုကဗျာကို မင်းတုန်းမင်းကိုယ်တိုင် ရေးစပ်၍ သိုဝှက် သိမ်းဆည်းထားရာ မင်းတုန်းမင်း မရှိသည့်နောက်မှ တွေ့ရှိကြရသည်။

မင်းတုန်းမင်းသည် အားလပ်သည့် အခါများတွင် မှန်နန်းဆောင် တောင်ဘက်ရှိ ရွှေဆောင်တော်သို့ ဝင်၍ စာဖတ်လေ့ ရှိသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ ဝါသနာအလျောက် ကဗျာလေးများကို ရေးဖွဲ့လေ့ ရှိသည်။

မင်းတုန်းမင်းသည် မိမိ ရေးဖွဲ့ထားသော ကဗျာများကို ကိုယ်ပိုင် စာတိုက်တစ်ခုထဲ၌ ထည့်၍ သိမ်းဆည်းထားသည်။ ထိုစာတိုက်ထဲတွင် ဘုရင့်လက်ရေးနှင့် ရေးထားသော ပုရပိုက်ဖြူများ ရှိသည်။

မင်းတုန်းမင်းသည် မိမိ၏ မိဖုရားများ အကြောင်းကို အခါအားလျော်စွာ တေးထပ်ကဗျာဖြင့် ရေးစပ်၍ စာတိုက်တွင်း၌ လျှို့ဝှက်စွာ သိမ်းဆည်းထားခဲ့သည်။ မင်းတုန်းမင်း ရှိစဉ်က ထို

ကဗျာများကို မည်သူမျှ မသိကြရ။ မင်းတုန်းမင်း မရှိသည့်နောက် နန်းဆောင်တော်ကို ဖျက်၍ ကျောင်းတော် ဆောက်လုပ်သည်။ ထိုအခါမှ မင်းတုန်းမင်း ရေးခဲ့သော ကဗျာတို့ကို တွေ့ရှိကြရ သည်။

မင်းတုန်းမင်းသည် တောင်နန်း၊ မြောက်နန်း၊ အလယ်နန်း မိဖုရား သုံးပါးတို့၏ သဘောသဘာဝကို မိမိ ခံစားရသည့်အတိုင်း တေးထပ်ကဗျာ သုံးပုဒ် ရေးစပ်ထားခဲ့သည်။ ဤတွင် အလယ်နန်း မိဖုရား ဆင်ဖြူမရှင်၏ အကြောင်းကို ရေးဖွဲ့ထားသော တေးထပ်ကို ဤသို့ တွေ့ရှိကြရ ပေသည်။

ဆင်ဖြူမရှင်ဘွဲ့ တေးထပ်

အပြည်ပြည် ရှိပန်သ
တိုင်းပူရ ဥသျှောင်
ညာနန်းမ အခေါင်
သက်အယောင် မပြား ။
စန်းငွေလ တိမ်စင်လို
နှိုင်းမမြင် ထီးဖြူအောက်ဖွား ။
တော်လေးဝ နတ်မူနီလို
မှတ်တူညီ မခြား ။
သို့ပါသော် စိတ်ထားမှာ
မျက်အားတော် လွန်ကြွယ် ။
တစ်နာရီ အချိန်လောက်မှာ
အကောက်က များလှပါတယ် ။
မဖြစ်သင့် မူငယ်ကို
ဋီကာကျယ် ဉာဏ်ချဲ့လို့
ပူရှာဖွဲ့ မကြည်လင်
ငြိုးမာန်ဖွဲ့ဆင် ။
ရွှေစိတ်တော် သူကြည်လင်အောင်
သိကြားပင် လာစမ်းတော့လေး။ ။

မင်းတုန်းမင်း၏ တေးထပ်တွင် သူ့မိဖုရား စိတ်ကောက်ပြီဆိုလျှင် သိကြားမင်းပင် လာချော့သော်လည်း ပျော့မည် မဟုတ်ပါဟူ၍ ညည်းတွား စပ်ဆိုထားခဲ့လေသည်။

ဆင်ဖြူမရှင်၏ ကုသိုလ်တော်များ

ဆင်ဖြူမရှင် မိဖုရားသည် မင်းတုန်းမင်းအပေါ်တွင် စိတ်ထား ကောက်တတ်သော်လည်း သာသနာတော်အတွက်မူ စိတ်ထား ဖြူစင်သူဟု ဆိုနိုင်ပါ၏။ သာသနာတော်ကို ပြုစု အားပေးရာတွင် အခြား မိဖုရားကြီးတို့ကဲ့သို့ အားပေး ပြုစုတော်မူလေသည်။

ဆင်ဖြူမရှင်၏ ကုသိုလ်တော်မူ သာသနာပြု လုပ်ငန်းများကို လေ့လာရာတွင် မိမိကိုယ်ပိုင် ကုသိုလ်တော်တို့ကိုလည်း ပြုစုသည်။ မိမိ ဖမ္မေ ကုသိုလ်တော်တို့ကိုလည်း ပြန်လည် ပြုပြင်သည်။ ဆင်ဖြူမရှင်၏ ကုသိုလ်တော်တို့ကို အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရှိ မှတ်သားရသည်။

၁။ ရတနာပုံ ရွှေမြို့တော် အရှေ့ပြင်ရှိ မဟာဝိသုဒ္ဓါရာမတိုက်အတွင်း၌ သုံးထပ် စမြင်ခံ ကျောင်းတော်ကြီးကို ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းသည်။

၂။ မန္တလေးတောင် အနောက်စောင်းတန်း အလယ် လက်ယာဘက်တွင် ပလ္လင်ခံ ရုပ်ပွားတော်ကြီးနှင့်တကွ ကိန်းဝပ်တော်မူရန် မှန်စီပြာသာဒ်တော်ကြီးကို ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းသည်။

၃။ မယ်တော် နန်းမတော် မယ်နုဆောက်လုပ်သော အင်းဝရှိ မဟာအောင်မြေဘုံစံ အုတ်ကျောင်းတော်ကြီးမှာ ၁၂၀၀-ပြည့်နှစ်က ငလျင်ဒဏ်ကြောင့် ပြိုကျ ပျက်စီးခဲ့၏။ ထိုအုတ်ကျောင်းတော်ကြီးကို ထပ်မံ ဆောက်လုပ်ရာ သက္ကရာဇ် ၁၂၃၄-ခုနှစ်တွင် ပြီးစီးပါသည်။

၄။ အမရပူရမြို့တွင် ခမည်းတော် ဖန်နန်းရှင်မင်းတရားကြီး တည်ထားခဲ့သော မဟာဝိဇယ ရံသီ ပုထိုးတော်ကြီး ပျက်စီးနေသည်ကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်၍ ရွှေထီးတော် အသစ် တင်လှူသည်။

၅။ စစ်ကိုင်းမြို့ ဓမ္မိကချောင်တွင် ကျောင်းဦးပြာသာဒ်၊ ဘောဂဆောင်၊ စနုဆောင်များနှင့် တကွ မှန်စီရွှေကျောင်းတော် ဆောက်လုပ်၍ ရတနာထွတ်ခေါင်ဆရာတော်အား တင်လှူသည်။

၆။ စစ်ကိုင်းမြို့ မင်းကွန်းရွာတွင် ခမည်းတော် ဖန်နန်းရှင်မင်းတရား တည်ထားသော ရှင်ဖြူဘုရား ပျက်စီးယိုယွင်းနေသည်ကို ပြင်ဆင်တည်ဆောက်ခဲ့သည်။

ဆင်ဖြူမရှင်နှင့် သီပေါမင်း

မင်းတုန်းမင်းတရားသည် သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀-ပြည့်၊ ဝါခေါင်လမှ စ၍ မကျန်းမမာ ဖြစ်လာသည်။ နန်းတွင်း သမားတော်ကြီးများဖြင့် ကုသသော်လည်း ရောဂါကား မသက်သာ။ ရွှေတစ်နေ့ ငွေတစ်နေ့ ဖြစ်နေသည်။ ကံတော်ကုန်မည့်ရက်က နီးကပ်လာပြီ။ ထိုအချိန်တွင် မင်းတုန်းမင်းမှာ ထီးညွန့် နန်းလျာဟူ၍ မရှိသေး။ အိမ်ရှေ့စံမင်းကို ချက်ချင်း တင်မြှောက်ရမည်။

ဤကိစ္စအတွက် ဆင်ဖြူမရှင်နှင့် ကင်းဝန်မင်းကြီး ဦးကောင်းတို့သည် တိတ်တဆိတ် တိုင်ပင်ကြသည်။ နှစ်ဦးစလုံးက သားတော် သီပေါမင်းသားကို အိမ်ရှေ့စံ မြှောက်၍ မင်းပြုစေချင်ကြသည်။

ဆင်ဖြူမရှင်သည် သီပေါမင်းသားအား သဘောကျသည်မှာ အခြားကြောင့် မဟုတ်။ မိမိသမီးတော်နှင့် ချစ်ခင်ရည်ငံ နေကြသည်ဟု သိထားရသည်။ သီပေါမင်း နန်းတက်လျှင် မိမိ သမီးတော်လည်း မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်လာမည်။ တစ်ချိန်က မိမိ မဖြစ်ခဲ့ရသော မိဖုရားခေါင်ကြီး ရာထူးကို မိမိ သမီးတော်က ပိုင်ဆိုင်စေရမည်။ ထို့ကြောင့် သီပေါမင်းသားသာလျှင် နန်းမွေ ဆက်ခံထိုက်ကြောင်း မှူးမတ်တို့ကို စည်းရုံး ပြောကြားသည်။ အချို့ မှူးမတ်တို့ကမူ သဘော မတူကြပေ။

ဤသို့ အတိုက်အခံတွေ အကြားမှပင် ဆင်ဖြူမရှင်သည် သီပေါမင်းသားကို နန်းတင်ပေးနိုင်ခဲ့သည်။ မိမိ မျှော်လင့်သည့်အတိုင်း သမီးတော်လည်း မိဖုရားကြီး ဖြစ်လာသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၂၄၇-ခုနှစ်တွင် သီပေါမင်းကို အင်္ဂလိပ်တို့ ခေါ်ဆောင်သွားသောအခါ ဆင်ဖြူမရှင်လည်း လိုက်ပါသွားရသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ရန်ကုန်မြို့၌ အခြေချ နေထိုင်ခဲ့သည်။ အင်္ဂလိပ် လက်ထက် ရန်ကုန်မြို့၌ပင် ကွယ်လွန်သည်။ အလောင်းကို မန္တလေးမြို့သို့ ယူဆောင်၍ နန်းမြို့တွင်း၌ သင်္ဂြိုဟ်လေသည်။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ကုန်းဘောင်ဆက် ရာဇဝင်တော်ကြီး ၊
- ၂။ နန်းခလေ့မှတ်တမ်း ၊
- ၃။ မန္တလေးရတနာပုံရာဇဝင်တော် ၊
- ၄။ မြန်မာမဟာမင်္ဂလာမင်းခမ်းတော် ၊
- ၅။ သီလရှင်ထိပ်ထား ၊
- ၆။ အမျိုးသမီး အနုပညာရှင်များ ၊
- ၇။ ညောင်ကန်သာသနာဝင် ၊

ပုဂ္ဂိုလ်ရေး

မင်းတုန်းမင်း၏ မိဖုရားများ

ကုန်းဘောင်ခေတ်၏ ၁၀-ဆက်မြောက်ဖြစ်သော မင်းတုန်းမင်းမှာ မိဖုရားပေါင်း ၄၅-ပါး ရှိသည်။ မင်းတုန်းမင်း၏ မိဖုရားများသည် မိမိတို့ စွမ်းအားအလျောက် ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကို ချီးမြှောက်ပူဇော်ခဲ့ကြသော မိဖုရားများစွာ ရှိပါသည်။ မိဖုရားတို့သည် ဘုရားတည်ခြင်း၊ ကျောင်းဆောက်ခြင်းစသော ကုသိုလ်ဒါနမှုများကို ပြုစုခဲ့ကြသည်။

အချို့ မိဖုရားများမှာ ကုသိုလ်တော် စာရင်းမျှကိုသာ တွေ့ရှိရပြီး ဘဝဖြစ်ရပ် အတ္ထုပ္ပတ်နှင့် ပတ်သက်၍ မှတ်တမ်းမှတ်ရာများကို မတွေ့ရတော့ပေ။ မင်းတုန်းမင်း၏ မိဖုရားများအနက် ထင်ရှားသော ကုသိုလ်မှုများကို ပြုစုသွားကြသော မိဖုရားတို့ကို ဤသို့ တွေ့ရှိရသည်။

အနောက်နန်း မိဖုရားသည် မဟာဝိဇယာရာမ ခင်မကန်တိုက်တော်စသည့် ကုသိုလ်တော် များစွာကို ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းပါသည်။

လောင်းရှည်မိဖုရားသည် အရှေ့ပြင်၌ မတ္တရာကျောင်းတိုက်တော်ကို ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းပါသည်။

သက်ပန်းမိဖုရားသည် အရှေ့ပြင် သက်ပန်းကျောင်းတိုက် အတွင်း၌ ဘုံသုံးဆင့် စမြင်ခံ ကျောင်းတော်ကြီးကို ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းသည်။

လင်ပန်းမိဖုရားသည် မန္တလေးတောင်တော် မြောက်ဘက် ရွှေကျင်တိုက်အတွင်း၌ သုံးထပ် စမြင်ခံ ကျောင်းတော်ကြီးကို ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းသည်။

တောင်ဆောင်တော် မိဖုရားသည် အရှေ့ပြင် ဒက္ခိဏာရာမကျောင်းတိုက်အတွင်း၌ ဘုံသုံးဆင့် စမြင်ခံ ကျောင်းတော်ကြီးကို ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းသည်။

လက်ပန်စည်မိဖုရားသည် တောင်ပြင် မဟာမုနိဘုရားကြီး မြောက်ဘက် မြင်းဝင်တိုက် အတွင်း၌ ဘုံသုံးဆင့် စမြင်ခံ ကျောင်းတော်ကြီးကို ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းသည်။

ဤသို့ စသည်ဖြင့် မိဖုရားတို့၏ ကုသိုလ်တော် များစွာတို့သည် နေပြည်တော် တစ်ဝိုက် ၌ ထင်ရှား ရှိနေကြလေသည်။

မိထွေးတော် စိန်တုံးမိဖုရား

မင်းတုန်းမင်း၏ မိဖုရား ၄၅-ပါးအနက် စိန်တုံးမိဖုရားလည်း တစ်ပါး အပါအဝင် ဖြစ်သည်။ စိန်တုံးမိဖုရားသည် မင်းတုန်းမင်းနှင့် ဆွေမျိုးရင်းချာ တော်စပ်သူလည်း ဖြစ်သည်။

မင်းတုန်းမင်းသည် သာယာဝတီမင်း၏ ပဒေသာတိုက်စား မိဖုရားမှ မွေးဖွားသော သားတော် ဖြစ်သည်။ ပဒေသာတိုက်စား မိဖုရားတွင် ညီမတော်ရင်း တစ်ဦးလည်း ရှိသည်။ ထိုညီမတော်ရင်းသည် စိန်တုံးမိဖုရားပင် ဖြစ်သည်။ မင်းတုန်းမင်းသည် မိထွေးတော်သူကို မိဖုရားအဖြစ် တင်မြှောက်ထားသူ ဖြစ်သည်။

စိန်တုံးမိဖုရားသည် မိဖုရားဖြစ်လာသောအခါ အလ္လကပ္ပ၊ စလေ၊ တလုပ်မြို့တို့ကို စားရသည်။ ‘ သီရိ သုပဘာ ရတနာဒေဝီ ’ ဟူသော ဘွဲ့ကို ခံယူရသည်။

မြန်မာမင်းများ လက်ထက်တွင် မိဖုရားတို့မှာ မိမိတို့ ကိုးကွယ်သော ဆရာတော် ကိုယ်စီ ရှိကြသည်။ စိန်တုံးမိဖုရား ကိုးကွယ်သော ဆရာတော်မှာ သင်္ဂဇာဆရာတော် ဖြစ်သည်။ မင်းတုန်းမင်းသည် စိန်တုံး မိဖုရား အသက် ၁၈-နှစ် အရွယ်ကပင် သင်္ဂဇာဆရာတော်ကို ကိုးကွယ်စေရန်

စေခိုင်းထားခဲ့သည်။ ထိုအကြောင်းကို သင်္ဃာဆရာတော် ထေရုပ္ပတ္တိကျောက်စာ၌-

“ ဇာတိမျိုးစစ် ရိုးမြစ်သန့်စင် နွယ်ဝင်မဟာသွေး မိထွေးတော်မြတ် သည်းပွတ်ပွင့်ညာ သီရိသုပဘာ ရတနာဒေဝီ မဟေသီဘွဲ့ခံ ကွန်လျံသမ္ဘာ သဒ္ဓါပညာ ဥစ္စာနုဋ္ဌိ ဝမ်းထဲရှိသော စိန်တုံးမိဖုရားသည် သက်စစ်နုနယ် အရွယ်ပျိုမျစ် တစ်ဆယ့်ရှစ်က ဧကရာဇ်မင်း လေးမြတ်ရင်း မူလ ထိုကြောင်းစကြောင့် ဘဝဤကိုယ် ယွင်းပြိုပျက်ကင်းသည့်တိုင်အောင် ကိုးကွယ် ပူဇော်စေ။ ” -

ဟု အပ်နှင်းထားပါသည်။

ဤမှာတမ်းတော်အရ သင်္ဃာဆရာတော်သည် စိန်တုံးမိဖုရား၏ အဓိက ကိုးကွယ်ရာ ဆရာတော် တစ်ပါး ဖြစ်လာလေသည်။

စိန်တုံး၏ဆရာ သင်္ဃာ

စိန်တုံးမိဖုရားသည် မိမိကိုးကွယ်သော သင်္ဃာဆရာတော်အား ကျောင်းတိုက်ကြီးကို ဆောက်လုပ်၍ တင်လှူခဲ့သည်။

သင်္ဃာဆရာတော်သည် ကျောင်းတိုက်တစ်ခု၌ အတည်တကျ နေလေ့ မရှိပေ။ မကြာခဏ နေရာရွှေ့ကာ တောရဆောက်တည်လေ့ ရှိသည်။ မင်းတုန်းမင်းသည် ဆရာတော်အား နေပြည်တော်၌ သီတင်းသုံးနေစေလိုသဖြင့် ရှေးခေတ်က သင်္ဃာဆရာမထေရ် သီတင်းသုံးခဲ့သော သင်္ဃာဆရာချောင်း ကမ်းထိပ်၌ ကျောင်းတော်ကို ဆောက်လုပ် တင်လှူခဲ့သည်။ ထိုကျောင်းတိုက်ကို သင်္ဃာဆရာကျောင်းတိုက် (သင်္ဃာကျောင်းတိုက်) ဟု ခေါ်၏။

စိန်တုံးမိဖုရားသည် သင်္ဃာကျောင်းတိုက်အတွင်း၌ ဆရာတော် သီတင်းသုံးရန် အတွက် ကျောင်းတော်ကို တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ ထိုကျောင်းတိုက်ကို ၁၂၂၈-ခုနှစ်တွင် မင်း မိဖုရားကိုယ် တိုင်ထွက်၍ ရေစက်ချ တင်လှူ ပူဇော်ကြသည်။ ထိုအကြောင်းကို ကုန်းဘောင်ဆက် ရာဇဝင် တော်ကြီး၊ စာ ၁၄၄၈-၌

“ စိန်တုံးမိဖုရားကို ဆောက်လုပ် ကိုးကွယ်စေသည့် သင်္ဃာတိုက်အတွင်း ကျောင်းတော် ပြီးပြေသည်ကို သင်္ဃာတော်တို့အား လှူဒါန်း၍ ပဒေသာ ၁၅၀-များနှင့် အခင်းအကျင်း အဖွယ်အရာများကို အရှင်နှစ်ပါး ထွက်တော်မူ၍ ရေစက်ချသည်။ ” -

ဟု မှတ်တမ်းတင်ထားပါသည်။

မင်းတုန်းမင်းသည် သင်္ဃာဆရာတော်အား ‘ အဂ္ဂဓမ္မာလင်္ကာရ ကဝိဓဇ မဟာဓမ္မ ရာဇာဓိ ရာဇဂုရု ’ ဟူသော ဘွဲ့တံဆိပ်တော်ကို ဆက်ကပ် လှူဒါန်းသည်။ ထိုအချိန်မှ စ၍ ဆရာ တော်သည် သင်္ဃာဆရာတော် ဟူ၍ ထင်ပေါ်ကျော်ကြားလာလေသည်။

ဝဇီရာရာမကျောင်းတိုက်

စိန်တုံးမိဖုရားသည် မန္တလေးမြို့တော် အရှေ့မြောက်အစွန်း၌လည်း ကျောင်းတိုက်ကြီးကို ဆောက်လုပ်ပြန်ပါသည်။ စိန်တုံးမိဖုရားသည် ဝဇီရာရာမကျောင်းတိုက်ကြီးကို အသစ် တည်ထောင် ဆောက်လုပ်ရသဖြင့် အရံကျောင်းများကိုပါ တည်ဆောက်ရသည်။ မဟာရံ မီးတားတို့ကိုလည်း ထည့်သွင်းတည်ထားရသည်။ စိန်တုံးမိဖုရား ဆောက်လုပ်စဉ်က အရံကျောင်းပေါင်း ၁၄- ကျောင်းပါဝင်သည်ဟု သိရှိရသည်။

ကျောင်းတိုက်ကြီးမှာ စိန်တုံးမိဖုရားက ဆောက်လုပ်ထားသောကြောင့် ‘ စိန်တုံးတိုက် ’ ဟု ခေါ်ကြသည်။ သို့သော်လည်း ကျောင်းတိုက်၏ အမည်မှာ ‘ ဝဇီရာရာမကျောင်းတိုက် ’ ဖြစ်သည်။ ဗဟိုစံကျောင်းတော်ကြီးကိုမူ ‘ မင်္ဂလာ ရတနာဘုံစံ ကျောင်းတော်ကြီး ’ ဟု ကမ္ပည်း

တပ်ထားသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ဝဇီရာရာမကျောင်းတိုက် ဟူသော အမည်ဖြင့် ခေါ်တွင်နေကြပါသည်။

စိန်တုံးမိဖုရားသည် ဝဇီရာရာမကျောင်းတိုက်ကြီးကိုလည်း မိမိ၏ သင်္ဃာဆရာတော်ကို ပင် တင်လှူပူဇော်ခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင် သင်္ဃာဆရာတော်မှာ မင်းတုန်းမင်းက သာသနာပိုင်ရှစ်ပါး ခန့်ထားရာတွင် တစ်ပါး အပါအဝင် ဖြစ်နေပေသည်။

သင်္ဃာဆရာတော်သည် သင်္ဃာကျောင်းတိုက်နှင့် ဝဇီရာရာမကျောင်းတိုက်တို့၌ အလှည့်ကျ သီတင်းသုံးနေခဲ့ရာ ခြောက်ဝါမျှ ကြာမြင့်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် ကျောင်းတိုက်ကြီး နှစ်တိုက်တို့ကို တပည့်များအား လွှဲပြောင်း အပ်နှံကာ တဘက်ဆွဲရွာ တောရကျောင်းသို့ ကြွရောက် သီတင်းသုံးလေသည်။

သင်္ဃာဆရာတော်သည် သင်္ဃာကျောင်းတိုက်ကို ‘ ဓမ္မစာရိန္ဒာဘိ သီရိဓဇ မဟာဓမ္မရာဇာဓိ ရာဇဂုရု ’ ဘွဲ့ရ ဆရာတော်အား အပ်နှံထားသည်။ ဝဇီရာရာမကျောင်းတိုက် ကြီးကို ‘ ပညာသာမိ သီရိသဒ္ဓမ္မဓဇ မဟာဓမ္မ ရာဇာဓိ ရာဇဂုရု ’ ဘွဲ့ရဆရာတော်အား အပ်နှံထားခဲ့သည်။ ထိုဆရာတော်သည် နောင်အခါ၌ ဝဇီရာရာမဆရာတော်ဟု ခေါ်တွင်လာပြီး ကျမ်းများကို ပြုစုသော ဆရာတော် တစ်ပါးဖြစ်သည်။

ထိုဝဇီရာရာမဆရာတော်ကား ငယ်စဉ်ကပင် သင်္ဃာဆရာတော် အထံ၌ ပညာသင်ရန် ရောက်ရှိနေသော ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်သည်။ အသက် ၂၀-ပြည့်သောအခါ၌ စိန်တုံးမိဖုရားကပင် ရဟန်း ဒါယိကာမ ပြုလုပ်၍ ပဉ္စင်းအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိထားသူ ဖြစ်လေသည်။

ရတနာပုံ နန်းတွင်းရေး

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀-ပြည့် သီတင်းကျွတ်လဆန်း ခြောက်ရက်နေ့တွင် မင်းတုန်းမင်းတရား ကံတော်ကုန်ခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင် သားတော် သီပေါမင်းသားသည် ရတနာပုံ ထီးနန်းကို ဆက်ခံစိုးစံသည်။

သီပေါမင်းသည် ပဋိပက္ခတွေ့ အကြားမှ နန်းတက်လာရသူ ဖြစ်သည်။ သီပေါမင်းကို မလိုလားသော အုပ်စုကလည်း ရှိနေသည်။ သီပေါမင်းသားသည် မင်းတုန်းမင်း၏ သားတော်ထံတွင် ငယ်ရွယ်သူလည်း ဖြစ်သည်။ သီပေါထက် အင်အားကြီးသော သားတော်များ ရှိနေသည်။ ဤသားတော်ကြီးများကို ပယ်ရှား၍ သီပေါအား နန်းတင်ကြသည်။

ထိုအချိန်တွင် သီပေါကို လိုလားသော အုပ်စုမှ ဆင်ဖြူမရှင်မိဖုရားနှင့် ကင်းဝန်မင်းကြီး ဦးကောင်းတို့သည် ထီးနန်းပြဿနာကို ဖန်တီးနိုင်မည့် မင်းညီမင်းသားတို့ကို ဖမ်းဆီး၍ ချုပ်နှောင်ထားကြသည်။ မင်းညီ မင်းသား ၄၀-ကျော် ၅၀-ခန့် အကျဉ်းခံနေကြရသည်။

ထိုအထဲတွင် စိန်တုံးမိဖုရားလည်း ပါဝင်နေပါသည်။ သီပေါကို လိုလားသော အုပ်စုသည် စိန်တုံးမိဖုရားအား သီတင်းကျွတ်လပြည့်ကျော် ခုနစ်ရက် နေ့တွင် ဖမ်းဆီး၍ အကျဉ်းချထားကြသည်။

သင်္ဃာဆရာတော်သည် မင်းညီ မင်းသားများနှင့်တကွ ဆွေတော် မျိုးတော်တို့ကို ဖမ်းဆီးထားသဖြင့် များစွာ စိတ်ထိခိုက်ရသည်။ သီပေါတို့အုပ်စု၏ လုပ်ရပ်ကိုလည်း စက်ဆုတ် ရွံရှာသည်။ ထိုအထဲတွင် မိမိ၏ ကျောင်းအမကြီး ပါဝင်နေသဖြင့်လည်း ပို၍ စိတ်မကောင်း ဖြစ်ရပြန်သည်။

စိန်တုံးမိဖုရားမှာ မည်သည့်အကြောင်းကြောင့် ဖမ်းဆီးသည်ဟုလည်း မသိရပေ။ သို့သော်လည်း စိန်တုံးမိဖုရား၏ ဘဝကို လေ့လာလျှင် ဖမ်းဆီးစရာ အကြောင်း မရှိပေ။ စိန်တုံးမိဖုရားမှာ သားသမီးလည်း ထွန်းကားသူ မဟုတ်။ ထို့ကြောင့် သားအတွက်လည်း နန်းလုပေးစရာ

မလို။ သို့ပါလျက် ဖမ်းဆီး ချုပ်နှောင်ခံရသည်မှာ သီပေါမင်းကို မထောက်ခံသောကြောင့်သာ ဖြစ်နိုင်ပေသည်။

သင်္ဂဇာဆရာတော်သည် သီပေါမင်းနှင့် တွေ့ဆုံပြီးနောက် စိန်တုံးမိဖုရားအား အလှူ ခံလေသည်။ သီပေါမင်းသည် တစ်ချိန်ကပင် ခမည်းတော် လေးစားရသော ဆရာတော်ကြီး ဖြစ်၍ စိန်တုံးမိဖုရားကို ဆရာတော်ထံသို့ အပ်နှံလှူဒါန်းလိုက်ရတော့သည်။

ဆရာတော်သည် စိန်တုံးမိဖုရားအား နန်းတွင်းအကျဉ်းသား ဘဝမှ ကယ်တင်ပြီး ဝဇီရာရာမကျောင်းတိုက်အတွင်း၌ ခေတ္တမျှ ထားရှိခဲ့သည်။ ထိုအတောအတွင်း နန်းတွင်းမှာလည်း ပဋိပက္ခများစွာ ထပ်မံ ဖြစ်ပွားနေ၏။ ဖမ်းဆီးထားသော သားတော် သမီးတော်တို့ကို ကွပ်မျက် ပစ်ရန်အထိ စိုင်းပြင်းလျက် ရှိနေသည်။

ဆရာတော်သည် စိန်တုံးမိဖုရားကို နေပြည်တော်၌ နေရန် မသင့်တော်သဖြင့် ၁၂၄၀- ပြည့်၊ တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်ကျော် ၁၄-ရက်နေ့တွင် သီပေါမင်း အုပ်ချုပ်မှု ကင်းဝေးရာ အောက်မြန်မာပြည်သို့ ခေါ်ဆောင်ခဲ့လေသည်။ ထိုအချိန်က စိန်တုံးမိဖုရားနှင့်အတူ ကိုယ်ရံတော် ဦးကြာဆိုင်နှင့် အပျိုတော် မယ်ပဘာတို့လည်း လိုက်ပါလာကြသည်။

အခြေချ နေထိုင် မော်လမြိုင်

စိန်တုံးမိဖုရားသည် မြန်မာပြည် အောက်ပိုင်းသို့ ပြောင်းရွှေ့လာပြီးနောက် မော်လမြိုင်မြို့ ၌ အခြေချနေထိုင်ခဲ့သည်။ စိန်တုံးမိဖုရားကြီး မူလနေထိုင်ခဲ့ရာ နေရာမှာ သာယာကုန်းရပ် ဖြစ် သည်။

စိန်တုံးမိဖုရားသည် မော်လမြိုင်မြို့၌ နေထိုင်စဉ် သာသနာတော်ရေးကို ဆက်လက် အားပေး၍ သာသနာပြု လုပ်ငန်းများကို မြို့သူ မြို့သားများနှင့် တိုင်ပင်ကာ သာသနာ့ အဆောက် အအုံများကို ဆောက်လုပ်ပါသည်။ နေပြည်တော်မှ စုဆောင်းပါလာသော အတွင်းပစ္စည်း ရတနာ ရွှေငွေများကို သာသနာတော်ရေး၌ မြှုပ်နှံသည်။ မိဖုရားကြီး ဦးဆောင် ပြုစုသော ကုသိုလ်မှုများတွင် မော်လမြိုင်မြို့ရှိ ‘ရတနာဘုံမြင့်ကျောင်းတော်ကြီး’ လည်း ပါဝင်ပေသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၇-ခု၊ နတ်တော်လဆန်း ငါးရက်နေ့တွင် သင်္ဂဇာဆရာတော်သည် မော်လမြိုင်မြို့သို့ ကြွရောက်လာသည်။ ထိုအခါ စိန်တုံးမိဖုရားလည်း မိမိဆရာတော်ကို မော်လမြိုင် မြို့၌ အခြေချ နေထိုင်နိုင်ရန်အတွက် မြို့သူ မြို့သား ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများနှင့် တိုင်ပင်ကာ အလျား ၈၇-တောင်၊ အနံ ၇၅-တောင် ရှိသော အုတ်ကျောင်းတော်ကြီးကို ဆောက်လုပ်သည်။ အုတ်ကျောင်းတော်ကြီး မပြီးမီ ဆရာတော်သည် မန်ကျည်းတောကျောင်းတိုက်၌ ခေတ္တသီတင်း သုံးရသည်။

ဆရာတော်သည် အုတ်ကျောင်းတော်ကြီး၌ သီတင်းသုံး မသွားရရှာပါ။ သက္ကရာဇ် ၁၂၄၈-ခု၊ ဝါခေါင်လဆန်း ၁၀-ရက်နေ့တွင် ပျံလွန်တော်မူသွားရပါသည်။ ဆရာတော်၏ ဈာပနကို ရတနာပုံ မန္တလေးမှ တပည့်ကြီးဖြစ်သော ဝဇီရာရာမဆရာတော်က လာရောက်၍ သဂြိုဟ်သည်။

အုတ်ကျောင်းတော်ကြီးမှာ သင်္ဂဇာဆရာတော်ကြီး မရှိသည့်နောက်မှ ပြီးမြောက်သည်။ ကျောင်းတော်ကြီးကို ဆောက်လုပ်ရာတွင် ၆၅၄၆၇၄-ကျပ် ကုန်ကျသည်ဟု သိရှိရသည်။ ထိုကျောင်းတော်ကြီးကို ရတနာဘုံမြင့်ကျောင်းတော်ကြီးဟု ကမ္မည်းတပ်၍ ဝဇီရာရာမဆရာတော် ကိုပင် တင်လှူကြရသည်။ ဆရာတော်သည် ထိုကျောင်းတိုက်ကြီး၌ ၁၃-ဝါမျှ သီတင်းသုံးပြီး နောက် စစ်ကိုင်းသို့ ကြွရောက်သွားလေသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၂၅၂-ခုနှစ်တွင် စိန်တုံးမိဖုရားသည် မူလနေထိုင်ရာ သာယာကုန်းရပ်မှ မောင်လမြိုင်မြို့တောင် ရှမ်းစုရပ်သို့ ပြောင်း၍ မြေလွတ်များကို ဝယ်ယူသည်။ စံအိမ်သစ်ကို

ဆောက်၍ စံနေလေသည်။

သီဟိုဠ်ပြန် မိဖုရား

စိန်တုံးမိဖုရားသည် သက္ကရာဇ် ၁၂၅၃-ခုနှစ်တွင် ရတနာဘုံမြင့်ကျောင်းတော်ကြီး၌ သီတင်းသုံးသော ဝဇီရာရာမဆရာတော်နှင့်အတူ ဒါယကာ ဒါယိကာမ တစ်စုတို့နှင့် သီဟိုဠ် (သီရိလင်္ကာ) သို့ ဘုရားဖူး သွားရောက်ခဲ့ကြသည်။ အပြန်တွင် သီဟိုဠ်နိုင်ငံမှ ဒက္ခိဏသာခါ မဟာဗောဓိပင်ပွားကို ပင့်ဆောင်လာခဲ့သည်။ မော်လမြိုင်သို့ ပြန်ရောက်လျှင် မြို့သူ မြို့သားတို့ ကိုးကွယ်နိုင်ရန် အတွက် မဟာဗောဓိစေတီတော်ကို စိုက်၍ ပူဇော်ထားခဲ့သည်။ ထိုဗောဓိပင် သမိုင်းကိုလည်း ကျောက်စာရေးထိုး၍ ဤသို့ မှတ်တမ်းတင်ထားခဲ့သည်။

“ သက္ကရာဇ် ၁၂၅၃-ခု၊ တပို့တွဲပြည့်ကျော် ၆ ရက်နေ့တွင် စွယ်တော်ဓာတ်နှစ် ဒုမရာဇ်ဗောဓိ ဒက္ခိဏသာခါ ကြည်ညိုကိုးကွယ်ရာ အထူးရှိသော သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ဝဇီရာရာမဆရာတော်ဘုရားနှင့် သံဃာတော် ၄၀-ကျော်၊ စိန်တုံးမိဖုရားနှင့် သီလသည် ၅၀-ကျော်၊ ဥပါသကာ၊ ဥပါသိကာ ၇၀-ကျော် ကူးရောက်သွားကြ၏။ သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ရောက်လတ်သော် ဒက္ခိဏသာခါ ဗောဓိပင်၌ နေ့ညမပြတ် ဝတ်ပြုနေသော ဗောဓိရက္ခဏမထေရ်ထံမှ ဗောဓိပင်စစ်တစ်ပင် လျှောက်ထား တောင်းယူပြီးနောက် မော်လမြိုင်မြို့တွင် နောင်လာ နောက်သားများ အမှတ်တရ ရှိခိုး ပူဇော်နိုင်ရန် ကျိုက်သလွှဲစေတီ၏ အရှေ့တောင်ယွန်း ဦးစွန်းမဏ္ဍိုင် ဖြစ်သော စိန်တုံးမိဖုရား ပိုင်သည့်မြေ၌ ၁၂၅၄-ခု၊ ဝါခေါင်လပြည့်နေ့၊ ၁၂- ချက်တီးတွင် အုတ်ရိုးပလ္လင် ဦးထိပ်ပြင်၌ ရွှေဖျင်းနီဖလံ အောက်၌ ခံ၍ စိုက်ပျိုးခဲ့သည်။ ”

စိန်တုံးမိဖုရား စိုက်ထားခဲ့သော ဗောဓိပင်ကြီးမှာ ယနေ့တိုင် ရှင်သန် ကြီးထွားလျက် တိုးတက်စည်ဝနေပါသည်။ မဟာဗောဓိပင်ညိုရိပ်၌ ဗုဒ္ဓရုပ်ပွားတော်တို့ကို တည်ထားကာ မြို့သူ မြို့သားတို့ သဒ္ဓါပွားစရာ ဌာနတစ်ခု ဖြစ်နေလေသည်။

စံအိမ်ဟောင်းကို ကျောင်းပြုရန်

သက္ကရာဇ် ၁၂၅၆-ခု၊ သီတင်းကျွတ်လဆန်း ၁၂-ရက်နေ့တွင် စိန်တုံးမိဖုရားသည် သေတမ်းစာဆန်ဆန် စာတမ်းတစ်စောင်ကို ဆရာတော် သံဃာတော်တို့ ရှေ့မှောက်၌ ရေးသားခဲ့သည်။ စာပါအကြောင်းအရာမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

မိမိ မရှိသည့်နောက် မိမိပိုင်ဆိုင်သော အရှေ့ အနောက် ၁၅၇-တောင်၊ တောင်မြောက် ၁၁၄-တောင်ရှိ မြေပေါ် အသီးအပင်များမှ ရရှိသည့် အခွန်ကို မော်လမြိုင်မြို့တွင် ရှိသော သင်္ဂဇာဆရာတော်၏ အုတ်ဂူပြာသာဒ်ကို ပြုပြင် ထိန်းသိမ်းရန်၊ ဝဇီရာရာမဆရာတော် သီတင်းသုံးသည့် ရတနာဘုံမြင့်ကျောင်းနေ သံဃာတော်တို့အတွက် ပစ္စည်းလေးပါး အထောက်အပံ့ လှူဒါန်းရန် ဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် မိမိနေသော နေအိမ်နှင့် အသုံးအဆောင် ပရိဘောဂတို့ကိုလည်း ရတနာဘုံမြင့်တိုက်သို့ လွှဲအပ် လှူဒါန်းရန်၍ ရေးသားထားသည်။

စိန်တုံးမိဖုရားသည် ဤမှာတမ်းစာကို ရေးသားပြီးနောက် မိမိကိုယ်တိုင်လည်း လူဝတ်ကြောင်ဘဝမှ သီလရှင်ဘဝသို့ ကူးပြောင်းလိုက်၏။ သီလရှင် စိန်တုံးမိဖုရားသည် မိမိ စံအိမ်မှာပင် သီလရှင်ဘဝဖြင့် နေထိုင်ခဲ့သည်။

သီလရှင် စိန်တုံးမိဖုရားဟောင်းကြီးသည် မိမိ၏ အိမ်တော်၌ပင် သက္ကရာဇ် ၁၂၆၆-ခု၊ တပေါင်းလဆန်းပိုင်းတွင် ကွယ်လွန် အနိစ္စရောက်ခဲ့ပါသည်။ သီလရှင်၏ အလောင်းကို အိမ်တော်ဝင်း အတွင်း၌ပင် အုတ်ဂူပြာသာဒ်သွင်း၍ သဂြိုဟ်ခြင်း ပြုခဲ့ကြလေသည်။ စိန်တုံး

သီလရှင်ဆရာကြီး၏ အုတ်ဂူပြာသာဒ်ကို ယနေ့တိုင် အိမ်တော်ရာဝင်း အတွင်း၌ ပြုပြင် ထိန်းသိမ်းထားရာ မပျက်မစီး တည်ရှိနေပါသည်။

အိမ်တော်ရာကျောင်းတိုက်မှသည်....

စိန်တုံးသီလရှင်ဆရာကြီး၏ မှာကြားချက်အရ ဆရာကြီး မရှိလျှင် စံအိမ်တော်ကို ဘုန်းတော်ကြီး ကျောင်းအဖြစ် လှူဒါန်းကြသည်။ ရတနာဘုံမြင့်ကျောင်းတိုက်မှ ဆရာတော်တို့က ခွဲဝေ သီတင်းသုံး၍ အုပ်ချုပ်ခဲ့ကြသည်။ ကျောင်းတိုက်ကို ‘အိမ်တော်ရာတိုက်’ ဟု ခေါ်ကြသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၂၈၁-ခု၊ တပေါင်းလဆန်း လေးရက်နေ့တွင် အိမ်တော်ရာတိုက်ကို အုပ်ချုပ်သော ရတနာဘုံမြင့်ကျောင်းဆရာတော်က သီလရှင် ဒေါ်ခေမာစာရီအား စာချုပ်စာတန်း ပြုလုပ်၍ အိမ်တော်ရာတိုက်ကို လွှဲအပ်ပေးသည်။

အိမ်တော်ရာတိုက်သည် ၁၂၈၂-ခုနှစ်မှ စ၍ သီလရှင်ကျောင်းတိုက်အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။ ကျောင်းတိုက်ကို ‘ခေမာသီရိ သီလရှင်စာသင်တိုက်’ ဟူ၍ ကမ္ဘာ့သစ် တပ်မှတ် ခေါ်ဝေါ်ခဲ့လေသည်။ ခေမာသီရိ သီလရှင်စာသင်တိုက်သည် ယနေ့အချိန်တွင် စာသင်သူ သီလရှင်များဖြင့် စည်ဝေနေပြီး မော်လမြိုင်မြို့၌ ထင်ရှားသော စာသင်တိုက် ဖြစ်နေလေပြီ။

သီရိသုပဘာရတနာဒေဝီဘွဲ့ခံ စိန်တုံးမိဖုရားဟောင်း သီလရှင်ကြီး ကွယ်လွန်ခဲ့သည်မှာ ကြာမြင့်ခဲ့ပါပြီ။ သို့သော်လည်း စိန်တုံးမိဖုရားကြီး ဦးဆောင်တည်ထောင်ခဲ့သော ရတနာဘုံမြင့် ကျောင်းတော်ကြီးသည်လည်းကောင်း၊ စိုက်ပျိုးထားခဲ့သော မဟာဗောဓိရွှေညောင်ပင်ကြီးသည် လည်းကောင်း၊ အိမ်တော်ရာ၌ တည်ရှိသော ခေမာသီရိသီလရှင်စာသင်တိုက်သည်လည်းကောင်း မော်လမြိုင်မြို့၌ ယနေ့တိုင် မှတ်တမ်းဝင်များအဖြစ် တည်ရှိနေလေသည်။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ကုန်းဘောင်ဆက်ရာဇဝင်တော်ကြီး ၊
- ၂။ ရဟန်းစာဆိုတော်များ အတ္ထုပ္ပတ္တိ ၊
- ၃။ သင်္ဂဇာစကားပုံ ပေါင်းချုပ် ၊
- ၄။ မြန်မာမဟာမင်္ဂလာမင်းခမ်းတော် ၊
- ၅။ စိန်တုံးမိဖုရားကောင်းမှုတော် (ဆောင်းပါး) ၊
- ၆။ ရတနာဘုံမြင့်ကျောင်းတိုက် (ဆောင်းပါး) ၊
- ၇။ ခေမာသီရိသီလရှင်စာသင်တိုက် (ဆောင်းပါး) ၊

yifwkdifpHovif;pkz&;

မင်းတုန်းမင်း၏ အချစ်ဆုံးသမီးတော်

မင်းတုန်းမင်းမှာ သားတော် သမီးတော် ၁၀၂-ပါး ရှိပါသည်။ ထိုတစ်ရာကျော်အနက် စလင်းစုဖုရားသည် မင်းတုန်းမင်း၏ အချစ်ဆုံး သမီးတော် ဖြစ်၏။ မင်းတုန်းမင်း လက်ထက်က “ သမီး စလင်း သား ကျပင်း ” ဟု ဆိုရိုးစကားလည်း ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ မင်းတုန်းမင်းသည် သမီးတော်ထဲတွင် စလင်းမင်းသမီးကို အချစ်ဆုံးဖြစ်၍ သားတော်ထဲတွင် ကျပင်းမင်းသားကို အချစ်ဆုံးဟု ဆိုပါသည်။

ထိုသားတော် သမီးတော် နှစ်ပါးလုံးမှာ လင်ပန်းတိုက်စား မိဖုရားမှ မွေးဖွားသော သားသမီးများ ဖြစ်ပါသည်။ လင်ပန်းတိုက်စားမိဖုရားသည် မင်းတုန်းမင်း အိမ်တော်စံ ၁၀၀၀ ပင် သိမ်းပိုက်ထားသော မိဖုရား ဖြစ်သည်။ မွန်သွေးစပ်သော မိဖုရား ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။

မင်းတုန်းမင်း နန်းတက်သောအခါ လင်ပန်းတိုက်စား မိဖုရားကို ‘ သီရိ သုစန္ဒာဒေဝီ ’ ဘွဲ့ဖြင့် မိဖုရား တင်မြှောက်သည်။ လင်ပန်းမိဖုရားသည် စလင်းစုဖုရားကို သက္ကရာဇ် ၁၂၁၅-ခု နှစ်တွင် မွေးဖွားခဲ့သည်။

လင်ပန်းတိုက်စားသည် သားသမီး ငါးဦး မွေးဖွားခဲ့သည်။ စလင်းစုဖုရားသည် အကြီးဆုံး သမီးတော် ဖြစ်၏။ သားတော် နှစ်ပါးမှာ ငယ်စဉ်ကပင် ကွယ်လွန်ကုန်ကြသည်။ သားတော် သတိုးဗညားကျန်းနှင့် သားတော် သတိုးဗညားလောဟူသော သားတော်နှစ်ပါးလည်း ရှိပါသည်။ သတိုးဗညားကျန်း အမည်ခံ ကျပင်းမင်းသားမှာ ငယ်စဉ်ကင် အေးဆေး တည်ငြိမ်စွာ နေတတ်သည်။ ဣန္ဒြေသိက္ခာလည်း ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် မင်းတုန်းမင်းတရားက အလွန် သနားချစ်ခင်သည်။

ကျပင်းမင်းသားသည် ပြဿနာမရှုပ်တတ်သော အရုပ်မင်းသား ဖြစ်သောကြောင့် သီပေါမင်း နန်းတက်ချိန်ဝယ် အသတ်မခံရဘဲ ကျန်ရှိနေခဲ့သည်။ သတိုးဗညားလောအမည်ခံ ရနောင်မင်းသားမှာမူ သီပေါလက်ထက်တွင် အသတ်ခံခဲ့ရရှာသည်။

လင်ပန်းတိုက်စား မိဖုရားသည် အဖတ်တင်သော သားသမီး သုံးဦးအနက် သမီးတော် တစ်ပါးသာ ပါသဖြင့် တစ်ဦးတည်းသမီးကလေးအား အလွန်ချစ်မြတ်နိုးလှသည်။ သမီးတော်ကလေးသည် စကားတီတာ ပြောတတ်ကာစကပင် လိမ္မာသည်။ သွက်လက်သည်။ အများချစ်ခင်အောင် နေတတ်သည်။ မင်းတုန်းမင်းကသာ မဟုတ်။ အခြား မိဖုရားကြီးများက လည်း ချစ်ကြသည်။ သံယောဇဉ် ကြီးကြသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် လင်ပန်းမိဖုရားသည် သမီးတော်လေး ၄-နှစ်အရွယ်တွင် စွန့်လွှတ်ခဲ့ရပါသည်။

စကြာဒေဝီ မွေးစားပြီ

စကြာဒေဝီ မိဖုရားခေါင်ကြီးမှာ သားသမီး မထွန်းကားပေ။ ထို့ကြောင့်လည်း လင်ပန်းတိုက်စား၏ သမီးတော်ကလေးကို ချစ်ခင် သံယောဇဉ်ကြီးနေရသည်။ နန်းမဆောင်သို့ ခေါ်ဆောင်၍ ခစားစေသည်။ ထိုအချိန်တွင် သမီးတော်ကလေးကလည်း စကြာဒေဝီမိဖုရားခေါင်ကြီး၏ အလိုတော်ကို သိတတ်သူကလေး ဖြစ်သည့်အလျောက် ပို၍ မခွဲနိုင် မခွာရက် အောင် ဖြစ်နေရသည်။

စကြာဒေဝီသည် သမီးတော်ကလေး ၄-နှစ်အရွယ်မှာပင် နန်းဆောင်တော်၌ နေစေပြီး သမီးအဖြစ် ကောက်ယူမွေးစားတော့သည်။ လင်ပန်းတိုက်စား မိဖုရားကလည်း ကြည်ကြည်ဖြူဖြူပင်

ပေးအပ်သည်။ ဤသို့ ပေးအပ်သည်မှာ သမိတော်ကလေး၏ ရှေ့ရေးအတွက်လည်း ပါဝင်ပါသည်။ မိမိမှာ အဆောင်ရမိဖုရား၊ နန်းရမိဖုရားတစ်ပါး မဟုတ်။ ယခုကဲ့သို့ နန်းမတော်ကြီးက မွေးစားလိုက်သဖြင့် သမီးတော်၏ ရှေ့ရေးမှာ ကောင်းစားလာနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့်လည်း သမီးတော်ကလေးအား ကြည်ကြည်ဖြူဖြူပင် ပေးအပ်လိုက်ပါသည်။

သမီးတော်ကလေးကို ပေးအပ်လိုက်ရပြီးနောက် အဆောင်ကွဲသွားသဖြင့် အတူ မနေရ တော့ပေ။ သမီးတော်ကလေးမှာ နန်းမတော်ဆောင်သို့ ပြောင်းရွှေ့သွားလေပြီ။ လင်ပန်း တိုက်စား မိဖုရားသည် မိမိသမီးတော်ကလေးကို အခြေအနေအရ ပေးလိုက်ရသော်လည်း တစ်နေ့မှ အလွမ်းမပြေ။ ထို့ကြောင့် သမီးတော်ကလေးကိုယ်စား အလွမ်းဖြေစရာ အခြား သမီးတော်ကလေး တစ်ပါးကို ထပ်မံ မွေးစားရတော့သည်။ မွေးစားခဲ့သော သမီးတော်ကလေးမှာ သရစိမ်းမိဖုရားမှ မွေးဖွားသော နောင်မွန်မြို့စား သမီးတော်ကလေးပင် ဖြစ်ပါသည်။

မင်းတုန်းမင်းသည် မိဖုရားခေါင်ကြီးက မွေးစားသော သမီးတော်ကလေးအား စလင်းမြို့ ကို အပိုင်စား ပေးသနားထား၏။ ထို့ကြောင့် ငယ်စဉ်ကပင် ‘ စလင်းစုဖုရား ’ ဟု ခေါ်တွင်နေ ကြလေသည်။

စလင်းစုဖုရားကလေးသည် တောင်နန်းဆောင်တွင် နေထိုင်စဉ် နန်းမတော်ကြီးကိုယ် တိုင် စာပေများကို သင်ကြားပေးသည်။ စုဖုရားကလေးသည် အခါအားလျော်စွာ မြောက်နန်းမိဖုရား ကြီး မယ်သဲ၏ အဆောင်တော်သို့လည်း သွားရောက်လေ့ ရှိသည်။ မြောက်နန်းမိဖုရားကလည်း စလင်းစုဖုရားကလေးကို သံယောဇဉ်ဝင်လျက် ချစ်ခင်တွယ်တာနေသူ ဖြစ်သည်။

မြောက်နန်းစံက မွေးပြန်ပြီ

မြောက်နန်းစံ မိဖုရားကြီး မယ်သဲမှာလည်း သားသမီးဟူ၍ မထွန်းကားခဲ့ပေ။ မင်းတုန်း မင်းမှာ တောင်နန်းစံ၊ မြောက်နန်းစံ နှစ်ဦးစလုံးပင် သားသမီး ရတနာများ မထွန်းကားကြပေ။ ထို့ကြောင့်လည်း မိဖုရားကြီး နှစ်ပါးလုံးကပင် စလင်းစုဖုရားကလေးကို သံယောဇဉ်တွယ်တာနေ ကြခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

နောက်ပိုင်းတွက် မြောက်နန်းစံ မိဖုရားကြီးကလည်း စလင်းစုဖုရားကလေးကို ချစ်မြတ် နိုးလှသဖြင့် သမီးအဖြစ် မွေးစား ပြန်လေသည်။ စလင်းစုဖုရားကလေးမှာ မိဖုရားကြီး နှစ်ပါးတို့က မွေးစားထားသောကြောင့် အလွန်ကံကောင်းသူကလေးဟု ဆိုရပါမည်။

မင်းတုန်းမင်းတရားသည် စလင်းစုဖုရားကလေးအား ‘ သုသီရိမြတ်စွာ ရတနာဒေဝီ ’ ဟူသော ဘွဲ့ကို ပေးအပ်သည်။ ဤသို့ ဘွဲ့ပေးအပ်သဖြင့် အခြာမိဖုရားနှင့် သမီးတော်တို့က မကျေနပ်ကြပေ။ ဤဘွဲ့မျိုးမှာ နန်းရမိဖုရားကြီးများ၏ သမီးတော်တို့ကိုသာ ပေးအပ်လေ့ ရှိသည်။ ယခုမူ မိဖုရားငယ် တစ်ဦး၏ သမီးတော်ကို ဤဘွဲ့မျိုး ပေး၍ မြောက်စားရပါမည်လားဟု ဝေဖန်သူများ ရှိလာသည်။ စလင်းမင်းသမီးကိုလည်း မနာလိုသူတို့ ရှိလာသည်။

စလင်းစုဖုရားသည် ဤမျှ မြင့်မြတ်သော ဘွဲ့ကို ရရှိခဲ့သည်မှာ မွေးစားမိခင် စကြာဒေဝီ ၏ မျက်နှာကြောင့်လည်း ဖြစ်သည်။ မိဖုရားခေါင်ကြီးက မွေးစားတော့လည်း နန်းမတော်ကြီး၏ သမီးဟုပင် ဆိုနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့်လည်း ကြီးမြတ်သော ဘွဲ့ထူးကို ပေးအပ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ စလင်းစုဖုရားသည် မြောက်နန်းစံကလည်း မွေးစားထားသူ မဟုတ်လော။

မင်းတုန်းမင်းကိုယ်တိုင်ကလည်း စလင်းစုဖုရားကလေးကို အလွန် ချစ်ခင်သည်။ ဤသို့ ချစ်ခင်နေသည်မှာလည်း သမီးတော်ကလေး၏ အလိုက်သိမှု၊ လိမ်မာရေးခြား ရှိမှုတို့ကြောင့်လည်း ဖြစ်သည်။ နန်းမတော်အဆောင်သို့ မင်းတုန်းမင်း ရောက်လာပြီဆိုလျှင် စလင်းမင်းသမီးကလေးက

ပြေး၍ ကြိုဆိုသည်။ ဖိနပ်တော် ခင်းပေးသည်။ အနီးတွင် ကပ်၍ ယပ်တော် ခတ်ပေးသည်။ ဤသို့ အလိုက်သိသဖြင့်လည်း မင်းတုန်းမင်း၏ အချစ်ဆုံး သမီးတော်ကလေး ဖြစ်လာရသည်မှာ မဆန်းတော့ချေ။

ပင်တိုင်စံ စလင်းစုဖုရား

သက္ကရာဇ် ၁၂၂၇-ခုနှစ်တွင် မြင်ကွန်း၊ မြင်းခုန်တိုင်တို့ ပုန်ကန်မှု ဖြစ်ပွားသဖြင့် အိမ်ရှေ့စံ ကနောင်မင်းသား ကွယ်လွန်ခဲ့ရသည်။ ထိုအခါ နန်းအမွေကို ဆက်ခံရန်အတွက် ထီးညွန့် နန်းလျှာကို ရွေးချယ်ရတော့မည်။ မင်းတုန်းမင်းသည် အိမ်ရှေ့စံ သားတော်ကိုကား မရွေးချယ် ဖြစ်သေး။ အိမ်ရှေ့စံသူ မင်းဖြစ်လာသောအခါ၌ မိဖုရားခေါင်ကြီး တင်မြောက်ရမည့် သမီးတော် ကိုကား ပြတ်သားစွာ ဆုံးဖြတ်လိုက်၏။ ထိုသမီးတော်ကား စလင်းစုဖုရားပင် ဖြစ်သည်။

မင်းတုန်းမင်းတရားသည် စလင်းစုဖုရားကို ပင်တိုင်စံ သမီးတော်အဖြစ် ခန့်ထားရန် ဆုံးဖြတ်ပြီးနောက် မိဖုရားခေါင်ကြီးနှင့် တိုင်ပင်သည်။ မိဖုရားခေါင်ကြီးကလည်း သဘောတူသည်။ မင်းတုန်းမင်းသည် စလင်းစုဖုရားကို ပင်တိုင်စံ ခန့်ထားရေးအတွက် အခြား မှူးမတ် မိဖုရားတို့နှင့် တိုင်ပင်ခြင်းမပြုတော့ပေ။ အကယ်၍ တိုင်ပင်နေလျှင် ပြဿနာ ရှုပ်ထွေးလာနိုင်သည်။ အထမမြောက်လည်း ဖြစ်သွားနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် သက္ကရာဇ် ၁၂၂၉-ခုနှစ်တွင် စလင်းစုဖုရားအား ပင်တိုင်စံရာထူးကို ပေးအပ်ကြောင်း အမိန့် ထုတ်ပြန်လိုက်သည်။

မင်းတုန်းမင်းသည် စလင်းစုဖုရားအား ပင်တိုင်စံ ခန့်ထားပြီးနောက် တစ်ပင်တိုင်နန်းကို မွေးစားမယ်တော် နှစ်ဦးဖြစ်သော တောင်နန်းဆောင်နှင့် မြောက်နန်းဆောင်တို့အကြားတွင် ဆောက်လုပ်၍ စံနေစေခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင် စလင်းစုဖုရား၏ အသက်မှာ ၁၄-နှစ်မျှ ရှိနေပြီ။

စလင်းစုဖုရားကို ပင်တိုင်နန်းစံ ခန့်ထားသဖြင့် မိဖုရား အသိုက်အဝန်းတွင် မကျေနပ် မှုများ ဖြစ်လာသည်။ အထူးသဖြင့် မကျေနပ်သူကား ဆင်ဖြူမရှင်ဘွဲ့ခံ အလယ်နန်းမိဖုရား ဖြစ် သည်။ အလယ်နန်းမိဖုရားမှာ သမီးတော်သုံးပါး ရှိသည်။ စုဖုရားကြီး၊ စုဖုရားလတ်နှင့် စုဖုရားလေးတို့ ဖြစ်သည်။ တောင်နန်းနှင့် မြောက်နန်းပြီးလျှင် အလယ်နန်းသည် တတိယအဆင့် မိဖုရားဖြစ်သည်။

အလယ်နန်းမိဖုရားသည် မိမိသမီးတော်ကို ပင်တိုင်စံ မထားဘဲ သာမန် မိဖုရား၏ သမီးတော်ကို ပင်တိုင်စံ ခန့်သဖြင့် မကျေနပ်ပေ။ ဤအကြောင်းကို တောင်ဆောင်တော် မိဖုရားကလည်း မကျေနပ်သဖြင့် အလယ်နန်းမိဖုရားကို ပြောပြသည်။

“ တကယ်ဆိုရင် တောင်နန်း မြောက်နန်းတို့မှာ သားသမီးရတနာ မရှိဘူး၊ မဖုရား အလယ်နန်းမှာ သမီးတွေ ရှိတယ်၊ ပင်တိုင်စံ ခန့်ရင် မဖုရားရဲ့ သမီးတော်တွေထဲကသာ ခန့်သင့် တယ်။ ” ဟု ဆို၏။

ထိုအခါ အလယ်နန်းမိဖုရားက “ တစ်နေ့ကျရင် မဖုရားအကြောင်း သိစေရမယ်၊ ဘယ်သူ့ကိုပဲ ပင်တိုင်နန်း တင်ပါစေ။ မဖုရားက တစ်နေ့မှာ ဖြစ်တဲ့နည်းနဲ့ ကော်ထုတ် ပစ်လိုက် မယ်။ ” ဟု ကြုံးဝါးလေသည်။

ပင်တိုင်စံ ဆိုသည်မှာ

ပင်တိုင်စံ ဆိုသည်မှာ ရှေးအခါက မင်းသမီးကို တစ်ပင်တိုင်နန်းဖြင့် ထားရှိခဲ့သော သမိုင်းဖြစ်ရပ်ကို အခြေခံ၍ ခေါ်ဆိုလာခြင်း ဖြစ်သည်။ ငါးရာ့ငါးဆယ် နိပါတ်တော်နှင့် ဓညဝတီရာဇဝင်တို့၌ အသိတဉ္စနုမြို့၊ ကံသမင်း လက်ထက် ညီတော် ဥပကံသကို အိမ်ရှေ့ပေး၍ နှမတော် ဒေဝဂဗ္ဘမင်းသမီးကို တစ်ပါးသော မင်းသားတို့နှင့် ရောနှောယှက်တင်ခြင်း မရှိစေရ။ တစ်ပင်တိုင် ပြာသာဒ်ဆောက်၍ တစ်ပင်တိုင်မင်းသမီး အဖြစ် စံနေရသည်။

ဤထုံးစံကို အမှီပြု၍ နောက်နောက်သော မင်းတို့သည် မိမိတို့ ကြည်ဖြူသော နှမတော်ကို ဖြစ်စေ၊ သမီးတော်ကို ဖြစ်စေ ပင်တိုင်နန်း ဆောက်၍ ပင်တိုင်စံ နေစေသည်။ ထို့ကြောင့် ပင်တိုင်စံမင်းသမီးဟု ခေါ်ဆိုရသည်။

ပင်တိုင်စံ မင်းသမီးမှာ အခြားသော မင်းညီ မင်းသားတို့နှင့် ဆက်ဆံခြင်း မရှိစေရ။ ခမည်းတော် မယ်တော်တို့ကလည်း မည်သည့် သားတော်တို့နှင့်မျှ လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်း မပြုပေ။ ထိုမင်းတရား ကံကုန်သောအခါ နောက်တက်သော ရှင်ဘုရင်သည် ပင်တိုင်စံ မင်းသမီးကို တောင်နန်းစံ မိဖုရားခေါင်ကြီးအဖြစ် တင်မြှောက်ကြရလေသည်။

မင်းတုန်းမင်းတရားသည်လည်း စလင်းစုဖုရားအား မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်စေရန် အတွက် ပင်တိုင်နန်းဖြင့် ထားရှိခြင်း ဖြစ်သည်။ ယနေ့ မန္တလေးမြို့တွင် ပြန်လည် တည်ဆောက်ထားသော ရွှေနန်းတော်ကြီး အတွင်း၌ တောင်နန်းမတော်ဆောင်နှင့် မြောက်နန်းမတော်ဆောင်တို့ အကြား၌ စလင်းစုဖုရား နေထိုင်ခဲ့သော တစ်ပင်တိုင်ဆောင်ကို တွေ့မြင်နိုင်ကြသည်။ မင်းတုန်းမင်း လက်ထက်ကမူ တစ်ပင်တိုင်ဆောင်ကို ရွှေပိန်းချထားခဲ့သည်။

စလင်းစုဖုရားသည် ပင်တိုင်စံဘဝဖြင့် စံနေရင်း ခမည်းတော်၏ လိုအပ်ချက်တို့ကိုလည်း ဖြည့်ဆည်း ဆောင်ရွက်ပေးသည်။ ခမည်းတော်မင်းတုန်းမင်းကလည်း စလင်းစုဖုရားကို လက်စွဲတော် ထား၍ သွားလေရာသို့ ခေါ်ဆောင်လေ့ ရှိသည်။ သာယာဝတီမင်းသည် သမီးတော် စကြာဒေဝီအား သွားရာသို့ ခေါ်ဆောင်လေ့ ရှိသကဲ့သို့ မင်းတုန်းမင်းကလည်း စလင်းစုဖုရားကို လက်ကိုင်ထားကာ သွားရာသို့ ခေါ်ဆောင်လေ့ ရှိပေသည်။

ပင်တိုင်စံ၏ ကုသိုလ်တော်များ

စလင်းစုဖုရားသည် ခမည်းတော် မယ်တော်တို့ အပေါ်၌သာ ရိုသေကြည်ညိုတတ်သူ မဟုတ်။ ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကိုလည်း ကလေးဘဝကပင် ရိုသေလေးမြတ်စွာ အားပေး ပြုစုခဲ့သော သမီးတော် ဖြစ်သည်။ အသက်အရွယ်နှင့် မလိုက်ဖက်မီကပင် ဒါနမှုကို ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ထိုအကြောင်းကို ကုန်းဘောင်ဆက်ရာဇဝင်တော်ကြီး၊ စာ ၁၄၃၆-၌-

“ ၁၂၂၆-ခု၊ ပထမဝါဆိုလ၊ သမီးတော် စလင်းမြို့စား မင်းသမီးက ကုသိုလ်တော်ပွား မန္တလေးတောင်ထိပ် ဘုရားဦးတွင် ဆောက်လုပ်သည့် စရပ်တစ်၊ ပွင်းလောင်း တစ်ဆယ့်ခြောက်၊ သာမဏေလောင်း တစ်ဆယ့်ခြောက်များနှင့် လှူဒါန်းရန် ပဒေသာ တစ်ဆယ့်ခြောက် စွန့်ကြဲရန် ဒင်္ဂါးပဒေသာ တစ်ဆယ့်ခြောက်၊ ထည်မျိုး အုပ်မျိုး ပဒေသာ ရှစ်ဆယ်များကို ရွှေနန်းတော်သို့ အရှင်နှစ်ပါး ထွက်တော်မူ၍ ရေစက်သွန်းချ လှူဒါန်းတော်မူသည်။ ”- ဟု ဆိုပါသည်။

စလင်းစုဖုရားသည် စရပ်ဒကာ၊ ရှင်ဒကာ၊ ရဟန်းဒကာ ပြုချိန်တွင် အသက်အရွယ်အား ဖြင့် ၁၁-နှစ်မျှသာ ရှိပေသေးသည်။ ဤအရွယ်ကလေးက သာသနာတော်ကို ပြုစုခဲ့သဖြင့် အံ့ဖွယ် အမျိုးသမီးကလေးဟု ဆိုရပေမည်။

စလင်းစုဖုရားသည် သက္ကရာဇ် ၁၂၃၅-ခုနှစ်တွင် ရတနာပုံ ရွှေမြို့တော် မြောက်ပြင်၌ ကောင်းမှုတော် ကျောင်းတိုက်ကြီးကို တည်ဆောက်ပြန်ပါသည်။ ထိုကျောင်းတိုက်ကြီးမှာ မင်းတုန်းမင်း၏ ငယ်ဆရာ စံကျောင်းဆရာတော်၏ ‘ ရတနာဘုံစံ ’ ကျောင်းတိုက်ကြီး၏ မြောက်ဘက်၌ ရှိပါသည်။ မင်းတုန်းမင်းသည် စံကျောင်းဆရာတော်အတွက် ရတနာဘုံစံ ကျောင်းတော်ကြီးကို ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းခဲ့သည်။

မင်းတုန်းမင်းသည် သမီးတော် စလင်းစုဖုရား၏ ကျောင်းတော်ကြီးကိုလည်း မိမိ ဆောက်လုပ်သော ရတနာဘုံစံ ကျောင်းတော်ကြီးနှင့် ထပ်တူထပ်မျှ တူညီအောင် ဆောက်လုပ်

ခွင့် ပြုခဲ့သည်။

ကျောင်းတော်ကြီးမှာ ရွှေနန်းတော်ကြီးဘက်သို့ မျက်နှာမူ၍ အရှေ့ဘက်၌ ဘုံခုနစ်ဆင့် ရှိ ပြာသာဒ်တော်ကြီး၊ အလယ်တွင် ဘုံးသုံးဆင့်ရှိ ဇေတဝန်ဆောင် ကျောင်းတော်ကြီး၊ အနောက်ဘက်တွင် ဘောဂဆောင်တော်တို့၌ စုလစ်မွန်းချွန် ရုပ်လုံး ရုပ်တုတို့ဖြင့် ခမ်းနားစွာ ဆောက်လုပ်ပြီး လှေကားကြီး ခြောက်စင်းကို တပ်ဆင်ထားသည်။ ယင်းကျောင်းတော်ကြီးနေရာကို ယခုအခါ မန္တလေးတောင်တော်၏ တောင်ဘက် အောက်ခြေတွင် တွေ့ရှိနိုင်ကြပါသည်။

စလင်းစုဖုရားသည် ကျောင်းတော်ကြီးကို ၁၂၃၈-ခုနှစ် ရောက်မှ အပြီးသတ်နိုင်ခဲ့၏။ ကျောင်းတော်ကြီး ရေစက်ချပွဲကို ရုတ်တရက် မပြုလုပ်နိုင်ခဲ့။ ထိုနှစ်အတွင်းမှာပင် မိဖုရားခေါင်ကြီးလည်း ကံတော်ကုန်ခဲ့သည်။ စလင်းစုဖုရားအတွက် ရေစက်ချပွဲကို အနှောင့်အယှက် ဖြစ်သွားရ ပြန်သည်။ မင်းတရားကြီးလည်း စိတ်တော် မကြည်လင်သဖြင့် ရေစက်ချပွဲကို မလုပ်နိုင်ခဲ့ပေ။

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀-ပြည့်နှစ် ရောက်မှ ကျောင်းရေစက်ချပွဲကို ပြုလုပ်နိုင်ခဲ့လေသည်။ မလုပ်၍လည်း မဖြစ်တော့၊ မင်းတုန်းမင်းကလည်း မကျန်းမမာ ဖြစ်နေပြီ။ စလင်းစုဖုရားသည် မိမိ ကျောင်းရေစက်ချပွဲကို ခမည်းတော်နှင့်အတူ ပြုလုပ်လိုသည်။ သို့သော်လည်း ခမည်းတော်သည် ကျောင်းတော်သို့ လိုက်နိုင်အား မရှိတော့ချေ။ ထို့ကြောင့် မြေနန်းတော်မှာပင် စံနေ၍ ကျောင်း ရေစက်ချပွဲကို ပြုလုပ်သည်။

မင်းတုန်းမင်းသည် မြေနန်းတော်မှ ကျောင်းတော်အထိ ဝါလုံးတိုင်များကို စိုက်ထူစေပြီး လျှင် ပိတ်ဖြူစများကို ဆက်ကာ တန်းပြုလုပ်၍ နန်းတွင်းနှင့် ကျောင်းတော်ကို စည်ယွမ်းဆော် ပြီးလျှင် ကြေးနန်းဖြင့် အချက်ပေးကာ ရေစက်ချတော်မူသည်ဟု ဆိုပါသည်။

စလင်းစုဖုရားသည် မိမိ ကျောင်းတော်ကြီးကို ‘မဟာတုလွတ်ဘုံသာကျောင်းတော်ကြီး’ ဟု ကမ္မည်းတပ်၍ ဆရာတော် အရှင်ဝရစက္က (ငယ်မည်ဦးမှော်) အား တင်လှူသည်။ ထိုကျောင်း တိုက်ကြီးကို စလင်းစုဖုရားက ဆောက်လုပ်သဖြင့် ‘စလင်းကျောင်းတိုက်’ (မြောက် စလင်းတိုက်) ဟု ခေါ်ဆိုကြလေသည်။

ဝတ်ကြောင်မှ လွတ်အောင်ခွာမယ်

မင်းတုန်းမင်းတရားသည်လည်း ရေစက်ချပွဲ ပြီးသည့်နောက် ရောဂါက ပို၍ သည်းလာ သည်။ စံနန်းတော်တွင်းမှ အပြင်သို့ မထွက်နိုင်တော့။ ထိုအချိန်တွင် ဆင်ဖြူမရှင်ဘွဲ့ခံ အလယ်နန်းမိဖုရားနှင့် မိဖုရား အချို့သာ ဘုရင့်စံနန်းဆောင်သို့ ဝင်ခွင့် ရတော့သည်။ စလင်းစုဖုရား လည်း ခမည်းတော်နှင့် တွေ့ဆုံခွင့် မရရှိတော့။ ခမည်းတော်၏ ဘေးတွင် အားပေးကာ ဓမ္မစာများ ရွတ်ပွား၍ ပေးချင်မိသည်။ သို့ပါသော်လည်း မိမိသည် အဆောင်တွင်းသို့ ဝင်ခွင့် မရတော့ပါ။ အများပြောစကားကို နားထောင်၍ ခမည်းတော်၏ သတင်းကို ကြားသိနေရသည်။

ထိုအချိန်တွင် စလင်းစုဖုရားအတွက် အားငယ်ဆုံးအချိန်ပင် ဖြစ်တော့သည်။ တစ်ချိန်က မိမိကို မွေးစားချစ်ခင်ခဲ့ကြသော တောင်နန်း၊ မြောက်နန်း မိဖုရားကြီးတို့လည်း မရှိတော့။ ခမည်းတော်ကို အားကိုးနေခဲ့ရာ ယခုတော့ ခမည်းတော်နှင့်လည်း တွေ့ခွင့် မရတော့ပြီ။

ထိုအတောအတွင်း သီပေါမင်းသားကို အိမ်ရှေ့စံ အပ်နှင်းကြောင်း အမိန့်တော်ဟူ၍ ထွက်ပေါ်လာ၏။ နန်းတွင်းရေးကို ဆင်ဖြူမရှင်တို့ စိတ်တိုင်းကျ ဖန်တီးကြပြီ။ တစ်ဆက်တည်း မှာပင် သားတော် သမီးတော်တို့ကို ဖမ်းဆီး၍ အချုပ်တွင်းသို့ ထည့်သွင်းထားလိုက်ကြပြီဟု လည်း ကြားသိလာရသည်။

စလင်းစုဖုရားသည် များစွာ တုန်လှုပ်လာရပြီ။ မိမိသည် ပင်တိုင်နန်းရှင် ဖြစ်၏။ သီပေါ နန်းတက်လျှင် နန်းခေလေအရ မိမိက မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်ရမည်။ သို့သော်လည်း ယခုအခြေအနေ

တွင် မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်ဖို့ ဝေးစွ။ အသက်ကိုပင် အန္တရာယ် ပြုကြတော့မည်။ မိမိဘဝအတွက် အန္တရာယ်ကို ရုန်းထွက်နိုင်မှ အသက်ဘေးက လွတ်တော့မည်ဟု သဘောပေါက်လိုက်သည်။ မိမိသည် ကျောင်းတော်သို့ သွား၍ သီလရှင် ဝတ်တော့မည်ဟု သန္နိဋ္ဌာန် ချလိုက်သည်။

စလင်းစုဖုရားသည် ငယ်စဉ်ကပင် စာပေကို ဝါသနာထုံခဲ့သည်။ ကဗျာရေးသားနည်းကို လည်း အချုပ်တန်းဆရာဖေထံမှ သင်ယူလေ့လာကာ ကဗျာအများအပြားကို စပ်ဆိုခဲ့သည်။ ယခုအချိန်တွင်လည်း မိမိဘဝ ခံစားချက်တို့ကို တေးထပ်ကဗျာဖွဲ့၍ ရေးစပ်ထားလိုက်ပါသည်။

စလင်းစုဖုရားရေး တေးထပ်

သံသရာ ဝဋ်ဒုက္ခ ၊
မုချပ လွတ်ရာ ၊
ထုတ်ပြသည့် ဘာဝနာကို ၊
ဖန်ခါခါ ရှုစား ။
တရားနှင့် ဖျော်ဖြေပါသည် ၊
လျှော်တေသာ သုံးမည့် စိတ်ထား ။
ချောအလှ လုပ်ဆောင်တာဟာ ၊
အပုပ်ကောင် ပါလား ။
ဟုတ်ယောင်ယောင် အထင်မှားပါလို့ ၊
အသားနှင့် အရေ ။
ဝိပဿ်ကို ဆင်ခြင်ရှုလျှင်ဖြင့် ၊
တင်တင်ခု မြင်ပေါ့အခြေ ။
ယခင်စု မှားတာတွေကို ၊
ဩကာသေ ဝန်ချလို့ ၊
ရွံ့လှတဲ့ ဗရာဝါ ၊
ရုန်းထွက်မည်သာ ။
ဝတ်ကြောင်မှ လွတ်အောင်ခွာမယ် ၊
ဇွတ်ရှောင်ကာ ပုန်းမယ်ပလေး။ ။

သီလရှင်ထိပ်ထား စုဖုရား

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀-ပြည့်၊ သီတင်းကျွတ်လဆန်း ခြောက်ရက်နေ့တွင် မင်းတုန်းမင်း ကံတော်ကုန်သည်။ သီပေါမင်းသည် နောက်တစ်နေ့မှာပင် ထီးနန်းကို သိမ်းမြန်းတော့သည်။ သီတင်းကျွတ်လဆန်း ၁၂-ရက်နေ့တွင် မင်းတုန်းမင်း အလောင်းတော်ကို လွှတ်တော် မြောက်ဘက် ရှိ အုတ်ပြာသာဒ်၌ ဂူသွင်းသင်္ဂြိုဟ်သည်။

ထိုသင်္ဂြိုဟ်ပွဲကို သီပေါမင်း၊ ဆင်ဖြူမရှင်နှင့် သမီးတော် သုံးပါးတို့က ဦးဆောင်ကြသည်။ ယခုအချိန်တွင် ဆင်ဖြူမရှင် အလိုကျ ထီးနန်းကို ချယ်လှယ်တော့မည်။

စလင်းစုဖုရားသည် ခမည်းတော်၏ အလောင်းတော်ကို နောက်ဆုံး ကန်တော့ပြီးနောက် ပင်တိုင်နန်းသို့ ပြန်လာခဲ့သည်။ ရောက်လျှင် ရောက်ချင်း ကျောက်ကာရွာစား ခင်နှစ်၊ သာစည်ရွာ စား မယ်ထားနှင့် သရက်တောရွာစား မယ်စိုးတို့ကို ခေါ်၍ ဆံချခိုင်းသည်။ ထို့နောက် အသင့် ချုပ်လုပ်ထားသော သီလရှင်ဝတ်စုံကို ပြောင်းလဲ ဝတ်ဆင်လိုက်သည်။ အချိန်ကြာနေ၍ မဖြစ်။ မိုးချုပ်၍ ရွှေနန်းတော် တံခါးများ ပိတ်သွားလျှင် အပြင်သို့ မထွက်နိုင်ဘဲ အဖမ်းခံရနိုင်သည်။

ထို့ကြောင့် မြို့တံခါးများ မပိတ်မီ သီလရှင်ဝတ်ဖြင့် မိမိကိုးကွယ်ရာ စလင်းကျောင်းတိုက်သို့ ထွက် ခဲ့လေတော့သည်။

မြောက်စလင်းကျောင်းတိုက် ဆရာတော်သည် သီလရှင် စလင်းစုဖုရားကို ကြိုဆို၍ ကျောင်းတော်ကြီး အနောက်ပိုင်းတွင် သီလရှင် နေထိုင်ရန် တဲနန်းတစ်ခုကို ဆောက်လုပ်ပေးခဲ့ သည်။

စလင်းစုဖုရား ထွက်သွားသည့် အကြောင်းကို ဆင်ဖြူရှင်တို့က နောက်မှ သိကြရသည်။ သီလရှင်ဝတ်ရာတွင် ကူညီကြသော ခင်နှစ်၊ မယ်ထာနှင့် မယ်စိုးတို့ကို ဖမ်းဆီး၍ ထောင်သွင်း အကျဉ်းချထားလိုက်ကြသည်။

စလင်းစုဖုရား၏ နိဂုံးနေ့များ

စလင်းစုဖုရားသည် ပင်တိုင်စံဘဝမှ တဲနန်းစံဘဝဖြင့် စလင်းကျောင်းတိုက်အတွင်း၌ နိမ့်ကျစွာ နေခဲ့ရလေပြီ။ ဤသို့ နေရသည်မှာပင် တော်သေးသည်ဟု ဆိုရပါမည်။ အဘယ့်ကြောင့် ဆိုသော် အခြား အဖမ်းခံရသော သားတော် သမီးတော်တို့ကို သီပေါတို့အုပ်စုက ကွပ်မျက်ပစ်လိုက် သောကြောင့်ပင်တည်း။ စလင်းစုဖုရားသည်လည်း နန်းတွင်းမှာသာ နေခဲ့လျှင် ကွပ်မျက်ခံရမည် မှချတည်း။

စလင်းစုဖုရားသည် သီလရှင်ဘဝဖြင့် အခြွေအရံ အနည်းငယ်နှင့် အတူ စလင်းတိုက် အတွင်းမှာပင် စံနေခဲ့သည်။ ဆင်ဖြူရှင်နှင့် သီပေါမင်းတို့ အဖွဲ့သည် စလင်းစုဖုရား သီလရှင် ထိပ်ထားကို အလစ်မပေးခဲ့ပေ။ အထောက်တော်များ စေလွှတ်၍ အမြဲတစေ စုံစမ်းနေကြသည်။

ဤသို့ စုံစမ်းနေသဖြင့် စလင်းတိုက်အတွင်းသို့ ဝင်ထွက် သွားလာဝံ့သူ နည်းပါးသွား သည်။ ကျောင်းတိုက်မှာလည်း တိတ်ဆိတ်လျက် ရှိနေတော့သည်။ စလင်းစုဖုရား အပိုင်စားသော စလင်းမြို့မှ အခွန်အတုတ်များလည်း မရောက်လာတော့။

ထို့ပြင် စလင်းနယ်ဘက်မှ ထကြွမှုများ ဖြစ်လာသည်။ ဤထကြွမှုများမှာ စလင်းစုဖုရား ၏ သွေးထိုးမှုကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု နန်းတွင်း အသိုင်းအဝိုင်းမှ စွပ်စွဲလာကြသည်။ ထို့ကြောင့် စလင်းထိပ်ထား သီလရှင်စုဖုရားကို သူပုန်မဟု ပြောဆိုလာကြသည်။

စလင်းစုဖုရားမှာ မြေနိမ့်ရာတွင် လှံစိုက်ခံရပြန်ပြီ။ မိမိနှင့် ဘာမျှ မသက်ဆိုင်ပါဘဲလျက် သူပုန်မဟု စွပ်စွဲခံရပြန်ပြီ။ ဤကဲ့သို့ အထွေထွေသော ကိစ္စများဖြင့် စွပ်စွဲခံနေရသဖြင့် များစွာ စိတ်ထိခိုက်ရသည်။ အပူဒုက္ခ အမျိုးမျိုးကို ခံစားနေရသော စလင်းစုဖုရားမှာ အစားမမှန်၊ အနေ မမှန် ဖြစ်ကာ ကျန်းမာရေးပါ ထိခိုက်လာတော့သည်။ ကြာသော် အိပ်ရာထဲတွင် လဲသည့် အဆင့်သို့ ရောက်ရှိလာတော့သည်။ နန်းတွင်း သမားတော်ကြီးများဖြင့်လည်း ကုသခွင့် မရ။ စလင်းဆရာ တော်ကမူ အရပ်ဆရာတို့ဖြင့် ခေါ်ယူ ကုသပေးခဲ့ပါသည်။ သို့သော်လည်း သီလရှင်စုဖုရား၏ ရောဂါမှာ သက်သာလာခြင်း မရှိတော့ချေ။

စလင်းစုဖုရားသည် ထိုရောဂါဖြင့်ပင် သက္ကရာဇ် ၁၂၄၆-ခု၊ နတ်တော်လဆန်း ခြောက်ရက်နေ့တွင် ကံတော်ကုန်ခဲ့ရရှာသည်။ ကံကုန်ချိန်တွင် နန်းတွင်းမှ မင်းချင်းတို့သည် စလင်း သူပုန်မကို ဖမ်းဆီးရန်ဟူ၍ ကျောင်းတိုက်သို့ ရောက်ရှိလာကြသည်။ အလောင်းကိုသာ တွေ့ရ သဖြင့် ပြန်သွားကြရသည်။

စလင်းဆရာတော်နှင့် သံဃာတော်တို့သည် ပင်တိုင်စံ သီလရှင်၏ ရုပ်အလောင်းကို ပြင်ဆင်ပြီးနောက် စလင်းမင်းသမီး ကံတော်ကုန်ကြောင်း၊ နန်းတော်သို့ အကြောင်းကြားသည်။ ထိုအခါ နန်းတွင်းမှ သီပေါတို့ အုပ်စုက သုသာန်စောင့် တစ်ယောက်အား “ စလင်းစားဟောင်း သူပုန်မကို ငါ့ပိုင်နက်အတွင်း မမြှုပ်နှံစေရ၊ ကျောင်းဝင်း အတွင်း၌သာ မြှုပ်နှံစေ။ ” ဟု အမိန့် ထုတ်၍ စေလွှတ်လိုက်သည်။

စလင်းစုဖုရား၏ သေကံကား ဆိုးလေစွ။ သေ၍ပင် မြှုပ်နှံစရာ နေရာကို မပေးကြ
တော့။ ဤအမိန့်ကို ကြားသိရသဖြင့် စလင်းဆရာတော်နှင့် သံဃာတော်တို့သည် သီလရှင်စုဖုရား၏
အလောင်းကို တဲနန်းအနီးရှိ ညောင်ပင်ကြီးအောက်၌ မြှုပ်နှံလိုက်ကြရပါသည်။

စလင်းစုဖုရား သီလရှင်ထိပ်ထားသည် ကွယ်လွန်ချိန်တွင် အသက် ၃၁-နှစ်မျှသာ
ရှိသေးသည်။ စလင်းကျောင်းတိုက်ကြီး၏ အမဖြစ်သော စလင်းစုဖုရား၏ ဘဝနိဂုံးသည် ဝမ်းနည်း
ကြေကွဲဖွယ်၊ ဆွေးမြေ့ ရင်နှင့်ဖွယ်တို့ဖြင့် အဆုံးသတ်ခဲ့ရရှာလေသည်တကား။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ကုန်းဘောင်ဆက်ရာဇဝင်တော်ကြီး ၊
- ၂။ သီလရှင်ထိပ်ထား ၊
- ၃။ ညောင်ကန်သာသနာဝင် ၊
- ၄။ မြန်မာမဟာမင်္ဂလာမင်းခမ်းတော် ၊
- ၅။ အမျိုးသမီး အနုပညာရှင်များ ၊
- ၆။ အချုပ်တန်းဆရာဖေ ၊
- ၇။ အနှစ် ၁၀၀-ပြည့် မန္တလေး ၊
- ၈။ မြန်မာမင်း အုပ်ချုပ်ပုံစာတမ်း (စတုတ္ထပိုင်း) ၊

စာအုပ်အကြောင်း

မိုင်းနောင် မျိုးနွယ် သိမှတ်ဖွယ်

မင်းတုန်းမင်းသည် ဘကြီးတော် ဖန်နန်းရှင် မင်းတရား၏ မိဖုရားခေါင်ကြီး မယ်နုက မွေးသော သမီးတော်ကို အလယ်နန်းမိဖုရား တင်မြှောက်ခဲ့သည်။ အလယ်နန်းမိဖုရားသည် နောင်အခါတွင် ဆင်ဖြူမရှင်ဟု ခေါ်တွင်လာသော မိဖုရားကြီး ဖြစ်လာသည်။

ဆင်ဖြူမရှင်မိဖုရားကြီးသည် သားတော် သမီးတော် ခြောက်ပါးကို မွေးဖွားခဲ့သည်။ သမီးတော် တစ်ပါးနှင့် သားတော် နှစ်ပါးတို့မှာ ငယ်စဉ်ကပင် ကွယ်လွန်ကုန်ကြသည်။ သမီးတော် စုဖုရားကြီး၊ စုဖုရားလတ်နှင့် စုဖုရားလေးတို့ သုံးဦးသာလျှင် အရွယ်ရောက်အောင် နေကြရသည်။

စုဖုရားကြီးသည် ဆင်ဖြူမရှင်၏ သမီးတော် အကြီးဆုံး ဖြစ်သည်။ အရွယ်ရောက်သော အခါ မိုင်းနောင်မြို့ကို စားရသဖြင့် ‘မိုင်းနောင်မြို့စား စုဖုရား’ ဟု ခေါ်ကြသည်။ ဘွဲ့မည်ကား ‘သီရိသုရတနာဒေဝီ’ ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

နောက်ပိုင်းတွင် ပုဂံမြို့ကိုပါ အပိုင်းစားရပြန်သဖြင့် ပုဂံ-မိုင်းနောင် နှစ်မြို့စားဟု ရေးသားကြပြန်သည်။ သို့ရာတွင် မိုင်းနောင်မြို့စားဟူသော အမည်သာ တွင်ကျယ်နေပါသည်။ အချို့ကလည်း စုဖုရားကြီးဟုသာ ခေါ်ဆိုကြသည်။

မိုင်းနောင်စုဖုရားကြီးသည် မြတောင်မြို့စား စုဖုရားလတ်လောက်ကား ထင်ရှားသူ မဟုတ်ပေ။ စုဖုရားလတ်မှာ နန်းတွင်းရေး ကိစ္စများတွင် ပါဝင်ပတ်သက်လေ့ ရှိသောကြောင့် လူသိများသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် စုဖုရားလတ်က မိဖုရားကြီး ရာထူးကို အရယူလျက် နန်းတွင်းရေးကို ချယ်လှယ်နိုင်ခဲ့သည်။

စုဖုရားလတ်တို့ မြေးအဖွားတစ်စုသည် မြန်မာ့နန်းတွင်းရေးတွင် ပါဝင် စွက်ဖက်လေ့ ရှိသောကြောင့် ထင်ရှားကြသည်။ နန်းမတော် မယ်နု၊ သမီး ဆင်ဖြူမရှင်၊ မြေး စုဖုရားလတ်တို့ သည် နန်းတွင်းရေးရာ ပြဿနာတို့၌ မပြတ်ပါဝင်လေ့ ရှိကြသည်။

မိုင်းနောင်ထိပ်တင် တရားရှင်

မိုင်းနောင်စုဖုရားကား တစ်မူထူးခြားသော စိတ်ထားဖြင့် မွေးဖွားလာသော သမီးတော် တစ်ပါး ဖြစ်သည်။ ငယ်စဉ်ကပင် ရိုးအေးစွာ နေတတ်သည်။ စကားလည်း များများ မပြောတတ်။ စာပေကျမ်းဂန်တို့ကို ဖတ်ရှုနေတတ်သည်။ ဒါနမှုကို ပြုသည်။ သီလမှုကို ကျင့်သုံးသည်။ ဘာဝနာ မှုကို ပွားများသည်။ အခါအားလျော်စွာ တံဆိပ်ရဆရာတော်ကြီးများထံ သွား၍ တရားဓမ္မကို နာကြားလေ့ ရှိသည်။ ထိုအကြောင်းကို မိုင်းနောင်စုဖုရားကြီး ရေးသားသော ‘ဓမ္မသာရနယဒီပနီ’ နိဒါန်း၌-

“အရှင်မြတ်နှစ်ပါး၏ (မင်းတုန်းမင်းနှင့် ဆင်ဖြူမရှင်) သည်းချာရင်နှစ် သမီးတော်စစ် ရတနာ မင်္ဂလာဖြစ်တော်မူသော အရှင်ထိပ်စုဖုရားကြီးသည် ခမည်းတော် မင်းတရားကြီး ဘုရား သင်ကြားပြသ ဆုံးမတော်မူခဲ့သော နည်းနာ၊ တံဆိပ်ရဆရာတော် သင်္ဘောတော်တို့ မိန့်ဆိုဟောပြု သြဝါဒပေးတော်မူခဲ့သော နည်းနာ၊ ဂန္ထနွယ် အဝဝတို့မှ တစတစ ရအပ်သော နည်းနာတို့နှင့် အညီ ယောဂီအမှုကို ပြုလုပ် ပွားများတော်မူခြင်း၊ ထိုမှတစ်ပါး အထူးထူးသော

ဒါနမျိုးစေတီကို တစ်နေ့မပြတ် လှူဒါန်း ပြုလုပ်တော်မူခြင်းစသော များစွာသော ဒါန၊ သီလ၊ ဘာဝနာတို့ကို အားထုတ်တော်မူ ”-
လေ့ရှိကြောင်း ရေးသားပြခဲ့လေသည်။

စုဖုရားကြီးသည် ငယ်စဉ်ကပင် ဓမ္မ၌ ကိန်းတည်နေသူ ဖြစ်သည့်အလျောက် ညီမတော် စုဖုရားလတ်၏ အနိုင်ကျင့် ချယ်လှယ်မှုကိုလည်း ခန္တီတရား လက်ကိုင်ထား၍ ခွင့်လွှတ်ကာ အေးချမ်းစွာပင် နေနိုင်ခဲ့သည်။

ညီမငယ်၏ ချယ်လှယ်မှု

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀-ပြည့်နှစ် တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ၁၄-ရက်နေ့တွင် သီပေါမင်း နန်းတက်ပွဲကို ကျင်းပခဲ့သည်။ နန်းတက်ဘိသိက်ခံပွဲကို မှန်နန်းဆောင် ဘမရာသနပလ္လင်ထက်၌ ပြုလုပ်သည်။ အရှေ့ကို မျက်နှာမူလျက် လက်ယာဘက်က မိုင်းနောင်စုဖုရားကြီး၊ လက်ဝဲဘက်က ညီမတော် စုဖုရားလတ်တို့ ရှိနေကြသည်။ ဘိသိက်ခံပွဲတွင် လက်ယာဘက်က ရှိနေသူမှာ တောင်နန်းမတော် မိဖုရားခေါင်ကြီးပင် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် နန်းတက်ဘိသိက်ခံပွဲတွင် မိုင်းနောင်စုဖုရားကြီးသည် မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်ခဲ့ရပေသည်။

မိဖုရားကြီး နှစ်ပါးအတွက် နန်းမတော်ဝန်ကိုလည်း နှစ်ဦးခန့်ထားရသည်။ နန်းမတော် မိုင်းနောင်စုဖုရားကြီး၏ ဝန်မှာ အဝမြို့ဝန် ဦးဖိုးရောက် ဖြစ်သည်။ စုဖုရားလတ်၏ ဝန်မှာ မိုင်းခိုင်း မြို့စား ဦးရန် ဖြစ်သည်။

မိုင်းနောင်ထိပ်ထား စုဖုရားကြီးမှာ မိဖုရားခေါင်ကြီး ရာထူးဖြင့် တစ်လမျှသာ နေလိုက်ရသည်။ ညီမတော် စုဖုရားလတ်က မိဖုရားခေါင်ကြီး ရာထူးကို ဝင်ယူလိုက်သည်။ လ၊ အနည်းငယ်အတွင်းမှာပင် မိုင်းနောင် စုဖုရားကြီးမှာ အလိုလို ရာထူးလက်လွတ် ဖြစ်သွား ရလေတော့သည်။

မိုင်းနောင်စုဖုရားကြီးသည် နန်းမတော် မိဖုရားခေါင်ကြီး အဆောင်တွင် ငါးလခန့်သာ နေလိုက်ရသည်။ တန်ခူးလ သင်္ကြန်ကျချိန်တွင် မယ်တော် ဆင်ဖြူမရှင် အဆောင်အနီးသို့ ပြောင်းရွှေ့ စံနေရတော့သည်။ ထိုအချိန်မှ စ၍ သီပေါမင်းနှင့် စုဖုရားလတ်တို့ မြောက်စားသူများမှာ နန်းတွင်း၌ တန်ခိုးထက်မြက်နေလေတော့သည်။

နန်းတွင်းရေးရာ ပြဿနာများ

သီပေါမင်း နန်းတက်ပြီးနောက် နန်းတွင်းရေးရာ ပြဿနာများလည်း ရှုပ်ထွေးနေသည်။ သီပေါမင်း ကိုယ်တိုင်မှာလည်း ငယ်နုသော မင်းတစ်ပါးသာ ဖြစ်သေးသည်။ ထို့ပြင် နန်းတွင်း၌ အင်အားရှိသော သားတော်တစ်ပါး မဟုတ်ဘဲ မင်းဖြစ်လာသူ ဖြစ်သည်။ ဆင်ဖြူမရှင်နှင့် စုဖုရား လတ်တို့ မျက်နှာကြောင့်သာ မင်းဖြစ်လာရသူ ဖြစ်သည်။ ထိုအားနည်းချက်ကြောင့်လည်း စုဖုရားလတ်၏ အလိုကို လိုက်လျောနေရသည်လည်း ရှိသည်။

အားနည်းချက် များစွာရှိသော သီပေါမင်းလက်ထက်တွင် လက်အောက်ခံ ဝန်ကြီးများ ကလည်း ညီညွတ်မှု မရှိကြ။ စိတ်ဝမ်းကွဲကာ အုပ်စု အသီးသီး ဖြစ်နေကြသည်။ တိုင်တားဝန်ကြီး အသင်း၊ ကင်းဝန်အသင်း၊ လှေသင်းအတွင်းဝန်အသင်းဟူ၍ ကွဲပြားနေကြသည်။ မယ်တော် ဆင်ဖြူမရှင် ကိုယ်တိုင်လည်း နန်းတွင်းအုပ်စုများကို စေ့စပ်ပေးနိုင်ခြင်း မရှိတော့။ နန်းတက်စ လောက်ကလည်း ဩဇာအာဏာ မရှိတော့ချေ။ ဤသို့ဖြင့် ရတနာပုံ နန်းတွင်းရေးသည် စည်းလုံးညီညွတ်မှု မရှိတော့ဘဲ ပြိုကွဲနေလေပြီ။

မိုင်းနောင်စုဖုရားကြီးမှာ ထိုအသင်းအပင်းတွေထဲတွင် ပါဝင် ပတ်သက်ခြင်း မရှိခဲ့ပေ။ ယင်းတို့နှင့် ပတ်သက်၍လည်း နှုတ်ဟ၍ စကားမဆိုခဲ့။ သင်းကွဲကိစ္စများ၌ စွက်ဖက်ခြင်း မပြုဘဲ လျစ်လျူရှုနေခဲ့သည်။ သီပေါမင်းလက်ထက် နန်းတွင်းရေး အခြေအနေကို စုဖုရားကြီးက တေးထပ် ဖြင့် ရေးစပ်၍ ဤသို့ မှတ်တမ်းတင်ထားခဲ့သည်။

မိုင်းနောင်စုဖုရားရေး တေးထပ်

ခုဖြစ်ပုံ ကြောင်းတွေ သိတာမို့ ၊
ခေါင်းကြွေရို ခွေကာ ၊
လောင်းတေမိ ဆွေသဟာလို ၊
နေသာအောင် နေရ ။
နား မျက်စိ ခံတွင်းတော်ကို ၊
ကင်းသနော် ရွေးမျှ မဟ ။
ရပ်ပြစ်ရှစ် ဝေးစင်ကွာအောင် ၊
တွေးသင်္ကာယန ။
အေးချင်တာ ဘဝမို့ ၊
အ အလို နေမယ် ။
အမှုတွေ လန့်ခမန်းရယ်ကြောင့် ၊
ငါးရန့်ဖမ်း လုပ်ရှာသည့်နှယ် ။
ကန့်အခန်း သူဟုတ်ကယ်လျှင် ၊
မြူဆုတ်ပယ် မရှောင်လှပါဘု ၊
ရွှေကြောင်ကျ လေးဘက်ပါ ၊
ရွေးထွက်တဲ့ခါ ။
ခုများဖြင့် အေးကွက်ရှာတယ် ၊
ဈေးမျက်နှာ လုပ်တုန်းမို့လေး။ ။

စုဖုရားကြီး၏ တေးထပ်သည် သီပေါမင်းလက်ထက် သရုပ်ပြ မြင်ကွင်းကို ထင်လင်းစွာ ပြသနေသည်ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။ ဤကဲ့သို့ စိတ်ဝမ်းကွဲမှုတွေ အကြားမှာ စုဖုရားကြီးသည် ဘက်လိုက်မှု မရှိဘဲ ဈေးသည်မျက်နှာမျိုးဖြင့် နေထိုင်ခဲ့လေသည်။

စုဖုရားကြီး၏ ကုသိုလ်တော်

ပုဂံမြို့၊ မိုင်းနောင်မြို့တို့ကို စားရသော စုဖုရားကြီးသည် အခြားမိဖုရားများကဲ့သို့ပင် ကုသိုလ်တော် ဒါနမှုများကို မပြတ် ဆည်းပူးလေ့ ရှိပါသည်။ နန်းတွင်းဝယ် စံနေစဉ်က ကုသိုလ် တော် ကျောင်းတိုက်ကြီးကို ဆောက်လုပ်၍ တင်လှူပူဇော်ခဲ့ပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို ကုန်းဘောင်ဆက်ရာဇဝင်တော်ကြီး၌-

“ ပုဂံ မိုင်းနောင် နှစ်မြို့စား စုဖုရားကြီးက ကုသိုလ်တော်ပွား မန္တလေးမြို့ အရှေ့ပြင် ဝိစိတ္တာရာမ မာန်အောင်တိုက်တွင် ကျောင်းဦးပြာသာဒ်၊ ဘောဂ စနုနှင့်တကွ ဆောက်လုပ်၍ ဝိစိတ္တာရာမဆရာတော် ဦးတိလောကအား တင်လှူသည့် ဘုံငါးဆင့် စမြင်ခံပါ ကျောင်းတော်” ဟု ရေးသား၍ မှတ်တမ်းတင်ထားပါသည်။

စုဖုရားကြီးသည် မိမိ ကျောင်းတော်ကြီးကို ခမည်းတော် မင်းတုန်းမင်းတရား ရှိစဉ်ကပင် ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းခဲ့ပါသည်။ မည်သည့် နေ့ရက်တွင် ရေစက်သွန်းချသည်ဟုကား အမှတ်အသား

မတွေ့ရသေးချေ။

မြန်မာ့ထီးနန်း ဇာတ်သိမ်းခန်း

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၇-ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်ကျော် ၈-ရက်နေ့တွင် သီပေါမင်းနှင့် ညီမတော် စုဖုရားလတ်တို့အား နယ်ချဲ့အင်္ဂလိပ်တို့က ဖမ်းယူခေါ်ဆောင်သွားတော့သည်။ ထိုအခါ မယ်တော် ဆင်ဖြူမရှင်နှင့်အတူ မိုင်နောင်စုဖုရားကြီးတို့က ရန်ကုန်မြို့အထိ လိုက်ပါ ပို့ဆောင် ခဲ့ကြသည်။

နယ်ချဲ့တို့သည် သီပေါမင်းနှင့် စုဖုရားလတ်တို့ကို အိန္ဒိယနိုင်ငံသို့ ခေါ်ဆောင်သွားကြ သည်။ မယ်တော် ဆင်ဖြူမရှင်နှင့် မိုင်းနောင်စုဖုရားကြီးတို့ကိုမူ ရံရွှေတော် ၁၂-ဦးနှင့်အတူ ထားဝယ်မြို့သို့ ပို့ထားကြသည်။

ခရစ်နှစ် ၁၈၈၇-ခုနှစ်တွင် ထားဝယ်မြို့၌ အင်္ဂလိပ်တို့အား တော်လှန်ပုန်ကန်မှုကြီး ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ထိုပုန်ကန်မှုတွင် ဆင်ဖြူမရှင်၏ သွေးထိုးလှုံ့ဆော်မှု မကင်းဟု အင်္ဂလိပ် အစိုးရက ယူဆသည်။ ထို့ကြောင့် ဆင်ဖြူမရှင်နှင့် မိုင်းနောင်စုဖုရားကြီးတို့ကို ထားဝယ်မှ ရန်ကုန်သို့ ပြန်ခေါ်ခဲ့သည်။ ၁၈၈၈-ခု၊ ဩဂုတ်လ ၂၂-ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်မှတစ်ဆင့် သီပေါမင်းရှိရာ အိန္ဒိယ နိုင်ငံ ရတနာဂီရိသို့ ပို့ဆောင်လိုက်ကြပြန်သည်။

မိုင်းနောင်စုဖုရားကြီးနှင့် မယ်တော်ဆင်ဖြူမရှင်တို့သည် ရတနာဂီရိ၌ တစ်နှစ်ခန့် နေကြရသည်။ ၁၈၈၉-ခု (မြန်မာ ၁၂၅၁-ခု) နှစ်တွင် အင်္ဂလိပ်အစိုးရသည် ဆင်ဖြူမရှင်နှင့် စုဖုရားကြီးတို့ကို ရန်ကုန်သို့ ပြန်ပို့ကြပြန်သည်။

ဆင်ဖြူမရှင်နှင့် စုဖုရားကြီးတို့သည် ရန်ကုန်သို့ ပြန်ရောက်လျှင် ဘုရင်ခံအိမ်တော်အနီး ဝင်ဆာလမ်းတွင် အိမ်တစ်အိမ်ကို ဝယ်ယူ၍ နေထိုင်ခဲ့ကြပါသည်။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် ပါမောက္ခ ဒေဆိုင်းကမူ (Deposed King Thibow of Burma in India) စာအုပ်၌ စုဖုရားကြီးတို့ အိမ်ကို ဘောင်ဒရီလမ်း၌ ရှိသည်ဟု ဆိုပါသည်။ ဤ၌ ဝင်ဆာလမ်းနှင့် ဘောင်ဒရီလမ်းမှာ တစ်ဆက်တည်း ဖြစ်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။

ကျမ်းပြုထိပ်ထား စုဖုရား

စုဖုရားကြီးသည် ရန်ကုန်မြို့သို့ ပြန်ရောက်ပြီးနောက် မယ်တော် ဆင်ဖြူမရှင်ကို ပြုစုရင်း တရားဓမ္မကို လေ့လာ လိုက်စားနေသည်။ အချိန်ရသရွေ့ ဘာဝနာတရားကို ပွားများ နေလေ တော့သည်။

ထိုအချိန်က မြန်မာနိုင်ငံတွင် ထင်ရှားသော ဒွါရဆရာတော်ကြီး၊ ငှက်တွင်းဆရာတော် ကြီးစသော ဆရာတော်တို့နှင့် ဆက်သွယ်၍တရားဓမ္မတို့ကို မေးမြန်း လျှောက်ထားသည်။ စုဖုရားကြီးနှင့် ဆရာတော်တို့၏ ဓမ္မဆက်ဆံရေး ကိစ္စများကို ထိုဆရာတော်ကြီးတို့ ရေးသားသော ကျမ်းဂန်များ၌ တွေ့ရှိ မှတ်သားကြရသည်။

စုဖုရားကြီးသည် တရားဓမ္မကို ပွားများ အားထုတ်နေသည်မှာ မိမိ၏ အတ္တဟိတအကျိုး ဟုသာ ရှုမြင်သည်။ ပရဟိတအတွက်လည်း အကျိုးများစေချင်သည်။ ဤသို့ အကျိုးများစေချင် သောကြောင့် ကျမ်းငယ်တစ်စောင်ကို ရေးသား ပြုစုခဲ့ပါသည်။ စုဖုရားကြီး ပြုစုသော ကျမ်းမှာ ‘ဓမ္မသာရနယဒီပနီကျမ်း’ ပင် ဖြစ်ပါသည်။ စုဖုရားကြီးသည် ဓမ္မသာရနယဒီပနီကျမ်းကို ရေးသားရာ၌-

“ကိုယ်တော်နှင့် အလားတူ တစ်ပါးသော သူတို့သည် တရားကို နုတ်ယူ၍ နိဗ္ဗာန်သာခေါင် ဘေးမရှိသည့် ခေမာသောင်သို့ ရောက်အောင် ကျင့်ဆောင်ကြစေခြင်းငှာလည်းကောင်း၊

နည်းမှန် လမ်းမှန် တစ်ဆန်မအီ တစ်ညီတစ်ညွတ်တည်း ဖြစ်ကြစေခြင်းငှာလည်းကောင်း ရေးသားတော်မူအပ် ”-
ပါသည်ဟု ဝန်ခံ ပြောကြားခဲ့သည်။

မြန်မာမင်းများ လက်ထက်တွင် စာပြုစာဆို အမျိုးသမီးများစွာ ရှိသော်လည်း ကျမ်းပြုအမျိုးသမီးကား ရှားပါးလှပါသည်။ စုဖုရားကြီးကား ကဗျာစာပေကိုသာမက ဓမ္မကျမ်းစာကိုလည်း ရေးသားသူ ဖြစ်၍ ထူးခြားသော သာသနာပြု အမျိုးသမီးဟု ဆိုရပါမည်။

ရှားပါးခဲ့ပြီ ဒီပနီ

စုဖုရားကြီး ရေးသားသော ဒီပနီကျမ်းမှာ ကျယ်ဝန်း ပြန့်ကားစွာ ရေးသားထားသော ကျမ်းကြီးကား မဟုတ်ပေ။ ကျမ်းငယ်တစ်စောင်မျှသာ ဖြစ်ပါသည်။ ကျမ်းပင်ငယ်သော်လည်း ဓမ္မအဆီအနှစ်ကို အရည်စစ်ပြထားသော ကျမ်းငယ် ဖြစ်ပါ၏။ စရဏတရား ဖြင့်မားရေး၊ လူတော် လူကောင်း ဖြစ်ရေးအတွက် ရာဇဝင်၊ မဟာဝင်၊ နိပါတ်တော်ဇာတကများမှ ဝတ္ထုသက်သေတို့ဖြင့် ရေးသားတင်ပြထားသည်။

မိုင်းနောင်စုဖုရားကြီးသည် ယင်းကျမ်းငယ်ကို မိမိကိုယ်တိုင် ငွေကုန်ကြေးကျ ခံ၍ ၁၈၉၇-ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန်မြို့ ဟံသာဝတီသတင်းစာ ပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်၍ ဓမ္မဒါနအဖြစ် ဖြန့်ဝေ လှူဒါန်းခဲ့သည်။ စာအုပ်ရေမှာ ၅၀၀-မျှသာ ဖြစ်သောကြောင့် အလွန်ရှားပါးသော စာအုပ်အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိနေပြီ။

မိုင်းနောင်စုဖုရားကြီးသည် မိမိ ရေးသားသော ကျမ်းစာငယ်ကို သာသနာငါးထောင် တည်စေချင်၏။ တည်ပါစေဟုလည်း ဆုတောင်းထားသည်။ ဤကျမ်းကို ရေးပြုရသော ကုသိုလ်အဖို့ကိုလည်း ခမည်းတော် မင်းတုန်းမင်းတရားနှင့် မယ်တော် ဆင်ဖြူမရှင် အမှူးပြုသော ဆွေတော် မျိုးတော်တို့မှ စ၍ အများနတ်လူတို့အား အမျှပေးဝေ ထားခဲ့သည်။ ကျမ်းနိဂုံး၌-

“ မြတ်နိဗ္ဗာန်ပြည် ရောက်ကြောင်းရည်လျက် ဓွန့်ရှည်သာသနာ ၅၀၀၀ ကြာအောင် ဒေသနာတော်နက် ဓမ္မစက်ကို မပျက်အထူး ပုံရိုက်ကူးလျက် ကြည်နူးပူဇော် ခမည်းတော်နှင့် မယ်တော်ဘုရား ဘွားတော်ဘိုးတော် ဆွေတော်မျိုးများ အမှူးထား၍ အများနတ်လူ မျှဝေလှူသည် အတူတကွ ကုသလကို ညီမျှရသည် ဖြစ်စေသော်၊ ”-

ဟု အဆုံးသတ် ရေးသားထားလေသည်။

မိုင်းနောင်ထိပ်တင် သီလရှင်

မိုင်းနောင်ထိပ်တင် စုဖုရားကြီးသည် ငယ်စဉ်ဘဝမှ စ၍ ဓမ္မစာပေ ကျမ်းဂန်တို့ကို သင်အံ့လေ့ကျက်ခဲ့သည်။ လေ့လာဆည်းပူးခဲ့သည်။ တရားဘာဝနာတို့ကို ပွားများခဲ့သည်။ ဤလေ့လာပွားများမှုကို အခြေခံ၍ ကျမ်းငယ်တစ်စောင်ကိုလည်း ရေးပြုပြီးပြီ။

သာသနာ့မှတ်တိုင်အဖြစ် ဝိစိတ္တာရာမ မာန်အောင်ကျောင်းတိုက်ကိုလည်း ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းခဲ့ပြီ။

တရာဓမ္မဖြင့် မွမ်းထုံလာခဲ့သော စုဖုရားကြီး၏ စိတ်နှလုံးသည် ပို၍ ပို၍ ရင့်ကျက်လာ၏။ တရားဓမ္မဖြင့် အချိန်ပြည့်မျှ နေလိုလာ၏။ ဤသို့ နေနိုင်ရန်မှာ လူဝတ်ကြောင်ဘဝဖြင့် နေ၍ မရနိုင်ပေ။ လူမှုတာဝန်တွေက ဖိစီးလာဦးမည်။ ဘဝပြောင်း၍ နေရန် အကြံဖြစ်လာ၏။ ဤသည်မှာ သီလရှင်ဘဝသို့ ကူးပြောင်း၍ နေရန် ဖြစ်ပါသည်။

ထိုအကြောင်းကို မယ်တော် ဆင်ဖြူမရှင်အား ခွင့်ပန် ပြောကြားခဲ့သည်။ မယ်တော်ကလည်း သမီးတော်၏ ဓမ္မစိတ်ထား ပြင်းပြမှုကို သိသောကြောင့် ခွင့်ပြုလိုက်ပါသည်။ စုဖုရားကြီး

သည် မယ်တော်၏ ခွင့်ပြုချက်ကို ရလျှင် မင်းကွန်းမြေသို့ သွား၍ သီလရှင်ဘဝသို့ ကူပြောင်းလိုက်လေသည်။

မိုင်းနောင်စုဖုရားကြီးသည် မင်းကွန်းမြေ၌ နေ၍ တရားဘာဝနာကို အချိန်ပြည့်မျှ ပွားများနေတော့သည်။ သို့သော်လည်း စုဖုရားကြီးသည် မင်းကွန်းမြေ၌ ကြာရှည်စွာ မနေခဲ့ရပါ။ ခရစ်နှစ် ၁၉၀၀-ပြည့်နှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ကွယ်လွန် အနိစ္စရောက်ခဲ့ရရှာပါသည်။ မိုင်းနောင်ထိပ်တင် သီလရှင်စုဖုရားကြီး၏ အုတ်ဂူကလေးကို မင်းကွန်းမြေ၌ ယနေ့တိုင် တွေ့နိုင်ကြပါသေးသည်။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ ကုန်းဘောင်ဆက်ရာဇဝင်တော်ကြီး ၊
- ၂။ နန်းခလေ့မှတ်တမ်းများ ၊
- ၃။ ဓမ္မသာရနယဒီပနီ ၊
- ၄။ သာသနဝံသဒီပနီ ၊
- ၅။ မိုင်းနောင်စုဖုရား (ဆောင်းပါး) ၊
(ငွေတာရီမဂ္ဂဇင်း၊ ၁၉၈၀-ခု၊ မတ်လ)
- ၆။ စုဖုရားကြီးနှင့် ဝိပဿနာလုပ်ငန်း (ဆောင်းပါး) ၊
(ရတနာမွန်မဂ္ဂဇင်း၊ ၁၉၈၇-ခု၊ ဖေဖော်ဝါရီလ)

jrawmifa'OD ra [dD

မြတောင်ထိပ်ထား စုဖုရားသည် မင်းတုန်းမင်း၏ အလယ်နန်းမိဖုရားဖြစ်သော ဆင်ဖြူမ ရှင်မှ မွေးဖွားသော သမီးတော် ဖြစ်သည်။ သမီးတော်သုံးပါး ရှိသည့်အနက် အလတ်ဖြစ်သော ကြောင့် ‘စုဖုရားလတ်’ ဟု ခေါ်ကြသည်။

စုဖုရားလတ်သည် သက္ကရာဇ် ၁၂၂၁-ခု၊ နတ်တော်လပြည့်ကျော် လေးရက် အင်္ဂါနေ့ တွင် ဖွားမြင်ခဲ့သည်။

စုဖုရားလတ်သည် ခမည်းတော် မင်းတုန်းမင်း လက်ထက်တွင် ‘သီရိပဘာ ရတနာဒေဝီ’ ဟူသော ဘွဲ့ဖြင့် မြတောင်မြို့ကို အပိုင်စားရသည်။ ထို့ကြောင့် ‘မြတောင်မြို့စား စုဖုရား’ ဟု လည်း ခေါ်ကြသည်။

မြတောင်စုဖုရား စိတ်သဘောထား

စုဖုရားလတ်သည် ငယ်စဉ်အခါက ယောက်ျားကလေးလို ဝတ်စား ဆင်ယင်၍ နေထိုင် တတ်သည်။ အခြား သမီးတော်လေးများလို ဗိုင်းကောင်းကျောက်ဖိ ဣန္ဒြေမျိုး မရှိပေ။ မယ်တော် မိဖုရားကြီး၏ စကားကိုလည်း နားထောင်ခြင်း မရှိ။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် မယ်တော်မိဖုရားကြီးကိုပင် ပြန်၍ ရန်တွေ့တတ်သေး၏။ မယ်တော်ကိုယ်တိုင် လက်မြှောက်ထားရသော သမီးတော် ဖြစ်သည်။

စုဖုရားသည် ဘောင်းဘီကြားဝယ် ဆင်စွယ်ဓားမြှောင်ကလေးကို အမြဲဆောင်ထားတတ် သည်။ ဓားမြှောင်ကို ခါးထိုး၍ လမ်းသလားနေသော သူမကို အခြားမင်းသားလေးများက ယောက်ျားလျာလေးဟု လှောင်ပြောင်၍ ခေါ်ကြသည်။ သို့သော်လည်း စုလတ်ကား ဘယ်သူ့ကိုမျှ ဂရုမစိုက်ပေ။ မိမိအပေါ် လှောင်ပြောင်သူများကို ပြန်၍ ရန်တွေ့တတ်သေးသည်။

စုလတ်သည် ဥယျာဉ်တော်တွင်း၌ အခြားမင်းသားလေးများဖြင့် ကစားရာတွင်လည်း အမြဲပင် ရန်ဖြစ်လေ့ ရှိသည်။ ရန်ဖြစ်ရာတွင်လည်း အနိုင်ကျင့်၍ ပြန်လာခဲ့သည်ချည်း။ ဤကိစ္စ မျိုးဖြင့် အနိုင်ကျင့် ခံရသူတို့က မယ်တော်ကို တိုင်ကြားလေ့ ရှိကြသည်။ စုဖုရားလတ်ကား ငယ်စဉ်ကပင် သူသာလျှင် အနိုင်ရမှ ကျေနပ်သူ ဖြစ်လေသည်။

မင်းတုန်းမင်း လက်ထက်တွင် မန္တလေးမြို့ရှိ သံတဲကျောင်းအုပ်ကြီး ဒေါက်တာမတ် (ဆရာမှတ်ကြီး)၏ မှတ်တမ်းတွင် စုဖုရားလတ်၏ အကြောင်းကို မှတ်တမ်းတင်ထားသည်။ သူ၏ မှတ်တမ်းတွင် စုဖုရားလတ်သည် ငယ်စဉ်ကပင် အလွန်ရက်စက်၍ လက်စားချေဝါဒကို လက်ကိုင် ထားတတ်ကြောင်း မှတ်သားထားသည်။

တစ်နေ့တွင် ဒေါက်တာမတ်သည် ဆင်ဖြူမရှင်နှင့် တွေ့ဆုံကြရာ စကားစပ်မိ၍ စုဖုရားလတ် အကြောင်းကို ပြောရာ၌ မယ်တော် မိဖုရားကြီးက “ ဒီကောင်လေးဟာ အတော် ဆိုးတဲ့ ကလေး ဆရာကြီးရဲ့၊ အမြဲတမ်း ဆိုးနေတာပဲ။ ” ဟု ပြောကြားခဲ့လေသည်။

ဆင်ဖြူမရှင် မိဖုရားကြီးသည် မင်းတုန်းမင်း၏ မိဖုရားများထဲတွင် စိတ်ဆတ်သော ဇော်ဇော်ကြဲ မိဖုရားကြီး ဖြစ်သည်။ သို့ပါသော်လည်း သမီးတော် စုဖုရားလတ်နှင့် ယှဉ်လျှင် မယ်တော်သာလျှင် အရှုံးပေးရတတ်သည်။ အရှုံးပေးရသော သာဓကများလည်း ရှိပါသည်။

မင်းပွဲသဘင် ဆင်ယင်စဉ်

တစ်နေ့သောအခါ နန်းတော်တွင်းဝယ် မင်းပွဲသဘင် ဆင်ယင်ကျင်းပနေချိန် ဖြစ်သည်။ ထိုပွဲသဘင်ကို မယ်တော်ဆင်ဖြူမရှင်နှင့် အတူ သမီးတော်များလည်း တက်ရောက်ရမည် ဖြစ်၏။

သမီးတော်တို့သည် မိမိတို့အား ချီးမြှောက်ထားသည့် အဆောင်အယောင်များကို ဝတ်ဆင်၍ တက်ရောက်ရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုအခါ စုဖုရားလတ်သည် ဘယ်လိုဝတ်ဆင်ရမည်ဟု မသိဘဲ ဖြစ်နေ၏။ အပျိုတော် တစ်ယောက်ကို မယ်တော်ထံ စေလွှတ်၍ မေးမြန်းစေသည်။

အပျိုကလေးသည် မယ်တော် ဆင်ဖြူမရှင်ထံသို့ သွား၍ ဤသို့ မေးလျှောက်သည်။

“ သမီးတော်လေးက လွှတ်လိုက်ပါတယ်ဘုရား၊ ဒီပွဲသဘင်မှာ ဘယ်လို အဆောင်အယောင်နဲ့ ဝတ်ပြီး တက်ရမှာလဲလို့ မေးလျှောက်ခိုင်းပါတယ်ဘုရား၊ ”

ထိုအခါ မယ်တော်က စိတ်တိုတိုနှင့်-

“ ဟဲ့- ဘုရင့်သမီးတော် လုပ်နေပြီးတော့ ဘယ်ပွဲသဘင်မှာ ဘယ်လို ဝတ်ဆင်ရမယ်လို့ မသိဘူးလားလို့ မေးလိုက်၊ ” ဟု ပြောလွှတ်လိုက်သည်။

အပျိုတော်ကလေးသည်လည်း သမီးတော် စုဖုရားလတ်ထံသို့ ပြန်လာပြီးနောက် မယ်တော်က ပြောသည့်အတိုင်း ပြန်ပြီး လျှောက်တင်သည်။ ထိုအခါ စုဖုရားလတ်ကလည်း မယ်တော်၏ စကားကြောင့် ဒေါသထွက်လာပြီး အပျိုတော်လေးအား ပြန်၍ လျှောက်တင်ခိုင်းလေသည်။

“ ဟဲ့- အခု မယ်တော်ဆီ ပြန်သွားပြီး လျှောက်ချေစမ်း၊ ဘယ်လို ဝတ်ရမယ် ဆိုတာကို မိဖုရားခေါင်ကြီး သမီးမဖြစ်ခဲ့ရလို့ မသိဘူးလို့ ပြန်လျှောက်ချေ၊ ”

အပျိုတော်ကလေးသည် စုဖုရားလတ် ခိုင်းသည့်အတိုင်း မယ်တော်ထံ ပြန်၍ လျှောက်တင်သည်။ ဤသို့ လျှောက်တင်သဖြင့် မယ်တော်မှာ ဘာမျှ မပြောနိုင်တော့။ မိမိကိုယ်တိုင် အလယ်နန်းမိဖုရားဘဝဖြင့် မကျေမနပ် နေလာခဲ့ရသူ ဖြစ်၏။ ယခုကဲ့သို့ မိမိပျော့ကွက်ကို သမီးတော်က အနိုင်ယူ၍ ပြောလိုက်သဖြင့် စိတ်လျော့ကာ အလျှော့ပေးလိုက်ရပါသည်။

ထို့နောက် အပျိုတော်ကလေးအား “ သမီးတော်ကလဲ စိတ်တိုတတ်လိုက်တာကွယ်၊ အေး- ငါကိုယ်တိုင် လာပြီး ဝတ်ပေးမယ်လို့ ပြောလိုက်ပါကွယ်၊ ” ဟုဆိုကာ သမီးတော်ထံ သွား၍ ချော့မော့ရရှာလေသည်။

သမီးတော် စုဖုရားလတ်သည် ငယ်စဉ်ကပင် မည်သူ့ကိုမျှ အနိုင်မခံ၊ အရှုံးမပေးတတ်သော ဇော်ဇော်ကြံ သမီးတော်ပေတည်း။

သီပေါမင်း နန်းတက်ခြင်း

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀-ပြည့် ဝါခေါင်လက စ၍ မင်းတုန်းမင်းကြီး မကျန်းမမာ ဖြစ်လာသည်။ မင်းကြီး၏ ဝေဒနာတော်ကို သမားတော်များဖြင့် ကုသပါသော်လည်း ဝေဒနာမှာ သက်သာခြင်း မရှိ။ တိုး၍ တိုး၍ ဆိုးလာ၏။ မင်းတုန်းမင်းသည် ဝေဒနာမှ ထမြောက်တော့မည်မဟုတ်ဟု သိရှိလာကြသည်။

ထိုအချိန်တွင် ရတနာပုံ နန်းတွင်း၌ ထီးညွန့် နန်းလျှာအဖြစ် ထားရှိသော အိမ်ရှေ့စံဟူ၍ မရှိသေး။ ထီးညွန့် နန်းလျှာအဖြစ် အရေးတကြီး ရွေးချယ်ရတော့မည်။ ထိုအချိန်တွင် မိဖုရားခေါင်ကြီးနှင့် မြောက်နန်းစံမိဖုရားတို့လည်း မရှိကြတော့။ အလယ်နန်း ဆင်ဖြူမရှင်သာလျှင် နန်းတွင်း၌ အသက်ထင်ရှား ရှိနေတော့သည်။

ဆင်ဖြူမရှင်သည် ထီးနန်းအမွေ ဆက်ခံရေးအတွက် သီပေါမင်းသားလေးကို သဘောကျသည်။ ထိုအချိန်တွင် သီပေါမင်းသားလေးမှာ မိမိသမီးတော် စုဖုရားလတ်နှင့်လည်း ချစ်ခင် ရည်ငံနေကြသည်ဟုလည်း သိရှိထားရသည်။ သီပေါကို နန်းလျှာထား၍ မင်းဖြစ်လာလျှင် မိမိသမီးတော်တို့လည်း မိဖုရားကြီးများ ဖြစ်လာရပေမည်။

အခြားမင်းသားကြီးများကို ရွေးချယ်လိုက်လျှင် မင်းတုန်းမင်းက ရွေးချယ်ထားသော

ပင်တိုင်စံ စလင်းစုဖုရားသာလျှင် မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်သွားလိမ့်မည်။ ဤသို့ကား အဖြစ်မခံနိုင်ပါ။ မည်သည့် နည်းနှင့်မဆို မိမိသမီးတော်တို့သာ မိဖုရားကြီးများ ဖြစ်စေရမည်ဟု ဆုံးဖြတ်လိုက်သည်။

ဆင်ဖြူမရှင်သည် ဤကိစ္စအတွက် တောင်ဒဝယ်ဗိုလ် (နောင်အခါ တိုင်တားမင်းကြီး) မြောက်ဒဝယ်ဗိုလ် ရနောင်မောင်တုတ်နှင့် ကင်းဝန်မင်းကြီးတို့ကို စည်းရုံးထားရသည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီးကည်း သဘောတူသည်။ ကင်းဝန်ကလည်း သူ့သဘောနှင့် သူပင်။ သီပေါကို နန်းတင်ပေးလျှင် မိမိတို့က ဘုရင်လေးအပေါ်၌ ကြိုးကိုင်နိုင်မည်ဟု ယူဆသည်။ အခြား မင်းသားကြီးများကို နန်းတင်လျှင် မိမိအလိုကျ ဖြစ်မည်မဟုတ်။ ထို့ကြောင့် သီပေါမင်းသားကို သဘောတူခဲ့ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ဤကိစ္စအတွက် တောင်ဥယျာဉ်တော်တွင် အစည်းအဝေး လုပ်ဖြစ်ကြသည်။ ဆင်ဖြူမရှင်နှင့် အဖွဲ့က သီပေါကို နန်းလျာ ရွေးချယ်ရန် တင်ပြကြသည်။ ဤကိစ္စမှာ ပြေလည်မှု မရှိကြ။ မှူးမတ်အချို့က သုံးဆယ်မင်းသား၊ မက္ခရာမင်းသား၊ ညောင်ရမ်းမင်းသားတို့ အထဲက အင်အားရှိသော မင်းသားကို ရွေးချယ်လိုကြသည်။ သီပေါမင်းသားမှာ အမြတ်အစွန် မိဖုရားက မွေးဖွားသော သားတော် ဖြစ်၍ အင်အား မရှိပေ။ ထို့ပြင် အသက်အရွယ်လည်း နုနယ်သေးသည် ဟု အကြောင်းပြကြသည်။

ဤသို့ ညှိနှိုင်းနေစဉ် တောင်ဒဝယ်ဗိုလ် ဦးဖိုးက မကျေနပ်သဖြင့် လွယ်ထားသော ဓားကို ဆုပ်ကိုင်ကာ ခပ်တင်းတင်း လုပ်နေသည်။ မြောက်ဒဝယ်ဗိုလ် ရနောင်မောင်တုတ်ကမူ ကုန္တေမဆည်နိုင်တော့။ ဓားအိမ်မှ ဓားကို ဆွဲထုတ်ကာ ပြောကြားလိုက်သည်။

“ဟေ့- ဒီအစည်းအဝေးထဲမှာ သီပေါကို မကြိုက်တဲ့သူတွေ ဒီအစည်းအဝေးမှာပဲ ခေါင်းကို ထားခဲ့၊ ကိုယ်ချည်းပဲ အိမ်ကို ပြန်ကြ၊ ”

ရနောင်မောင်တုတ်၏ ကြိမ်းဝါးမှုကြောင့် အစည်းအဝေးမှာ ငြိမ်သက်သွားရသည်။ ကန့်ကွက်သူတို့က ဘာမျှ မပြောကြတော့။ သီပေါကို လိုလားသူတို့က အနိုင်ရသွားကြသည်။ ဆင်ဖြူမရှင် အလိုကျ ဖြစ်သွားရပြီ။

စုဖုရားလတ်နှင့် သီပေါမင်း

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀-ပြည့်နှစ် သီတင်းကျွတ်လဆန်း ခြောက်ရက်နေ့တွင် မင်းတုန်းမင်း ကြီးကံတော်ကုန်သည်။ ထိုအချိန်တွင် သီပေါမင်းသည် ထီးနန်း အရိုက်အရာကို ဆက်ခံရတော့ သည်။ သီပေါမင်းသား နန်းရလျှင် ယင်းနှင့် ချစ်ကြိုက်ခဲ့သော စုဖုရားလတ်မှာ မိဖုရားကြီးတစ်ပါး ဖြစ်လာသည်မှာ မဆန်းတော့ချေ။ နဂိုကပင် စုဖုရားလတ်နှင့် ချစ်ကြိုက်ခဲ့သောကြောင့် နန်းလျာ အဖြစ် လျာထားခံခဲ့ရသည် မဟုတ်လော။

သီပေါမင်း၏ အရည်အချင်းကို မြန်မာရာဇဝင်ဆရာတို့က ပထမကျော်အောင်သော အရည်အချင်းကို ဦးစားပေး ဖော်ပြကြ၏။ အမှန်မူ သီပေါမင်း ဘုရင်ဖြစ်လာရသည်မှာ စုဖုရား လတ်နှင့် ချစ်ကြိုက်ရည်ခံခြင်းသည် အဓိက အရည်အချင်း ဖြစ်သည်ဟု ဆိုရလိမ့်မည်။ အခြား သားတော်တစ်ပါးသည် ဆင်ဖြူမရှင်၏ သမီးတော်နှင့် ချစ်ကြိုက်ခဲ့လျှင်လည်း ထိုသားတော်သည် ပင် မင်းဖြစ်ရမည် ဖြစ်လေသည်။

သီပေါမင်းသည် နန်းတွင်းဝယ် ငယ်စဉ်ကပင် ချည့်နဲ့အားငယ်သော မင်းသားတစ်ပါး ဖြစ်သည်။ စုဖုရားလတ်၏ မျက်နှာကြောင့်သာ ထီးနန်းကို ရရှိခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤအခြေအနေကို သီပေါကိုယ်တိုင်လည်း သိရှိနေပါသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း စုဖုရားလတ်၏ လွှမ်းမိုးမှုကို ခံယူနေ ရသော မင်းတစ်ပါး ဖြစ်နေရလေသည်။

စုဖုရားလတ်သည် သီပေါမင်းအား အခြားမိဖုရား များစွာကို ထားရှိခွင့် မပြုခဲ့ပေ။

နန်းတက်စကမူ မိမိအစ်မတော် မိုင်းနောင်စုဖုရားကြီးကို မိဖုရားကြီး အရာ၌ ထားရှိခဲ့သေး၏။ မကြာမီမှာပင် အစ်မတော်ကိုလည်း ပ,ထုတ်လိုက်ကာ မိမိကိုယ်တိုင် မိဖုရားခေါင်ကြီး ရာထူးကို ရယူလိုက်သည်။

သီပေါမင်းသည် အခြားသော မင်းများကဲ့သို့ မိဖုရားအများ ရယူလိုသော်လည်း စုဖုရားလတ်၏ ဩဇာကို မလွန်ဆံ့ပေ။ ထို့ကြောင့် စုဖုရားလတ် မသိအောင် အခြား အငယ် အနှောင်း မယားငယ် လေးများကို တိတ်တခိုးထား၍ တွေ့ဆုံ၍ ပျော်ပါးသည်။ ဤကိစ္စအတွက် တာဝန်ယူ၍ ရှာဖွေပေးသူမှာ ရနောင်မောင်တုတ် ဖြစ်သည်။

တစ်ခါသော် စုဖုရားလတ် မီးရှူးသန့်စင် နေချိန်တွင် သီပေါမင်းသည် ဒိုင်းခင်ခင်ဆိုသူ အမျိုးသမီးနှင့် တိတ်တခိုး ပျော်ပါးနေခဲ့သည်။ စုဖုရားလတ်သည် ကျန်းမာလာပြီးနောက် ညတစ်ညတွင် တောင်ဥယျာဉ် ပန်းခုံတော်အတွင်းသို့ သွား၍ ချောင်းမြောင်းကြည့်ရှုရာ သီပေါမင်းနှင့် ဒိုင်းခင်ခင်တို့ ပွေ့ဖက် ကြည်နူးနေကြသည်ကို တွေ့လိုက်ရသည်။ စိတ်ကြီးသော စုဖုရားလတ်သည် ဒိုင်းခင်ခင်အား ဆွဲ၍ ပါးကို လေး ငါးချက် ဆက်ရိုက်ပစ်သည်။ ထိုအခါ သီပေါမင်းသည် စုဖုရားလတ်အား ဆွဲငင်တားဆီးသည်။ မရသောကြောင့် သီပေါမင်းက စိတ်တိုတိုနှင့် စုဖုရားလတ်အား တွန်းဖယ်လိုက်ပြီး ဓားဖြင့် ရွယ်လိုက်၏။

ထိုအခါ စုဖုရားလတ်က “ သယ်- သီလရှင် လူထွက်သားက ငါ့ကိုများ ဓားနှင့်ရွယ် နေသေးတယ်၊ ဘယ်သူ တင်ထားလို့ ဒီရာဇပလ္လင်ပေါ် ရောက်တယ်ဆိုတာ စဉ်းစားမိရဲ့လား၊ ထို့” ဟု ဆိုကာ သီပေါမင်းအား တွန်းပစ်လိုက်ရာ ဖင်ထိုင်လဲကျသွားပြီး အုတ်နံရံနှင့် ဆောင့်မိလေသည်။

ဤဖြစ်စဉ်ကိုထောက်၍ သီပေါမင်း နန်းရလာသည်မှာ စုဖုရားလတ်၏ မျက်နှာကြောင့် ဟု ကောက်ချက်ချနိုင်ပေသည်။

စုဖုရားလတ်၏ ကုသိုလ်တော်များ

စုဖုရားလတ်သည် မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်ပြီးနောက် အခြားမိဖုရားများကဲ့သို့ပင် သာသနာမှုကို ပြုစုတော်မူခဲ့ပါသည်။ မိဖုရားသည် သက်တမ်းကာလ ခုနစ်နှစ်မျှအတွင်း ထင်ရှားသော ကုသိုလ်တော် ငါးရပ်ကို မှတ်သားကြရသည်။

ရတနာပုံမြို့တော် အရှေ့ပြင် မဟာဂိရိစိတ္တဥယျာဉ်တော် အတွင်း၌ ကျောင်းတော်ကြီးကို တည်ထား ဆောက်လုပ်ခဲ့သည်။ ယင်းကျောင်းတိုက်တော်ကို ‘ မဟာဝိဇယာပုညတိုက် ’ ဟု အမည်ပေးသည်။ ကျောင်းတော်ကြီးကို ‘ မဟာစံလွတ်ဝေယံ ’ ဟု ကမ္မည်းတပ်၍ ‘ ဉာဏဝံသာ ဘိဓဇ မဟာဓမ္မ ရာဇာဓိ ရာဇဂုရု ’ ဘွဲ့ရ ဆရာတော်အား တင်လှူခဲ့သည်။

စုဖုရားလတ်၏ ဤကျောင်းတော်ကြီးကို ‘ မှန်ကင်းကျောင်း ’ ဟု အများက ခေါ်ကြ သည်။ ယင်းကျောင်းကြီး ဆောက်လုပ်ရာတွင် ငွေတော် နှစ်သန်းကျော် ကုန်ကျသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၂၄၃-ခု တပေါင်းလတွင် ရေစက်ချပွဲကို ကြီးကျယ်စွာ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၄-ခု၊ တပို့တွဲလတွင် မြို့တော် အရှေ့မြောက်ထောင့် အာရုံခံ ဥယျာဉ် တော်အတွင်း၌ ရတနာကန်တော်နှင့် စေတီတော်ကို တည်ထား၏။ ထိုစေတီတော်ကို တိုင်တားမြို့စား မင်းကြီးက ကြပ်မဆောက်လုပ်ရာ အရပ်ခုနစ်တောင်မျှသာ ရှိပြီး ခုနစ်ရက်ဖြင့် အပြီး တည်ထားရသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၅-ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလအတွင်းမှာပင် အရပ်တော် ခုနစ်တောင်မျှသာ ရှိသော စေတီငယ် တစ်ဆူကို တည်ထားပြန်ပါသည်။ ဘွဲ့တော်ကို ‘ သေလာမုနိ ’ ဟု ကမ္မည်း တပ်ထားသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၆-ခု၊ ဝါခေါင်လတွင် စုဖုရားလတ်သည် အသက်၂၅ -နှစ် ရှိခဲ့ပြီ။

ထိုလတွင် မိမိ သက်တော်စေ့ ရဟန်းလောင်း ၂၅-ပါးကို ပစ္စည်းအထောက်အပံ့ဖြင့် ရဟန်းခံပွဲကြီး ပြုလုပ်သည်။

စုဖုရားလတ်၏ ကုသိုလ်တော်များအနက် အထင်ရှားဆုံးသော ကျောင်းတိုက်မှာ မြတောင်ကျောင်းတိုက်ကြီးပင် ဖြစ်သည်။ သက္ကရာဇ် ၁၂၄၄-ခု၊ တပေါင်းလမှ စ၍ မြတောင်ကျောင်းတိုက်ကြီးကို တည်ထား ဆောက်လုပ်သည်။

စုဖုရားလတ်သည် မိမိ အဓိကကိုးကွယ်သော ဆရာတော် ဦးအာလောကအတွက် ရည်ရွယ်လျက် ဤကျောင်းတိုက်ကို တည်ထားခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

မင်းတုန်းမင်းသည် သားတော် သမီးတော်တို့ကို ဆုံးမရန်အတွက် ဆရာတော် အသီးသီးသို့ အပ်နှံခဲ့သည်။ စုဖုရားလတ်ကို ဦးအာလောကထံ၌ အပ်နှံထားခဲ့သည်။ ကိုးကွယ်ရာ ဆရာအဖြစ်လည်း ပူဇော် ဆည်းကပ်စေခဲ့၏။ ထို့ကြောင့်လည်း ဦးအာလောကသည် စုဖုရားလတ်၏ အဓိက ကိုးကွယ်ရာ ဆရာတစ်ပါး ဖြစ်နေလေသည်။

စုဖုရားလတ်သည် ဆရာတော်အတွက် ကျောင်းတိုက်ကြီးကို ဆောက်လုပ်မည့်အခါ ဆရာတော် စိတ်ကြိုက်နေရာကို လျှောက်ထားခဲ့သည်။ ဆရာတော်က အနောက်ပြင် ရတနာဘူမိအရပ်က ပခန်းထိပ်ထား၏ ဥယျာဉ်မြေနေရာကို နှစ်သက်ကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ပခန်းထိပ်ထား၏ မြေနေရာကို ဝယ်ယူလျက် ကျောင်းတော်ကြီးကို ဆောက်လုပ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ကျောင်းတော်ကြီးကို ဆောက်လုပ်ရာတွင် ငွေကျပ် ငါးသန်း လေးသိန်းကျော် ကုန်ကျခဲ့သည်။ ထိုကျောင်းတော်ကြီးကို ဆရာတော်ဦးအာလောကအား တင်လှူသည်။ ကုန်းဘောင်ဆက်ရာဇဝင်တော်ကြီး၊ စာ ၁၆၁၀ ၌-

“ ၁၂၄၆-ခု၊ နှောင်းတန်ခူးလ၊ ရွှေမြို့တော် အနောက်ပြင် ဂေါဝိန်တံခါး၊ လမ်းတောင်ဘက် ရတနာဘူမိ အရပ်တွင် အရှင်နန်းမတော် မိဖုရားခေါင်ကြီးက ဆောက်လုပ်သည့် ရွှေရေး ကျောင်းရံ ရှစ်ရပ်နှင့်တကွ ဘုံလေးဆင့်ရှိ မှန်ကျောင်းတိုက်ကို မဏိရတနာတိုက်၊ ကျောင်းတော်ကို မဟာရတနာဘုံစံ ကမ္မည်းတပ်တော်မူပြီးလျှင် ‘ အာလောကာဘိ ပဝရ သာသနရက္ခ မဟာဓမ္မရာဇာမိ ရာဇဂုရု ’ တံဆိပ်တော်ရ မြတောင်ဆရာတော်အား ကျောင်းအပ်တင်လှူတော်မူသည်။ ” -

ဟု မှတ်တမ်းတင်ထားခဲ့ပါသည်။

ကျောင်းတိုက်ကြီးကို မြတောင်မြို့စား စုဖုရားက ဆောက်လုပ်သောကြောင့် မြတောင်ကျောင်းတိုက်ဟု ခေါ်ဆိုနေကြပါသည်။ မြတောင်ကျောင်းတိုက်ကြီးသည် ယနေ့တိုင် မန္တလေးမြို့၌ ထင်ရှားသော ကျောင်းတိုက်ကြီးအဖြစ် တည်ရှိနေပါသည်။

ရွှေပြည်တော်နှင့် ဝေးရပြီ

သီပေါမင်း နန်းတက်စကပင် ဝန်းကြီးများ မပြေမလည် ရှိနေခဲ့ကြောင်း အထက်တွင် ဆိုခဲ့ပြီ။ သီပေါမင်း နန်းတက်ပြီးနောက်ပိုင်း၌လည်း ဝန်ကြီးအချင်းချင်း သင့်တင့်ခြင်း မရှိကြ။ တပည့်မွေး ဆရာမွေးစနစ်ဖြင့် အသင်းအပင်းများ ကွဲပြားနေခဲ့သည်။

နန်းတက်စဉ်က သီပေါကို ပြတ်သားစွာ ထောက်ခံခဲ့သော ကင်းဝန်မင်းကြီး ဦးကောင်းကလည်း နောက်ပိုင်းတွင် ခံယူချက်တစ်မျိုး ပြောင်းလာသည်။ သီပေါကို စည်းမျဉ်းခံ ဘုရင်တစ်ပါး အဖြစ်သာ ထားရှိပြီး မိမိက နိုင်ငံတော်အာဏာကို ဆုပ်ကိုင်ထားလိုသည်။ ဤကိစ္စ အောင်မြင်စေရန်အတွက် နယ်ချဲ့အင်္ဂလိပ်တို့နှင့် လျှို့ဝှက် ဆက်သွယ်ခဲ့သည်။

ထိုအတောအတွင်း တောင်ငူနယ်တွင် ဘုံဘောဘားမားကုမ္ပဏီက သစ်ခိုးမှု ဖြစ်လာ၏။ ဤအမှုကို မြန်မာတို့က သိရှိရာ ဒဏ်ငွေ ၂၃-သိန်း တပ်သည်။ ဤသည်ကို မကျေနပ်သဖြင့် ကုမ္ပဏီသူခိုးတို့က နယ်ချဲ့အင်္ဂလိပ်ကို တိုင်ကြားပြန်သည်။ ဤသို့ဖြင့် နှစ်ဖက်ပြဿနာ တင်းမာ

လာရာမှ မြန်မာ-အင်္ဂလိပ်စစ်ပွဲ ဖြစ်ပွားရသည်။

ထိုအချိန်တွင် နန်းတွင်းရေး အခြေအနေကလည်း လွန်စွာ ရှုပ်ထွေးနေသည်။ ကင်းဝန်းမင်းကြီး ဦးကောင်းကလည်း မိမိ ဆက်သွယ်သည့်အတိုင်း ဖြစ်လာလိမ့်မည်ဟု ထင်နေသည်။ အင်္ဂလိပ်အားကိုးဖြင့် တန်ခိုးအာဏာ ရရှိရန် ဆောင်ရွက်နေသည်။

နောက်ပိုင်းတွင် ကင်းဝန်အလိုအတိုင်း ဖြစ်မလာခဲ့။ သီပေါမင်းနှင့် စုဖုရားလတ်တို့မှာ သက္ကရာဇ် ၁၂၄၇-ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်ကျော် ရှစ်ရက်နေ့တွင် နယ်ချဲ့အင်္ဂလိပ်တို့ ခေါ်ဆောင်ရာ အိန္ဒိယနိုင်ငံသို့ လိုက်ပါရလေတော့သည်။

ရာစုနှစ်များစွာ ကိုယ့်ထီးကိုယ့်နန်းနှင့် နေလာခဲ့ကြသော မြန်မာတို့မှာ ‘ဦးကောင်းလိမ်ထုတ်’ (၁၂၄၇) သဖြင့် မင်းဆက်ပြုတ်ခဲ့ပြီ။ ဦးကောင်းသည် မိမိခြယ်လှယ်သလို ဖြစ်မလာသောအခါ အင်္ဂလိပ်တို့နှင့် အလိုက်သင့်စွာ ပြန်လည် ပေါင်းသင်းပြန်သည်။ အာဏာမရှိလျှင်လည်း မနေတတ်သဖြင့် အင်္ဂလိပ်အစိုးရ၏ အမှုတော်ထမ်း ကျေးကျွန်အဖြစ် ဆောင်ရွက်လေတော့သည်။

နယ်ချဲ့အင်္ဂလိပ်တို့သည် သီပေါမင်းနှင့် စုဖုရားလတ်တို့ကို အိန္ဒိယနိုင်ငံသို့ ခေါ်ဆောင်သွားပြီးနောက် ဘုံဘိုင်နယ် ရတနာဂီရိ၌ ထားရှိကြသည်။

ခရစ်နှစ် ၁၉၁၇-ခုနှစ်တွင် နန်းကျသီပေါသည် ရတနာဂီရိ၌ အနိစ္စရောက်သည်။ ထို့နောက် စုဖုရားလတ်ကို မြန်မာပြည်သို့ ပြန်ခွင့်ပြုလိုက်သည်။ စုဖုရားလတ်သည် မြန်မာပြည်သို့ ပြန်ရောက်ပြီးနောက် ရန်ကုန်မြို့၌ နေထိုင်ရာ ခရစ်နှစ် ၁၉၂၅-ခုနှစ်တွင် အနိစ္စရောက်သည်။ ကျန်ရစ်သူ မိသားစုတို့သည် စုဖုရားလတ်၏ ရုပ်ကလာပ်ကို အုတ်ဂူပြာသာဒ်ဖြင့် ထည့်သွင်း၍ သဂြိုဟ်ထားကြသည်။ မိဖုရားခေါင်ကြီး စုဖုရားလတ်သည် မြန်မာ့သမိုင်းစဉ် ရာဇဝင်တွင် ထင်ရှားသော နောက်ဆုံးဒေဝီ မဟေသီတစ်ပါး ဖြစ်သတည်း။ ။

ကိုးကားစာစု

- ၁။ နန်းခလေ့မှတ်တမ်း ၊
- ၂။ ကုန်းဘောင်ဆက်ရာဇဝင်တော်ကြီး ၊
- ၃။ သီလရှင်ထိပ်ထား ၊
- ၄။ အခြေပြ မြန်မာ့နိုင်ငံရေးသမိုင်း- ဒုတိယတွဲ ၊
- ၅။ ကျောင်းသုံး မြန်မာရာဇဝင် ၊
- ၆။ မြတောင်ကျောင်း ရေစက်ချ (ဆောင်းပါး) ၊
(ဓမ္မစာပဒေသာ၊ ၁၉၈၄-ခု၊ မေလ)

(ဤတွင် မြန်မာနိုင်ငံ သာသနာ့မိခင်ကြီးများ အတ္ထုပ္ပတ္တိပေါင်းချုပ် ပြီးပါပြီ။)

bkef;EG,f (a&pBudK)

ခရစ်နှစ် ၂၀၀၂-ခု၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၉-ရက်နေ့တွင် ကွန်ပျူတာတွင်းသို့ ထည့်သွင်းပြီးသည်။

